

De morbis qui in singulis partibus humani capitis insidere consueverunt. Hic artificiosa methodo, et incredibili facilitate, morborum ideae, causae, et cujusque causae morbificae, partisquae aegrae signa, prognoses, et curatio rationalis et empirica graphicè depinguntur ... / [Johan van Heurne].

Contributors

Heurne, Johan van, 1543-1601.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Ex Officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium, 1594.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/rva7fg3x>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

[The page contains dense handwritten text in a cursive script, likely from a 17th-century manuscript. The ink is dark brown or black, and the paper shows signs of age and wear. The handwriting is highly stylized and difficult to decipher without specialized knowledge of the script.]

J. HEURNIUS

de Morbis Capitis

PRAXIS Medicine

1594

+ in Hydropp: respirat

PC Spru: Dialu' bly zij p'stator infus p
 wortb in v'mo p'actio' b'io zys p' unax
 nodb m'o p'p' zij cont'm' l'it' g' d'it' zij's

gbr: rotare zij 18 gbr: diepotaanre

9 me. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 84

rechner und Gudwin R 9 ff 16 in procl. S. 117

35 6mm addunt: 5.9. 7 and 8

U g b m: G r u n d r i s s v u d e l i g b i g g e l s t. an

rasung 3v15 Corin 5th q dth 3v1 rosar 3v

Spur: Via Cuboby ~~die~~ die palan sy ~~20~~

& Comp. aros - vos. dij. si want u list
 — aqua rosat

Form. Coru in Vno Materialis an

vakken nong. Zij gunt 12 2

9th Jan 37 - 37 Ann. Day: at

Curamo R. G. v. m.

das ist der rhythmus, jillen lapp do zu

odre i pitaly in pasna doh. Jim pin,

patron panning isint ~~the~~ vid. fine lib

Vou pfoja Jure

NB die G'tonk pringans zit vt zys en
of een n. binn. n. n. n. n. n. n. n.

offen in springen und im 3ten und 4ten m.

26979 (9)

I. HEVRNII
VLTRAIECTINI
DE MORBIS

QVI

IN SINGVLIS PARTIBVS
HVMANI CAPITIS

INSIDERE CONSVEVERVNT.

*Hic artificiosa methodo, & incredibili facilitate, morborum Idea,
Causa, & cuiusque causa morbifica, partisque agra Signa,
Prognoses, & Curatio Rationalis & Empirica
graphicè depinguntur.*

Cum Rerum & Locorum insignium utilissimo INDICE.

Johannes David Mauchartus L. Phys. Marbac.

LVGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.

CLC. LC. XCIII.

*Kia
16/10/11*

I. HEURNII
ULTRAIECTINI
DE MORBIS

QUI

IN SINGULIS PARTIBVS
HUMANI CAPITIS
INSIDERE CONSERVANT.

His methodis, in quibus, & in quibuslibet facillime morborum Ideas
Causas, & cum quibus causis morbisque partibus agere signa
Prognosis, & Curatio Rationalis & Empirica
graphice depinguntur.

Cum Rectorum & Locorum insignium utilissimo Indice.

LUGDUNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apost Franciscum Raphelengium.
CL. 16. XCIII.

NOBILISSIMIS
BATAVIÆ ET VVESTPHRISIÆ
ORDINIBVS
I. HEVRNIVS

dedicat consecratq.

Nisi prudens veterum consilium fuisset, ORDINES Amplissimi, qui, quæ cultu quodam, doctrinæ expoliuissent, hæc Excellentibus prudentiâ, ac celebri potentia explendescentibus, ascripserunt, perpetuus hic non foret mos, nec constanter retineretur. Retinetur, nec sanè frustra: nam qui sua in publicos usus manumittit scripta, is non solum ea aliis ascribendo, quibus officio aliquo sit deuinctus, gratiam referre nititur: sed vnâ monumentis suis decus & auctoritatem consociare, horum præscripto nomine, potest. quorum is quasi comitatus splendore, in publicum prodeat. Nec ego ab hoc veteri nobili publicoq. more abire volui meum hunc foetum De curandis

morbis. Eoque magis, quod hæc mihi minimè
ambigua, quæ plerumque scriptoribus dubia de-
liberatio euenit, quibus maximè ex pluribus de-
beant ascribere suum munus. qui ita debeo vobis,
vt nullis aliis quàm vobis ORDINES Illustrissi-
mi, hosce labores meos dicare velim ac debeam.
Debeo, inquam, vobis; & quis quæso vobis non
debet lubenter corû, qui Rempublicam amant?
quis litteratorum, quis studiosorum vobis non
est omnibus deuinctus modis? experimur id cot-
tidie hîc, in Academiâ vestrà. Vt ad me veniam,
quibus, quæso, non hæc solum monumenta, sed
studia etiam cuncta mea, industriamque conse-
crem, quàm vobis ORDINES Amplissimi? Quin
si illud etiam in censum vocandum sit, vt in his
ascribendis auctoritas & gratia libro ematur; à
quibus quæso hæc firmitus expectare potui, quàm
à vobis? Qui omnibus admirationi estis, ac cun-
ctis reuerendi; non solum ob nobilem istam di-
gnitatem vestram, sed potissimum ob prudētiam
ciuilem, equitatem, liberalitatē in bonos doctosq.
omnes, in afflictos tutelam, ac patriæ ab iniuriâ
omni vindicias. Macti hac gloriâ ORDINES Po-
tentissimi in antiquum famæ exilitis splendorem:
qui prouocare olim Romanum imperium &
quindecim legiones ausi fuistis: iam nunc Vindices
publicæ

publicæ libertatis. His, summa in vobis omnia
tam altè explendescunt; vt non potius vos ab illa
dignitate vestri muneris ornemini; quàm illa, mi-
cante vestrarum virtutum splendore decoretur.
Nec adulari volo (id à me alienum norunt. Am-
plissimi inter vos viri) etenim cūcti ab eruditione
Illustres viri, cunctique qui vos optimè norunt
(& qui quæso vos non norunt?) vno ore me non
leuiter ferent, qui de vestris virtutibus parcius di-
xerim, quàm quòd altiùs extulerim, adulatorem.
Certè id iam mihi propositum non fuit, vt recen-
ferem vestras laudes, quæ profectò ocium maius,
ac flumen dicendi vberius efflagitant. Accipite
ergo VIRI Illustrissimi hoc monumentū meum,
mole non grande, diligentia tamen, accuratā elab-
oratione, ac rerum utilitate maximum: quod
nunc auspiciis vestris publici iuris facio: & pro
vestrā prudentiā patiamini, vt ei se decorare vestro
clarissimo nomine liceat, eoque veluti Musarum
Gratiis redimitum prodire, & hoc vestro scuto
contra maleuolorum iacula se armare ac defen-
dere. Quod si euenerit, vt voueo & spero, dabo
operam vt alia quæ plurima apud me sunt, eisdem
auspiciis enascantur ac in lucem prodeant.
Valete. Ex Academiā vestrā Leydā in Batauis.
Anno clō. Id. xciii.

IOANNIS HEURNII
PRAEFATIO IN MORBOS
QVI IN SINGVLIS PARTIBVS
CAPITIS.

AD
DEVM.

DE MORBIS scripturus QVI IN SINGVLAS PARTES corporis humani incurrere consueuere, primam seriem à capite ducam, quam mox, S. DEO oculum faciente, excipient Thoracis querela, ac tandem per Ventris morbos hoc filum finiam. Tu Summe rerum opifex, Medicinae parens DEVS, ceptis nostris aspira, qui pulcherrimam hanc mundi fabricam condidisti, quam et perenni tuâ sapientiâ & immensâ potentiâ sine negotio ducis, in quâ Ubique igniculi tuæ bonitatis ac gloriæ explendescunt. Siue ad constantem illum flexum, gyrationumque stupendas leges ac iucundum decus cunctarum rerum, oculos quis flexerit, fieri nequit, quin tam alto fulgore humanam mentem perstringas, ut cum stupore titubans illa abscedat. Quis capitis illam tuam fabricam, stupendamque lucis sedem oculum non potius admiretur, quam rimetur? quis ebullientia rudimenta illa, nouo è semine, & antiquâ matre plantarum? Inscrutabilis tua sapientiâ DEVS, etiam in minimis, & in his quæ ante oculos in quibus sensibus nostris incompetas vires, quasi per umbram sentimus. Tu itaque Maxime DEVS, auctor omnium, qui immensâ illâ pulchritudine, quâ in rebus micat, oculos humane mentis perstringis, vim præbe, ut hanc sparsam in rebus diuinitatem videamus, ac te in illis colamus, qui te sine oppressione capere non possumus. Ac in his deliciis naturæ, in quibus Gratia habitant tuæ laudis, amoris, ac fœderitatis, æternas illas, que sine

P R A E F A T I O.

que sine tegmine, sed in tua facie, gustemus, quæ nobis parasti
 DEVS auctor ἐγείας καὶ πανακείας, παρὰ τὸ μόνον ἐνέστω καὶ παύστω
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Et in scripta nostra, DEVS IESV, effunde
 abundè oramus supplices τὰ χάρισματὰ τὴν ἰαμάντων, ac dextrā hanc
 in tuam laudem feliciter ducas. Iam itaque, non sine DEO, hanc
 historiam à passionibus quæ capiti insidere consuevere, ordiamur.
 CAPVT (quod Græcis κεφάλῃ, κεφάλος, Poëtis καίριον, καίριον, καίριον, CAPVT
vnde di-
ctum. καίριον, καίριον, Dorienfibus κοτὶς & κατὶς dicitur) Latinis, quod
 sensus ab eo initium capiunt. Etenim caput admirandarum planeq.
 diuinarum actionum decore, ceteras superat partes cunctas. ex
 hoc in animantes dimanat motus voluntarius, quem Græci vo-
 cant τὸ κατὰ βούλησιν κίνησις. est enim voluntatis species βού-
 λησις, ac perfecta quidem, hoc ordine, velle in communi: dein deli-
 berare. est actus intellectus per cognitionem, promouens se in
 voluntatem: tum eligere, hac serie βέλους, βέλους, αἰσθησις, ἀπα-
 ἔς. Nec solū est arx sensuum & motuum βούλησις ἀρτίων artifex,
 magnas membrorum moles & prætumida corpora ex longo inter-
 uallo trahens, non sine admiratione, sed & Sapientia est domici-
 lium, & officina iudicii & memoria: quibus DEO genus huma-
 num est simillimum. Quæ ex corde fluit vita, brutis nobiscum
 communis est: at Intelligentia, quæ non ex materiâ brutâ, sed
 accepta ex diuinitate, & hac delibata, cognatione quadam animos
 humanos cum DEO coniungit, cerebro insedit. Propterea vt tam
 diuinum habitaculum, immemor redditum sui officij, in viam re-
 deat, remediis, ne quid temere, menta tinctis ac usu validis opus
 est. Cū hæc ego, mecum, quia vt volo hæc non possum, & vt
 possum non volo, calamum abiicerem, ni me hominum doctissimor-
 um graues admonitiones erigerent, ac his lusibus ferè inuitum
 intruderent: quare quod possum velle cogor. Itaque rationem or-
 dinis, quem traham, ita accipe. In capite vt variæ habitant partes,
 ita & variæ querelæ ibi eueniunt. harum census refertur à J.
 Arculano,

Ordinā
ratio.

P R A E F A T I O.

Arculano, insigni certè medico in mediâ illâ aetate, in numerum denarium, quarum quaedam foris sunt posita, alia intus recessere. Foris, capilli, & cutis capitis quam capillatam vocamus, quam imae capillorum radices, id est, caesaries describunt: quae pars ab Aristotele dicitur ἑξωτός , & Latinis calua. Quare capilli primò nos monebunt vt succurramus illorum inopia, & luxurianti præter decus copia. hoc est, de eorum defluuio, & quae huc referuntur sceditatibus, ac mox de colore, canitieque mutandis scribemus. Cutis verò ratione, de Porrigine, Pediculis, Achoribus, Favis, quae Cerea ab aliis, Meliceridas vocarūt. Aëtius & Celsus: Tinea, Psyracius & Helcydrius, Sycosi, & exanthematis. Intus conduntur dura meninx, & tenuis illa membrana quae cerebrum proximè amplectitur: hanc piam, illam duram vocarunt matrem. Harum membranarum causâ transigemus de capitalibus doloribus. Deinde pergemus ad cerebrum ipsum, in quo concipitur Phrenitis, Lethargus, Melancholia, Mania, Amentia, Labefactata memoria, Sopor seu Coma, Vigilia & Vigil Coma: hoc ductu illa trahemus. Et cum suos quosdam sinus obtinuerit cerebrum, ad eorum passiones nos vertemus, ubi de Caro, Vertigine, Incubone, Comitiali, & Apoplexiâ agemus. Tandem ad Nervorum morbos veniemus, ibi de Stupore, Tremore, Convulsione, & Paralyse commentandum. Ultimò ob recrementa cerebro concepta, adhibemus Catarrhorum, Sternutamentorum, ac Aquarum cerebro detentorum descriptionem & curationem. In totâ autem harum passionum historiâ duas præcipuas curandi notiones absoluam. Unam, quae elicitur à naturâ affectus qui corpus premit: alteram, à parte corporis cui insedit ille affectus morbifer. Affectum corpus premens dico morbum & eius accidentia, atq. causas morbificas. Causæ cuique sua remedia & præagia ascribemus, ita vt peculiaribus differentiis causarum, quod hactenus vix ullas præstitit, ex singularibus notis compertis, tuto medela & victus ascribatur: & quam-

PRÆFATIO.

Et quamdiu, Et quatenus, ab initio ad finem his sit utendum. Quin de parte morbo implici, mihi cura erit: nam pars non solum remedij genus vertit Et mutat, sed Et eius moderatur efficaciam: ut illa sensibilis aut stupida, Etque variè aliis nexa partibus fuerit, ac usu Et situ variari. De reliquis Indicationibus, ut, De totius corporis temperie, viribus agrorum, aëre, etate, consuetudine, naturâ communi Et peculiari, sexu, vitæ genere, ceterisq. indicationibus quæ ad cuiusque morbi curationem in consilium vocari debent, supersedeo. quo rectè percipiamus num remedium, quod affectus morbisfer euocat, admitti debeat eâ vi, cetera indicationes suum iudicium, tanquam quidam limentum interponunt, Et interdum accidunt aliquid, Et remedij copiam limitant. At hæc per omnem passionum varietatem fundere infinitum foret. Ideo quod præcipuum est, dico affectus naturam Et partis affecta, illisq. dicata remedia hic narrare consilium est. Nam quamuis sine ceteris fracta claudaque prodeat curatio, facile tamen quavis illa huc adferre poterit ex illo libro, quem nuper in lucem dedi, nomine PRÆXIS MEDICINÆ noua ratio, quâ libris tribus Methodi ad praxin medicâ, aditus facillimus aperitur ad omnes morbos curâdos. In his quæ cursu Methodi ad praxin impedire poterant, omnia sublata esse confido. Nam remedia quæ peculiari quadam dote passionibus dicata sunt, quæ, dico, optima, Et in hominum salutem usu longo comprobata, huic exercitationi intuli. Quæ enim nulla naturæ offensione notata fuisse agris opem attulisse, illa eximio quodâ cultu seruanda sunt, nec temerè naturæ tenellulæ illi humanæ noua quæuis, Et non perpetuâ exercitatione comperta præscribi debent. Arrident noua sæpe facie, quæ non sine perniciæ adblandiuisse videt posteritas. Fruimini itaque his laboribus, ex animo susceptis, Et candidè fauete conatibus, qui studiis vestris Et utilitati publicæ inscribuntur ac impenduntur.

Contra
noua re-
media
nullo
vlu fir-
mata.

IOSEPHVS

IOSEPHVS SCALIGER

IVL. C. S. F.

Τὴν ἄλλαν οὐρανὸν κεφαλῇ πέρι πολλὰ μοχλευσας
 ΕΥΡΝΙΟΣ, ἱπποκράτης αἰθερα δρεφαιλῆς,
 Τμῆς κρὶ κρητῖσα καλὰ εἴσαδὲ ποτ' ἔργα,
 Εἶπεν, ἐμὸν δ' ὅππ' τῷ πολοφῶνα θέμει
 Αἴψα δὲ τῶν κεφαλῆς τε νόστον σελίδαςι χάραξε
 Ταῖς παμονίαις αἵτια, τὰς τε νόστας.
 Τόσον ἔαρ' ἄλλει δὲ βίβλης βίβλ' ΕΥΡΝΙΟΥ ἄλλας,
 Οὔσον τῶν μελέων ἢ κεφαλῇ προέχει.

I D E M.

HEVARNIVS Hippocratis carpentes florea ferta
 In capitis morbos edere multa videns,
 Præclaræ sunt artis, ait, primordia vestra.
 Huic summam nostrum est imposuisse manum.
 Protinus & capitis morbos digessit in vno,
 Morborum & causas, certaqué signa libro.
 Quo libro tanto libros supereminet omnes,
 Quanto cuncta super cætera membra caput.

CL. V. D. IOANNI HEVRNIO

Medico præstantiss. & Academiæ Lugdunensis Rectori magnif.
O MERITO nostri Princeps Rectorque Lycæi,
 Et medicæ in Batavis dux colamenque rei.
 Cui studium est capiti diros avertere morbos,
 Ipsam arcem vitæ ne Libitina petat.
 Me quoque vis in fronte tui præstare libelli
 HEVRNIE, quàm vellem posse negare tibi!
 Ne temere lectoram oculos aureisque fatigem,
 Assiduè doctis quorum eris in manibus.

Verum

Verum vrges. & mi certum est non tendere contra,

*Et pulcrum tanto cedere velle viro,
Omnes cui Belgæ iamdudum cedere gaudent,
Et quotquot gemina sunt Medici Hesperia.*

FRANCO DUYCKIUS.

In librum V. C. ac Medici doctiss. IOANNIS HEURNII

DE MORBIS CAPITIS

CARMEN

IANI DOVSÆ FIL.

IAM satis afflictis miserunt numina terris
Inde trucem belli rabiem, Martisque procellas;
Mortiferam hinc cladem membris, morbosque proteruos.
Scilicet humani pars corporis illa, supernè
Diui nos altæ mentis quæ concipit haustus,
Arx animi, mundi effigies, fons denique vitæ
Æthereæ, quantis huc vsque exercita pœnis!
Queis obsessa malis! caput non agmine tanto
Horridus Alciden Lernæ circumstetit hydrus.
At bene, quod te hæc monstra, Heurni doctissime, contra,
Omnibus exhaustis nondum in Pythone sagittis,
Armauit Phœbus. nulla est mora, protinus omnes
Diffugiunt leti comites, capiti que minata
Horribili aspectu pestis numerosa recedit.
Nec tu Præoniis tantum ista pericula succis
Perniciemque domas, & avaro furtipis Orco
Tot capita, extendens properantia fila sororum.
Sed fontem vitare mali, sed funditus auctam
Exstirpare doces labem, populisque futuris
Consulis, & nondum natis tua munera profunt.
At letum, infesto quod demetit omnia ferro,
Exulet à libris, & reuocant qui à limine fati
Ludentem cum morte animam, vosque ite sub Orcum
Infames tenebræ: nil vobis iuris in illos,
Perpetuum ipse suo quos lustrat lumine Phœbus.

IN LIBRVM C. V. D. I. HEVRNII
DE MORBIS CAPITIS
G. DVYCK LECTORI.

SCIRE velis Lector, cur laudis opuscula quædam
Nil referant? Vox sunt tinnula, nil aliud.
Ast præsens Liber & capite & cerebro, inspicere, pollet:
Quæque feras, lecto, præmia scire velis.
Haud dubius membris bene consulere omnibus, agro
Qui bona prodiderit pharmaca tot capiti.

BONAVENTURÆ VVLCANII.

Φῶς πῶς αἰγυλίαν κείνων σεαυτὸς ὥρσεν ἐπ' αἶαν
Κυκλίσας βροτῶν τῶματ' ἀκρόπολιν;
ΕΥΡΝΙΕ βάλλε θύοις ὅλο' ἔθνη, βάλλε βέλεσιν,
Ἡ' προβέλυν' ὅλην ἄμυν' ὀλωλε πόλιν.
Τίς δὲ βροτῶν κορυφῇ περφερέσσερ' ἔστιν ἀρήγειν,
Ἡ' σὺ, ὃς ἰνέων εἰ κορυφαίεται;

EIVSDEM.

INNVMERABILIVM, heu, morborum exercitus arcena
Corporis humani arctâ obsidione premit.
HEVRNI sterne tuis genus exitiale sagittis,
Aut urbs cum populo funditus interit.
Quis capiti humano est arcere potentior hostem,
Quam tu, Raonia qui cluis artis apex?

FRANCISCI NANSII.

Οὐ κινῶ, αὐτὰρ γούσει δοκιμαζέει οὐκ.
Ταῦτά ὁρῶ, γούσει. μὴ γλυκερὴν δίδου μοι;
Πολλάκι πέπυ νοσῶσι δοκεῖ δύσχυμ', ὃ οὐκ.
Νήδυμ'. ἀλλ' ἀνόσοις μοι ἄλις ἔστιν αἰδέειν.

In eundem Librum ad ZOILVM.

Φῶς σὺ Μοῦσε, κάρη φέρε ΕΥΡΝΙΟΥ, ἐπ' ἐδοχέει
Γοργόν'. ἦν γὰρ φέρε, αἶψα γένοιτο πέπυ νοσῶσι
Αὐτὰρ μὴ ποτε πέπυ γυναικὸς τὰδ' εἰ ἀπαρέσκει,
Μὴ μωμίσῃ, αὐτὰρ βέλπεα σὰ περφερε.

IN LIBRVM VIRI C. D. HEVRNII
DE MORBIS CAPITIS

Carmen Phaleucium.

H^{VC} Galli positis humi coronis,
Germani quoque fascibus relictis,
Huc & vos Itali, simul frequentes
Admouete pias manus labellis.
Maius nescio quid venustiusque
Iam se tollit humo: videte, amabo,
Quàm bellum Caput exerit per auras.
Quot spirat Venères suis ocellis,
Quot circum glomerat greges Amorum,
Natalem modulis inaugurantum.
O bellum Caput! ô Apellis artem!
O matrem Venerum Cupidinumque!
Erumpas Dea. Nixij ministrant,
Et concham valido impetu recludunt.
Expandas Venus illa eburna colla,
Et laeues humeros & has mamillas.
Quas tot lacteoli premunt Amores.
Sed non hoc fatis, HEVRNIANA Siren,
Quin perrumpimus hos, & hos recessus,
Et septa intima plena suauitatum
Illibata prioribus Camœnis.

In Zoilum.

Zoile, quid ringis? Caput hoc quid toruus oberrase
Iamiam Gorgoneos experiere modos.

EZECH. VALENS.

3 IN C.

IN CLARISSIMI MEDICI D. D.
IOANNIS HEVRNII

κεφαλικά.

DVM caput in nostrum iurat malè sana dolorum
Factio, diripiat Mentis vt acropolin,
Distribuitque operas, sacer excutit inde penates
Morbus, & à subito sidere nomen habens,
Inde dolorifici contendunt agminis ala,
Et lentâ amcingunt obsidione domum.
HEVRNIVS interea è speculâ vigil excubat altâ
Custos, insidias detegit & rabiem.
Arma mouet contra, capitalem iurat in hostem,
Insano sanum offerre caput capiti.
Dat signum; fugiunt acies; Mens arce recepta
Tuta sui in fastos Consulis acta refert.

RAPH. THORIL.

In Clariss. Excellentissimique Viri
D. D. IOANNIS HEVRNII
Professoris Medici in Academiâ Logodunensi
Batauorum celeberrimi

PRAVIN DE MORBIS CAPITIS.

PERGAMA facundum iactent antiqua Galenum,
Insula Cos magnum tollat in astra senem,
Atque Arabes Razim celebrent, magnumque Auicennam,
Gaudeat & Celso Roma superba suo.
Atque alios alij extollant, diuina medendi
Ars quibus indulgit viuere perpetuum:
Et quibus æternos statuit post funera honores,
Ac superis Phœbus inferit ordinibus.

Quis

Quis credat? maius Batauis iubar emicat oris
 HEVRNIVS, ille tuum Leyda beata decus,
 Qui docta instructus ratione vsuque medendi,
 Et Razem & magnum est æmulus Hippocratem.
 Testantur scripta hoc toto quæ publicat orbe,
 Scripta per æternos viuere digna dies.
 Felices nimium Batauos, quibus HEVRNIVS VNUS
 Alter & est Razes, alter & Hippocrates.

ALIVD.

DVM magnum Hippocratem ô HEVRNI rationibus æquis,
 Fundis & arcanas, Cois ut alter, opes:
 Nec minus artificem felix te dextera clamet,
 Dextera vel Razis vincere docta manum,
 Et quæ scripta facis toti nunc publica mundo,
 Ingenij & genij sint monumenta tui;
 Quos tibi pro meritis Phæbus decernet honores,
 Et tanto imponet nomina digna viro?
 Fallor; an & Phæbo & Musis, Batauog, Lyceo
 Alter eris Razes, alter & Hippocrates?

GVALTERVS VERDOESIVS Med.

INDEX

INDEX BREVIS

CAPITVM.

CAPITE I. De capillamenti venustate, & capillitij deflui & horrenti turpitudine. & num horum cura ad medicos pertineat	pag. 1	Furore, vel Ecstasi Melancholicâ	145
II. De Alopecia & Ophiasis, quam Tyriam vocant barbari: qui affectus à Celso Arca appellantur. Alius Pathos psiloticum, Valpium lustra, Vulpio, & Depilatio	13	XIII. De Hydrophobiâ, hoc est, aqua metu, qui sit à morsu rabiosi canis	160
III. Contra hirsutiem, & Rigiditatem setaceam capillorum	22	XIIII. De memoria detrimento: & quo modo ea sit firmanda	167
IIII. Aduersus Canitiem. Et quo modo flui procreentur capilli. & Fissura pilorum quibus arceantur	25	XV. De Somno, & de Comate somnolento, vel Cataphorâ. Latinis Sopor. Arabum Subeth	180
V. Porriginis medela, quæ & Fursuratio & trivialis dicitur	32	XVI. De Peruvigilio, seu Insomnia. Sahara Anicenna	183
VI. De pediculis infestantibus, quam passionem Græci φθειράν appellant, hoc est, Pediculationem, à pedum copia, quâ hoc animalculum abundat	35	XVII. De Comate vigili, Græcorum Typhomaniâ, & Arabum Subethsara. Alij vocant Phrenitidem Comatosam	198
VII. De Fano, qui etiam puxaneis capitis, Cereum à Celso, ab alijs Cerio, & ελεον Græcis dicitur.		XVIII. De Caro	201
Et de Aschoribus, qui Celso vlcera capitis manantia. & Plinio vlcera capitis emanantia. Zabafati Auicenne, & Et Zagrûm Auensoarij: alij Lactumina vocant. Præterea de Tineâ, & de Ficu	38	XIX. De Cariche seu Catalepsi. Recentiorum Congelatione. Vel Stupore vigilante	205
VIII. De Puslulis & efflorescentijs in capite & facie: & de Decore conciliando faciei	42	XX. De Vertigine	213
IX. De Cephalalgia, hoc est, omni dolore Capitis.	45	XXI. De Incubis & Succubis. & de Incubone	223
X. De phrenitide	94	XXII. De Epilepsiâ, seu morbo Comitiali	230
XI. De Lethargo, Veterino Latinorum	129.	XXIII. De Apoplexiâ vel Sideratione	238
XII. De Maniâ, id est, Insaniâ, aut		XXIIII. De Paralyfi, quam Resolutionem vel Mollificationem vocant, Græci etiam πῆσιν, hoc est, Languorem, & Defectionem	275
		XXV. De Convulsione, quam Græci Spasmum, & Celsus Distentionem nervorum appellat	297
		XXVI. De Sensu & Motu hebetudine	314
		XXVII. De Tremore	317
		XXVIII. De Sternutamento	320
		XXIX. De Catarrho: & primam de Curatione omnis fluxus in uniuersum	323

IOANNIS

IOANNIS HEVRNII

V L T R A I E C T I N I

PROFESSORIS MEDICINÆ,

DE MORBIS QUI IN

SINGVLIS PARTIBVS HVMANI

CAPITIS INSIDERE

CONSVERVNT.

CAPVT I.

DE CAPILLAMENTI *venustate, & Capillitij destituti & hor-*
rentis turpitudine. & num horum cura Medicos tangat.

ORPVs humanum
vt omnibus modis
absolutum foret, &
sanitate & pulchri-
tudine decoratum
esse oportuit. Pro-

pterea cū corpus suam deponit
valetudinem bonam, aut venustas
eius natua cū flaccescit, vtrumq.
officium à Medico flagitabit: & vt
sanitas stabiliatur, & vt forma reuo-
cetur honor. At medicus suum mu-
nus facit, cū labascentem vale-
tudinem erigit: cū verò forma
studer, non hoc ex officio agere vi-
detur, sed **κομμηλιν* exercere, quæ
fucato splendore ascititiam elegan-
tiam inducit, variisque pigmentis
lenocinatur. Hanc à medicina arce-
bat Galenus, ac relegat ad lenones
& mangones, tanquam alienam à
viro bono & prudenti medico: nisi
à principibus mulieribus, quarum
preces leges sunt, abrepti fuerint.

**hoc est,
Comptu-
rio.*

*Comptu-
rio repu-
diatur.
κομμηλιν
leno.*

Etenim *κομμηλιν* apud quasq. lau-
datissimas gentes, viris præcipuè
probrosa fuit. Quare in Apologetico
suo scribit Apuleius, capillos sese
habuisse non amœnos ac delicatos,
nec ad lenocinium decoris promif-
sos, quales affectati dicuntur, vbi
coluntur studiosius à cincinnatulis
& trosulis, qui, vt Seneca ait, solici-
tiores sunt de capitis sui decore,
quàm de salute, qui inter speculum
& pectinem occupati sunt, quique
concinniores esse malunt, quàm ho-
nestiores; qui rempublicam turbati
suam minùs curant quàm comam.
Scribit Plutarchus à Philippo Ma-
cedone quendam tineturâ capillati
superbientem ex ordine Senatorum
motum esse; hoc etiam addito di-
sterio: non sperandam integritatem
ab eo in gerendis rebus, qui etiam
capillis fucum prætenderet. Oui-
dius compturam his execratur,

Sint procul à nobis iuvenes vt femina

A

comptis

compti,

*Sine soli modico forma virilis amat.*Exornato-
ria ad-
mittitur.

Attamen perhibet Galenus, etiam honestissimos homines olim quādam cultui dicata explorata habuisse. Archigenes vir doctrinā & gravitate clarus, de ea scribere non est veritus. scripsit & Heraclides Tarentinus & Cleopatra, etiam tum cum luxu & deliciis minus disfluere homines. Post hos Crito, veniā dignus, inquit Galenus, quod apud imperatores medicinam faceret. huius libri perierunt: at Galenus libro primo *ἡ ἡγεμονία* horum anacephalaxosin exhibuit. Nec ipse Galenus fuit tam ab omnibus grauius alienus, ut cunctum ornatum a medicina excluderet: recipit enim *τὸν κομμητικόν*, id est, exornatoriam: ut quæ naturalem corporis venustatem tuetur, neque quicquam astititium inuehat. Quin scribit, verum ornatum capillorum & non fucatum, non solum ad elegantiam, sed etiam ad ipsarum partium facere stabilimentum. Quare

Exornato-
ria differt
a compta-
tia.

κομμητικὸν differt *ἐκ τοῦ κομμητικῆς*: & quamvis *κομμητικὴν* interdum exerceat, non tamen id ex officio: non enim in viris dum est deformitas, actio partis humani corporis violatur, sed pulchritudo. Quin Hippocrates libro *ἐκείνου*, ait, glabreta capitis potius ad turpitudinem, quam ad morbum referenda esse. Quando itaque capilli in querela sunt, hoc ad exornatoriam spectate asseneramus. Quia enim facie morbo pechi-berentur tentari capilli, qui ne-utiquam corporis partes, sed quādam potius efflorescentiæ sunt in cute? quamvis quidam existimarint in defunctis promitti capillos, ut &

vngues augescere: inter quos est Plotinus, qui libro secundo De dubiis animæ dicit, forsan quia corpus animatum non illuminato, sed calfacto corpori simile est, post animæ demigrationem superest in eo ad breue vitale vestigium, spiritusque aptus motibus. veruntamen videtur calore & vapore pororum in angustis retento id euenire. Et quamvis capilli efflorescentiæ quādam sint in cute, tamen cum Galeno non negamus viles esse, quod locum præbeant fuliginibus capite conceptis, quas sui parentē, perpetuā accessione ac continuata congestione agnoscunt: quin venustatem capiti ut concilient natura voluit. Casaries enim, ut ait Ambrosius in hexametro, reuertenda in senibus, veneranda in sacerdotibus, in bellatoribus terribilis, decora in adolescentibus, in mulieribus compta, dulcis in pueris: unde Ovidius,

Vtilitas
plurima.21. de usu
part. 14.

Libro 6.

*Turpe pecus mutilum, turpis sine
gramine campus,*

*Et sine fronde frutex, & sine crine
caput.*

Sed & Apuleius, mulierem etiam venustissimam, si capillitio nudetur, licet illa celo deiecta, mari adita, fluctibus educata, licet Venus ipsa fuerit omni Gratiarum choro stipata, totoque Cupidinum foro, & baltheo suo cincta, cinnama fragrans, & balsamatorans, si calua processerit, placere non poterit, ne Vulcano quidem suo. Et Charilaus interrogatus, cur comam nutrit? respondit, quod ex omni ornatu hic pulchrior foret, & *ἐκείνου*. Er prophetica sententia Esaiæ, decal-uabit Dominus verticem filiarum Sion.

Id est,
sumptus
manet.
Cap. 6.

Sion. Apud Græcos Lycurgus ciues inſuefecit comam nutrire, quòd pulchros ornatet, deformes verò terribiliores & formidabiliores redderet. & Homerus vocat Achaos κακομοσχευτας. Adiecit Aristoteles in primo Rhetorico, id videri libertatis argumentum: nec enim comantem facile est ἔργον παύειν ἀνέλπειν, id est seruire opus subire, aut illiberalem artem admittere. Apollonius Tyanæus apud Philostratum libro octauo, capite tertio, author est comarum nutritionem à Lacedæmoniis eo tempore ortam esse, quando habiti sunt bellicosissimi. Spartanorum, inquit, rex Leonidas fortitudinis causa comam gestabat, quòd amicis modestiorem, hostibus verò terribiliorem propter ipsam se videri arbitrabatur. Hinc Spartani omnes cœpere comam nutrire, quòd eodem cultu, ac Lycurgum aut Iphitum, hunc venerarentur. Et, vt ibi innuit Apollonius, Pythagorici olim capillum alebant: quòd ferrum ad moueri non decet, vbi sensuum omnium fons est, vnde visiones, preces, & sermo nascuntur. Et vetus prouerbiū est, pilus vñus etiam suam habet vibrā. Empedocles etiam, inquit Tyanæus, Græcorū compita purpureā vittā crines circumdatus perambulabat. Quin scribit etiam Columella, Romæ publicos fuisse capitum & capillorum concinnatores. Recitat Cœlius Rhodiginus ex canonicis decretis, mulieri datam esse comam, tum operimenti gratiā, tum ad subiectionis memoriā. Quin nulla gens tam fuit barbara quæ non aliquod decus in comā posuit, si non in discriminatā illā, saltem in passā ac neglectā.

Scribit Seneca, Parthorum esse capillum effundere, Germanorum autem iungere, Scytharum spargere. Et Romani, quòd Venerem læsisse se putarent, cum vrbe à Gallis ambusta, obsidione premeretur Capitolium, ex mulierum capillis tormenta connectere erant compulsi, hinc Venus, inquit Lactantius, cognomento Calua in religionis cultum venit; quasi suis deposita armis. Cum itaque sine hac exornatoria venere, parū gratiis sacrificarem in medicinā, de his quædam commentabor, sed tamen breuiter. hoc enim auo non tam fœdum ac olim vitium, in his populis qui capite detecto incedebant, seu sol, seu imber esset: & ob id anxie solliciti de pilis illi; nec serui defluis capillis eiudem precij erant. Hæc causa fuisse videtur polydædalæ varietatis pilatoriorum apud antiquos medicos remediorum. Sed pauca nobis pileatis suffecerint, ad quæ iam pergo.

CAPVT II.

De CALVITIE, quæ Græcis γαλνιτις, Latinis Glabretum, vnde glabriones dicti. & de Barbæ fabrica.

FEMINIS & viris quibusdam iniquum est hoc vitium, ac pulchritudini non leue bellum indixit. Auctor est Tranquillus, Iulium Cæsarem caluitij deformitatem tulisse iniquissimè, obtrectatorum sæpe iocis obnoxiam expertus: ideoque deficientem capillum reuocate à vertice assueuerat: & ex omnibus decretis sibi à Senatu populoque honoribus,

honoribus, non aliud recepit aut
 usurpauit lubentius, quam ius lau-
 reæ coronæ perpetuò gestandæ. Scri-
 bit Dion Cæsarem laurea vsum per-
 petuò, postquam est potitus rerum,
 eo prætextu quòd *ἀναφαλαγγίαις ἦν.
 Erat caluitio deformior Tiberius,
 proinde in spectaculo quodā Seia-
 nus ad eius ludibrium, per caluos
 effici omnia curauit, à matutina ho-
 ra, in vespertinum: quin & puero-
 rum capite derafo ad quinque millia
 exeuntibus è theatro præluxere: vn-
 de, inquit Dion, Seiani dicti omnes
 calui. Caluicium est tædium quod
 pilos occupat. Pili communi voce
 πῖλῆς ad cunctas corporis hirtas re-
 feruntur partes, & cùm horrent
 rigiditate quadam in capite, hoc
 nomen sumunt; inde olim, inquit
 Porphyrius, appellatos trichaicas,
 qui assiduè versentur in præliis, ve-
 luti assiduè concutientes & quatien-
 tes cristas. Sed capitis pili propriè
 dicuntur ἑσπεραι, Latinis capilli: qui-
 busdam κόρσαι: Persio cirri à κείραι,
 ab incidendo dicuntur. Tota autem
 congeries capillorum Græcis dicitur
 κόμη, χῆμα, id est, crines, & λάρχη:
 viris à frequenti cæstione cæsaries
 appellatur, vnde cæsariatus miles,
 id est comatus, feminis ab ornatu
 coma, quæ est capillus cum aliqua
 cura compositus. Ruffus tamen co-
 mam ad viros vertit. In his hæret
 hoc vitium quod Latinis caluities
 & caluitium, vnde caluaster & re-
 caluaster. Græci caluum phalacrum
 dicunt, veluti qui habeat τὸ ἀλκρον φα-
 λῆν, quòd verticem habeat albican-
 tem: phalum enim album vocant
 ἀπὸ τοῦ φαλῆος, quòd luminosum sit. Est
 autem caluitium desluuium capillo-

rum, quod à sincipite plerumque in-
 cipit, ac continuo spaciofoque tractu
 per medium caput in occiput pergit,
 intactis temporum pilis, & cutis
 nuda capitis pristinam seruat ideam,
 characterem, & molem. Ita in seni-
 bus cottidie nudari caput videmus.
 Plurimum igitur discriminis est in-
 ter caluitium & areas capitis (de
 quibus mox) quæ longè alia ideâ,
 nec ita æquabili effluunt nuditate:
 adde quòd areæ (ita Celsus vocat
 alopeciam & ophiafin) à fœda ma-
 teria primordia trahunt; at calui-
 tium ab hac iniuria abest: nam in-
 quit Galenus, interextincto qui pilos
 confouebat humore, cooritur calui-
 cies: at lubeunte vitioso, ophiafis
 cōsurgit, ac alopecia. Propterea etiam
 homines caluitium quasi sine turpi-
 tudine in se agnoscunt. vt etiam re-
 fert historicus Dion, cū apparuisset
 cometes, quo portendi videbatur
 Vespasiano mors, eludens is, non
 sibi ait illum præsignare, sed Partho-
 rum regi, ἐκεῖν' οὐ γὰρ κομᾶ, ἐγὼ δὲ φα-
 λακρὸς εἰμι, id est, ille enim est coma-
 tus, ego autem caluus. Quin eius
 filius Domitianus, inquit Suetonius,
 libello quem De cura capillorum
 ad amicum edidit, illum simul seq.
 consolans inseruit, ὅς τις ὄρεται, καὶ ἀγὰρ
 καλὸς τε μεγάλος τε. Eadem remanent
 necum capillorum fœra, & forti
 animo fero comam in adolescentia
 senescentem. Et Cælius Calcagni-
 nus in apologis ait, caluitiem acu-
 minis & acrimoniæ esse testem.
 quod philosophus Synesius innue-
 bat, cū diceret prudentiam & pilos
 inimicitiam habere: idcirco Ludo-
 uicum Ihsuabrum Ducem, virum sa-
 pientissimum, caluos omnes ad
 obscunda

* recalua-
ster.

Pili.

14. me-
thod.
C A V-
S A R.

Namen.

QVID
SIT.

obeunda regni munia collegisse. Ita olim honori caluitium fuit, cui iam nos fucum facimus. Hoc vt rectè faciamus, eius causas vnde prodit, &, quod caput ferè negocij est, signa cuiusq. causæ accurata quadam diligentia notabimus. Est itaque varium caluitium, vt ex diuersis surgit causis. aliud enim est natium, aliud ascititium: natium duplex, vel ab ipso parentum semine & sanguine illatum, aut ætatis siccitate contractum. A parentibus quod importatur rarum est, & facile noscitur: nam consimili affectui illi impliciti fuerit, & in prima etiam ætate eorum fœtus in caluitium abeunt. Ita refert Plinius, quod Myconij (est autem Myconus Cycladum vna) carentes pilo gignuntur, & calui omnes: & Herodotus in Melpomene, siue historia quarta, inter Scythicas gentes esse quosdam, qui sub excelsorum montium radicibus incolant, eos ab ipso natali caluos esse, tam mares quam fœminas. Hoc vitium insana- bile puto. hi felices forent si apud Arymphæos nati fuissent, qui prope Ryphæos montes, capillos pro summo probro ducunt, nam ab ipso natali calui sunt, inquit Herodotus. Aliud natium caluitium quod ætatis siccitate innascitur, his signis noscitur. Calido & sicco plerumque præditi sunt cerebro, quali sunt homines sagaces & vigiles, quibus erumpunt prima ætate pili vbertim, nigri, crispi, quiq. calent tacti, & ad ætatis florem rubore roseo exsplendescunt. Dum enim rapido ætatis æstu vratur horum caput, exhauritur focus pilorum, hoc est roseida illa pinguedo in cute capitis,

vnde pullulant pili, quæ, vt scribit Auicenna, est viscosa & vinctuosa, non aquosa nec lutosa; sicut arborum vinctuosarum folia non cadunt. etenim pili generatio est ex cutis excrementis, & nullam agnoscit aliam partem auctorem sui: Aristoteles ait, pilorum materiam surgere ex humore adusto, cum quadam pinguedine, & substantiâ aërea: huius materiæ inopiâ fit caluitium. Scio hanc materiam corruptelâ etiam fœdari, non aliter ac plantas, quæ contabescunt liquoris occurrentis iniquâ quadam ac fœda colluie, sed inde non caluitium, sed aræa, de quibus mox differemus; sed ex huius pinguis materiæ cutis capitis inopiâ fit caluities, non aliter ac decomatio in plantis, quæ contabescunt humoris inopiâ. Sed hic humor in cute capitis glutinosus est, vnde fumidus vapor, crassus, humectus, qui in angustis cutis spiraculis partim hæret, partimq. foras propellitur in formam pili. Etiam si putat Auerrhoës pili materiam, ex Galeni sententia, purè terrestrem. Quod si esset, non tam sequax foret pilorum natura, & flexibilis, atque ætate facilè laberentur. Sed pilorum humectatio glutinis densatur more & obdurefcit. Hinc est quod quum pontifex Sixtus quartus præsideret, compertum Romæ in via Appia, è regione Ciceronis conditorij, muliebri cadauer quod ex inscriptione coniectatum est, fuisse Tulliolæ. id erat aromati- bus ita conditum, vt temporis iniuri- am non sentiret. In eo visebantur capilli aureo impliciti reticulo, sum- mâ omnium admiratione, repperiri aliquid, in quod anni mille quingenti

Differen-
tiæ.

A paren-
tibus.

11. lib. 37

Natium,
& eius
signa &
causæ.

11. de ge-
ner. animæ.

Gal. 11.
crascon.

Auerrhoës
opinio.

Historia.

Aristot.
1. de gen.
anim. 3

Ex 82-
NIO.

Eunuchi

ferè nil prorsus eualuissent. Ceterum cadaver in urbem delatum tridui morâ computruit, medicamine amoto. Cum itaque humidum calidum pingue exhauritur, sit verum caluitium: nam huius iacturam excipit frigidum siccum. De hoc rectè Celsus, quo minus caput quibusdam ætate nudetur, succurri nullo modo potest, maximè quum plerisque id sit hereditarium. Ex hac eadem, sed non tam præcipiti, causâ senibus caluitium accedit, ætatis cursu enictio ac detricto humido calido pingui: vnde liccum frigidum & durum euadit pili pristinum pabulum, hinc trilitis illa capitalis nuditas. Argumento sunt Eunuchi, qui ob mado-rem non caluescunt. Sed cur ita maderet in spadonibus & euiratis cutis? Inde hoc esse videtur, quod integri minimeque accisi sunt cerebri, quod rem veneream non agant: nam magna pars seminis ex cerebro est. hanc etiam amplectitur opinionem Hippocrates libro de aëre & aquis: nam venis ponè aures præcisit sterilitatem induci credidit: quod vberimè seminalis hæc materies ex capite effluat. Et propterea homines densiore pilo, vt etiam aues, ad venereum vsum promptiores sunt, caloris & humoris copîa. quare & oculi languent à venere. Eademque ratione & boues ectomiæ, id est, execti cor-ua gerunt maiora, molliorem etiam & sapidiorē præbent carnem: nam execta in melius proficiunt: quare Terentiana meretricula, mulierum maximos esse amatores Eunuchos, ait: sed nihil posse. & etiam frigescunt, & propterea non dissipatur id pingue humidum. Quare caluitii

causa, est inopia humidi calidi pinguis. Propterea plantæ quæ pingues sunt, fronde perpetua virēt. Ita etiam homines suis ætatibus hyemē æstatemque agunt. A veneris etiam frequentiore vfu, non aliter ac ab ætatis excursu in senium, caluitium nascitur: nam id pingue meretricula hæc exlaetatur: vnde moriens Daphnis apud Theocritum ridenti ita renidet Veneri, *κῦπρι βαρύνει, κῦπρι νεύεται, κῦπρι διατρίβει ἀπ' ὅλης ἡδὴ τῆς γένεσος πᾶσι δ' ἀλλοτρίῳ αἴματι* hoc est, Venus molesta, Venus odiosa, Venus hominibus inimica: iam indicat omnia sol nobis. Hæc eadem causa est quod aues dum defluā sunt plumā, minimè velscæ sint: dum enim ita depennescunt, quod est quædam in illis caluities, id pingue in illis titubat. Eadem enim ex causa defrondescunt arbores, depennescunt aues, ac homines caluescunt. Scribunt quidam naturæ periti, visum quandoque hominem, cui ex toto pili defluxerant à febre, nec redditâ sanitate, omnino succre- uere pili, stipatis meatibus. Quemadmodum enim vola manus ac pedis abnuat pilorum ortum, ita etiam cum durior euadit cutis capitis: nam quod humidiores sunt mulieres & pueri, ob id agrius caluescunt. & videmus à sincipite maximè nudari caput in senili caluitio, quia sincipit omnium partium capitis est siccissimū: nam hæret ibi cutis ossi nudo. Et Hippocrates libro sexto Epidemion ait, Caluitium oriri ex cerebri consumptione. id explicans Galenus, dicit, siccare ætate cerebrum, & seipso minus euadere, maximè anticā parte, quā *σφῆμα* vocant: & ita recedere à parte illa: quare destituta

Idyl. 1.

pars

Afciti-
tium.

pars cerebri madore, aridior euadit, unde & pili genio fraudati effluunt. Aliud est afcittium, vt diximus, caluitium: nam quæ capiti admouentur interdum ficcitatem præbent hanc, vt vrentia, depilatoria, stringentiaque remedia, & cicatrix: nam vel humidum pingue absorbent, vel ita densant cutem vt minimè meatibilis sit. ita etiam existimat Q. Serenus, vbi ait, ex rigore inducto à salamandra fieri:

Defluit expulſus morbo latitante capillus.

Seu ſalamandra potens, nullisq̃ue obnoxia flammis,

Eximiũ capitis tactu deiecit honorem.

Signa cũ
aſcittate.

Quod à ficcitate, his symbolis ſe prodiit, durior apparet cutis, nec frictione rubescit, tenuantur rigidi pili, interdum vsus præceſſit rerum adstringentium & refrigerantiũ, vel cicatricola relictæ cutis à tineâ, vel ex ambustis: & à deſantium & ſiccantium rerũ vsu magis affliguntur. A cicatrice validâ inſanabile eſt: vt ſi à validâ frictione non erubescat cutis. Quod hæreditarium eſt, quodque ab ætatis excuſu, eſt immedicabile: nam eſt ab exhaustionẽ pinguis ac calidi humidi. Quod ſi reparabile foret, immortalis homo hinc perſeuerare poſſet: quod nobis negatum eſt fato: nam tam diu vita data, dum exſplendescit calidum quod nos conſeruat, in humido primigenio: at dum hoc micat, abſumitur eius prædium, humidum primigenium, in quo hæret vita noſtra: non aliter ac in elychnio flamma abſorbet oleum, in quo tamen viuit. Ita noſtrum viuere, nihil aliud eſt quàm mori. Accirco ſolacium hoc ſeramus calui-

tio affligendis, eſſi non curari, attamen tardari poſſe caluitium: prudenſque id conſilium admittant Q. Sereni,

Non ſemper præſens dolor eſt ſanabilis: ergo

Cura magis prodeſt venturis obuia morbis.

Ad præſeruationem optimè faciet vt ſicca denſaque cutis, inquit Auicenna, laxantibus & humidis molliatur & rarior euadat. Nec hinc opus eſt vt venâ ſectâ, aut ſubductâ alio de toto corpore prouiſio habeatur: cum ſuccus hinc nullus vitium fecerit. Quare nihil in his curioſè tentandum, ſed ſolis quæ foris admouentur operam dabimus. Hinc non admittitur pilorum materies, quare deciduis pilis alij ſubrogari nequeunt: molleſcat igitur & rareſcat à remediis cutis. Caput aquâ dulci tepidâ, vel lacte lauetur sæpe, in qua emollientia, vt ſemen & flores maluæ, althææ coqui poſſunt, lini, branchæ vſinæ, cucurbitæ, lapathi, pini, ſcæni-græci, & ſuaui rigetur oleo; quale oliuarum maturũ, amygdalinũ dulce, oleum lumbricorũ, ſefaminum, cum adipe gallinæ, talpæ, cuniculi, aut axungia porci. In oleis primũ coque adianthum, ſemen biſmaluæ, & aliquid ladani. Cùm mollior horum vſu enaſſe videbitur cutis, quo rareſcat, lauetur tunc caput ex decocto chamæmelorum, meliloti, betonica, capillorum veneris, abrotani, cum paucis cinnamomo & ladano: Et vngatur caput oleo amygdalino amaro, cum paucis oleo caryophyllorum diſtillato, aut oleo de abrotano cum ladano & pinguedine vſi; vel laurino, cum oleo de colocynthide.

INDICA
TIONES.TOPI-
CA, cũ
aſcittate.P R O-
GNOſIS,
cũ aſcittate.

Unable to display this page

micantibus inferuntur. Quare à calore lasciuiente & venereo prolubio præmaturè promitur barba, vt inquit Martialis,

*Inde tragus, celereſq; pili, mirandâque
matri*

Barba.

Quidam tota vita barbâ viſuntur exuti, non ſine rubore: nam ex barba decus virilitatis ac roboris, corporis maturitas, imò ſexus diſcerniculum exſplendescit. Auctoꝝ Haliabas po- tiſſimum ornamentum fuiſſe in barba. quamuis Adrianus Cæſarum primus, vt ſcribit Dion, barbam nutrire exorſus ſit. Scribit Iulius Cæſar libro ſexto De bello Gallico, quòd hi qui inter Germanos diutiſſimè impuberes permanſerūt, maximam inter ſuos ferrent laudem. Hoc ali ſtaturam, ali hoc vires, neruoſque confirmari putabant. Vetiſtiores tamen ita læti barbâ, vt Apollini primam tunderent & fluminibus: vt Achilles apud Homerum. quod imitari voluiſſe videtur Nero vbi iuuenalia edidit propter ſuam barbam, quam tum primùm raſerat, pilis in aureum coniectis ſphæꝛion, & Capitolino dicatis Ioui. Quò itaque enaſcentem ſegniùs barbâ eliceret Galenus, peculiariter abrotani cinere ex oleo lentifcino macerato illinebat mentum. Philagrius antiquus medicus præclaro hoc medicamine utebatur: accipiebat limaces, hiru- dines, apes, veſpas, ſalem communem: æquas horum omnium iungebat partes, vaſi includebat, cuius fundum paruis pertuſum erat foraminibus. huic aliud ſubiiciebat pro excipulo, ſimo cooperiebat. qui exſtillat liquor illinebatur. iam quid

olei caryophyllorum ei miſceatur. ALIVD. Accipe cinerum abrotani drachmas decem: ventrium cantharidarum, drachmas duas: ladani, ſemunciam: auellandarum combuſtarum, drachmas duas: tere, & coque ex oleo amygdalino, vel viola- ceo: vngatur mentum. Obſeruari debet in huius remedij fabricâ, vt tantum accedat cantharidum, quò leuiuſculè vlceret mentum: nam, inquit Abincenna, cruſtulis deciduis emicant pili. Si violentiùs agit, remiſce quid vnguenti roſati. Si odoratiùs velis, affunde quid olei caryophyllorum diſtillati. Tali etiam ferè medicamine vtitur Aëturius: & inquit, vbi herbeſcunt pili, aſſiduè abradantur, ficulneis foliis cruore euocato. Quibuſdam in ſecretis eſt aqua deſtillata ex melle cum fauis, ſi illinatur. Pædum etiam eſt cum SVPERCILIA abſtulit cicatrix. eam pingunt fuligo thuris, reſinæ & maſticis: hoc nulla lotione iterum elui poteſt. hac arte Turcicas feminas cilia in nigrorè tingere P. Bellonius auctoꝝ eſt. Vt itaque ſuperciliorum cicatrix pilis obduci nequit, ita grato fuco venuſtas datur. Alioqui ſi ſine cicatrice nudata fuerint ſupercilia, hæc, inquit Aëtius, euocat oleum in quo apes vſtæ. Eſt & aliud Nothum caluitium, quod prodromum eſſe videtur in verum. attamen ferè non in caluitium abit, ſed ſimplici deſlu- uio ſiſtitur. Fieri ſolet ex materiæ piliferæ inopiâ, vel à cutis raritate. Quod ab inopia piliferæ materiæ, ferè cum iam enarrato caluitio inci- dit, quod ex denſitate cutis fieri di- ximus. Cùm fraudatur caput ſucco aduſto cum quadam pinguedine, &

SVPER-
CILIA
excifa.

NO-
THUM
caluitium.

A mate-
ria inopiâ.

B

ſubſtan-

*Causa &
signa.*

substantiā aereā, cadit pilus: non aliter ac plantæ, quæ contabescunt succi inopia, propterea, hinc primò extenuantur pili, dein excidunt. ut in senecta, ubi depastum est humidum primigenium. ut etiam in iis qui, cum nondum eualuere, ex graui conualescant morbo. sed hoc, inquit Aëtius, curatu est facile malum, & vltro, à victu. Interdum euenit à nimia euacuatione subsidente cerebro: nam dum id cranium ferit, humectat cutem, ut prius diximus ex sententia Hippocratis: ut ex nimis vigiliis, & immodesta venere. Quamuis asserat Albertus Magnus, De animalibus tertio, quibusdam caluis à coitu succrescere pilos. Sed ita existimandum, in tali homine calidum primùm sopitum fuisse, & humido detentum viscidiorē, unde calor solutis vinculis soluit humidum, ac pilum gignit. Non aliter forsitan quam scripsit Plato in Timæo, nutritu vberissimo marcescere plantas in locis vdis & stagnantibus: nam Q. Horatianus à succorum copia affluente pilos necari existimat. sed hæc ratio parum cultis auribus satisfaciet. Rarò citra casum in morbum à materiæ piliferæ inopiā cadiui fiunt pili. Exhaustitur etiam hæc materia ab hectica febre, vel longâ inedia, marore: ita apud Theocritum Simartha ex amore, ait, sibi deciduam esse comam: ἐπὶ τῷ κεφαλῇ κατὰ πᾶσι περὶ τῆς. In hoc nullus *ἄλλοις*, vel y ut Hippocrates, *ἐν τῷ κεφαλῇ*, se iungit. In hoc malo non per atreas excidit pilus, sed paulatim: citius à morbo: tardius à senio. Indicatio in his curatrix suadet nihil non agendum esse ut restituatur hu-

* *Præ-
tius.*

midum calidum pingue: nam adest alimenti inopia: quare vberius pastum ineat corpus. Quod à senectute euenit, remediari nequit. In tabidis mortem nunciant caduci pili, si alius fluat à succo alimentario. Nihil hinc purgandum, discutiendum, aut curiosius moliendum, sed reponendum aliquid parti genio fraudatæ. Prima igitur cura sit ut materia gignatur ex euchymis cibis, qui facile trahi à corpore possunt, nihil habeant acre, nihil salsum, inquit Trallianus: Secunda, ut confectum alimentum trahatur in locum qui hinc in querela est: propterea fouet Trallianus caput aquâ calidâ temperatè, & multo hydrelæo caput vngit: non autem sapone aut nitro abstergendum caput: Tertia, ut modeste stringatur cutis, si in longius tempus trahatur malum: frustra enim parata materia ac adducta fuerit, ne eam ibi tueamur. Dum itaque in molem sese effert foris aquæ pars, subsistendum: ne quod attractum est exhauriatur: & ladani oleo vngatur. id hac eliciatur arte. Accipe ladani pinguis, & comminue vncias duas: adde aquæ myrti fescunciam: vel loco eius capillorum veneris aquam affundes: & olei amygdalini dulcis, vncias quattuor: bulliant ad aquæ consumptionem. Quod si varias has vires, quibus opus esse diximus in hoc malo, vni remedio (quod iam ferè faciunt medici) includere velis, ita præscribes. Accipe adiathi, abrotani, betonica, saluæ, euphrasie, palearum auenæ, singulorum semimani- pulum: foliorum & baccarum myrti, cuiusque pugillum: corticum radicum cannarum, vncias duas: ladani,

Prognosis.

*Curatio
autem à ma-
teria inopi-
a.*

ladani, semunciam: coque ex lixiuio
 farmentorum vitium: abluat eo ca-
 put. Dein accipe insecta illa quæ
 dicuntur gallinæ Mariæ, in vmbra
 siccata: pulueris talpæ lentè combu-
 stæ, pulueris apum, cuiusque semi-
 drachmam: abrotani, myrti, adian-
 thi siccati, singulorum drachmas
 duas: corticis intimi auellanae, ses-
 quidrachmam: spicæ nardi, drach-
 mam: ladani drachmas binas: inco-
 que oleo amygdalino, & exprime:
 adde si lubet aliquid adipis cunicu-
 li, vel talpæ. Vncia mollientis reme-
 dij, vt oleum amygdalinum, accipiat
 densantis, vt ladani, drachmam.

CAVTIO. CAVTIO, à squalidis & aridis rebus
 pax sit: ne exsorbeant materiam cui
 iam studemus. **VICTVS** ratio hu-
 mida commendatur hic, lotio fre-
 quens tepida: vinum tenue, Venus
 nulla, alius sit libera, & animus.

**SICCITA-
TATE
CVTIS.** Alterum Norhum caluitium pri-
 mordia ducere diximus ex cutis ri-
 tate: nam ad comationem non
 satis est vt materia rectè comparata
 sit ad cohesionem, sed & cutis, cui
 radices pilorum ritè hærebunt, mo-
 derata sit oportet: nec enim in are-
 nosis exaridisque pratis herba enas-
 citur, aut enata diu graminefcit.
 Dicitur autem hic affectus peculia-
 riter à Galeno *pūs*, quod est deflu-
 uium. quamuis latius se pandat hæc
 dictio interdum, trahitur tamen à
 Galeno maximè ad hanc causam:
 nam Galeno defluuii capillaris duæ
 præcipuæ sunt causæ, vt etiam Nono
 antiquo medico, raritas cutis, & ino-
 piæ materiæ piliferæ: de hac prius,
 iam de illa altera nobis breuiter
 agendum est. Ab hoc affectu non
 areæ nascuntur, nec facilè abit in

glabreta, sed sparsim caduci sunt
 pili, ita vt totum capillitium raref-
 cat. Nascitur à grauibus morbis qui
 caput tentauere. poterit etiam in cau-
 sa esse rerum nimium aperientium
 admotio, vt lotiones ex lixiuiis le-
 promeriæ præditis, & vnguentis,
 maximè si habitus corporis rarior
 naturæ fuerit, & si valida exercita-
 tio diu fatigauit corpus. at Gale-
 no videtur maximè hos incurrere
 hanc causam, quos diu implicitos
 aduersa valetudo habuit. Symbolis
 quibusdam notabimus hæc: cutis
 mollior. Temperiem hominis ex-
 plora: nam hi apertū habent caput,
 quod sæpè sudoribus perfunditur, &
 aestuat: hi, inquit Rases, sunt albi, &
 pilis nudum gerunt corpus, victi-
 uis sunt humido: interdū liberabūs
 indulgere rarefacientibus vnctioni-
 bus & lotionibus: iam læduntur re-
 rum humectantium & aperientium
 admotione. nullus adest pruritus;
 acrior enim succus non fecit vitium.
 & sæpius incurrit hos qui à graui se
 recolligunt ægritudine. in hoc malo
 omni ope nitendū, vt ardeat cutis,
 vtque materia pilifera in caput pro-
 lectetur. Sed hæc in omni capillari
 effluuio cautio adsit, temperandum
 esse à nimis valide rarefacientibus:
 ne qui restibiles sunt pili diffuant.
 Curabile malum hoc. Et à valde
 siccantibus abstinendū, ne vitalem
 succum à cute auferant: nam ita
 callosa & glabra reddita vero affli-
 getur caluitio. Sint igitur densan-
 tia modicæ facultatis: ne repellatur
 & exprimatur quod succosum est:
 nam, vt diximus, non solum hic
 stringendum, sed & pili materiæ est
 in caput ducenda. Propterea Galenus

Signa la-
na cutis.Iudicatio-
nes.

Cautio.

7. *Simpl.* & Aëtius, dicunt, mente non concipio medicamen praesentius, eo quod ex ladano, & oleo lentiscino paratur. nam ladanium, ut scribit Galenus, absorbet prauos succos ad radices pilorum, & meatus arctat. Sed primum fiat lorio capitis: Accipe cynosbati, mosci viridis querni, foliorum quercus, adianthi, betonicae, singulos semimanipulos, florum rhois, myrti, cuiusque pugillum: myrtillorum, ladani linteo nexi, cuiusque unciam: mastice, caryophyllorum singulas drachmas duas: coque ex aquae libris quattuor, bulliant ad tertiae partis exhaustionem: colaturâ caput abluatur. Si strictius velis, adde acaciam linteo nexam, & gallam: alioqui absinthium. Deinde ungetur caput, unguinum polydactyla copiâ hic ludunt scriptores. Ego semper felici successu sequenti hoc utebar, quod ex variis locis Dioscoridis, non sine labore, à me exceptum est. Is enim mos est Dioscoridi (quod notauit adhuc, quod sciam, nullus) variis capitibus eiusdem remedij vinum (quod efficax ad peculiarem aliquam passionem vsus certus notarat) inferere, ac saepissimè repetere, ubi de medicamento quod etiam illi morbo studet, pertractabat. Hoc nostrum tale est. Accipe vini dulcis, olei myrtei, quo hic nihil melius mulierum pilos cohibet, ait Aëtius, cuiusque uncias quattuor: foliorum rhois, adianthi, abrotani siccati, singulos pugillos: foliorum myrti, pugillos duos: baccarum myrti, myrobalanorum emblicarum & chebularum, auellandarum, contusarum, putaminum vstorum nucis escariae, quod est iuglandis, singulas

*Dioscori-
du mos.*

drachmas: cinerum ranarum, vel unguinum mulorum cinerum, aut talpae, vel ventris leporis, aut conorum cupressi, seu capitum muscarum, semidrachmam: caryophyllorum, cinnamomi, cuiusque drachmas duas: thapsiae semidrachmam: coque secundum artem, dum vini unciae duae exhauriantur: colaturâ adde ladani pinguis semunciam: myrrhae, beniouini, cuiusque binas drachmas: aloës semidrachmam: pinguedinis ursae vel talpae, unciam: misce, & iterum coque, dum totum vinum euanescat. In frigidissima aëris constitutione misce quid spicae, vel olei caryophyllorum. Cui operosa haec non placent, accipiat, suasse Aëtio, verbenacam rectam viridē cum radicibus, insoletur in oleo omphacino: bis per dies singulos perunctione renouatâ ac inlinitâ. Aut ex Marcello Empirico, nucis escariae, id est, iuglandis testa contusa vel combusta, & minutatim trita, atque adiecto oleo, imponatur: ladani parum adijce. Aliud: accipe unciam ladani, calido pistillo subigatur in mortario, paulatim rigando vino stringente, dum mollescat, tandem affunde olei myrtei uncias duas. addi potest succus corticum nucum, & myrti: Nonus antiquus medicus addit myrrham. Theodorus Priscianus, qui nomine Q. Horatiani prodit, laudat adipem vrsinum cum ladano, & adiantho. Dioscorides in libro De euporistis, celebrat myrrham, cum ladano & myrteo oleum ladani vide apud Euonymum Tomo secundo. Plurimum adscribit Galenus diatæ. Absit vsus recludentium, & quæ leptomeriâ acrique vi exhan-

DIATÆ
cum atri-
ritate.

exhauriunt: sed potius incatur vsus frigidorū & densantium. Propterea commendat Trallianus lactucam, maluam, pepones, pisces, pectines, suillam carnem, pedes bubulos, isicia. Sit tamen cibus euchymus & qui ex facili rapiatur, vt vitelli ouorum. Veteri vino abstineant, inquit Alexander, sit medicatum ex nigris cerasis, aut cytoniis malis.

CAPVT II.

De ALOPECIA & OPHIASI, quam Tyriam vocant Barbari: qui affectus à Celso Area appellatur. Aliis Pathos psiloticum, Vulpium lustra: Vulpio, & depilatio.

ALOPECIA dicitur vbi areas & glabreta in humano capite capillus deciduus facit. Nam vulpes inuoluit hæc passio annosas, oborta per ætatem scabie, *ὅθεν τῆς ἀλωπεκίας*. nonnulli deriuatum nomen ex facultate vulpinæ vrinæ existimant: quod enim vulpes perminxit, in ariditatem, marcescentibus herbis, nec succrescentibus nouis trahi affirmat. Idem est ophiasis, sed serpentis more serpit, & inquit Celsus, incipit ab occipitio & duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit: quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant: fitque in infantibus, & in capite tantum. At alopecia nulla certā ideā serpit, & omni capillo & ætati iniuria est. cum enim vna in parte concepta est materia, aream rotundam dabit. Quemadmodum autem cal-

uitium ex materiæ piliferæ inopiā, aut crimine cutis nascitur, ita areæ ex materiæ piliferæ corruptela oboriuntur. non aliter ac plantæ, quæ contabescunt humoris inopiā, aut liquoris occurrentis iniqua quadam & scæda collunie. Fit, inquit Aëtius, ex succorum corruptelā, vbi cutis capitis à moderatione sua abit, & ex humoris copia, aut pallida, nigricans, aut alba magis euasit. fiunt igitur areæ cum materia pilifera malam traxit qualitatem, à materiā morbiferā: tunc enim corrumpitur. id euenit cum labefactatur à caco-chymiā, lue venereā, vel elephantiasī. Caco-chymiam itaque sequitur fuliginis & cutis corruptela. Nascitur succorum corruptela ex mali succi cibus non raro: ita refert Galenus iuuenem quendā, ex fungorum esu, alopeciā scædatum fuisse. Interdum succi totius corporis scædati sunt, vt euenit his quibus peculiaris aliqua euacuatio suppressa est: qualis est mensium in mulieribus, & hæmorrhoidum effluentium statis periodis in viris. Hoc docuit Hippocrates libri sexti Aphorismorum trigesimo quarto: Cum varices euanescent, quas excipiunt pili cadunt, metastasi abreptis succis in caput, varicibus recrudescuntibus, redeunt pili: ob diadosin materiæ morbiferæ à capite ad crura. Secetur vena, effluat sanguis ad vncias ferè septem aut octo: quia athleticam plenitudinem hoc malum non habet, quod contaminatis ex succis nascatur. Sed quæ vena aperienda? Si à mensium fuerit iniuria, aut varicibus, malleoli pedis feriat vena. Et tandem, iam habita prouisione totius corporis, si

6. Meth. 1

Causa.

A C A -
COCHY-
MIA.Si à to-
tius caco-
chymia.Chiru-
gia.

conceptus sit prauus sanguis capite, in eoq. sese efferant non sine calore venæ, inquit Auicenna, frontis vena pertundatur. Sed si alba fuerint corpora, frustra de vena secanda consilium erit; nam exiles venæ fugiunt scalpellum. Propterea in albis pinguibus corporibus cucurbitæ adferantur loco phlebotomiæ: infigantur pedibus vel dorso. Aëtius & Auicenna suadent in contumaci aræa, vt, à toto euacuato, scarificetur cutis capitis, quò materies fæda elidatur. Sed præstat scalpello non exasperare cutem, ne cicatrices pilos negent. Ergo scarificationis loco cottidie radatur capitis cutis, ita vt paulatim excindatur summa cuticula: eo enim modo adaperiuntur pilorum radiculæ. Interim purgandum erit totum corpus. Hoc vt commodè fiat, singulis tribus diebus præparetur hoc modo. Accipe syrupi de endiuia compositi, syrupi capillorum veneris, & si à mensibus, de arthemisia, cuiusque vnciam: decocti capillorum veneris, verbenæ rectæ & fumarie, cum paucis aniso, libram medicam: sumant in tribus vicibus, manè, & superdormiant. Quarto die ita purgentur: Accipe pilularum aggregatarum, & pilularum sine quibus esse nolo, cuiusque scriptulum: dacrydij præparati, grana duo vel tria: fiant pilulæ quinque, quæ deaurentur. Sumat in aurora, & superdormiat. **OBSERVANDVM** vt singulis septimanis bis purgetur ex Galeni imitatione. Inunctione Topica mox scribam. Interdum importatur iniqua hæc materia capiti, non à toto corpore, sed à peculiari aliqua parte, vt fracta à coctione

vetriculi, vel splene infarctu obfesso: aut congeritur in ipso capite hæc materia, vt cùm caput afflictum fuit multis ac perpetuis doloribus, aut vulnere labefactatum. Pars quæque suas noras dabit cùm in querelam venit: & medica auxilia euocabit. Quacumque autem ratione capiti hæserit inquinata hæc materia, siue congestione, aut influxione, siue ab imperfectâ præcedentis morbi crisi restibilis ibi hæserit, variorum succorum soboles esse solet, modò enim bile scit, pituitescit, aut melæcholescit, & tamen cunctis his debetur venæ sectio, modò artas & vires concesserint. Ea tamen cautione, vt eò parcius id agamus quò longius à sanguinea benignitate abierit illa. Anticeps hoc consilium videri posset, quòd Galenus initio librorum *τὸ πρῶτον* solutionis venæ non meminit. Sed videntur id eius loci non erat: nam voluit ille, per istos libros, locis laborantibus tantum aptare medicamina. Dicet tamen aliquis, magnis tantum morbis debentur magna remedia, hæc autem sunt gemina, venæ sectio & pharmacica: at aræa non sunt in censu validorum morborum: imò vix morbi. Respondemus, nos soluere venam metu iam iam futuri magni morbi. vnde? nam imbibita hæc praua materia validis remediis eximenda est capiti. Quod dum peragitur æstuante quadam medicaminum vi capiti admota, eò sanguinem abriperent dolorum potentia, non sine delirij aliorumque grauium morborum periculo. hoc periclitari nolumus. Nec tamen prohibemus vt notetur num sanguini remixta fuerit hæc materia: si enim ab eâ

Phlebotomia utilis omnibus.

Dubia de phlebotomia.

Purgantia.

Si à parte.

ab ea longè recessit, nec sanguine corpus circumfluit, quid quæso proderit venæ pertusio? Verùm vnde id noscam? Si frictione aut admotione calidorum remediorum facillè in ruborè se effuderit cutis capitis, quod maximè sit recenti adhuc morbo, venam secato. attamen parcius effluat cruor: nam vbi impurus est sanguis, non ita tutò effluit. Si hepar videtur vitium fecisse, in cubito dextro secetur media vena: si lien, vel in sinistra parte capitis si vitium confederit, sinistra feriatur vena media. Tandem ad cephalicam veniendum, & dein ad frontis venam. Ultimò, cottidie radar caput: nam ita sensim excindetur cuticula summa, & pilorum radiculæ sese adaperient. hoc sit loco scalpelli, acuum, & hiru-
dinum. Hac arte aliena materia vacuabitur, & ab iniuria putredinis vindicabitur quæ nondum contamina-
ta fuit. Attamen, ne frustra simus, primò notare debemus, quæ facillè, quæ agrè vel nullo modo sanari possint. Inueterata alopecia agrè sanatur. Nouacula tūdi debēt pili, inquit Actuarius, & locum affectum linteo nec molli nec aspero frica. Si post paucas frictiones locus erubuerit, mediocris putari debet affectus: si non mutat colorem, vt in cicatricibus, deploratum malum erit, vel diuturnum. Propterea iubet Galenus vt quàm primùm elidatur materia cute concepta: ne labefactetur cutis, aut sanguis qui recens infertur contamine-
tur. Cùm igitur curabile malum deprehensum fuerit, à sectâ venâ ad purgationem pergendum, cùm sit à cacoehymia. Verùm hæc praua

materia est biliosa, melancholæscens, aut pituitæscens. Quò rectè purgetur, primò præparetur: ne fiat via vi, sed vt separetur à naturâ, & inoffenso pede elabatur. Si cacoehymia hæc materia fuerit biliosa, prurritum à sua acrimonia inferet. diæta præcessit calida & sicca, aromatum & vini vsus. temperies & habitus corporis, cæteraque res naturales, & non naturales in æstû & squalorem nutant: aut morbi biliosi præcessere, vnde superstes cacoehymia à defraudatâ crisi. Et cùm biliosa illauiet in cutem capitis irrepsit, palleſcet cutis: nam tingitur idea excrementorum quibus imbuatur: maximè si frictione efferuescat. Exigenda est hæc materia. A venâ, vt diximus, secta, corpus totum, si inde importetur, purgetur: & ne restibili quadam fœcunditate iterum effusionem repetat, roboretur: idem de parte quæ in vitio esse potest dico, vt liene, vtero, hepate, capite ipso, ventriculo. Accipe capillorum veneris, verbenæ, fumarie, endiuia, cuiusque semimanipulum: florum rosarum, violatum, nenupharis, singulos pugillos: anisorum drachmam: coque ex aquâ hordei ad libram medicam: colaturæ adde syrupi de endiuia compositâ & de fumarîâ, cuiusque semunciam: fiat apozema: aromatizetur drachmâ santalorum. Tribus diebus in aurora detur tepidè. Quârto die ita excludatur materia. Accipo pilularum aurearum scriptulos duos: dactydis præparati granatritia: fiant pilulæ quinque. Tenellulis dentur pilulæ de rhabarbaro: vel infusum myrobalanorum citrinarum, cum syrupo rosato laxatio.

Robustis,

A BILIO
SA MA-
TERIA.Signa &
causæ.Curatio
cùm à bi-
le.Quæ ut
na.Prognos-
is.

1. 27.

Robustis, qui minimè reformidant pharmaca, datur pilulæ ex aloë cum scammonio. Si quis nauseat ad pilulas, sumat electarij de succo rosarum drachmas sex. Galenus hinc vitur hiera, cum scammonio remixto. & bis purgat hebdomade. Tandem roboretur caput: Id vt fiat docuimus nuper vulgato libro, nomine Praxis medicinae, libris tribus Methodi. Ibi vide libri secundi caput septimum, vbi de alterando cerebro calido. Idem dico de cæteris partibus, si vitium hoc peperere, vt hepar calidum, refrigeretur, vt ibi docuimus. De Topicis mox dicam. In cibum non veniant acrida, calida, & salsa. sint cibi amœni & felicitis succi: nam, inquit Theodorus Priscianus, vt fructus nutriti malis succis prauis sunt, ita & pili. vtatur carne veruecina & pullorū. A niue & aquâ niuali abstineant: nā Rhases libro diuisionum, capite primo inquit, ab eius vsu alopeciam gigni. cereuissiam, aut oligophorum potet vinum. Venus comis bella indixit: relegetur illa comata. Alius sit memor sui officij, animus liber. A MELANCHOLIA, si hæc cacochymia enata fuit, illa luxuriat toto corpore, vel lien tactus morbo fuit, temperies totius & habitus melancholescit, & cibus in hunc succum promptus fuit. & nota num congestione à capite, vel vitio totius aut partis illatus succus capitis cuti fuerit. num varices euanuerint, aut solitæ hæmorrhoides. partes suis se præsentent notis. ater liuidusque cutis color, melancholiâ tinctam esse notabit: efflorescet optimè à frictione color succi eius qui rigat cutem. Cauendum ne senescat hoc malum,

sed ilico deturbetur: ne cutis exuatur suo genio, & ne morâ contumax labefactatus succus, totum quod deinceps allabitur alimentum in concordiam secum abripiat. Si ab hæmorrhoidibus oppressis enatum malum fuit, aut à varicibus, inferna vena pertundenda. Dein propina triduo decoctum lupulorum, fumarizæ, & si adusta materia, endiuizæ, capillorum veneris, verbenæ: huius libræ misce vncias tres syrupi de fumariâ: & si adusta materia, syrupi de endiuia compositi: vel syrupi de lupulis; aut mellis rosati, si non inturguit splen: ita syrupi capillorum veneris, de liquiritiâ: qualia plurima descripsimus libro secundo nostre Methodi vbi de melancholiam alterantibus. Triduo ita materia parata, viisque corporis meabilibus redditus, purgabimus. Accipe pilularum de fumariâ, aut cochiarum, vel indarum, drachmam: fiant pilulæ septem. Si valentiores velis, adice harum binis scriptulis, scriptulum vnum extracti ellebori nigri. id qua arte fiat, aliàs docuimus. fingantur ita quinque pilulæ & inurentur: sumat in diluculo. Si mitiores petares, elige pilulas de quinque myrobalanis. Si peculiaris ægri natura horret ad pilulas, propinabimus semunciam confectionis hamech, vel electarij Indi, vel diasenæ: cum decocto laxatiuo, vt fiat haustus. Nam squalida hæc materies blandiùs potibus quàm pilulis exigitur. Eadem ratione ecchylomata melanagoga præscribemus nonnunquam. Galenus hos purgabat quattriduo quoque hierâ cum elleboro. Vltimò roboretur caput, & euincatur sicca illa

Curatio à melancholiâ.

6. aphor.

Vitium in
a bile.

A M R
LANCHO
LIA.
Causæ &
signa.

illa intemperies, ne iterum gignat nouam morbo sobolē, aut recipiat: id fiet illis quæ roborant caput sic- cum & frigidum. Sin immittus fue- rit ab aliis partibus succus, illæ etiam recreentur, ne amplius suggerant sementem huic tædio. De Topicis mox. Victus sit coctu facilis: vinum Rhenanum: venus nulla: à statulen- tis aliena sit mēsa, vt leguminibus: sit caro euchyma, & quæ attenuant pro obsonio sint: cappares commenda- mus. **PITUITA** cum parens huius mali est, vel caput hanc congeffit, vel alibi nata illi incubuit. A toto vel parte accepta, symbola referent cuiusque. Sed pituitosam esse scēdi- tatem quæ cutim inuasit, dicet totius habitus, & temperies persusa pituitā, inierunt viuendi rationem maden- tem & algidam, in sumendis, agen- dis, ad mouendis: interdum pituitosi morbi primū fatigarunt, & longæ febres, & ventriculi tædia. pueros fatigare hæc causa solet, postquam accepit putredinem. quibusdam à vulnere infirmum caput suum ali- mentum scēdat. Candidior in his erit cutis. & id pili ipsi dicent qui sunt in coronā areæ: nam pili bibūt cutis colorem: vt in alphi euenit. Peior est area, inquit Celsus, quæ subpinguem & densam cutem & ex toto glabram fecit. Materiæ alienæ debetur euacuatio: & si cruda sit, coctio: & in metu corruptionis, vt ea arceatur. Si à frictione facilè in ruborem se dederit cutis, aperiantur venæ, vt iam tradidimus. Dein ra- dendo excindatur prima cuticula paulatim. Interim, Accipe decoctum artemisiæ, betonicæ, capillorum veneris, eupatorij, apij, stœchados,

verbenæ, florum rorismarini, ex hy- dromelite: colaturæ adde mel rosa- tum, oxymel simplex, & composi- tum, syrupum de stœchade, vel de betonica, aut capillorum veneris, & de artemisia. Post triduum ita purgetur: accipe pilularum cochia- rum, scriptulos duos: trochiscorum alhandel, grana tria vel quattuor: fiant pilulæ quinque, & inaurentur. Repetat harū vsum à triduo. Ita su- muntur & pilulæ lucis, aggregatiuæ, sine quibus. **CAVTIO.** Si puer fuerit decennis, dabimus pilulas alephan- ginas, & assaieret, aut de hiera cum agarico, vel scriptulum cocciatum. Sin fuerit infantulus, pax sit à phar- maciā: inedia his pharmacum est. In pilularum fastidio vtantur diaca- tholico, hiera cum trochiscis alhan- del, diaphœnico, diluto myrobala- norum chebularum, diacarthamo. Sint cibi optimi succi, tenuantes: quò inde firmi gignantur pili: aro- matis indulgeat, & vino modestè vtatur. Quamuis Asclepiades à vino abstinentiam præscripserit. Absti- neat à statulentis, leguminibus, venere. Dioscorides nuces laudat. aluus sit libera & animus. Nihil in arcis melius est, inquit Celsus, quàm nouaculā cottidie radere, quā cūm excisa paulatim est summa pellicula, adaperiuntur pilorum radiculæ: nec desistendum dum frequens pilus nasci apparuerit. & illine oleo lada- ni, & frica dein foliis ficus. Ultimò quæ robur afflant cerebro frigido & humido, in vsum veniant. & si totum corpus vel pars corporis materiā dederit, ea exigatur: & ne iterum gi- gnat, studium adsit. **V E N E N U M** interdum causam dedit, Q. Sereni

C

id etiam

Victus à
melanco-
cholia.

A PITUI-
TA causa,
& signa.

Curatio
eum à pi-
uitā.

Cautio.

Victus
eum à pi-
uitā.

id etiam carmen testatur:

— seu vis epota veneni,

Eximium capitis tactu deiecit honorem.

At huc
venerea
signa.

L. V. E. S. venerea hac labe non raro caput scdare solet. Hi agnoscunt sibi primum contagione affictum esse malum. Nam ab ulcere præputii (quod Carolum vocant) curato dies decem aut quindecim, raucescit vox. Dein decidui fiunt pili ad duos vel tres menses: his succedunt artuum dolores, & in manibus & pedibus interdum scissuræ. Barbam hoc genus primum incurrere cōsuevit & tempora, & mento crustæ inuruntur scdæ, & quædam vestigia parua abesa in cute efflorescunt, peritus locus cruorem reddet liquidum & prauū odoris; & pruritus vexat. Hoc malum eructatur à præcipuis partibus in cutem: quare metus est ne &

Curatio.

illæ scdæ sint hac pernitiæ. Quapropter ilico huius lernæ hydra abscindatur, ne restibili alioqui scdæcunditate nouū morbo caput luxuriat; venerea lues primò abigatur. Purgentur pilulis cochiis cum elleboro, vel confectioe hamech, ex decocto capillorum veneris & boraginis, fumarie, lapatij acuti: adde syrupum de fumarie. Cùm mitiora postulas, da syrupum, vel mel rosatum laxatiuum cum decocto mercurialato. Bibat ceruissam quæ iniectum habet guaiacum. Ab hac alopecia differt

de lepra.

illa quæ est à leprâ, quamvis vtrique tristem agnoscat contaminationem, attamen hic fuscus color faciem deformat, & in ideam Satyrorum volutus abit, sursum resinatis naribus, & supercilia maxime incurrere solet prætumida. Hæc curationem abnuis, iam ad peculiaria arearum remedia

me verto, quæ scilicet ipsi laboranti admoventur parti. His ante purgationem locus non est: ego, ait Galenus, sapè solâ purgatione superauit alopeciam. Cùm enim grauis fatigat cacochymia, si ilico in topica ruamus, operam ludemus. Attamen, auctore Galeno, immixtis ferolis succis, cùm iam cutis inbibit abundè malignitatem, solis purgationibus elui nequit impressa iniuria: ob id cuti remedia admoventur necessum erit. Verùm ante horum etiam vsum euacuato toto corpore, apophlegmatismis pituitam è capite proleclabimus, inquit Actuarius, id quæ sapius agendum esse scribit Paulus, ex sinapi, aceto, & melle, cum origano, vel mastice mastichen, vel pyrethrum in syrupo rosato leuiter coctum, si biliosa sit materia morbifica: si pituita, ex oxymelite coquatur: si melancholia, ex decocto thymi. Accipe nucis myristicæ, sinapi, pyrethri, origani, cuiusque scriptulum: trita excipe mastiche, melle, & cerâ: fiant trochisci: ad semihoram vna manducetur. His peractis cutis nudeatur pilis, dein fricetur: id roborat & alimentum proleclat: quod est bonus sanguis, ut nutriatur cutis: hoc fieri debet vfu calidorum remedium. Sed non satis est ut caleant, quin leptomeriâ prædita sint oportet, quod peruadant in capillorum radices: igitur non modestè sed validè agant necesse est. Sed tamen cauendum ne vi nimia ex splendescente, cutis in æstum abripiatur.

TOPICA.

1. 2. 3. 4. 5.

6. Meth.

Cautiones.

abstripiatur. Id colore flauiore, & calore deprehendetur. Quare tunc exoluitore vi vtendum erit; mixto adipe: & rigandum tunc caput oleo dulci calido, aut cataplasmate ex pane, & adipe anserino vel gallinæ, vel vnguento rosato. cauendū enim, ait Aëtius, ne alopecia exulceretur: ita enim vt in caluis siccatetur cutis. Absint igitur quæ rodunt: nam perpetuum caluitium parerent. propterea Galenus non vtitur merâ thapsiâ recenti. Vnde scripsit Actuarius, si thapsia calidior fuerit quàm passio flagitat, solâ non apponatur, ne tumores phlegmonosos præbeat: quare misce oleum. Grauiorum vsus auspicandus erit ab exigua eorum copia. & si apparet indicium inflammationis, vt calida & rubra cutis, ab eorum vsu abeundum: ne fiat inflammatio & vlcus. Quare præstat à mediocribus ad validiora surgere. Propterea sæpè repetatur remedium, & inspicatur cutis: nam si leniter mutata fuerit, his insistendum: si non, ad validiora rependum. Obseruandum, vt à validissimè aperientibus strenuèque astringentibus abstinemus: vt enim hæc repellunt nutrimentum, & futuras claudunt quibus cotidie foligo exhaeritur, vnde dolor capitis & catarrhi (quare Abincenna validiora oleo rosato miscet) ita illa quæ nimium rarefaciunt, iam iam fluxuros deiciunt, & adductum nutritum exhauriunt, & moram nexumque ei negant. Vereres ante balneum, & a balneo medicamina illinebant. At iam balneis consuetudine exoletis, vtemur fotu, spongiâ madente decocto, radicū arundinum, absinthij,

stœchados, adianthi, myrti, vitis, iris, aloës, betonicæ, abrotani, hederæ, palearum auenæ. hæc digerunt & aperiunt meatus. Dein attrahentia illinantur, abrasis iterum atque iterum capillis. Primum fricetur cutis cum radice ari, vel folio ficus: nam Paulus ceterique Græci præmittunt *ἐνύπριον*, id est, frictiones ex nitro: multos noui, inquit Paulus, *δενύπριον*, id est, pilos produxisse solâ frictione & assidua rasurâ. Fricetur assiduo cutis, inquit Aëtius, cum perdicij herba folijs, quod est parietaria. Deinde ad inlitiones veniendum, quæ ab antiquis propriè appellabantur capillaria remedia, vt apud Martialem:

Non erubescit myrice aureo nobis

Diuidere mœcha pauperis capillare.

CAVTIO adsit in horum vsu, vt Cauti. nondum antiquato malo imbecillis vtamur remedijs: nam leuius adhuc malum erit. Ita etiam cum a bile ortum est malum, & dum in calido hæremus aëre, & in tenellulis naturis, vt puerorum & nobilium mulierum: nam a vi vrente & sicca cum semel absorbetur humidum innatum, immedicabile fit caluitium. Propterea seriem hæc ponimus discutientium rerum, quam a robustissimis, per medias vires in lenissimas finimus: Euphorbium cuius scriptulum remiscemus cum olei laurini, aut si mitius velimus, cum rosacei vnciâ: nam omnium potentissimum est euphorbium. dein thapsia mediæ ætatis, nam vetus enervata est, & recetis nimium flagrans. Materia remedia-
rum. si thapsia defuerit, eius loco æquale pondus seminis nasturtij sufficietur, inquit Actuarius, aut crucæ Sinapi,

piper album, sulphur, nitrum vstum, quod vocat *ἡγεμονίον* Actuarius, elleborum album & nigrū, staphisagria pulvis aceto maceratus, mediocris est: cinis abrotani, adianthi, radicum arundinis, melantij, amygdalarum amararum, persicorū, allij, torismarini, betonicae, radice betae, cyperi, irionis semen, succus allij & capae, thus plusculis diebus ex aceto in sole tritum, alcyonium. cineres echini terrestres, & eius caput vstum, inquit Aëtius, cum vrsina adipe, cicatrices etiam vestit pilis: Actuarius vrit membrum & splenem asini, cum adiantho: cinis viperinae senecae: cineres apum, murium, dentium equorum, sacum murium, caprinarum, capitis leporini, pilorum talparum, ranarum albarum, myrrha, ladanum. Adeps vrsinus, anserinus, anatis siluestris, vulpina, lupina, talpae, cuniculi, serpentis, viperae, cerui: lauentur aqua vitae. pix liquida & illa quae ei supernatat aqua. oleum nucum antiquum magnā in his vim habere inquit Auenzoar: laurinum, abrotaninum, iuniperinum, amygdalinum amarum, myrtinum, de cheruā, costinum, ouorum, lucernarum, balsami liquor. Ad drachmam vel semidrachmam puluerum (vt velis vim valentem) affunde olei vnciam: vel olei & adipis simul drachmas decem: vel vt facilius dicam, habeant mellis crassitiem: ita nec haerebunt, nec diffluent. hyeme sint paulo liquidiora. Ex his polydædala varietas remediorum effingi potest. Qui hoc non potest, ita describat forte: Accipe gummi elemnij, drachmas duas: adipis anserini loti ex aqua vitae,

Formula.

unciam: olei nucum, lauri, vel terebinthinae, amborum drachmas tres: misce in calidis cineribus: dein (si forte vis remedium) misce euphorbij, thapsiae, cuiusque semidrachmam: sulphuris viui, sinapi, cuiusque scriptulum: cineris tithymali, & cantharidum, cuiusque semiscriptulum: si adhuc fortius velis, auge puluerum copiam. Mediocre si velis, hoc modo: Accipe pinguedinis vulpinae, talpae, & cuniculi, dilatae in aqua vitae, olei pini, olei nucū, cuiusque drachmas tres: gummi elemnij, semunciam: misce, liquefcat in cineribus, & asperge seminis erucae puluerisatā, ellebori, cuiusque semidrachma: vel euphorbij & sinapis ana semiscriptulo, cum paucā thapsia & sulphuris momento, vel Accipe euphorbij, semidrachmam: olei amygdalorum amarorum, vnciam: axungiae anseris, semunciam, misce. Quod si vsus exigit lenem medicinam, ita praescribatur, Accipe olei vitellorum ouorum, amygdalini & adipis anserini, cuiusque semunciam: ladani, drachmam: cinerum apum & amygdalorum amarorum, vel persicorum, aut caninarum radicum, abrotani, vel thuris, drachmas duas: misce, fiat linimentum. Tale etiam est myropissocetum, ex pice & cera, cum laurino liquefactis, cum ladano, & adipe vrsi, cum succo pampinorum tenerorum, succoque latrui, & fœnigraci, & verbenacae, foliorumque arundinis, canini rubri, echini terrestres cute vsta: in plumbeo mortario terantur. hoc inuenit Claudianus sodalis Galeni, vel hac arte, Accipe mellis libras duas: cineris abrotani, vncias binas: apū vstarum vnciam:

vinciam: polytrichi, manipulos quatuor: ladani, fescunciam. tere omnia, & in vino rubro dies nouem sub dio macerato: distilla in balneo maris. Quidam distillant, mel, vinum Creticum, lotium pueri & lac: cuiusque accipiunt libram. Alij addunt hyssopum, abrotanum, sinapi, macerant dies tres. vel copioso adipi inde parum thapsiæ & euphorbij: vt partem duodecimam: imò vicesimam. Vbi autem malum vetustescit, phœnigmi fiant ex sinapi: & dropaces ex pice, & tandem thapsiam cum cerato imponimus: exedit supernam cutem saniemque fundit; ita vltro pili prodeunt: & rosaceo tunc vngimus. Obseruandum, vt, dum pili nasci incipiunt, inquit Mesue, sæpe radantur, maximè si lanuginosi enati fuerint; quòd crassamentum ducant, & in ipso coronæ ambitu, primùm enasci incipiunt. Et quamprimùm ex natui coloris redintegratione animaduertemus particulam à prauo succo liberam esse, tunc primò eò proliciemus sanguinem optimum, si sponte non eò se verterit. Suauibus id fiat fortibus; aquæ cum maldâ, liliorum radicibus, absinthio, meliloto: axungijs, oleo amygdalino, oliuæ, ex pincis. Et eo tempore edat ficus, & vtatur theriaca, vel trochiscis de viperâ: nam pilorum materiam in cutem efferunt. Si fuerit à lue venerèâ, prouisione habitâ totius corporis & capitis, cū à sole abiens luna umbram facit, adimantur pili, & caput quater vel quinques summum excipiat ex cinabaro, thure, & myrrha: dein per decem vel quindecim dies vngatur serò cubiturus, vsque ad saluationem sufficientem:

deinde illinatur caput. Accipe olei laurini, vnciam: olei de abrotano, drachmas duas: axungia vulpis, vel vrsi, vel talpæ, diluta cum aquâ vitæ, terebinthinæ, cuiusque vnciam: argenti viui in succo saluiæ extincti, drachmam: myrrhæ semidrachmam: euphorbij scriptulum: olei garyophyllorum ad odorem: fiat linimentum. sed primùm optimè fouetur caput lacte recenti dulci; ex auctoritate Marcelli Empirici, capite sexto, vbi ait, Lac caprinū incoctum, sed non vitiatum, rectè alopeciis infricatur: mirum est. hoc etiam laudat D. Ioubertus, ex D. Rondeletio. Sed optimum hoc est: acetum distilletur cum theriacâ, & aquâ vitæ; cui immitte terram Lemniam: pilos firmat, etiam in ciliis & barbâ; erosionum vlcuscula omnia abigit, vt in ore & gulâ. Cui Mercurius suspectus est, licebit hac arte transigere. Accipe corticum ligni guaiaci, corticum radicum cannarum, cuiusque vnciam: foliorum betonicæ, hyssopi, adianthi, abrotani, cuiusque manipulum semis: fiat decoctum, quo caput lauatur: vel fiat id lacte: & vngatur. Accipe corticis guaiaci in pollinem reducti: abrotani combusti, singulas semuncias: olei caryophyllorum, olei amygdalorum, cuiusque vnciam & semis: vini semunciam: fiat coctio in duplici vase ad semidiem: colaturæ adde aquæ vitæ 3 ij. olei distillati guaiacini scriptulum: pulueris caryophyllorū drachmas duas: reponatur. CAUTIO, In hac lue ineunte, absint omnia densantia cutem: ne virulenta vis contumaciùs indatur cuti, & sæuius serpat. fuge eo tempore vsum myrti,

EMPI-
RICA.

ladani, masticeis. Inter empirica ladanum etiam ante Hippocratis ævum nobilitatum capillari vi fuit: sed non sine ratione; etenim, ut auctor est Aëtius, strictione defluos capillos retinet, & tenuium est partium: & propterea mollit modeste, discutit, coquit, & tenuat succos ad pilorum radices congestos; & meatus cogit quibus impacti erant: hæc habet à Galeno. Dioscorides in Euporitis laudat myrrham, cum ladano, vino, & myrrino. oleum ladani. Ladanum, adianthum, & bacca myrti, vel iuniperi linteo excepta macerantur oleo: pecia caput fricatur: vel, ladanum liquefactum in duplici vase ex oleo spica. Aliud. Accipe vesparum, apum, muscarum, cuiusque pugillū: misce cum melle distillato in duplici vase. Aliud. Accipe capillorum veneris semimānulum: foliorum myrti, rosarum, absinthij, cuiusque pugillū: coque in vini & olei cuiusque solibra, dum vinum exhauriatur: expresso oleo adice ladanum uncias binas, & mastiches semunciam: subigantur in mortario pistillo calido, sensim oleū miscendo: dein insperge caryophyllorum drachmas duas. Oribasius nono synopses laudat inter cuncta ladanum, & dicit se nullum præstantius remedium expertum esse, nec melius ratione concipere se posse. Antiquus auctor Marcellus Empiricus affirmat, quod capilli & barbæ etiam glabro nascuntur, si lichenem asini comburas, & teras, & pulverem ex oleo veteri imponas, hoc ita, ait, validum est, ut si mulieri inde maxillas vñxeris, barbâ ei nasci facias. Idem, muscarum capita combusta, & cum

melle trita, capitiq̃ue inlita, mirè alopecias tollunt. Idem, Erinaceum si quis totum comburat, & eius pulverem adipe vrsina caluo ad integrū capiti imponat, decorem pristinum restituet capillorum. Et, inquit, malua cum suâ radice vehementer coquitur, ex cuius aquâ capillus assidue lauat. Idem, misce æquas partes ladani & olei pistillo calente in mortario paulatim, & cum mellis crassitudine feceris, radices capillorum assidue inlines. Hic Marcellus existimat, in capite sexto, circa finem, maleficiis capillos perdi posse, & quo modo ad pristinam inde formam reparari possint, ibi docet. Auctor etiam est Apuleius ex magiâ restitui pilos posse; nam in suâ Magiâ inquit, inuestem puerum accepisti, vesticipem ilico reddidisti.

CAPVT III.

Contra HIRSVTIEM, & RIGIDITATEM setaceam capillorum.

TURPITER nonnunquam puellarum & matronarum faciem pili inuadunt, quæ anxie in pristinum ac muliebrem decorem reuocati à Medicis efflagitant. Scribit Hippocrates, sub finem libri sexti De morbis popularibus, Abdetitanam quandam mulierem Phætusam Pythæi coniugem, cum olim puella secunda fuisset, eius marito in exilium acto, hirsutam factam fuisse, totumque eius corpus virile euasisse, & barbam emisisse. Idem, inquit, euenit Namyssæ Gorgippi uxori in Thaso. Cum itaque horrida aspectu hirsuties fatigat, *hæc* remedia,

Depilato-
ria.

remedia, hoc est, depilatoria euocari in vsum debent. Hæc duplicia sunt; nam quædam capillos corrumpunt, & decutiunt, erodendi quadam vi: alia sunt *ἀπαργετικά*, & antipraxiam quandam exercent cum pilis, quæ prohibent capillorum eruptionem, aut eam tardant saltem. Priora autem, quæ dixi pilos vitare, duplici ambitu continentur: nam vel sunt moderatiora, aut vehementiora. Quæ moderatiora, peculiariter *ψαλβες* dicuntur, ac in cotidiano vsu mulierculis versantur: nam, ex sententiâ Menemachi apud Oribasium, minus vellicare cutim debet psilochron quàm dropax. Inter hæc probatur in primis vitis alba, quæ idèd à quibusdam peculiari nomine *ψάωρον* vocata fuit, auctore Dioscoride & Plinio. Oribasius auctor est eius fructu coria pilis spoliari. Pumex etiam vltus, & tartarus albus cum lacte tithymali. Laudat Fumanellus tithymali decoctum, cum aceto, calce viuâ, & maluis commixtum. & oua formicatum ex oleo illita. vel accipe calcis viuæ, vnciam: auripigmenti, drachmas tres: misce cum vnguento rosato. si fortius velis, æquâ auripigmentum calcis. Si stupidiorem vim exis, contundes hæc in mortario plumbeo. Apud Galenum hæc sine vngue ex succo pitisanæ interantur mortario plumbeo. Alij æquas partes calcis & auripigmenti in puluerem comminuunt, nodulo includunt, quo, in aquâ macerato, partem allinunt, moxque leniter ductâ manu pilus excidit. Ægineta accipit eutionum drachmas binas, sandarachæ semunciam, calcis viuæ drachmas octo: aceti veteris, lixiij, ficul-

Vehementiora.

nei, cuiusque cyathum, in olla coquit, & à foru illinit. Hæc vehementiora sunt, quæ non solum, vt priora, reddunt cutem glabram, sed penetrabili vi radices pilorum violant & excindunt. Pars etiam vna auripigmenti, & calcis viuæ partes duæ incoquantur aquæ rosatæ, cum putrice vsta & tartaro, & parte gummi Arabici: locus hac lauatur aquâ. Aliud, accipe trium induratorum, ouorum albumina, auripigmenti in puluerem redacti drachmas duas, calcis viuæ semunciam: simul contundantur, & de so linteo exprimat liquor. Est & antiquum remedium Paridis saltatoris, quod è vestigio pilos aufert: terebat is sandarachæ & calcis viuæ æquas partes, & in aquâ diligenter coquebat, dum penna vnâ cocta glabrescat: Bayrus accipit auripigmenti, & succi hyoscyami æquas partes, & inungit. **OBSERVANDVM**, ne multam moram hæc in parte trahant, ne fiat excoriatio: nam omnia hæc feruida, & exedendi vi prædita sunt: studium igitur adsit, ne horum potentia vsq; ad interiores partes progrediatur. Cum enim hæc neglecta vlcera aut pustulas excitant, cicatrices relinquere solent. Quare & emplastica his iungemus, quæ vltoriam vim castigant. talia sunt muccago seminis psyllij, seminum cydoniorum, albumen oui, vnguen rosatum. Itaque cum valida per horæ quadrantem inuncta fuerant, eluantur calidâ aquâ. in madidiore habitu aliquantulum, spaciôsius trahatur mora. **Observabile** & illud, vt pili auferantur lunâ extabescente: id notatum ex reduciis circa vnguiû radices, quæ tardiùs

Observatio.

*Utendi
modus.*

tardius refrutiantur accisa luna de-
crefcente. **UTENDI** ratio hæc est;
Locus tepidâ foueatur & maceretur
aliquantulum antè. Cùm inhæsit
medicamen quadrante horæ, locus
eluatur calidâ, & abductis capillis
inclinatur vnguentum rosatum, cum
muccagine seminis psyllij, vel vn-
guento caphurato albo Rhasis. Sed
quia in obscurum degenerat colo-
rem locus pilis suis fraudatus, inli-
natur pomatâ rigatâ aquâ vitæ: nam
nitorem cuti renocat. Quodd si ab
imposito psilothro acerbis incubue-
rit dolor, tum ilicò remoue id, metu
vstionis, & vngvine rosato inunga-
tur; id enim mulcet exulcerationem.
vnguentum ex cerusa idem potest:
vel etiam argenti spuma intrita oui
albo, & vnguento rosato, cum paucâ
caphurâ. Rondeletius lauat locum
decocto seminum brassicæ. Secun-
dum genus depilatoriorum reme-
diorum, quod antipraxiam cum pi-
lis exereere diximus, non exedit
pilorum radices, sed peculiari ratio-
ne illis bellum indixit. Inter hæc
recensetur à Galeno lepus marinus,
quî Plinio massa seu informis caro
nominatur. hunc Galenus similem
asserit esse limaci, exemptâ testâ;
colorem leporis gerit, tantæ virulen-
tiæ, vt mulieres ingrauidatæ ad eius
conspectum vomant, ac mox abor-
tiant. hic illinitur. Ita & cedria, te-
studinis marini eruor; hepar tunni,
inquit Actuarius, putrefactum, ma-
rinus scolopendrus, littori Septen-
trionalis Oceani frequens, & vrtica
marina, stellæ marinæ cum nitro &
oleo, vespertilionis sanguis, hederæ
lachryma, cutiones qui stabulantur
sub aquariis, oua formicarum. **Que-**

*adipem-
tâ Empi-
riâ dacta.*

dam horum coquere licet ex oleo
nenupharis, vt quattuor digitos al-
tum supernatet, sed continuò agite-
tur. Imbuatur hoc linteum, ac ma-
dens loco hareat noctu. Manè vnge
locū vnguento rosato. id quinquies
vel sexies repetatur. Hæc empiria
vsibus humanis intulit. Sunt & alia
quædam, quæ in sterilitatem den-
sant locum, & pilis prouehendis
ineptum reddunt, atque mirum in
modum tardant pilorum prouen-
tum. Hæc horrido quodam algore
perfusa sunt, quo piliferam mate-
riam à cute arcent; & meatus den-
sant stringendi vi. vt, accipe rana-
rum carnes, sumachium, rosas, semi-
peruiuum, acetum, aut succum aut
semen hyoscyami, mandragoræ, pa-
paueris nigri, alumen, semen cicutæ:
ponantur hæc in loco humido, &
qui emanat liquor inclinatur. Abin-
cenna vritur cineribus ranarum pa-
lustrium, cum mucagine psyllij, &
succo hyoscyami. Marcellus Empi-
ricus miscet pinguedinem ranarum
& vespertilionum cum gummi he-
deræ, & pro vnguento inlinat. Idem
auctor vngit cotidie pilos cum opio
& succo hyoscyami, & remiscet cum
aceto: id, inquit, ilico depilabit.
Aliud eiusdem: Accipe cerusæ vn-
ciam, aluminis rochæ semunciam:
succu hyoscyami, quantum satis est,
vt fiat vnguentum. Eadem vi misce-
tur hæmatites, acacia, gallæ, dactyli
vsti, cum succo limonum & aquâ
solatri. **CAVTIO** adsit in horum vsu
ne puellæ pubi admoueât hæc, dum
iam iam fluxuri sunt menses: nam
ad viscera palindrome fieret nocui
sanguinis. nec frigidius cerebrum
hæc feriant, maximè cùm elucet in
his hyo-

*Alia que
dam à
frigore.*

Cautio.

Contra
RIGIDI
TATEM
capillorum.

his hyoscyami & opij vis. Quibusdam implicabiles & setacei à duritie enascuntur pili, quod maximè euenit turgentibus pilis à crassioribus fuliginibus: quare λεπτιωτικὸν hinc in usum duci debebunt. Detergentia & leptomeria prædita medicamina (nec tamen abradentia) molliores & tenuiores reddent pilos. Talia hæc sunt: Accipe cauterij à nobis descripti libro primo Methodi nostræ, vnciam, olei vncias tres: coquantur simul, dū vanescat cauterium: quod deprehenderetur, si focus iniecta olei gutta non strideret, aut crepitaret. Scribit Dioscorides, idem posse lac characiz tithymali cum oleo illitum. farina hordei, amygdalæ amaræ, saponaria, bryoniæ radix, aristolochiæ. Quod hæc gratiora fiant, iungit Galenus cyperum, iridem, spicam, melilotum. Oribasius lixiuium describit saponariorum, sed depilat teneriores, lupini, aloë, colocynthis, fel tauri, nitrum, veratrum vtrumque. Sed ne CATARRHVS bellum moueat, & ut mollescant pili, ita præscribo: accipe rotis marini, conyzæ, radicum ari, betonicæ, aut ononis, aristolochiæ, centaurei minoris, lauendulæ quæ à lauando dicta, radicum lilij, pityusæ vel tithymali, cuiusque manipulum: lupinorum, semilibram: epithymi, vnciam: foliorum senæ, fescunciam: agarici, corticis pomorum colocynthidis, cuiusque binas drachmas; & tantundem ellebori: bulliant in lixiuio sarmentorum vitis. Aut exclusis purgantibus, lixiuio inde pomum smegmatis. Sin, quis

reformidarit lotionem capitis, fiat frictio ex furfure retortido; nam ebibit ille pilorum sordes & flatus, vnde illi turgēt. Aliud, accipe florum lauendulæ, leucoij, ligni aloës odorati, cinnamomi, radicum gentianæ, myrrhæ, seminis nigellæ, succini, cuiusque drachmam: fiat puluis: iniiciatur dormiturarum capillis, & manè excutiat. Qui plura velit, consulat Actuarium Methodi sexto, capite primo, ad finem. & Aëtiū 2. 2. 65. quamuis hæc prudenti medico fecerint satis.

CAPVT IIII.

Aduersus CANITIEM. Et quo modo flauī procreentur capilli.

& FISSURÆ pilorum quibus arceantur.

MULIERCVLÆ, cum intempestiui funduntur vertice crines, quod viris suis felicius blandiantur, anxie remedia quærunt, & his nonnunquam studiosius viri ipsi. Quanquam hæc medicamina, ante Heraclidis Tarentini medici tempora, nunquam Romanos tinxissent, tandem tamen adeo hoc studium hos occupauit, ut & alienas comas gestare non erubescerent. Quare Heraclides & Archigenes hunc medicinæ ornatum intulere: & Criton aulicus medicus libros comptorios reliquit quattuor. Et quamuis ætate interciderint horum scripta, tamen melior pars celebratorum ab iis remedium adhuc legitur apud Galenum, Oribasium, & Aëtiū. Quæ ætatem tulisse puto non aliunde, quam quod veterum plurimi nudo

D

capite

materia simplex quidam est vapor halituosus, sed talis, qui gerat plurimum crassæ & terrestris materiæ. Triplex enim est in corporibus nostris halituum genus. vnum, quod exhauritur sensibus incomperito effluuiio, sese traiciens per peripheriam nostri corporis, (vnde & nobis non sudantibus inquinantur indusia) cumque moram in poris corporis necat nullam, minimè ad pilorum prouentum facere potest. Aliud madore fluctuat, quod, impellente interdum calore, in sudorem se effundit. Tertium crassum est & terrestre, cineribus simile, verus pilorum auctor ac parens. Hæc est illa halituosa & terrestris materia, quæ per angusta cutis spiracula trusa, impedita hæret, dum viam quasi vi sibi molitur, succedenteque noua seriatim truditur, adhesionemque mutuam pilus fit. Quo autem crassior fuerit succus ille, vnde hic vapor exilit, eò crassamentum durius ducet pilus, quod in melancholicis fidem facit. Hæc pilifera materia non solum surrigitur ex solis humoribus capitis, verum etiam ex imis partibus effertur: peruadit enim hæc fuligo futuras cranij, deinde incidit in panniculum illum carnosum, & in poros cutis propellitur, & ibi hæret, eò quod crassioris & tenacioris substantiæ sit hic vapor, qui (vt iam dixi) à proximè incumbente nouo vapore præcipitatur, ac foras in lucem postquam induit pili faciem, emittitur. At ibi vbi solum illud est ex quo fruticantur atque frondescent pilus, si pituita modeltius illud rigarit, pilus ideam & colorem referet illius succi vnde nata fuligo pili-

fera erat. verum si circumfluat vberius ibi pituita, fuligo variâ sese remiscens copia, variis coloribus pilorum ludet: nam albedo à pituita, nigredo maximè à fuligine est. Hinc fit quod præpiores in canitiem sunt senes: quod hic ager illis pituitescat, fracto iam calore in parte hac naturâ frigidâ. Et illi quibus pleniora sunt à carne & pinguedine capita, quique debellari fuere morborum perennitate: nam pituitæ copiam faciunt; quâ fortè castigatâ, nonnunquam cedit canities. Et quamuis hæc causæ se consociarint, non tamen canos proferent, ni putrescat illa pituita: nam albescunt quidem à pituitâ pili, attamen non canescunt, nisi putrescat illa. non tamen praua putredine: nam inde areæ obnascerentur. fit itaque CANITIES ex calidi natiui inopiâ, quod dum mitigare nequit succos qui adhærēt membranæ cuti subiectæ, putrescunt. Ita Aëtius ait eos qui à siccitate cerebri laborant canescere citius: exhausto humido primigenio, cui succedit humor non naturalis. Quidquid igitur eiusmodi est, vt capitis calorem natium frangat, canitiem accersere solet; idque die, vel subitò, vt valida causarum fuerit incurio. vt ex morbis, à quibus succi in corruptelam tracti albescunt, vt in Alpheo vsu venit, quia cutis inde albet, & eo succo pili fruuntur, hinc mutantur, immutare enim veteres ἀλφειν dicebant. Metus, consternatio, terror repentinus, subitaque mortis intentata formido, ita honorem faciei depopulantur, vt iuuenes ilico natos ostendant senes. Cuius rei memorabile exemplum narrat Levinus, de iuvene quodam

Causa ca-
nitiei.

Metus
causa ca-
nitiei
accersens.

2. De
causis.

*Historia
memora-
biles de
subita ca-
nitie.*

*Alia hi-
storia.*

*Exercit.
311*

nobili, qui apud Cæsarem dum ver-
faretur, in eius aulâ, virginis, quam
deperibat, pudicitiam expugnarat,
quod capitale in eo cœtu, etiam non
obluctante puellâ, ob decus aulicum
fœda libidine contaminatum. in
carcerem coniectus, atque postridie
ad supplicium tractus, præcedente
nocte incanuit, adeo vt, amisso flo-
rido ac spectabili colore, nec Cæsari
nec familiaribus nota facie prodiret.
Cæsar supposititium suspicatus, aut
dolum, explorari iussit, an ipse is
esset, & num ementita canities, &
num indecorâ canitie barba delibata
pharmaco foret: re deprehensâ, Cæ-
sar miseratione flexus, crimen ei
condonauit: satis pœnarum arbitra-
tus fuisse in mœrore, ac conceptâ
periculi formidine. Refert Iunius
libro De comâ memoratu dignam
historiam, quam à Francisco Dilpho
equite acceperat: ea sic habet. Hispanus
nomine Diegus Osorius, nobili-
ssimâ familiâ ortus, aulicæ puellæ
amore captus, communicato prius
cum ea consilio, in patulâ arbore ac
frondosâ absconderat se: (ea cresce-
bat in Hispaniis, intra regij horti
septa) interim fortuitò catelli Meli-
tæi latratu prodita colloquij fides,
satellitum manu illum obiecit: com-
prehensus carcerique inclusus; di-
ctatâ vltimâ sententiâ ita inhorruit,
vt nox vnica iuuenem eundem &
senem incanum viderit. Quo spe-
ctaculo motus carcerarius, delato ad
Ferrandum regem prodigiosæ rei in-
dicio, effecit, vt rigore in benignita-
tem verso, Rex illum absoluerit,
dictitans pœnarum satis dedisse, qui
præmaturam senectutem cum in-
uentæ flore commutasset. Scaliger

refert suæ tempestatis historiam.
Franciscus Gonzaga affinem suum, *III. hi-
storia.*
suspectum coniurationis, cum in
turri ad quæstionem seruari iussisset,
nunciatum est manè totum repente
canum factum. Quod quasi prodigi-
um flexit principis animû: qui ei
propterea & vitæ & veniæ fecit gra-
tiam. Quidam, inquit Cælius, è *III. hi-
storia.*
rupe pendens, dum accipitrum pul-
los scrutaretur, interimque funes,
quibus sustinebatur dissilissent, su-
bitâ formidine subitò incanuit. Re-
fert doctissimus medicus I. Schenck-
kius ex Cuspiniano in Cæsaribus
miram de Imp. Ludouico Bauaro
historiam. Hic Imp. cum ad Rhe-
num in armis esset: Maria Braban-
tina eius coniunx, Werdæ habitans,
binas literas, vno quidem annulo,
diuersâ tamen cerâ, atrâ, rubrâ obli-
gnatas, illas marito, alteras Heinricho
Ruchoni decurioni equestri mittit.
Atque is qui epistolas detulit errore
seductus, rubrâ cerâ complicatas
tradit Ludouico. Qui lectis litteris
amatoria agi suspicatus, dissimulatâ
re, relicto apud Rhenum exercitu,
quàm maximè potest itineribus ad
uxorem diu noctuque contendit, &
indictâ causâ adulterij condemna-
tam securi percuti iubet. Postea ve-
luti conscias, Helicam virginem cul-
tello confodit: & aliam feminam
nobilem, quam gynæceo præfecerat,
de turri præcipitavit. Ob id horren-
da illi occurrit nocturna visio, quâ
vnâ nocte totus factus est canus.
Argumento, nulla re maturius pro-
moueti canitiem quàm metu. Huic
addo mœrorem & curas, vnde ait
Pindarus,

** πύον δ' ἔστι γένος*

*Olymp. 4
* id est,
nascuntur
autem &
iuueniunt.*

et al-

in vris ca
pi crebro,
etiam pra
ter aetatis
congruit
tempus.

ἐν ἀνδράσι πολὺ αἰ

θαμὰ, καὶ πρὸς τὸν αἰλικίης

ἐκκότου χρόνον.

Alioqui & amoris flagrans desi-
derium Theocrito etiam canitiem
vel vno die accersit, dum ita canit,
οἱ δὲ ποθῶντες ἐν αἵματι γηράσκουσιν. Et
Idyllio secundo id eleganter expli-
cat, dum amoris vim depingit. Ta-
lem hominem *ωρεπάλιον* vocari, te-
statur Aelius Dionysius, quod ante
annos canos proferat, qui praecanus
ab Horatio appellatur. Mirum est
quod refert Suetonius in vita S.
Galbae: cui cum Hispania Tarraco-
nensis obugisset, accidit, ut cum pro-
uinciam ingressus sacrificaret intra
aedem publicam, puero è ministris
acerram tenenti, capillus repente
toto capite canesceret. Praematuram
etiam euocant canitiem, improba
viuendi ratio, lotio capitis frequens,
vomitus: nam causis plethoricis im-
plet ac grauat caput, integumenta,
&, inquit Macrobius, qui fiunt cre-
bro ebrij, citò senescunt. Nam ab
his pessundatur calidum & humi-
dum primigenium, cuius loco suc-
cedit pituita aquea, putris, humida
& frigida; & ob id temporibus in-
festa nequitia. Doctè hac de re disse-
rit Abincenna libro primo De deco-
ratione, vbi ait, Sanguis dum fruitur
pinguedine, densitate, & viscositate,
capilli nigredinem suam tuentur:
dum autem in aquosum madorem
labitur, canitiem induunt. Referunt
vetularum lacte enutritos citò ca-
nescere. id scio, insalubriter praemadi
ab his puerorum puliculam: nam
harum salua nocet. Aquae interdum
vitium id maturius inferunt: ita re-
fert Strabo, duos in Peloponneso

fluere amnes. Cerum & Neleum
diuersarum naturarum: nam si ani-
malia ex vno potent, pilos eorundem
albescere, alterius autem aqua ebi-
bita nigrescere. Ego iam de causis
contraho vela: qui de hac re amœna
quædam velit, legat Macrobij caput
decimum libri septimi Saturnalio-
rum. & apud clarissimum medicinæ
Professorem H. Mercurialem, caput
sextum De morbis cutaneis, vbi ele-
ganter explicat cur canescant pri-
mum tempora: & cur maximè ho-
mines & equi canescant: cur citius
mulieres. Quæ autem canities ab
ætatis excursu euenit, easdem agno-
scit causas, cum ab humidi sperma-
tici inopiâ, ac humidi alieni copiâ
incurrat. sed hæc non ita *ἀπρόως*, sed
lento obrepit pede, & primum per
tempora inuadit: vnde Homerus
appellat homines *παιονχοτάρας*: nam
illorum musculus madore circum-
fluit. Verum cum morbiferâ à vi
incani fiunt homines, simul cuncti
pili eò abeunt: & deposito morbo,
in pristinum honorem reuertuntur.
Notauit & illud Gordonius, quod
in ea quæ est ab ætatis decursu, pri-
mum canescant extrema pilorum,
vtpote imbecilliora, reliquo adhuc
pilo intacto ab eo candore: at in
morbosâ, incipit à pilorum radici-
bus, extremis tuentibus priscum
colorem. Illa quæ ab ætate, est nuncia
senectutis bona ac veneranda. Pla-
toni, nil monstrialit: quare illi non
remedium sed honos debetur. vnde

Q. Serenus,

Quos pudet ætatis longa, quos sancta
senectus

Offendit, cupiunt proprios abscon-
dere canos,

D 3

Et ni-

StenA.

2. De le-
gibus.

*Et nigrum crinem fūco simulare
dolofo.*

CYRA-
TIO. &
primum
precautio
ne fiat.

In MORBOSA canitie optimè
factu est eam remediis anteuertere,
dum prima præludia effundit. Qua-
re à pituita totum corpus, & deinde
caput liberabimus. Propinabimus
agaricum, nam cruditatibus illud
succurrit, inquit Dioscorides: vtatur
sæpè pilulis masticinis Petri de Aba-
rio, & Alephanginis, & vino in quo
species diaturbith maceratae fuere:
deinde masticatoriis (de quibus li-
bro primo Methodi) congeſta in
capite pituita proleſcet. His pera-
ctis, ſtudio adſit, ne reſtibili qua-
dam fecunditate, noua ſuccreſcat
ſoboles pituitæ: partes (vt caput &
ventriculus) in quibus pituita con-
ſedit focus ſtabiliantur. Hoc obtine-
bimus contrariâ vi, dico aridioribus
feruidiſque. Sumat itaque cottidie
aquam vitæ, in quâ theriaca vel mi-
thridatium macerata fuere. Quod ſi
æger de calidâ vi vereatur, vino vte-
tur in quo guttulæ aliquot olei vi-
trioli effuſæ fuere: nam id potenter
ſiccet. Caueant tamen ſicciores ab
vſu vitrioli: nam auctor eſt Razes,
libro octauo ad regem Almanſo-
rem, quod in tabem præcipitat, tanta
viſtuſiſ ſiccæ inde naſcitur: quod
vſu eueniſſe memini. Quamuis alio-
qui idem Razes aliâs narrat ſibi
amicum quendam, ab eius pota-
drachma, ynâ nocte abieciſſe canos
omnes. Itaque remedium non cul-
pamus, ſed dextrum eius vſum deſi-
deramus. Sed Galenus chalcanthi
vſum per os damnat: Nos etiam
ſed tenues ſpirituofaſq; eius partes
damus, illæ efficiantur? certè: ſed
non ita, vt craſſamentum illud ter-

Oleum
vitrioli.

Cap. 47.

25. Cen-
tin. 24.

ad 12.

reum hærent: & inde eſt, paucâ datæ
copiâ, aliique remixtæ, vt minùs
vrant. Hippocrates intus præbet to-
tas integralque cantharides, cum
alis, pedibus, capitibus: nam vehе-
mentiffimas vires ſpirant, ac tenui-
tate peruadunt, corporeoque craſſa-
mêto, ne hæreant, pro alexicaco ſunt.
idem de oleo vitrioli cenſeo. Interim
& foris illinatur caput paucò oleo
caryophyllorum: nam inde hianti-
bus poris, cauſa erit quò minùs con-
geratur in capite pituitæſcēs mador.
Quod ſi cani iſm concepiti fuerint, CANE
cum tam
adjuſt.
optimum factu erit talia euocare
remedia, quæis, nubecula quaſi in-
ductâ, obſcurentur ac regantur. Hæc
excellant etiam facultate aridâ & ca-
lidâ, cum leptomeriâ: ita fugabunt
putredinem. Hoc voluit Abincenna
cùm ſcribit prodeſſe omnia olea ca-
lida, vt nigellæ oleum, quod bibit
vim colocynthidis, ſinapi, myroba-
lanorum nigrarum, cyperi, caryo-
phyllorum, & extimorum corticum
nucis. Abenzoar laudat oleum per-
ficorum, & oleum corticum citrio-
rum. Dioscorides, in euporiſtis,
commendat ſilueſtre oleum, in quo
myrtus macerata fuit, & ladano ſi
imbuatur. Obſeruabile illud quod
annotat Abincenna, falluntur, in-
quit, qui oleis immixta remedia illi-
nunt: nam non peruadunt, niſi con-
ſocientur cum his quæ traiciunt ſe,
vt acetû & vinum. Quidam ineunte
vere ſepeliunt radicem nucis exce-
ptam vitro, oleum addunt. Bibit ra-
dix oleum: verùm remittit illud in
Autumno: hoc tingit. Accipe herbæ
hordei antequam induit ſe in ſpicas,
& aluminis par pondus, humo con-
dantur excepta vitro, in aquam ſe
fundet;

Num oleis
vtendum.

Excellens
remediū.

fundet: hæc illita nigredinē præstat. Hoc sit loco multorum, nam menstruo spacio nigredinem indit pilis, teneras velle iuglandes, & toridem glandes virides, non maturas, tunde vnciarum trium pondere: myrobalanorum Indarum, & sumachij adde cuiusque vnciam: scorix ferri, limaturæ plumbi in aceto prius coctarum, aluminis, cuiusque drachmas tres: caryophyllorum pul. & vermium terrestrium pul. singulorum semunciam: salis, drachmam: saluix, manipulum: ladani, vncias duas: vini nigri stringentis, libras quattuor: lentè coquantur in gemino vase, ad exhaustionem ferè trium librarum. Deinde sub fimo equino habeatur suffosum dies triginta quinque. Hoc prohibet etiam senectute capillum mutari. Dormituri penicillo hic succus inlinitur: tegat se atro colore imbuto pileo: & barbæ inhæreat dum siccescat. A somno, vel ab inhæsu duarum aut trium horarum, eluatur odorifero sapone panno incluso aquaque madente. Cùm siccaris, illines oleo ladani & caryophyllorum: Scoria argenti cocta in succo malorum citriorum, aut aranciorum summè in nigrorem tingit: Ego, inquit Abincenna, scoriam ferri in eis macero tantum. Hoc optimum, Accipe argenti purissimi tusi in tenuissimas laminas, drachmas binas: solvatur in tantundem aquæ fortis: iunge aquæ myrti, sex drachmas: olei caryophyllorum chemicè extillati, semidrachmam: pestinem irrigent hoc liquore, cū in se possunt, nam sua cūlitate & suauitate exhaust quod pituitosum se pilis immiserat, quos & sua strin-

gendi vi firmat ne ita pituitosa admittat, & putredinem arcet. vt etiam ex saluia oleum. Marcellus Empiricus ait, oui coruini interiora quæ sunt, impari numero in vas æneum mittes, atq. illa diu coagites: quarto die lauetur caput à remedio imposito. Theodorus Priscianus, qui nomine Octauij Horatiani prodiit, eiconiarum oua in vas plumbeum iniicit, & agit, ex hoc capillos vngit; siccatos eluit decocto betæ. oleū ex his ouis elidatur. *Mulieres in Græciā* pingunt supercilia fuligine thuris, resinæ, & masticeis, ita vt nullā loturā deleri color possit. Vsu compertum est, capillos FLAVOS, ac micantes splendore, hoc medicamine fieri: Accipe fauorum cum melle libras quattuor, tritici ruditer conusti libram; aurei florum verbasci, manipulos binos; croci semidrachmam: macerentur ac distillentur. Primò eriget se aqua, dein oleum, quod mirum quā nitidam splendentemque comam præstet. Quædā mulieres lotionibus capitis gaudent; his fiat lixiuium ex cineribus corticis salicis, cui immitte lupinos diebus decem, ac tandem in eoque illi radices cannarum, colocynthis & albisimū agni caput: id candidare solet capillos. Quin interdū mulierculæ quibus capillorum non probatum colorem occultare animus est, solent eos sulphuris viui suffitu fucare, coloremque flauescens inducere. Ruffus Ephesius scribit, albescere capillos lotionē aquæ calidæ: Razes idem affirmat de aquā rosatā, cum eaphurā: & propterea monuit Abincenna, ne vnquam in canicie lauentur pili aquā rosatā. Abincenna

*Mulieres
Græciā.*

*FLAVI
ut fiant
capilla.*

CAVTIO
NES IN
VSM MEDI-
CAMENTO-
RUM.
Tet. 2. f.
2. c. 18.

Abincennia hoc asserit de oleo sam-
bucino. CAUTIONES: Scribit
ex Galeno Aëtius, quod ea quæ im-
buendi potentiâ valent, ob stringēdi
aut algidam vim, perniciem creare
solent feminis frigidioribus. Ab eis-
dem etiam promptè offenduntur
qui iam canuere: alioqui ab his me-
tus erit apoplexiæ, epilepsiæ, lethar-
gi, & comatis, quin etiam catarrhi
perniciosi, quem phthisis excipere
solet. Propterea (quod nos in descri-
ptis iam medicinis fecimus) pax sit
à meris adstrictione frigētibus. Ob-
seruabile & illud, vt inficiens medi-
cina leptomeriam gerat, quâ se in
capillorum traiciat initia: & vt in-
litus fiat tabescente lunâ: ita perē-
nat tinctio. Cautio adsit ne semicani
euellantur: nam qui in cultum pa-
rant equos, dum fingūt spacia equo-
rum in stellas candentes continuò
pilos vellunt in orbem. Tota victus
ratio eò vergat quò emicet eclam-
psi calidum natium: sit itaque ca-
lida & sicca: quò *διεσφόρνως*, dirara-
tis tum partibus capitis, tum totius
corporis, dissectionem faciat fluentis
& stabulantis in canitiem materiei.
Mane decursu pectinis aperiant se
pori capitis, & negotio totum se la-
xet corpus, ac lætitia. Alius sit me-
mor officij, magnopere studendum
vt ventriculus officium suum faciat.
sit itaq. iis gratis conditus cibus, in
substantia, qualitate, copiâ, & vtendi
modo, ne coctio, distributio, & ap-
positio vitium faciant. Hic enim
ἀνέστη, huius fundi est calamitas:
cū enim violatur coctio, sanguis
labem hanc trahit, quam in cani-
ciem deponit. Si ægri natura genera-
lis in madorem recedit, vsum ineat

piperis, sinapi: nam & cætera aro-
mata Arabū magister commendat.
aquæ potus nocet, fructus absint, &
modestè ineat vini vsum oligopho-
ri: fugiat olera quæ validè hume-
ctant: nec lac, nec pisces conferunt:
assa præstant elixis. Cotidie sumat
myrobalanum chebulam; id, inquit
Abincenna, tuetur à canicie totam
ætatem. Sistit eleganter iuuentutem
vsum tryphæræ minoris: deliciis vel
delicatulis dicatū remedium. com-
modissima etiam est confectio de
scoriâ ferri. Infunde folia auri aquæ
vitæ, cum myrobalanis chebulis
conditis, & paucis caryophyllis ru-
diter contusis, necnon exiguis fra-
grantibusque foliis melissæ: à cænâ
cochlearij parui mensuram hauriat:
id sanè nobile nectar, corporis vita-
lem & viuificā ambrosiam ab omni
situ tuetur. Theriaca valdè prodest,
maximè iâ expedito à **cacochymia*
corpore; alioqui pedunculos creare
solet. Venus bellum immoderata
pilis mouet, & depilat. Scinditur
nonnunquam in *FISSURA* pilus,
septentrioni insolens malum: cū
à squalore natalem suam agnoscere
videtur vitium. Huic prodest vi-
ctus infrigidans: & oleis cucurbitæ
& amygdalino, cum paucis vnguine
rosato fiat inlitus.

* id est,
malis suc-
cis

FISSURA
pilorum.

CAPVT V.

PORRIGINIS *medela, quæ &*
Furfuratio, & πύρεας, di-
citur.

PORRIGO, quod se porrigat latius
dicta, inquit Scribonius, vel Fur-
furatio, Græcis *πύρεας* appellatur:
nam *πύρες* his furfures vocantur.

Nomen.

In hac

DIAR-
T A.

* id est,
evapora-
tio insen-
sibilis.

In hac passione, vel leui capillorum
mulsionem fundit se porrigo, & nin-
git fursurea squama à cute soluta:
vnde ita cecinit Q. Serenus,

*Cum caput immensa pexum porri-
gine ningit,*

*Copia farris vti frangentibus edita
saxis.*

Quare idem auctor farream nu-
bem hanc afflictionem vocat: nam
Latini vocant farra, crassiores fari-
nas: nos Belgicè gort. NASCUNTUR
furfures ex vehiculo succi nutritiij
degenerante à sua integritate, quod
epidermida in squalorem vrens, aut
fœditate contaminans, à vicinâ cute
non sine pruritu auellit. Hoc autem
fit, dum vel solum caput extra li-
neam temperamenti se vertit, inte-
gris cæteris aliarum partium ac va-
lorum succis: vel cum pars aliqua
corporis in vitio est, vt hepar, ven-
tricus: quin interdum à toto cor-
pore fœdus succus effunditur in ca-
put. Omitto iam quæ à foris defor-
mant succum nutritioni dicatum:
qualia quæ à fœdioris succi cibis,
salsis, acribus, capis, venere inue-
nusta. Quod si itaque solum caput
intemperie perfusum ex puro san-
guine impuram materiam suggerat,
id hoc symbolo se prodet: etenim
nulla altera pars in querela fuit; sed
solum caput calore & colore suffu-
sum non genuino apparuit: quin &
interdum madidius. Hic nec phle-
botomia nec pharmacia locum in-
uenient: sed id, cum æstu incanduit,
vt aliosum fiat studendum: leni-
terque dum madet siccandum; &
quod vitium traxit modestè exclu-
dendum: & tandem vt vitalis hu-
midi viuacitas stabiliatur studendū:

ita nec latius se putrilago effundet,
nec porrigo altius se potriget. Primò
abstergeantur à capite furfures, &
discutiat malum: itaque hoc Ori-
basij confert in leui malo: Accipies
furfurum vncias nouem: coques in
aquæ vnciis viginti: addit Aëtius,
diu fricandos esse tunc furfures in
aquâ; postea colabis, & cremorem
coques ad spissitudinem vini, adie-
ctis aceti vnciis quinque: coque ca-
put illines. Postea elue caput aquâ in
qua cocta est beta, vel lupini, vel
semen fœnigræci. Actuarius mal-
uam coquit in aquâ marinâ, dum
superest quinta pars; hanc affricat.
Et Q. Serenus,

*Hanc poterit malua radix decocta
leuare.*

In valido capitis æstu porrigo elua-
tur decocto malua, fœnigræci, bellis,
violariæ, florum melilori, furfurum
linamento exceptorum. Postea vnge
citra morsum digerente, & sine al-
gore aliosâ medicinâ. fiat illitus ex
vnguento rosato, cum oleo in quo
flores, & semina cucurbitæ insolata
sunt: his remiscemus quid olei lada-
ni: quod si maduerit, myrtillos iun-
ginus. Quod si caput non per
somnolentiam, verum potius per
id est, propagationem causarum
morbificarum, vitium traxit, id par-
tis, quæ in vitio est, peculiaria nota-
bunt symptomata. Quare huic tunc
medicina fiat, arceatur itaque succi
contaminati inuasio à capite: & qui
iam in eo stabulatur, exigatur. Eo-
dem modo transigendū cum à toto
corpore cursū suum in caput flectit
ichorosus succus. Itaque reuulsionis
gratiâ aperiat vena, si modò cir-
cumfluat corpus sanguine: sin caco-

E chymiâ

Causa.

Præter 2.

A solo
capite si-
gnat.

Remedia.

* id est,
primum
affectum.
A vicia
partis.

A toto
corpore.

chymia fœdetur, pharmacum sumat. Ita abducto qui in insidiis hærebat succo, tunc Topica remedia, etiam validissima capiti imponentur, ad exhaustionem succi morbifici. At quonam pharmaco utendum? id succus morbifer dicet. Sanè porrigo ipsa, & cutis à fursure nudata ideam referet succi à quo obsessa tenetur. Madent fursures à pituita, quæ tamen hinc salsa est, vel potius eius ichor: liuescunt à melancholia. Purgatâ parte vnde effunditur succus, vel toto corpore, cum inde nascitur hæc fœditas, euacuato, prouiso habebitur ne iterum succrescat mali focus, & ut putredo sistatur, redintegratâ temperie totius, vel partis labefactatæ. Et si qui geniti etiam nunc succi in caput viam affectant, auertantur deriuando: & si qui effusuri se eò, reuellantur: quique iam infudere se & per cutem ierit, exauriantur apophlegmatifinis & errhinis, ubi pituita molesta esse pergit: & tandem ne caput aduenas excipiat succos, modesta firmetur strictione. Ideirco Topica medicina, inquit Galenus, optimæ sunt quæ abstergent, & quæ diaphoretica exhauriunt ichorodea inquinamenta, ac robur cuti afflant à strictâ vi. Primò lanetur caput decocto nicotianæ herbæ, & radicem oxylapathi, florum meliloti, susfatum linamento exceptorum. Loto siccatoque capite spongiâ, accipies vitrioli vlti drachmam; teres cum indurato albumine oui, exprimes succum, cui iunges oleum amygdalinum amarum vel vitellorum ouorum. Postea accipies argillam, cui iunges quid sulphuris viui, chalcanti: includes hæc lineo

sacculo, & aqua immittes cum foliis lapathii, vel rutæ, & medulla colocythidis, vel agarico, vel foliis brachæ, vitis, salicis, arundinis, mercurialis, vel parietariæ, fumariæ, centaurei, hyperici, absinthij: tandem cum veratro, bryonia, radice ari, staphysagriæ, vel lupinis: coque horum aliqua ex aqua, fiat lotio; & dum ea fit, affricabitur caput amygdalis amaris decorticatis, cum aqua aut aceto tritis, inquit Aëtius. Idem præstant fursures, ut scribit Marcellus Empiricus, si caput inde assiduo in balneo luatur: ita farina seminis feniculi, ex vino inducta capiti. Quod si squalidum & aridum fuerit corpus, madida vi persusis fiat lotio: ut ex seminis fenigræci decocto, semini, vel foliis buglossi, lactucæ. Inde vngatur oleo amygdalino, & ouorum, cum succo nicotianæ. Inter

*Empiricæ
remedia.*

Empirica remedia scribit Marcellus, porriginem potentissimè ab hac potione purgari; rosmarinum teres, succumque eius vino vel aqua scriptulis tribus dabis potui. Et si fiat lotio, taurino lotio vetustissimam porriginem tolles. **CAUTIONES.** *CAUTIO.* In Topicorum remediorum fabricâ cautio adsit, ne validâ vi stringant: hoc enim eò palindromen daret, vnde anadrome succorum, malis ægrorum rebus profecta fuit. Itaque longè tutius resoluetur in tenues auras succus, quam si intus claudatur: ita enim creare solet noxam dentibus, oculis, auribus. Abstineant in VICTU ab aromatibus; nam sursum flectunt sanguinem & ichores: & à flatulentis rebus pax sit: nam caput ferunt; & illud implent: absint salsa, acris ut portum: & nimia

venis.

venus vetāda: ociū etiam esto ab his quæ mox à cibo calorem ad corporis peripheriam promouent, qualis & ira. vt breuiter dicam cum Archigene, maximè pepsi studeat æger: hoc est, æconomix naturalis viuacitas proferatur, in coquendo, distribuendo, apponendo, excernendo: vitentur igitur cruda, & fœta in crudos succos. Frictione diaphoretos manè cutis capitis fiat, vnctaque manu oleo amygdalino amaro caput mulceatur. Aquilo & sol à capite arceantur. Passulæ & pruna ex aquâ saccharatâ cocta in primam veniant mensam. Celsus sæpè radit caput, ac inlinat ladano, cum myrtæo vino. His ego supersedeo in non fontico morbo: quamuis scripserit Marcellus, se in perniciem hoc malum conuertere, nisi occurratur.

CAPVT VI.

DE PEDICVLIS INFESTANTIBVS, quam passionem Græci *phreia* *σιν* appellant, hoc est *Pediculationem*, à pedum copia, qua hoc animalculum abundat.

INERNECINA hæc fœditas toto corporis effusa habitu, Pherecydem tragicū Syrium & celeberrimū philosophum enecauit. Ad eum ita afflictum cum Pythagoras discipulus visendi gratia accessisset, ac *πῶς διακέρω*, hoc est, vt valeret percunctatus esset, digitum per ianuam exiens *ἔξω δὲ σταθ.* ex corpore, inquit, palam est. unde Q. Serenus,

*Sed quis non pauca Pherecydis fata
tragedis?*
Quinimo sudore fluēs, animalia tetra

*Eduxit, turpi miserum qua morte
tulerunt.*

Memini, ni fallor, me apud veterem scriptorem legere, hunc sibi *ἀόυν* nomen sumpsisse. Sed hoc, auctore D. Hieronymo, significat causam vniuscuiusque rei, per quam sunt singula quæ subsistunt: quod solum in Christo Dei filio locum habet. Eadem pestis Alemanem poetam, Herodem Agrippam Iudææ regem, & Antiochum Epiphanem lacerauit. Scribit Plutarchus in vita Syllæ, ex antiquis Acastū Pelix filium hoc morbo discerptum fuisse: & Callisthenem Olynthium carceri inclusum his feris prædæ fuisse: & Mutium Iuriconsultum, & Eunum Siculi belli seruilis auctorem, miserabili hac peccicie peresos esse. Sed Sylla, inquit Plutarchus, leui ex causâ pullulantem morbum aluit, & vlcus innascens sibi non intellexit, dum caro in pedunculos tota conuerteretur. Tunicae omnes, thermæ, lauacra, dapes hac sorde fœdabatur, & pœdoris magnitudo omnia purgamenta superabat. Et hoc nostro æuo non obscuræ historiae sunt eorum qui morticinâ hac calamitate recto Dei iudicio, post seuerâ tyrannidem, quâ se in summi Dei viscera cruciunt, & lento fœdoque cruciatu pruriginosi doloris peresi fuerunt. Nam diuina, quæ in ipsis alimentis hominum habitat, Nemesis his nutritum in nutritione negans, in eacochymiam inueterascere cogit corpus, quæ toto corpore sparsa, animalcula hæc profert: quæ cum nec somnium obrepere sinant, consecrariam eacochymiam adferunt: quod sine dubio Syllæ, & aliis ouenit eiusdem men-

Locvs
afflictus.

* insensibilem ex-
haustio-
nem.

dem mentis corporibus. Hinc itaq. cachexia viscerum oritur, appetitus languescit, color sordatur, venulae abraduntur, futura calamitatis nota: quod viuacitas naturae fatiscens, nutrimentum succum in eum cultum amplius formare nequit, ut eo pro praedio suo utatur naturae genius. De Foco huius mali ita existimamus, si modò causae naturales locum inueniunt, quod sine dubio affirmamus, maximè in pedunculis non calamitosus, nec ita effertis, quos Aristoteles *αἵματι* vocat, horum locum ortus ac causas ita ex naturae oeconomia labefactata inuestigamus. Dum in nutritum partium corporis restagnat sanguis, euomit excrementa quaedam tenuia, vel crassiora. Tenuia per *ἡδονὰς* *ὑπερβολὴν* fugantur: media in sudorem se effundunt: crassiora sordibus inquinant partes, aut restagnant in cute. Haec autem cutis suam amplitudinem in profunditate gerit. Quod si itaq. hoc crassamentum excrementosum peripheriam cutaceam occuparit, in porriginem se portigerit: sin in altum se insinauerit materia haec tertiae coctionis, & una malignitatem acrem redoleat, aream creabit: quod si illud suauè & calidum fuerit, nec maligna putredine contaminatum, sed modestè putruerit, & si ima in cute prope carnem stabulauerit, pedunculos proferet: nam caloris in cutis superficie efflorescentis non ea vis est, ut animal gigni in ea possit. Professor regius Louanientis olim Brugellus mihi rettulit, sese in humano seculo cadauere, postquam aperuisset ventriculum, vesiculas ei affixas deprehendisse pedunculorum plenas. Ari-

stoteles quinto De historia animalium, pedunculos ex carne gigni existimat: & Theophrastus libro secundo De causis plantarum, ex sanguine putrido hos surgere putabat: horum sententias refutat clarissimus medicus D. Mercurialis, capite septimo De cutaneis: & libro ij. Variarum Lectionum, capite iij. Madida & calida gaudent intempérie pedunculi, & ea negligentia cultus, quae suauè recrementum tertiae coctionis in putredinem abigit. Ita his blanditur puerorum voracitas, & humidorum corporum interclusa sollemnis euacuatio. Verum necesse est accessione causae efficientis, quae est calidum nativum restibile in contaminata materia, quod mitigans pepasmi capacem materiam, ad eam expolit, ut viuacitatis indat formam. In externis causis Abincennae est aer frigidus, qui intercipit exhaustionem materiae excrementitiae, maximè, inquit, si leptomeria cutis adfuerit, quae prolecat in se recrementa. Carica largius sumpta pituitosum & crassum sanguinem praebent, qui facile in putredinem abit, cum agrè peruadat aluum, & hinc pedunculi agminatim gignuntur. propterea, ut ait Galenus, antiqui his salem consociabant in merula. Neglectus mundicie in lotionibus, purgatione assuetà, induriorum mutatione, exercitio, & venere, factus in hunc sortum. Iam ad praesidia accedo. Primum accidatur antecedens causa ex qua pedunculus surgit, hoc est, materia illa crassa in sanguine primo attenuetur. Id fiat decocto & succo scabiosa, aut scordei, & lupulorum, cum saccharo. Dein purgentur agarico

Causa.

Efficiens
causa.

Externa
causa.

Remedia.

Prepara-
rantia.
Turgan-
tia.

agarico, carthamo ex sero lactis; accipe pilularum de hiera cum agarico scriptulos duos; trochiscorum alhandel, grana tria. Si aliquod viscus in vitio fuerit, vnde surgit hæc materia, illi remediandum erit. Causa autem **CONTINENS** quæ capiti infedit, ea Topicis præsidii eximenda erit, & prouisio habenda ne latius serpat illa putredo. Talia sunt quæ leptomeria præcellunt, quod penitus peruadant: & sicca, vt putredinem arceant: quin diaphoresi excellentia, vnde tenues euanescent in auras. Galenus commendat semen staphyragiæ, ex aceto acerrimo; Egineta affundit oleum: validè extenuat. Vel ex aqua coquatur hoc semen, cum foliis nicotianæ, vel persicariæ, absinthij, betonicæ, aut marrubij, centaurei, parietariæ, vel cum radice oxylapathi, gentianæ; lupinis, colocynthide, elleboro, alumine, nitro: & fiat lotio capitis. In tenellulis accipies olei amygdalini amari vncias tres, cui inde abrotani semen, & semen staphidos agriæ, vel piper, adde succi limonum aut acetij parum: & fellis taurini drachmas duas: fiat colatio, & illitus. Si conferim necare hos consilium est, miscebis hoc oleo ellebori albi radicem, argentum viuum salina domitum, sulphur, alumen, nitrum. Quin hoc oleo etiam illinatur pileolus, quo caput tegatur vno aut altero die. Accipe staphidis agriæ, radicem ellebori, cuiusque vnciam: olei laurini, vel amygdalini amari, vncias quattuor: hoc vngatur totum corpus. Sed nobis exploratissimum hoc est, Accipe cocculos Indiæ vel piscatorios, hos misce cum succo Nicotianæ ac suillo adipe

excipe. hoc cunctis præfero. Abincenna hoc inter valida cæset, Accipe sinapi tritum cum aceto, in eo extingue argentum viuum. Elegans est etiam hoc, Accipe aquam vitæ, huic inde semen staphidis agriæ, baccas lauri, & præcipitati decimam partem: macerentur diebus aliquot: sindon duplicata eluatur in hac aqua, & siccata capiti imponatur. Medullæ assati pomi remisce lithargyrum: id validè enecat pedunculos. ita etiam vnguentum nutritum, cum sexta parte argenti viui. Tandem, à capite si prognata materia fuit, si id calidius percipiatur, aliosum reddatur. Si madidius, siccescat: si densior cutis, rareseat. **CYRONES** vna cum pruritu facillè eneco; accipio vnguentum rosatum, misceo parum sublimati: statim iuuat. Sed cautio sit ne nimium inspergatur sublimati; ad summum decupla sit proportio. Alij hyoscyami succo feliciter eos necant. Cimices promptè necat musci odor, peculiari quadam ratione, & statim. **CAVTIO** adsit, ne nimis seuerè, dum nondum purgationibus expeditum à fœditate corpus fuerit primæuæ causæ, topicis remediis sistatur horum prouentus: nam scribit Aristoteles eos cæteris sanos esse capite, qui pedunculos gignunt: nam absumentur ita humores putidi: nam succo carnis pro pabulo fruuntur: quare iam fatorigentem carnem deserunt. A sandarachâ in capite abstinendum: nam depilat. Alias partes si inuasit pediculus, vt mentum, axillas, pubem, fortioribus debellantur. Tunc iunge oleo amygdalino amaro, & oleo ouorum, argentum viuum, ad semidrachmam,

Continens
causa
curatio.

Corrobo-
randa.
Cyrones.

Cimices.

Cautio.

Occidit
na pedun-
culos.

drachmam, cum sulphuris drachma: adde succum limonum, & sandaracham, de qua ita Dioscorides, *περὶ φθειράσης* *Quid ἰλαίον ποιεῖ*. A victrv exulent succi crassi, & eorum parens cruditas. Aceto condiantur cibi, limonum succo, aut oxalidis, aranciorum, granatorum. Acribus indulgeat, vt aromatis, origano, sinapi: abstineat à fugacibus fructibus: sæpè vtatur theriacâ. Auctor est Marcellus Empiricus, serum, id est, aquam lactis quæ remanet facto caseo, si quis adiecto aceto in potione aliquotiens sumpserit, ita liberatur à pediculis vt penitus extirpentur, nec postea in eo renascantur. Cærui cornu scobes limatæ, vt scribit Allaharaius Arabs, & ex vino potui datæ, pedunculos in capite lenidesque nasci non sinunt. Accipit Allaharaius sænigræci, & cornu cerui æquas partes: dat cotidie drachmas tres, cum vino temperato, vel aquâ glycyrrhizæ, aut aquâ apij. Dioscorides in Euporistis propinat coriandrum tritum cum origano & vino. Sed de hac nausæâ iam satis.

Diata.

Empiricū
remediū.

CAPVT VII.

De FAVO, qui etiam *μυλμηδὲς* capitis. CEREVM à Celso, ab aliis Cerio, *κερὸν* Græcis dicitur.

Et de ACHORIBVS, qui Celso *Vlcera capitis manantia*: & Plinio *Vlcera capitis emanantia*. Zahafati Abincenna, & Zagrum Abenfoaris: alij La-

Etumina vocant. Præterea de TINEA, & de FICV.

FAVVS à fauorum ideâ dictus: nam multis foraminibus, instar fauorum, peruius est vlcus, cum tumore paruo, manatque mellito tabo. Est itaque paruus in fauis tumor. verum, inquit Galenus, non tam paruus vt in achoribus, qui tenuibus admodum & plurimis perfodiuntur foraminibus, quæ tenuem in se humorem, modicè viscidum continent. Quamuis scripserit Octavianus Horatius vnum ex illis patere. Est itaque paruus in capitis cute vlcus achor: nam Erotianus integripustulas numerat Achoras. Et etiam nomen id insinuat; sic enim dicitur, quod minimum locum occupent, quodque angustis spatiis tenuem humorem concludant, *ὡς ἡ χόρρα*, & a priuatiua particula: vel quod tenuibus foraminibus erodatur: vel, vt ait Trallianus, achor quasi ichor dicitur; quin Pollux ichorem ponit loco achoris. At FAVVS maiora habet foramina, quæ humorem hymettio melli non absterilem continent. Vt igitur breuissimè dicam horum discrimen, à fauis mellitus crassiorque succus emanat patulis foraminibus: contra in achoribus. Non contemnenda leniter mala, quamuis puerulis non rite in utero habitis, non malè efflorescant. Sed in adultis fauus interdum ossi capitis putredinem transmittit: ita vt, secto pericranio, os ipsum radere conueniat. Quod vsui venit cuidam Empirico præsidiorum luis venereæ callentissimo, qui in capite tactus hac calamitate, à nobis auxilium implorabat.

Gal. De
tum. pra-
ter natur.Achor
quid.Vnde di-
ctus a-
chor.

Fauus.

Differen-
tiæ.

Vis mali.

Hipp. De
morbo sa-
cro.

Historia.

implorabat. Huic erat cauterium, si cum candenti ferro conferatur, (cui tamen bonitate non cedit) Gratiis consecratum, ex quo non minimam pecuniam fecerat inter Hispanos bubonibus occupatos (de cuius fabricâ aliàs egi) hoc cum cranium eius à carne nudatum in nostrum conspectum venisset, carie arrosus deprehendimus; rasum, dextreque habitum euasit. Quin horum malitiam summus præceptor (cuius tanta fuit benignitas, ut nihil sciuerit quod nos nescire noluerit: tanta autem solertia & sapientia, ut nemo post eum sciuerit, quod ipse ignorauerit) libro secundo Prorrheticum ita scribit, τοῖσι ἀνδράσι τὰ ἐκ κνήας δὲ καὶ ὀφθαλμοῦ, id est, viris adnascuntur faui formidabiles, & periculi pleni. Quare quidam sunt maligni faui. Hi autem noscuntur hac notâ, si euulsi capilli viscidum quid & crassi circa radicem gerant cum extrahuntur, id mali prauitatem denunciat: tunc enim non facile ad neoterismum redintegratur caput, maximè eacochymo corpore. FAVIS origo est ex humore mixto, qui partim tenuem & mordacem, partim crassum in se succum habet. Tenuis igitur humor cum mordax sit, primum ad scalpendum cogit homines, hinc ad sculpturam tumor augetur, & in eo foramina fiunt. A C H O R oritur ex pituitâ salsâ & nitrosâ; nam sanie profluit, aqua simili in quâ recens inactata caro lora fuit, adeoq. cadauerosa, & huida; vel crassiora etiam quædam euomit mellita. Innascuntur hi succi corpori à cibis fæcis in ichores nitrosos, salios, calidos: fit etiam affrictu. ACHORES, ut scripsit

Crito, oriuntur plarumque præcedentibus furfuribus, & ferè etiam scabie. Quis humor hunc alat factum, elucebit ex manantibus ex vlcere excrementis, & ex loci morbo obfessi qualitate, & ægri naturâ: naturâ dico communi, propriâ, insitâ, & aduentitiâ: in temperamento, habitu, & dietâ. C Y R A T I O fiet causæ excisione, victus castigatione, tenui saltem præparatione, deriuatione, vacuatione partis afflictæ, detersione, discussione. Sanguine si circumfluit corpus, aut caput, eximatur is à peculiaribus venis: ut præparemus ad exclusionem succos, coqueamus boraginem, buglossum, cum scabiosa & lupulis: vel horum succos cum saccharo. Et nitrosi falsique succi purgentur agarico, rhabarbaro, saccharo rosato, vel coque polypodium cum aniso: eius binis vnciis remisce confectionis Hamech binas vel ternas drachmas. In infantulis lac nutricum sentiet pharmaci vim. Ita habitâ prouisione de toto corpore, caput ipsum euacuetur apophlegmatismis, & errhinis. His ita ritè paratis, ad ea veniendum erit quæ capitis parti afflictæ imponuntur: sed eâ cautione, ut sæpè repetatur purgatio. Si itaque iam iam innatum sit malum, aliqua repellendi vis consocietur siccantibus, ut myrtus, salix: alioqui incidendi, si lenta; attenuandi, si crassa; siccandi & digerendi, si longè tenuibus ab excrementis madent, vi valeant. Et semper id hæreat menti, ut, si crassior cortex obsepiat malum, via detur excrementis: ita enim pus depascendo non ferociet amplius. at repercutientia hoc blandimentum negant: parcius igitur istis

SIGNA.

CYRATIO.

Topica.

Cautio.

Notandū.

Hippocratis benignitas.

CAUSA.

1. 2. 3. 4.

De tum. præter natura.

tur istis vtendum: & iam iam inuadente saltem malo, & corpore puro. Facus eisdem remediis cedit quibus achor, iunctis abstergentibus & tenuantibus, vt nicotianæ succo, rutæ, aristolochiâ. In recenti malo fiat lixinium ex cineribus salicis, fraxini, vel brassicæ, in aquâ fabrorum, huic incoque capita rosarum, vel folia quercus, vel pimpinellæ, flores meliloti, stœchados, agaricum, radices enulæ, vel lilij, aut bryoniæ, myrtillos, fiat lotio capitis. Dein inlinatur vnguento ex succo pimpinellæ, & herba Roberti, & foliorum quercus, adde vnciam tutiæ, & quid ladani, cum vnguento rosato, addito aceto coque. Vel ex Octauio Horatiano, oleum rosatum, vel myrtinum tere in mortario plumbeo, dum nigrescat & pinguescat: dein in alio mortario alterius metalli teres cura dicto oleo dithargyrum & tutiam. Sed cautio ad sit in pueris de retractione & materiæ astrictione; ne fiat metastasis, vnde facta fuit anadrome: nam his morbus hic sæpe sanitas est, & xpi αἰσῶν naturæ iis euenit. Modeste igitur in his siccent & stringant, vt tutia, & argenti spuma, & zinziber: hæc excipiantur vnguento rosato, vel excocta pinguedine ex carne fumo durata. Simili grandiusculi, & vehementer madeant, iunge gallarum pertusarum pollinem, vel plumbum crudum puluerisatum, & carpto linamento imponatur: & sindoni assuantur folia hederæ, pro tegumento aut pileolo; vel brassicæ folium tabefactum ab igne capiti imponatur: ita non arescet vis remedij, ab æstu flagrante malo. Ita puerulis tenellulis, vt effundatur putrilago,

saltem betæ vel brassicæ folium imponimus. Sin rebellem qualitatem redoleant hæc in pueris, hoc remedio, à nobis primum vsibus medicis illato debellabitur: sexta vel septima pars argenti viui cum plumbo ab igne fuso committatur; mox ab igne fundatur vt coalescat: hoc modo ita peruadit argentum viuum plumbeam massam & exedit, imò calcinat, vt tenuissima friabilitate in pollinē subtilissimum sine labore comminuat: nam mercurius calcinat omnia metalla. Hunc puluerem incoque dictis iam vnguentis. Eisdem vtetur etiam in grandioribus: & etiam in veteri malo, non tamen effero. Ita etiam vnguento de tutiâ magistrali, cui misce puluerem flauum corticum vltulorum aranciorum malorum: vel parum vitrioli, si validè madet vlcus & caput. In effero malo, ac duro corpore, fiant lotiones ex rebus validioribus: talia descripsimus capite De furfuribus: vt lupinorum, & radicum cucumeris agrestis, vel foueatur succo herbæ D. iacobi, absinthij, ireos, fumariz, betæ, marrubiæ, vel nicotianæ: & illinantur hi succi. Si validius res voluerit, iunge mediam partem succi cucumeris asinini; vel iunge sulphuris loti aceto partem quartam. Si mediocri velis, accipies axungie veteris vncias quatuor, sulphuris triti in vino austero semunciam: pulueris sinapi optimè triti scriptulos quattuor. Axungia hæc si elota fuerit aquâ vitæ, potius digeret: si aquâ rosarum, validius reprimet. Aliud, Accipe olei hyperici, olei iuniperini, vel lateritij, cuiusque vncias tres: his diu immacera

Nouum.

Vis mercurij.

Vetus si malum.

Effertur si malum.

Medicre.

cera rancidas nuces contusas, & semen nicosianæ, myrrham, sulphur, fuliginem furni, argentum viuam, lithargyrum, & interdum (dum abstergendum) aliquid æruginis. Cùm fortius velis, iunge calcem sæpius lotam, tartarum, chalcitidem, sandaracham. verùm hæc vbi crassissima melligo, & humidissima cutis capitis: nam squalidos læderet. Omnium robustissimum est hoc Gordonij, quo etiam utebatur ad omnem malignam cutis fœdationem, etiam ad lepram: accipe vtriusque ellebori, sulphuris viui, chalcitidis, auripigmenti, lithargyri, calcis viuæ, vitrioli, aluminis, gallarum, fuliginis, cinerum grauellatorum, singulorum vnciam: hydrargyri extincti, viridis æris, cuiusque vncias binas: fiat puluis. Seorsim habeto succum boraginis, scabiosæ, fumaris, oxylapathi, aceti, singulorum vncias tres: fœcis olei antiqui, libram. bulliant ad exhaustionem succorum: postremò affunde præscriptum puluerem, & picis liquidæ, semunciam, fiat vnguentum. à Vigone & Guidone fides huic remedio asseritur. In venereis fauis & achoribus miscbimus sescuncie vnguenti de althæa, scriptulos quattuor hydrargyri: & illinantur etiam artus. Quodsi inflammatio & dolor affligerint simul ægrum in his vlceribus, à siccis remediis temperandum erit; & potius utemur decocto plantaginis, & melilori, vel chamæmelorum: & à fotu inlitis fiat ex vnguento rosato, cum succo sedi minoris, solatri, aut cerusæ, vel lithargyri decimam aspergemus partem, vel ex fatinâ hordei & fœnigræci subacta oleo, fiat

emplastrum. aut ex solatro & parietaria coquatur cataplasma. Sedatâ inflammatione, tunde capillos, & elue decocto fœnigræci, & ad fortiora redi. VICTVS prudenter inecatur ratio. Quicquid fœtum est in luxuriantem succum nitrosum, salsum, ab hoc sibi caueat nutrix: quale enim earum lac, talis totus fit puer; nam merè lacteus est. Iam pauca de FICO. Efflorescit hic tumor in cute capitis, tegiturque escharâ citrinâ, quâ detractâ elucent vitalis & rubescentis carnis acini, qui ideam referunt seminum ficuum, non sine cruore. Oritur non à tam fero humore ut fauus, sed medio quodam succo inter furfurum auctorem, & achorum. Adimatur crusta, cataplasmate imposito ex nasturtio & axungia: nam hoc, auctore Pareio, diuturniore vsu perfanat. vel ficum, & semen lini, & elaterium coque in aquâ, & impone. Dein, si contumacior, vnge Guidonis vnguento vel oleo hyperici, vitrioli, & nardini æquis partibus. Huc etiam pertinet TINEA, Arabum Assaphati siccum, & Semotin. Vetustiores quidam achoras tineam vocât, ob foramina, quibus pereditur ut vestis à tineis. Sed iam scabiem illam vulgatam siccam, puerorum maximè capita perambulantem, tineam nominant. Squalidior cæteris iam recensitis noxis, sicciorque malum, quod quasi acrimoniâ quadam melancholescit, & à siccis nasci succis videtur. Est enim hæc tineæ scabies quædam capitis, squamis arida, odore tetra, si quid emittat sicci tabi. Quis tamen succus hanc dederit, crustæ dicet qualitas. Blandior hæc euenit infantibus,

Fortissimum remedium.

Aduersus venereos fauos.

Vbi inflammatio se pingis & dolor.

Dieta.

Ficus.

Tinea.

Quid.

*Maligna
tinea.**Remedia.*

tibus, quibus interdū vultum etiam deformat, non ritē à sc̃ta habito fortu. Est & alia tinea maligna, cui initium dedit contagies, vel efferus succus, cinericiā crustā conspicuā. hæc in aream abit: & ab huius vetustate si indurata fuerit cutis, extra spem sanationis erit. Quantum ad curationem, eam iubimus, (provisione primū habitā de toto corpore, bileque melancholēcente abductā) remediis tenuantibus & attrahentibus. Capite loto primū scriptis remediis, ac raso, locus tineaefusus inlinatur oleo amygdalino dulci, cum pinguedine gallinæ: & fricetur sulphuris viui partibus duabus, cum vnā salis fossilis, dum sudor in capite erumpat. Hoc modo, inquit Marcellus Empiricus, intra sex dies curabitur tinea. vel illinatur oleo sulphuris, & amygdalino. Aut accipe sulphuris flauī, terebinthinæ, cuiusque drachmas sex: olei rosati vncias tres: vini optimi semunciam, coque miti foco, dum vinum euanescat. **CAPVTO** in his malis adlit vt frequenter purgetur corpus, ne fiat nouus nouæ materiæ synatrisinus. Et studendum in his semper vt crustæ cedant. In his sc̃ditatibus iam narratis, vsus quædam non contemnenda obseruauit. Hoc cognitum mihi est eaporiston, quod nunquam me fefellit. Accipio pinguedinem, quæ coctione carnis fumo duratæ eliquatur: huic misceo puluerem zinziboris, & iungo. In contumaci malo, misceo parā argentī viui: quod sæpe vsu innoxium deprehendi in pueris. huic, si madēt, cerusa vel lithargyrum consociari poterit. Alij accipiunt feces gallinæ vstas,

*Empirica
remedia.*

melle exceptas. Quidā althææ radices coquunt cum pueri vrina. Aloē vel thus coque cum oleo vitellorum ouorum, vel hyperici cum oleo: & crassamentū illinatur. Aliud, oleum nicosianæ. Aliud, allium cum caule comburit Aëtiū, cinere cum oleo vititur. Aliud, tabaco vino in veteri coctus. Aliud, tabescens crassior muria halecum, cum vrinā, aceto, & cinere halecum fumo induratorum. Aliud, conferva baccarum iuniperi, cum aceto, melle, caphurā, alumine, fuligine furni, & puluere tenuissimo sulphuris. Vbi madēt vlcera, præclarum remedium est puluis silicū, qui primū quatrīduo macerantur aceto forti, dein clibanō calcinantur; huiusmodi puluis inspergitur salutariter admodum: nam discutit & absterget. Si hydrargyrum coquatur in oleo amygdalarum amararum, dum nigrescat, optimum erit hoc oleum. Sed iam de his satis.

CAPVT VIII.

*De PVSTVLIS & efflorescentiis
in capite & facie: & de DE-
CORE conciliando faciei.*

OBSIDETVR etiam nonnunquā cutis exiguis quibusdam pustulis instar bullarum eminentibus, quas Psyraciā vocant. Hæc duris tuberculis primū efferuntur, quibus pressu pertusis, fluxum quid, saniosum & aquosum effunditur. Maximē à sudore nascitur psyracium; dum enim frigida rigatur facies & caput, æstu postquam inealuere, oppressus sudor in pustulas se colligit. Aut exilibus obsidetur hæc cutis ac calentibus pustulis, quibus

*Psyracia.**Heliodria.*

quibus varius est color: his ruptis exulcerata se prodit caro, helcydria dixere. Quin interdum exanthematibus obsidetur facies & caput: Latini efflorescentias, papulas; & eruptiones pituitæ vocat Plinius: hæc in molem ambustorum se attollunt, & sunt superficialiæ cutis faciei & capitis extulcerationes, rubentes & subasperæ, inquit Trallianus. Hæ molestiæ auctorem suum agnoscunt capitis cute conceptum pituitescentem cruorem æstu incandescens, cum eius enaporatio prohibetur. Attamen emanans sanies, & qualitas cutis capitis auctorem mali exhibebunt. Ut his rectè consulatur, primò purgentur pilulis aureis, vel electario de succo rosarum. Facies lauetur decocto fœnigræci & radicum petroselini. & fiant illitiones: ut, Accipe radicem lapathi acuti, enulæ campanæ quantum lubet, coque ex aceto, vel iunge mediam partem lixiuij ex cineribus vitis: hæc mucago miscetur axungie veteri, lotæ aquâ vitæ, vel aceto. Aliud, lilij radix affricata, postquam cocta fuerit ex aceto & aquâ, cum thure. Aliud, oleum laurinum cum malicorio, aut balauistiis coctum. Aliud, anchusæ radices vstæ, & tritæ cum oleo. Si duriora omnia appareant, sit illitus ex maluâ, meliloto, radicibus lilij coctis, & adipi, & oleo ad crassamentum confociatis. Si madentiora, utemur hoc Tralliani, Accipe lithargyri, cerusæ, cuiusque vnciam: aluminis, foliorum virgidium rutæ, cuiusq. semunciam: ex aceto & myrteo oleo inungantur. Si pustulæ & vlcuscula fuerint sine inflammatione, licebit (valido certè auxilio) vnguento rosato

indere parum sublimati hydrargyri. Attamen frequenter illiniri non debent, ne inflammentur. Aut tangerentur aquâ rosatâ, quæ accepit sublimatum; sed parçè miscetur sublimatum: ita ut vnciæ binæ liquoris reddatur scriptulus argenti sublimati, nec ultra drachmam committatur, & vnâ bulliant. Si EXCORIATIO capiti molesta sit, aspergatur lithargyrio: vel adde plumbi puluerem, misce cum oleo myrtino, & vino, & illinatur. Poterit etiam cataplasma imponi ex farina hordei, vel fabarum cum maluâ. Ad *Hydrargyri* id est, cum vehemēti pruritu erumpentia, à falsâ pituita nata, Accipe cerusæ semunciam, lithargyri drachmas binas; thuris scriptulos quatuor, mastiches scriptulum: contusis omnibus, fricato cum rosato oleo, dum crassescant in succum: adde lac muliebre, & aquam rosatam. Describit etiam Nicolaus Myrep. 3. lib. 42. vnguentum ex lapidibus satis elegans. Attamen hæc spero satis fore ad leuiculum hoc malum: nam ad grauiora & vtiliora me rapit iam hæc misera mortalitas, in penam, inquit Plinius, sæpè viuax. Sed pauca, ne quid in tergo relinquam, de decore faciei conciliando scribam. Quod tamen ita quis accipiat velim, ne viris hæc non scribere, nec feminis omnibus. In viros laudo illud Vespasiani apud Tranquillum, qui adolescentulum fragrantem vnguento, cum sibi pro impetratâ præfecturâ gratias ageret, nutu aspernatus, voce etiâ grauissimâ increpauit, maluisse allium oboluisse, literasq. reuocauit. Et nobile illud dictum Domitiani, vellem, inquit, tam for-

Excoriatio capitis.

Hydrargyri.

Facies vtpulchrior reddatur.

Suet. 2. c.

mosus esse, quàm Metius sibi videtur: & cuiusdam caput varietate capilli subrutilum & incanum; perfusam niuem mulso dixit. Et prudenter Salustius, formæ gloria fluxa ac fragilis est: virtus clara, æternaque habetur. Hæc est illa virilis forma, quâ verè splendent. Quin ne feminis quidem patrocinari his remediis volui, quæ fœdis libidinibus mancipatæ illecebras & illectamenta voluptatibus quærunt: sed his solis quæ illud vnicè venantur, ut venustate quadam suos maritos à vagâ libidine reuocent. *Cautio.* C A V T I O in remedium admotione adfit, ne illa strictione quadam (quod fuci solent, quos ab arte nostrâ excludimus: nam quæ veram elegantiam & naturam conciliant probamus) cutem arcent: nam quæ tendendo cutem splendidam reddunt, eandem in rugas tandem laxant: hinc est quòd pinguedine prædita laudamus. Aquâ ex raso lardo albo destillata. Aliud, Accipimus medullæ panis albissimæ libram: adiicimus tantundem phascolorum alborum, vel oryza coctæ ex lacte, & cucurbitam longam scissam in taleolas: & seminum frigidorum semilibram, cum gallinæ carnibus albissimis: addimus albumina cocta ouorum recentium duodecim: iridis Venetæ vnciâ: florum fabarum, liliorum, nymphææ albæ manipulum: poterit etiam addi vitulina caro. hæc lacte excepta macerentur per diem, & duplici vase distillentur. Vfus tempore immitantur huic aquæ folia argentinæ, vel succus radicum ari sole siccatus, & parum caphuræ, & per duos dies macerentur. Aliud, Tartarum vsum

pone in ouis coctis, deposito vitello, & exprimantur: & aquæ illi adde flores fabarum & liliorum, & caphuram. Aliud, Accipe aquam distillatam ex cochleis vinearum, citreis, floribus liliorum, & fabarum: misce. Tegant dormitura faciem linteis his aquis imbutis, & summo manè facies vngatur. Accipe ossa elixatâ à carne, veruecum excepta, & contundantur; aquâ iterum cocta cum fuerint, excipiat restagnans pinguedo, & illinatur. Lac virginis, quod in Methodo descriptissimum, ubi De capite calido; & vnguentum rosatum cum caphurâ, & oleo amygdalino, castigant faciei ruborem. Ita etiam matura fraga, quibus si tertia pars sacchari addatur, & per dies octo balneo macerentur, ac tepente aquâ extillentur, mirum in modum iuuabunt. Ita aqua ex foliis salicis & persicæ, & albuminibus ouorû cum limonibus. ari aqua. aqua ex ligno guaiaco, in aquâ cocto, extillata, mica panis cum lacte caprillo distilletur. vel albumina recentia ouorû duodecim; cinnamomi vnciam; lactis asinini libram: destilla. vel aqua ex vitulinis pedibus. & vnguenti rosati rhodostagmate loti vnciæ, si addantur scriptuli duo sulphuris tenuissimè comminuti, & pauca grana sublimati. Italæ mulieres accipiunt siccam ari radicem, hanc in puluerem actam aspergunt aquâ radicis ari, sæpius ita madentes siccant: hunc puluerem ex aquâ noctu maculis illinunt. Liquor cosmeticus: limaces abiectis testis laua aquâ falsâ, dum absit viscositas: salis adde vnciam: tertiam partem vasis impleant: adde succi limonum ut duobus

duobus digitis supernatet : distilla Maio, vel Octobri. Aliud, Accipe vnguentum rosatum albiſſimum, cum oleo amygdalino dulci ; adde ſuccum ari ſole ſiccatum, vel caphuram, aut pomatum. Aliud elegans, Accipe axungia porci ſeſquilibram : à pellibus munda, ac permitte macerari integros dies tres in aquâ. Dein bulliant in ſeſquilibra aquæ roſacæ, adiectis octo pomis dulcibus, dum exhauriatur libra vna. Poſtea iunge caryophyllorum craſſuſculè contuſorû drachmas duas, cinnamomi drachmam : bulliant lento igne, ad omnimodam ſerè aquæ conſumptionem, demum adde ceræ albiſſimæ ſeſcúciam, ſi æſtas fuerit: ſi hyems, vel nihil, vel parum. Cola per linteum mundum: & cùm reſrixit, & ab omni ſorde, quæ tum ſuperiùs, tum inferiùs hæret, liberatum fuerit, admiſcebis aquæ damasce-næ vncias tres. Hoc lætam conciliabit faciem : quin eſt accommodatum ſciſſuris rimisſque labiorum, manuum, vteri, ani, & vberum. Obſeruabile autem, ne hoc neſciant, vſu immodèſto aceti, florem viuacis coloris in corpore ſtaccere : & à fœdis aquis plumbeo tumore faciem increſcere. καὶ ταῦτα γὰρ δὴ ταῦτα: ad meliora pergo.

CAPVT IX.

De CEPHALALGIA, hoc est,
omni dolore capitis.

NVLLA pars corporis humani
æquè doloribus expofita eft ac
caput humanum: cucurbitæ enim
more cunctis fuperpofitum, paffim

in se capit viscerum subiectorum in-
quinamenta. Quare non iniuriâ exi-
stimauit Aretæus (De causis & notis
diuturnorum affectuum) capitis do-
lorem in melancholiam vel conuul-
sionem abire: itaque, inquit, exiguos
dolores ne spernito. Est enim, vt ait
Themilon apud Aurelium, natu-
râ caput carnibus pauperum, & ner-
uosum, & duris cutibus & capillis
obtectum, & spiramentis difficilibus
naturâ, tum sensibus etiam vniuersis
foratum, insidens corporibus, atque
accipiens eorum cunctas exhalatio-
nes per arteriam atque stomachum,
quæ sunt corporis veluti maiora fu-
maria. Maximè autem doloribus
fatigantur, capitis partes neruosæ, vt
meninges, etenim cerebrum indo-
lens est; vel diploma, hoc est dupli-
catura illa medullosa ossis caluariæ
dolet, vt euenit in his, qui à lue
venereâ illiti hydrargyro fuere, ibi
enim suppuratum fit expuratum, &
tuberculum & pus: cumque in inter-
ioribus maneat, hinc mors, epile-
psia, vel conuulsio: vel fit dolor in
extima parte tunicæ pericranii, qui
dolor etiam radices pilorum ferit.
Varia nomina hic dolor gerit. Cla-
uus Abincennæ, cum vehemens do-
lor in parua vrit parte, sed imâ, ac
fixus perseverat, vix quartam capitis
regionem peruadens: Homonopa-
gia dicitur Arculano: Arabes Sodam
dicunt: quam omnem capitis que-
relam quidam putant: sed Serapio
solum pulsatilem hoc nomine di-
gnatur. Hemicrania, quam Aretæus
ἡμικεφαλία vocat, dimidii capitis est
dolor, à temporum pulsatione ferè
ortus, cōtagione subditarum partium.
Cephalæa, vel Ouum aliorum, Nux,

* id est,
dum fati-
gans ab
adipatibus
capitis, &
acutissim-
us est.

* id est,
diploes
autem est
in capite
etc.

Cause do-
lorum.

*Solutio, com-
muni ab agri-
tis, & a na-
tura, & a
partibus, in
valida.*

* que est
in fieri, &
non in fa-
cto esse.
Hippoc. 1.
De fractu.
16.

Dolor ca-
pi is ab
intemperie
est sola.

vel Galea, torius est capitis. *Quotiens*
αὐτὸν. Galenus propria Cephalæ
signa eleganter describit libro se-
cundo per locos, sectione secunda,
capite primo: utinam ita cætera du-
xisset. Orsi itaque à capite, sub quo
nomine partem illam significamus
quæ capillo tegitur, & cuius calua-
riæ adiacet superiori quidem, peri-
cranium; inferiori verò dura me-
ninx. Quæ fabricatio descripta le-
gitur apud Hippocratem libro De
pertusionibus capitis, *διπλοὺν δ' ἐστὶ
τὸ ἐξ ἑσῶν καὶ μέσῳ τῷ κεφαλῇ*. Earum
capitis humani partium continuita-
tis laceratio, vndecumque venerit,
fensionem facit rei molestæ, id est,
dolorem, qui partis afflictæ nomen
sibi adoptat, & Cephalalgia dicitur:
quæ, capitis propria est; sicut deli-
tium cerebri. Erit igitur cutis capil-
lata, & pilis carentis cephalalgia. erit
etiam pericranii, caluariæ diploës
siue diploïdis, intensa, remissa, gra-
uis, acuta; omniumque sæuissima
duræ meningis. Dolent autem partes,
quod in his solvatur continuum: at
vnde nascitur illa solutio? ab agente,
contra naturæ legem, *ἀντὶ φύσεως*. Sed
quale id quod ita confertim ferit?
est intemperies, vel materia morbi-
fica. Hæ causæ nonnunquam conue-
niunt: interdum etiā solæ: nam
inæqualis intemperies quæ est *ἐν
τῇ φύσει*, non autem *ἐκ ζῆλον ἐν αὐτῷ*, auctor
nonnunquam est solutionis conti-
nui. Quare consentaneum est, vali-
dam intemperiem, cum solitaria illa
in vitio est, tantum doloris aucto-
rem fore. Hæc autem solutio conti-
nui, quæ à solâ intemperie est, ra-
tioni tantum comperta erit, estque
in *τῇ φύσει*, dum enim facta est, indo-

lens est: nam dum pus fit, dolores
eueniunt; non eo iam facto, inquit
Hippocrates. Quare rationi cum so-
lūm pateat hæc solutio, iure merito
à medicis non discriminatur ab in-
temperie: cum non solutioni vnio-
nis, sed potiùs causis solutionis, hoc
est, intemperiei, ab his dicata fuerint
remedia. Sed quamnam est hæc in-
temperies inæqualis? Hæc erit fer-
uida, frigida, vel sicca; solitaria hæc,
aut remixta. Et quæ ex his potentiùs
continuationem auellunt, atrociore
dolores inferunt; tales sunt calidæ,
& frigidæ, ob agendi præcellentiam:
nam à solâ siccitate mitiores dolores
eueniunt; adeo ut in censu grauior-
um dolorum, Galeno extra illam
graviorem iniuriam esse videatur.
Nam mador ad hanc querelam sur-
gere nequit: nec enim dissipando, ut
calidum; nec exprimendo, ut frigus;
nec arefaciendo ut squalor, partibus
vniōem abripere potest, sed cuncta
consociat ac iungit humiditas. Sed
antequam ad historiam cuiusque
causæ morbificæ & morbi, qui caput
occupat, veniamus, operæ precium
erit notatione, quamnam capitis pars
ea sit quæ doloribus implicatur.
Qui enim auxilia dolorum capitis
citra distinctionem scribere, plus
detrimenti quàm adiumenti intu-
lere: Non enim cuncti ab eadem
causâ, nec ab eadem parte dolent: &
diuersis affectibus ac partibus di-
uersa debetur curatio. Quare in-
dagandum quot sint idæ dolorum
capitis. Præcipuæ differentiæ du-
cuntur à formâ doloris, loco affli-
cto, & causâ morbificâ, vel à loco &
causâ simul. Dolores capitis qui in
querela sunt, quosque ipsi referunt
agri,

1. sympt.
caus. 6.

Ab humore
re non do-
let caput.

Differen-
tia dolorū
capitis à
parte affe-
ctâ.

2. κατ.
πρω. 1.

ægri, plerumque sunt grauatiui, exten-
sui, pulsatiui, pungitiui, perfora-
tiui, teste etiam Areulano: qui ex
quanam causa enati fuerint, & vn-
de profecti, clarè aperimus libro
tertio Methodi ad Praxin medicam
capite tertio. Pungitiuus dolor est
membranis proprius: frangitiuus est
panniculi tegentis ossa, ita vt in-
milla sit materia illi spacio quod
inter caluariam & pericranium: ten-
suius tendinibus & neruis ascribitur.
Pulsuius arteriolis adscribitur
partibus, cum autem diploide con-
cepta materia supparatum & expu-
ratum fecerit, permolesta & acerbis
symptomata inferre solet, vt elucet
ex illa historia, quam refert Ferne-
lius De lue venerea capite septimo:
Anno, inquit, 1556: coriarium
quendam tonsor vt inuiserem roga-
uit, rarum affectum & obseruatione
dignum me visurum dictitans. Is
tamen annos amplius decem post
curationem per hydrargyrum ita
salubriter exegerat, vt videretur per-
curatus, repente tamen exorto in
sincipite dolore diutius perseueran-
te, non modò eius partis totum os
paulatim computruit, exesumque
est, vt frustulatim excideret: sed &
cerebri vtraque meninx eadem pu-
tredine absumpta, subiectaque ce-
rebri substantia in abscessum con-
uersa est, vnde magna puris copia
(miserabile visu) per multos menses,
non ex eà tantum parte, sed ex
vtriusque oculi angulis etiam stilla-
uit: dentes exciderunt omnes. Hic
tamen neque febre corripit (incredi-
bile dictu) visus est, neque cibi fasti-
dio multum premi, neque extenuari,
dum ad ventriculos cerebri ventum

est, quo tempore mors repente ho-
minem diu miserè afflictum è me-
dio sustulit. Dolor ad similitudinem
pali infixi, in meninge hæret: cla-
uum nominat Abincenna. Sed num
foris posita vel intus caluæ incluta
pars tædiis his fatigetur, & quæ nam
ea sit, his symbolis conspicuum erit.
Si Galeno credimus, cum ad oculo-
rum radices dolor peruenit, & ad
tactum exacerbatur, tunc foris &
intus fatigabit dolor, quamuis scri-
bat Fernellius falsum esse, internos
dolores solos ad radices oculorum
pertingere; nam & externi eò per-
tingunt subinde, quod pericranium
oculorum cauum (cui insident) luc-
cingat. Verum non tam punctilis
ille dolor erit, quàm si à meninge
foret. Et cum à refrigeratione ple-
rumque doleat pericranium, palpe-
bræ id potiùs sentient: nam oculi
spiritibus & pinguedine affluunt: &
in cauis conditum ibi pericranium
non ita à calore externo affligitur. Si
dolor sit in foris positis partibus,
tunc notandum num confederit in
pericranio, vel in cutè capillata. Sin
verò intus recessit dolor, tum explo-
randum num sit in membrana, ner-
uis, venis, vel arteriis. Si in pericra-
nio, pungens erit, nec ita ad tactum
exacerbabitur, sed eo quasi mulcebi-
tur ac mitescet: si in cutè capillata,
nec tactum, nec capillorum versio-
nem feret, & ab actu plerumque
nascitur: si venæ doleant, erit com-
pressu quodam granidus dolor à ve-
narum plenitudine: si internæ venæ
& arteriæ, pulsus temporum fiet, &
confectariam sæpe trahunt febrein
ephemeram, & auidè aërem ducunt
naribus. Nerui tensionem præbent.

Pullans.

Lanús

3 loc. aff.
9. & 2.
2. & 3. idem.
vbi de
Cephalat.

Frenelius

Si granum

Toti oculi lora
Lanús infidit
Siccingi.Pericranium in
ramis conditum
id est topica
no phantasma
int.an in pila,
neoan in cute
capillataan in vasis
arteriis vel
nervis.Que
pars do-
let in
capite.

Historia.

A venere
lue pesti-
lenti vi
membra-
na exor-
iens, inso-
lenter
dolore dis-
cruciat.

i. l. l. l.

Alia
vires do-
let in capite.Difformi
in dolore
capitis
partis
capitis.

i. l. l. l.

pulsans
dolor

Mirabili
do ar.

lib.
Rif. 4.

8. Variet.
44

CALID-
D. A. C. 119
ab intem-
perie ca-
pitis dolet.

DE MORBIS CAPITIS

48
Pulsans dolor est à tenui sanguine, vel ab arteriis spirituum plenis, quæ concutunt membranas. Talis ferè est ille dolor, qui statis horis recurrit cottidie, cum vel sine febre, leni hic pressu mitescit. De cuius doloris idea scribere videtur Aretæus, vbi ait, Cephalæa cottidie magis insultat, & difficilè curatur. eius, inquit, differentia sunt infinitæ, aliis recurrit à meridiè in vespèram: nonnullis à vespèra ad meridiem protrahitur. Iuuenem quendè nobilem aliquando vidi, inquit Iacchinus, cottidie atrocissimis doloribus anxium ad meridiem, adeò vt fureret. Statim huic vrina aquea, quæ vespèra in colorè biliosum redibat, dum mens, abeunte dolore, redintegraretur. Refert Cardanus de quodam Modætiensi, qui cottidie Sole exoriente, dolore capitis supra nares corripiebatur, crescente dolore dum Sol meridiem attigisset: vbi decederet, minuebatur dolor, ita vt sub vespèram euanesceret. Ex narratis iam notis, in perspicientiam facilè partis morbo obsessæ deuenimus. Iam ad agnitionem & curationem morbi causæque morbificæ abeamus, orsi à simplicioribus. CALIDA harum partium INTEMPERIES interdù auctor doloris est, citra materiam quæ interdum infestat; exhauriendo enim & dissipando continui violationem adfert. id dum fit, dolet pars quæ ita exercetur à nudâ qualitate calidâ. Cum ab internâ solâ intemperie nascitur, ægrè curatur, vt illa intestinorum intemperies, quæ à borborygmis frequentibus tympaniam hydropem parere consuevit. Sed plerumq. hoc genus mali externam

agnoscit causam, vt cuncta confer- tim incurrentia: vt insolatu à vehemēti, quem Græci dicunt ἐσκαωτον impressam: vel ab immoderatis exercitiis à cibo, vel flammæ vicini- tate, tegumentis capitis plurimis, ardentiorum remediorum admotio- ne, vel à graui odore, interdum ab ira: & intus confertim irruens causa huius mali parens esse solet, vt plenior vsus aromatum, quæ calidis opplent vaporibus caput: nam, vt scribit Hippocrates, ἢ ἐν ἀρώμασι πνέειν, καὶ ἡ καὶ ἐμπνέει: ita cibus fla- tulentus calidus. SIGNIS notabitur hæc intemperies; nam tactu calet & squalet, cum ab insolatu fuerit at- t. simili causâ, caput & frons & oculi rubent cum quodam squalore, vi- gilix fatigant, recreantur à frigidis. Vitent in primis aërem calidum, & solem; somnus concilietur; respon- deat cottidie aluus, vt multorum à prunorū, aut lactucæ, vel spinachix vsu; vel rosari syrupi laxatiui. ani- mus in ocio sit: germinibus frigidis humi fufis ac proiectis, & sylanis aquarum recentetur cubilis aër. Vra- tur lactucis, endiuia, hordeo, agrestâ, piscibus, auranciis pomis, & pomis coctis, boragine: absit vinum: aceto- sa confert, acetariis adiice aliquot passulas: ptisana cum succo arancio- rum, oua tremula cum omphacio: carnes pullorum coctæ cum dictis herbis. abstineat à lacte, & dactylis. Potus sit tenuis ceruisia: vel aquæ libræ incoque vncias tres sacchari, & cum drachmâ cinnamomi cole- tur per filtrum: cui remisceri poterit syrupus acetosus. vel sit vinū aquo- sum. exhibeantur alimenta quibus non longâ masticatione opus est.

Quæ

Cause nu-
da intem-
periei ca-
lida.

9. aph. 12
* Suffusus
aromatū
capitu
grauitas
inducit.
SIGNA
calida in-
temperiei.

Dietæ.

TOPICA.

Quæ foris capiti admoventur sint leptomeriâ prædita, nec astringant vehementer: fronti, temporibus, vsq. ad futuram coronalem, & naribus hæc commodè admoventur: vt vnguentum populneum: vel rosatum sapius cum aceto lotum. vel mucago psyllii extracta in aquâ rosatâ, cum oleo rosato, vel vngvine rosato & aceto: addere interdum licet succum solatri, vbi ardentior æstus & æstas & aras. vel olei rosati vncia, aceti albi semuncia, agitentur diu, & linteis excipiatur, vel bombace. sed sit potius quarta pars aceti: nam insigni siccitate vigilias mouet. oleû violatum, & cucurbitæ cum rasurâ cucurbitæ. hæc etiam naribus induntur. lac muliebre immulctum inquit Alsaharaius. Fiant etiam embrochæ ex violis, rosis, nenuphare, pampinis, foliis salicis: & tandem adde melilotum, maluum: coque ex ij. libris aquæ, dum tertia pars consumatur. Mitigato dolore, vtatur chamæmelino cum rosato, vel serpillum rosato incoque: quo redintegretur à frigidis calidi natiui eclampsis. Cùm tamen inuictus his frigoribus fuerit capitis æstus, adiicimus vnciam olei papaueris, vel nymphææ. Macerentur rosæ in tertiâ parte aceti, & vnâ aquæ rosacæ, fiat naribus epithema. vidi qui in contumaci vigiliâ soluerent semidrachmam opij in aqua rosarum, & remiscebant semiscriptulum croci, vnde epithema fronti fiebat. Ego tamen existimo, ab opiatibus abstinendum esse, cùm sine materiâ dolor fatigat: nisi vigilæ vrgeant. Ego farinam hordei & papaueris misceo cum aquâ rosatâ, lacte muliebri

& oleo nymphææ duplicato linteo fronti admoventi iubeo dormituris. Et tandem, si nulla influxus suspicio vel metus, anethino addo rosaceum; vel serpillum & melilotus rosato subigantur. Sed dogmaticæ cautiones vbique sociæ curationi accedant. Nam non satis est intemperiem frigidis tolli, sed probè his vtendum, ne lædant. Hoc partis natura dicet; ex hac enim quantum sit refrigerandum, & quomodo, discemus. Cerebrum immanitatem frigorum non leniter fert: sed tamen quod partes capitis dolentes interdum denso ossis obice tectæ sint, vi quadam persuadente opus erit. Caloris autem cõcepti magnitudo, vim ac copiam remedij aperiet. & situs partis hîc monstrat, euanidam remediorum vim sæpè alluere partes dolentes. Obseruabile etiam illud, esse quædam corpora, quæ incursum frigidiorum remediorum non leuiter ferunt, vt senum, puerorum, & mulierum mollium & candidarum, & hi qui catarrhis obnoxij viuunt; his iunge anni tempus, & regionem. Forte est oleum papaueris, cui papaueris capita incohere; sed talia naribus potius admoenda quàmincipiti: hoc validius est oleum ex mandragora; his tãtùm, inquit Tral-lianus, in cõtumacibus vigiliis locus est. In tenellulis oleo chamæmelino vtetur cum aceto pauco. mori succus cum aceto probatur Galeno: vel aquâ rosatâ foueantur ex spongiâ. Plurimas alias cautiones dedimus libro secundo Methodi, capite septimo. Intus utile erit iolapum rosatum & violaceum: conserua violarû, nenupharis, boraginis. Frigida

Cautiones.

Intus remedia.

Capitula in sompno non dormio. Sicut in somno non dormio. Sicut in somno non dormio.

DE MORBIS CAPITIS

Si in somno non dormio. Sicut in somno non dormio. Sicut in somno non dormio.

intemperies interdum capiti molestest, dum exprimendo continuum laxat. Ita hybernis frigoribus vitra ac testacea violari stricto frigore animaduertimus. Potissimum inuadit ab ambiente frigore, vt a procellosa hyeme. Nec in facie, nec in capite elucet caloris nota, quin potius pallore defædatur: laeduntur rerum frigidatum vsu, recreantur a calidis; tactu friget facies mollicula; in somnos proni sunt, nisi acrior excitet hos dolor. Externa causa quæ vitium facit vitetur. Intemperies frigida castigetur alterando calorificis. Sed animaduertendū quā tecmarfi modoque his vtetur, quā copia, & quando. Ea tecmarfi, vt leptomeriā valeant, & perennent vegeta vi; talia sunt olea: nam olla peruadunt. Fiant ex serpillio, maiorana, lauro, lauendula, chamamelis, anetho, caryophyllis, rosmarino, origano, ruta, betonica, liliis, & tandem euphorbio. Fiant & fots ex saluia, hyssopo, iberide, prassio, stachade, calamintha, &c. iam dictis: herbarum manipulus accipiat aquæ vel lixiuij libras xiiij. quin ex iisdem sacculi finguntur. Tepidè hæc admoveantur, imò eo seruore quem ferunt. Incipiti & naribus admove hæc. Copiā eā dentur, quam suadent intemperiei vehementia, temperies corporis eiusque habitus, anni tempus, ætas. Semper CAUTIO adsit ne in capitis rebus vtamur ingrati odoris medicamentis, quale oleum laurinum. Quare, cum iucundè hic medendum sit, fiant fots potius ex spongiā expressā decocto lauri foliorum, & chamamelorum. Aut coque lauri folia ex oleo anethino,

vel chamamelino. Nonus antiquus medicus *ἀμυλῶρνα*, id est, pampinos coquit ex melicrato. Et, si valida fuerit nuda hæc intemperies, miscebis olei partes duodecim, cum vnâ euphorbij, & tribus ceræ. vt, Accipe olei chamamelini sescunciam, euphorbij drachmam, ceræ ternas drachmas, olei caryophyllorum parum, vt suauem odorem effundat remedium. Poterit addi crocum, myrrha. vel accipe oleum liliinum, euphorbij, cum aqua vitæ. Insignis ille pragmaticus Razes, dū animaduertetet hanc intemperiem contumaciorem esse, excogitauit trochiscos ex euphorbio, castoreo, pipere, sinapi, hyssopo, styrace, ruta: hæc in pollinem comminuta vino generoso excipiebat, ac trochiscorum in formam medicamentum redactum reponcebat. In vsu dum vocabat, a fotu caput siccebat, & eius drachmam remixtam oleo caryophyllorum futuræ coronali imponebat, & fronti, & temporibus: quin auribus quid immittebat. In leui dolore liliinum sufficit, vel iuniperinum; nam vltimum est euphorbij. Iam chemica arte balsama eliquantur ex aromatis, gummis, & seminibus, cum aqua vitæ. Aretæus, Razes, & Abincenna ad phœnigmos & sinapismos tandem surgunt. Aretæus euphorbio & pyrethro, dū, inquit, tumefaciant, & varis similia tubercula excitent, locus tegatur. Quid igitur mirum, si hoc æuo dolores opugnati non expugnentur? cū ad robusta illa ægre assurgant medici. Hæc dum fiunt, nec plethora, nec cacochymiā obstitus esse debet æger. Sumant manè semunciam conseruæ saluæ,

Modus.

Copia.

Cautio.

Intus.

Dieta.

saluæ, vel betonica, vel anthos: his misceri poterit semidrachma diambræ, dianthos, diamusci, cinnamomi, vel mastice semiscriptulus. vel res cephalicæ, vt betonica, rosmarinus, stæchas, aqua vitæ immittantur, da guttulas ex vino & aqua betonica. Ita mithridatium, aurea alexandrina, aromaticum ros. diagalanga, diacyminum, acorum. Tandem ad robur illinat frontem, sin- ciput, & totam faciem oleo nucis myrticæ, & etiam nares & aures. Aër sit calidus, absit fumus, adsit lux; nam in somnum ruit æger. mosci paucillum naribus indatur. Nocet immoderatio somni, sit solito breuior: labor & inedia conferunt. odoribus rigetur cubile. carne vtatur gallinarum: condiantur cuncta alimen- ta cinnamomo, zinzibere, mulsa cum saluâ, pipere. mel anthosa- tum optimum. Vinum tenue, & ceruisa perfundantur vi saluæ, ro- rismarini. vel accipe aqua libras se- ptem, his immitte folia saluæ, & rorismarini, cum paucis hyssopo, vel aliâ cephalicâ; iunge quid cinna- momi, mellis vncias octo: coque ad despumationem. Sed nota in vsu huius hydromelitis, ne sint homines *μεγαλόπικτοι*, hoc est, turgido he- pate & liene præditi ab infarctu. Insignis medicus Arculanus nil me- lius in hoc malo existimat aqua vi- tæ. lactis & piscium vsum vitent. vngantur nares guttulâ olei caryo- phyllorum. Si odora non ferat, Ac- cipe: conseruæ capillorum veneris vnciam, conseruæ rorismarini, zin- ziberis conditi, cuiusq. semunciam: cineris hirundinum semunciam: co- ralli rubri vsti drachmam, piperis

Cautio.

Emix sive n. d. m.

semidrachmam; cum syrupo de stæ- chade fiat opiatæ forma, Siccitas arefactione ac squalore interdū con- tinuatas partes violat, hinc dolor: vt ab aëre sicco, pharmacis aridis, fa- me, exercitiis. Attamē rarò euenit ab hac causâ; sed cū incubuit, longè contumacior est quàm calor aut fri- gus. sed tamen non æquè ferox ac calida vel sicca ab intemperie, vt demonstrauit Galenus de sympto- matum c. primo libro, capite quin- to. non enim subitò fit hæc intem- peries sine calore aut loco frigore. Causam habere potest alium cita- tiorem: hanc sistemus cibo, potu, & remediis iisdem quibus sopitur diarrhœa. Vigilet etiam, & sollicita anxietas curis mens auctor mali esse poterit: his opitulabuntur quæ diuini gratissimum munus, som- num euocant, & quæ in lætitiâ mentem effundunt. Si ab inediâ, resarciatur iniuria succi plenis ali- mentis. Si immodesta venus, reficiat corpus plenioris succi alimentum; profligeturque venus. CAPITULUM ad- mouebimus oleum maturum, amygdalinum, violaceum, cucurbitarum ex semine, & lini, vel lilinum, aut nymphææ. hæc etiam naribus in- stillentur. Sed fortè aliud vis subit, & aperit illinendis poros: fove ex decocto malua imbuta spongiâ, vel ex decocto lini, althææ, fenugraci, vel lacte muliebri, vel aliorum ani- malium: lacti misce decoctum mal- uæ. Decoquitur malua dum euanue- rit media aquæ pars. Dein medullâ vituli, vel vnguento rosato illinatur, vel butyro recenti insulso. Accipe olei amygdalini, violacei, nymphææ, cucurbitæ, pinguedinis vituli, galli-

A SICCIT-
TATE
HYDA.

Tepica.

*Lat. muliebri,
ut aliorum
animalium.*

na, butyri recentis insulsi, cuiusque binas drachmas: misce hæc, & fiat illius. Aër sit madidior; humidis indulgeant, pullis, onis, iusculis, vitulina: vino oligophoro. somnus sit plenior. in otio degant. Cuncta quæ siccare possunt fugiat in assumendis, admouendis, agendis, egerendis: balnea humida proderunt. animi perturbationes profligentur. Si INTVS quid assumere velit ad squaloris correctionem, vsui erit syrupus violatus, rosatus, nymphaeæ, de papauere: conserua violarum, boraginis, nymphaeæ, buglossi. HYMIDVM, cum omnia iungat ac vniat, auctor doloris esse non poterit. Ita nudæ simplices intemperies, cum partium capitis, sensu præditarum, continuationem violant castigantur. Si autem remixtæ hæc intemperies fuerint, ut frigida & sicca, &c. sint & mixta tunc remedia. Sed frequentius dolore caput fatigare solent materiae morbificæ quæ capite conceptæ sunt: hæc enim auctores plerumque sunt solutæ continuationis, vnde permolesta & acerbæ perceptio, siue illa sympathiâ obnata fuerit, fugaxve fuerit à perturbatione critica: siue fixa firmiter πρόρον, ut loquitur Hippocrates, Quότερον inducens, indigenam generationem agnoscat; seu symptomaticum transitum, aut perennem progressum sanguinis bile perfusi, qui exitum inde non habens, pondere, laceratione & stimulis caput multum affligit. Dolor erodens sit à bilioso succo aut vapore: grauans à frigidis succis: tendens à flatibus, aut humorum copiâ mitium: pulsans à bilioso tenuique sanguine, vel spiritibus vapidis in arteriis, & cottidie re-

currit. Simplex πρόρον sæpè euacuat sympathiæ ratione, vel nudæ qualitatis, quæ tensionem facit in partibus quæ laborant: nunquam verò grauitas, quæ vbi est, ibi etiam eius causa existit, per collectionem, vel affluxum. Sic enim præclarè Galenus ad eum locum Hippocratis de pleuritide, vbi mammarum & brachij grauitatem examinat ad liberalem sanguinis extractionem. A materiâ minori negotio mulcetur dolor, quàm si ab intemperie inustus foret: nã facilius est euacuare, quàm alterare. Materiae itaque morbificæ hæc, vel cerebro sunt indigenæ, hoc est, in eo natæ, vel vi in eo retinentur, vel aliunde sunt apportatæ, quæ translatione vel progressu temperamentum & complexionem validè peruertunt, continuitatem lacerando: idque cum aliarum partium, tum maximè meningis duræ. Nascitur interdum in cerebro materia, ex œconomia naturali cerebri labefactatâ, ab intemperie frigidâ, quæ fecunda est in pituitam viscidam & crassam, multis flatibus perfusam, quæ tendendo, continuum diuellit: quin & substantiæ suæ modo, cum enim sit crassissima, ita ut euaporare non possit, in vitio est: & qualitate frigidâ hæc materia crimen agnoscit. Aderunt SIGNA intemperati capitis per idiopathiam, vnde materia flatulenta, aurium tinnitus adest sine grauitate locum subinde mutans. Interdum etiam mordet ac pungit acrior vapor, quem appellat Archigenes καυστικός tendentem: sed hic ut bilis abigitur. nos hic de frigido, ibi repellendum, refrigerandum, mitigandum, coquendum, digerendum. Sed

Signa 2 materiae esse.

Prognost.

Materia cerebro nata flatulenta.

Signe.

Intus.

Ab HY-
MIDI-
TATE
nuda.Composi-
ta nude
intempe-
ries.A MA-
TERIA.

dolor pro
et rotatur
siccus
humidus
pulsans

Curatio. Sed hinc orientur indicationes, vt causæ solutionis continui auferantur: hoc est, vt flatus excutiantur, &

Phlegma materia crassa euacuetur: nam solboles ferè est pituitæ vel melancholiæ. Sed cum non cædet hæc lenta materia nec pharmaco trahenti, nec naturæ expellenti, subnascetur indicatio hanc attenuandi ac incidendi, quo sequax naturæ motui ac pharmacis reddatur. Et vt deinde frigus cerebri castigetur, ne noua proles in nouum morbum surgat. Sed in fine huius capitis de flatulento dolore, vbi de eo qui per febres fatigat diximus, iterum scribemus: vt initium & finem doloris à materiâ oborti

Pronosis. flatus faciat. Sed **PROGNOSIS** ante manum medicam consulenda, & quid spei vel difficultatis præ se ferat negocium prius expendendum. Omnis capitis dolor qui extra diploën, & tenuem meningen confidit, facilius placatur: ita qui à causis externis, modò eadem vi occurrat. Hic dolor ab indigenâ causâ interdum contumacissimus est, aded vt inuictus remediis nonnūquam perennet: nam tanta immoderatio cerebri cepit, vt nec materia, nutritioni dicata, capiti allabens, edomari in nutricatum possit: vnde à perenni congestione nouæ materiæ, nouus surgit dolor: quare toto vitæ curriculo quidam doloribus capitis fatigantur. Recens tamen si fuerit dolor, facilius placatur: antiquus cecos interdum reddidit homines. Et, si hæreditario iure annatus fuerit dolor, ægrè accidi poterit. Ita elucebit num dextra polliceri curatio possit, eaque facilis, aut difficilis, breui vel spaciofo tēpore. Si non longè à sanguineâ

naturâ abiit materia, sed vel sanguini si remixta fuerit, pertundatur vena: &, si corpus sanguineo succo rigari videatur, id etiam agendum: ne, dum valida remedia capiti imponuntur, eò materia, grauis morbi alioqui futura noua auctor, abripiatur. Sed si materia omnino à sanguine secessionem fecerit, superfedendum. Quamuis alioqui vel sola morbi vehementia illud magnum remedium exprimere nobis debeat. Sed tamen virtus & ætas adsint. Propterea dicit Aretæus, secca, sed duobus diebus antè bibat vinum; ille ad vires collineat: & dicit, postea tribus aut quattuor diebus interiectis, liberalius alendi sunt. Sed quâ copiam exhauriemus sanguinem? id indicabit sanguinis copia, vehementia doloris, & ægtorum vires: quo enim hæc fuerint vberiora, vehementiora, & firmiora, eò liberalius euocandus erit sanguis. Sin viribus prostrationibus vbertas adsit sanguinis, & doloris immanitas, iterari bis vel ter poterit euacuatio: nam, inquit Aretæus, non magnoperè semel detrahere expedit. Sin attritæ magnoperè vires fuerint, cucurbitis potiùs hoc negocium dabitur. At quæ vena tundenda? cephalica. Præclarè hinc ad salutem & cerebri redintegrationem faciunt **CAUTERIA**, in pertinaci hoc dolore, qui ab hectica quadam capitis infirmitate fatigat assiduò, nec aliis cedit remediis. frustra enim à pharmacis, cucurbitulis, topicis, &c. auxilium sperabile est; nam hectica iam intemperies hæc est. Et, inquit Holerius, constat quidem plurimos inde alleuatos fuisse in eiusmodi malis, epilepsiâ, maniâ, melancholiâ, hemicra-

*Copia**Vena**Cauteria*

G 3

hemicra-

*Indigna ra i in
ipso nata opprimis alim. San.
primis ægrotantibus*

Chirurgia.

hemisphæra, terebellis vel cydiscis, aperto capite, vel inusto. Coronali futura, magno successu, nostrum cauterium frequentissime admotum fuit: nam perenni exhaustione materia euocatur. Maximè ita idiopathiâ afflicto capiti vsui erunt cauteria, cum internus capitis dolor in oculos repit, ac metus adsit cæcitatæ, & suffusionis. Sutura coronalem in caluâ cuiusque ostendit propria manus: si enim carpi fossula, nasi apex imponatur, tum medius manus exporrectus digitus, suturam feriet coronalem. Hæc agenda expedita primùm alio à primâ scditate. Si inuictus fuerit dolor, & acerbissimus adeo, vt vires eius immanitate fatiscant, ad eius soporacionem veniendum, qua autem tecum sit illud agendū, mox dicam, vbi de dolore à bile. Alioquin causam mali debellabimus, nec curationis cursum ad doloris mitigationem solius flectemus. Curationem autem eandem instituemus, quam iam scribemus. De dolore capitis ex pituitosa substantia: eisdem enim erithinis, masticatoriis, gargarismis cedit. Etenim cum idiopathiâ nascatur materia morbifica in capite, hæc plerumque ab intemperie frigida proficiscitur: nam pars in consimilem intemperiem facillè abripitur: naturâ frigidum est cerebrum, & ventis expositum; hinc non benè interdum coquit. TOPICA itaque sint leptomera, odore grata: talia sunt ambra, & muscus. Et oleum ex saluâ exstillatum: primùm futura regio coronalis foueatur decocto saluæ, ex spongiâ: mox illinatur oleo saluæ, cui indita fuere aliquot grana

mosci, vel ambra. Quin hoc oleum naribus & auribus inseratur, quo recreentur animales spiritus: & si qui concepti sint, vi frigoris, flatus dissipentur. Aër ad calorem abeat & ad splendorē. Cibi aromatibus condiantur, cinnamomo, pipere, zinzibere, frugalis sit cœna. Vino decenter vtatur. Leguminibus abstineat. Gallina & columbi laudantur, hyssopo & origano, rosmarino, maioranâ condiantur. Lac & caseus hîc capiti inimica. Pastinaca, inquit Aretæus, caput replet, & rapum, & sisarum: & omnia bellaria capiti inimica. His modis curatur dolor à materiâ in cerebro nata: ex eius imbecillitate quæ flatus & succos crassos procreat, vnde tendendo (cum euaporare nequeant) continuum lacerant. Interdum nascitur in capite dolor ab eius OBSTRUCTIONE, cum eius vi in cerebro retinetur materia; vnde cum ichores & vapores non exhauriantur, continuum violant. Ita incalescente interdum capite, vritur sanguis eo conceptus, auctore Galeno; cum florida inquit facies apparuerit, æger autem fuerit valde tristis, in cerebro videtur concepta valida affectio calida, quæ sanguinem adurit in atram bilem. Quod autem atræ bilis gignatur ex sanguine vsto, patet ex Hippocrate de aëre, aquis, & locis, quo loco causam materialem atræ bilis tantū agnoscit sanguinem crassum, bilem æroginosam, & vitellinam. Ex hac obstructione capitis, plurima nascuntur ædia, imò, si elabantur interdum ad subtilitas partes, omnia calamitate quadam scdant. Ita videmus in vaccis, quod postquam iam adoleuere cornua, densaq. red-

Diat.

Dolor ab
OBSTAV
CTO ca-
pit.
1. Prærb.
14.

TOPICA
ad statū.

dita fuerit calua, cū minū via fit
miasmatis ac effluuiis vaporum
capite conceptorum, congelatus in
succum humor, in dentes effusus eos
arrodit. Ita in hominibus: vel si præ-
cipitetur in pulmones, eos in tabem
exedit. Quin si ille ferocior iam suc-
cus ab obstructo capite retineatur,
an non dolorificus erit? Variæ autem
partes in capite obstrui poterunt:
interdum futuræ, venæ, vel arteriæ:
aut intestinæ cerebri partes. hinc in-
quit Arculanus, vermes circa stri-
cturam narium, prope carunculas
mamillares: vbi propterea oues
& capræ dicuntur vermes alere sem-
per, vt cerui in gutture. Scribit Razes
ex sententiâ Schare, dolorem capitis
euenire posse ex vermibus: sed tunc
rosionem ibi sentit æger, & à motu
incrudescit dolor, & fœtorem quen-
dam sentit. Sternutatione, inquit, ex-
cutiatur, & succis instillatis naribus
enecentur. Scribit Abincenna, ver-
mes frequentius enasci in anticâ ca-
pitis parte, super locum qui est in
stricturâ narium, & possibile est,
inquit, vt nascantur apud meninges,
licet hoc rarò. Holerius tamen hoc
obseruauit, scorpionem ibi obnatum
fuisse, qui à longis & vehementibus
doloribus mortem attulit. Vega,
Hispanus Doct̃or, ait, frequentes in
cerebro hos deprehendi, in naribus,
in dentibus. Beniuenius scribit quen-
dam acerbo capitis dolore esse de-
functum, propulso excussoque vi
efficaciore verme è nare, palmo lon-
giore. Et doct̃issimus medicus Ron-
sæus, refert in suis Epistolis, se iuuen-
culam nouisse, quæ reiecto per na-
res verme millepedi non absimili,
à diuturno capitis dolore restituta.

fuerit. Experiētissimus medicus Bal-
thasar Conradinus, in vtilissimo li-
bello quem edidit De febre miscel-
lanea theriode, scribit, vermes inter-
dum confertim prærepsisse ex cor-
poribus eorū qui febre theriode
occubuissent. Quidam, inquit, crassi,
nec ita longi per aures erupere; qui
ex eluue venenata in ventriculis
enasci potuere, cum acerbissimis
doloribus. fidem faciunt anatomici
nonnulli, qui inibi deprehensos tes-
tantur. Quare cerebri vermem hanc
pestem vulgus vocabat. Certè cū
ea lues Ultraiecti serperet, dum ibi
medicinam facerem, vidi quosdam
qui, inuictis à doloribus capitis, mēte
exuebantur. Volcherus Couter in
appendice Observationum suarū
anatomicarū, refert, aliquot ver-
mes in hominibus lenticulis extin-
ctis inuentos fuisse: qui, inquit, num
in cerebri substantiâ, num in duræ
meningis sinubus latuerint, non sat
scio. Cū itaque vi detinetur in ce-
rebro materia, auctor grauis mali
esse poterit. Retinetur autem, vel
quia obstruuntur, vel arctantur ca-
pitis partes. Fit autem obstructio tri-
bus modis, copiâ, materiæ crassitie,
& facultatis infirmitate. **N O T A**
vi coercitæ materiæ ab infarctu erit,
quod non pedetentim nec lentè, sed
repentè inuadit: & si solemnia capi-
tis excrementa non eiiciantur. Cu-
randi consiliū dabit causa solutio-
nis continui, quæ debellatâ, doloris
causa, quæ est solutio vnionis, cessā-
bit: nam ad dolorem, vt symptoma
curandum, non nisi vires nos abdu-
cent: quâ id arte fiat, dicemus vbi De
dolore capitis à bile. Cū itaque
materia, vi intercepta, cerebro clau-
datur,

*Vermes
in capite,
& quo
modo nas-
cantur, &
pellantur.
1. Contin.
10.*

*3. Cans.
mi, tract.
2. cap. 3.*

*1. prax.
cap. 1.*

*4. ad loc.
aff. Gal. 5*

Historia.

*Signum
virentiæ
materiæ.*

datur, infarctu expediri debet cerebrum. Hoc non agrè perfici poterit, modò non ita inhaesit vt vermiculari iam videatur, aut ab abscessu sit, qui in duritiem abit, quod plerumque, vt annotat Arculanus, calamitosè agris euenire solet: aut à cerebro labefactato. Si humor sanguini remixtus videatur, aut abundare, vena scindatur. Ea copià quam suadent copia sanguineae materiae, vehementia doloris, & vites. Alioqui succedaneae sint cucurbitulae. Poterit, habità ratione totius, frontis vena aperiri, vel nasi venae. Cauteria etiam inusta futurae coronali, modò verus malum fuerit, iuuant. Maximè id agendum, dum suffusionis in metu versantur. Lenità primà alio hæc agenda. Quae sint quae caput euacuant errhina &c. mox, vbi de pituitosà & biliosà materià morbificā agemus, indicabimus. Cùm materia viis interclusis vi capite sistitur, id fiet obstructione, vnde solemnia excrementa supprimuntur: euacuatum itaque caput, foveatur decocto maioranae, stæchados, serpilli, chamaemelorum, meliloti, betonicae, nicotianae: & nicotianae fumum naribus hauriat, cùm frigidae materiae adest suspicio. Si strictis poris ac viis vi retentus fuerit vapor, vnde materia mala, fundentibus stricta, & laxantibus densa vtémur: itaque madente spongià, ex suaui aquà tepidà, foveatur caput: non acrioribus hæc fatiganda materia, maximè si illa copiosior fuerit, ne, acrior reddita precipitataque in pulmonem, vas erodat. *Cautio.* CAUTIO summa adsit in hoc capitis dolore, ne vnquam repercutientibus stringentibus vtendum esse existi-

memus: nam geminaretur obstructio. Si materia irrepat ex partibus infernis, eam reprimemus citra astrictionem. Turba hominum à cubili absit, sit & liberum à fumo: sit aer purus. Cibus sit conditus rebus pugnantis cum materia morbifica. Declinante malo, ytatur vino oligophoro. Exercitia ineantur recto corpore, inquit Aretæus. Venus capiti bellum indixit. Hac tecmaris tractandus erit dolor, cùm materia ab obstructo vel astricto capite surgit. Iam agendum de illo dolore capitis, qui ab effusà in id (quod frequentissimè fit) enascitur materia. Effundi autem hæc solet ex toto corporis habitu, aut ex aliquà eius parte. A toto corpore in caput cursum suum incitata materia solet flectere per febres. Hæc autem materia in vitio est, dum lacerat continuum. Id autem facit, cùm vitium agnoscit in substantià, copià, vel qualitate. In censum substantiæ venit eius forma, & materia. Quare vtraque labefactari ac extra naturæ suae lineam trahi poterit. Interdum itaque euenit quod eius formæ nota inuratur, vt in tali materià quæ omnino pepasmi expers, putridaque malignitate scæda est: quod fit cùm afflatur veneno, aut lue venereâ, & cùm implicitus æger iacet pestilenti febri. non sine metu vermium, si Abincennæ fides, hæc materia caput incurrit. Qui si adsint, corrosiuum, vt iam diximus, dolorem parere solent. A formâ scædatâ itaque cùm morbifica hæc causa affligit, implacabilem dolorem præbet, effundet fætoris excrementa plena. Et febris putredinis erit index. Curationis tecmaris sit, vt accidatur putrida

*Dieta.**Dolor à toto corpore natus, effusa materia in caput.**Cum materia substantiâ à forma conuertitur.**Signa.**Indicationes.*

putrida materia: nam ita continui
violatio amouebitur: & vt cauea-
mus ne alijs putredo serpat: quare
prohibebimus, ne, qui reliqui succi
sunt in contagione trahantur à cor-
pore æstu flagrante, aut fœditate
contaminato. deinde vt hepar robur
suum habeat; maximè si à lue vene-
reâ fuerit malum. Sed interponenda
Prognosis. cū immanis dolor adesse
huic causæ soleat, & ingenti maligni-
tate causa cū flagret, non extra pe-
riculum res est, maximè per febres
continuas & malignas. Propterea
reuerendus noster Senex ita in Coa-
cis: κεφαλῆς πόνος συνὸν μετ' ὀξὺς
πύρετος, καὶ ἄλλαι σημεῖα ὅφ' ἐν σπλάχνῳ δια-
γίνομαι, id est, capitis dolor prægran-
dis cū acutâ febre: vt intermissionis
sit expers, cū febre primigenia, quæ
statim initio comitem habet cepha-
lalgiam, cuius est potissimum sequi
efficientis causæ naturam, hoc est,
metastasin & orgasmum succi fœ-
ditate perfusi. Cum alio quopiam,
inquit, sinistro signo, quale ærugino-
sæ bilis crebra & parca vomitio, cer-
uicis dolor, amblyopia, echo, deli-
rium: vnde cita mors venit. Hoc
modo primo Epidemion: sed &
æruginea vomunt, quorum non-
nulli celerrimè moriuntur. Quem
locum Galenus enarrans ita scripsit:
æruginea vomitio perustæ bilis fla-
uæ irritamento fit, indeque nonnulli
eisdem moriuntur, quod exaruerint
partes, in quibus ipsa bilis phreniti-
fera latitat: vnde contingit agros
conuelli, vnaque bilem æruginosam
vomere, indeq. celerius medicorum
opinionem mori. Tam citæ mortis
causâ est doloris acerbitas quæ facit
corpus infirmum, quæque ad infir-

mitatem adiungit humorum corru-
ptionem, crebra malorum successio.
Sed tamen, vt annotauit diuino quo-
dâ eruditionis numine afflatus no-
ster præceptor L. Duretus, in hac
symptomatum miseriâ existunt non-
nulli qui validarum virium benefi-
cio, in biduum, triduum, aut etiam
quintiduum vitam producant. Ta-
met si Hippocrates refert, cū æru-
ginosa vomuerint, septimum morbi
diem agentes mori. Si à morbo ve-
nereo antiquato inusta materiæ &
membris nota fuerit, ægrè obtineri
poterit à naturâ, ne noua succrescat.
Et si inde fracta fuerit ventriculi vis,
nulla erit curationis utilitas. Sin re-
cens fuerit malum, integro ventricu-
lo, scaturigo materiæ intercipi pote-
rit. Et facilius perennis nouæ mate-
riæ generatio impediatur, si alius
morbus nullus consociatus fuerit: vt
si in diploë, à sinistro hydrargyri illi-
tu, fœda materia concepta minimè
fuerit. hæc de prænotione: iam ad
curationem pergo. In primis explo-
randum num aperiri vena debeat:
nam quæ dolorem mitigant, ante
pertusam venam inutilia sunt: & vt
ait Aretæus, primùm soluenda vena,
hinc purgandum. Si itaque morbi-
fer hic succus fuerit mixtus sangui-
ni, aut non longè abierit à sanguine,
proderit laxatio venæ: nam morbi
vehementia vehemens auxilium ef-
flagitat. Vires & ætas adsint. Copiam
quam elicere oportet, aperiet mate-
riæ sanguineæ copia, doloris vis, &
robur ægrorum. Sin vires titubeant
aliquantulum, in vbertate sanguinis,
& doloris acerbitate, repetitis vici-
bus subducatur malo focus: nam,
suasore Aretæo, non magnoperè

H semel

Prognosis.

1. ὀξὺς
πύρετος.

Curatio.

Phlebotomia.

semel detrahere expedit. Sin attritæ vires fuerint, cucurbitulis euacuabimus. Aretæus non multò ultra heminam educit, circumfluo etiam sanguine. Media in brachio vena pertundatur, ea enim ad euacuationem totius, & reuulsionem à capite materiei facit. Toto corpore à sanguinis molesta copia expedito, si caput sanguineam materiâ conceperit, & dolor posticam partem fatigarit, frontis aperiatur vena: sin anticam, cucurbitæ collo ac scapulis affigantur. Et in venereis doloribus, cauteria, modò vetus malum fuerit, vtilia: quo materiæ vitiū perēni exhaustio-
Lenitia. ne euocetur. cruribus ea inurimus vt strenuò reuellamus: brachiis, cum subitâ & efficaci vi opus fuerit: capiti, si iam ab idiopathiâ pedem figere cœpit malum: maximè si se in oculos expandit dolor internus, suffusio-
Præparatio. nis ac cæcitatis metu. Locus commodus est futura coronalis. Hæc, expeditâ primâ aluo, transigenda. Dolor vt placandus, ratione con-
Purgatio. stancorum malorum, dicemus vbi de Dolo-
 re à bile oborto: nam vbi crassâ & frigida est materia, alienissima sunt quæ torporem inferunt ab auxilio: modò ne agerâ dolore periclitetur. Iam id solùm studebimus vt huius propositi causa abscindatur. Ducatur primū aluus, syrupo rosato, cassiâ, diacatholico, electatio lenituo. Expedita à sceditate aluo, præparetur materia morbifica exclusioni, remediis quæ capiti studēt, & vnâ cū materia pugnēt. Syrupi vtilis de acetositate citri, & eius cortice, & de succo acetosæ: cū decocto acetosæ, betonicæ, scordei, cicorei, melissæ, endiuæ. Si à venereâ lue, decocto guaiaci

Postea purgabimus pilulis cochliis extracto ellebori, vbi febris abest, vtriusq. quâ verò tecmarfi id propinari debeat, abūdē mōstrauimus vbi de vomitoriis fortibus, libro secundo nostræ Methodi. Toto à sceditate expedito, ad capitis euacuationem per-
Cautio in masticatoria. gendum. Præscribimus itaque masticatoria, vt in os materia prolece-
Apophlegmatismi. tur. In his cautio adsit, vt grata sint suauis odore & sapore: nam illis res cum palato est: & recreent spiritus animales: quare malignitas ab his absit, & iniqua purgandi potentia: ne appetitus violetur, aut malignitas œsophago aut laryngi imprimatur. Accipe staphysagriæ, pyrethri, zinziberis, cuiusque scriptulos duos: masticeis drachmam, ceræ semunciam: fiant trochisci parui. Manē vnum dentibus diu terant, & expuant. Hoc agendum toto & capite euacuato: hoc est, si καρηλασίαν iam deposuit caput. Cautio ea adsit, monente Abincenna, ne afflictis pulmonibus horū vsus ineatur. Et quamuis dum intactum integrumq. est cerebrum ore se euacuet, tamen natura & naribus vitur eo afflictio: sorbetur naribus succus betæ, & maioranæ, anagallidis, nicosianæ. Sed ab his metus sit, si lue venereâ tacta fuerit materia morbifica: nam hoc esset non remedium indere, sed potiùs nasum abscindere, & oculis pericula intentare. Noui elegantem iuuenem, qui mecum in Italiâ habitans, naso exutus fuit, iniquâ quadam sceditate. Ultraiecti dum medicinam facerem, oculis exutum vidi: absit itaque materia venenata, dum errhinis indulgemus. Purgato toto corpore & capite, ad Topica, quæ foris imponun-
Topica. tur, re-

tur, remedia veniendum erit. Cùm itaque hîc à toto corpore influat materia, ea reprimenda succis frigidis & crassis, remixtis tamen leptomeriâ potentibus, quòd peruadant caput. oleo vtemur rosato, frigidiorè & stricto: in tenellulis oleo immaturo quod habet flores non maturos chamæmeli. In fortioribus rhodostagma nobile est medicamè. Cunctis remisce acetum, nisi vigilæ fatigant: nam tunc malorum aranciorum aut citriorû utilis erit succus: hæc etiam spiritus recreant. vnguento rosato remisce succum limonum: nam hæret. Sed in horum vsu etiam **CAUTIONES** obseruabiles. Cùm in malignâ hac materia adsit febris plerumque, quæ à toto corpore eliquatam materiam in caput euehit, pendere debemus, num hic dolor sit criticus, nec ne. Si fuerit Criticus, nullo modo reprimendus: nam naturæ ductu iam iam hæmorrhagiam in procinctu esse denotat, quam si retruseris, mortè adferes. Animaduertemus facillè criticum esse, si in diem criticum, per febres, incurrerit; & si pepasmi signa, per febres, præcesserint. Si tamen crisis per vomitum futura esset, liceret capiti remediari. Si non criticus fuerit dolor, vi febrili obnatus erit. Quare tunc lustrabimus num hæc praua materia erigatur à febre biliosa, an pituitosa: si à biliosa, quia acris ac calida, repressiōe strictoria eam ab inuasiōe arcebimus: nam acrem dolorem inferre solet, vnde & noua attractio, hinc phrenitidis calamitas. Sin pituitam sui auctorem agnoscat febris, licebit reprimere, sed non astringentibus. Et tamen, cùm stringentia

cuncta bellum indixerint putredinibus & inde enatis febribus, parcius his per febres vtendum erit. Præterea illud hîc obseruabile; cùm catarrhus dolori se consociat qui à qualitate quadam malignâ contaminatus fuerit, si, dico, vehemens hæc inquinatio fuerit, temperādum à repulsione: ne materia fœda in pulmones præcipitetur. Si hîc quid agendum, præscripta iam remedia non superet vis. Placet nobis hapsus lanæ vel bombacis, oleo violaceo repente imbutus: poterit addi lac muliebre, & fronti & temporibus admoueri: aut muccago psyllij iungatur violato. Itaque repellentium copia aucupari debet ex causa doloris, dolore ipso, & ei nexis, vt vigiliis, & delirij metu, & ex temperie capitis, eiusque situ & structurâ. Caput enim temperatum facillè fert incurrentia stringentia: frigidius, non ita: minimè calidius, quòd vigiliis exhauriatur: siccius aceti vim non fert copiosiorē: humidum lenius id admittit. Structura si densior, aceti penetrabilem perfert vim. Situs si fuerit dolor in superficie capitis, ab aceto pax esto: initio, attamen iam euacuato corpore, his vtendū. Quæ reliqua obseruari debeant, vbi de bilioso, dicemus: vbi etiam de horum victu. Hactenus cùm substantiæ forma morbida fuerit, vt transigendū monstrauiamus. Sed nonnunquam materia substantiæ crimen habet, intactâ eius à calamitate formâ: vt cùm materia fuerit crassior, viscidior, flatu turgida, vel nimis tenuis, quæ à toto corpore in caput effunditur: nam etiam tales continuum lacerando doloris auctores fiunt.

Cum catarrhus

Cautiones.

x. ad Glau. 14

Criticus dolor.

Non Criticus.

Cum materia consistens causa est doloris.

Craſſā & viſcoſam medici Pituitam vocant, nimio humore madentem, ac frigore algentem, cui etiam flatus ſe conſociare ſolent. Ita ſi tenuis calore ac ſqualore vrens fuerit materia

A bile. doloris auctor, hæc bilis ab illis vocatur: aut bili remixtus ſuccus; aut talis qui putredine in calorem, acridinemve ſalfam abripitur, qui abradit & violat nativam partium inunctionem. Nam ſive hæc mera fuerit bilis, aut ſalfedine aſperſus ſuccus, aut ſanguis bile perſuſus, proſectò laceratione ac ſtimulis caput acerbiffimè affligit, ingentem ac contumacem capitis dolorem facit, temperamentū & complexionem multū & celeriter alterando, indeque continuitatem lacerando; idq. cum aliarum partium, tum maximè duræ meningis. Si feбри circumventus fuerit homo æſtu flagrante, prudens medicus accuratè perpendere debet: num effera doloris vis homini, unde delirij metus, non querulo immineat. Dum enim febrili ab acerbitate iactantur, mens illorum non benè habitat: quapropter nec dolores ſentiunt, nec primos illorum incurſus. Vt enim dolor ſentiat, oportet qualitatem rei dolorificæ impreſſam ſenſoriis instrumentis, communicari ſenſui communi, qui iudicat paſſiones in ſenſoriis: eſt enim dolor perceptio rei naturæ triſtis. Notabimus dolorem iam iam in procinctu eſſe, ex cauſâ doloris præſente, & capitis imbecillitate, quod facilè doloribus percellatur. Si itaque notæ aliquæ apparent æſtu tacti ac ebullientis ſanguinis, in eo diſcrimine æger erit. notæ autem huius febris erunt **eg. d. n. eg.* quæ etiam

Signa.

Imminētū doloris.

Dolor.

** id eſt, ſoria per turbata. 4. aphor. 70.*

appellat in Aphoriſmis ἀπατηγυμνα, & in Coacis *eg. ἀπατάτα*, ſunt autē huiusmodi vrinæ iumentorum ſimiles. Nunquam enim talium vrinarum fæces reſidūt, quales in vxoribus Philini & Dromeadae. Denuntiant hæ vrinæ ſummam in vaſis perturbationem à flatulento ſpiritu, & inſigni ardore febrili: inde delirij & conuulſionis metus, vt in Polyphæto. Cum infirmitate virium ſi hæc vrina fundatur, ad mortem apparet: cum virium robore ad diuturnitatem. Quare ilico, ſi copioſior ſanguis, emittatur: quò liberior à mole natura, humorum conſuſionem ac perturbationem caſtiget. Et quia perturbatur in venis ſerum à flatulento ſpiritu & putredine, vel theriaca, ſi non æquè æſtuet, ſed malignitate terreat conſuſio, vel refrigerantibus, & aperientibus, ac putredinem intercipientibus potibus remediandum erit. Detur itaque ſyrupus de acredine citreorum, cum aqua cichorei & cardui benedicti: vt, Accipe aquæ cichorei librā, ſyrupi de acredine citreorum vncias tres: olei vitrioli, quod ſatis ſit ad acorem iuendum: fiat iolapum. Et capiti oxyrrhodia admoueantur: vt ab inuaſione fumus & ſuccus arceantur. Si autem præſens fuerit à BILE dolor, infeſtæ erunt vigilæ, dolor mordax, & pungens, imò vlcerofam quandam ferociam præ ſe ferens, ſi ferox illa fuerit, copioſa ac peruadens: maximè ſi adſit obſtructio in capite: maximèque ſi membranam occupauerit: nam rodendo perforare illam videtur. Alioqui pruritus inferet, ſi cutim inuaſerit. His non adeſt tenſio. Excrementa dimanant

Remedia
futuri do-
loris capi-
tis per fe-
brem

Signa præ-
ſentis do-
loris à
BILE.

non,

non vlla, aut si quæ, ea pallidâ quadam citrinitate tingentur: amara erunt. Parua hæc materia mole ingentem dolorem inferre potest. Oris adest nonnunquam amaror: ardet caput ac ingenti æstu vrit, inquit Razes, si tangatur: nec tamen, inquit, facies aut oculi vlllo rubore tinguntur: nisi vi doloris attracto sanguine, rubore aliquo facies feriat. coniecturam firmabunt ætas, diætæ ratio, complexio, & peculiaris natura, anni tempus. Absque tensione mordens & pungens hic est dolor: nam bilis non ea mole premit quâ tendat, sed partium substantiam suâ leptomeriâ traiecit, vt elucet in erysipelate. nec adeo graue videtur caput. pulsus apparet velocior. peruenit dolor ad frontem. & tempora, ob sanguinis tenuitatem, ex sententiâ Hippocratis tertio Prognosticôn, decimo. Natura huius mali loquitur sua remedia: nã adest acerbus dolor, & cum is symptoma sit, eius socia accedit causa laceratio continui. Hinc itaque orietur indicatio auferendi sensum, ne sensoria instrumenta causam percipiant dolorificam: secundò, vt causa lacerationis continui amoueat, quâ exactâ cedit laceratio. Cum acerrima sit bilis, si turget, ilico excludatur: si benignior fuerit, primò paretur exclusioni, & eius acrimonia temperetur, & squalor madescat. Tandem euacuetur ea quæ capiti importata fuit: & tamen primùm, quæ in caput cursum suum flectit, reprimatur: Sin iam iam, materia quæ præsto est & genita, impetum in caput factura est, reuellatur ad dissitas partes: & robur capiti adferatur, ne æquè ir-

ruentes succos accipiat. Sin bilis nondum genita fuerit, eius prouentus impediatur: si toto à corpore febre occupato, id, excussa febre, reintegretur, ac ad pristinam temperiem flectatur: si ab hepate profecta fuerit, id castigetur: ac robur mitenti & excipienti concilietur. Acerbum dolorem præbet bilis. Facile his doloribus tentantur qui debili sunt cerebro, ac sensili, & qui partes nutritioni dicatas languidas sortiti sunt: ita qui æstuante sunt nati hepate, ac cerebro sensili, frequenti dolore discruciantur. Si, inquit Hippocrates, prægrandis fuerit dolor cum acutâ febre, ita vt non sit fugax symptoma perturbationis criticæ, sed fixus firmiter, à nullâ sympathiâ enatus, sed symptomaticum qui agnoscat transitum, aut perennem progressum sanguinis bile perfuncti, qui exitum non habens, laceratione & stimulis caput affligit: mortiferus, inquit Hippocrates, esse solet: imò citâ morte funestus, orgasmo humoris biliosi effusi in caput. Sin autem omni alio malo signo procul, dies viginti excesserit: hoc est, si ingens illa prauitas abfuerit, quæ cernitur in rubris vrinis, iumentorum similibus, perturbatis in venis succis à flatulento spiritu cum ardore febrili, vnde conuulsifica nascitur vis, vt in Polyphanto Abderita, cui cum in prægrandi cephalalgia & febre acutâ decimum diem agenti, sternutamentis medicatum fuisset, oborto cervicis dolore acerrimo, fecit vrinas iumentorum similes, nec inde fuit apud se, creberque sæuis conuulsionibus interiit. Huc accedit etiam vt nihil, sinistra curatione, in comoda-

Prognosi.

3. progn.

13.

Dedicatio
curatiua.12. meth.
7.

7. Epidem.

corum peccetur, vti sternutamentis, nec iure, nec loco præscriptis, peccatum est in Polyphantum, tamen morbi pernicie trahantur. Sed si ingens hæc prauitas à materiâ morbificâ abfuerit, ita vt prauum aliud signum secum non trahat cephalalgia, & ait Hippocrates, si dies viginti excesserit: vt scilicet interim plenâ manu hæmorrhagia non eruperit, quæ dolorem sedauerit, morbumq. depulerit: neque doloris acerbitas hominem ad exitum præcipitarit, neque induitiâ medici in gratiam redierit cū sanitate ante vigesimum diem: sanguinem detrahendo incisâ venâ basilicâ, ad febrem; cephalicâ, & recta frontis ad amotionem causâ coniunctâ, tum etiam nouando, purgando, cum abstinentiâ vini. Sed si cephalalgia ad vigesimum diem vsque excurrerit non sine acerbissimis doloribus, quo tempore cadere incipit vis acerbæ dolorum, cum placentur celeritas, vehementia, & assiduitas. tunc, inquit Hippocrates, sanguinis profluuium denunciat: quod tamen prima periodo plerumque euenire solet, quamuis &, mitigatâ materiâ, à vigesimo die incidere poterit. Aut, inquit, suppuratum è maribus denunciat: modò hæmorrhagiâ profusus liberaliter non fuerit, aut per *διαρροήν* exhaustus fuerit, quod reliquum est in suppuratum abit, mox in expuratum. Aut partium imarum abscessus denunciat, inquit Hippocrates; qualem in Herophonte obseruauit, & in virgine Abderitanâ, cui à surditate superstes mansit pedum dolor, cætera perfectè conualuit, morboque defuncta est, qui antè lethalis videba-

tur. At, ait, profluuia sanguinis quidem, potissimū minoribus triginta quinque annis, expectare oportet: omnium enim excretionum laus est, & potissimum hæmorrhagiæ, per iuentutem & pubertatem, cui ætati patrocinator naturæ vis, meatuum libertas, & materiæ meabilitas, sine quibus sinistrè excretio instituitur. Maioribus autem, vt scribit Hippocrates, *ταῖς ὑποστάσις ἀποδοτέον*, id est, abscessus expectare decet: cum nimirum vigesimum diem morbus excesserit. existimo suppuratū intelligi. Ac sanè, inquit Hippocrates, profluuia omnino sperabilia sunt in frontis & temporum dolore prægrandi. igitur si spontè non venit hæmorrhagia, primam curationem habet quâ sanguis mittatur. Biliosus autem hic sanguis intolerabilè frontis ac temporibus præbet dolorem, quod earum partium crassissimæ sunt venæ, ac cerebrum illic confedit vberius quàm parte posticâ. Quod fit vt omnis acrioris cephalalgie notæ primū efflorescant in temporibus & frōte: quoniam cephalalgicæ causæ impetus non antè quiescit, quàm ad extremas venarum oras peruenerit: necdum feritas eius domatur, donec oscula venarum recluserit, exitumque habuerit: modus enim vacationis est ex humoris motu, naturæ impulsu, & partium obfessorum conditione & situ. Sed satis iam indulimus Hippocraticis prognosibus, ita edocti à doctissimo præceptore olim nostro L. Dureto. Iam ad CURATIONEM pergo. Acerbissimus hic dolor efflagitat mitigantia auxilia: at hæc dextrè antefolutam venam in vsum vocari nequeunt:

1. Prog.
17.

Frans &
tempora
cur ita do-
leant.

Curatio.

queunt: nec purgationi, inquit Aræ-
tæus, locus ante apertam venam,
modò vtriusque remedij inciderit
vsus. Primò itaque hîc exploran-
dum, num pertundēda vena. Quare
videndum num biliosus hîc succus
sanguini sit perfusus, an potius ab
hac, degener, benignitate abierit. Si à
sanguine sit haut alienus succus, per-
tundatur vena, suafore Abincennâ:
nam nec Razes phlebotomiæ qui-
dem meminit, nisi vbi sanguis au-
ctor mali fuerit. Quamuis alioqui
morbi vis ingens, validum auxilium
euocet. Sed cæteræ indicationes de
viris iudicium ferant: nam vbi
bilis crimen gerit, si à sanguinis be-
nignitate cesserit, non sine infirmi-
tatis metu persistūt vires. ætas etiam
hoc ferat. Sed quâ copiâ euacuabi-
mus sanguinem? Id enunciabit ma-
teriæ sanguinæ vbertas, doloris vis,
& ægri robur: quò enim amplior
fuerit sanguinis copia, & dolor acerbior,
& vires validiores sine infirmitatis metu,
eò liberalius euocandus erit sanguis. Sin viribus fuerit
æger prostratoribus, in vbertate
sanguinis, & doloris immanitas
prefferit, tum bis vel ter iterabitur
sectio venæ: nā, inquit Aræ-
tæus, non magnoperè semel detrahere expe-
dit. Sin fractæ vehementer & attritæ
vires fuerint, vt euenit in diuturnis
doloribus vehementibus, quos vigi-
liæ & inedia comitari solent, quibus
profectò nil æquè sæcundum in vi-
rium debellationem, in his dico, pax
sit à phlebotomia, quin potius, si
quid agendum, cucurbitulæ succe-
danæ illi veniant. Quamnam vena
pertundenda? Si hîc totum corpus
sanguinis plenum est, qui iam cur-

sum suum flectit in caput, media in
cubito vena pertundatur, vt reuella-
tur & euacuetur ruens iam in caput
sanguine perfusus biliosus succus.
Sin verò nondum eò cursum suum
instituit succus, sed si periculum ad-
sit ne eò se vertat, tum, inquit Abin-
cenna, si sententia fuerit non ma-
gnam copiam exhaurire, basilicam
venam pertundemus: nam hæc à
capite longiùs recessit: Sed si libe-
raliore manu abducere sanguinem
consilium sit, suafore Abincenna,
venam remotissimam feriemus, vt
in pede saphenam venam: nam ita
reuulsioni & vberimæ euacuationi
studebimus. Si iecur suam operam
iunxerit ad hanc calamitatē, & eius
& capitis ratione aperiri media venâ
in cubito dextro poterit: sin solius
hepatis rationem habendam existi-
maueris, basilica tågatur dextera. Si
altera pars capitis doluerit, ex Cœlij
Aureliani sententiâ, ex eius contra-
riâ detractionem faciemus. Huic
sententiæ subscribit Abenzoar ex vsu
sui patris, in ictu capitis. Si restibilis
biliosus succus, à vacuato toto cor-
pore in capite hæserit, & si frontem
occupauerit dolor, cucurbitulæ erūt
vsui, parti posticæ admotæ. Sed
CAVTIO adsit, ne paralyfi opportu-
nus sit æger; quòd rarò, vbi bilis mo-
lesta esse pergit, vsui venit. Sin posti-
cam inuaserit capitis partem dolor,
in anticâ parte admoueat cucur-
bita. Ita transigendum si extra cra-
nium, hoc est, foris vergat dolor,
subscribente Abincenna. Sin intus
dolor stabuletur, non vitur Abin-
cennas cucurbitulis; sed potius, si in
posticâ parte stabuletur dolor, secet
venam illam rectam frontis: quod

rectè

Phlebotomia.

Cucurbitula.

rectè admonuit Aretæus cùm ait, à phlebotomiâ & pharmaciâ, cùm lauit ac vinum bibit, firmatis viribus, frontis vena secetur. Hic etiam nasi venas pertundit, & ad hemina dimidium, quod ferè quattuor vncias æquat, euocat. Sin sinciput occupauerit, quia vena nulla in posticis emicat, cucurbitulas his applicat. Interdum coëgit medicos, inuictus remediis cæteris dolor, ad arteriotomiam. Propterea scribit Razes, si inueteratum ac contumax fuerit malum, nec valentioribus auxiliis cedat, si, inquit, inde periculum fuerit, ne aqua in oculos lapsa, suffusione cæcitatem inferat, consultum fuerit arterias scindere, ac ligare: nam id intercipit fluxionem ad oculos, ac dolorem placat; maximè si in externis partibus materia concepta fuerit. Euenit acris hic dolor à sanguine bilioso, tenui, præferuido, ac vaporoso, qui ex temporum arteriis emissus, illum dolorem qui nullis remediis vinci potuit placat, siue ab internis, siue ab externis vasis malum extiterit; hinc enim semper materiæ morbificæ iunctæ morbo, sanguinis dico & spirituum, sequitur euacuatio, vt doctissimè eruditissimus ille Pareius tradidit, in nunquam interitura illa Chirurgia. Id ego expertus sum, inquit, in permultis, sed præcipuè in principe à Rupe Surionensi. Huic atroci hemicranîa diuexato, D. Capellanus regius, & Castellanus Reginæ primarius medicus, denique Ludouicus Duretus medicinam faciebant, nec tamen phlebotomiâ, cucurbitulis, balneis, frictionibus, diætâ, vllôve remedij genere, seu assumpto, seu admoto quicquam

*Arteri-
otomia
Idem Pau-
lus pro-
bat.*

Eliparia.

opis adferebant. Vocatus ego dixi vnicam salutis spem restare, si ipsi arteria in temporibus phlebotomo diuideretur, qua parte dolor sæuieret. Mihi enim verisimile fieri, doloris eius causam non venis, sed arteriis concludi: quo in casu nullum arteriotomiâ præclarius esse remedium veteribus proditum, cuius ego in me ipso, magno meo bono, periculum fecissem. Meum istud medici cùm probassent consilium, ad opus è vestigio me accingo, arteriamque in tempore dolente seligo, quæ & tumentior esset, & vehementius cæteris pulsaret. Hanc ego vnicâ incisione, quemadmodum in phlebotomiâ fieri solet, aperio, sanguinisque magno cum impetu & saltu profiliētis plusquam duo vasa elicio: quieuit statim dolor, neque vnquam recruduit. Plurimis tamen suspecta est arteriotomia, quod prorumpentem inde sanguinem sistere, quodque cicatricè obducere sit operosum, propter arteriæ densitatem, duritatem, & pulsationis pernicitatem: quod deniq. cicatrix obducta aneurismatis periculum inferat. Itaque satius esse putant, inquit Pareius, cutem primò diuidere, deinde à circumstantibus omnibus particulis diuellere, inde vtrinque arteriam vincire, denique diuidere. Sed, inquit, hæc opinio est hominum omnia tuta timentium: ego enim multiplici experientia didici nō esse periculosam arteriæ, quæ scalpello fit, quemadmodum in phlebotomiâ fieri solet, apertionem: consolidationem verò paulò venâ tardiore esse, tandem tamen fieri. Sanguinis verò fluxum nullum vnquam superuenire, modò deligatio

deligatio aptè facta sit, hæreatque totū quadriduum, appositis vt decet plagulis. Sed insolēs hoc remedium iam est chirurgis: quare cū hoc non licet, remedia hanc fluxionem intercipientia vtilia erunt. Accipe mastice drachmas tres, pulueris myrtillorum, & coralli rubri, cuiusq. semidrachmam: olei myrtini drachmas duas; succi plantaginis drachmas tres; ceræ quantum sufficit, vt fiat ceratum. addi poterit terebinthina. applicetur arteriis temporum; nam aditum intercludit succis eò ruentibus. *Caustica* Cauteria humeris, si subito, vel cruribus, si efficacius reuelandum, inurantur. vel saltem vesiculæ inurantur ceruici posticæ, sub duabus illis eminentiis occipitis: id fiat cātharidibus. Post nonum diem locus solidetur hoc vnguento: Accipe olei rosati vncias duas, ceræ vnciam semissem, liquatæ ceræ affunde oleum: quin, tunc remotis ab igne immisce cerusæ pulueris dum crassescat: adice tunc oui albumen cū iam refrixit: & parum capthuræ: opii grana v. omnem vredinē abigit. Hæsectiones & vltiones feliciter peraguntur, si primū expedita fuerit à suā mole prima aluus. Quod optimè fiet rosato syrupo laxatiuo, si detur ad ternas vncias, cū decocto tamarindorum, vel endiuie: vel cassia cum tamarindis: vel cassia coquatur cū infuso rosati laxatiuo, cum crassius puluerisato aniso. Sin intestina cōceperint biliosam fœditatē, fiat potius enema ex decocto maluz, violarum, prisanæ succo, & oleo violaceo, saccharo rubro, cum pauco sale. Vel accipe iuris pulli, vncias decem: olei violacei vncias tres, sacchari rubri

vncias duas: fiat enema. Et si materia orgasmo concita rapido impetu per corpus feratur, hīc non subsistendum in vsu lenientium, sed valido cholagogo excludatur: ne ruat effera materia in partem principem aliquam, cuius partis officio vita carere nequit, & subito extinguat. Orgasmo autem eam agi, aperient crebræ symptomatum mutationes, in variis efflorescentes partibus. Et cū capitis atrox hic dolor sit adeò nonnunquam vt de vitā periclitentur ægri, nascetur tunc indicatio auferendi sensum: ne instrumenta sensoria amplius fatigentur à perpeffione quā excruciantur à causā morbificā. Sed tamen magnā cautione his remediis vtendum, cū stupefaciant sensum, nec causam dolorificam abscindant; imò sæpè ad causam morbificam faciant, cū etiam inimicitiam exerceant cum partibus solidis. Nec tamen nimis animosè renuemus horum vsum cū vires doloribus & vigiliis prosteruntur, sed horum meta sit virium robur: vt placatis doloribus, robur recolligant ægri, vtque morbo fiant pares, & sufficere curationis spacio valeant. Alioqui, vrgente etiā dolore, quamdiu virium robori fidimus, nec metus delirij à vigiliatum crebritate adfuerit, methodus tenenda, nec in ægri gratiam soli dolori malè valcandum. Sed labentibus viribus, ac delirij periculo à vigiliatum vī incumbente, tantisper dolori occurremus, quò vires firmetur. Crudeles enim medici est agrum doloribus conficiendum propinare: vt & adulatoris medicī est, ad quamuis leuissimam velitationem dolorum, stupefactoriis

Remedia ad dolorē ipsum, & symptoma illū iuncta: & eorum soc maris.

Naristici.

non alij.

peſaſtoris remediis voluptati ægro-
rum ſubſcribere: nam à molli me-
dicinâ quæ conſenſiſſe videbantur,
recreſcant: quare ſemper ne quid
nimis: nam rectè Narcotica dicta
ſunt hæc remedia, quòd inde quaſi
emortuæ partes titubent ac ſtupeſ-
cant: attamen læſio melior morte,
quare ſumma neceſſitas nos in ho-
rum uſum abripere ſuo iure poterit:
ſumma autem ea habenda, cum pe-
rennitate vigiliarum delirij in diſcri-
men abducitur æger, & inedia fatiſ-
cit. Sciendum itaque qualis ſit nar-
coticorum ſubſtantia, qualitas, &
quâ copia, quò tempore, & modo in
uſum euocari debeât. Qualitas ſuam
habet ſeriem; in primâ eſt lactu-
cæ ſuccus, ſecunda habet ſuccum folio-
rum nymphææ, & oleum eius flo-
rum, ſuccum ſolatri, radicem man-
dragoræ, capita & ſemina papaueris,
folia eius, & eius liquor: hæc ſimpli-
cium ſeries: Accipe ſyrupi papaueris
vnciam; ſumat cum decocto lactu-
cæ compoſita, mithridatium recens,
theriaca noua, philonium Roma-
num, requies Nicolai. Sed compo-
ſitum tutior eſt uſus: nam ni fer-
mentatum fuerit prius opium, intus
dari non debet. Quare philonium
ſit ſex menſium: ſed quò vetuſtius,
eò imbellius: perennat tamen in de-
cimū annū. Intus: Accipe phi-
lonij Romani ſcriptulum, mithri-
datij ſemidrachmam: ſumat. vel
accipe theriacæ recentis drachmam.
Si recens haberi nequeat, tunc ma-
gno ſuccèſſu recentari à me ſolet ve-
tuſtior theriaca; hoc modo: In beo
ut ſemilibræ illius addatur ſolutum
opium, ita ut quæque drachma acci-
piat opij grana ſerè duo. Sed diu fer-

*Series
qualitatis
in Narco-
ticis.*

*Copia nar-
cot.*

mentari ante eius uſum permitto.
Præbeo drachmam cum ſyrupo ne-
nupharis, vel liquore aliquo decen-
ti. Foris: Accipe olei violacei, drach-
mas tres (in parua copia) aceti drach-
mam (ratione penetrationis) opij,
croci, cuiusque grana tria: milce,
vngue tempora & frontem: ſed mi-
nimè futuram coronalem; hæc pera-
genda purgato corpore toto. Aliud:
olei roſati vnciam; opij grana octo;
croci grana iiii: pēna vngatur. Aliud:
Accipe philonij Romani drachmā;
olei chamæmelini ſemunciam: fiat
inunctio: hæc ſerè copia præſcribi
poterunt. Iam videamus *quo modo*
in uſum duci debeant narcotica. In-
tus ſumuntur, vel foris admoventur.
A mitioribus auſpicandum; & pri-
mò foris, deinde intus eorum uſum
admittemus. Tentabimus primū
num embrocis liceat id obtinere:
Accipiemus foliorum lactu-
cæ, pa-
paueris, nymphææ, vel pampino-
rum, ſalicis, violarum, manipulos:
capita papaueris, radicem mandra-
goræ vncias duas: anethum: populi
folia: coquemus ex aquâ, cui inli-
quemus opij duas drachmas: repidè
manus cubitū uſque lauet: & ſpōgia
hac imbibita aquâ & expreſſa nari-
bus admoueatur. Vngantur itaque
primò oleo nenupharino, deinde
mandragoræ, poſtea papaueris, vlti-
mò opio: quod optimè caſtigatur
caſtorio: quamuis Razes duo grana
caphoræ illi miſcuerit, in oleo iaſ-
mino, quod auribus & naribus mo-
dicè tepens immittit. *Cautio* adſit,
ne opium ſaturæ coronali impona-
tur, plurimum enim illi ſubeſt cere-
brium, ac facilis eò aditus: ſed po-
tiùs temporibus, naribus & fronti
applican-

*Utendū
modis.*

applicandum : ita Galenus, Abincennas, & Razes. Quamuis Razes etiam portiunculam auribus immitrat. Noui qui in summa necessitate vigiliis vrgētibz vtebatur opij scriptulo, quod soluebat aqua rosata vncias quattuor, & adiecto semiscriptulo croci admovebat. Sedatis doloribus ac euictis vigiliis, quod eluatur ab opio inducta iniuria, yngatur locus oleo chamamelorum, caryophyllorum, nucis moscatae, vel anethi, aut lauendulae : sin intus opiatu vsus fuerit, conferuis calidis, vel cum mithridatio, vel theriaca vtratur. Maxime somni tempore, cum is non succedit ex naturae lege, cumq. summa eius adest necessitas, commodus horum vsus erit. atque ilico sedato dolore, & vigiliis abactis remoueantur. Et semper in opiatoru vsu illud teneamus, *μὴ δὲ ἄγειν*. Haecenus de symptomatis mitigatione : nunc venio ad remedia quae praescribuntur aduersus dolorem, vt ille cum causae morbificae ablatione vnā amoueat. Expedit itaque primā corporis regione ab aluina foeditate, materia haec biliosa, modò effera non turgat, ad exclusionem pareatur : quod, sine vi, naturae expellenti, & phar-maco trahenti cedat. Hoc dicere volebat Razes, cum inquit, initio purga, intelligit antequam ad Topica veniatur, non quod velit non esse praeparandum. Existimo tamen ego, hanc materiam ferè semper turgere : & si praeparatione aliqua opus sit, non tamen hic coctione, vt in contumaci humore fieri solet, expectandam esse. Galenus dolores oculorum se vno die curasse affirmat. Si itaque praeparandum, id fiat succis ac li-

quoribus qui vnā & capiti student, & cum materia biliosa pugnāt. Iolapum rosatum, & violatū, & harum serapia, syrupus ex acredine citrorum malorum, & aranciorum, granatoru acidorum, syrupus de succo acetosa, de agresta. Hi syrupi cum odorati sint, in caput efferuntur. Cichoraceis etiam hic locus est. Quod si vigiliae molestae esse coeperint, potius vtemur syrupo de nymphaea, de papauere, & lactuca : quamuis alioqui non aequè praeparationi & coctioni humoris studeant. Miscemus syropos ac diluimus decoctis, quae fiunt ex eisdem ex quibus serapia : vt ex acetosa, cichoreo, endiuia, floribus cichorei, seminibus frigidis, radicibus graminis, capillaribus, soncho, hepatica, lactuca, portulaca, nymphaea, floribus papaueris erratice, floribus violatum, boraginis. Remiscemus interdum aliquid aquae rosatae, quod ad caput efferantur : maxime si aeger eo recreetur sapore : nam noui qui abominantur rosas. Accipiat libra liquoris, vncias ferè tres serapiorum : vt, Accipe aquae endiuiae, quae empyreuma non olet, libram : syrupi acetosi simplicis, vncias tres : aquae rosatae, quantum sufficit, tenuem rosatum vt affundat saporem. Si acida velit aeger, miscemus syrupum citreorum, cum paucò aceto distillato, vel olei vituoli guttis quibuidam, vt inde lenissimè acescat. Nam acetosa opitulatur optimè dum bilis vrit : testis Hippocrates, *αἱ δὲ δὲ ὀξυ-δύμτες μικροχόλοισι συμφέρουσι τὰ μὲν πλεονέχοντες, ὡς φλεγμάτι, ματρωε-ζήματα δὲ αὐτῶν*, id est, quae vis ab aceto in remediis micat, biliosis prodest, etenim amara resoluuntur, &

Tempus.

Remedia
ad dolorem,
quae est
bilis, cau-
sam.Praepa-
ratio.

Acetivina.

3. acut.
38.
Acida bi-
lis frenū.

*Purgatio
bilem.*

pituitiescunt, ita ut dilutiora reddantur, veluti ab aceto subacta & in maiorem molem fusa. & benignè monet reuerendus senex, vtero dolorificum illud esse, & propterea bellum indixisse mulieribus. Materiam paratam abducemus cholophygis; ut, Accipe rhabarbari optimi scriptulos quattuor, aut sesquidrachmam: infundantur tota nocte decocto fructuum, vel aquæ endiuia cum vino Rhenensi: colaturæ manè adde syrupi rosati solutui cum Rhabarbaro parati, vel syrupi de cichoreo, cum rhabarbaro, vncias duas: electarij lenitiui, vel diacatholici, drachmas tres: electarij (si acriorem vim velis), de succo rosarum drachmam vnam aut alteram: misce, fiat haustus. Si apozema velit, præscriptis præparatibus iunge pruna x. vel vnciam tamarindorum: colaturæ adde syrupi violati laxatiui, vel rosati, vel de cichoreo cum rhabarbaro, vncias quattuor. Et vltimæ propinationi infundi poterit rhabarbarum, ad drachmas duas cum spicæ granis septem: si strictiorem vim velis, myrobalanorum citrinarum semunciam: detur expressio. Si malis pilulas: Accipe pilularum aurearum semidrachmam, aut scriptulos duos: scammoni præparati grana tria vel quattuor: fiant pilulæ quinque, quæ inaurari poterunt ditioribus: sumat in aurorâ & superdormiat. Aliæ quæ hemicranicis etiam auxiliantur: Accipe rhabarbari optimi sesquidrachmam; cinnamomi scriptulum; zinziberis semiscriptulum; pulueris corticum myrobalanorum citrinarum drachmam: infunde cuncta hæc succo rosarum pallidarum per noctem, & manè fiat levis feruor, &

fortis expressio: cui adde rhabarbari electi sesquidrachmam, pulueris hieræ simplicis semidrachmam: fiat massa, addito syrupo rosato laxatiuo. Sumat interdum drachmam: si potentior vim velis, adice grana tria scammonij singulis drachmis. Caue à myrrhâ, & croco: quod dormiente loue in Ida, capite eius enatum ferunt: nam caput ferit. Si subsit pituita, quæ raro caput caret, poterit eadem tunc arte agaricum infundi. *Cautio in pilulis cephalicis.* ne remisceatur crocus vel myrrha: nam caput plethoricis causis implēt. Nec dentur à cænâ ilico: imò potius à nouem vel octo horis: mitigato iam cibo: turget enim mediâ nocte confecto iam chylo ventriculus, & pylorus aperitur, secumque abripit datas pilulas. & ingestis pilulis dormiat sesquihoram: hoc enim bonis eorum rebus fiet. Tenellulis manna sit facta: & si calor adsit, cum decocto tamarindorum ex iusculo pulli, vel myrobalani ita etiam diluuntur. Ita Razes purgabat sanguinem, hoc est, ichorem sanguinis biliosorem. Sed dum vehementiore flagrat à dolore caput, cuncti humores quia anarrhopi, non facile à pharmacis catarrhopi fiunt: quare vi aliquâ vividior opus est, ut purgatio votis respondeat. Euacuato toto corpore, tandem caput erit inaniendum ab ea materia, quæ à toto corpore illi incubuit. hoc suauibus rebus (cùm caput sit quod laborat) quantum fieri poterit peragendum: & bilis, sequax tenuisque ac calida est, vnde etiam incaluit caput, & acrimonia sua stimulat exercetricem. Abincennas tamen vitut syrupo rosato laxatiuo.

Pharmaca nunc foris ad-mota purgent.
 xatuo cum scammonio : & cum iuncta fuerit pituita iungit turbitum, & inuictio succo adiicit colocynthidem. Sed aguntne peculiari vi foris admota pharmaca? Certè; quo modo? ita vt electrum festucas trahit, inquit Abincennas libro De viribus cordis, capite de Hyacintho. & quo modo erigitur id in energiam? prope adductum si frictione incanduerit aestu : nam vis succini ad paleam vsque effundi debet, diductis tenuibus inde partibus. & hinc vicinis partibus accumbit remedium, nec adeo, vt dum in ventriculo est, abiit à trahendo succo. Sed cum hæc peculiari vi trahentia ingrata sint, ad eorum vsum nos sola abducat necessitas grauis. Hoc peragetur errhinis, apophlegmatismis, gargarismis. Atque in horum vsu perseverabimus dum caput purum ac expeditum à materiâ morbificâ fuerit: quod notabimus inde; si primum graue cum esset caput, iam id pondus deposuisse videatur, & si nihil à medicamento amplius materiæ emanarit. Sed CAVTIO adsit, ne masticatoriis utamur vbi metus adest ne à deciduâ materiâ pulmones violentur, vt si ferox fuerit bilis, atque admodum tenuis: nam si crassa illa fuerit, vtiliter masticationes præscribentur: ita scammonio vtitur Abincennas; & si iuncta fuerit pituita, addit turbitum. Nec sint fluxionibus expositi pulmones: ne phthisis adferatur calamitas. Alioqui vti licebit apophlegmatismis, gargarismis, & inunctionibus. Itaque solam masticem masticet: nam, vt scribit Dioscorides,

**ὁ μυστος ὃς ὁ δ' ἵαν ποτὶ. ὁ μακροσπέρν.*
 quidam ficus & ceram iungunt ma-

Cautio in capiti peculiari purgatione.
**ori odoris gratia con-silij.*

stici: poterit iungi sinapi, vel scammonium, vbi summa necessitas. Gargarismi fiant ex ficibus & origano. Palatum illini poterit sinapi. Errhina fiant ex succo betæ: & oleo violaceo; vnguento rosato inuncto. Expedito iam toto corpore à materiâ biliosâ copiâ, ad remedia Topica veniemus. Quia autem hæc materia à toto corpore vel aliunde confluebat, opus fuit repressione, succis frigidis ac crassis: nam crassum frigidum potentissimè reprimat, vt tenue calidum validissimè calfaciat. Sed monuit Galenus, vt leptomeria peruentia his committamus. vt oleum rosatum, omphacinum recens, cum paucis aceto. in tenuillulis chamæmelinum, ex oleo & floribus immaturis, & violaceum. Durioribus psyllij mucago, aqua rosata, solatri, plantaginis, equiseti, folium brassicæ; pastilli ex floribus rosarum, aspersi rhodostagma, vnguentum rosatum mite & euporiston est: vnguentum alabastrinum, rhodostagma cum succo mororum nondum maturorum. Quin cunctis his quid aceti aspergendum, vt eo auxiliante peruadant. Sed id vigilias prouocat: quare dum hæc fatigant, succedaneum habeat acetosæ succum, vel mororum, aut limonum, vel aranciorum. matura sint poma, quod se penitus traducant succi, ac gratissimo odore spiritus recreent. Sed non satis est remedia comparasse, verum in vsum traduxisse commodè, summæ artis est: hoc est, vt decenti copiâ, modo, tempore, & parti aptè adferantur. Miscebimus itaq. oleum omphacinum rosatum, cum rhodostagma, & cum paucis

Topica in biliosâ materiâ influente.

*Cautiones
in repres-
su biliosi
fluxus.*

*In febre
ut agen-
dum.*

Cop. 4.

Sim.

aceto, vel eius loco succo quinque-
folij. **CAVTIO:** Si adfuerit obstru-
ctio, absit adstrictiorum vsus, ne
illa increseat: sed citra adstrictionem
reprimatur influens materia. Nec in
critico fluxu, hæmorrhagiæ prænun-
cio, reprimendum. Nec æquè (etiam si
non criticus foret) per febres strin-
gendum: exardescit enim illa à vi
obstruente. Et plerumque dum à
toto influit materia, febris causam
comitatur doloris: quare doctissimus
Delphorū archiatros D. Petrus Fo-
restus Observatione decimâ quintâ,
libri septimi Observationum de fe-
bribus, Aquâ, inquit, rosaceâ cum
oleo rosato, vel papauerino fouetur
caput frigido. Hispani, inquit, milites
pauperes, qui in nosocomio febre
impliciti iacebāt, dolore capitis affli-
cti, lineamentum aquâ frigidâ &
aceto tinctum fronti imponebant.
Et si catarrhus acris accesserit, his
minimè tutò vtetur: metu ne feriat
calamitate pulmones, vnde phthoë.
Sin mitior nec adeò copiosa fuerit
materia, etiam hac destillante licebit
reprimere, non tamen stringentibus.
Parcissimè aceto hîc vtetur, vbi à
bile profectum malū, maximè cum
acetum acrius est: validè enim sic-
cat. Et quò acerbior fuerit dolor, eò
parciùs aceto indulgebimus: tendit
enim, & acrimoniâ fatigat. Et in
contumacibus vigilis inutile omni-
no erit acetum: & vigilis exhaustum
caput calidius, copiosum reprimen-
tium vsus nō leniter fert: nec squa-
lidū ab ariditate caput copioso aceti
vsu gaudet: nam his est rarioris id
texturæ, vnde nec vehiculo acri eget.
Observabile etiam in quâ parte sta-
buletur doloris causa: nam si affli-

gatur peripheria capitis, ab aceto ca-
uendū, nam pericranium pernadit.
Admouebimus, dum eius vsus inci-
dit, id temporibus maximè & frōti,
præsertim si opiatâ fuerit vi perfu-
sum. Accipe seminis althææ, maluæ, *Vsm.*
cuiusque drachmas duas: conqua-
sentur in aceto, & linteo aquæ rosatæ
intincto excipiantur: eò modo &
semen cidoniorum, psyllij. vel, aquæ
rosarum, lactucæ, solatri, cuiusque
vnciam: seminis psyllij sesquidrach-
mam: cum crassescit coletur, &
adde acetum cum quinque granis
caphoræ. vel vnguentum rosatum
cum aceto. Razes oleum violarum,
aut cucurbitæ, aut nymphææ, aut
florum salicum infundit. Accipe olei
rosati, aquæ rosatæ, cuiusque vn-
cias duas cum semisse, aceti semun-
ciam. vel quatiantur duo albumina
ouorum, cum duabus vnciis rosacei,
& semidrachmâ aceti: illud linimen-
tum temporibus imponatur. Deli-
catulis hoc modo consulatur: Accipe
florum violarum, nymphææ, rosa-
rum, cuiusque semunciam: santalo-
rum omnium drachmam, seminis
papaueris drachmas binas, florum
chamæmel. vnciam: fiat puluis, ir-
roretur aquâ rosatâ, & paucò aceto,
duabus sindonibus excepta, fronti
admoueantur. Si vigilie doloribus
nectantur, Accipe farinam hordei
cū oleo violato, vel rosato: fiat sple-
nium: addimus interdum farinam
seminis papaueris, cum aquâ rosatâ
& succo aranciorum. vel, Accipe olei
rosati omphacini vncias binas, aquæ
rosatæ fescūciam; olei violacei, succi
lactucæ, pampinorū, vel nymphææ,
aut acetosæ, cuiusque semunciam;
acetositas citri vnciam: istud repri-
mit,

mit, ac somnum promouet, cū acetum absit. Hæc linamento excepta, ac expressa capiti imponantur. Actū frigida hīc in vsum remedia ista ducantur: nam feruet bilis, & ab eā caput: maximè aëre æstu ferociente. Sin molliculo dentur agro, tepescant: maximè aëre frigidiorē. febris si iam vigoris suū tempus attigerit, nec hæmorrhagia narium sperabilis sit, actū frigidis eius ab æstu dolorem temperabimus: verū eā cadente ac inclinante tepidis actū vtētur, etiam si à bile malum enatum sit. Nec tamen ilico, sed accisā materiæ copiā, ad hæc pergendū erit: dum enim turgent succorum fœdorum copiā corpus, non æquo euentu incursum reprimētium ferre potest. Postea caput lanetur aquā calidā, in quā flores chamæmeli, meliloti, summitates anethi, & folia betonicæ cum violis & rosīs coxerint: nam ita temperiei fiet redintegratio. vel ex lixiuio coque rosas, betonicam, & agaricum: sed primū mastice masticet per dies tres. Et sæpè vnguento rosato frons ac tempora perstringatur: hoc enim vnā digerit, vt etiam alabastrinum. Roborantia, quæque redintegratē partis genium solent, vbi de intemperie flectenda calidā egimus, transegimus, vt conserua acetosæ, rosarum, nymphææ, violarum, cichorei, buglossi, myrobalani conditæ, cum diarrhodone abbatis, cum syrupo nymphææ. sumat semunciam manē: & theriaca noua. frictio capitis matutina. cucupha ex coriandro, & rosīs, & paucis cariophyllis. Hominum in cubili turba, his ægris grauis est. absit fumus; aër sit frigidior: redoleat

caphuram, salices, violas, aquam rosatam, nymphæam, pampinos, gramen, poscam. olfaciat rosatā aquam cum paucā caphurā. lauet pedes & manus decocto foliorū salicis, nymphææ, vitis albe. Cibi condiantur emulsione seminū melonū, acetosā, aceto, lactucā, cucurbitā, endiuia, arāriorum & citriorū succo. Ptisana vtilis, & poma cocta, pruna. gallinæ, suū extremitates & vitulorū, tum horum caro, pisces saxatiles. lac acidum: quod Razes etiam causo dentis commendat. cucurbita cocta. inediā vitet omnino. A cibo pyrum vel malum sumat, vel diacydonium. Potus sit tenuis cereuisia, vel aqua in quā cocta sunt melonum semina, vel succus aranciorum, vel simpliciter aqua cocta cum saccharo: licet ad acorem acetum addere. Si validā sitis, sero lactis acidi incoque acetosam. aqua hordei, quæ tamen antiquis in vsu non fuit. iulepo rosato, vel violato. vtatur diebus 30. cotidie librā seri lactis, cum vnciis quattuor succi cichorei. & tunc vētriculi regionem inungat oleo macis & caryophyllorum. Declinante malo, vino oligophoro vtatur: coquit enim & ferociam bilis domat. Venus capiti inimica, & focum Palladis odit hæc meretricula: caueant sibi ab hac *pesti*. Somnum initurus haustum frigidæ sumat. Talem diligentiam ac industriam curandi petit biliosa, cū caput perfudit materia. Si verò à *PLETHORA* hæc querela fuerit, cū ea cōtinuum lacerando ingentitensione caput fatigat, sanguine anadrome à toto corpore, vel eius genio hepate, incumbente confertim: iam tunc caput tendi ac comprimi cum grauitate.

Doler à
Plethora.

grauitate & rubore videtur. & nondum phlegmonem, sed phlegmonodem affectum concitat; impletis venulis cunctis, ac tensis, unde ephemera, abrepto à calore in consensum corde. Non tamen in spacia effusus est sanguis extra vasa, id est, nondum phlegmone vrit, nam putrescente tunc sanguine, nascitur putrida febris, vt in phrenitide cum putrido vapore afflat cor. Quod si acrior fuerit sanguis, ab acri tensione, vt sic dicam, phlegmonodes dolor, & quasi lassitudo incumbit. Toto corpore notæ effundunt se luxuriantis sanguinis. Modò in vigilias, modò in somnos præcipientes ruunt, vi caloris ac madoris. Oculi rubent, venæ frontis turgent: frons dolet, mitis tactui se offert calor. his iunge notas ex rebus naturalibus, & non naturalibus. & vide num solemnissimæ euacuatio suppressa. vrina his rubet & crassa est. Tantus interdum dolor vt oculos loco mouere videatur. Interdum tenuia puerorum ossa incurrens, inquit Abincēna, futuras laxat. Narrat D. Iouertus se vidisse in fronte puellæ, quæ latus alterum targebat ex longâ infantie cephalalgia. Maior hic gravitas, quàm à bile, rubor, pulsus: plenior diætâ in ocio. quia sanguinis copia hic continuum lacerat, unde dolor, cuius laxamentum erit sanguinis effusio, ac eius æstus temperamentum. Qui itaque capiti iam importatus fuit, erit euacuandus: si autem nondum influxit, sed in ea agitatione iam si voluatur, hic vel iam iam influit, qui repressione arceri debet: vel iam fluxurus est, ac cursum suum in caput flexurus: qui bifaria se facie offert, vel

enim is iam genitus est, & hunc reuulsio debetur, vt ad longè inde positas partes abeat, & vt vnâ firmetur caput, ne ad eò se fluxibus incumbētibz offerat. qui autem nondum natus est, prohibeatur ne gignatur. Gignitur enim vel hepatis potissimum arbitrio. Facile ab hac cedit dolor causâ: nam facilis euacuationi via est. & facilius si tenuem meningem non ita inuasit. Ni euacuetur, metus erit phrenitidis, aphoniæ, angina. Tensio itaque educto sanguine tollatur: nam vnâ venarum infarctus, & pororum densatio abolebitur; unde flatus & vapores expirabunt. Vena quàm primùm soluat, id enim materiæ copia flagitat, ne se effundat in periculum, vt in apoplexiam paruam, quæ sit cum spiritus vitales aditu ad cerebrum prohibentur, carotidibus arteriis ac venis iugularibus sanguinis copiâ obsessis: vt euenit his qui collum crassum ac breue habent sanguineque circumfluum: aphoniam vocat Hippocrates hanc afflictionem, alij catalepsi. Itaque futuri etiam magni morbi metus ad venæ pertusionē nos hortabitur. Respondeant tamen his conatibus ægri robur, & ætas. Quæ si patrocinentur, plenâ manu educendus erit sanguis: maximè si vehementer dolor vreat. Quo enim fuerit vberior sanguinis copia, dolor vehementior, & robur firmius, eò liberalius erit sanguis euocandus. Et, vt ait Arabs, Venosum securè phlebotoma, id est, qui latas, tumidas, tensasque venas habet. Sed quamnam venam feriemus? Quoniam hic totum irriguo sanguine circumfluit, num tamen æquè caput rigarit notabimus:

Signa.

Indicatio.
Hic caput
tense.

Pregressa.

Remedia.

Phlebotomia.

notabimus: nam si ibi etiam focum suum habuerit, cephalicam ilico pertundemus; quò citissimè is à capite reuellatur: ita transegit Razes dum caput sanguine turgeret. Cava enim vena mox dum à pectore in collum assurgit, in humerariam, & iugulares binas scinditur. nempe in iugularem internam (quæ minor est externa, & nutritum adfert intimis capitis partibus:) & alteram externam, quæ maior est internâ; hæc nutrit quæ foris sunt capitis partes. & conspicuò iungit se humeraria cum iugularibus: nam dum iugularis se iam clauiculâ altius erigit, demittit à se rami in humerariam. Ego tamen solebam maximè turgentem secare venam. Quare maxima cephalicæ venæ cognatio est cum iugularibus venis & partibus his quæ à iugularibus rigantur. Sin toto corpore abundè sparsus fuerit sanguis, qui tamen nondum caput inuasit, sed si iam eò se flexerit, ac id incurere incipiat, secabimus mediam venam: nam hæc & euacuat & vnâ reuellit. Sin verò nondum se voluat ad caput sanguis is qui luxuriat reliquo corpore, tunc, auctore Abincenna, si consilium fuerit non plenâ manu eum abducere, axillarem internam aperiemus: nam hæc recessit longius à capite: verum si mens fuerit plena manu exhaurire sanguinem, malleoli vel pedis venam, consultore Abincenna, soluemus: cum enim longissimè à fonte doloris absit, potentissimè reuulsioni studebit eius apertio. Sin ab hepate mali huius calamitatem manare existimaueris, basilica tundatur: sin & à capite & hepate prolektare velis sanguinem,

ambrosio

media venâ vtiliter, quod iam dictum est, scindetur: nam vt prius monui, cephalica vena, à capite maximè elicit. Si sinistra pars capitis potissimè in querelâ fuerit, sinistra brachij vena tundatur: maximè si lienem etiam in vitio esse suspicio fuerit: quamuis nulla id suadeat propior venâ, attamen vsus docuit, mirum in modum id prodesse. Si æquò sinistra & dextra doloribus inuoluuntur, dextri brachij vena feriatur. Si oborta querela fuerit à solemnium aut hæmorrhoidarum euacuatione suppressa, in pede saphena, quasi ibi *occlusa* dicta, vena scindatur. Ad libras tres eduxit Galenus, & nos interdum feliciter, luxuriantem sanguinem. Educatur saltem ad libram. Si tenuunt vires, repetitis eodem die, vel postridie, vicibus, id peragatur: vel cucurbitæ lumbis, mox dorso, omoplatis, ceruici, brachiis ad motæ phlebotomiæ loco sint. Toto corpore à sanguinis copiâ liberato, qui adhuc capiti insedit sanguis euacuandus erit. Si extra cranium confederit is, cucurbitulæ vsui erunt: si frons doluerit, posticæ adhibe eas parti: sin posticæ doluerit, anticæ. si intus abierit sanguis, occipite dolente, frontis venam aperiemus: sin sin ciput, cucurbitam posticæ parti infigemus. Aretæus etiam nasi recludit venas. Quæ autem medicinæ dolori & iunctis symptomatis dicatæ sunt, vbi de Bile egimus explicatæ à nobis sunt. Quare ad causæ dolorificæ euictionem pergo. In primis respondeat alius, vsu eorundem lenientium, quæ, vbi bilis in vitio erat, prodidimus. Et eisdem præparetur sanguinis æstuantis ichor, quo is eisdem

Reliqua remedia.

K

purganti-

purgantibus, quibus exclusimus bilem, euacuetur: nam flagrat dum ab æstu sanguis, ichor eius calidior bile scit. vt accipe rhabarbari sesquidrachmam vel binas; infunde aquæ endiuiz, & colaturæ adde electarij de succo rosarum, drachmas tres; syrupi violati semunciam: fiat haustus. & superdormiat semihoram: sed dum euacuatur, vigil sit. Pilule aureæ & aggregariæ capiti sunt dicatæ. Et si quid ichoris biliosi perfuderit caput; eisdem etiam apoplegmatismis, et rhinisque eximatur, ac cautionibus præscriptis transigatur. Et euacuato toto iam corpore, à capite retrudatur incumbens sanguis, id fiat remediis frigidis & crassis. Quam illa sit, modo diximus, vti de Bile: vt succus vuz immaturæ, semperdiu, polygoni, endiuiz. Sed non sit criticus hic dolor, vt diximus de Bile: vbi etiam admonuimus in oculis esse debere, alia caput ferientia symptomata, & usum in qualitate, copia, vtendi modo & tempore docuimus. Accipe olei rosati omphacini vncias duas; aquæ rosatæ vnciam; aceti sesunciam: misce, ac versentur, teranturque diu in plumbeo mortario (nam hac ante oleum ceteris cõsociabile euadit) fiat oxymelinos: quod egelidum admodum utatur fronti, temporibus &incipiti: nisi tamen tenellus fuerit æger: nam tunc præstiterit tepidis vti. vel accipe rosati partes tres, aceti vnam. Et inclinatio quasi que euictio malorum semper tepidorum ineatur vsus. Dum huiusmodi augeat vacuitatem, tam diu insit materia: dum vero eodem filo ducitur dolor per plures horas, tunc restitit fluxio, & in

Oxymelinos
dicitur in
sanguinea
materia.

nam huius
modi

vigore est morbus: tunc mitigantia misce repellentibus, vt mucilagines. Vt, accipe seminis lini, althææ, tœnigræci, florû chamæm. meliloti, cuiusque pugillū. soue eorū caput. Tandem pulmones ouis, vel gallinæ, &c. capiti imponimus. & tunc miscente malo, chamæmelino, & cū serpillio tandem horū vsus sit euacuato iam toto. Vinctus respondeat remediis: & biliosis iam cum præscripsimus. vt puls hordeacea, pisces, portulaca, acetosa, cucurbita, spinachia, succus aranciorū, limonum, poma, pyra. absint oleosa, vt amygdalæ, pinci, auellana, aromata. Potus sit ex aquæ librâ, coctæ vnciæ tres sacchari. PITUITA si doloris auctor fuerit, quod sæpè euacuari poterit, dum flatibus distenta illa tendit violatque continuum: vel actimonia & salsedine abradit, & iuncta lacerat. Hæc, vt primum monui, vel in cerebro nascitur (quod plerumque fit) ex fracta eius æconomia, quæ flatus crassosque progignit materias, quæ cum exitu prohibeantur, nec tenues in auras euaporare queant, flatibus tensæ partes doloribus inuoluuntur. vel interdum aliunde irrepit hæc materia, vt à toto per febres; à parte, vt ventriculo, vtero, iecore, pectore, intestinis. Idic capitis aderit grauitas, nisi tamen admodum flatulenta illa materia fuerit: dolor enim sine grauitate & pulsatione fit à flatus crudi & frigidi copia: tunc enim non sine tensione leue videbitur caput. Si autem à merâ pituita doluerit (dummodo salsa non fuerit) in somnum ruent, dolor mole quadam grauius, non tamen gravis, sed obusus, aurium tinnitus, sopores, & potius posticam

Dolor à
Pituita.

Signa

posticam partem occupabit, facie tumida pallebit; excrementa ore & naso vberissima manabunt, viscida, insipida, vel acida: his adde temperiem ægri & victum. In longum dolor excurrere solet tempus, & hyeme maximè percellit. Si salsa illa fuerit pituita, vigilie nascuntur, & cuncta symptomata acrioris infert succi. Si materia capite nata fuerit, illud indicabunt signa intemperati capitis: nam idiopathia affligetur cerebrum, quod vel status facillimè gignet. Si vi obstructionis materia capiti inclusa fuerit, id confertim ac *de morbo*, incumbens dolor indicabit: & si solemnis excretio capitis listatur. Sin aliunde irrepit materia, à toto aderit febris, vel hepar in querela erit: aut à venereo morbo assurger. & reliquæ partes, si aliunde effundatur, suas notas proferent ac suum testabuntur vitium, vt mox dicemus. Vt itaque hæc breuiter dicam; notitiam huius succi præbent causæ efficientes, effecta, pars affecta, & similitudo. Causæ efficientes, vt quæ à foris & intus luxuriare faciunt pituitam: effecta, vt si frigus sentiatur in capite, hebescant sensus & motus, rigetur pituita os, somni profundi, &c. Adde iuuantia, & lædentia. Pars affecta: nam ex Hippocrate tertio Prognosticon, declino, cum ad tempora & frontem dolor peruenit, sit hæmorrhagia sæpè: nam inde significatio fit materię subtilioris & calidioris, quæ ad extremas venarum oras peruenit. Sed, vt hic, pituitosior & crassior, in venarum capitis radicibus, & veluti venarum vestibulo, quod chirurgi passim vocant torcular vena-

rum, serè consistit. & his occiput dolet, quem dolorem tollunt pilulæ cochiaæ. & huiusmodi in morbis acutis, iudicantur per abscessum, & per dysenteriam. Per abscessum; nam suppuratum, per aures & nares manando, remissionem adfert cephalalgia, 6. Aphor. 10. Hic notiones *Indicatio- nel* curatiuæ, ex rei naturâ ductæ, sese offerunt, vt euacuetur ille succus. Si à sanguine abiit, vt purgetur: sed quia crassior, viscidior, & lentior, medicamini trahenti, nec naturæ expellenti cedit, primò erit tenuanda, incidenda, & abstergenda. Dein vt cerebri æconomia, ab infarctu liberata, restituatur. Sed si influit materia, reprimatur: si, quæ iam genita est materia, mox incursum fuerit, reuellatur, & robur capiti inferatur, ne tam faciliè sese aperiat materiæ incurrenti. Sin materia necdum genita fuerit, eius ortus impediatur: nam ægrius ille hostis eiicitur, quàm admittitur: propterea partes vnde erigit se roborentur. Plurimo negotio mulcet diuturnus hic dolor à pituitâ obortus: nam ad temperiei mediocritatē haut minimo negotio flecti poterit hic humor, ac parti immissa immoderatio. Materia morbifica plerumque aut intimam pericranij partē obsidet, nec adeò ægrè extuditur: aut duram inhabitat meningem, & hinc ægrius eximitur: vel diploën inuasit, quæ ægerrimè exigi poterit. Si in cerebro nascatur, difficile admodum cedit: cum perennis nouæ materiæ accessio fiat à conceptâ fixâque ibi intemperie: vnde in orbē dolores toto eunt vitæ curriculo. Et si constiterint in aliquâ cerebri parte, & si oculi obscurantur, sus-

Prognosis.

fufionis metus aderit: ni cauteriis præueniatur. Sin aliunde inuehatur, facile reprimetur. Recens abit facilius: nam qui diu fatigat, cæcos reddidit nōnunquam homines. Imbelli qui viuunt cerebro facile doloribus tentantur, maximè titubante munere partium nutritioni dicatarum. Propterea scripsit Aretæus, Chronicus dolor fit ex pituitâ & melancholiâ, aut à cerebro labefactato. Vere maximè inuadit hic dolor, aut ineunte æstate, quare hoc tempore euacuandi erunt. Primò explorabimus num yena hîc scindi debeat. Quattuor sunt quæ hoc admittunt; materia quæ in vitio est, morbi qui præsto est vehementia, vel eius futuri metus, & virtus ætasque florens. Materia hæc pituitosa si abierit à sanguinis benignitate, & mera si adest cacochymia, non huius auxilij eget. Sed, inquit Abincennas, si sanguinea materia remixta fuerit, seca venam & purga. Hinc est quod scripsit Aretæus, seca; sed duobus diebus antè vinum bibat. Ille ad vires collineat: nam dicit postea, tribus aut quattuor diebus interiectis liberaliùs alendi sunt. Nec hîc acutus dolor phlebotomiæ efficaciam euocat: quare si quid emittendum, parcè id agendū: quod enim fuerit sanguinis vberior copia, dolor acerbior, & robur firmitus, eò liberaliori manu sanguis effluat. Propterea cucurbitulæ hîc sæpè suffecerint scapulis impostæ, brachiis & manibus. Sin sanguis copiosior fuerit, media in cubito secetur vena. Et tandem, euacuato toto, Aretæus vertici imponit cucurbitam cum scarificatu: nam, inquit, remedia ad ossa peruadentia cephalæam

curant ita transigendum, dum pericranium perualit materia: & alteram, inquit, inter scapulas minùs scarificatam imponemus. vel si opus fuerit in diuturno dolore, vbi à sanguine non libera videtur pituita capite quæ concepta hæret, à phlebotomia, ait, & pharmaciâ, cum lauit & vinū bibit, firmatis viribus frontis secetur vena. Cum ab hac materia plerumque vetustescat malum, cauteria felici euentu hîc locum inuenient: vt perenni exhaustionē illa dissipetur. Hæc affigenda erunt cruribus, modò brachiis, interdum capiti. Cruribus, vbi consilium fuerit strenuè reuellere: nam reuulsio quod à loco affecto abduxerit spaciōsius, eò futura efficacior. Brachiis inurantur cum efficaci quidem vi, cum non tam validè retrahere sententia est. Capiti, cum gignitur cerebro morbifica materia: maximè si suffusionis in discrimen abripiantur oculi: tunc enim efficaci vi suturæ coronali imponuntur. Dolor quamuis hîc sæpe veterascit, non tamen ea

Cauteria.

Narcotica.

Si dolor
sine cacochymia
adest, seca.

auro peneq.

αὐτὴν ἐκείνην cecidere. Nec ea sympto-
matum hīc exsplendescit moles, quæ
à recta linea curandi methodum
abripit: etenim dolor per se cūra-
tionis non est indigens, sed ratione
confectancorum malorum, dum vi-
gilix, deliria, inediaq. inde surgen-
tes nectar illud viuificum totanique
viuacitatem humidi primigenij ac
spirituum, florem scilicet nostri cor-
poris, substantiam exhauriunt. Ve-
rū tantā ferociā, in hoc segnis
materiæ campo, non se effert vis
dolorifica. Propterea causæ accisioni
potius totis incumbemus viribus.
Initio, etiam ante cauteriorum vsum,
fæditas primæ alui eluatur. Si su-
periolem eius regionem insederit
succus, & si ex facili vomat æger,
oxymelitis vncijs duabus immace-
rabimus corticis interioris nucis ar-
boris laminam duorum digitorum
amplitudine; addemus succi raphani
vnciam; & iusculi ex pullo vncias
octo: hæc tepidè propinentur, &
vomat. Si quis maiora velit vomito-
ria, perlegat libri secundi caput De
vomitu, nostræ Methodi. Vel hoc
modo agatur: Comedat primum
varia, vt lentes ex aquā, aceto, oleo,
melle; poma, offam: potet liberalius
hydromel. Accipe radicem raphani
siluestris, asari, cuiusq. semunciam;
betæ semimanipulum; sem. raphani
drachmas duas: leuiter coque: sumat
vncias quinque vel sex. addi potest
oxymel, & oleum, vel agaricum, &
ficus. Sin hi succi fuerint *κατὰ πότον*,
ac ad ventriculi fundum superioraq.
intestina inclinauerint, sumet species
hieræ pictæ cum melle rosato laxa-
tiuū, vel cum melle mercurialato: fit
enim frequenti ab infusione mercu-

rialatum, non aliter ac rosatū. Cum
autem infimam ad alui regionem
abiit excrementū pituitescens, mer-
curialis decocto infundenius mel
rosatum, oleum, & hieram, cum sale.
vt, Accipe mercurialis, brassicæ ru-
bræ, hyssopi, cuiusque manipulum;
aneithi, centaurei minoris, meliloti,
singulos semimanipulos; seminis
fœniculi drachmas tres: accipe hu-
ius decocti libram: cui adde mellis
mercurialati vncias duas; diaphœ-
nici semunciam; olei rutæ vncias
tres; salis communis drachmam: fiat
enema. Deinde ad exclusionem pa-
retur materia his remedijs, quæ ca-
piti student ac cum materiā pugnant
morbificā. Tale est oxymel simplex
& compositū, decocta, succi, & syru-
pi ex betonica, stœchade, corticibus
citri, nicosianæ, melissæ, verbenæ,
tussilaginis, methæ, calaminthæ, ori-
gani, saluiæ, maioranæ, rorismarini,
hyssopi, prassij. Syrupus byzantinus,
tussilaginis, arthemisiæ, mel scilli-
num, & anthosatū, syrupus de dua-
bus & quinq. radicibus. Remedian-
tur etiā huic materiei radices acori,
calami aromatici, helenij, fœniculi,
ireos, radices aperitiuæ cum glycyrrhiza.
vt: Accipe stœchados citrinæ
vncias duas: incoque aquæ ad librā:
colaturæ adde mellis vel sacchari
vncias tres. Ita ex dictis radicibus;
& in fine decoctionis addimus mel-
lis optimi despumatiq. & aceti
acerrimi, cuiusque vncias tres: hoc
modo aspergimus apozema oxyme-
lite: aromatizetur drachmis duabus
cinnamomi. Si contumacior mate-
ria his blandioribus inuicta videat-
ur, exstillabimus aceti acerrimi li-
bras duas, cum semunciā ellebori

Prepa-
ratio.

Acetum
ellebora-
tium.

albi radicum; primò manabit aqua albidior, quæ seorsû ponatur: deinde secunda. Prima ab infarctu liberat omnes indomitas viscerum obstructions. Datur semuncia cum saccharo, aut syrupo aliquo, nullâ noxâ aut molestiâ. Ita de illo testatur clarissimus medicus D. Gesnerus, qui efficax illud deprehendit etiam in febribus longis à phlegmate, vel atrâ bile, vterò etiam & lienum obstructioni, & morbis capitis à materiâ crassâ, viscosâ, frigida. Secunda aqua plus virium gerit ab aceto, quam ab elleboro. Cinnamomi aut anisi his aliquid addatur. Sed non ilico ad ea veniendum quæ fundût materiam, ne fusione sua tendant, & dolorem acuant. *Purgatio.* Paratâ materiâ eâque sequace, ad exclusionem agenda agarico recenter trochiscato. Accipe agarici recenter trochiscati drachmam, vel scriptulos quattuor; zinziberis scriptulum, vel semiscriptulum; infunde totâ nocte vini Rhenensis, & aquæ betonicæ, cuiusque vncis duabus: manè expressioni colatæ adde diaphanici, & electarij lenitui, cuiusq. drachmas tres, vel semunciam; aut si æger tener fuerit, horum loco mellis rosati aut mercurialati fescuciam: misce, fiat haustus: sumat manè. Electaria phlegmaphyga sunt diacarthamum, Indum maius & minus; electarium de citro. Alioqui accipe pilularum coctiarum Razis scriptulos duos; trochiscorum alhandel, grana tria vel quattuor: misce: fiant pilulæ quinque: sumat manè horâ quartâ, & superdormiat. Si mollius velis, cape pilulas masticanas, cum syrupo de itechade, vel pilulas alexphâginas capiat cum agarico, & pil.

sine quibus. Admoneo aulicos medicos vt his vtantur: Accipe aloës septies lotæ cum succo rosati rubrum vnciam; mastice electæ drachmas duas; agarici trochiscati drachmas tres; specierum diamusci dulcis semidrachmam: cum aquâ vitæ, vel vino Cretico ex drachma fiant pilulæ quindecim. Hoc æuo solemnior sunt apozemata, quæ vnâ succos euincunt indomitos, ac hos simul excludût. In his regionibus magnam inde pecuniam medici faciunt: totaque ferè praxis eorum huc rediit. quænam illa sint, alibi enarrauimus. vt, Accipe calami, galangæ, cyperi, singulorum semunciam; radicum enula, vnciam; iridis florentinæ, semunciam; flauedinis citrii drachmas binas; hyssopi, verbenæ, betonicæ, calaminthæ, origani, vnius vel binarum manipulum; seminis anisi drachmas duas, vel dauci, aut ammi; seminis carthami vnciam, vel fescuciam; turbiti optimi, agarici recenter trochiscati, cuiusque semunciam: coque ex arte ad libram; colatutræ adde syrapi de duabus radicibus vncias tres; aromatizetur drachma cinnamomi, & semidrachma zinziberis. vel paretur ius galli veteris. Et quamuis capite dolente iure merito excludi possit vsus valentissimorum pharmacorum catharticozum, attamen si dolor diuturnus, à materiâ viscidâ obnatus, inuictus hæserit, ad illa tandem surgendum erit, vt sunt pilulæ scetidæ, pilulæ de opopanace, de sarcocollâ, de euphorbio; & illæ quas aduersus pleuritidem notham describemus: nandum stricti fuerint succi morbisici, ac quasi congelati, minimeque fluxiles,

fluxiles, qualis est pituita vitrea, ex lachrymis pilulae viles erunt: nam fundunt humores: verum ab his cauendum dum tenuis fluxilisq. fuerit humor. Quin tandem, si insuperabile malum integrascat, ad elleborum nos conuertemus. Quo modo id vltibus parari ac quibus consociari debeat, alias, cum de purgantibus per vomitum fortibus differeremus, tradidimus. Sumat pilularum dictarum drachmam: vel scriptulos binos, aut semidrachmam, adiectis granis tribus vel quattuor trochiscorum alhandel, id est, colocynthidis præparata: fiant pilulae quinque: & sumat has manè; superdormiat sexquihoram. Monet Trallianus, sæpius purgandum hunc succum esse. Eua-
*Purgatio
 peculiaris
 capiti.*
 cuato toto corpore, tandem capite concepta pituita erit elidenda apophlegmatismis, errhinis, gargarismis; ut ex ore ac naribus ea effluat. Talia sunt leptomera remedia, detergentia pituitam, acria, grata: nam res illis est cum ore & clarynge. Optimè masticantur cubebe, & ore tenetur aqua vita in antiquato capitis dolore, quem frigidi succi pepere-
 runt, vel si etiam naribus trahatur. Huic optimè inditur immaceratione vis turbith, vel ellebori, vel colocynthidis, elaterij, staphysagriae, saponis, trichymali, aloës, vel sinapi, piperis, zinziberis, pyrethri, acori, nigellæ, cyclaminis, olei caryophyllorum, & per pennam aqua naribus trahitur: robustissime pituitam educit. Si fortius remedium videatur, diluatur succo betæ, aut cyclaminis, iberidis, nasturtij, iteos, vel maioranæ, aut betonice, anagallidis. Succus etiam nicotianæ herbae, vel foliorum eius

in aqua vita, vel aqua nicotianæ, aut betonice dilatum feliciter naribus hauritur, vel nicotianæ arida folia masticantur, quin naribus foliolum aridum inseritur. & radix cyclamini naribus inditur, vel accipe succi betæ vncias quattuor; pulueris piperis, scriptulum; & tantundem ellebori albi. Sed in oculis labefactis pax sit ab errhinis. Cera liquefacta etiam excipi potest mastix puluerisata, cum turbith, vel sinapi, aut pipere, zinzibere, vel pyrethreo, aut acoto, nigella, vel oleo caryophyllorum; vel puluis adijcitur nasturtij, origani: poterit adijci aliquid ladani. Pars huius cere masticetur manè. Lenissima est per se mastix. Parua mole masticatoria præscribi semper debent: ut & errhina. Horum vltus erit, dum iam à mole graui, quæ primùm molesta erat, caput liberatum videbitur: & cum iam, ab usu apophlegmatismatum & errhinorum, sequax materia ore aut naso non amplius funditur. Sed per horum vltum videndum ne pulmonibus, catarrhorum incursionibus fatigatis, iniuri simus; nam tunc errhinis vti præstiterit. Verum discrimen non adeo à pituita est. Quare hic vtiliter gargarismi præscribuntur. Accipe nicotianæ, origani, serpilli, cuiusq. pugillum; ficuum pinguiam vncias duas: coque ex aqua. accipe huius decocti libram; oxymelitis simplicis vncias tres: fiat gargarismus. His includi poterunt (modo viuaciorem potentiam postules) aromata, pyrethrum & sinapi: & aquæ loco liquor stillatitius salvia, calaminthæ, cum scyllino oxymelite, hæc calfaciant, extenuant, extrahunt, & abstergent. Oblinatur quoq.

palatum

Obferuan-
dum.

Topica.

Cautiones.

palatum hoc modo: ficus accipe
duas, has contunde cum paucis oxy-
melite simplici: adice semiscriptu-
lum origani, vel serpilli, saluie, vel
calaminthæ. si potentius velis, iunge
aromata, & sinapi illud vescu men-
saque paratum. Obseruandum hæc
commodè adferri in usum, cum iam
incisa est materia crassa: Et dum va-
lentissimis his remediis utimur, na-
ribusque illa sorbemus, sit os aquæ
plenum; ne eò ferantur. Et ab usu
horum lac muliebre, vel oleum vio-
laceum, vel vnguentum rosaceum
instilletur. Sternutamenta fiant ex
elleboro albo ter siccato ex aqua vi-
tæ, & puluerisato naribus asperso.
hoc optimum est: Accipe iam dicti
ellebori, struthij, castorij, cuiusque
scriptulum; piperis semidrachmam:
misce, fiat puluis, ex quo parum na-
ribus penna infletur. Fit etiam tryal-
lis vel strepton naribus indendum,
ut accipe pyrethri, piperis, cuiusque
semiscriptulū; sinapi grana septem:
ladani, & ceræ, cuiusque sesquidrach-
mam: fiat strepton. Iam ad Topica,
quæ foris capiti admoventur, reme-
dia pergo. Prius egimus quæ enchei-
resi transigendum dum hæc materia
capite gignitur, vel cum ibi vi reti-
netur. Cum verò aliunde affluit, ex-
cuti debet adituque prohiberi: hoc
fit frigidis crassis, attamen vehiculo
confociatis: ex quibus iam multa
enarrauimus. Illud cauendum, ne
hic stringentibus frigidis utamur,
sed potius oleo rosato completo: ab-
sit rhodostagma. nec etiam contineat
usus astringentium ubi obstructio
adest capitis: quæ facile huius mate-
riæ se iungit, eaque eorum usu incre-
skeret, maxime dum vrente febre

fursum fertur ad caput succus. Nec
stringentibus caput fatigandū, dum
se in pulmones vberissima effundit
materies. Sin nec copia grauis, nec
fœditate contaminata illa fuerit, li-
cebit eam à capite repellere; non ta-
men astringentibus. Quæ verò copiā
ac efficacia hæc admoventi debeant,
doloris vis pituitæque vbertas & ca-
pitis densitas à structura indicabūt.
Mediocrē vim aceti remixti medi-
cinis perfert pituita: nam non adeo
hic vrit dolor, nec vigilie exani-
mant. Sed tamen frigidius si fuerit
naturā caput, non sustinebit im-
modestiorē repellentium frigiditatem:
quāuis alioqui madidius caput ple-
norem admittat aceti usum. Quare
in admoventis capiti remediis, ce-
rebrī temperies erit vnice perpen-
denda, quod tale est ut nec valde
calida, nec admodū frigida ferat: ut
enim frigore materia illo concepta
exprimitur, ita & calore in fluxum
laxatur. Accipe olei rosati maturi
vncias tres; olei chamæmelini semū-
ciam; aceti vnciam: misce & capiti
apponantur. Si plenā manu affluat
materia, sæpius tunc vsui huius re-
medij incumbendum erit. Tepidè
admoueatur capiti, nisi aer æstu in-
canduerit. cassia cum oleo chamæ-
melino in omni dolore capitis valet.
Horum usum inhibemus euacuato
primū corpore: nam vberissimo
succo refertum corpus, non æquè
fert frigidorum reprimentiumque
incursum. Et tandem prouectiore
iam tralo, flores chamæmelinos &
melilotum, & lilia, & stercias cum
caryophyllis, & serpillum aquæ in-
coquemus cum betonica: quæ caput
tepidè fouebimus ex spongiā: nam,
ait Arc-

ait Aretæus, cū caput purgatum fuerit, pituitā educta copiosē, aquā calidā quā plurimā caput lauetur, vt dissilabile reddatur. fiat id ante cœnam. & tandem hæc numerata remedia, vel solum serpillum oleo & vino incoquemus, dum euanescat vinum. ita spondylium cum anetho, & castoreo, vel aromatis, vbi digerendū: adiungere licet vnguentum de althæa. Optima est ex vino austero cocta verberna: initio morbi, ex aceto & vino: in augmento, ex aquā & vino. Primò vtremur hederā, serpillio, dein pulegio, lauro &c. semper humectēt vnā. & oleum ladani mirè prædest. Oxyrrhodina futuræ coronali admoventur, dein occipiti. Sed adsit **CAVTIO**, ne occipitio adhæreant olea frigore imbuta: nam nervorum initio & spinalis medullæ principio bellum ea indixere. Si adsit obstructio & astrictio, futuræ regionem coronalis illine oleo euphorbij, vel thapsiam ex cerā impone, dum rubescat locus. vel oleo caryophyllorum illine. vel accipe olei nardi, rutacei, cuiusque semunciam; caryophyllorum, nucis myristicæ, cuiusq. semidrachmam; iridis, nigellæ, cuiusque scriptulum: bulliant, & exprime. hoc etiam vesperi paucis guttulis instilletur auribus & naribus. Naturā enim cū frigidum sit cerebrum & ventis expositum, non bene inde coquit, ac frigidā languet ab intemperie; propterea calida, tenuia, & odorata remedia conferent, vt ambra, moscus, quæ futuræ illini, & naribus ac auribus inferri possūt. Ita erigent se spiritus, ac si qui adsint à frigore flatus discutietur. vt oleum ex semine saluæ, & eius decoctum,

&c. Poterit saluia cum chamæmel. aquæ vitæ immergi, & ea aqua capiti imponetur. si contumax malum, accipe olei rutacei, nardini, aquæ vitæ, singulorū vncias binas; piperis albi, sinapi, castorei, rutæ, cuiusque scriptulum: bulliant ad aquæ exhaustiōnem. Fiat emplastrum ex columbino fimo cum melle & aceto. Robur tandem concilietur capiti, vsu mithridatij, aureæ Alexandrinæ, diagalangæ, confectiōis de carabe tabulatæ; saluia & cephalicæ res indātur aquæ vitæ, huius manē cochlearij vsus sit, vel etiam vesperā. cætera diximus de intemperie frigidā. Aër sit purus, tepeat, & perfundatur nicosianæ nidore, vel ladani suffitu, aut caryophyllorum, &c. Transferat se, inquit Aretæus, ad regiones calidas & siccas. Mosci pauxillum naribus indatur, inquit Razes. oleo caryophyllorum nares illinat. Cibi condiantur pipere, zinzibere, mace, cinnamomo; hyssopo, origano, saluiā, rosmarino. Placet Aretæo simplex cibus, & frugalis cœna: ab acribus, inquit, temperet, vt capis, alliis, excepto sinapi: nam stomachum firmat, & capiti gratum est, pituitam fundens ac diffans, aut ad inferiora deturbans. Leguminum pessima faba est, inquit, & eius species pisa, & dolichi: far conceditur. Conferunt semina cari, anisi, & maximè, ait Aretæus, apiij, mentha, pulegium: nam & odorata sunt & diuretica, & flatus inferos depellunt. Carnes, auctore Aretæo, vetustæ omnes noxiæ: gallina laudatur, & columbi, lepus. Bubula ac ouilla crassi succi sunt, ac caput replent. Lac & caseus capiti inimici. pisces laudantur saxatiles: nā marini

Piscis.

Lib. 2.

pisces alij sunt pelagici, alij petraei: pelagici, qui vasto pelago ac in arenis versantur: petraei in asperis ac lapideis scopulis & promontoriis habitant: hi procellosis ventorum incurfibus exercitati, puriorem carnem gerunt. vnde Celsus, Leuior piscis inter saxa editus quàm in arenâ; in arenâ quàm in limo: quo fit vt ex stagno, vel lacu vel flumine, eadem genera grauiora sint, leuiorq. qui in alto, quàm qui in vado vixit, pipere omnia condiantur. Sumat manè aromaticum rosatum, vel pleres archon, cum paucio vino: diamoscum, theriaca, mithridatium, acorum conditum, confectio de acoro. Olera, inquit Aretæus, citent ventrem & vrinam: beta, asparagi. pastinaca caput replet, & rapum, & sisarum. Omnia bellaria capiti inimica. hæcenus Aretæus: qui etiam ait, vino vtendum esse, ad stomachi robur. Potus sit exiguus, Aretæi sententiâ. Vtatur hydromelite cum saluiâ, cinnamomo, pipere: non ineunte morbo, sed pepasmi notis effulgentibus. tenuis initio cereuisia, vel coriandrata proderit aqua. Declinante malo, auctore Raze, vinum vetus, non tamen affatim propinetur. Decoctum guaiaci laudatur cum floribus cardui benedicti. Exercitia fiant recto corpore, ita iubente Aretæo, & crura fricentur: manè ambulent, & à cœnâ, tutò à vento & sole. Venus releganda. marina vita, dicit Aretæus, confert, & in mari natære, & ex mari victum quærere. Studeat vt venter sit memor sui officij: si immemor eius fuerit, excitetur pilulis masticeis, vel de hierâ cum agarico: vel passulis quæ infusum agarici bi-

bere, & aspersæ melle rosato laxatiuo. Anticâ parte capitis pileolum gerat ex sindone, cui hæc insint: accipe caryophyllorum, beniouini, florum chamæm. stœchados, cuiusque drachmam. Studium id adfit, vt pedes caleant: nam magna est *Cumulus* eia pedum & capitis. Melancholica materia interdum sua crassitie caput eiusque meatus infarcit, aut flatu distendit: quod ichores ac flatus melancholici crassiores nō æquè transpirant: maximè dum viæ venarum, arteriarum, ac futurarum astrictiores vel obstructæ fuerint. Plerumque hic succus in vitio est, dum remiscetur cum bile aut pituitâ, vnde flatus. Ab hac causâ enatus dolor socias trahet vigilias, ob siccitatem, cum non rigatur cerebrum anathymiasis benignitate vt decet: nec hic dolor mole suum pondus gerit, quod magnâ nō affluat copiâ talis succus. & quia facilè restagnat, perseuerâs stabilisque suâ quasi sede ac aulâ dominatur afflictio fixa; facies fusca est, nullû caloris efflorescit symbolum: exigua excrementorum per nares effluxio, & si qua, ea modica & nigra: præcessere causæ sæcundæ in melancholiam. est dolor hic chronicus; & Saturni soboles: lien his sæpè in querela esse solet, & capitis astrictio, cuius nota est subita doloris incurfio. somnia immania, & cogitationes horribiles. adde temperiem siccam, & consistentem ætatem: nam pueri non ita melancholescunt. Causa auferatur doloris; tenuetur igitur, & flatus discutiantur; humectetur eius squalor; purgetur à capite auertatur, & reprimatur, & caput aperiatur, roboretur: eius generatio accidatur, seu à

Dolor à melancholia.

Signa.

Indicatio.

Prognosis. seu à toto, siue à parte excurrat. Non ita sæuus, attamen lentus hic dolor esse solet: nam, inquit Arculanus, chronicus dolor fit ex pituitâ vel melancholiâ, aut à cerebro labefactato, aut abscessu qui in duritiem abit, non sine calamitate agrorum. Sed vbi veterascit, inquit Celsus, ægrè eximitur. maximè si nervosa inuasit, longa die opus erit. Et vbi longo tempore melancholia malignitatem acquirit, sæuos etiam dolores parit. Cum hæc materia longè à sanguinis absit blanditiæ, venæ sectionem non postulat. Quamuis interdum sanguis in melancholiam abeat in capite iam conceptus; vredine enim potest in atram bilem, quæ tamen inter reliquas mitissima est, aduri. Cum, inquit Galenus, florida facies apparuerit, æger verò in mæiore fuerit, in cerebro concepta erit torrida quædam affectio, quæ sanguinem adurit, atramque bilem gignit. Quod autem atra bilis ex sanguine generetur adusto, patet ex Hippocrate, libro De aëre, aquis, & locis, quo loco causam materialem atræ bilis, tantum agnoscit sanguinem crassum, bilem æruginosam, & vitellinam. Si talia itaque signa ex tali causâ se in conspectum dederint, licebit mediam pertundere in cubito venam aut eam quæ conspectius inturguit: hinc cucurbitæ admoueantur ceruici; aut frontis secetur vena. Cauteria huic malo etiam idonea, nam antiquari solebat. Nec hîc etiam anodyna stupefacientia locum habent: nec enim vigilias, aut in mediam, viriumue prostrationem hic dolor adferre solet. Sed simpliciter prouisione habitâ totius cor-

poris, succus ille melancholicus à capite auertatur, & eximatur qui insedit. Primò igitur leniatur alius, cum ille succus, qui supernâ aluo confedit, melancholescit, electario lenitiuo, vel melle violato laxatiuo; si ad atram se conuertit bilem; vel cassiâ cum aniso, syrupo rosato solutiuo: hæc mezeniterium primamque aluum à fœditate liberant. Sin melancholica hæc eluies supernâ ventriculi parte concepta fuerit, hanc euomat: accipe iusculum pingue cruris vitulini, cui incoque maluas, nucis corticem, & raphanû. Quod si catarrhopos succus infimâ aluo confederit, enematis eluatur ex decocto radicû althææ, lilij, maluæ, fursurum, brassicæ, calaminthæ, betæ, passulis cû aniso, rutæ sem. adde electarium lenitiuum, vel diacassiam, mel rosatum, oleum, &, irritationis causâ, parum salis. Deinde paranda erit materia exclusioni decoctis, syrupisque capiti dicatis, quæque vnâ cum materia pugnant: vt quæ melicrato includuntur. Doctissimus Gesnerus in contumaci materiâ crassâ, commendat acetum elleboratum. Detur cum syrupo de boragine, buglossâ, de pomis Mes. fumariâ, corticibus citriorum: cum decocto ex melissâ, boragine, corticum citriorum, & seminibus citreorum. dantur manè & vesperi horâ quintâ. Optimi sunt syrupi de boragine, de pomis odoriferis, de lupulo, melissæ, de fumariâ vterque, de eupatorio, scolopendriæ, thymi, epithymi. Aliâs de his in lienis corroboratione. Radices aperitiuæ macerantur vino, cum radicibus capparorum, & fraxini, & tamaricis: & additur lingua ceruina,

*Lentitudo.**Preparatio.**1. Epist. 27. Jul. 25*

Galen. 2. Diff. feb. 12. de tûm. prat. nat. 2. pererrh. 14. Atra bilis in capite gigni potest.

mercurialis, fumaria, scabiola, mellissa, capillaris, glycyrrhiza, passula, semen viticis, cassutha, basilicum nobile, dauci semen, thymus, cordialia, flores chamæmel. hæc coque ex aquâ & vino; da cum syrupo violato. *Purgatio.* Mitigatâ materiâ recteque ad exclusionem paratâ, hoc modo eam purgabimus, accipiemus decoctum betonicæ, vel hyssopi, vel nicotianæ, aut stæchados, cum passulis, aut liquiritia, vel violis & boragine, si adustior succus: huic infundemus folia senæ; vel folia senæ, aut epithymum, myrobalani Indæ vino albo immacerentur totâ nocte; illud vinum manè bibatur. vel accipe diacatholici drachmas tres; confectio- nis hamech drachmas duas; vel, si stimulum velis, adice electarij de succo rosarum drachmam; cum decocto florum & fructuum cordialium, in quo immaduere drachmæ duæ senarum. fiat haustus: sumat in aurorâ. Syrupus de pomis laxatius, cum decocto boraginis, & senarum. epithymû, & polypodium, cum cassuthâ hîc rectè vsum habebunt. D. Ioubertus laudat in vltimis purgationibus semenciâ myrobalanorum Indarum & chebularum, infusarum apozemati: Rondeletius dicebat, se plurimos quaternarios curasse diacarthamo. Pilulæ assaiet, & de fumariâ. Tandem refractario in malo, ad elleborum confugiemus: quâ arte id paretur in vsum, aliàs docuimus. Pilulæ etiam cochiz con- sociari extracto ellebori poterunt: nam contumaciorem hunc succum vehementius educunt pilulæ, & ex abditioribus euacuant partibus. Qui itaque robore præcellunt virium,

minimè ab harum vfu recedant. Sumatur manè horâ terciâ vel quartâ, & superdormiat per sesquiho- ram: id enim bonis ægrorum fit rebus: maximè autumnò purgandi hi succi. Dein masticatoriis, vt mastice, per os expuatur materia; vel garga- rismis & errhinis: quod ferè fit eis- dem rebus, quas aliis causis ascripsi- mus, quibus interdû elleborû iungi poterit. *Cautio.* nisi edomitus fue- rit succus hic, nunquam ad magna illa nos erigemus. Tandem vrinalia & sudorifica vtilissimè præscriben- tur: non enim temerè Hippocrates hunc succum *ὑδρῶν* vocauit, quod plurimo sero perfusus sit. *Topica.* in- itio, cùm materia adhuc in caput effluit, admoueantur: quò illa repri- matur. Sed cùm materia hæc frigida sit, sine astrictione id agendum: nec aceto liberaliori vtendum erit: nam squalida & arida melancholia som- ni inopiam facere solet, nec siccum caput copioso aceti vfu gaudet. Ac- cipiemus oleum rosatum comple- tum, vel violaceum, aut chamæ- melinum ex oleo & floribus imma- turis. & etiam naribus oleum viola- ceum, aut cucurbitæ, vel nymphææ, aut florum salicum infundatur, si vigilæ laceffant. tepidè hîc cuncta in vsum veniant: nisi æstiuo tempore vltro tepescant. Fetus hîc maximè commodi. fiunt ex his quibus in pi- tuitâ vtimur, vbi friget succus. vt ex decocto stæchadis, betonicæ, cum nymphæâ, violis, lactuca, althæa, liliis, boragine, semine lini, fursu- ribus, anetho. Tandem, si adsit adstrictio capitis, foveatur caput maioranæ decocto, vel stæchadis, serpilli, anethi, meliloti, adiectâ vio- laria,

*Capiti
peculiaris
purgatio.*

Cautio.

Topica.

Cautio. laria, vel boragine, aut solâ spongiâ fone ex aquâ dulci tepidâ: & postea illine oleo amygdalino, vel anethino, aut ex serpillio, cum adipe gallinæ. maiora vbi de pituitâ dixi, inuenies: quibus mollius quid. semper adde, ob squalorem melancholiæ. *Cautio* adsit, vt in catarrho acri & maligno non deprimamus materiam in pulmones, repercutientiũ vsu. Sacculi & suffitus nimis siccant. Quomodo caput postea in robur suũ flecti debeat, ac relictâ abigi intemperies, & quibus remediis, aliàs scripsimus, vbi de corroborantibus caput siccũ, & etiam frigidũ, vt theriaca, buglos, myrobalani, diſamarg. frig. syrup. de pomis, enula camp. superbibat vinũ. Si ab vredine tostus fuerit sanguis, cuncta locũ habebunt quæ de biliosi curatione dixi. *Viſus.* Aër sit lucidus, tepidus ac vapidus, fumo aquæ boraginis & melissæ; & corticum citreorum perfundatur: vel parum mosci cum pomatâ naribus indatur. & aromatum vi modestè traiciatur aër. Condiuntur cibi melissâ, buglosâ, cinnamomo, aniso, menthâ, sinapi. Legumina fugiat & vetustas carnes: extremitates vitulorum, & suum conferunt: bubula melancholeſcit vetus. petraei laudantur pisces. columbas damnat Vega, quòd obseruarit peculiari ratione caput affligere. Olera non incommoda ex maluâ, betâ, spinachiâ, lactucâ, boragine, asparagis. à capis & alliis abstineat. Vino per cibos vtatur tandem; vel cereuiscâ medicatâ saluâ, cinnamomo. manè & à cenâ ambulent, extra ventum & solem. Si fuerit ab adusto sanguine, eadem diæta quæ biliosæ vtilis erit. Aluus mollescat pomis, prunis, cassiâ. Tan-

dem veniat ad decoctum saffraſas & sarſæ. Per febres etiam grauissimi eueniunt dolores capitis, quemadmodum id, dum ageremus de bile cephalalgia auctore, demonstraui-mus. Nam alienam per putredines formam induit, acerrimâque vi molestus succus caput exercet. hîc putredinis notæ se produnt. In curatione ita transigendum, vt diximus de dolore à bile oborto; vel, si febris à pituitâ, vel melancholiâ enata fuerit, ita tractandus hic dolor erit, vt causam à quâ febris enata fuit, excindendam esse prodidimus. Maximè tamen totius corporis ratio habenda, hoc enim torum inuoluit febris. Media feriat cubiti vena: nam iam influit materia morbifica: deinde, si opus sit, cephalica. Ea autem vbertate emittatur sanguis, quam suadet materiæ copia & qualitas; morbi vis præsentis, vel eius futuri metus: modò id admiserit robur ægri, & ætas. Nam si sanguine perfusa fuerit materia, vberius educenda erit: maximè si vehemens fuerit malum. Alioqui, si viribus id negantibus, iteranda veniet emissio par-cior sanguinis: tunc enim, inquit Aretæus, non magnopere semel detrahere expedit. Quin titubantibus viribus, cucurbitis res transigatur, quæ etiam commodè omoplastis ad-mouentur. Hîc summâ necessitate *Opiata.* nonnunquam abripimur ad opiato-rum vsu, metu delirij per febrem acutam: tunc eo modo, & iis, quæ præscripsimus dum à bile ortus dolor vigilias ac delirij metum adfert, hoc malum compescemus: ne in phrenitidem sese efferat hæc calamitas. Alioqui, si extra periculum delirij

*A febre
dolor in
antica sit
parte, a
vapore
per arte-
rias &
venas ela-
to, copiosus
vel acris.*

Reperu-
tencia.Osserva-
tio.

delirij & cum vigiliis induciæ fuerint, simpliciter reprimentibus retrudemus vapores à capite, quemadmodum præscripsimus ea, vbi à bile dolet. primùm lenita, vt ibi tradidimus, aluo; præparatamque materiam morbificam pharmaco excludemus. Sed in repercutientium vsu summā animaduersione opus est, ne dum crisis in procinctu est ea adhibeantur: nam hæmorrhagiæ prodromos talis dolor esse solet: quā si interceperis, pro sanitate mortem adferes. Num criticus, ex signis pe-
pasmī, diē, morbi decursu, & more facile animaduertes. Et stringentibus minùs vehementibus transigendum erit, vbi febrili ab æstu incanduit dolor: sed vnā humectent, id enim postulat febris, & mox tepescunt & digerunt; vnde leuant tensionem eam, quæ à stringentibus medicinis durior redderetur: & omnium minimè stringentibus retundendum, si pituitosa fuerit materia febrifica: vt vbi de dolore ex pituita dictum est: attamen reprimendum. Id fiat vnctionibus aut irrigationibus. vt vnguento populneo, si flagranti ab æstu incanduerit caput: sin mitior fuerit æstus, oleo violato, vel nymphææ, aut seminum cucurbitæ, cum vnguento rosato; addi potest succus lactucæ, vel lac muliebre, cum succo citriorum maturorum. hoc etiam panno quadruplato excipi poterit, vt frontem & tempora cingat. vel accipe rosas cum semine lactucæ, papaueris, psyllij, farina hordei, misce cum aqua lactucæ, nymphææ, vel solani. fiat sacculus. aspergatur internā parte aquis. Si non ita serpens sit vapor, vt in cot-

tidianis & quartanis, sed copiā & crassitie infestus, addemus digeren-
tia initio: nam mox solis his vtetur. vt oleum sambucinum, anethinum, chamæmel. si vis, misce decoctum sambuci, anethi. Si tussis fatigat, valida retundentia locum non habebunt. ab aceto, vt aliās monuimus, etiam summa cautio sit: nam somni minimè capaces facit homines. Sutura coronali, temporibus, & fronti imponemus repercutientia ex lineamento. naribus oleum violaceum, vel rosarum, aut nymphææ hauriat: vel vnguento illinantur omnia rosato, & auribus ex eo quid immittatur, & naribus. Dieta instituat ex febris decursu, morbificā materiā; & cæteris indicationibus curatrici-
bus. Omnis capitis agitatio absit, vt etiam alloquium, & clamor, lux, & calor aëris, strepitus, odor grauis. lenientibus ducatur aluus. Iam ad
med. quædam redeo, de quo antè, vbi materiei dolorificæ historiam in-
cepi. qui imis ductuum penatralibus se contumacissimè interdū immit-
tit. Itaque à FLATIBVS oriri etiam
capitis poterit dolor. His vel in ipso
generantur capite, dum in crudita-
tem abducitur id: quod non difficile
euentu est, cum ventorum incur-
sibus expositum id, & foraminibus
pertusum aditum iniuriæ præbeat,
ac pituitoso excremento vberimè
rigata pars saepe coctionis bonitate
spolietur. aderit hinc dolor tensius
sine grauitate, qui hinc atque inde
vagatur; adest tinnitus aurium. A
capite esse elucebit ex symbolis, quæ
peculiarem eius æconomiam expri-
munt; sed plerumque vitio aliarum
partium euenit. statis quasi periodicis
recurrat.

A flatu
dolor.

Signa.

recurrat. obstructo & astricto saepe capite enascitur. Scitè norandum, num sano, an ægro, sensim vel subito euenerit dolor. Cui sano *et spūs* oboritur dolor, saepe, vt asserit Galenus 6. Aph. § 1. ad flatum hæc tædia pertinebunt. Indicatio hîc erit medica, vt tensio, discussis flatibus laxetur, & prouisione habita totius, studium adsit vt fundat sese capitis astrictio.

Curatio.

Hæc eâ encheiresi qua pituitam exclusimus tractanda, & tandem flatibus discutientibus explodendus is erit, & caput roborandû. Si aliunde influit, auertatur, eiusque prouentus impediatur. non ægrè curatur, modò causa & pars vnde proficiscitur cognita fuerint. Si vetus malum, non inutiliter cauterium suturæ coronali inuretur, primùm lenita aluo, vt in pituitæ causa diximus. In frigidis flatibus, opiatorû nullus vsus commodus: nisi dolorum scuitia eum euocet, quæ, reliquis inuicta, vires prosternit. tunc castorium iungatur his. Præparetur focus vnde erigit se flatus, & purgetur, eo quo diximus modo, vbi de pituitâ & melancholiâ. vt etiam quæ de masticatoriis, gargarismis, & errhinis huc pertinent. sinapi hîc vtilissimum est, mastix cum cerâ & sinapi masticeatur; poterit aspergi piper. Cùm in capite enascitur flatus, quia à frigore id potissimû fit, sint leptomera remedia, calida, & odorata, vt ambra, moscus, oleum seminis cumini, saluæ. Hæc non solum suturæ coronali illini, verùm etiam naribus, & auribus immitti debent, vt etiam castoreum coctum oleo anethino vel chamæmelorû. Sed primò amygdala amara cum oleo anethi & aceto contun-

dantur, & linteolo fronti inducantur: dein adde serpillum. Et euphorbium ex oleo rutæ suturæ coronali, cum aqua vitæ imponitur. Et primùm foue caput spongiâ mersâ decocto chamæmelorum, melilori, anethi, stæchados, saluæ, maioranæ, serpilli, betonicæ, rorismarini, spondylii; quod etiam cum castoreo in oleo anethino coquitur. Si ab humidis abhorret æger, vtatur fotu ex milio & chamæmelis. vt, accipe milij & florum chamæmelini, cuiusque semimanipulum, fiat sacculus intersutus, vt decet: iungi poterit calamus, galanga, origanum. Roborantia ibi enarrauimus, vbi quæ caput frigidum, & etiam humidum firmant, descripsimus. Dieta eo cultu proponenda, quo hi qui ex pituitâ dolent vtuntur. Sinapi tingantur carnes & pisces. Sed ante omnia accuratè perpendendum, num idiopathiâ laboret caput, an sympathiâ: nam assiduus nonnunquam dolor ex syntimoriâ & contagione aliarum partium euenit: cùm vapida assiduò materia ab aliis emittitur partibus. Et vicissim recrudescit spaciis quibusdâ dolor, violatâ in capite vnione: nam fractâ œconomîâ capitis, flatus inde surgere solêt quibusdâ in intervallis. Quare hic nodus hîc soluatur. Si fuerit per idiopathiam, ferè habet coniunctum tunc dolorem ceruicis, malo communicato rachitide. Si contagione alterius obnascatur dolor, primò in querela fuit alia, præter caput, pars, cui supernatus fuit capitis dolor. præterea ille dolor qui extra caput est, longè acerbius vrit cephalalgia: & vnâ eo insurgente, hæc increfcit. Cùm itaque con-

*Num idia
pathiâ vel
sympathiâ
eueniat
dolor.*

*2. Znc.
aff. vlt.*

Topica.

Cum ab
aliis par-
tibus.

que conceptum capite malum, ab alterius partis morbo fouetur, vel causam suæ generationis in aliâ parte habet, eius iniuria arcenda. Hic cautè notandum, quæ partes, in quas promptè se exonerent: quod vsu, & partium ex consociatione innotescet. Caput in consensionem maximè rapi solet ab hepate, liene, vtero, ventriculo. Si à ventre, dolor, inquit Razes, placatur à cibo ilico, & inedia exacerbatur: dilutâ nondum bile. Hi à cibo si teneantur aliquantulum, illâ morâ, maximè morosi euadunt. totus his habitus plerumque biliosus est: alij quibus à pituitâ graue euadit caput, nauseabundi sunt, à cibo dolent, omnia phlegma monstrant. Et solent ab hepate potius biliosi, & à ventriculo pituitosi succi prouenire. Fit autè sæpius hæc afflictio, ob neruum sextæ cõiugationis: & tunc mordetur à bile, ac nausæ affligitur ventris os. Et interdum ob continuationem quæ ventriculo est cum cerebro id fit, sine vlllo materiæ refluxu. Interdum sumi per œsophagum itrepunt in caput, traicientes se per odoratus organon: interdum etiam ab externis tunicis efferuntur ob arterias in cerebrum. nulli autem parti iungitur, caput maiori consensu quàm ventriculo, ob neruum illum: & vtero ob spinalem medullam, cui validis ligamentis nequitur, quare sine materiæ effusione hæ solæ partes in sympathiam abripiunt caput, cum acrimonia vellicantur, aut copiâ tenduntur. Si ab vtero per spinam occiput afficitur, & menses his sistuntur, vel immodestiùs effunduntur. Si à liene, vel hepate, illa in vitio sunt, ac ibi primùm querela

fuit. Vtiliter capiti topica admouentur, dum inferiora purgantur, vt tam facile non admittat vapores & succos. Si bilis vel pituita ventriculo concepta fuerit, purgetur, ac ventriculus roboretur: famem vitet. Si ab hepate, eius intemperies flectatur: nam, vt ait Galen. 3. De locis affect. qui hepar habent calidum & sanguinem tenuem, repletur his facile caput. & obstructio, si adsit, aperiat, & euacuetur vt decet. Idem de liene dico. vt autem in vtero transigendum, vbi de mulierum morbis, docebitur. Faciliùs eluitur hoc à capite malû, quàm si à peculiari agrotaret vitio. Num verò secanda vena, & quâ copiâ sanguis elidendus, & quâ tecmaris, iam sæpiùs dixi. Sed quænam vena, dum à sympathiâ dolor est, erit ferienda? Si, auctore Abincenna, hic vena aperienda, tunc si vtrique vrgeat malum, vt & pars vnde doloris focus, & caput æquè excrucient, medianam soluemus venam: quæ & caput, & iecur, & thoracem, & lienem euacuat. Sin ad caput maximè opera vertenda sit, soluat cephalica. Quod si pars quæ in caput effundit hanc eluuiem præcipuam euocet curam, & si supra renes posita sit, axillaris interior scindatur: vt si iecur fuerit, dextri vena; si lien sinistri pertundatur: nam vterus malleoli vel pedis venam postulat. Cruribus non incommodè hic cauteria inurantur: nam reuellent, & educent vnâ materiâ. De dolorem mitigantibus, & retundentibus succorum impetum ad caput, iam in alijs prolixè disseruimus. Nam si à bile, vel acerrimis vaporibus enatus fuerit dolor acerbissimus, qui ferèdo illasâ

Curatio.

Chirurgia.

Dolorem
mitigan-
tia.

illarsâ vitâ non sit, ad narcotica, eâ encheiresi quam diximus vbi de dolore à bile, veniemus. Alioqui, ex humoris morbifici qualitate, retundentia capiti applicabimus: si vapor vel succus pituitosus, iam de eo, vt
Lenientia. & de cæteris, docuimus. Si materia in ventriculi parte superiore fuerit, quod à bile ferè fit, & cardialgia aderit, nausea, amator, oculorum marmarigæ, eam euomat: maximè si æger vomit ex facili, quales sunt illi qui amplo sunt pectore. Si biliosa fuerit materia, sumat ius pingue carniû, ad libram: sin pituitosâ, adde oxymelitis, & succi raphani, vel corticis arboris nucis, cuiusque vnciâ. vel accipe agarici albi drachmam; radicum raphani semunciam; ficus tres; sumat huius decocti vncias septē: oxymellis, olei oliuarum, cuiusque vnciam: misce, & pleno ventre sumat. azari radices ad drachmâ addi possunt. Quodsi excrementa biliosa infernâ ventriculi partem, & intestina prima occupauere, soluemus vncias duas vel tres syrupi rosati laxatiui in decocto endiuie, tamarindorum, myrobal. vel cassiam dabimus cû pulpâ tamarindorum. vt, Accipe cassiæ coctæ ex infuso rosarum vnciam, vel drachmas sex; pulpæ tamarindorû drachmas duas, vel tres; anisi crasso modo puluerisati scriptulum: fiat bolus, qui aspergatur saccharo: vel, si potulentum malit, cum aquâ endiuie fiat haustus. sed facilius ita trāsfigetur cum manna, quæ liberaliùs se fundit. quare iusculi pulli, herba vel semen endiuie coqui poterit, cum tamarindis, illi decocto illiquetur manna. si tunicis insedit, hierâ exime. à pilulis

aureis hîc abstinendum, nam nocent ventriculo: at pilulæ sine quibus, concedi possunt. Sin ab intestinis biliosum irrepit in caput excrementum, fiat enema, ex maluæ, violariæque & hordei decocto: vel, si languent intestina, ex iure pulli, cum oleo violato, saccharo rubro, ouo & pauco sale. vt, accipe iusculi pulli vncias nouem; olei oliuarum vncias tres; salis semidrachmam: fiat enema. Quodsi pituitescat ventre concepta materia, nec supernis partibus vomibundum hominem reddat, sed potiùs ad fundum ventriculi, initiaque intestinorum recesserit: accipiemus mel mercurialatum, vel rosatum laxatiuum: & cum speciebus hieræ fiet bolus. vel pilulæ mastici-næ, & de rhabarbaro præscribantur, vel sine quibus, abstine à cochiis. Sed si recessit hæc materia ad intestina inferna, enemate eluantur, ex decocto mercurialis, betæ, hyssopi, fursurum, brassicæ: adde mel rosatum, oleum, hieram, & salis momentum. Cû verò melancholescit superiore ventriculi parte detenta materia, euomat, & vt hoc liceat commodè, iusculum sumat vituli, in quo coquat maluam, raphanum: da cum oxymelite Gesneri. Sin supernâ aluo & ad intestinorum principia obhæserit materia, & si ea ad atram abeat bilem, dabimus mel violatum solutiuum, vel electarium lenitiuum: vel cassiam, aut syrupum rosatum solutiuum. Si infimæ aluo obhæserint, fiat enema ex betæ, maluæ, fursurumque decocto: huic adde electarium lenitiuum, mel rosatum, oleum, & parum salis; vel glans fiat. Purgatio itaque ventriculi, dum hic

A pituita.

*A melancho-
bolia.*

A bile.

calamitatis huius fundus, profligatio doloris capitis erit. Si a bile venter fatigatus fuit, dabimus, iam euacuato, micā panis infusam in succo agrestis, aut vino granatorum: oxigala, liberalior victus, mora, cerasa, pyra, aurantia mala, acetum, omphacium, limonia. vel conseruam rosarum. hæc, inquit Aretæus, cotidie obici debent, antequam dolor inuadit. Quidam addunt species diarrhodonis abbatis, optima est lactuca cum aceto cocta. Sin ab hepate, lie-
Tragea. ne, vtero increuerit malum, his visceribus medicina adferatur. Si sumi quidam a pastu caput inuadant, accipiemus coriandri parati ad vsum semunciam: rosarum rubrarum, coralli rubri, cuiusq. semidrachmam; cinnamomi scriptulum; conseruæ rosarū vncias tres: fiat puluis, vtatur a pastu cochlearis mēsurā. In pituitā, vel melancholiā, diagalanga, diacyminum, pleres archon, diatrion piperion, aromaticum rosatum. cibi aromatis condiantur. Plurimæ res quæ foris sunt, quarum tamen beneficio vita interdum carere nequit, dolorem capiti accersere possunt. Qualis est cibus flatibus plenus, pleniorque cibus: aromata, quæ vaporibus caput opplent, vt scribit Hippocrates, *ἡ ἐν ἀρώμασι πλεῖν, καὶ ἐν γαστρίᾳ ἐμπνέει.* motus corporis & animi a cibo: & cūcta ἀδύναμις incurrentia a foris. A morfu animalium, ebrietate, ictu, casu. Si a vento indoluit caput, is maximè viam inuenit per nares & aures. Si naribus conceptus sit, his impone oleum chamæmelinū, anethinum, cum pauco oleo rosato maturo, vel cum vnguento rosato: maximè si calidus is fuerit ventus. Si

*A causis externis dolor.**5. Aph. 8**A vento.*

per aures inuasit, hæc tunc illis immittantur: & caput rigetur oleo chamæmelino, vel liliorum alborum. Ita calido etiam a vento oborto malo, ab astringentibus temperat se Abincennas. Dum verò a frigore dolent, castoreum, muscum, ambram naribus indebat: nos guttulas oleorum, leptomeriā insignium, aspergimus pomata: vt oleo cumini, fœniculi, lauri, anisi, caryophyllorum, florum chamæmelorum: & vbi de flatu dolorifico, cætera diximus. Ab ebrietate si illatus sit dolor, non prius quàm aut vomitu concito aquā tepidā cum oleo, aut aluo solutā onus positum fuerit, capiti remedia imponantur: dein parum dormiat. A somno oleo rosato maturo caput imbuatur. Si perseuerat dolor, auctore Abincenna, postposito rosato, potiùs chamæmelino illinemus, aut lilino, vnā cum succo brassicæ. aut folium brassicæ ab igne flaccescens, rosato vnguento imbutum, vel aquā maceratum calidā rosatā, capiti imponatur. Si *ἡ ἐν πύλαις* causam dederit (quā pulchrè ab ebrietate discriminat Plutarchus, tertio Symposiacōn, & libro De loquacitate) eodem modo mulceatur. toto die a cibo vacet: vespērā hordeo vtatur, vel auenatā pulte, vel lacte acido, vel piscibus pelagicis, lactucā, brassicā in acetariis, ceruisiā. Brassicæ folium rosato vnguento illitum imponatur capiti. a tertio die chamæmelino vtēdum, & balneis. A dactylis abstineat, inquit Nonus, nam naturæ quadam peculiari vi cephalalgiam gignunt. Cū ab aromate dolet, contrariā vi recreetur cerebrum: vt si a mosco, olfaciat caphuram, vel aquam aut acetum

*Ab ebrietate.**ἡ ἐν πύλαις**Ab odore.*

acetum rosaceum. & si squalor contractus fuerit, viola aut nymphaea nares feriat. cum diuturnior est dolor, abigatur vt calida intemperies. Si à lue venerea, hepar recreetur, oleagineo succo guaiaci. A vulnere ni relinquatur exitus infimâ parte, quo elabatur pus, arroditur craniû: & nonnunquam per futuram influit pus, hinc dolor & inflammatio. Hic laxandum sine calore, vt emplastro ex hyperico, vel de betonica. vide Holerij Chiturgiam de dolore. His peractis, pus gignatur, & detergatur. Sed lenitâ primû aluo ad lecti-
*A vulne-
re.* ones veniendum. A musculis, inquit Apetæus, cauendum, metu conuul-
*Celsus 8.
lib. 4.* sionis. Quidam, inquit, ad os futuræ coronalis aperiunt: quidam ad diploën: alij ad meningem vsque, in inuictis doloribus, robustis agris, & animosis. Ab ictu si dolet, metu inflammationis aperiatur (si vires & ætas admiserint) vena: alioqui aluus ducatur. Et locus rosaceo madescat, dein chamæmelino, vel cataplasma-
Causio. te ex hyperico, meliloto, chamæ-
A plaga. rorismarino, ex aquâ & vino: vel fo-
 tu. Si ad perioftion peruaserit plaga, scalpri radendum os, deducto pe-
 ricranio, & inspersâ solâ iride Flo-
 rentinâ: eam vsu comperi omnium
 felicissimè ossi aspergi: nam gum-
 mosa cætera nigrum reddunt os, hæc
 autem candidum ac odore gratum.
 Inflammatione verò foris incipien-
 te, optimè talis curatio qualem in
 pueris capite contusis doctis. Aran-
 tius præscribit, in fine commentarij
 sui ad librum Hippocratis De vul-
 neribus capitis. Nā veteribus etiam,
 vbi ruptis meningibus, acerbis do-
 lor conuulsionis ac delirij metum

adfert, & mortis, oleo dulci tegitur caput, vt nerui laxent se; & acetum cum rosaceo imponebat Archige-
 nes, integro cranio: mox in statu solo oleo, vel emplastro vtendum in de-
 clinatione, vel chamæmelino. Quies
 adsit, sobriè victitet, euacuationi stu-
 deat. Vaporem eructantes cibi, vt
 capæ, legumina, lacticia, fructus
 oleosi, vt nuces, herbæ odoratæ &
 petroselinum, & graues odores, au-
 ster, vehemens sonus, gyratio mo-
 tioque vehemens, fecunda sunt in
 dolorem capitis. His adde animi pa-
 themata, vigilias, iram, curam gra-
 uem, inanitio acriorem sanguinem
 producens. Nam omnia euaporan-
 tia capiti sunt dolorifica. A Sole il-
 lato dolore, si insigni turbatione agi-
 tetur corpus, purgandum erit, sua-
 fore Abincennâ: si igitur nulla inde
 trepidatio oriatur, de purgatione
 ocium sit: & vt simplex intemperies
 calida castigetur. Et à frigidorum
 foris vsu Paulus ad tenuia venit, vt
 serpillum. Cum dolor fronte aut
 vertice fixus, aut temporibus hæse-
 rit, hac arte reuellunt eum in occi-
 put. Accipiunt crudam partem car-
 nis bubulæ, ex natibus, pollicis ma-
 gnitudine, occipiti imponunt spacio
 quinque vel sex horarum: idque re-
 petunt, priori carne deposita. Sed à
 fœtore caue. Alij accipiunt duo vel
 tria albumina ouorum, remiscant
 abrotani manipulum: hoc dicunt eo
 transferre dolorem, quocumq. loco
 capitis admotû fuerit. hoc quidam
 in peste feliciter utebatur. Aliud:
 Accipe nucleorum persicorum, se-
 minis papaueris albi, cuiusque vn-
 ciam: fit puluis, aquâ excipitur, vt
 cohareat, pepli, capiti admoventur.

*A Sole
irradiat.*

Empirica.

Alij auream Alexandrinam capiti illinunt. Cunctis, progressis aliquantulum doloribus, hoc cōfert: Accipe succi chamæm. vncias duas; rosarum succi 3 j. succorum rutæ, betonicæ, cuiusque drachmas sex; succi radicis althææ vnciam; olei rosati omphacini lib. j. alabastris optimi pulverisati vncias duas. cum cerâ albâ q. s. fiat vnguentum: alabastrum maceretur 24. horis in oleo. Interdum semuncie huius vnguenti addimus grana tria opij. Interdum miscemus muccagines fœnugræci, lini, seminis meliloti, in æquali copia, cum oleo lilino. Modicè laxando digerunt, oleum lilinum, chamæm. meliloti, lini, sambuci. Somnum prouocant hoc modo: Accipe opij scriptulum; caryophyllorum olei guttas v. dissolue lacte muliebri, vel aquâ rosatâ, & naribus, & pulsibus illinatur. Obseruabile illud, veteribus, vt ait Aurelianus, cephalalgiam vocari quæ cum febre eueniret: at cephalæam propriè inueteratum esse dolorem, quocumque modo eueniat, siue vno filo, seu variis ductibus acerbius vratur, & siue ordine vel temerè id fiat certis incertisve periodis, sit à congestione, vel influxu, iam fracto cerebri robore. Galenus de hac eleganter, lib. 1. *κατὰ τόπους*. Fit à materiâ quæ in vitio est copiâ, vel qualitate, vel his iunctis. Materia autem hæc mixta est ex calidâ & frigidâ: hoc est pituitâ & bile: vel melancholiâ & bile; hi in longo malo, malignè melancholescunt in crassum viscidumque succum. Interdum sanguis iungitur: notæ indicabunt, ex calore, colore, dolore, diatrâ, ætate, naturâ. Interdum à vaporibus fit vterinis

mordacibus & tendētibus; hi facillè euanescent, & rectudescunt. Indicatio curatiua erit roborandi, incursum succorum, à toto vel parte aliqua accidendi, mandans si adsit pars curandi: nam effert interdum se immaniter dolor, ex occasione nactâ frigoris, caloris, iræ, & cæteris quæ caput æstu perfundunt: & inquit Nonus, strepitu, clamore, splendore, vino mero, & aperiens. Hoc fit attractâ materiâ ab imbecillo cerebro, eâve ibi commota. Nam Cassius in problematibus, vbi quærit, Cur capite dolentes plus sentiant doloris expergefæcti? Quoniam, ait, moto capite, maior sequitur materie fluxus, obstructionsque adauget. Si à congestione, sensim euacuetur, & cerebrum roboretur. Cephalæa & hemicrania eisdem remediis cedunt: nam solâ sede differunt. Seca cephalicam: dein purga clysmo cum hierâ: posttridie da hieram cum agarico trochiscato, si pituita morbū fecit. si bilis, da pilulas aureas. Dein præpara pituitam decocto hyssopti, origani, maioranæ, betonicæ, radicibus fœniculi: propina cum oxymelite; detur in aurorâ, & superdormiat. Tandem ad elleborum ibis extractum: vel pilulis utemur cocciis, vel euphorbio ad drachmæ dosin, ex cassiæ drachmis tribus, vel quattuor. Deinde percipiendus succus, qui à toto, vel parte aliquâ influit, cum iam mediocriter euacuatum est corpus: nam vnâ roborant caput, & exprimunt infusum succum: de his antea facis. A merè frigidis abstine, id est, actu & vi, nisi effera vis bilis, æstas, & robur illa velint. Ego vnguento vtor rosato, cū oleo violato; addi

Obserua-
tio de ce-
phalæa, in
qua cura-
tionu ana-
cephalæa-
sis.

Hip. De
morbu 1.

addi potest succus hederæ, & limo-
num. Dein, turgidis venis, cucurbi-
tæ, vel frontis venæ sectio debetur.
Hinc errhinum fiat, si pituita con-
gesta capite sit, ex succo radicis betæ
& anagallidis cæruleo flore, vel cy-
claminis: his immacerare licet cla-
terium (quod quidam ex lacte nari-
bus sorbēt) vel turbith, &c. & pennā
attrahatur naribus liquor. quidā for-
tissima purgantia ex aquā coquunt,
in eundem vsum. & pyrethrum ma-
sticent. A cæna detur theriaca noua
cum conseruā rosarum. Foueat ca-
put decocto chamæm. & vngat oleo
cham. serpillum interdū aduice. tan-
dem ad euphorbium surge. Accipe
olei chamæm. vnciam; euphorbij
drachmam; olei caryophyllorū 3 ij.
misc: vngat caput, frontem, & tem-
pora. Tandem ad sinapismos curatio
erigēda. Mulier, dicit Paulus, multos
ita curabat; radicem cucumeris asi-
nini, & absinthium hydrelæo inco-
quebat, donec liquecerent. Primū
caput hydrelæo fouebat; dein ex his
emplastrum derafæ capitis dolenti
parti admouebat. discutit & robo-
rat, vel accipe rutam & folia lauri,
coque in oleo: colaturæ vnciis dua-
bus adde vitrioli Romani vsti semi-
drachmam; croci semiscriptulum;
aquæ vitæ drachmas duas; cære pa-
rum: fiat vnguentum. Hæc sunt re-
media dolorum capitis. at, inquit
Aretæus, quibus hæc non conferunt,
hi veratro vtantur: &, inquit, quæ
toti capiti remedia conducunt, ea
singulis eius partibus adhibere bo-
num est; quare heterocrania, &c,
iisdem sanabitur. Alius cottidie res-
pondeat, nihil longis cephalæis salu-
brius: & his vino nihil nocentius.

cruditates vitandæ. Arceant à mensa
petroselinum, brassicam, lactucam,
dactylos, amygdalas, nuces. A cibo
pyrum, vel malum cydonium su-
mat, vel saccharum rosatum. manē
sumat theriacam; vel, si mulier, au-
ream Alexandrinam, vel tripheram
Persicam. Problemate iam hoc, hoc
caput, de dolore capitis finiamus:
Cur maximè doloribus fatigatur
antica pars capitis? An quia pitui-
ta plurima ibi congeritur, vbi sua
effundibula habet nares, palatum?
Præterea si à sympathiâ aliarum par-
tium fatigetur, vt à liene, hepate, dia-
phragmate: ab his vapores & suc-
cos accipit: quod faciliè facit hepar
per venam cauam: lien per arteriam
aortam. Ab his itaq. focus, in capitis
imbecilliore parte eructatur ma-
teria. Hæc enim vasa ad iugulum
diuiduntur, & capiti dextrâ & sini-
strâ parte immittuntur. Quare quod
ex liene veniet, non feriet potius si-
nistram, quàm dextram capitis par-
tem, vt nec quod à iecore importa-
tur, peculiariter dextram magis fa-
tigabit. Nam hæc inferuntur per viam
communem: quamuis alioqui illa
rectitudo vera assereretur, si per col-
ligationem & continuationem con-
sociarentur hepar & lien capiti. Sed
elata per vasa materiæ, in sinciput
excitantur maximè: arteriæ enim
rectâ eò cursum suum flectunt: &
dum sanus est homo, sese traicere
per hanc regionem vapores solent,
vbi futuræ laxissimæ, os tenue & po-
rosum: præterea in antica hac regio-
ne futurarum, plurimæ sunt mem-
branæ quæ meningem pericranio
iungunt: accedit quod venæ ibi ter-
minentur. Hæc ita eueniunt, modò

Proble-
ma.

Cur ante-
rior pars
capitis pla-
rumque
doleat.

N

Nora

M 3

nulla

*M p n m p b id ap
In a m a h o e*

nulla sit excusatio infirmioris alterius partis: nam hæc potius accipiet iniuriam exclusi succi. Attamen occiput peculiariter ab utero affligitur, ob syntimorian quâ illi necitur per spinalem medullam: modò non vaporibus inde elatis hoc fiat: sed à partium continuatione. Capitis dolorem, inquit Marcellus, quamvis veterem & intolerabilem, protinus tollit, & in perpetuum remediatur torpido nigra viua imposita ei loco qui in dolore est, donec desinat dolere, & obtorpescat pars: tunc enim ilico remoueat: vix ad duas tresve torpedines respondet curatio, id est torpor, quod signum est remediationis. Hoc idem testatur Scribonius Largus: Pueris, inquit, lini semē ex aqua imponatur bregmati. In aliis, fots ex decocto capitum papau. & lauri. quin pueris cucurbitæ viridis ramēta capiti imponantur. Cutiones oleo incocti, inquit Aëtius, prosunt: oleum inlinatur: & dicit, hemicraniam curat euphorbium cum aceto, aduersæ parti inlitum. Antiquitas superstitione remedia plurima habuit: nam scribit Cassius Dionysius γαρονικῶν libro nono, vbi meminit certaminis Neptuni & Mineræ, in condendis Athenis: Postea ait, Victoribus corona ex olea dabatur: & inquit, physica ratione cephalalgiam leuat: folio autem oleæ inscribebant Ἀδυνά, & capiti filo alligabant: literis tribuentes, falsâ superstitione, quod oleæ viribus debebant.

CAPVT X.

De PHRENITIDE.

HACTENVS de dolore cutis capillatæ, & pilo carētis, pericra-

nij, caluaria, diploës siue diploidis; intenso, remisso, graui, acuto, omniumq. grauissimo duræ meningis. qui, ut iam diximus, capitis proprius est, sicut delirium cerebri. de quo iam. Insania autem variæ sunt ideæ, mentem variis vanisque imaginibus addicentes, vnde & loqui & agere ægros aliena cogit. Verum ex insaniensibus alij quidem hilares, alij tristes sunt, alij inter loquendum desipiunt, alij furore aguntur, alij simulationem atq. artem adhibent, ut post custodibus inferre manus valeant. Est & altera species quæ ferè inuadit sine febre; post verò, ut Celsus ait, febriculas excitat, consistitq. in tristitiâ. Tertia species eorum est, qui aut non falluntur mente, verum imaginibus, quæ obiciuntur: ut de Aiace, de quæ Alcmæone poëtæ tradunt: aut ex animo quoque desipiunt. Ita varia est deliriorum idea, pro variâ suscipientis & efficientis causæ naturâ: sunt enim deliria alterari, & quasi morsu quodam laceßiti cerebri, & repleti symptomata. Sic lethargicorum deliria sunt cataphorica, & cum citâ obliuione cōiuncta, ex pituitâ putri. Comatosorum vigiliū typhomania ex pari copiâ pituitæ & bilis. Phreniticorū perpetuæ cum vigiliis & febre dementiæ, à proritatione bilis flauæ, in cerebro stabulantis. Fanaticorum insaniæ, quas phreniticas manias vocamus, delirij plenæ sunt, ut qui omnino de potestate mentis exierint à bile atrâ, quæ genuit flaua: quod illius quàm huius multò sint actiores morsus. Vnde his dementiæ summa sunt omnia, quæ cernuntur in cæptis immanibus efferorū fanaticorum. Sic enim

Insania
variæ.

Symptomata fixorum morborum sunt partium calidæ morbosæ partium obfessa partium propria.

Marcellus

Scrib: Largus

Aëtius

Phrenitici enim homines è phreniticis euadūt fanatici: quoniam æruginosæ bilis, quam vomunt elapsam è cerebro in ventriculū, facilis esse solet in atram mutatio. Atque vt bilis flauæ, ac inde mox æruginosæ, symptoma in cerebro est phrenitis: sic atræ mania, ob morsus acrimoniam. Nugigarrulorum dementia sunt à sanguine non ita multum acri, nec multā bile per-fuso. Melancholicorū est silens ipsa dementia, vt phreniticorum garrula: quodd illa sit ab humore melancholico, mæroris & metus parente. Medici cūctas has insanias distinguunt in phrenitidem, maniam, & melancholiam: nam, vt ait Celsus, Insania commune est vocabulum ad maniam, phrenitidem, & melancholiam. Hanc distinctionē ab Hippocrate mutuasse videtur: nam mania siue insania triplici ratione accipitur ab Hippocrate, vel pro valido delirio, vt primo Prognosticon, vbi ait, si in hypochondriis incendio confla-grantibus, ac tensis, & dolentibus, pulsus insit, ac oculi volubiles & instabiles fuerint, *μανῆναι τέτοις ἐλπίς*, id est, phreniticos eos fore metus est; cūm nempe flaua bilis, à flagrante æstu, in atram degenerauit: vnde extrema insania. ita eodem libro vbi de dentibus, ait, Dentes stridere per fe-bres, *μανικόν*, id est, insanix prælu-dium. Hæc dici potest mania phre-nitica (vt etiam *μελαγχολικὴ ἔκστασις*, id est, egressionem melancholicam dicimus, cūm quispiam è melācho-lico euadit fanaticus) quam genuit bilis atra, ex flauā bile perusta, quæ atrociora pathemata adferre solet, quā ipsa phrenitis vnde ortum ha-buit cūm febre. de hac mania phre-

niticā loquitur Hippocrates, Phre-nitici sputatores fanatici: etiāme tremuli? Nam à phrenitide sauiore ad maniam facilis egressio esse solet: vt penè miraculo ascripserit Hippo-crates, quodd illo cælo pestifero, ne vnus quidem phreniticorū qui tunc ægrotabant, euasit fanaticus, vbi ait: *ὅτι δὲ ἐξ ἐμᾶν φρενιτικῶν ἰδὲς*. Secundò sumitur mania ab Hippocrate, pro delirio sine febre, à calido succo. vt in iam adducto loco: qui non insaniunt mania illa feroci phreni-tica; sed leuiore ac melancholicā, ex quā propriè fanatici nominantur. Tertiò, pro delirio sine febre, à succo frigido melancholico, & dicitur pro-priè melancholia, vt 6. Aph. 21. Nos iam hīc agemus de phrenitide, & de mania phreniticā. *Φρενίτις* nomen habet à difficultate mentis, inquit Cælius Aurelianus, sicut dysenteria, & dysuria, quodd vrinam vel ven-trē impediunt. Phrenas enim Græci mentes vocauerunt, quātm impe-dimentum phrenitica ingerit passio. Est itaq. vox à symptomate desum-pta: quia ex re notissima vulgo, ple-rumque accidentia nomina sortiri solent. ita etiam hic affectus, nomen à symptomate accepit, hoc est, à de-lirio, id est, à deprauata mētis actio-ne: sed delirij causa est morbus. Ga-lenus vocat Delirium perpetuum. Abincenna vocat Sirsen calidum, id est, apostema capitis calidū: ad dif-ferētiā lethargi. Et est vox Persica, dicit Abincenna, sir enim Persis est caput, & sen est apostema: vt birsen; bir pectus, sen apostema. Arabes vo-cant Karabiton, id est delirium per-petuum. Per Cibarren intelligit Abin-cenna phreniticam maniam, quæ fit à retor-

Nomen.

*Quid.**Definitio.**Memoria
mutatur.**Historia.*

à retorridâ bile; quam Trallianus vocat phrenitidem ferinam. Est autem Phrenitis deliriū inſigne, mentis exceſſum habens, deliram actionem, palpitationem ſcilicet, lintea & operimenta indecorè nec neceſſariò colligens. Adeſt enim delirium perpetuum, cum vigiliis, febre acutâ, & ferocitate, quod in cerebro ſedem habet, bile perfuſo. Quare hanc ita definiuimus: PHRENITIS eſt functio deprauata principum omnium facultatum cerebri, nata à cerebri immoderatione, quæ originem traxit à phlegmone meningum. Principes facultates (cogitatio & imaginatio maximè) deprauantur: verùm memoria percellitur tantùm: nam petunt matulam, miſturiunt, & mingere interim non meminere. Quàm variè hæ percellantur facultates, hiſtoriis id eleganter depingit Galenus libro quarto De locis affectis, capite primo; vbi de ſeipſo, & de lanifici filio præcipitato: & libro De ſymptomatum differentiis, vbi de Theophilo medico: & libro ſecundo De motu muſculorum, vbi hæc hiſtoria: Noui, inquit, quendam per tredecim dies deliraſſe, hoc pacto: putabat ſe Athenis, non Romæ iacere: crebrò autem familiarem puerum reuocans, iubebat ſibi, quæ ad gymnaſium pertinebant, afferri: & pauca intermiſſione factâ, Heus, inquit, Ptolemæum dico, decreui in gymnaſio diu lauari; ac nonnunquam exiliebat interea, atque indutus ibat rectâ ad oſtium aulæ. Ac quum retinere eum, qui intus erât, & exire prohibebant, cur liſteretur ab eis percunſtabatur. Hi verò (nihil enim licebat niſi vera proferre) febricitante

cum affirmabant, & nondū febrem abiſſe. Ipſe ad hæc valdè modeſtè reſpondebat, ſcire enim ipſe dicebat, quòd adhuc reſtibiles quædam reliquæ febris perſeuerarent, ſed eas eſſe penitùs exiguas, nec verendum ne à balneo læderetur, ortam enim ſibi præſentem febrem ex itinere. An non recordaris, cõuerſus ad puerum dicebat, quòd laborioſè iter heri fecimus à Megaris Athenas? Talia cùm diceret ac faceret, hæmorrhagiâ liberali ex naribus obortâ, totoque dein corpore effuſo ſudore, euasit. Propterea ad cerebrum, & non ad ſolas meningas hæc fera ſymptomata duxi. Etenim in cuius bonitate conſiſtit trium facultatum integritas, in eiùſdem vitio hæret earundem facultatum deprauatio. at in cerebri bonitate, & non in membranis vel ventriculis, conſiſtit earum facultatum integritas: quare in eiùſdem vitio, ſcilicet temperamenti alteratione, & habitus mutatione, conſiſtet earundem facultatum deprauatio. Hæc cerebri intemperies originem trahit à meningū inflammatione, & maximè tenuis meningis: nam hæc non ſolùm ferit cerebrum, ſed ita intertexit cerebrum, vt nulla ipſius deprehendatur particula, quæ membranâ hac careat, vt aſſerit Galenus libro octauo De uſibus partium corporis, capitis ſecūdi ad finem. & inquit, diſſerens contra hos qui cor refrigerati à cerebro dicebant, tenuem meninga calidam eſſe conſitentes, rigatam vaſorum ſanguigerorum copiâ, audetis adhuc cerebrum pronunciare frigidum? Quare nos dicimus membranas cerebri inflammari, & cerebrū ſolùm in intem-

*Cerebrū
hic affectū
& vnde.**Cerebrum
hic non neceſſariò
inflam-*

in intem-

in intemperiem abripi: à quâ tamen actionum principum fit deprauatio: nam & Abincenna fatetur non necessariò inflammari cerebrũ. Adest itaque inflammatio. socia itaque aderit sanguinea materia & intemperies, cum tumore, qui tamen hîc ambigit inter morbum & symptoma. soluta vnitas hîc locum non habet: nam dolor fit dum in inflammatione soluitur vnio à tensione: at nondum soluta est vnio. hoc est, est solum ἐν γένεσιν, nondum in παραγενέσει, in quo consistit vlcus. Intemperie itaque calidâ & siccâ, eâque à validâ, affigitur cerebrum, cum materiâ, quæ per cerebrũ traicitur substantiam. Ita obsidetur cerebrũ quadam phlogosî, sine tensione tamen, sine quâ non consistit inflammatio. Sed dicet, In hecticâ tamē phrenitide adest vera inflammatio, nā ibi adest tensio: dicebat enim de hac Abincenna, interdum inflammari cerebrum: & Paulus dicit esse phlegmonem φλεγμονή, ὅτε μὲν καὶ αὐτὸ τὸ ἐν κεφαλῇ συμφλεγμονή, id est, meningum est inflammatio, & interdum ipso cerebro simul inflammato; nimirum in hecticâ phrenitide. ita etiam Abenczoar. Respondemus, Galenus. Commentario ad antepenultimum prognosticum libri primi Prorrheticōn, dicit, In hecticâ phrenitide afficitur cerebrum more lanarum coloribus tinctarum. sed hoc fit sine tensione. Itaque cū Paulus dicit (ex quo Abincenna hoc transcripsit) nonnumquam & cerebrum inflammari; intelligit de hecticâ phrenitide quā iam ad summum insurgit vigorem. tunc enim cerebrũ tam vberi circūfluit materiâ; vt etiam tēdatur,

adeò vt & suturæ rumpi videantur ex inflammato cerebro & membranâ. Hîc solū adest vera phlegmone cerebri & meningum: nam de hac loquitur Abincenna, qui reprehendit ibi sui æui medicos, qui existimabant cerebrum ab apostemate immune esse: nam dicit, cerebrum viscosum est & lene; igitur potest tendi; quare & inflammari. Quæ tamen tensio, vt iam dixi, in molli hoc viscere, à tenui materiâ, locum non habebit, nisi in sæuissimâ hecticâ quæ phrenitidis vigore. De hac inquit Abenczoar, graua & calamitosa trahit symptomata, adeò vt celeri perniciæ curationis spē anteuertat: nam motu ægri spoliatur corporis, titubatque vis totius corporis. & vt breuiter dicam, inquit, firmato ita apostemate, penitus moritur; quare dicit, curationis curam accido. nam dixerat antè, si spes foret curationis, ea esset in phlebotomiâ, & tenui diætâ. Hæc itaque causa fuit, quòd phrenitidem per intemperiem definierimus calidam & squalidam cum materiâ, quæ verè substantiam cerebri affligit; cū adsit perpetuum delirium: citra alterius partis extra caput posite affectū. Nam phrenitidis locus afflictus, idem est qui lethargi: igitur cerebrum occupat. Propterea dicebat Trallianus, in verâ phrenitide inflammari cerebrum, nimirum in hecticæ phrenitidis vigore; aut eam quæ cerebro adest membranâ. Sæua itaque phrenitis (non loquor de sæuissimâ hecticâ cū ad statum venit) causam ducit ab intemperie cerebri calidâ & siccâ, cum materiâ, quæ causam ducit ab inflammatis meningibus, maximèque tenui. Ha-

N

ctenus

Galen. 1.
Prorrh. 19
& 13.
Meth. &
2. Symp.
caus. vlt.
4. de pres.
puls. 8.

Dubium.

1. Prorrh.
1. & 4.
de caus.
puls. 14.

Causa.

ctenus qualis affectus sit phrenitis: iam de eius causa, & quamnam pars cerebri affligatur: de his, inquit Trallianus cuncti dissentiant. Hic adest inflammatio à sanguine feruente, qui nempe sanguis biliosus, hoc est, bile perfusus: vel bilis sanguine perfusa, est inflammationis huius causa continens. malignus certe hospes: nam insanie cacochymia, malignitate ceteris omnibus antecellit. Morbificus itaque humor & causa efficiens est bilis sanguinea, cuius proprium symptoma in cerebro, est ipsa phrenitis: quemadmodum bilis atra, excessus melancholicus. Quoties itaque ad præparationem suscipientis causæ, accedit vis efficientis, repentina inde efflorescit mali generatio, quæ vel lenitate vel ferocia sui parentis ideam genuinè refert: ut mox dicam. Dixi sanguineam hinc in vitio esse materiam: quæ si à sanguineâ indole abiret, potius erysipelas faceret quàm inflammationem: sed erysipelas potius peripheriam ferit, nec ita traiecit totam partis substantiam: at hinc tenduntur meninges. Propterea Razès dicit, ex oculis, à sanguine rubentibus, phrenitidem argui. quare iure vocari potest inflammatio erysipelatodes. Fit nonnunquam & ex pallidâ bile retorridâ. Attamen focium trahit ubique sanguinem feruentem, qui variè incurritur à bile flauâ cacochymiâ fœdatâ, aut pallidâ, vel à retorridâ efferatâ. bile, quæ etiam efferatâ insaniam infert, quælis Hermocratem fatigauit. Hinc dicit Celsus, Ex phreniticis alios esse hilares, alios tristes, alios facilius contineri, & intra verba desipere: alij, consurgunt, & violenter quædam

*Galen. 2.
Loc. aff. 9
& 13.
Meth. 3.
9:5.*

*Galen. 2.
Loc. aff. 7.*

*3. Epid.
lib. 2.*

manu faciant: atque ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant, alij etiam artes adhibent. Nam quæ à pallidâ bile est, mitior est, nec tam validas trahit febres: at quæ à flauâ bile, ferocior est, & maiorem habet febrem: at illa quæ ab excoctâ bile, omnia immanitatis plena gerit. Quare sanguinem melancholicentem à suâ face, & pituitosum ab hac iniuriâ vindicamus. Nisi quis dicat cum Tralliano, acerrimam bilem à pituitâ dilutam insaniam hanc etiam adferre. Sed ipse respondet, eam falsam esse phrenitidem, in quâ homines simul vigilantes somniant. Et nos dicimus sanguinem admixtum esse iniuriis biliosis his: nam adest inflammatio. nec nos fallit in hac consociatione sanguinem à bile superari: si non mole, certè vi; quin fœdâ cacochymiâ efferata cum sit, suâ vi cerebrum vibrat. Propterea rectè scribunt auctores, in verâ phrenitide bilem luxuriare: nam collineant ad succum exsplendescentem præ cæteris. Attamen doctiores non excludunt sanguinem, ut qui fatentur inflammationem adesse, aut phlogosin. Morbificam iam materiam habemus. Sed quare hæc materia sanguinea feruida, parens inflammationis, infundit se in illas membranas quæ habent cerebrum? Tribus modis fluit humor, orgasmo, doloris vi; vel pars continens exonerat se in contentam. Propterea dicimus, hanc inflammationem fieri exclusione, vel attractione. Si exclusione, igitur aderit pars suscipiens, & mittens, & ductus per quos ruit, & materia ipsa. Partes suscipientes hinc sunt meninges vulnere debilitatæ, aut languentes ab

*Fluxus
vnde.*

tes ab ortu primo: maximè si improba accesserit vitæ ratio. Hæ membranæ quò longiùs à cerebro recesserint, hoc minùs periculi habent & furoris; vt si maximè occupata fuerit dura meninx, minùs periclitabitur ager, quàm si tenuis meninx maximè oblecta foret: cum hæc vbique inequiter cerebro. Cum enim hæc validè inflammata est, non longè ab inflammatione aberit etiam cerebrum. Ruit materia per ductus venarum & arteriarum. Materia est sanguis biliosus, vel bilis sanguinea. hæc materia cacochymiam insignem præfert: quin nonnunquam tantâ pernicië tacta, vt verè veneni faciem induat. Ita scribit Galenus tertio libro Epidemion, perniciosam phrenitidem fieri ex materiâ quæ spirat lethale venenum. & subdit Galenus, miri quid esse, quòd sani homines in phrenitidem abripiantur, & ante septimum diem eius vi pessundari. Scripsit ibi Hippocrates, phreniticus quarto die obiit. Mirum profectò, quòd commodè degentes, præter vlla præludia, & sine aliquâ præensione in tantam calamitatem trahantur. Sed admiratio cessabit, si crediderimus morbos subitò gigni posse, quamvis causæ sensim inualescant, & malignitatem bibant. Non enim efficientis causæ tam est subitanea generatio, quàm affectus ipsius inopinata irruptio. silenti enim pede repunt causæ, vt eleganter Hesiodus,

— Morbi noctesq; diesq;
Sponte sua sine voce ruunt, namq;
ab Ioue summo

Ablat. est illu quacumq. poteria sandi.
Idem illud dixerat Hippocrates
doctus, α. καὶ μὴ πρὶν αὐτὰ γίνεσθαι, ἀπὸ τοῦ

ἐκείνου, id est, paulatim collecta vis, confertim explendescit. Hoc lucidè elucet in morsu à rabido cane: nam illud venenum semel infusum consentaneum est non ociari, licet multis mensibus sileat: at tandem hi aquæ in odium incurrunt, & postea breui moriuntur. Ita venenum rabiem inferens vires acquirit eundo: & vbi eò peruenit, subitò enecat. hoc modo fœda cacochymia interdum in febrim & phrenitidem subitò exilit, dum effera bile persusus sanguis orgasmo quòdam ruens, in cerebri membranas se effundit. Mittentes inter partes est hepar; & etiam cor: nam, vt putat Alhasaravia, fit cum sanguis abudat in corde, qui sursum repit: vel totum corpus cacochymia contaminatum emittit hanc calamitatem. nam plethora ab hoc crimine aliena esse solet: nisi causæ sanguinem inflammantes accesserint. Sin meninx sanguinem atrahat, id fiet ob eius dolorem vel calorem: & propterea corpora calentiora & squalidiora naturâ, vel ab usu rerum siccaturum, huic morbo, maximè in iuuentâ, exposita sunt. Variâ nonnunquam facie incurrit phrenitis, vt vel formâ, loco afflicto, aut causâ efficiente discriminatur. Formâ; nam diximus phrenitidem esse functionem depravatam. Vel enim læditur imaginatio, perseverante in officio cogitatione & memoriâ: aut cogitatio labefactatur, integrâ imaginatione & memoriâ; vel tandem imaginatio & cogitatio obliterantur simul, superstitè & emicante memoria, vt priùs diximus. Inconcussa itaque memoria perdurat ex Aëtij sententiâ: qui eam adeò

Differen-
tia.

A formâ.

2. Loc.
2. ff. 2.

infractam asserit, ut eā pereunte, & ratio & imaginatio vnā euanescent. Dubia profectò sententia: quin percelli eam validè nōnunquam videmus, quum mox, à datā matulā, miſtionis obliuiscantur. Attamen prudenter hoc asseruit Aëtius: nam loquitur de principibus facultatibus cerebri, quatenus propriā ratione, & non per aliud peruertuntur. nam memoria cūm propriā ratione læditur, id à frigore patitur; quod hīc abest. Myriades vaporum in phrenitide caput opplent, vnde mille phasmata occurrunt memoriæ: hinc læditur memoria *χρὶ συμφορῶν*: secus fit in imaginatione & cogitatione. ita ducuntur differentiæ à formā.

A loco. Secundò differunt phrenitides, loco affecto: nam vel totum cerebrum, vel eius pars occupata est. Si pars cerebri, ea erit antica, postica, vel media.

Quæstio. Scio hīc disputari, vtrum principes facultates capitis, sedes in cerebro habeant varias, nec ne. Et quamuis hæc quæstio ad signorum dignotionem faciat, parum tamen utilis est ad medicinam faciendam: nam quæcumque sedes affligatur, semper tamen remedia futuræ coronali debentur. Ut breuiter transigam, Arabes, & inter Græcos Aëtius hanc hypothesin indubitatam sumūt. non tamen veterum Græcorū quisquam ita existimasse videtur: sed horum sentētia fuit, quòd facultates cerebri percelluntur modò leuius, modò grauius, ut causæ morbificæ fuerint vel tenuiores, vel grauiore: ut si fuligines tantū perfuderint cerebrum, fiet solius imaginationis deprauatio: si inflammatio aut acerbior causa fatigauerit, flectetur in errorem

cogitatio &c. Recentiores Græcos fortè abduxit in hanc sententiam Galenus, qui scribit libro primo *Prorrheticōn*, & libro quarto *De locis affectis*, cerebrum cūm affligitur apud anticos ventres suos, lædi imaginationem: sin illi medios secum ventriculos trahant, peruertere & cogitationem. quin Galenus primo *Prorrheticōn* quærit, quid tam variis symptomatis ludat phrenitis: curque modò imaginationem, modò cogitationem, & memoriam eludat? Hoc euenit, inquit, ex humoris raptu ab vnā in aliam cerebri partem. itaque hoc fieri ait, ex variarum cerebri mansionum irritatione, & alteratione prægrandi, vnde successiva opera *φανταστικῆ, ἡγεμονικῆ, & μνημονοδικῆ*, id est, facultatū apprehendendi, iudicandi, & memorandi. Ex his elucet, non temerè in hanc sententiam itum esse. Resistere tamen videtur Galenus tertio libro *De locis affectis*, capite septimo, vbi scribit anticos cerebri vētriculos planè despiciendos esse. Sed, ut verum fateamur, ibi agit Galenus de spiritu animali, non quatenus est instrumentum principis facultatis, sed sensus & motus: cūm cuncti nerui ex posticā emanent parte. Sileant iam auctoritates, quidnam ratio contrā efferte possit videamus: illa dicet, Si principes facultates quæ in cerebro habitant, varias mansiones occupant, igitur vnus idemque homo poterit ingeniosus esse, vique imaginandi excellere, & etiam memorandi potentiā alios anteire: at plerumque ingeniosi immemores sunt: quin non rarò memoriā validè exsplendescente, torpescit imaginatio. Respondēbi-

Aph. 27. cap. 2.

*Auincen.
1. 1. deff.
6. 5.
Auerbh.
3. Collect.
40.
Aët. cap.
de phren.*

Galen. 4. loc. aff. 1. spondebimus, cerebri ventriculos maximā contagione inuicem consociari: & hinc iure fit, vt cerebrum quod anticā parte madescit ac molle est, valeat iudicio: sed cūm hāc molities serpat etiam in cerebri postica, fit vt quidam euandā memoriā ingeniosi sint. Sin euenerit, vt homo memoriā gloriā singulari valeat, ob cerebri partem posticā sicciorē, poterit ea siccitas abire in anticā, vnde iudicium labefactabitur. Hāc causā est cur rarō ingeniosi, memoriā excellant. Sin omnes cerebri māssiones optimē comparatam temperiem gerant ad sua munia, feliciter ibi anima habitabit. Redeo. hoc modo à loco affecto differentiae sumi poterunt verā phrenitidis, hoc est, cuius in capite mansio: de hac hīc agimus potissimū. nam ex aliis partibus afflictis etiam insania nonnunquam oboritur. videtur, inquit Areteus, frequenter euenire phrenitis ex inflammatione diaphragmatis; & Hippocrates eam describit tertio *αφ' ε' ύψους*, folio centesimo decimo sexto, lineā decimā octauā. Annotauit etiam Galenus insaniā fieri ob affectum oris ventriculi, & à febribus ardentibus, & à pleuritide, & peripneumonia: idem censet Areteus. Profectō apud veteres variā admodū sententiā fuisse de vero loco ac parte affectā in phrenitide: nam, vt auctor est Caelius Aurelianus, aliqui cerebrum pati dixerunt: alij eius fundum siue basī, quam sessi onem vocat Caelius: alij membranas; alij & cerebrū & eius membranas; alij cor: alij cordis summitatem; alij membranā quā cor tegit: alij arteriam *ἀόρτην*: alij venā cras-

sam: alij diaphragma. vis breuiter? singuli eum locum pati dixerunt, in quo animā regimen esse suspicati sunt. Sed nōs scimus animā regalia in capite constituta; exinde mentis alienationem capitis offensā fieri asseueramus. Tertiō, à causā efficiente sumuntur phrenitidum differentiae. Hāc autem est vel proxima, vel remotior. Proxima est sicca calidāque cerebri immoderatio *ἐν γερνέειν*: alioqui non foret morbus. Estque hāc cerebri intemperies in habitudine, vel in habitu. Si in habitudine, fit phrenitis quā à Galeno dicitur tumtuosa: nondum, inquit Galenus, qualitate eius cerebro commista ac confusa. Sin in habitu hāc fuerit intemperies quā cerebrum fatigat, fiet hectica phrenitis: & hāc eueniet cum, vel sine tēsiōne: hāc cūm nondum ad statum venit; illa, in vigore aderit, & sine vlla salutis spe. Remotior autem causā efficiens est materia sanguinea transfusa bile. Sed quo modo hāc materia capite concepta fuit? Dico phlegmonē adesse, quare & sanguis incurreret mixtus pallidā, vel flauā, aut retorridā atrāque bile. hinc variā ideā phrenitidis. Sed cur cursum suum flectit in caput talis sanguis: & quis est modus generationis phrenitidis? Certē omnis humor tribus modis fluit, orgasmo, doloris vi, vel pars continens exonerat se in contentam. Propterea affirmamus hanc inflammationem fieri trāsmiissione, & attractione. Si trāsmiissione, igitur orgasmo effera ruet materia; vel pars eam excutiet aliqua. Si attractione, id fiet vi doloris, vel caloris. Hāc itaque differentiae nascuntur ex inflammatione, in quā

A causa efficiente.

1. Prorr. 33.

Galen. 3. loc. aff. 5.

Differen-
tia com-
munes.

notamus vel materiam influentem atram vel flauam; aut modum generationis, qui fit attractione, vel trans-
missione. Quantum ad differentias communes: est vitium compositum. nam est calida, & squalida, cum febre affectio. Est recens natum malum, nunquam antiquum: obsummam iam morbi, & phlegmones ferociam, cerebrique nobilitatem. Est solum facile malum: nam bilis pungit naturamque stimulat ad suos conatus edendos: sed tamen plerumque funestum est malum: quod virulentia sua pepasini expers sit bilis, cuius ferocia labefactatur animalis vis, & cor. Vehemens malum, nam cerebrum natura algens ac madens longè hinc extra lineam suae temperiei abripitur: valida igitur intemperiei inuoluitur, nobilis pars, cuius officio vita carere nequit. Mali moris malum. perennans & acutum. Dico acutum, non enim omnes phrenitides sunt peracutae: sunt enim aliae peracutae, quae intra primam hebdomadam terminantur: aliae acutae simpliciter, ut quae ad decimum quartum suam absoluunt historiam: aliae non exactè acutae, quae in vigesimum diem excurrunt, ut plurimum tamen septimum transeunt, cum febres non adeò vrant: ardētissimae enim sexto interimunt. Libro tertio Epidemion, sectione tertia, varietate finiuntur: nam Dealcis uxor vigesimo primo obiit: alia puerpera, decimo quarto: alius undecimo: quidam tertio: & Galenus quosdam quinto obiisse scribit. Specie enim brevis est morbus: qui tamen ad vigesimum potest abduci diem: ut nempe eius fuerit vehementia symptomatumque.

vis. Est vitium totius corporis, ratione febris. est parti occupata non analogus affectus: humet enim & alget suo genio cerebrum. est vitium ex idiopathia. Hæc de Differentiis. SIGNA alia ostendunt phrenitidem imminuentem, alia praesentem: habet enim quosdam gradus, ut primò, τὴν λήρησιν, id est, delirium: secundò, παρρησιασμένον, id est, luculentis quibusdam notis se ostendens delirium: tertio τὴν ἐκείνην μέλαγχολικὴν, id est, excessum melancholicum. Imminentem agnoscemus ex pulsu duriore, teste Galeno libro quinto De locis affectis, capite tertio: aderit perennis febris, quæ tamen agere se in superficiem corporis effundit, inquit Aurelianus: vultus subinflatus siue plenus: vigilie iuges, quæ cerebrum iam siccat & in æstum abripi denunciant: aut, si obrepit, turbatus somnus, sic ut interrupta quiete, subito cum impetu è cubili prosiliat, vociferetur, ferociat: nam vapores caput turbantes, laborem hunc faciunt: unde interdum effrenis æstuat, & clamat: & insaniam quædam turbulentæ signa se aperiunt. mentis sollicitudo, ac prauitas sine ratione: iactatio cum assidua capitis commutatione. Aliquando etiam sine causâ hilaritas, oculorum rubor cum leui lacrymatione, & circumiectio manuum sine dolore, articulorum frigus sine febrili tremore. Aliquibus etiam sonitus capitis, atque aurium tinnitus, præcordiorum etiam tensio, visus attentus, vel frequenter palpebrans. His addit Trallianus futuræ phrenitidis signum, quod agri vaticinia loqui studeant. Sed vanè hæc & fanaticæ, aliterque quàm in syncope

SIGNA
imminu-
tu.

Gal. 5.
loc. 3.

Caelius
Aurel. 1.
Acta. 2.

syncope vel causo: nam, inquit Are-
 2. *Act.* teus, in cordis affectu, sensus aciem
 3. exquisitiorem habent, vt videant &
 exaudiant plus quam antè. mente
 etiam sunt firmiore, & animo pu-
 4. *Mira.* riore. hinc non solum præsencia de-
 clarant, verum etiam futura verissi-
 ma diuinatione prædicunt. & capite
 quarto mira refert de causo implici-
 tis, resolutio iam corde. Sed in inua-
 dente phrenitide, vaporum incurso
 perueritur mens: adeo vt ea quæ
 iam dicuntur, mox obliuiscantur, ita
 vt quæ iubere inceperant, aliæ co-
 5. *ad Al-* gitationes intercipient. quæ primùm
 præmebat euauit sitis: translata bile
 6. *manf.* ab aluo ad caput. Razes inquit, si
 cum vehementi febre adfuerit gra-
 uitas capitis & oculorum; cum fa-
 cie & oculorum rubore, cum ten-
 suo dolore capitis; si horreat lucem:
 pulsus velocior & frequentior: inci-
 pientis phrenitidis hæ notæ sunt.
 His itaque præsentibus, metus adest
 iam iam futuræ phrenitidis: maximè
 si his accesserit dolor occipitis: nam
 iugulares venæ duos ramos in occi-
 put effundunt. His si sese iunxerit
 ceruicis ab occipitio, & secundum
 vertebrae summas dolor, firmabit
 coniecturam: nam hæc grandes arte-
 riæ & amplæ venæ sternuntur, per
 quas se in caput sanguis effundit: &
 in his prima seditionis conspiratio
 feruet. Nunc si tempora saliant, in
 hypochondriis sentiat ager aut me-
 7. *Progn.* dicus pulsus, cum oculis vagis, iam
 iam *ὑποχονδρῶν* dabit, inquit Hippocra-
 tes. Addit Abincenna faciei citrini-
 tatem præambulonem. Quare cum
 ægri in his præludiis delirij, *τὸ ἰσχυρὸν*
 id est, occiput, dolere dicant, phre-
 nitidem prædicite: potissimum si se

his cōsociat lorium clarum & aqua-
 tum, quod antea turbidum fuit:
 etenim turbulentia turbationem feri
 sanguinis denunciat à flatulento spi-
 ritu & calore præter naturam: at
 claritas, translationem humorum
 morbosorum in caput denotat: vt
 in Polyphanto. Quare vrina tenuis
 varia significat, vt sunt eius causæ
 diuersæ: nam aliis insaniam denun-
 ciat, vt hæc, ubi ad præparationem
 causæ suscipientis, id est, cerebri à
 spiritu flatulento multum vexati, ac-
 cedit vis efficientis, per anathymia-
 sin & perustionem bilis in aluo sta-
 bulantis: tum, vt dixi, per eius trans-
 lationem, quæ crudo adhuc morbo;
 ingens delirium adferre solet: at si
 cū pepasmo fuerit, hæmorrhagiam
 prænunciabit. Itaque enumerata hæc
 symptomata repleti capitis, si per-
 turbationis criticæ excusatione non
 habeant, neque ad crisin appareant:
 erant signa futuræ iam phrenitidis.
 Sed ineuntibus iam morbis, nulla
 crisis: proptereaque nec vlla pertur-
 batio, sperabilem hic eam facit. Se-
 nibus vrina tenuis, criticè ad dysen-
 teriam apparet: sæpe etiam prænun-
 cia esse solet *ὑποχονδρῶν* per decubitum
 in longis morbis: sed talia non hæc.
 His iungebant Asclepiadis scētato-
 res, aëris *ὑγρότητα*, & antecedentes
 causas, & naturam, & ætatem, vt
 ætatis sine vel autumnio hæc fre-
 quens passio: à vinolentia, vigiliis,
 sole. si mente mobilis, iracundus, do-
 ctus, debili capite, inuenis, in morbis
 facile menti si excidat. ex multis his
 concurrentibus præsentendum. Præ-
 sens verò phrenitis qualiscumque
 quoque illa fuerit, siue primigenia;
 siue secundaria, quattuor præcipuè
 notis.

7. Epid.

Galen e...
100. affectiCelsus
Aurel. 7.1.
aunt. 1.Signa præ-
sentis.

notis apud Hippocratem innotescet: dissimilitudine morum, verborum absurditate, indecorâ corporis compositione, & doloris ἀναιδυσία. De

1. morû dissimilitudine loquitur Hippocrates primo Prorrheticon: ex composito & modesto homine fe-

Comment. 2
aph. 9.

rox responsio, malum. Vbi Galenus in Commentario dicit, Cui propria natura composita est, is non solum cum desipit perniciosè habere afflictionem demonstrat, verum etiam cum ferocitate respondens, propè ad phrenitidem accessit. Est enim ferocitas, habitus animi, quo ex professo aduersamur consiliis & officiis ciuilibus: vel, temeraria propensio ad excessum ferinum, quo truculenti sunt homines & efferati. quare scripsit, ἐν κοσμίῳ θεσπίῳ ἀπὸ κρισεὶ κακόν, id est, moderati hominis proterua responsa; mali sunt ominis. & in

1. Lib. 25

Prorrheticis, αἱ ἐφ' ὅλην θεσπίαν ἀπὸ κρισεὶ ἀπειρώδεις, id est, proterua responsio vel ad exiguum vsurpata tēpus, ferocientis est indicium animi: nam mox erunt illa deliria immanissima & ferina. Ferinas phrenitidas vocat, in quibus vociferantur,

11. calcitrant, mordent obuios quosque acsi inimici forent. Secundò, verborum absurditate se prodit præsens phrenitis: nam fatuitas, siue nugarum garrulitas, phrenitidem planè denunciat, vt testatur Galenus de vxore Dealcis, quæ modò garriebat, modò silebat. vbi inquit Galenus, τὸ μὲν γὰρ, λόγῳ πολλοὶ, φρενιτικόν. τὸ δ' ὀργιστὸν, μελαγχολικόν. id est, nam garrulitas ipsa erat phrenitica: silentium autem, melancholicum. hæc spectantur in risu etiam inani, qui à deprauatâ imaginatione & cogitatione

3. Epid.
secl. 1.
hiff. 15.

nascitur. Tertiò, ex indecorâ corporis compositione præsens internoscitur phrenitis, auctore Hippocrate libro primo Prognosticôn, vbi ait, Quod si in ventrem iaceat, cui dum bene valeret, insolens sit ita dormire, delirium quoddam id præsens, aut dolorem partium aluiarum. Quartò, præsensem phrenitidem notamus, ex falsò credita doloris vacuitate. hoc eleganter Hippocrates, Qui laborantes ex aliquâ parte, hoc est, quæ pars causam habet quæ dolorem infert; & dolorem ferè non sentiunt, hoc est, absentia si adsit doloris, præsente ac urgente etiam doloris causâ, & illas causas dolorificas non apprehendant: mentis ægrotæ nota est, id est, sensus communis, & imaginatio impedita aut debilitata est: ita, politico more loquendi γυναικὸν vocat. Vt enim dolor sentiatur, oportet qualitatem rei dolorificæ impressam sensoriis instrumentis, communicari sensui communi, qui iudicat passiones factas in sensoriis instrumentis: sed hîc multis vanis imaginibus impedita est imaginatio. Quare, cum premere re aliquâ molestâ, non sentiunt: vel cum laborant partes rebus naturæ necessariis, harum inopiam nō perceperint, significatio fit, distractos spiritus non representari imaginationi. Vt si spirat magnum & rarum: nam hoc est delirij proprium signum, quod tantum in illud cadit, non tamen inseparabile. quoniam in summâ spirandi necessitate quam febris acuta inuenit, & pari spirabilium instrumentorum libertate, quam magnitudo ostendit, solâ voluntas in causâ est quamobrem talis respiratio rara sit, quæ

Galen. 1.
loc. aff. 3.

quæ debuit esse frequens. Est enim tum æger sui negligens neque memor, & cuius voluntas non antea erigit se ad suum munus, quàm actor sentio excitata fuerit in phantasia per incrementum necessitatis. Quod elucet in rusticis, qui attoniti stupent visu tabulæ politissimâ arte depictæ, quàm dum hiant ore magnaq. animi contentione intuentur, non antè respirant, quàm nimia oppressione propemodum suffocati ad se redierint. Nam phrenitici cur alioqui non frequenter respirant? adest enim summus corde conceptus calor, qui frequentem euentationem petit: nec impedit pectus ab inflammatione liberum; quod ita sit, nobis indicat magna quæ his adest respiratio: igitur hic rarò respirant, quia delirant, & non sentiunt cordis oppressionem: quare spiritus animales non transmittuntur ad pectus & diaphragma: sed ad locum ægrum hærent: propterea Galenus vocat quasi quandam obliuiscientiam. Eadem ratione phrenitici βεραρυῖν dicuntur, id est parum & rarò bibentes ob deprauatū communem sensum: ex quo efficitur, vt rei molestæ sentio nō excitetur ἐν τῇ φαντασίᾳ, nisi rarò admodum, cū scilicet per accessionem causæ sitiferæ, phantasia redditur αἰσθητικώτερον. historiam habemus in Philisco, Sileno, Dromeadz vxore: nam in Dealcis vxore magna & rara spiratio successionem habuit paruæ & raræ: quæ interitus iam iam futuri nota est, effectis iam viribus. Ex dictis iam quattuor symbolis faciliè deprehenditur præsens phrenitis: ad quæ varia symptomata referri possunt: qualia hæc quæ

iam dicam. Cū dicit æger se ea vidisse quæ non vidit: propinquæ rei si adsit obliuio. nam, vt inquit Celsus, tum demum phrenitis est, quum continua dementia esse incipit: aut quum æger, quamuis adhuc sapiat, tamen quasdam vanas imagines accipit, & intra verba desipiunt: Perfecta est, vbi mens illis imaginibus addicta est. Quare hæc rectè notasse maximè ad curandum facit: nam vt canit Q. Serenus,

Non semper præsens dolor est sanabilis: ergo

Cura magis prodest venturis obuiam morbis.

Imminens enim est phrenitis, cū adhuc influit materia in caput, necdum firmata cū est materia in aliquâ parte. Postea cū intemperie suâ exuitur cerebrum, euidentes notas præsefert. Facies saturato rubore suffusa, vultuosa, & aspectu terribilis. Maximè obseruari debent oculi: etenim per sanitatem limpidi spiritus animales, oculos peruadunt: at incipiente phrenitide, miscentur vapores acres: & inquit Galenus, cū in cerebro biliosus succus abundat, accedit rapida febris: oriturque tunc fumus, vt in lucernis ab oleo, qui per vasa quædam ad oculos tendens, phasmatum causa existit: & efferantur oculi. nam vnde incipiunt intueri insueto aspectu: & oculi eructi turgent, non sine scintillante igne vagi, & toruum inspiciunt squalentibus oculis, exertis, & truculentis. Quare delirij notæ potissimū lucent in deprauato & feroci oculorum motu: vt est facilis mutuaque ὁμοῦ ἀρχὴν ἔχουσα συμπάθεια. Circumspiciunt, & crebros quoquo-

Reliqua signa.

Incrementi signa & videri.

4. Loc. affect. 2.

O

uersum

3. De diff. ferent. resp. 2.

βεραρυῖν αἰσθητικώτερον.

uersum cient coniectus. Atque id faciunt vel sponte sua indecore, vel iniussu motu penè inuiti. Tale si quid *ἡ δὲ ἀποπνεύσας*, indecore id faciunt signo dementiae. Tales oculorum coniectus Poëta memorat in Didone furibundâ, & ceptis immanibus efferâ contra Aeneam. Vident ut signa insaniz se prodant ab oculis: nam omnium proximè absunt à cerebro. rectè Hippocrates, *τὰ κοινὰ, καὶ τὰ ἐγγύς, ἀπὸ τοῦ καὶ μακρὸς καὶ ἐγγύς*, id est, communia & proxima, omnium prima & maximè afficiuntur. Insolens itaque & vaga oculorum mobilitas flammearum, ac squalidorum suspecta sit: squalent enim siccatibus membranarum & cerebro, unde aluntur & succum suscipiant. Hlos ager cerebro perficitur, modò siccos, modò lacryma perfusos aceri. Lucem quoque aut tenebras si fugiat (exhaustis spiritibus & succis) cum fixo visu, atque sine illâ palpebratione, aliquando etiam manuum ante oculos præmissis, quasi aliquid apprehendere, vel detrahere volentium, quod aut inhaesisse oculis, aut antè volare agrotanti videatur: nam in oculis patâtes tales fuligines vident, quas foris esse existimant: propterea & carphologia, & crocidismus adsunt. Febris etiam indicat eius præsentiam: nam, ut ait Aëtius, rarò ab initio adest febris; sed die quarto, quinto, sexto, quin & ferit incipit: & ferè cum ipso periculo incidens: at quidam septimo, vel nono delirare incipiunt. Cum autem præsens est phrenitis, aderit febris, quæ, ut inquit Celsus Atrrelianus, est intra diuturnum tempus inter capediffata vult dicere, in phrenitide pato-

xyssimum efflorescere tertio die: nam ita euenire magnâ ex parte ait Galenus: dicit magnâ ex parte, etenim fit de quarto die interdum accessio in quantum, si ex atra re torrida quæ fuerit bile. Adest horror brevis, ut ait Razes. Cum risu tacito, aut eû cachinno & cantilenâ; vel cum mæstitudine, silentio, aut murmure, aut vagitu, vel leui secum musitatione, vel indignatione, ut in furorem exiliens difficile teneatur, omnibus iracundus, vel sese percutiat, aut vestem suam vel propinquantium scindat; alloquantibus si non respondeat: nec potest, nec cibum postulet: si ore datum cibum contineat, & paululum post eum proiciat. Vigiliæ inges necessariò adsunt, aut patuus & turbulentus somnus. Genarum rubor quem interdum excipit pallor: capitis ficitas, quæ statim ebibat fomenti liquorem; dentium stridor; guttæ sanguinis leuissimæ per nares, capitis frequens acclinatio, cum aurium intentione, ut aliquid audire videatur: raptus cooperimentorum à pedibus ad superiora. Tandem cadaverosa facies, manuum tremor: præcordiorum vehemens tensio atque ad superiora adductio, impedimentum loquutionis, singultus. Pulsus creberimus atque submersus, & tremulus & imbecillis, aliquando etiam deficiens, & in similitudinem oleo defecti luminis marcescens: parvus ex imbecillitate: rarò magnus, nam rarò est miis phrenitis: & si fuerit magnus, durus erit, quia membranae sunt occupatæ: creber & celer, quia aucta est necessitas. Interdum, ut scribit Galenus, fit pulsus subtrementulus; quia facultas ad eum languet, ut corpus arteria-

1. Aph. 12.

1. Proverb. 14.

Galen. 4. de caus. puls. 14.

Accessio-
nes habet.

1. Aet. 3.

arteriæ illi graue sit. talis pulsus notat phrenitidem quæ est proxima syncope: & pessima illa habetur, à prostratis viribus. Tandem acciditur pulsus cum quadam conuulsione; ob phlegmonem membranis conceptam: hinc durities affunditur arteriis. si quid vndosi habet, hoc ei euenit ex substantiâ molli cerebri. Plerumque vera phrenitis, in quâ idiopathiâ affligitur cerebrum, perpetuum habet delirium, quod sensim nascitur & desinit: non subito & affatim vt deliria febrium ardentium, pleuritidis, peripneumoniæ, cardialgiæ. tactus hebescit, vt & reliqui sensus: obliuio mira, vt matella petita, meiere obliuiscantur. lingua, inquit Razes, nigra, aspera. Hæc sunt pauca & mitia etiam imminente phrenitide, sed grauiora & plura eâ præsentem. Interdum etiam adest quidam ptyelismus, cum sputandi finem non faciunt indecorè. tametsi & necessitas quædam sputandi non raro idem denunciet, cum exudante quodam ichore à cerebro inflammato, bullæ minutulæ assurgunt in ore & linguâ, tum idem serum mouet saliuam, prolapsam in aluum, cuius è fundo prorepat ad saliuandum per tunicam eius, palato, fauceibus, & linguæ intextam. Explicasse satis me puto quibus ex symbolis in præsentis phrenitidis agnitionem veniendum sit. Videamus iam quidnam subsidij ex agnitâ morbi historiâ adferre & sperare liceat. Cum itaque phrenitis sit symptoma quod nascitur ab intemperie cerebri, oriatur indicatio alterandi, cumque hæc sit calida & sicca intemperies, refrigerandum erit & madefaciendum. Sed

quia intemperiei sociatur materia, primum erit euacuandum. materia auctor est inflammationis, in quâ efflorescit vis caloris, ac vbertas sanguinis biliosi: quare temperandum & euacuandum. Materiae morbificæ indoles hæc notanda in substantiâ, qualitate, copiâ, & motu: nam cum intemperies adsit cum causâ, à causâ excisione auspicanda curatio. Materia si substantiâ in vitio sit, vt cum venenum ferè spirat, aut si copiâ fatigat, euacuanda. si qualitate, alteranda. si motu, cogitandum de influxu, fluxurâ, & de eâ quæ partim influxit & partim influit. Si influit, aderit indicatio reprimendi. Quod si partim irruat, & partim iam insedit (quod clucebit ex symptomatum incrementis vel decrementis) notabimus num in caput ruat emissâ à toto corpore, vel à peculiari parte, aut congesta num sit in capite. A toto si irruat, illud euacuandum: & vt recessit humor à sanguine, ita parcius educatur. vt si pituita salsa mixta sit sanguini. Si à parte, illa euacuanda, & reuocanda ad carceres hos erit, vnde profecta fuerat. Sin in capite congesta fuit, cucurbitis exugenda. Fluxa materia vel hæret venularum anfractibus, vel in aluos effusa est, aut imbibita poris in molem effert partem. In primâ, deriuandum repellentibus: in aliis resolutioni & scarificationi indulgendum. Cum materia fluxura est, sese effundet vel attractione, vel translatione: vtræque erit reuellenda. Ratione doloris cum prolectatur materia morbifica, ille mitigetur: si iniuriâ caloris, refrigeretur. A transmissione si irruat, occurrendum mittenti parti: propterea

nonnunquam in frigus abducimus hepar, totumque corpus. Primum tamen totum purgetur: nam materia orgasmo efferata est: & obnoxie alterandum. Ita à morbo, & causâ morbifica elicitur remediorum census. iam ad alias indicationes pergendum. Num morbus in decursu sui principio, aut medio versetur explorandum: & num ex idiopathiâ vel concordia affligat: an sit vera phrenitis. Dein examinanda partis affecta substantia, functio, connexus, sensus, situs. Meninges affliguntur, (sensilis pars) propterea miti medicamine percellendâ: sed leptomeriâ valeat remedium, nam cranio tectâ sunt hæ membranæ. Cumque vnâ cerebrum laborat, à stricto medicaminum gelu abstinendû, & spiritus recreandi odoriferis, studendumque vt palato naribusque ritè excludatur materia capite concepta. Tandem indicatio à virtute ducta perpendatur: nam ea, si prostrata, totam ad se elicit curam, valida, negligitur, medio modo affecta, altero oculo obseruatur. Si brevis futura, tenuissimè habendi: nec coqui poterit materia: sed ilico (quia efferata) extrudenda. Si aër incanduit æstu, strenuè agendum. Vt breuiter dicam, repelle, reuelle; dein altera partem: tertio, quiescat, ratione virium: nam cum phrenitis sit inflammatio, oportet scire quâ arte curetur inflammatio: & ei tunc iungat cuncta illa quæ suadet & admittit pars occupata. Vt cum adsit materia quæ insuit & facit inflammationem, si à toto effunditur, illud vacuetur, illaque reuellatur: dein ad influxam pergendum biliosam materiam, quæ iam poris recepta est, per

Anace-
phaleosin.

exiles venas, quas distendit: hæc euacuanda repercutientibus, & cucurbitis, sanguisugis. partim exudans, cum venulæ hanc amplius continere nequeant, vnde traicit partes easque rigat: hæc digerenda. Intemperies verò annexa castiganda. Has indicationes ex naturâ partis moderabimur: vt hîc principi parti iunctæ sunt mēbranæ affectæ, & naturâ frigida, & membranæ sunt valdè sensiles: attamē validis ossibus operatæ. adde aëris conditionem. vacuetur itaque vnâ, & purgetur: venâ, & aluo: habita tamen ratione febris. Hactenus ex naturâ huius affectus proposuimus quidnam agendum sit; sed antequam in rem eamus, perpendemus, num illæ indicationes, ex tali affectu morbifico sumptæ, felici euentu in vsum duci possint: frustra enim de curatione transigemus, si illa inanis futura fuerit. Hoc intelligemus, sumptis indiciis ex morbo, agro, tum à parte affectâ. Quantum ad morbum, si eius contuleris speciem & essentiam, morem & magnitudinem ad agri vires, intelligemus phrenitidis summâ vim: nam, vt scribit Trallianus, Phrenitis, vt omnibus in confesso est, ὅτι ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκκινδυνώσας τὴν ψυχὴν, id est, acutissimus periculi que plenus affectus. Scies itaque num euasurus sit, si vires morbo contuleris: quod elucet ex signis coctionis & cruditatis: & notabis morbi mores ex epiphænomenis signis. de quibus abundè in Methodo nostrâ. Quamuis enim vsque ad vigesimum diem suam historiam trahat phrenitis, nonnunquam tamē ea vis est venenati succi, vt quarto, imò & tertio die enecet.

Pregna-
sta

Lab. 3.
cap. 4.

quod!

3. Epid. 3
agro 4.A sym-
ptomati-
bus.

2. Pror. 8.

quod euēnit phrenitico apud Hip-
pocratem. Attamē non omnis phre-
nitis est insanabilis : quare exacte
perpendi debet vis symptomatum
& differentiarum. Symptomata hīc
sæpe calamitatem intentant: propte-
rea affirmat Galenus, plurimos phre-
niticos pessundari ex perennibus vi-
giliis, quæ non minus *αὐτῶν διὰ πρὸν*
corpus exhauriunt, ac assiduus cor-
poris labor: nam perpetuò se iactant
loco stare nescij phrenitici. Præterea
somnia magna vis est pepasmo ad
crisim, & vnde firmissima crisis ostē-
ditur: idque cum aliàs, tum verò
in ecstasi, in quo infelix animi vix
vitquam

*Soluitur in somnos, oculisve aut pe-
ctore noctem*

Accipit:

2. Aph. 2.

2. 1. 5.
Pror. 8.

ut Poëta cecinit de Phœnissâ. Ac
beneficium somni testatur illa vox
Hippocratis, Ibi somnus benignè fa-
cit, vbi delirium inde quiescit. &
quæ in phrenitide memorantur in-
somnia, boni sunt ominis. & somni
καταναύουσι, id est, arctiores, nec tur-
bulenti, qui serpunt gratissimi, cu-
rasque leniunt, & corda oblita labo-
rum præclare ad salutem faciunt &
apparent: nam inde fit significatio
redintegrati cerebri, & sanæ mentis,
nec ampliùs perturbatæ, quodque
absit acris tetraq. anathymiasis. Sa-
nabile itaque malum: & Alexander
Trall. se multos curasse testatur: &
Hippocrates asserit multos, in eâ
tempestate, phreniticos euasisse; &
multos cecidisse. Symptomatu frequens
mutatio hīc mala est: nam
tunc feritas causæ phreniticæ pera-
grat omnes cerebri mansiones: cum
orgasmus materiæ efferæ mutationi-

bus creber est, crebrumque facit
transcursum ab vnâ parte in aliam.
Et talis motus materiæ tenuis, acris,
calidæ, fit ineunte morbo. Si itaque
ineunte phrenitide, symptomata iam
terrifica, crebrò mutantur, vnde va-
rietas in videndo, audiendo, imagi-
nando, ratiocinando, & memoran-
do, feritatem materiæ denunciant.
& phrenitidis incrementum cerni-
tur in actionibus ad summum de-
prauatis, *τὸ ἡγμονικόν, καὶ τὸ θυμοειδές,*
καὶ τὸ ὀρθονομικόν, id est, principis, iras-
cibilis, concupiscentis: quæque *ἐν τῷ*
ὀρθονομικῷ, iam factæ sunt *θυμοειδές*. ut
in muliere Thasiâ morosâ, quam
vocat Hippocrates *θυοειδής*; & in
Dealcis vxore. hæc enim repentina
phrenitidis symptomata sunt ex in-
ueteratione causæ phreniticæ: ob
eamque causam peiora: sicut sera ra-
bies à morfu rabiosi canis immissa.
& victa facultas triumphatæque à
morbo iacet. Præterea si delirium
fiat per propagationē humoris ma-
ligni & efferi cerebrum occupantis,
nec hæmorrhagiam cientis, id pra-
uum est: hoc modo phrenitis super
peripneumonia nasci solet. Ac talis
peripneumoniæ crudelitas eleganter
describitur ab Hippocrate. Septi-
mum diem agentes, aut etiam cele-
riùs moriuntur: mente nonnulli læ-
sâ: nonnulli ab orthopnœa & ster-
tore suffocati. nam calamitosa est
omnis palindrome, quam feritas
maligna que facit caco-chymia: ma-
ximè fractis iam viribus à primige-
nio morbo, hoc elucet in metaplas-
i pleuritidis in peripneumoniâ, &
huius in phrenitidē: nam costis no-
biliores est pulmo, & cerebrum ipsum
pulmone: & primigenij morbi ma-
teria est

teria est mitior, quàm ea quæ metastasi effluens cunctando computruit magis. Quare hoc modo malo periculoso accedit malum calamitosum. Ita etiam si lethargus superueniat phrenitidi, malum est: nam tunc effecta vis languet cerebri omniumq. membranarum & neruorum, ut pariter voluntatis & sensus amissio inferatur. Et insania taciturna, superstitie vocis libertate neque obsessis à phlegmone instrumentis respiratoriis excipientibus, deducantibus, aut mouentibus mortem denunciat. Est enim *ἡ ἐκστασις*, delirium in quo summa sunt omnia mentis percussæ aut alienatæ, vnde fanatici homines dicuntur. sed mox de hac, vbi de differentiarum ratione: iam enim de symptomatum ago ratione. Conuulsio si in phrenitidem incidat, quod ex insigni feruore nerui à siccitate coarctetur, pessimum. vnde scripsit summus præceptor, Qui in delirio vocem canoram edunt, linguâ conuelluntur (quod nimirum in siccati cerebri contagione trahantur musculi nonem linguæ, neruusque septimæ cōiugationis) his rigida cutis morticina. Attamen hîc conuulsio potest esse salutaris: cùm materia phrenitica à validâ naturâ in neruos excutitur. Et hæc conuulsio nec inanitionem, nec repletionem agnoscit sui auctorem: etenim quæ à copiâ est, non agnoscit acrem succum. Sed quibus notis elucebit symptomata à criticâ hac conuulsione? In criticâ mitescent phrenitidis symptomata, pulsus validiùs feriet. Cùm ab externâ parte manus nerui trahuntur, id malum: id sentietis, dum pulsum exploratis: nam sæpè ab inanitione

Galen. 12
Method.
216.

id fit. Sed vix æquè funestum signum inuenies quàm si dentibus strident: *τῷ το*, inquit Hippocrates, *ἐλθόντων γὰρ* *ὁ καὶ τὸ ἦδν*, id est, si fanaticus quis factus hoc faciat, omnibus modis est funestum. illud *ἦδν* iam in procinctu mortem esse denotat. Nam stridores dentium, *αἰσίνος ἦδν ὁδὸν τῶν* vocat Hippocrates, sunt ut in crepitaculis crebro allisu: quod est tremoris argumentum: Belgicè dicimus *klappertanden*, ex sententia Galeni, qui dentium *αἰσίνος* comparat vagis oculorum coniectibus. Quamuis hic Hippocrates sub verbo *αἰσίνος* complectatur etiam verbum *κωπὴς*, id est, collidere, cùm, quodam mordendi studio, mutuo attritu veluti fragosum stridorem edunt: quod Belgicè *knyerstanden* dicimus: conuulsis musculis temporalibus. Iam omnis conuulsio quæ in delirium cadit, mortem in procinctu esse denunciat, & ad vltima ventum esse testatur, nisi sit critica: nam significat cerebrum exhaustum esse, & facultatem effectam languere, cùm musculi cerebro vicini ita afficiantur. Nam multum temporis ad humiditatis redintegrationem petunt nerui, nec interim inducias præbet morbi vehementia, sed ilico viribus exuit corpus, & citam mortem adfert. Galenus tertio Epidemion, vbi de Pithone, ait, quattuor elucere calamitosa signa: partes extimæ, ut manus & pedes frigent: sudor frigidus manat: fit mutus; brevis spiritus. Si febris nullis paroxysmis feratur, non superabit septimum diem: tunc enim vel ad salutem, vel ad interitum terminabitur. Sin paroxysmorum vicissitudines adsint, vel vndecimo, decimo-

Section. 1
76.

decimoquarto, vel vigesimo die finietur ad salutem vel ad mortem. Vrinæ autem maximè notandæ: etenim aquosæ maximum erysipelas notant, propterea scripsit Hippocrates. Quibus (febre nimirum correptis, nullâ spe intermissionis) pellucidæ & albæ funduntur vrinæ; tincturæ nimirum biliosæ expertes: à translatione symptomaticâ bilis ad caput; huiusmodi ferè in phreniticis apparent: nisi id fiat criticè ad hæmorrhagiam; aut per diadochen ad intestina, quam mox sequitur dysenteria critica. illæ, inquit Hippocrates, prauæ: quod contra naturam agri & morbi appareant. Sin à crisi, vt à sudoris validæ vi, aut à sanguinis effusione liberali, tenuis & alba feratur, redintegrationem valetudinis significat. Sed si sub tali vrinâ phrenitis sui similis esse pergat diu, breui morietur. Alba etiâ deiectio mala est: cùm nimirum sunt tincturæ biliosæ expertes, quæ tamen non sunt eiusmodi ex colore ciborum, vt lactis: quales in Apollonio visæ sunt, qui lacte victitabat in febre: sed si ex euentu tales apparent, vacuitate scilicet bilis, translata in cerebrum. Atque ea translatio cita, præcipit atrahendi occasionem vesiculæ fellis: causa autem translationis est, inflammatio superarum hepatis partium, quæ vnâ cum sanguine bilem rapit. Quare, qui phreniticus cum deiectione albâ euaserit, Hippocrates vidit neminem. Præterea nec vomitus phreniticis prodest. Pessimus est autem vomitus æruginosæ bilis: cùm non oritur à cōgestâ materiâ in ventriculo. Nam tandem nigrum vomunt: ex febris ardore, & ventriculi

sympathiâ cum cerebro. Sic enim & sauciati capite, statim bilem vomunt: *ἑρπυμωεία*, quâ se cerebrum & ventriculus mutuò afficiunt. Et nigra illa vomitio phreniticos efficit *δυσενώδης*, per accessionem peioris causæ phreniticæ. Scripsit Hippocrates, phreniticis æruginosæ bilis vomitio, citam interdum mortem adfert. Et historiâ quartâ, part. tertiâ, tertij Epidemion: A cerebro enim inflammato & perenni febre humoris maligni adest succretio, & in ventriculum affluxus, qui est cerebro *συμπαθείσας*, quia est *ἰσχυρὸν ἐπ' αὐτὸν*. Si vlcus lingua contraxerit, quod alcola Arabibus, lethale. Rigor etiam interdum bonus est, cùm hunc excipit sudor, morbum soluens: qui si symptomaticus fuerit, erit calamitosus. Sudor autem emanans toto corpore, & capite, phrenitidem soluit. Quin etiam bonum est, inquit Aretæus, ad lucem placari insaniam. Cum palpo autem periculosa insania: talis erat Dealcis vxor, quæ *ἐψηλάσα, ἐπάλαν, ἐγλυψε, ἐτερολόγη*, id est, palpabat, floccos carpebat, sculpebat, festucas auellebat: obiit vigesimo primo. Refert Holerius, cuidam adolescenti annorum quindecim, ad malleolum dextrû tumorem inflammatorium obortum fuisse: vnde venenum sursum ferebatur, quarto die phreniticus obiit: cùm impediretur cauterij admotio, & scarificatio. Idem refert ex leui catarrho in facie ruborem natum fuisse: vnde phrenitis, conuulsio, mors. Calamitatem prænunciat si sensus titubent, siccatis nervis, ac cerebro à potenti actu: cibi immemores, virulenta si vomant: vigiliæ contumaces: in spinam si iacent retractis

4. Aph. 72.

Prorr. 1. 2. 13.

1. Prorr. 10.

3. Epid.

Galen. 3. Cris.

3. Epid. sect. 3. hist. 15.

Historia.

Anacephalosis Symptomatum moris.

retractis & implicitis cruribus: nam cum delirij plenus sit hic iacendi modus, conatum etiam & vim habet: quod in languentibus, & in dorsum, ob infirmitatem iacentibus, absurdè sit. Floccos si prostratis viribus vellant, aut ex pariete stipulas si carpant, aut si legunt festucas, vel pulices capient: lotium album, quod prius rubebat: stridor dentium: aluus stricta & vesica, deiectio alba, spasmus: alcola lingua: hi in Libitinæ ratione concedunt. Ita à symptomatis iudicium petitur. Iam ad illa præsentia venio quæ ducuntur à morbi essentia, & eius causis. Si omnes cerebri facultates frangantur, ita ut imaginatio & cogitatio memoriaque titubent, res erit plena periculi: at quo plures fuerint minus labefactatæ, minus periculi suberit. A causâ efficiente: ut intemperies hæc calida & squalida cerebri si fuerit in habitudine, non tantum periculi inferet, quàm illa quæ hectica dicitur. Sed estne hectica hæc phrenitis vllis remediis expugnabilis? Certè si ad vigorem suum progressa fuerit, calamitosa erit. Sin eò nondum peruentum sit, aliquid spei supererit ad curandum: dummodò tertia illa naturæ humiditas non fuerit exhausta. Propterea fatetur Galenus hecticâ phrenitidem prauam affectionem esse, qualis est hectica febris, quæ cum ad statum deuenit, agrè mitescit: ita & hectica phrenitis. quare non temerè promittendum. Hinc est quòd phrenitis cum tremore ad interitum deducat: exhausto iam cerebro: nam tale symptoma, est cerebri, post alterationem magnam, alterati: proptereaque insanabile; ut in Theodori

vxore: & in Dealcis vxore. Hic leuis tremor cernitur in subsultu, & gesticatione manuum, linguâ tremulâ, dentium collisione, ut prius dixi. Et, phrenitici sputatores, indeq. fanatici, tandem tremuli moriuntur: nam primùm indecorè tantùm delirant sputando, & aliis delirationibus: hinc fanatici sæuiunt: tandem prostrati tremunt. Itaque primùm sunt phrenitici, dein fanatici, inde nouissimè tremuli. Quare, primò sputatores sunt, inquit Hippocrates, dicuntur autem sputatores, qui aut familiares suos conspuunt, aut qui sine conspuendo, sputandi finem nõ faciunt. Id aut necessariò faciunt, aut indecorè: si indecorè, id primùm vestigium est ad insaniam: si necessariò, propter stomachum nimia humiditate perfusum per feri phrenitici prolapsus, vel quod id ex cerebro in palatum exudet: quemadmodum in vulnere capitis sicco, pustulæ biliosæ pululant in palato & linguâ. Sic, exudante sero, ophthalmia fit lacrymosa: pleuritis tussiculosa: hepatis magna inflammatio, singultuosa. Quare ptyelismo phrenitico succedit insaniam *ἡμετέριος*, id est, *ἡμετέριος* *μελαγχολία*, plena immanitatis atrabilaria insaniam: vnde postremò tremor, cum mors in procinctu est. exhausto iam cerebro atque nervis, vnde facultas fatiscit in officio. ita tremor symptoma est alienati cerebri; sicut insaniam fortiter alterati. Quare cum ad funestum morbum accedat summa virium infirmitas, retinendæ hinc vitæ erit desperatio. Non tamen, vbi ab atrabilario est sanguine, de salute conclamatum erit, vbi in hecticam nondum abiit.

Refert

A morbi
essentia &
causâ.

1. *Præf.*

7. *Epid.*
1. *Epid.*
sect. 3.
h. 15.

Refert Trallianus suâ ope euasisse, qui aded efferi erant, vt, teli copia si adfuisset familiares trucidassent. Hæc de causâ immediatâ phrenitidis, nimirum intemperie. Sin ad causam mediatam collineauerimus, scilicet ad inflammationem; si illa à sanguine bilioso originem duxerit, non tantû periculi inferet, si sanguinea benignitate bilis morsus abundè perfundatur. vnde scripsit summus præceptor, Delirium cum risu obortum; à mitioribus nimirum vaporibus, & ichoribus sanguineis; minùs periculosum. sin ab atrabilario sanguine fuerit, plus periculi inerit, nam in *ἐκτασι* abripiuntur. Est enim *ἡ ἐκτασις*, delirium in quo summa sunt omnia mentis percussæ aut alienatæ, vnde fanatici homines dicuntur. Progressus huius insanie huiusmodi esse solet, vt laceffito cerebro à bile perusta, exoriatur insania melancholica, quæ cernitur in cœptis immanibus fanaticorum, qui paulò antè phrenitici fuerant: quia bilis atræ sunt acriores morsus quàm flauæ. Vnde *ἐκτασις* illa *μελαγχολικὴ*, id est, excessus melancholicus est *διεισδύς*, id est ferinus: nam ineunte morbo pacatiores sunt ægri, mox, dum in atram flaua vritur bilis, ferocissimi fiunt ægri; hinc languent & tremunt. Vel si atrabilarius fuerit initio sanguis, mox ferociunt: ab acriori morsu bilis vstæ atræque. vnde dicebat Hippocrates, delirium quod cum studio iungitur, minùs tutum: quod sit ab adustâ & feruidâ bile, cum agresti sero, & vapore. Fiunt itaque primùm phrenitici à mitiore succo: dein fanatici, excessu ac feritate melancholicâ: vltimò, aliena-

tione cerebri à diuturnâ & vehementi alteratione, cùm nimirum exaruerit cerebrum, aut inebriatum fuerit bile, vt lanæ inficiuntur veneno fucata Assyrio, tum pro clamore silentium: pro iactatione quies: pro artuum euibratione, leuis tremor: pro vigiliis, cæmia & cataphora veteriosa: quales erant in pestilentia apud Hippocratem. ita Dealcis vxor tacita erat, nec tamen voce capta, vnde Hippocrates, Qui cum silentio in *ἐκτασι* abeunt per febres, nec voce sunt capti, calamitosè ægrotant. Si quis Hippocraticas auctoritates velit ad prognosin: hæc loca inspiciat: Delirium quodd denuncient signa, quæ cerebrum à calidis succis vel vaporibus testantur affligi: 6. Epid. 3. 36. & 3. Epid. 1. 5. & 3. Progn. 15. & 1. Epid. 3. 19. & 1. Progn. 31. 32. & 1. Progn. 35. & 1. Epid. 3. 19. & 6. Aphor. 21. 23. & 5. Aphor. 40. Phrenitidis 1. Progn. 33. 1. Progn. 13. 1. Progn. 13. & 4. Aphor. 72. & 6. Aphor. 53. 12. 11. 1. Progn. 10. & 1. Progn. 24. & 2. Aphor. 2. & 7. Aphor. 5. & 2. Progn. 1. & 7. Aphor. 7. 9. 14. 10. 18. & 1. Progn. 14. 9. 8. 28. 33. & 3. Epid. 1. 7. 8. & 3. Epid. 3. 45. & 1. Progn. 1. & 1. Epid. 2. 63. Læxæ mentis, 2. Aphor. 33. obliuionis 3. Epid. 1. 5. Deliria cum silentio, tremore, & palpo, sunt valdè phrenitica. Sed validi hîc tremores, citam mortem denunciant: nam illud symptoma est alienati cerebri: & à priuatione, habitus comparari non potest. Itaque obscura deliria, clavis contraria, vt melancholicâ dementiâ taciturni, qualis erat Dealcis vxor: vel cū phrenitidis inueteratione, ac cerebro iam bile perfuso & infecto,

ut lana alba veneno Assyrio fucata, unde effatae titubant vires, nec potius est membra iactari, vocem canoram edi, calamitosum. Ad curationem pergo. Si itaque curabile videbitur malam, maturè tollatur: id ni fiat, hominem tollit: nam cum semel insedit capiti inflammatio, vix ab ea euaderet: itaque venienti occurrèdum malo. Hic adest inflammatio, morbus vehemens: itaque valido auxilio opus est. Propterea locum habebit phlebotomia si infirmitatis omnis absit metus: idcirco Razes dicebat, opus est apertione venae, si aeger ineunte morbo, validus fuerit; nisi adsit metus futurae infirmitatis. quare in hectica phrenitide ab ea erit super sedendum. Et si succreuerit ex alio morbo, ob vires, parcius erit euacuandū. Seuerè Asclepiades pronunciat, ut, sanguinem mittere, hominem occidere dixerit; quod sit affectio cum summā & continuā febre: sanguinem autem non nisi remissā in febre detrahendum. Contrā ratio est, & Celsus, qui asserunt, cum facies rubet, venae tument, & vel post quartum diem secandum esse, constantibus viribus. Sed dices, frenum bilis, est sanguis. Ita est, & malè sanguinem sine bile educemus: sed iam plus bilis educimus quā sanguinis, & si solius causā deriuationis, educeretur sanguis, id bene fieret. Sæpe autem frustra ferè educi sanguinem scimus, cum iam facta est inflammatio, dubiaque salus. Sanguis itaque educendus est: sed quando? intra diatrioton, inquit Caelius Aurelianus, ultra nunquam: vexantur enim in eiusmodi agitudinibus corporis vires. Hic igitur

perundite venam: nam dicit Abincennas, postea iniiciatur enema. Et Razes ait, antequam eluceant cōspicua signa phrenitidis. primo vel secundo die, inquit Aretaeus: si quarto die phrenitis inuaserit, à septimo elapso pertundatur: si sexto vel septimo die, omittenda: nam est criticum illud delirium. Si, inquit Aëtius, primo die phrenitis irruat cum febre, aut secundo die, vsque ad quartum, & non consecutaria fuerit alterius morbi, vrinis subcreuentis, facie rubrā, atate integrā, succipienō corpore, mediam pertundite venā. Tertio die transacto, vult Guainerus omittendā phlebotomiam. In hac re difficili auctoritates posui. Bertrutius ait, ad summum, quarto die transacto, reuulsionis causa venam secandam non esse: sed potiùs in fronte. Diocles post sextum & octauum diem phlebotomabat etiā quosdam iuuenes fortes, inquit Caelius: sed hoc, iudicio Caelij, est iugulare aegros: iam vexatis viribus sanguinem educere. Verum quā copiam euacuabimus? Si fuerit maximā bilis copiam perfusus sanguis, parcius abducatur. hoc dicit Abincennas, in medio capite, vbi inquit, in apostemate cholericō non prolixè sanguis exauriri debet. quasi dicat, postea pharmaco opus erit. Sin sui causam agnoscat phrenitis sanguineam maximè materiam; inde efflorescet phrenitis acuta, aut peracuta. si peracuta, eā ineunte, ad animi deliquium exhauriatur: nam ultra septimum diem non excurrit: estque vehemens inflammatio, febris peracuta, & dolor summus. In his enim tribus historiis, non iunctim, Galenus dicit, se non inuepisse

Curatio.

Phlebotomia.

Quando
& quā
copiam.1. Aphr. 3.
et 13. et
1. Aphr.
23.

*Ant. ini-
tia capiti
De phre-
nitide qua
7. non
transit.*

inuenisse maius remedium euacua-
tione ad lipothymiam vsque. Verum
hæc tria iunctim in phrenitide oc-
currunt; etenim caput & membranæ
æstu inflammatorio ardent, febris
intentissima, & summa doloris adest
causa. Propterea rectè dixit Abin-
cennas, ad lipothymiam vsque san-
guinem educendum esse. Vires enim
robustæ esse possunt; nam sanguini
mixta est materia morbifica. Si vires
firmæ, ineunte morbo tales sunt:
nam rarò alioqui pulsus eorum est
magnus; & propterea admonuit Ga-
lenus, periculi plenam esse sanguinis
ad lipothymiam educationem: ob
iactationem enim atteruntur vires,
vt canit Q. Serenus,

*Amisissæque refert frendens amenia
vires.*

Et Aretæus scribit, inueni saginato
cui venæ turgēt, minùs in phreniti-
de eliciendū, quàm si non phreniti-
cus foret. Optimum fuerit hac in re
sequi consilium Hippocratis, qui in
inflammatione lateris educit sangui-
nem ad mutationem coloris. Ple-
rumque tamen hîc infra lipothy-
miam subsistat effluuium, excurrat
ad vncias quattuordecim. Quod si
maximè bile scat sanguis, suffecerint
vnciæ sex; robustis decē: nam phar-
maco postea opus erit. Si à præcor-
diis, inquit Aretæus, orta est, auda-
ciùs secandum: nam fons sanguinis
ibi habitat. Vnicâ vice hæc fiant: nam
morbus non dat inducias. Foramen
angustum inferatur, pice obducatur.
Sed quæ vena est secanda? hæc non
perpetuò est in nostro arbitrio: quod
æger brachium auertat: Trallianus
& pragmatici ab eo abducti tunc se
vertunt ad frontis venam. sed hoc

est incrementa morbo adferre, ma-
ximè si sanguinea fuerit phrenitis,
corpusque si circumfluat sanguine:
nam ita cursum suum flectet san-
guis in caput; & euacuatio fiet per
locum ægrum: quod malè fit. Præ-
staret primò, cum Aëtio annuente,
mediam venam brachij aperire; dein
cum Paulo recludere venam frontis:
vel cum Diocle venam sub linguâ.
Sin vena secari nequit, eius loco suc-
cedaneæ veniant cucurbitulæ: nam
Galenus libro De curandi ratione
per sanguinis emissionem, in mulie-
ribus albis crassis, vbi tenues venæ,
scarificatione vititur loco venæ se-
ctionis. Dorso & lumbis admoventur:
nam sanguis in caput effundit
se ex hoc, qui ibi est, oceano cauæ
venæ: nam inde repunt duo rami ad
iugulum, posticam ad partem. & ita
ægr' i' i' fiet vnâ auersio. Sed si ma-
num porrigat æger, quænam tunc
vena ferienda? Galenus dicit maxi-
mè euacuari viscera sectâ venâ in-
ternâ brachij: Hinc vulgata opinio
fuit, hanc in primis aperiendam esse,
si summa adsit plethora: quod si mi-
nor illa foret, mediam venam solue-
bant: sin adhuc mitior plethora in
vitio esset, cephalicam pettunden-
dam affirmarunt. Sed Galenus ibi
non loquitur de repleto capite, sed
de reliquo corpore sanguinis pleno.
Itaque nos aliter: si maxima adest
vbertas sanguinis, primò cephalica
recludatur: sin parcior copia sangui-
nis adsit, mediana referetur: sin ad-
huc minutior sanguis fuerit, feriatur
basilica. Auctor huius sententiæ est
Abincennas, vbi ait: Si sanguis qui-
dem in toto ac capite circumfluit,
soluatur cephalica: sed si nondum

Dulcium.

*4. De vi-
liu ratio-
ne auct.*

*Que ve-
na.*

*Phen pri-
ma, terti-
ut dicit
Iasen Pra-
tensis.*

caput occupatum sit, sed est in hoc ut occupetur, aperiatur media, quam nigram vocant: sicut si extrema pars capitis causam tractionis conceperit, ut ex calore, ictu, hic pertundatur basilica: & si vis ut extrahas plus illo, solve saphenam. Ita transigendum in morbis capitis qui non dant inducias: nam hac ratione tollitur capiti infesta plenitudo ilico, vaporum impetus sursum repentinum reuelli-
*Hamor-
rhoides,
Frontis
vena.*
 tur, & succorum lasciuientium æstus cohibetur. Si sit ab atrabilario sanguine, vel à solemnibus hæmorrhoi-
*Hamor-
rhoides,
Frontis
vena.*
 dibus suppressis, illæ euocentur. si turgent, acuto scalpello fodiantur, aut hirudinem admove. Sed dicet quis: tenuis sanguis hic in vitio est: & affirmat Galenus 6. Aphor. 11. & 21. Crassam sanguinem prolici per hæmorrhoides. Dico ex Galeno. 4. Sanit. 4. posse per hæmorrhoides totum corpus euacuari æquè ac per phlebotomiam: quamvis maximè opituletur, ubi ab atrâ bile & ab hæmorrhoidibus sædatur sanguis. Hirudines ponè aures, & temporibus, fronti, quattuor aut quinque, circulo quasi, inquit Aurelianus, faucibus parum sub aures, & naribus applica. Quin morbo pergente ad vigorem, aperiatur vena frontis. & hoc est quod ait Alhasarabius, si vena ei soluta non fuerit antequam intellectus exutus erat æger, incidenda iam tunc erit vena frontis aut narium. Itaque si morbus in rabiem exæstuat, & plena phrenitis si debacchetur, non salutaris remedium vel ex ipso ferres Epidauro, quam si confestim frontis vena pertundas, id agendum à reuulsionibus etiam ilico, tor-
*Hamor-
rhoides,
Frontis
vena.*
 rosior fiet vena, si fasciola constrin-

gatur collum. Nil salutaris hoc remedium: sed non tam diu cūctandum ut cadant vires, quæ diu in hac iactatione non perseverabūt. quin his fractis, nares potius recludendæ. Ego sanè, inquit Trallianus, magnâ ad phrenitide correptum curaui: & nisi multi fortessq. famuli eum cōtinuis-
*Historia
1. lib. 12.*
 sent, & viticulis vndique constrinxissent, neuiquam ne in fronte quidem venam secare potuissem: aded ferociter agitabatur, & si gladium habuisset, non paucos iugulasset. hic celeriter curatus est. Cū itaque iam symptomata consistunt & vr-
*Historia
1. lib. 12.*
 gent, ad hanc venam veniatur: maximè si eminens hæc vena fuerit, ut quibusdam hominibus est. Guainerus post horas sex à brachij incisa vena, has aperit. alij post quartum diem hoc faciunt. Si his remediis nihil remittat dolor, inquit Aretæus, resectis prius viribus, vertici cum
*Cucurbi-
tula.*
 scarificatu affigatur cucurbitula: verum interscapulio prius inanis affigatur, ita etiam Galenus. & Octavianus Horatius eas sepe profuisse testatur. Alia diatrīto, dicit Aurelianus, raris partibus cucurbita appo-
*13. Meth.
21.
1. Acad. 2*
 nimus occipitio blandè, & sub ipsâ fronte sanguifugas facimus inherere quattuor vel quinque, ut non ex vnâ parte detractio sanguinis fieri videatur, sed veluti circularis, ut totum spiret atque releuetur caput. At si plurimum laxamentum facere voluerimus, totum caput rademus, & per circulum plurimas cucurbitulas affigemus, alteram occipitio, alteram medio capitis, quod bregma vocant, alias duas superius à temporibus: sed neque cum multâ flammâ, nec nullo tempore hæreant. Arentes
*Enclaire-
sis im-
peditur
cucurbit.*
 enim

*Albucaſis
cap. de uſu
cucurb.*

enim atque ſiccæ cucurbitæ (hoc eſt, quæ cum flammâ admoventur. interdum enim cum aquâ calida imponebantur) caput implent & turbant. Detraſtis cucurbitis, ſi erubuit pars, leniter ſcarificetur: ſin minùs, mitigabimus ſpongiis vapidis: & ubi in ruborem abiit pars, ſcarificabimus, & ſanguinem proleſtabimus cucurbitæ. Eo tempore vicinis partibus, collo, capiti, læues ſineque ſcarificatu cucurbitas imponemus. Si malum enatum ſit à ſuppreſſo menſtruo, primùm brachij recludatur vena; & dein pedis: nam morbus non dat inducias, propterea poſtea cauſæ occutrendum erit. Vincula crurum, fricſiones, & vacuæ cucurbitæ conferunt ad auerſionem materiæ à capite, ad tertium uſq. diem: nam quarto die hæc plerūque agritudo in ſtatu ac ſummo vigore eſt. Propterea iubet Trallianus, vt ante paroxyſmorum incurſum imponantur cucurbitæ, vt deorſum ſedatur materiæ ſuſum ruentis impetus.

Pharmacum.

Quantum ad pharmaciam, purgentur ilicò phrenitici: nam efferus eſt humor, & pepaſmi expers, vnde ſumma ſymptomatum vis, aut eorum frequens mutatio. Quare de phrenitide etiam loquens Hippocrates, dicit, *παρὰ τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς γὰρ*, hoc eſt, eo ipſo die purgandum: quo ſcilicet feritas ipſa percipitur, non exſpectatâ paroxyſmi remiſſione: nam, inquit, in huiusmodi *ῥοις*, id eſt, cunctari, periculofum: nam metus erit ne tota ſe morbifera materia in partem afflicta effundat, vires ſtangentur, cùm calor febrilis etiam inde incrementa ducat. Abſque præparatione itaque tranſigatur: ne in-

flammatio meningis ſe in apoſtoma firmet. propterea ſcripſit Razes, priuſquam perfectæ phrenitidis ſigna elucent, ſoluatur vena & aluius, vt, Accipe electarij de ſucco roſarum, catholici, cuiuſque drachmas tres: ſyrupi ex multiplici infuſione violarum & roſarum, ſingulorum ſemunciam; decocti hordei vncias quattuor: fiat hauſtus. Aliud, Accipe ſyrupi roſati laxatiui vncias tres; mannae vnciam: ex decocto tamarindorum. Aliud, myrobalanorum citrinarum, & Indarum drachmæ duæ; tamarindorum ſemuncia; pruna decem: coque ex aquâ violarum: expreſſioni adde mannae ſeſcunciam. Aliud, Accipe pruna, eaque coque ex diluto violarum: trauce pulpam; cui adde caſſiæ & tamarindorum pulpam & mannam: & ſi lubet, electarium de ſucco roſarum: & cum ſyrupo roſato laxatiuo fiat inſtar opiata: ſumat vnum aut alterum cochlearium: vel diluatur decocto tamarindorum. Si ſit retorrída bilis in vitio, iunge ſumariam, epithymum, myrobalanos Indas, bugloſum, pruna, ſenæ folia, polypodium, rhabarbarum laudatum hîc remediũ. Sed ſumma hîc adſit cautio, ne mota materia non educatur: quare ſit ſatisfaciens remedium. Propterea iungit Abineennas ſcammonium hiſ purgantibus: immeritoque hîc à neotericis reprehenditur. Sed ille non ſine cautione eo utebatur: nam in tali corpore uſum eius init, quod ſine incommodo eo vti ſolet. & hoc ex Galeno dicit: & ait ad grana quattuor eo vtendum eſſe: vt non ſit euacuatorium ſed adiuuans rhabarbarum, idque exſtimulans in

Purgantia.

Cautio

2. Actus.

PRAE-
PARAN-
TIA.

suum munus. Sin autem malū non sit tam subitarium & acutum, ita ut se remittat per accessiones, materia parari potest, & postea pharmaco educi. Eodem modo agendum si restibilis à phrenitide materia aliqua sorda fuerit: nam scripsit Hippocrates, Quibus excussa insania, febris acuta superuenit: phrenitici rursus fiunt. Hic relapsus ex insania fit reliquis in cerebro: nam tanta est insaniae feritas, tantaque cerebri alteratio, ut vel solum empyreuma superstes novam illi fœturam proferat: quæ ni exhauriatur, in proximo erit relapsus. Quare euacuandum: nam insaniae cacochymia, malignitate cæteris omnibus antecellit. Primo itaque leniendum: perpetuoque in hoc morbo irritanda aluus, si clysmis, ex lactucâ, violariâ, cucurbitæ foliis, maluâ, seminibus frigidis, cassiâ, oleo violato, melle rosato. si per os, accipe pulpæ tamarindorum, cassiæ recentis, manna, cuiusq. vnciam; cum syrupo rosato laxatiuo formetur ad opiata ideam: sumat interdum cochlearia duo. hoc acui potest electario de succo rosarum. Præparantia abundè præscripsimus vbi de dolore capitis ex bile. Si adsit alui astrictio, à stringentibus syrupis abstineat, & utatur syrupo violato, cum aquâ decoctionis prunorum, & seminibus quattuor frigidis. Lactucæ hic frequens sit usus in decoctis & syrupis: nam somnifera est, naturæ studet, & vnâ cum morbo pugnat, ferocientemque materiam domat. Bibat interdum boraginis vel buglossi stillatitium liquorem: adde interdum syrupum nymphææ, vel papaueris. Aquæ endiuivæ, libra, succi

granatorum acidorum, & dulcium, cuiusque vncia; sacchari selibra: fiat iolabium. Ita citriorum, & acetoso syrupo utimur, ut etiam iolabio rosato, & violato æstate. Trallianus laudat diacodion: vbi ab ardentissimâ est bile, & si vires nō reclamant: nam vnâ somnum euocat & febrem exstinguit. Optimū etiam est remedium aqua nymphææ, & myrtillorum, cum tantillo olei vitrioli, quod acescat leniter. Potet ex sententiâ Rasis, aquam prunorum, cucurbitæ, vel citrullorum, cum mucagine seminis psyllij tenui, si ardeat retorrida bilis. Corroborantia scripta sunt vbi De dolore capitis ex bile. da granata à cibo, & conseruam rosarum, boraginis, nymphææ. Accipe corallorum rubrorum, drachmas tres; margaritarum, sesquidrachmam; sacchari albi, selibram: solue in aquâ rosarū, in quâ drachmæ tres santalorum immaduere: fiat confectio in mortellis. suauē balneum caput recteat. Tandem ad causæ coniunctæ curationem veniendum. Hæc vel loco migrare potest, vel non. quæ migrare potest, in vicinis venis hæret, & nondum phlegmonem fecit, reprimatur oleo violaceo, cum lacte muliebri, sed ilicò pili auferendi, quod peruadant remedia. Sed magnâ cautione quantitas reprimentis remedij, hoc est, frigoris eius & strictionis, captari debet. Quare signis quibusdam explorandū quantus sit materiæ phreniticæ astus: & quæ causa eam capiti intulerit. Si ratione attractionis fiat phrenitis, significabunt illud calor & dolor qui præcessere: & causæ aliquæ prodromæ fuere, vnde astu caput incāduit. Si hæc non præcessere, dicemus

Causa con-
iuncta re-
media
TOPIC-
CA.Cautiones
in Topico.Nota cau-
sæ.

dicemus translatione materiæ morbificæ ab aliis partibus caput occupari. Quantum ad causas efficientes, aliæ sunt proximæ causæ phrenitidis, aliæ mediatae. proxima, est intemperies calida & sicca, quæ est vel in habitudine vel in habitu. Si sit in habitudine, erit tumultuosa & clamorosa phrenitis; sese iactant, gestibus & verbis delirant. Si vero in habitu iam sit phrenitis, illa est hectica, quam Hippocrates obsecuram vocat: quod non ita se prodatur, non iactant se, silent, dormire putes, sed mouent occultò manus tremulas, ob summam infirmitatem. Hoc illis euenit, inquit Trallianus, quia cerebrum ab æquabili his perfunditur intemperie: quare alysmos iam abest, cum ob imbecillitatem vocem vix efferant, nec amplius exilire possunt. & irritationis suæ causam non amplius sentiente cerebro: & inquit Trallianus, *Ἐκ τῆς αἰσθητικῆς*, arecente cerebro, eiusque neruis: *ἡ δὲ δυσαισθητικὴ*, id est, ægrè sentiunt: adeò ut excitati vix exaudiant. si excitentur, claudunt iterum palpebras. Hæc si adsint cum languido pulsu, erit hectica phrenitis, quæ ad mortem pergit. Causa autem mediata est sanguis biliosus, vel atrabilarius, inducens variam inflammationem. Si itaque inflammatio inducta fuerit, à tenuiore & bilioso sanguine, qui æstu copiamque peccat, erit hæc mitior phrenitis: cum risu, nugigerula est hæc dementia, qualis erat in Thasiâ muliere vultuosâ & iracundâ, quæ à mēstruis non de more proruptis delirauit. oculi rubent cum vultuosâ facie, subitillum aderit sanguinis è naribus, pulsus

maior; vere inuadit iuuenes bene habitos, qui succi plenis cibis & vino indulgere, rebusque qui dulcibus delectantur. Sin à bilioso sanguine enata fuerit, his vehementius febris æstuat, vigiliæ inuictæ perennant, & cuncta symptomata sunt grauiora, ut iactatio, linguæ asperitas; quin inuadunt aut feriunt astantes, caduerosa euadit horum facies: inuadit maximè æstate homines calidos, qui vino & aromatis indulgent: flauet horum facies, & rixantur. Quodsi à retorridâ bile, quæ in atrorem se vertit, incubuerit phrenitis, illa effera erit, & excessum habet *ἡ ἐκ τῆς αἰσθητικῆς*, perfacilem *ἡ δὲ αἰσθητικὴ*, id est, transitum bilis flauæ in atram, cuius aciores sunt morsus quàm flauæ, & propterea hi euadunt, vltâ iam bile, ex phreniticis fanatici, & efferati. Cernitur autem illa summa immanitas in iis, mordendo, percutiendo, sæuendo in eos qui adstant: ut etiam sibi ipsis manus adferant, & cæptis immanibus efferi sese precipitant: calcitrant, feriunt, pro hostibus & demonibus hos qui præsto sunt habent. ita flaua bilis in cerebro facit phrenitidem; bilis atra maniam siue insaniam, vnde fanatici: nam æruginosæ bilis, quam vomunt illapsam à cerebro in ventriculum, facilis esse solet in atram mutatio, cuius malignæ & efferæ cacoehymiae morsus sunt acerrimi. Iam ad Topica remedia redeo. Quò itaq. magis æstauerit morbificæ materia (viribus ægri, & tempore morbi animaduersis) eò validiora, algore & repressione & mitigatione, adferenda erunt remedia. Præscribuntur autem Topica ad symptomata hinc vrgentia, vel ad ma-

A bile signa.

Ab atrâ bile signa.

Galen. 1.
Pror. 35.3. Epid.
lib. 1.Mediana
causa.A mitio-
re bile si-
gna.

Topica.

Ad vigi-
lias.

ad materiam morificam. Ad sympto-
mata, vt ad vigilias: nam vt dicit
Trallianus, maximum delirantium
remedium est somnium. De his egi-
mus in doloris capitis curatione;
vbi de symptomatis. Id notandum,
Abincennam prudenter admonuisse,
opium non esse ad mouendū fronti
aut temporibus, ni valida exsplen-
descat naturæ vis. tunc accipe opij,
croci, cuiusque scriptulum; vini albi,
aquæ rosatæ, singulas vncias; linteo
ad moue: à somno abluatur chamæ-
meli & anethi decocto: vel aqua
calidâ, in quâ coxit quid castorei:
Commendat Aretæus serpillum, vel
hederæ succum ex oleo, cum pau-
co aceto. ita spondylis etiam vti-
tur: nam hæc dissilât materiam cras-
sam, vigiliatum auctorem, & robo-
rant. Crocinum vnguentum naribus
& auribus quoque indit Aretæus:
imò & opio ita vtitur. Cumque vi-
gilie nullas inducias concedunt, la-
uentur, suafore Raze, manus & pe-
des: nam refrigeratio harum par-
tium, ratione neruorum, ferit cere-
brum: accipe violatum, corticum
papaueris, hordei mundati, seminis
lactucæ, radicem mandragoræ, sin-
gulorum manipulum: coquantur ex
olla ænea, dum rubescat aqua: capiti
superfunde, quod reclinatum sit ad
peluim; vel petiâ laneâ ad moue, &
collo circumda, nam vasa arctat.
Hoc, inquit, cottidie sæpe repetitum,
recreat refrigerando, & reprimat in-
fluentem succum. & Aretæus dicit,
quod torpens caligo sit somni ini-
tium. Rondeletius his addit flores
chamæmelinos, anethum, anisum,
iridis radicem. nos de dolore capitis
à bile, etiam alia describimus. hæc

Lotio.

ad symptoma. Ratione autem mate-
riæ morificæ Topica ad mouemus,
perpendentes, num ea materia ad-
huc influat in caput, vel num iam ibi
stabaletur. Fluentis autem materiæ
ratione, commoda sunt ea quæ hu-
ius influxum cohibent. quare in ini-
tio morbi sint frigida topica: in statu
mixta: in fine morbi purè resoluen-
tia. Primò itaque repellatur influens
succus, calor reprimatur, dolor sede-
tur, & robur afflictæ sedi addatur.
vt, Accipe olei rosati bene parati,
partes quattuor, aceti partem vnam,
vel aquam rosatam, cum oleo rosato.
Si æstuat vehementer caput, adde
aquam solatri, maluæ, vel psyllij
decoctum. duo linteâ ad sint, quæ
frontis lōgitudinem & latitudinem
æquent: de his inuicem alterū in rosâ
& aceto habeatur, alterū in fronte.
vel, ineunte morbo, coque in aquâ
rosatâ rosas, vel plantaginem, aut
solatrum, & flores nymphææ, vel
violatum, aut cortices papaueris: po-
stea iunge oleum rosatum ompha-
cinum, & parum aceti, vel suc-
cum limonum. Hæc tantum primo
die locum habent; nisi symptomata
efferantur: nam Aretæi sententia
est, cum maximè insaniant, maxi-
mè reprimendum esse: non autem,
inquit, hoc agendum initio. Cum
symptomata non crescunt ampliùs,
sed cum in eadē ideâ hærent, adde
tunc oleum violatum cum lacte. vt,
initio, Accipe aquæ nymphææ, rosa-
rum, lactucæ, solatri, cuiusque vn-
ciam; mucaginis seminis psyllij,
sesquidrachmâ: misce, & cum muc-
caginem concepit inde aqua, capiti
ad moueatur linteo, vnâque addatur
quid succi limonū. Altimarum iubet

Patiens
materia.

Ineunte
morbo.

Cap. 6.

vt caput

vt caput rosaceo cum modico aceto irrigetur: æstate tepido, hyeme moderatè calido. & si aëris frigus adsit, ex æquo adde chamæmelinum. ita Indicum Picolomineum, ducis Amalfiæ filium, cum ab omnibus esset destitutus, liberauit. Vel fiat cataplasma ex farinâ hordei, cum oleo violato. Razes irrigat caput ex oleo violato, temperato lacte muliebri: hoc mollis lana imbuta capiti admouetur. Alij accipiunt iam olei rosati binas vncias, aceti semunciam; mox loco aceti chamæmel. vtuntur: & tandem solo chamæmelino. Cautio adsit ne validis repercutientibus vtamur, ab exacto primo die. Attamen ex Aëtij sententiâ, si vehementius fuerit delirium, ab euacuatione, caput rigato oleo in quo capitâ papaueris coxere: à fotu aquæ in quâ capitâ papaueris fuere decocta. & frontem somniferis illine. Si itaq. fuerit æstas, naturâ si æger calet, & si acerrima fuerit materia morbifica, dum influat materia, Accipiemus seminis lactucæ, portulacæ, singulorû drachmas binas cum semisse; florum violarum, rosarum, cuiusque pugillum; seminis anethi semidrachmam; omnia contunde, & confunde cum oleo de papauere, & pauco aceto: fiat frontale. Aliud, olei papaueris, olei rosati, singulas vncias: misce his æquas partes farinæ hordei, & seminis papaueris, & cum albumine oui quatiatur, vt fiat cataplasma: adice scriptulum caphuræ: admoue fronti & temporibus. Spongia naribus apponatur irrigata decocto papaueris & mandragoræ. vel eam, quam in Methodo nostrâ ad praxin descripsimus. Cælius Aurelianus, post

phlebotomiam, caput fouet, atque occipitio lanas oleo calido ac dulci madidas apponit: similiter vertebri, præcordiis, atque pectini: nam consentiunt in hoc affectu. Si biliosa admodum fuerit materia, accipiemus rasuram cucurbitæ, cum oleo nymphææ, vel violarum, aut rosarum; addi potest aqua solatri, & muccago psyllij, & foliû nymphææ, vel lactuca superponatur. Cautio adsit in rerum frigidarum vsu, ne quid nimis. nam, vt scribit Auerrhoës, tutò calfit caput, at non citra periculum refrigeratur. Themison, duobus aut tribus diebus transactis serpillio, hederâ, ex oleo fouebat. sed passionis motum considerabimus. Assiduus itaque rerum frigidarum vsus vitandus, ne quem dormire volumus, postea excitare non possimus, vt ait Celsus: nam in lethargum calamitosum ita abire solet phrenitis. Quare eo filo ducatur curatio, vt in initio sint frigida topica: in statu sint frigida mixta resoluentibus: in fine morbi, purè resoluentia. Sed sint ferè semper tepida actu, ex Aëtij sententiâ. Cautio præterea adsit, ne immodicè aceto vtamur in topicis; nam vigilias siccitate suâ adfert & dolorem. sed sit eius hæc copia, quâ solum peruadere possit remedium in locum affectum; vel potius eius loco vtemur succo limonum. Præterea, si materia foras fertur, non reprimenda erit, vt prudenter admonuit Abincennas: sufficit acetum naribus admouisse, & caput decocto maluarum fouisse. In fine autè augmenti, & in principio status dentur mollia resoluentia, vt florum chamæmeli, meliloti, rosarum, cuiusque manipulus;

Cautio-
nes.3. Sect.
collect. 3.Ordo in
Topica.

Cautio.

Post prin-
cipium
Topica.Hæc etiâ
somnia-
ra.Lib. 2.
cap. 7.

pulus; maioranæ pugillus: coque ex aquâ vel lacte: fiat fons: dein vnge oleo rosato, chamæmelino, & maioranæ oleo: cum paucis succo limonum. In declinatione purè resoluant, vt chamæmelû. Quare ratione iam influxæ materiæ resoluentia, & euacuantia sensibilibiter commoda sunt. Quantum ad ea quæ sensibus comperta vacuatione exhauriunt, ea sunt cephala, & apophlegmatismi: quæ admoventur cum ad declinationem iam ventum est, purgatoque corpore. De his vbi De dolore capitis. Sed hic masticatoria inutilia: nam renuunt ea agri. Resoluentia calfaciant, attenuent. hac serie eis vtendum, cum diuturnum sit malum. Primum vtetur oleo rosato completo, ne quid attrahatur: dein addemus chamæmelinum: tandem chamæmelino cum lilino, & anethino, & incoquimus spondylium: dein ad castorium & euphorbium venimus: & viuas sectasque columbas capiti imponimus: vel omentum calidum caleseat in sartagine cum oleo chamæmelino; vel pulmones bruti. æstate tepide, hyeme calide. Sed si influat adhuc materia, à valde calidis erit abstinendum. propterea prudenter scribit hoc Octavius Horatianus, vel Theodorus Priscianus, cum iam, dicit, aliquantulum resedit morbus, quod tertio die ferè euenire solet, cum imminutus est calor, & dolor consopitus aliquantulum, vtetur oleo chamæmelino, vel anethino, in quo papauer, vel lactucæ semina coxere, vel aquæ incoque folia violarum, cucurbitæ, maluam, parietariam, rosas, chamæmelum, cortices papaueris, semen lactucæ, & maluæ.

Galen. 13
Meth. 21

Ad materiam
quam quæ
influit.

ergo, si
morbus
adgruet

& lac super caput rasum semper emulgeatur muliebre, si malum à sanguine maximè nascatur. Sed vbi delirium morâ trahit, inquit Aëtius, serpillum aut spondylium oleo incoque, nam crasse exhauriunt vapores. Quidam calentes pecorum pulmones (quia molles & leues arteriosoque sanguine perfusi) capiti imponunt: quod notum etiam fuit Q. Sereno, qui ita cecinit,

*Siue calens febris iactatos exedit artus,
Siue meri gustus, seu frigoris efficit aura,
Cōueniet calidis pecudū pulmonibus aptè
Tēpora lāguētis medicā redimire coronā.*

Quidam frigefactos hos pulmones iterum in decocto maluarum, rosarum, violarum, nymphææ, chamæmeli, meliloti, serpilli, (vt suadet tempus morbi) madentes tepidosque exprimunt, ac iterum his repetunt caput. Sed præstaret vitali illo caloris blandimento ab animali vti: & quoties mutatur, toties aqua tepida caput abluere, ita gallinas & catulos per spinam sectos imponimus, aut lacte recenter emulso fove caput, aut aquâ calidâ, in qua coxit quid castorei. Fouet caput Aurelianus oleo, & aquâ, miscet fœnigræci, vel seminis lini succum: nam dicit, omnia sine odore, & fumi afflatu esse debent, ne caput impleant. Monet Aretæus cauendum esse, ne mador in ceruicem descendat: neruis enim inimicus est: puto id in stringentibus succis locum habere. Idem suadet vt maxima cura sit humectandi thoracis, gratis rebus: nam, inquit, cunctus calor eo æstuat, fiat epithema ex aquâ rosatâ, aceto, santalis, & caphura. Viriles globuli, & mulierum vbera inuoluantur linteo madente

PHRE-
NITIS
per sym-
pathiam.

Galen. 3.
loc. aff. 5.

* Id est,
propter
commu-
nionem,
& gene-
ris simi-
litudinē.

madente aquā halicacabi, vel portu-
lacæ cum aceto. Renes vngantur vn-
guento rosato loto ex aceto, adde
caphuram. Hæc de dignotione &
curatione veræ phrenitidis, cum ho-
mines è potestate mentis exeunt ob
inflammatas mēinges cerebri. Sed
fit nōnunquam vt insanīæ plena sint
omnia: non tamen idiopathiā occu-
pato cerebro; sed aliunde conceptā
perturbatione. Itaque quidā ab initio
phrenitici sunt, vt, apud Hippocra-
tē tertio libro Epidemiōn, ille phre-
niticus qui tertio die obiit, Erasinus,
& Philistes, hi ab initio phrenitici
erant. Sed interdum sequitur alia
māla; quod euenit in Hermocrate,
quinto die, & ei qui in Dealcis horto
iacebat, & vxori Philini, & Philisco.
Dicitur autem hæc insanīa, conse-
crata paroxysmis febrilibus, Para-
phrosyne, vel paraphrenitis, quæ est
via quædam ad phrenitidem, elatis
ad cerebrum vaporibus. In hac de-
liria non sunt perpetua, qualia esse
solent in phrenitide, & inde nata
insanīa: sed pressā leuiter, atque
fugacia. Exoriuntur enim *καὶ τὸ
δριγύνειν* vitiorum quæ cerebrum in
sympathiam ducūt. Atqui in primo
Prorrhetico, scribit Galenus, Quæ
ex pituitā & bile in cæteris partibus
natæ offensiones, cerebrum in sym-
pathiam possunt adducere; nihil
habent perpetuum. Ita ab vtero
inflammato delirant aliquantulum
mulieres: propter sympathiam quæ
vtero intercedit cum cerebro, * *διὰ τὸ
κοινὸν εἶναι καὶ οὐκοῦν*. Hoc enim interest
inter *φρενίαν* & *παρεφρενίαν*, vt *πα-
ρεφρενίαν* sit vix apud se esse, & non-
nihil siue parumper è potestate sui
exire: nam, vt diximus, nullum deli-

rium potest esse *δριγύνειν*, quando in
cæteris partibus, pituitæ & bilis of-
fensiones, cerebrum in contagionem
adducunt. Quare leuato accessione
impetu, mens redit; & propterea de-
lirium, ex febribus, plerumq. breue
est: & excusso hoc delirio ferè pro-
fundus somnus obrepit. Accuratè
itaq. dignotio horum malorū captari
debet: nam, vt scribit Alexander
Trallianus, plurimi in *δριγύνειν*, phre-
nitidis tradenda decepti fuere: vt
etiā *παρεφρενίαν* pro phreniticis
haberent. Potest itaque delirium na-
sci ex afflictis neruis, ventriculo, dia-
phragmate, pulmone, vtero. Com-
munis itaque nota est hæc, quod
omnia quæ ex sympathiā nascuntur,
subitò eueniant: sed phrenitis pau-
latim fit: nam sympathiā delirant,
cū in vigore suo tantū sunt di-
ctarum partium morbi: quo sedato,
cedunt & deliria. at in phrenitide
perpetuum adest delirium. quod ta-
men ita intelligendum, vt interdum
tamen aliquantulū æger ad mentem
redeat, dum nondum fanaticus eua-
sit. Nec tamen minùs perpetua hæc
dicetur insanīa: nam nullas habet
certis vicibus remissiones. Annota-
uit Galenus delirium etiam fieri ob
affectum oris ventriculi, & à febrī-
bus ardentibus, & à pleuritide, &
peripneumonia. idem scripsit Hip-
pocrates libro tertio De morbis: &
Aretæus De morbis acutis. Fit au-
tem frequentius ex diaphragmate
inflammato, inquit Aretæus; & Hip-
pocrates eam describit tertio *πρὸς
ῥίαν* folio 160. linea 18. in Græco co-
dice. Ab aliis partibus nullis perpe-
tuum proficiscitur delirium, dempto
solo diaphragmate; quare antiqui
illud

Ab aliis
partibus.

5. Loc.
aff. 1.

A DIA-
PHRA-
GMATE.

Galen. 5.
loc. aff. 4.
in fine.

illud τὰς φρένας, id est, mentē vocarūt, tanquam sapienti parti cōferat quicquam. Antiquorum sententia fuit, ab hac parte phrenitim fieri: nam cius vis à perpetuo delirio parum distat. Attamen ita distinguemus: nam differt oculorum affectibus, & substillō sanguinis, & respirandi ideā: nam phrenitici ex idiopathiā cerebri, rariū & magnum spirant: at à diaphragmate inflammato qui delirant, spirāt inæqualiter, exiguum & frequentem spiritū ducunt: nam ineunte inflammatione magnam & anxiam spirationem edunt, præcedit enim tensio, quare ob dolorem se pādere nequit. Hic nō æquē cruenti oculi, nec tantus ardor capiti; sed potius præcordia vruntur. Vox acuta, quæ antea erat grauis: & hypochondria intus sursum reuulsa sunt. & queruntur de diaphragmate, ita ut se contingi non sinant. hæc Hippocrates. Vox enim hæc acuta expressionem violentam arguit materiæ vocalis, ab instrumentorum oppressione: qualis in sibilo per angustia viarum auditur cū erumpit spiritus. intrō autem trahitur, quōd diaphragma obliquo situ collocatum, per societatem peritonæi tunicæ quæ adiacet hypochondriis, ipsa in suæ contractionis sympathiam attrahente, paribus lineis, velut manibus quibusdam obliquis. Hic frigidum nequaquam bibant, nisi pepasmo mitigata fuerit materia: alioqui spasmi metum adferet. His secetur liberaliter vena in brachio: & dein, suasore Cælio Aureliano, cucurbita tumori imponatur cum scarificatu. Locus inflāmatu oleo rosato completo illinatur, inquit Aretæus, cum

anetho, conyza: si inflatio adsit, cumini & apij semina iniicito. Rosmarinus etiam commendatur. Fiat cataplasma, suasore Aretæo, ex farina hordei, semine lini, & fœnigræci, ex melle: linteis exceptum, imponatur. Abstinebimus tamen, quod admonet Trallianus, à validis fortibus, vbi valida exsplendescit febris. sufficit, euacuato iam corpore, solum lini semen, hydrelæo incoctum, vel ex chamæmeli decocto, visceribus inducere. Ita enim feruor mitigabitur, & viscera distenta laxabuntur, & mitescent febres. Notandum autem est, delirium & catochen non ita secum pugnare, vt sint ἀσύντα συμπτώματα: nam in prorrheticis legitur, φρενιτικοὶ καματώδες, ἀγρυπνοί, id est, phrenitici comatosi, vigiles. In his hyssopum coquimus ex aceto, quod spongiā naribus admouetur. Aër lucem & tenebras inter medius sit. Antiqui tales ægros in tenebris ferè habebant, inquit Celsus, eò quōd eis contrarium esset exterreri, & ad quietem animi tenebras ipsas aliquid conferre iudicabant. At Asclepiades, tanquam tenebris ipsis terrentibus, in lumine habendos esse dixit; neutrum tamen perpetuum est. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant, reperiunturque in quibus nullum discrimen deprehendi vel hoc vel illo modo possit. Optimum itaq. est, annuente etiam Aretæo, vtrumque experiri, & habere eum qui tenebras horret, in luce: eum qui lucem, in tenebris. At vbi nullum tale discrimen est, æger, si vires habet, loco lucido, si non habet, obscuro continendus est. ea adsit cura, vt spiritus animalis redintegretur.

Cas. 6. 3
De morb.

Curat.

Catochen
sociam po
test ha-
bere.

Diat.

Aer.

gretur. Si in luce quæ non sunt cernunt, aut alia pro aliis agnoscunt, aut si nouas vanasque imagines accipiunt, obscuro loco contineantur. Picturæ absint, & aula vario colore distincta: stragula plana sint, sine floccis: nam existimant seclari oculis cernere, quod nusquam vident. læues sint parietes: nam præ oculis falsa simulachra versantur, hinc manus agitant, quod propè esse eminentia existiment. Aër sit frigidus æstate; quod pampinis, salice, filanis, obtinebimus. Lintea aquæ rosatæ & aceto immersa circa lectum pendula tendantur. redolentia poma & pyra frustatim incisa, & aqua rosata irrorata hinc inde cubili reponantur. Vini odor absit: Theodorus Priscianus aded à vino alienos esse habendos suadet, vt aceti odorem fugiendum præceperit. Odor adsit capthuræ ex aqua rosata vel nymphææ. Aërem præstat esse temperatum; sed initio frigeat. Vbi se recolligunt, solis æstum æquè ac ebrietatem fugiant. Non diu, ait Aretæus, à cibo abstineant, sint pauci & continui: nam cibi animum demulcent. sed arte quadam, ex motu morbi ducta, id peragendum. Nam phrenitidi non exactè acutæ, quæ excurrere potest in vigesimum diem, victus tenuis simpliciter conuenit; vt tota ptisana. ad decimum quartum quæ effertur, huic utilis erit ptisanæ succus. ad septimum quæ sistitur, fruatur potu, cum paucis cremore ptisanæ: sumat manè & vespèrâ succi ptisanæ vncias tres; vel sumat lactucas, aut emulsionem seminum frigidorum. quarto quæ finietur die, inedia illi commoda erit. Inclinato morbo, pis-

cibus vitetur. Sit cibus madens & frigidus vi, hordeum, pruna, iuscula alterata lactucâ, boragine, spinachio, maluâ, acetosâ, omphacio, vel capite, aut seminibus papaueris, & frigidis seminibus nodulo inclusis. Lactucæ commendantur coctæ & aspersæ saccharo violato, & portulaca ex aceto, cichoracea. Coquantur in cibis semina melonum: vel accipe seminum frigidorum, & papaueris cuiusque semidrachmam: fiat nodulus, imponatur iusculis. Aretæus vititur diureticis, maluâ, betâ, cucurbitâ, apio: nam vnâ aluum emolliunt. Aëtius laudat vbique mellis rosati additam partem: & inquit, ptisana ita detur, vel mica panis: & mitigata febre, dentur oua, & lactucæ feruefactæ. Optima est pulticula hordei cum succo granatorû, cydoniorum, omphacio, aceto: hinc enim densati humores, non facilè cursum suum in caput flectent. Cucurbitas laudat Abenzoar, & in omnibus acetum, & succum citriorum. Non diu, suafore Aretæo, à cibo abstineant: nam cibi animum demulcent. sint pauci & continui. Sit tamen diæta tenuis, leniter astringens: non enim implendus æger, nec ieiunio vexandus, vt ait Celsus. Tempus quo pastum inire debet, prodidit Aretæus; id sit ait, in remissione febris, & delirij. Quod ad potum: abstineat à frigido actu, si in diaphragmate hæreat malum; ne crudior inflammatio euadat, & ne febris ferocior postea insurgat; quare tepidum bibat. Utatur iolabio ex granatis, rosato, vel violato, aut syrupo nymphææ, & de ribes, cum aqua hordei: hæc sitim extinguunt, & cum morbo pugnant: nam

generationem bilis prohibent, & incursus in caput reuocant, & acrimoniâ bilis infringunt. Sape & parum bibat, auctore Alexandro Trallarantia mala dulcia laudantur. Arculanus accipit vnam partem hordei, fricat cū panno aspero, coquit in aquæ partibus viginti: cū ad dimidium excoxit, colat. A vino, dū vires florent, arcendi ægri: nihil enim æquè ac vinum caput plethoricis causis implet.

*Lib. 2. De
varia
historia 37.*

De vino.

propterea olim, vt prodit Ælianus, Locrenses capitis supplicio cauerunt, ne quis ægrotorum infcio medico vinum biberet. Attamen Aretæus vinum concedit, vbi atteri incipiunt vires: nam, inquit, insaniam demulcet; emollescenteque animo, iracundia cadit. dabitur itaque cū trahitur morbus, & ignaua febre. Idem affirmat Abincennas, vbi vigilie perennant prostratis viribus, languidoque ventriculo si primum vixit, maximè si homo vino assuevit, iam tū vsum eius inecat. aliquos ita sanatos fuisse perhibet. Sit oligophorum, parcaque detur manu. Pragmatici malè hodie id exhibent, vbi iam ad vltima ventum est: anteuertendum hoc periculum. quin, inquit Aretæus, cū metus est, ne in vaporem homo resoluatur, vnicū subsidium vinum est: citò peruat ac nutrit, diffuentia coercet, insaniam demulcet. His etiam annuit Trallianus, modò non adsit ferox febris, nec valido præcordia calore æstuent, & aliqua coctionis modò notentur signa, & vbi vigilie fatigant titubantibus corporis viribus, maximè si vino assueuerit, frigidoque ventriculo præditus si sit; his, inquit, modicè detur. nam eorum ferociam transfert in hilaritatem, &

somnum conciliat; cibum enim coquit & distribuit. Hactenus ad hanc rem auctoritatibus opus fuit: vt habeatis quò vinum propinatum à vobis excusetis: nam quidam medici cum Aureliano censent vinum omninò negandum esse, tanquam repugnans, & nihil à veneno differens: etenim datum, inquit, statim furorem exasperat, atque in nimiam magnitudinem tollit. Virium itaque ratione detur; si inde plus commodi, quàm ex aliis, auctis inde, incommodi euenturum sit: Haud enim potis est, inquit Trallianus, id quod iuuat, vt aliquà etiam parte non noceat. Vino immadeat asparagus. Si stomachus à bile mordetur, ac arescat à siti, suadet Aretæus, vt lac exhibeatur cum aqua, plenà manu: hoc etiam laudat Razes. Vel frigida semina decortcentur, & in mortario contusa, per cribrum distringantur cum decocto fursurum, & saccharo dulcescat. Conferunt mirum in modum diuretica frigida. propterea etiam illinitur pecten oleo scorpionum composito. Rigentur ora aqua in qua maduit semen psyllij vel cydoniorum malorum. Quos odit, absint; amica videat & audiat: refert enim Censorinus, Asclepiadem, phreniticorum mentes morbo turbatas, sape per symphoniam suæ naturæ reddidisse: nam, inquit, in corporis & animi motu est harmonia. certè animiurbationes hæc plurimū possunt. Absit strepitus omnis, & hominum multitudo: nam acutè audiunt, & strepitu irritantur. Quiescat quantum fieri potest: nā, inquit Aretæus, à turbis in furorem aguntur: & vt refert Cōstantinus Afer, hoc malum hos in-

Nota.

Quies.

hos incurrit, qui magno ac subito exercentur labore ætate, maximè si squalet temperies: vt Sileno euenit, primo Epidemiõn, historiã secundã. igitur contineantur illi qui exiliunt de lecto, multis ministris, inquit Cælius, vt leniter retineantur. vel ligationibus vtentur ex vinculis latis & fortibus, qualibus nulla imprimitur vexatio. Sit cubile mediocre, vt nec volutari, nec delabi facilè possint. molli sint lecto, id gratum neruis. Stramenta omnibus mollia atque operimenta conueniunt. Sit etiam lectus, inquit Cælius Aurelianus, omni ex parte firmè locatus, vt cum fuerint impatienter iactati, immobilis perseueret. foribus etiam atque fenestrâ auersi, ne ingressu hominum asperentur. Omnibus sic affectis, inquit Celsus, somnus & difficilis, & præcipuè necessarius est, sub hoc enim pleriq; sanescunt. Silanus iuxta cadens, ad somnum facit. & lectus eorum, ait Octavius Horatianus, suspendendus est, & ad vicem gestationis agitadus: frequenti enim ex eã lecti motione somnos dulcissimos procurabimus: nam ita ex oculis eorũ, simulachris firmis abreptis, minùs occupata mens in perscrutandis simulachris, quæ oculis offeruntur, se remittet, & quieti dabit. Cuique vñitata, inquit Aretæus, somnum accersunt: nautis, nauis odor, & ventorum turba. Somno maximè studeatur, somno mitescit delirium. Fiat lotio manuum hypnotica, vt dictum De dolore capitis: & huic immersa spongia naribus admoueat. & si fieri potest, pedes etiam hoc modo lauentur: quia soli nerui mulcebri tepore vaporis irrigant cere-

brum: vnde somnus, qui est affectus sensus communis interni, id est, sentientis animæ, sensuumque arbitri, stipatus phantasiæ ac memorandi facultate. luscule cum capite papaueris coquantur. vel accipe syrupi papaueris, vnciam, vel fescunciam: aquæ lactucæ, vel nymphææ, vncias tres; pulueris diatragacanti frigidi, scriptulum: misce, bibat hora somni. aut accipiat pilularum è styrace grana nouem: capiat sub noctem. tutum est remedium. Perpetuò humectari debet aluus in hoc affectu. Fluat vrina, nam hæc sæpe supprimitur, foue pubem ex decocto parietariæ, radicum asari, petroselini, ex vino. fiat etiam cataplasma ex parietariã, cum oleo scorpionum. prematur pubes. Alkekēgi fructus sumat. Ab his cauendum, ne barbæ medici accedentis lapienam inferant: noui qui hac inscitia mediæ barbæ iacturam fecerant: nam interdum fallaci astutia sanitatem præferunt, vt violent. Cum delirium, mitescente morbo, in fatuitatem vertitur, nec dura sint præcordia, sed si focus morbi in capite fuerit, audacter lauare oportet, ac sæpe caput perfundere: id facit corpus diffilabile, siccitas mitigabitur, ac mens stabilietur, auctore Aretæo. Nam corpus horũ est astrictum, vt etiam asserit Cassius medicus; dum enim quærit, Cur phrenitici in paroxysmis robustiores sint? respondet, eos auctas habere vires, quòd habeant corpus malè ad perspiratum comparatum, idque ex vehementi adstrictione. Iaceant in loco omni ex parte deuio, ne aliquã transeuntium voce pulsantur. fenestris altioribus, ne se præcipitent. Iterum

moneo

Aluus & viscat.

Eadem
suadet
Aurelia-
nus lib. 1.
Acut. 11Cur ratio
sit phreni-
tica.

moneo, sit aer nec feruens, nec al-
gens, nec lucidus, nec nimium ob-
scurus, absint pigmenta, ne phantaf-
matis exasperetur mens, aut in risum
soluatur: nam falsa pro veris vident,
ac mentem agitatione lacerant. om-
nis splendor colorum absit. Laudat
Caelius Aurelianus, ut solus agri
vultus, sine alia corporis parte, luce
perfundatur, quasi per quandam
cauernam arguto usu machinatam.
sed notandum quibus asperentur, &
mitigentur. Aliis assentiendum, aliis
non, ut efferentur. eos quos verecun-
de coluerunt, per intervalla intrare
permitteremus; ne frequentia contem-
ptum faciat. Suadet Caelius ut pube-
tenus, hoc est, inter umbilicum &
pectinem, quod ἡ ἴσος Græcis, lana
oleo calido expressæ apponantur.
Sic cauetur ne vehementia febris, &
cerebri contagione vesica inflam-
metur, quod sæpius evenit. præterea
ne urinâ distendente vesicam anxie,
ischuria succedat. Spongiâ molli de-
tergeatur sudor qui per vultum &
thoracem emicat. Dabimus semper
congrua, fingentes ea quæ ipsi pete-
bant. Cum se in fortitudinem eri-
gere corpus cœperit, volantû dabi-
mus carnes, pisces, cerebrum. Mo-
neri debent iam qui euasere, ut rectè
mentem componant, cachinnos, &
tristitiam deponant, ut in vulneratâ
sede rectè mens habitet. Vfus hic
etiam notauit quedam remedia. An-
notat in Euonymo Gesnerus, hirun-
dines iuvenes tritas in puluerem,
mixtas cum castoreo, & paucis bono
aceto, esse destillandas: nouem dies
pota hæc aqua, à ieiuno, curat phre-
nitidem. Matthiolus suadet ut mal-
læ succus potetur, octo vnciarum

Urina.

EMPI-
RICA.

pondere. Accipe illud pingue & spu-
mam quæ bullienti sero lactis su-
pernatat: hoc unge caput rasum. Alij
caput ungunt cum aphrogalis. Alij
aquam boraginis & buglossi admo-
uent capiti; vel ex floribus nymphææ
liquorem, aut rosaceum liquorem,
ineunte morbo. Quidam illinunt
oleum ranarum, cum paucâ caphu-
râ. Matthiolus solani hortensis tum
foliorum tum baccarum succum
sincipiti cum lintheolis superponit.
Meorum quidam in Italia præce-
ptorum hoc oxyrrhodino frequen-
ter utebatur; aquæ rosatæ, olei rosati,
cuiusque sescuncia; olei nymphææ
vncia; philonij Rom. semidrachma:
misce, fiat oxyrrhodinon. Quidam
ex emulsione quattuor seminum fri-
gidorum & papaueris, cum sescun-
ciâ syrupi de papauere, & paucis
violato, vel de citreis, horâ somni
haustum exhibent. In vigiliis im-
moderatis hoc erat Montagnanæ
remedium: papaueris albi semun-
cia; corticum mandragoræ drachma;
croci grana quattuor: leniter contu-
sa, & sindone excepta immittè horis
sex aquæ nymphææ. fiat expressio:
datur ad vncias tres. sumat duabus
horis à cenâ & prandio. foris: accipe
unguenti populnei semunciam; olei
violati drachmas sex; corticum man-
dragoræ drachmam; opij grana tria,
vsque ad semidrachmam; croci se-
miscriptulum; succi limonum, pa-
rum. hoc extremum Montagnanæ
est somniferum. Aliud, Accipe opij,
croci, cuiusque scriptulum; aquæ ro-
satæ, vini albi singulas vncias; fiat
frontale ex lintheo: hoc commodè ad-
hiberi vidi. Si liceret casum in con-
siliu vertere, agros subito & nihil
talc

Semnife-
ra.Temera-
rium.

Anace-
phaleosis
curationis.

rale cogitantes, in ingentem cadum frigidæ plenum præcipitarem, in caput peruolutos, nec eriperemus nisi post affatim haustam aquam; vt subitâ formidine tactis, ad infernas partes abriperetur materia morbifica. Sæpe vsu compertum, hos euasisse, qui æstro perciti phrenitidis, sese in profluentem præcipitassent. Quare rectè Celsus, multa in præcipiti periculo rectè fieri; aliàs omit- tenda. Hæc de curatione, quam breuiter ita ob oculos reuoco: primò enemate vel purgatione, aut venæ sectione vtendum: repellentibus, & deip̄ sensim resoluentibus: cordi dicatis potibus humectantibus & frigidis: vrinam & aluum prouocanti- bus. In paraphrenitide autem, in quâ plus timoris quàm periculi, admitti poterunt loco phlebotomiæ, si vehe- mens illa fuerit (ne abeat in veram phrenitidem) cucurbitæ, oxyrrhodi- na, somnifera. habitâ tamen ratione partis obsessæ morbo. Vt, si à pul- mone, miscebimus violatum & pa- paueris syrupum, vel capillorum ve- neris. Si ab hepate inflammato, cum syrupo de granatis, & aperitiuis, vt cichoraceis. Si à diaphragmate, acci- piemus aquam hordei, in quâ violæ immauere, libram; olei violati, vn- cias tres, vt fiat epithema. At coma- tosa phrenitis vix curationē recipit.

CAPVT XI.

De LETHARGO, *Veterno La-
tinorum.*

LETHARGVS quamuis inflamma- torius sit affectus (vnde Con- stantinus Afer perhibet frigidam phrenitim à Galenō appellari) attamen symptoma est phrenitidi con-

trarium. In phrenitide enim diuissim gratissimum illud donum, somnus, non serpit: at in lethargo inexpugnabilis adest dormiendi necessitas. Quare qui hunc affectum lethar- *Nomen.* gum & lethargiam primi nomina- runt, ad obliuionem & pigritiam eius oculos conuertēre: Græci enim lethen obliuionem vocāt: & argiam vacationem, quam corpori atque animo ingerit hæc passio. Quare hoc nomen à symptomate inditum est. Abincenna appellat sirsē frigidum, id est, apostema frigidum, collatione facta ad phrenitidem: cū alioqui nulla phlegmone algeat. sed tanto hīc madore circumfluit cerebrum, vt in perennem somnum dilabatur. Ita vinum quoddam frigidum dici- mus, & cereuicias, quin & febres, cum aliis si committantur. Sed na- *Quid sit.* turam huius mali peruestigemus, & primū quid sit videamus. Si colli- neare velimus ad accidentia quæ hīc fatigant, dicemus esse delirium in- termissionis expers, cum febre, so- pore, & citâ obliuione consociatum, cerebri malè affecti per idiopathiam symptoma: sicut phrenitis. Ac deli- rium quidem notamus in morum alienatione, corporis indecorâ abie- ctione, & *ἀναιδης* laborum: sopo- rem in veterno & exolutione: fe- brim in feruore, vrinis, & arteriis: citam obliuionem in necessariis na- turæ rebus, vt oscitatione, respiratio- ne, alui secessibus, & lotio. Sed præ- stat causam symptomatis definitioni includere. Est itaque lethargus actio deficiens principum facultatum, or- tū ducens à phlegmone œdematosâ cerebri, cum febre continuâ. Si itaq. quis oculos verterit ad actionem

R

læsam

laxam, rectè lethargum symptoma esse profitebitur: sin verò ad phlegmonem, morbus erit. Quare Galenus meritò nonnunquam lethargum morbum esse affirmat: & aliàs symptomata id vocauit. Nam phlegmone est morbus cui lethargica symptomata consecretaria sunt. Dixi in definitione febrem adesse: hæc autem fit à pituità quæ in cerebro putrescit: sed hæc ibi stabulans auctor febris non euadet, ni adsit inflammatio; quæ proxima causa est horum symptomatum. Dum à tali pituità nondum inflammatur cerebrum, febris nondum manifesta adest: alioqui, vt scribit Caelius Aurelianus, semper cum difficultate sensuum, atque febribus hæc intelligitur passio. Remotiorem itaq. causam vnà agnoscimus, cerebri immoderationem calidam & madidam, cum materiâ pituitescente, cerebrumque tendente: ni enim id fiat, phlegmones ratio aberit. Quidam hunc morbum non proximè ad phlegmonem, sed ad cerebri madorem & algorem abducunt: quod somni libido adsit inexpugnabilis, & memoria ablata. Respondemus; dormiendi necessitas fit à solo madore: ita Galenus affirmat comam nasci ab intemperie humidâ: at in eâ est infracta dormiendi cupiditas. & alibi, in lethargo altus somnus, quod cerebrum ob insignem madorem expandi nequeat. nihil hîc de frigore. Comâ detenti nil respondent excitati, veterno pressi respondent: nam à madore sine algore, imò cum quodâ calore est. At dices memoria euauit: itaque à frigore. Respondemus demonstrasse Aristotelē varias ob causas memoriam de-

leri: vel quia simulachra rerum non suscipiuntur à sensu communi: vel suscepta non detinentur: vtrisque his opus est, vt sit quis memor. Hinc enim tenuem stabilemque substantiam à SUMMO DEO cerebrum obtinuit: quod enim tenue, accipit; quod stabile, retinet. Propterea firmari dicitur siccitate & calore: calor enim tenuat cerebri corpus: siccitas id stabilit. At in lethargo frigoris vi nō obliteratur memoria: sed pituitæ inebriantis cerebrum adeò, vt simulachra non accipiat: & quamuis admissa essent, effluerent à nimio madore. His rationibus cōsentaneum non est, à frigore homines memoriā exui. Quod autem scribit Galenus, lethargū fieri ex forti refrigeratione, id verissimū est de antecedente causa: sed ea postea putrescit, & phlegmonem accersit, cum febre perpetuâ. Hactenus de naturâ & definitione huius afflictionis: iam ad causas. His cerebrum pituitâ putri velot inebriatur, tēditur, & inflammatur; eiusque membranz, venz, arteriæ, circumfluunt pituitâ. Verum vnde hæc pituita? Duplex huius talis causa, vna generans: altera generatam putredine contaminans. Generant eam, quæ cum madore algent, sumenda, ad mouenda corpori, & agenda. Ita Heraclides Tarentinus libro primo De internis passionibus, à copiâ cruditis hanc nasci. Ita crassi & frigidi cibi cum multo vino. & aër qualis medio Autumno, inquit Aurelianus: quies torpida animi & corporis, temperies quin etiam pituitosa: propterea dicebat Soranus, senes frequenter hoc affligi, quod & aptior sit sensuum difficultati, & demersioni ipsa senectus. alij,

Dubium.

4. De pre
sag. ex
puls.
3. De
caus. puls.
10.

Lib. De
memor.
& sensu.

1. Aph. 3.

CAV.
1. 2.Genera
ita

Putrefa-
cietes.5. Simp.
17. &
3. De
temp. &
2. Aph.
17.

3. Epid.

2. Acut.
9.

SIGNA.

ctus. alij tamen mediam ætatem ponunt hoc malo maximè infestari. Hyems & primum ver fecunda in hoc malum: & pingues naturâ: & si vomitus pituitæ solēnis fuerit interceptus. Causæ autem putrefaciētes congestam materiam, sunt cuncta quæ infarctus adferunt: quæ si cerebrum feriant plenum, intercipiunt transpirationem, hinc putredo. Scribit Abincenna à caparū vsu lethargum etiam nasci: quodd nimirum congestam pituitam in putredinem abripiant. ita esus fungorum. fit & à potestate frigidis venenis: vt ab opio, cicutâ, largiùs sumptis: nam, auctore Galeno, deleteria frigida solâ necant copiâ. his peculiaria remedia scribit Dioscorides. Fit itaque lethargus ex refrigerante materiâ quæ putrescit & opprimit cerebrum: interdum à resolutio cerebro vi morbi acuti incidit, vt euenit Hermerati apud Hippocratem. At Heraclidi Tarentino etiam nasci videbatur ex humorum acrimoniâ, vt testatur Cælius Aurelianus. existimo eum ad putredinē collineasse. Hæc de causis primigenij lethargi. iam ad signa. Repleti capitis symptomata sunt cataphorica, aut cephalalgica, aut catarrhoica. Inter cataphorica numeratur lethargus. Hi oscitando diductam inferiorē maxillam claudere immemores sunt: nec micturientes matellam se poposcisse: magnum & rarò spirant: iniussa excernit aluus, & iniussa vesica, hæc sunt præcipua signa, de quibus latius aliquantulum dicamus. Sunt signa lethargi duplicia, alia quæ imminetentem, & alia quæ præsentem arguunt. Signa inuadentis lethargi sagaci iu-

dicio captare oportet: nam iam tunc aderit occasio incedendi: quæ abiit cum iam insedit morbus visceri. Tunc futuri lethargi metus adest cū sensim somniculosus obrepit obliuio: non enim subito veluti catochus inuadit. anteambulonem habet carebariam. vicissitudo adest fugacium vigiliarū, & arctioris somni: ex contrariâ vi putredinis, & materiæ putrescentis. falso, inquit Theodorus Priscianus, somno deprimuntur. tremat si interdum caput, propagatione causæ lethargicæ, à parte posticâ cerebri in ceruicem. Hæc sanè plethoricis causis percelli cerebrum denotant. Præterea si putridus catarrhus diu multumq. molestus fuerit. vultus inflatio, taciturnitas, in multo somno nihil somnians, iugis oscitatio & extensio artuum. saluosi sunt. febricula lenta à torpido calore. his iunge procatharticas. Præsentem autem lethargū noscimus ex actionibus læsis, excrementis, & qualitate à mutatâ. Ex actione læsâ animali: vt ex oppressione & hebetudine sensuum, tum principum etiam facultatum, quæ in imaginatione, cogitatione, & memoriâ. Non delirât vt in phrenitide, sed fatui sunt & amentes: etenim est actio hîc ablata, non deprauata. Vt progressum fuetit malum, ita memoria râtum, mox mens & cogitatio, non rarò vtrumque afficitur, vnâ cum sensu communi. Nam præsentem in malo omnes sensus sopiti iacent, & motrix vis grauiter afflictâ languet: magna capitis segnities: crescente passione, vt scribit Aurelianus, in dorsum semper reuoluitur æger: nulla iactatio fatigat, æmula mortis quies, somnoque

Imminet
tu.Præsentem.
Ex affectu
nibus læ-
si.
Animas
libus.

similis demersio & pressura. Qui moderatiùs agrotant, inquit Trallianus, inclamantibus palpebras aperiunt, & rursus conniunt: & tunc iussus linguam exerere inspectioni, tardè id facit, tardeque reducit: intercepta enuntiatio dum loquitur, ex obliuio: tremor: sputator ex refluâ saluâ: nec mingit nisi monitus: tam grauis obliuio ut os claudere obliuiscatur dum hiat: nam, ut videtur Aëtio, inferior mandibula veluti resoluta videtur. Labitur ad pedes: respiratio tardior ac maior, cum quodam gemitu. Tandè non nisi puncti excitantur; sed solùm leuiter motis labiis, atque conductis rursus demerguntur in somnum. In peius cum ducit ægrum passio, respiratio crassescit, ita ut exstincta videatur: palpebræ non omnino conniunt: oculorum cavititas, linguæ ariditas, stridor dentium, aut demisso ore ita propendens mentum, ut neque manu conducì possit: stridor pectoris: saltus inferioris labij, guttur exstans: non audiunt, nec palpebras mouent. Notandum hos, ** Id est, demen- tiz cau- sa.* si ** Id est, demen- tiz cau- sa.* & ** Id est, demen- tiz cau- sa.* respirare: cum ob febrem crebrò respirare deberent: imò stertit nonnunquam. Razes inquit, si quis cum profunda animi in somnum delatione iacer, & tamen si vrgeatur, sentit & mouetur, verùm oculos semper oclusos habet, ad quos si aliùs inclametur, aperit atque ilicò ad somnum redit, hic Sopor oppressus laborat. Neque iste somnus est, ait Cælius Aurelianus, impeditis omnibus officiis naturalis actionis, sed est oppressio quæ mergit agrotantem. Vitalis etiam facultas cōsensu trahitur. pulsus magnus,

Ex Vita-
libum.

tardus, inanis, ac languidus ob fractam facultatem: latus videtur pulsus ab irritatâ facultate: est enim inflatus, vndosum vocat Paulus; attamen debili percussu, quoddam inflatione erectus videtur, non fortitudinis causâ, sed passionis nequitia id efficitur. Ita Soranus Ephesius ei ascripsit pulsum magnū, tardum, atque inanem. Hippocrates inquit, *σφυγμὸν παρυσίον*, id est, cum pulsu effæto, hoc est pigro, tardo, vndoso, cum *ἀσφυγίᾳ* intercalari, per exolutionem facultatis pulsificæ, in vñu pulsandi pernececessariæ. est autem mollior, ob cerebri inflammati mollietatem. Lenta adest febris, à lento humore, non valdè mordax: interdum quasi intercapedinata. Quin & naturalis facultas sympathiâ vnâ fatiscit. Scribit Abincenna lotium respondere asinorū lotiis: à spirituum ac flatuum perturbatione in venis, quæ fit his exilientibus ex pituitæ copiâ. Deicit alius pituitosa. Color plumbeus vel liuidus crescente passione, conductus vultus ac caperatus, quasi luctu obsessus: sursum elata hypochondria. Excrementorum non voluntaria emissio. Nec potum nec aliud quippiam sibi dari contendunt: cum nulla sitiferæ causæ sensio excitetur alienatis mente, unde se negligunt, ac tam immemores, ut si quid fortè poposcerint, cum in manus sumplerint, id se tenere manibus non meminerint. Aliàs ventris atque vrinæ officium cessat, adeò, inquit Aurelianus, ut liberati tandem ab vrinæ interceptione moriantur. Aliàs biliosa alius à bilis dominatu, à febris corruptione: profusiorque vltro & iniussâ fertur, nam hi non sunt

Galen. 3.
caus. puls.
13.

Ex Natu-
ralibus.
& a Qua-
litate mu-
tata.

sunt suæ mentis: & quia partes excretioni dicatæ hîc sensu carent. & tumida est hæc profusa aluus, vt in hydropicis. Quam si astrictiorem fortè habuerint, attamen arescentes faeces & vrinæ exeunt iniussæ. Decolores sunt, faciei sympathia cum cerebro pituitâ inebriato: est autem consentaneum, vt color humori similis efflorescat. Quamuis alioqui calor toto fundatur corpore, ex febre pituitosâ: quæ tamen leuis interdum. Os albet, & excrementis scatet: & tussunt à pituitâ labente, liquidumque spuunt multum. Lingua à pituitâ albescit. Sunt turgiduli: cuiusmodi sunt qui somno indulgent meridiano: aut qui ad multam lucem dormiunt exhalandi vini, & concoquendæ crapulæ causa. Nam diuturnior somnus facit τὸν ἐπὶ δόμῳ, id est, elixationem: quæ causa est cur lethargici videantur leucophlegmatici. Apparent enim genæ sublimæ, vt ebriosi, laxatis vtriusque canthi musculis ad oculos. Tandem vnguium liuor: sudor frigidus & glutinosus ad vultum & ad collum. Signa habemus vnde agnoscimus lethargum adesse: qui si ex variis partibus obsessis, diuersisque causis effectricibus oriri possit, etiam peculiaribus notis pars obfessa, & causa efficiens notari debebunt. Nam differentię sumuntur à loco qui morbo premitur, & à causis effectricibus. A loco affecto, qui hîc est cerebri substantia ex Abincennæ sententiâ: cuius notas iam narraui. fieri etiam potest à meningibus occupatis: sed non erit exquisitus ille lethargus. Ita varias lethargi species recenset Aëtius. Quin etiam diaphragma

phlegmone pituitosâ obfessum in parte carnosâ, ideam lethargi præsefert: sed pulsus est durior, & præcellit dolor in eâ parte, & tensio; & tument media, inquit Aurelianus: at cùm à capite est, præcessit somnus vberior, capitisque tremor, & sæuus est lethargus, quin oculi propenduli videntur afflicti à cerebri substantiâ. Quare ex modo generationis faciliè distinguitur. De diaphragmate obfesso, ita Aretæus; Si præcordia inflammata sint, aut si intrò tracta præcordia caua fiant, cataplasmata & madefactiones vtilis erunt, descriptæ capite de phrenitide à diaphragmate. Aëtius cataplasmate vtitur ex pane, & malo cotoneo cocto, aut pampinis: & progressu morbo addit semen lini, absinthium, & althææ folia. Postea ex hordei farinâ, & scænuigræco, & althææ radice fiat cataplasma. omnibus adde absinthium. Sit latum linteum, vt latera & pectora sub mammis amplectatur. Amoto cataplasmate, fiat illitus ex nardino, vel cyprino. & dorso etiam illinatur. Si flatus adsint, adiciet cataplasmati cuminum, baccas lauri, rutam, & similia. Si quid induruit, adde farinas emollientes. Aurelianus etiam cucurbitam imponit à scarificatu. Itaque vt bilis flaua in cerebro facit phrenitidem, bilis atra insaniam, pituita putris lethargum; ita in diaphragmate, pituita putris cum febre quæ palpitationem inducit, delirationem quoque facit, quæ proportionem respondet lethargo. Hæc pituita in diaphragmate inflammationem mouet. Adueniente autem crisi per peplasmum, proritationem & in meatuum libertatem, naturâ duce, pituita per

Curatio à
diaphrag.

2. Acut.

DIFFERENTIAE.

A loco.

2. 2. 3.
A diaphragmate.

*A causis
efficitur.*

*Differen-
tia com-
muni.*

*Ut distin-
guatur a
venia
sibi mor-
bus.*

alium excernitur. Quantum ad dif-
ferentiam aliam quam duci ab effi-
cientibus causis dixi, ea hinc à pituita,
quæ vel iam iam putrescet, aut pu-
trescit, vel computruit. Est vel pri-
marius lethargus; vel secundarius, id
est, alius morbi cōsectarius, ut phre-
nitidis. Constat lethargus ex phleg-
mone: quare non simplex morbus.
Est solubilis, vehemens, mali moris.
Peracutum malum, quod septimo
die finitur interdum: ob afflictam
nobilem partē, quæ ceteras in con-
sensum trahit. Cerebro proprius:
perpetuò idiopathiā infestans. Sed
sunt quidam lethargo vicini affe-
ctus, hi, ne fallant, ita discriminan-
tur. Si is qui prostratus morbo iacet
non respirat, ab apoplexiā id erit: sin
respirat liberè, clausis oculis, cum fe-
bre, nec alteri morbo superuenerit,
lethargicus iacet eger. Si manus tunc
etiam tremant, palleat, turgēat, pul-
sus tardi, & alia quæ diximus adsint,
firmabunt significationē. Et sensim
abeunt homines in lethargum: at
apoplexiā subito deiiciuntur. Quod
si febris expers alij morbo successē-
rit, caros erit: & maior dormiendi
necessitas in caro urget; stimulatī
enim vix excitantur, interrogatīque
non respondent: liberè tamen re-
spirant, quod apoplecticis negatum
est: nam apoplecticus stertit tantum.
A caro autem lethargus discrepat:
nam ut dixi febris caron præcedere
solet, eaque vehementior. Nam qui
sopores in periodicis febribus *συμ-
πτωματικοῖς* agros occupant, sunt
non *ἀνδρογενεῖς*, sed *καρωτικοί*: nam ca-
ros est symptoma akerius morbi: at
non ita lethargus. A comate autem
differt lethargus, quod pituita co-

matas, non sit putris, ideoq. adiungi-
tur lethargo, non comati lethargus.
Lethargus proximè accedit ad Ty-
phomaniā vel coma vigilans, quia
dormire videntur, & somni sunt ex-
pertes: nam delirant. Sin oculi pa-
teant rigido corpore, cataleptis erit,
à sanguine vel melancholiā. A lipo-
thymiā quæ in febres cadit discer-
nitur: quod hi denso & paruo sunt
pulsu ilico. Quidam à mandragorā
falso lethargo tenentur, vel altercum
bibentes: quidam à lumbricis. A
mandragorā vel alterco, plenior pul-
sus: at in lethargo est inanis & infla-
tus. A lumbricis adest pulsus densus
& velox, & paruus & deficiens: &
maximè cū febris dimittit: nam
accessionis augmento, quantum cre-
ditur, non valent stomachum vel
ventrem lactare. Causis deprehensis
huius mali, quā arte illæ iam abigi
debeant, ex earum naturā intellige-
mus. Adsunt symptomata, ut torpor:
adest & proxima causa morbi, pu-
trescens humor in cerebro: & etiam
antecedens causa, quæ in venis ma-
gnis concepta, fouet & auget cerebri
malum: quin & remotior, plenitudo
toto fusa corpore. Fluens itaque ma-
teria erit reprimenda: & fluxuram
fluentemque reuellemus. phlegmo-
ne autem, quæ iam in *καρῶν*, cu-
randa, eā arte quā phrenitis. Pituita
quæ madet siccetur: viscida abster-
geatur: crassa attenuetur: putrida
euacuetur. Itaque quinque exigere
videtur hinc curatio: euacuationem;
diuersionem; tertio, ineunte morbo
retusionem influentium succorum,
in medio repressionem & exhaustio-
nem, labente morbo resolutionem
& causæ consociatæ eductionem:
quarto,

*Indicatio-
nes cura-
tiue.*

*Pregno-
sit.*

quartò, corroborationē: quintò, vitæ modum vt præscribat. Hæc si peragi poterunt, quæ ita causa mali transigenda iubet, ilicò ad curationem pergendum. Sed agrè hæc indicationes absoluntur, ob summam vim morbi, qui septimo die sæpe finitur; ita vt agrè toti corpori medicinam facere liceat: obque partis principis ab inuictâ ferè causâ occupatio- nem. Rarò enim excutitur materia à cerebro: agrèque restituitur eius temperies in tam malignâ cacochymia, tantaque naturæ oppressione. propterea etiam de cervicis dolore interdum queruli sunt, propter transitum materiæ à cerebro in spinalem medullam, eius sobolem: vnde vigente lethargo, manibus contremiscebant, per propagationem materiæ, tunc cerebro conceptæ. & dicunt flatu sibi per aures vi exprimi, cum sibilo, à flatibus. Acutum hoc genus morbi, & nisi succutitur, celeriter iugulat, inquit Celsus. Nam cum factus iam constitit tumor, faciliè in vomitum abit: ac die in sphacelum, hoc est corruptionem abripit cerebrum. Quare antequam curationem aggrediamur, prudenter notas observabimus, quibus significatio adfertur nū redintegrabile cerebrum, an calamitosum potius malum illud habeat: & quisnam eventus expectandus ab hoc malo. Si septimum diem egrediatur, aliquid sperandum. Nota bene vires; & maximè respirationem: nam inde vim morbi faciliè assequeris. Si enim validè lædatur respiratio, ad Apoplexiam nutat. Et Cælius Aurelianus admonet lethargum esse grauiorem phrenitide; non aliter quàm negatus in toto visus, ab

ex parte impedito. Si symptomata mitescant, bene sperandum: vt si redintegretur respiratio. Ponè aures si tunc tumor efflorescat, vel tumorem si concipiat foris caput, illa in bonis ducenda: est enim parotis peculiaris lethargi crisis, à foras protrusa materia: nam longius frigida materia non abscedit, sed ad proxima loca. Galenus etiam affirmat sudore solui. Tremor, & frigidus circum caput sudor, malum: nam tremor fit quando lethargi inueteratione fit cerebri alienatio: vel propagatione causæ lethargicæ à parte postica cerebri in cervicem: sudor autem initio fit per expressionem, ab oppressione; postea verò, ab exolutione partium solidarum. Lethargici in phrenitidem deciderunt interdum, auctore Cælio Aureliano, & deinde ad sanitatē peruenērūt aliqui. cui subscribit Theod. Priscianus, qui ait plus lethargicos periclitari: nam phrenitici amplius grauati sunt lethargici: lethargici verò releuati in phreniticos permūtātur. Hoc ex Hippocrate affirmant, qui asserit bonam translationem eius esse in phrenitidem: sin contrà eueniat, malum: exhausta nimirum cerebri viuacitate, vt in Hermocrate, quem somni vacuitas comatosum reddidit vndecimo die morbi: nam intemperies frigida febrilis ardoris cōsectanea, est insanabilis. Si sociam etiam traxerit validam febrem, agrè curabitur. Si vrina ab vsu remediorum ad colores non erigatur, malum. sed si superuenerit frigus, rigor, vel tremor, sine cōsectaneo sudore & euphoria, calamitosum; indomitam enim copiam frigidi succi denotat. Ita etiam sudor è capite manans frigidus

3. Cris.

*Corruptio
cerebri.*

Nota.

*Gal. 1.
Ses. 25.*

frigidus mortē præfagit. Quin etiam
 vrinæ quæ effluunt immemoribus,
 lethales. His si accesserit vrinarum
 perturbatio, vocant *ῥεξι δολαεγῶ*, tanto
 peius. Nam Hippocratica schola do-
 cet, si lethargico immemori alius
 feratur liquidis excrementis, vel vri-
 næ fundantur similes iumentorum,
 mortem subesse: nam indomitam
 materiæ copiam denotant. Qui ser-
 nantur, inquit Hippocrates, ferè his
 purulenti redduntur pulmones. nisi
 tamen antè cadat ex peripneumo-
 niâ, quæ ex prolapsu scædæ huius
 materiæ insiliit, fractis iam à lethar-
 go viribus. A magnis febribus ple-
 rumque calamitosus euenit: à reso-
 luto cerebro. Attamen, non temerè
 quod dixit Celsus, monstra in medi-
 cinâ eueniunt: audite quæso histo-
 riam quam doctissimus ac diligen-
 tissimus D. Schenckius narrat ex
 Valeriolæ obseruationibus, de sene
 pro deplorato à medicis relicto tri-
 duum totum: qui tamen reuixit pau-
 latim vi naturæ tacitè operantis. Me-
 dicus, inquit Valeriola, Lusitanus
 septuagenarius, feбри continente gra-
 uissimâ Auenione correptus, sopo-
 ratus & ferè apoplecticus factus de-
 cimoquarto die, ad multos dies sine
 cibo & potu vitam ducens, sine vo-
 ce, & sensibus omnibus destitutus,
 tanquam mortuus iacens, & pro de-
 plorato relictus à medicis (in quæis
 & ipse ascitus eram) tandem sensim
 naturæ ope reuocatus, post bimestre
 tempus, & eo ampliùs conualuit.
 Temperie erat frigidâ & humidâ,
 pituitosus & excrementis abundans,
 carnosus, vorax, & parum in victu
 cautus. Vnde videtur non à resolutio-
 cerebri vi febrili, sed materiæ illi

Historia.

copia oppressum cerebrum fuisse:
 quâ eucta, febrili calore, euasit. Si
 spes aliqua redintegrationis affulse-
 rit, ad remedia ilicò properandum:
 primumque à reuulsione auspican-
 dum: est enim acutissimus morbus,
 & induciarum nescius. Remedia or-
 dine in vsum ducantur. Primum in-
 iiciatur clyster aliquantulum acrior:
 quo excitetur æger, totumque cor-
 pus & caput euacuetur. hoc modo:
 Accipe parietariæ, betæ cum radici-
 bus, mercurialis, cuiusque manipu-
 lum; foliorum rutæ, betonicæ, saluiæ,
 pulegij, singulorū semimanipulum;
 seminum anisi, rutæ, vtriusque binas
 drachmas: agarici non trochiscati,
 duas drachmas; foliorum senæ, se-
 munciam: coque ex hydromelite: co-
 laturæ libræ adde catholici semun-
 ciam; hieræ duas vel tres drachmas;
 aut succi betæ duas vncias vel tres;
 olei rutæ vncias duas; salis commu-
 nis drachmas duas: misce, fiat ene-
 ma. Deiecta aluo, si vires, ætas &
 plenitudo sanguinis respondeant,
 pertundes cephalicam. Sed estne
 hoc modo, nimirum per venam se-
 ctam euacuandum & reuellendum?
 nam hic humor crudus coctione
 potius eget: & frigidus morbus san-
 guinis eget. nec æquè ac bilis mea-
 bilis est pituita viscida, quæ hic in
 vitio est; quare ex vulnuscule non
 effluet. Respondemus, suadet venæ
 solutionem magnitudo morbi; si vi-
 res vegetæ fuerint. Quare, modò
 nulla adsit inopia sanguinis, nec va-
 lidum succorum vitium, vena libe-
 randa: nam vbi validâ circumfluit
 cacochymia corpus, vires titubant.
 Nec profectò tâta adest cruditas eni-
 tescentibus corporis viribus, quæ
 arceat

Curatio.

*Quid pri-
mo agan-
dum.*

*Phleboto-
mia.*

*Dubium:
an secan-
da vena.*

arceat sanguinis eductionē in morbo acuto. Coqui certē succus possit, si morbi vis non æquē effloresceret. Et ita est, frigidus affectus indigus est sanguinis: at nos etiam non copiosē eum educendum putamus. & tamen hac euacuatione vnā subducimus frigidum succum, qui copiā obruebat calidum natium. Et certē fusa est hæc materia in venis, ideoque fluxa, facileque pertusā ē venā meabilis. Itaque secanda est vena: nam celere est remedium. Suadet inter cæteros & Actuarius venæ sectionem: quod, inquit, expeditius eius in vas sit excursus. Sed, vt eidem auctori etiam placet, exiguum quid sanguinis detrahatur. Cautionem quandam addit doctissimus Aretæus; si, ait, alius morbus hunc exceperit, vena non secetur (nam languent vires) vt si phrenitidi superuenierit: sed ventrem subluo, addito castoreo: etenim imus venter veteranos frigidus est, & ad excretionem emortuum intestinū. Galenus etiam commendat inter omnia phlebotomiam: nisi quid impediatur, vt crudus succus, ætas, tempus in quo sit extremus æstus aut frigus. tunc enim ad clysmata potius acria deueniendum esse admonet Paulus. Cælius etiam Aurelianus phlebotomiā adhibendam intra primam diatriton, aut in ipsā existimat. Secat etiam venam Trallianus, si vires ferant. & Aëtius, modò adsit sanguinis copia. Sin, inquit, pituitosior & lenta materia fuerit, vt hîc solet, attenuantia erunt præscribenda: vt, si pars neruosa non fuerit in querela, acetum mulsam damus: quibus verò hæc fuerit in querelâ, his propinamus decoctum

apij, sceniculi, adianthi; de quibus mox. Ad hæc collineans Abenzoar, phlebotomiam prohibet. Ego maxime venam tundendam puto, vbi sanguinea euacuatio solemnissimè primitur; vbi tunc facies turgidula rubet. Sed quæ vena erit secanda? *Quæ vena.* Cephalica vena cubiti, inquit Aretæus. sed cuius lateris? è regione partis magis afflictæ, inquit Arculanus; & prudenter addit, si modò sanguine misti fuerint humores. Quare si turgidulæ fuerint venæ, & reliquæ annuant, cephalica in brachio primum tundatur: dein frontis vena scindatur: hoc est, si à venâ sectâ facies turgidula rubeat ac ardeat, & venæ cōspiciant sese efferant. Verum quantum sanguinis eliciemus? parcè hoc agemus; ad vncias quattuor aut sex. Si metus adsit vt ferat venæ sectionem, admovebimus cucurbitulas lateribus colli ponè aures, iuxta venas: in iis partibus quæ syntimorian habent cum capite: non vt Arabes dorso & humeris. nam, ex nostro præscripto, ita promptius euacuant, & diuertent. Quin in vigore morbi occipiti admoveatur: ad eclampsin calidi natiui. & vnâ extrahere sanguinem. quod etiam voluit Aurelianus, qui ait, radendum tunc caput, scarificandum appositâ cucurbitâ: & sanguisugis releuandum. Idem profitetur Aëtius, qui ita scribit, Occipitio affige cucurbitam, ad vertebam primam & secundam, & sanguis effluat. Admonet iterum hîc Aretæus, inutilem esse cucurbitam si à phrenitide in hunc morbum venerit. Sin, ait, atra lingua est, & tumor in præcordiis fuerit, cucurbita opus est: nam à diaphragmate inflammatorio

Excitantia.

Frictio.

Vincula
et alia.

Cautio.

flammatorio affectu obliquo hoc erit. Fronti & temporibus etiam sanguifugas olim affigebant, vt annorat Theodorus Priscianus. Venâ sectâ excipitur æger. suffribus hoc fieri hîc licet: nam respiratio adhuc est integra. Accipe capillorum humanorum incisorum, drachmam; castorei semidrachmam; assæ fœtidæ drachmas binas; lapidis gagatis drachmâ: misce. aliquid ex hoc puluere carbonibus iniiciatur, & fumus per trajectorium naribus excipiat. Ruta etiam naribus imposita egregiè excitat: teratur cum aceto. Verùm cùm febris adsit, vehementia non sunt temerè præscribenda. Reuellemus etiam frictionibus. Priscianus articulos eorum vngit frequenter & fricat oleo veteri, vel cucumeraceo, mixto castoreo: &, si frigidi fuerint, sinapi admiscet. Hæc fient duas horas à cibo: ita etiam vincula tunc iniiciemus. Hoc modo ventriculus suo officio non fraudabitur: cùm iam tunc cibum arcto amplexu retineat: quin tunc alioqui in cerebrum se ex ventriculo effundit vapor, cùm coquitur cibus. Quare non ilico à pastu, frictiones & vincula adferantur. Aræteus etiam iubet vt pharmacis genua & pedes illinantur: vrticâ crura verberato, inquit, vel illine euphorbio: scyllariæ resinis aut succo fricetur. Vel ex aceto elaterium cum sinapi cum frictione admoue: vt demortui languor discutiatur. Sed cautio adsit ne his vtamur inuasionum paroxysmis. Ab vrticâ tamen verberationem, quod etiam Plinius, reliquis præfert Aræteus: non enim malam vrtionem relinquit, aut vlcus. Plinius frontem & crura eâ. ferit.

Et gilua charta geminata imbuatur smegmate, sale, & fermento: impone pedum plantis. Incunte tamen morbo ilico deponenda erit fœditas regionis aluinæ. Quare si vomat ex facili, gulæ inferat pennam, suafore Abincenna, delibutam melle & sinapi. Et Mesue etiam vomitum initio mouet. quod bene fit in stomacho repleto, inquit Arculanus, vnde surgit vapor, sed tamen vt plurimum nocere admonet. Clysmis eluatur aluus, id meliùs hoc modo quàm pharmacis in hoc malo: nam vt testatur Actuarius, bis aut ter elui aluus debet, quò faciliùs eat, nihilque hæreat quod in caput cursum suum. flectat, & vaporando malum augeat. Hoc modo: accipe foliorum maluæ, althææ, liliorum, betæ, parietariæ, rutæ, centaurei minoris, cuiusque semimanipulum; florum meliloti, chamæmeli, stœchados, singulorum pugillum; seminis maluæ, lini, anisi, cuiusque semunciam: coque ex hydromelite: colaturæ libræ adde diaphœnici semunciam; benedicti vnciam: mellis rosati vncias binas; olei chamæmel. vncias tres; salis drachmam: misce, fiat enema. Postridie à molli clystere, si opus, imponantur fortiores. Si fortè clister immitti non possit, fiant balani: hoc modo, Accipe mellis quod satis sit, adde benedictæ vel hieræ vnciam; salis semunciam: fiat magna balanus filo ligata, & oleo rosato irrigata: & agitetur filo, vt irritetur exeretrix facultas intestini. Themison antiquæ methodicæ sectæ auctor aloës dabat appensum triobolû, hoc est, dimidiam drachmam, inquit Aurelianus, ante cibum, cum aquâ: priusquam passio augetur.

augeretur id agebat, ita multa detraxuntur quæ ad caput concurrunt. Soranus tamen Ephesus id reiecit, quia nihil agit, sed retinetur. Quare Heraclides Tarentinus clysmis potius utebatur, ex aquâ in quâ centaurium fuerat decoctum, vel absinthium. Postea materiam præparabis, & dein purgabis. attamen si febris fuerit æstuosior, à calidioribus abstinebis. Si sumere potiones possunt, hinc bene paranda erit morbifica materia, ex herbis attenuantibus, ut satureia, pulegio, nepetha, & similibus. Quin hæc etiam ex aceto ferueant, & halitus naribus excipiantur; id capitis succos parat. Alhasarauia syrupo de mentastro & de melle vitur. In his præscribendis stomacho & visceribus semper cõsulatur: & status discutiant, & sint diuretica, hoc est, vrinalia, ut ex mulsâ coctû hyssopû, dictamnium, origanum, adianthum, gramen, scabiosa, betonica, melissa, helenium, anisum, cubebæ si languidior febris, thymus: hæc calfaciunt, secant, & roborant. His adde mel rosatum, vel syrupum capillorum veneris, & alia quæ vbi De dolore capitis à pituitâ. Vellem certè mihi rem esse cum his, quibus formulis remediorum opus non esset: perpaucas certè adferrem. Ita enim non molem duceret opus, nec fouerem quorundam ignauiam, qui ad hæc se vertunt, priusquam intellexerint ea quæ ego & me præstantiores alij clarè docuimus in Methodo medendi. nollem certè formularum faragine, quod hodie malè fit, librum farcire. Accedit & illud, ut istam remediorum *ῥαψῶδ' ἰαν* ad temerariam pericitationem imperitiores abri-

piant *ἄσωνα τοῦ δ' ὀνίτι* qui hodie tot, quot vix vna vehat nauis. Etenim cum nullus morbus sit idem omnibus, nec certè vllum remedij genus eandem vim habebit in singulis: nam ex distinctione corporum & causarum, singula singulis opportuna sunt præscribenda: nam non homo, sed Dion aut Socrates curandus venit. Itaque variæ indicationes, quæ polydædalâ ideâ sese offerunt in singulis corporibus morbo obstitis, tanquam Limentini quidam dij remedia, iam à morbifico affectu decreta, limare debent. Sed de his, ut dixi, abundè nos & alij in Methodo medendi. Id tamen agam, ne alicui in querelam veniam, ut quantum fieri potest, singulis causis suas formulas præscribâ: vos amici ex sese in vsum offerentibus indicationibus mutâte, & in vsum vertite vestrum. Ut iam hinc, accipe oxymellis simplicis, vel scillitici, syrupi stæchados, vel betonica, aut boraginis, quo cætera temperentur, horum ḡ iij. decocti calaminthæ, origani, stæchados, betonica, aliquorum horum libram: misce, detur per triduum, vel dum mitescat materia. omnibus semper misce aliquid castorei. Sin febris valida, abstine à stæchados syrupo. Præparatam materiam pharmaco excludemus. Vtemur pilulis cocciis, vel scetididis, aut de hierâ cum agarico. hæc aquâ melissæ vel simili soluantur: & adice semper aliquid castorei: ut semiscriptulum. Medici

Hæc potiora putât, quàm dulci morte perire. *Q. Sereni versus.*

vel diaphœnicum, aut benedicta, indum maius, dantur ad sex drachmas. Interdum hoc modo, Accipe
S 2 trochisco-

Aurel. 1.
Aurel. 9.

PRÆ-
PARAN-
TIA.

Excusatio
auctori.

P V R-
G A N-
T I A.

trochiscorum alhandel, castorei, cuiusque scriptulos duos; extracti ellebori nigri drachmas duas; mastiches, zinziberis, singulorum grana sex: excipiantur linteo raro, & macerentur in quattuor vnciis aquæ origani; & syrupi de stœchade vnciis tribus. huius deglutiat duo vel tria cochlearia cottidie, aut etiam alternis, ternisve diebus, ut fuerint vires. Veruntamen si febris exsplenduerit, ab his calidioribus abstinendum, ut etiam ab hierâ: & clysmis potius transigendum. Aretæus præbebat hieræ binas drachmas, cum aquæ cyathis duobus. & earthamo utebatur ex cremore hordei, antiqui ptisanarium vocant. quin etiam elleboro nigro, ineunte morbo. quare si febris non æstu incæduerit, poterit extractum ellebori ex oxymelite propinari ilico. præstaret tamen cuncta cichoraceis remisceri, ob febrilem passionem. Ita aquæ melissæ & betonice immacerabimus semina cichorei vel endiviæ contusa, aut horum flores, unâ cum pugillo stœchados, & agarici trochiscati scriptulis quattuor, si ita videbitur: colaturæ adiciemus aliquid electarij Indi maioris. Quod autem Abincenna & Trallianus scammonio hic utantur, eo consilio hoc illi, ut pituita, mota bile, cedat: quæ alioqui restagnat: est enim bilis quasi vehiculum, quo effertur pituita è corpore. Post quinque horas à sumpto pharmaco, acri balano irritabimus sopitam intestinorum excretricem: ut, Accipe euphorbij, pyrethri, zinziberis, salis, sinapi, cuiusque semiscriptulum; ellebori scriptulos binos; hieræ drachmas duas; mellis quod satis sit, fiant supposi-

toria. Sed cæteris per os quæ dantur purgationibus præferenda clysmata sunt: nam materia morbifica hæc indomita nondum trahenti pharmaco cedit. quin pharmaca cuncta quæ propinantur ineunte morbo, potius auersione quam purgatione iuuare videtur. præterea febris viscere concepta eam à pharmacis concussionem ægrè fert: at clyσμα non malè viscera oblesita fatigat. Razes etiam laudat clysmata acria; & Paulus in eadem sententia est, qui, ubi reclamant vires sectioni venæ, acre clyσμα iniicit. etiam Arculanus (cui inter medios pragmaticos aliquid tribuo) caput curationis in clysmis posuit: & hos cottidie, dum induciæ sunt cum aliis pharmacis, immitti iubet; & valida præscribit. Satisfacere præscriptus hic De lenientibus poterit, si adiecerimus radicem cucumeris asinini semunciam; pulpæ colocynthidis drachmam. Sed hæc non miscenda antequam deicere fuerint fæces. Vel accipe colocynthidis, & agarici in puppa ligatorum, cuiusque binas drachmas; seminis earthami, vrticæ, calaminthæ, anethi, florum chamæmeli, centaurei, singulorum semimanipulum; bulliant in aqua: accipe huius libram: olei communis vncias quattuor; mellis anthosati vnciam; salis drachmas duas: fiat mixtio, quæ iterum parum bulliat: dein coletur, & imponatur quotidie, à molli clysmate. Quidam semilibram infundunt tantum: & coquunt ex libris tribus aquæ, ad sesquilibram. Ferè eodem modo transigendum ut scripsimus De dolore capitis ex pituita. Si solemnus aliqua euacuatio fuerit suppressa, euocetur. Itaque quia

Sutorifi-
ca. quia sudore interdū suam hic mor-
bus crisin habet, eò si pergat natura,
nos lateres ab igne calentes extin-
guemus ferè, & madidis ab aceto
pannis inuoluemus in quo vis hæret
lauendulæ: hos pedibus, femoribus,
& axillis apponemus. Habitā prou-
isione totius corporis, ad ea venie-
mus quæ caput ipsum euacuant. Sed
Cautio. cautione in his opus est, ne vnquam
ineunte morbo hæc admittantur: ne
se fundat materia, & validius infar-
ciat, metumque apoplexiæ accersat.
Sternuta-
toria. Talia sunt sternutatoria, quæ in hoc
malo præclarè sanitatē promouent.
Hoc vtimur cum perseverat affe-
ctus, & cum ægri excitantur ægrè.
nec continuò his vtendum, ob vires,
& quia caput replent. Siccatur elle-
borum album quod ab aquâ vitæ
maduit, cum castoreo & pipere in
pollinem redactum naribus iniici-
tur. Hic vide: si à tali remedio non
sternuat, conclamatum erit de salu-
te: resoluti enim cerebri significatio-
nem dabit. Errhina etiam hic locum
habent: quale hoc. Accipe ellebori
albi, castorei, pyrethri, singulorum
semiscriptulum; nucis moscatæ scri-
ptulum: linteolo excipe & naribus
imponere. vel radix cyclaminis nari-
bus immittatur. Sed summa adsit
Cautio. cautio, vt horum vsus absit ab his
qui longo sunt collo; & ab his qui
ophthalmiæ sunt obnoxij. Præclarè
castoreum naribus inspiratur: nam
coquendi quadam vi excellit, &
Aretæus magnis id laudibus cæteris
omnibus præfert, quod non vt cæ-
tera caput turbet. In horū vsu clau-
dere oportet os ægri; ita per nares
attrahent. Quod si iam sensum recu-
peret, inquit Aretæus, pōdus tamen

aliquod in capite insit, & sonus aut
bombus obstrepat, mastichen in pri-
mis mandendam exhibe, & conti-
nenter exspuat. postea ad grauiora
insurge, vt sinapi: nam hoc etiam
status discutit, vel si potest pyrethrū
masticet. Perseuerante verò graue-
dine, & sensus occupatione demer-
sis expedit excipere, auctore Priscia-
no, ad mensuram cochlearis vnus
castorei puluerem cum melicrato.
Et si potest apophlegmatizare, id fa-
ciat ex decocto hyssopi vel origani,
thymi vel pulegij, cum oxymelite.
Si ne sic quidem capitis depressio
deponatur, tunc ad sinapismos de-
ueniendum, & nates sollicitandæ.
Palatum acribus inungendum: vt
mithridato cum pipere, zinzibere,
staphysagria, pyrethro, sinapi. Aut
ex duabus drachmis theriacæ vete-
ris, cum castorei drachmā. Quin te-
nui linteo inuoluatur pyrethrum,
sinapi & origanum: quæ aceto ma-
descant: his palatum fricetur: &
pituitam extrahat minister digitis,
sepe id fiat; id mirè caput alleuat.
Paulus mel addit sinapi, & palato
illinit. Si os fuerit clausum, aperiatur
vi, & eluatur pituita decocto pulegij
vel serpilli: & manibus eximatur
pituita. Auribus inde oleum cinna-
momi & lauandulæ. Si his non exci-
tetur, ad sartaginem veniendum; si
phthisi non sit obnoxius. & sutura
coronalis illinatur euphorbio. Cau-
tione quadam in Topicis transigi
debet, vt maiora hæc, inquit Priscia-
nus, grauatis lethargicis admovea-
mus, vbi febrium acutarum non
interuenerit necessitas, quæ nos ad
topica phreniticis dicata compellit.
Itaq. ab enemate & à venæ sectione
repre-

Galen. 13
Meth. 12

Nō ultra
tres dies
reprimat.

reprimentia præsidia hīc locum habent: nam, inquit Aretæus, sensus pleni halituum sunt. Vt succus hederæ, serpilli, cum rosaceo & aceto. Etenim repellentia omni humori sunt adhibenda, etiam si pituitescat materia morbifica. Sed hæc repellentia non astringant. Et hyeme tundatur tantum caput, æstate radatur. Razes primis tribus diebus aceto cum rosaceo irrigat caput: & à tertio die sternutationibus irritat cerebrū. Existimo, si febris non valida fuerit, primo die elapso ab oxyrrhodinis abstinendum esse. Abincenna vitur oleo rosato completo, cum castoreo. Aurelianus in accessione iugi fomento caput curat olei dulcis atque calidi: & mollibus lanis collum tegit, laxamenti causā locorum capiti vicinantium. Ineunte itaque morbo accipies oleum rosatum, cum paucō aceto, & raso capiti ex stuppā impone. & quia pituita adest, vult Trallianus incoqui oxyrrhodino castoreum, thymum, vel calamintham. Aëtius his incoquit serpillum; & maiori in malo, loco serpilli, radicem peucedani. dein fouet oleo chamæmelorum & liliorum: tandem, hoc est, secundo die, cum castoreo. Etiam Celsus rasum caput fouet ex decocto rutæ & lauri in aquā: altero die castoreo ex aceto & oleo rosato. vel secundo aut tertio die accipiemus vnguentum alabastrinum cum oleo chamæmelino, & inungemus caput. Archigenes accipit acetum scilliticum quassatum cum oleo rosato; addit castoreum. & prouectiore morbo, loco rosati irinum infert, & iungit inustos capillos. vel fove decocto serpilli, satureiæ, pulegij, ori-

gani, coctorum in oleo & aceto. dein illine oleo de scilla, vel de euphorbio, & castoreo. Eadem vi præditis remediis utebatur Heraclides Tarentinus: nam caput fouebat poscā in quā fuerit ruta & laurus decocta: & vngebat caput castoreo vel spondylīo, ex aceto & oleo veteri. A primo die, secundo, vel tertio, ut fuerit febris, oleum ex decocto satureiæ admoueat. Aut hoc modo, accipe olei laurini vncias binas: huic infoque in diplomate semen rutæ, & castoreum, & anethi semen: hoc caput & ceruix, spina, manus & brachia, vsque ad inguina, si nerui totumque corpus doleat, vngatur. Quin & vesica, auctore Aretæo, quibusdam est humectanda, nervosa pars, urinæ iter, afficitur acrimonia mordacis lotij. Poterimus ad imitationem Andromachi hac succurrere capiti: accipe radicē scillæ sub prunis coctam: subigatur cum oleo lilino, vel irino, cum paucō euphorbio & castoreo: fiat cataplasma, occipiti applicandum. Aretæus in eā sententiā est, flatus infra & supra eliciendos esse. veteris enim flatus colligit: rutam cum melle & nitro admouet. & fottus ex pulegio, origano, hyssopo, & similibus. Aegineta sacculum facit pro capite, ex sale & milio. Ita ex castoreo, pyrethro, & calaminthā. Tandem in diuturno malo ad dropaces surgemus: nam præclare resoluunt materiam, & sopitam naturæ vim nobile in hoc morbo remedium excitat. Fit emplastrum ex pice, pipere, & euphorbio: occipiti raso & ceruici apponitur. Sed CAUTIO adsit ne in horū vsu epilepsic obnoxius sit æger. primò tamen præscriptis utemur, ut oleo

Calius 2.
Acut. 9.

Dropac.

oleo lilino, chamæmelino, rutaceo, cum euphorbij & castorei drachma. Vltimò ad sinapismos vim medicam efferemus: vt, Accipe seminis sinapi triti semunciam, pyrethri, castorei, cuiusque sesquidrachmam (addi potest piper, nigella, euphorbium) ammoniaci, opopanacis, singulas binas drachmas; olei, & resinæ quod satis sit, vt fiat emplastrum. Vel accipe farinæ lupinorum duos manipulos: baccarum iuniperi, lauri, siccatae iridis, singulas vncias; radicem althææ binas vncias; fimi columbini tres vncias: coque ex lixiuio caulium brassicarum: contunde, & adde olei lilini tres vncias. Sed si strenua adsit febris, lenius erit transigendum calidis præsidis: sin ignaua febris, strenuè agemus. Sinapi aquâ non aceto miscet Aëtius & Oribasius: Aretæus, cum duplâ panis portione: linteolo illitam, capiti imponit horæ spacio: dein spongiis calidis fouet. Sinapismus hæreat loco ad ruborem vsque: postea foue oleo tepido: vel decocto chamæmelino, si dolor sit vehemens à sinapismo. Denique corroborantibus finem curationi imponemus. Si caput & manus contremiscant, accipiet castorei semidrachmam: quam ex mulsæ cyathis ebibet tribus: hoc ager per plurimos dies, inquit Aretæus: nam flatus discutit, urinam ac fæces promouet, nervos firmat, calorem & siccitatem afflat. Theriaca prædest, & mithridatium, diamoscū, diambra, aqua theriacalis cum liquore betonicæ, castoreum cum oxymelite. Et aqua vitæ, in quâ maduit flos lilij conuallij, & rosmarini, nux moscata, zinziber, calami aromatici radix, galanga, prœniæ

semen: vnū vel quædam ex his. Paulus propinat diaspolitici cochleariū ex poscâ: vel castoreum ad drachmæ vsque pondus. Guttulæ olei vitrioli, cum aquâ rutæ siluestris, vel ex aquâ liliorum alborum. Nasturtium sæpius comedant huic morbo obnoxij. vtatur conseruâ rosmarini cum pauco castoreo. Fetus fiant ex saluiâ & betonicâ. sacculus ex milio & sale tosto. VICTVS tota ratio naturæ studeat, & vnâ cum morbo pugnet. Condiatur cibus pipere, cinnamomo, rosmarino, hyssopo, aniso, cumino, Aëtio auctore, caryophyllis. Sit victus tenuissimus, ob robur morbi. Aurelianus vsque ad declinationis tempus alternis diebus à cibo abstinere, permittentibus viribus, solo mulso vtens: alioqui forbilia mediocria dabat. Præclare Aretæus, Inedia malum est, malum est & cibi multitudo: quare, inquit, exiguo cibo quotidie vtatur: nec subito & penitus ieiunandum est. os enim ventriculi toto die refectione & calore indiget. Sit itaque cibus tenuis & tenuans, & aluum leniens. gallinæ iusculo, & mercuriali assidue vtitor cum aceto, fœniculo, apio, cumino, cum brassicâ. Sed ratio habeatur febris, eiusque ob vim ptisana detur; ratione verò pituitæ asperge cinnamomo vel pipere. Cicerum decoctū erit accommodatum. Vt breuiter transigam, si vires ferant, sit cibus mediæ naturæ, consistentiâ solidâ, qualitate humidâ, deducendo alteram partem cibi assueti, seruando tamen numerum & ordinem pastuum. Alexander vtitur succo amygdalorum cum melle; sed pro remedio ille sit: mel enim absterget, calfacit, tenuat: iungit succum

Sinapismus.

CORROBORANTIBVS
finem curationi imponemus.
Idem dicit Aëtius.

DIABETES.

Cibus.

Aretæus
hac.

succum amygdalorum, ut feratur
 mel ad caput. sed parca manu hæc
 propinanda, nam amygdala caput
 ferunt. Auiculas concedit Aëtius.
 fiat puls ex farina auenæ, cum amygdalis.
 Cuniculi; biscoctus panis. capæ
 absint. Porvs sit mulla cui quattuor
 vel quinque grana piperis incohere.
 Vel accipe mellis optimi anthosati
 libram; aquæ betonice vel saluæ li-
 bras binas; coque dum despumatum
 sit optimè: dein adde aceti vncias
 duas vel quattuor: in fine decocto
 adice patum betonice, fœniculi, vel
 anethi, caryophylli, nucis moscate.
 Razes admonet, ut quæ ori infun-
 duntur dimittat per fauces sollicitan-
 dum esse: sunt enim alimenti loco.
 Mulla etiam imbui potest hyslopo,
 thymo, iride: nam, auctore Hippo-
 crate, melicratum *ἔχει ὀνίσιμον δὲ
 τι*, id est, deterget: & est *ἑρπυλίον*. At
 declinante malo, hoc est, ut interpre-
 tatur Trallianus, ubi coqui incipit
 morbus, vini paululum dabimus:
 nam iam sanguis emissus est, & me-
 diocriter purgatum corpus. Propi-
 nabimus vinum tenue, substringens
 placet Aëtio. Fauces siccitate arentes
 rigat Cælius Aurelianus; nec vult ut
 aquæ indulgeant. SOMNVS nimius
 rumpatur. Propterea fiant suffitus ad
 nares, ex aceto cum castoreo: ita
 non nimium dormiet. Singulis tribus
 horis excitentur; ne eâ depressione
 mens obruatur, calor emicet, quid
 sumat, & excernat. Hoc est quod
 Aurelianus iubet, in accessione per
 intervalla leniter excitabis, suo no-
 mine exclamatum: acre acetum na-
 ribus apponatur. non dormiat a
 cibo per horam, inquit. Sit somnus
 diurnus, supino corpore. Pedes vult

Potus.

Somnus.

Aretæus ut premendo tractentur. &
 ut deterreatur iis quæ timere con-
 suevit: quæ in spe erant nuncientur
 consultore Aretæo. Ita hîc transigunt
 medici, subtrahentes ægros **ὕπνῳ καὶ
 δυνάτει διαδυσκόουσιν*, ut loquitur Ho-
 merus. Aluus officium faciat: cu-
 ius quia immemor, sollicitanda erit
 glandibus, & enematis. hoc agit Au-
 relianus oleo calido, & aquâ in quâ
 decoctum sit fœnigræci semen, cum
 melle. Urina exprimatur manibus;
 & fiat cataplasma pectini, ex radici-
 bus lilinis, floribus chamæmeli, me-
 liloti, calamintha, parietariâ, semine
 petroseli, cum oleo chamæmeli. hoc
 a necrosi futurâ tuetur vesicam. Et
 pecten vngatur oleo rutæ, cum ca-
 storeo. vel fove decocto parietariæ,
 cum semine petroselini. Aliquid mi-
 thridatij vel theriacæ transglutiat.
 Paulus iubet ut aluus & urina irri-
 tetur clysmis. Sæpissimè admonean-
 tur mictus & egestionis. Duo ene-
 mata vno die poterunt dari: non
 ultra tria. Sed quamdiu enematis
 utendum: dico dum consuetudinem
 euphorie accerferint: hæc enim ac-
 cisa materiae morbificæ felicia nunc-
 cia dabit. De AERE scribit Aretæus,
 & dicit in luce & Solis radiis collo-
 candos esse ægros: (morbus enim
 hic, inquit, nihil aliud est quàm te-
 nebræ; quod & Aëtius affirmat)
 & magis in loco calido habeantur:
 ipsius enim causa est insita frigiditas.
 Aurelianus laudat locum lucidum
 & calidum mediocriter. Siccescat
 aer lauri fumo, iuniperi, rosmarini
 nidore. Acetum olfaciat lauendulæ,
 aut origanatum. Cubile agitable sit;
 stragula, vestes, picturæ parietum,
 omnia sint varia, quod visum prouocent.
 multus

Iliad. 16.
 *Id est,
 somno
 & mor-
 ti gemel-
 lis.
 Aluus &
 urina.

Balnea. multus habeatur sermo. Balneum utile ab vsu celebrium remediorum, adhuc corpore torpente. Id valdè Trallianus commendat, vbi morbus inclinare inceperit; capite intacto ab aquâ. De M O T V. à medicamentis utilis frictio, gestatio, & quælibet lenis corporis agitatio: nam firmat motus nervos. Quare blando articulorum fricamento vtendum vult Cælius Aurelianus. Strepitus & fragores fiant, serra de limæ morfu stridente, aut nephrendium grunnitu. & setis nares fodiantur. Rusticorum facies melle tingatur, quò rostellis muscæ flagellèt. Ab hoc sopore cùm quondam Diogenes euigilasset, medicusq. rogaret quid ageretur, Rectè, inquit, nam frater fratrem amplectitur: hunc morbum fratrem mortis appellans. **EMPIRICA.** sua etiam remedia iactat. Guaiaci decoctum, & sassafra. Decoctum pentaphylli, hysopi, cari; cui dein additur mel. Castoreum potù per horam ante paroxysmum, ex oxymelite. Cerebrum leporis assum. Accipe castorei semunciam; bulliat in succo rutæ, aceto, & oleo: ex quo fiat valida occipitij confricatio. Fumus capillorum humanorum crematorum eos excitat. Nonus eos ambustos ex aceto terit: & ita frontem vngit: & inquit, ἀνταδεία τινι eos excitat. Et spongiam aceto madidam naribus obtrude. in aceto vis recepta sit florum caryophyllorum, rutæ, maioranæ, sambuci. Optimum hoc, Accipe angelicæ, ostrutij, zedoariæ, tormentillæ, dictamni, ros. rubrarum, cuiusq. semimanipulum; maioranæ, laudulæ, cuiusque pugillum: incoque aceto, obturato vase. Impone spongiâ

vel linteo exceptum. & brachia, manus, crura, & pedes hoc etiam fricentur. si flatus adsint, adde anisum, &c. Si recreatur à pharmacis, fiat cauterium in futurâ coronali: & aliud in occipitio sub duabus occipitis prominentibus partibus. Vel saltem vesicam euocans medicamen futuræ coronali imponatur, ex cantharidibus. Suffitus ex galbanò & cerui cornu depressos euocat. Accipe olei irini, & aceti scillitici, cuiusque fescunciam; in eo coque pugillū origani: colaturæ ad iice castorei drachmam, & vstorum capillorum semidrachmam: misce; nares & frons illinatur. Hoc filò ducatur itaque breuissimo curatio: primò molli clysmate eliquetur aluus. Secundò si è re fuerit pertundatur cephalica vena. Tertio clysmate euacuante sæpe vtetur. Et dum hæc fiunt, oxyrrhodinis caput firmabimus. Deinde tertio vel quarto, aut quinto die, hoc est cùm constitit fluxio quæ caput petebat, dissipantia oxyrrhodinis committemus. Et vinculis, fricamenti auertemus. Tandem corroborabimus; postquàm peculiaribus purgamentis caput onus pituitosum exiit. Hac militia mortis frater lethargus fugatur, si S. D E V S velit.

Anacephalæstis curat.

CAPVT XII.

De M A N I A, id est, Insaniâ, aut Furore, vel Ecstasi melancholicâ.

MANIA nomen inuenit ab em-
pusarum matre; aut à Maniis,
id est, laruis & lemdribus mormo-
nibusq. Vel ita vocant Græci quòd
T animum

Nomen.

Descri-
ptio mali.

animum ultra modum laxet: manon enim dimissum siue mollem appellat. vel certè quodd polluat ægrotos: nam id *λυμάνειν* vocant: aut quodd solitudinis ægrotos amantes facit, quod *μονῶς*: vel quodd difficile curetur, *μόνα* quasi dicitur. O homo quā humanitatis tuæ transmigratio? illa imago Dei efferatane homo esse desit? ceritūne exutus homo mente? Vbi illa decora religionis, societatis, necessitudinis queis splendescebas? omnia exuta; ferox, intractabilis, immanis, metuendus cunctis se oculis, lingua totoque corpore iactat, plenus iracundiā, iurgiis, clamoribus non sine horrendo aspectu. Ita ferarum more redduntur effrenes & furiant homines è potestate mentis exeūtes: dicas efferatas belluas, adeo in obuios dentibus, vnguibus, telis immani rabie ferūtur. Profecto non sine damone sepe hæc calamitas.

Permissu somni Dei illi spiritus
sentibus incompti se corporibus
insinuant: receptique visceribus va-
litudinem bonam vastant: somniis
terrent, ac formidine animum qua-
tiunt. Euenit, dum medicinam Vl-
traiecti facerem, ut inuiserem virum non omnino genere & opibus obsecrum, nuper qui uxorem ceperat: hic annos habebat fere viginti octo, bene habito erat corpore, facie vultuosā ac fuscā. Hic manie implicitus iacebat: cottidie illū inuisebam, habitabat spaciōsas & angustas ædes: decumbebat cubiculo à primo limine remoto. Hoc in limine focrus eius me tenui alloquio excipere solebat: multa que de historia morbi querebat. Hinc cum ad agrum à nobis ventum esset, & mea & focrus

Damo-
nas.

Historia.

verba referebat ordine, nec fallebat, horresco referens, & horrendo vultu torum inspicens, illudebat. Tandem conuulsionibus amens interijt. Plato variā etiam agnoscit maniam in Phædro: nā duas ideas eius celebrat, vnam *ἐκ τῶν νοσημάτων ἀνθρώπων*: ** Id est,* ab humanis morbis. de quā nos iam hīc. alteram autem *ἐκ τῶν θεῶν ἐξ ἀλλοτρίης*, hoc est, ex alienatione diuinā, quā extra consuetum vitæ morem quis rapitur. Diuinæ huius manie partes celebrat quatuor: vaticinij inspirationem Apollini tribuimus inquit. nam & Calius Aurel. testatur vetustissimos Græcos, maniam appellasse, quæ nunc mantice dicta est. poeticam autem maniam Muls ascribimus, inquit Plato: hanc protrepticon ab eo vocatam testatur Aurelianus. amatorium autem furorem Veneri & Amori, omnium optimum, dicauit Plato. Hoc volebat Calius Aurelianus, cū ait, Empedoclem sequentes aliam maniam dicūt ex animi purgamento fieri: aliam ex alienatione mentis, corporis iniquitate. Nos de morbi sobole mania, quæ est functio deprauata principum cerebri facultatum, cum excandescentiā, febris expers, pendens ab incendio confligente cerebro. Dixi esse facultatem deprauatam; quia extra mentem & omnem rationis vsum hominē vocat, cogens in vanas cogitationes, & exprimens absurdas loquelas, & in nefanda facinora præcipitans. Quin iunxi iracundiā: quod eo symbolo à melancholīa discriminarem; in quā metus est, & tristitiæ ibi plena sunt omnia. hīc verò cuncta immani rabie turbantur, non sine iracundiā iatatione. Quare falluntur illi qui omnem

Varia ma-
nia.* Id est,
ab hu-
manis
morbis.Quid
sit.Expla-
tio defini-
tionis.

*Id est,
in esse &
conser-
uari.

2. De cau-
sa sympt.

C. A. V.
S. A. E.

1. Sympt.
caus. ult.

omnem melancholiam, iter in maniam existimant: non enim tenuitate symptomatum, sed totâ facie differunt. Præterea subnexui maniam euenire à cerebro, ab incendio conflagrante: nimirum **ex vivida, & ex perverâ* pendet hæc affectio ab ardore, cuius soboles est ira & tumultuosus furor: quemadmodum algor focus est metus & mororis. Febris etiam fateor expertem: nam hac notâ à phrenitide abit. Hoc etiam testatur Aretæus, qui asserit hanc ex toto esse mentis alienationem diturnam, vacas febris. Quippe, inquit, & vinum mentem inflamat, & per ebrietatē delirare cogit, & mandragorâ, & aliter, sed hæc celeriter eueniunt, & conquiescunt: at furor, stabilis est. Quamvis tamen, inquit, euenire posset maniacum febris implicari, attamen illa non est mania symptomatica: hoc est, non fit ex illâ intemperie cerebri, sed est febris aliqua primigenia, at in phrenitide est secundaria, illique symptomatica: sequitur enim inflammationem febris, ex quâ inflammatione infertur illa phrenitis. Dixi flagrantem cerebro: ex Galeno, qui asserit ex ardore cerebro concepto eam enasci: interdum tamen ex succis mordentibus eam oriri fatetur. Hactenus de definitione & naturâ huius passionis: iam ad causas. Mania per idiopathiam nascitur ex intemperie ardenti cerebro inusta ab æstiuo Sole: vel à pharmacis calidâ vi flagrantibus capiti admotis, aut ex aromatum liberaliori usu, & vini generosi. Quin nonnunquam ex materiæ vitio enascitur hoc malum, auctore Galeno, Hæc autem materies feruetinam vel

est sanguis, flava bilis, & melancholia vsta, vel putrida. A sanguine enim feruente inferri maniam, docuit Galenus, & etiam Fernelius. A bile dico gigni maniam, eaque plerumque retorrída, cum calor citra febrem in eam acerbiteratē prælicenter eualescit, vi vrat succos quod rapidæ flammæ adigunt. Ita quod in succis fluidum est, in obscenas fuligines subducit; reliquum verò in atram facē assat. Hinc foedi exiliunt spiritus, quasi balneum diaboli: vnde fera iactatio, & vt acrior flamma, ita maior vel tenuior incrudescit feritas. Bilis enim semper suâ acerrimâ vi stimulat, qualiscumque ea etiam fuerit: at acerrimi sunt stimuli vstæ bilis flauæ. Quare cum à succorum crimine enascitur mania, hi non alij erunt quàm mordaces succi: at solùm huiusmodi sunt flaua & atra bilis, ita asserente etiam Galeno: nec à melancholiâ eueniet, inquit, nisi illa vel putredine contaminata fuerit, vel vredine torridâ, vnde induct malignam acrimoniam. itaque pituita ab hoc crimine abest. Attamen existimari possit, melancholiam meram hoc vitium facere posse: nam Hippocrates scribit, maniam autumno maximè affligere, plurimosque inuadere. Respondemus, id eâ ratione euenire, quod in autumno supprimatur acerrima bilis, enata per tempus Caniculæ, at vi tempestatis frigidioris corruptio illi adfertur. Nam interdum in putredinem abit, sine adustione, vt clarè in quartana febre illud elucet. Vt breuiter transigā: ortus sui primordia agnoscit mania, vel intemperiem feruentē cerebri sine materiâ: vel materiam

5. Aph.
40.
5. Lib. De
sympt.
merb.

6. Aph.
51.

Quæstio.

3. Aph.
22.

Breuius
de causis.

a
furorē in
maniam

retorridam, hoc est, sanguinem feruentem, aut bilem flauam assatam, vel non ita excoctam: vel melancholiam putredine affectam, aut adustam. Refert doctissimus & diligens D. Schenckius historiam, ex Commentariis Brassauoli ad Hippocratis Aphorismos, ex tuberculo in collo oborto grauissimam insaniam incurram. Ad Raphaëlem Hebræum iuuenem circa secundam noctis horam accersitus sum. Hic iuuenis corpus tumoribus oblitum habebat anthracum æmulis, quorū non minimus collum obsidebat, qui ilico extabuit; & mox ridere cœpit Raphaël & astantibus venam secare volebat. At hæc desipientia ilico in furorem abiit, omnes percutere nitebatur, huc & illuc currens cuncta lacerabat, accitis baiulis, vix sex contineri poterat. Nos præscriptis quibusdā abiuimus. Postridie sedatiorem inueni: sed à prædio tam altus somnus eum cepit, vt astantium vi eo exui nequirit. Hic tumor anticam partem occuparat, dextrorsum nutans: ceteri tumores anticum corpus habebant. A somno cum rediisset, nonnunquam hypochondria feriebat sua, & quattuor horis in ecstasi ducebatur, currēs tanquam à cacodæmone agitato, omnium interim animalium fingens voces, secum loquens, membra præter naturam mouens. Ita bis die mouebatur: & motus initium ab hypochondriis erat: hinc ita redibat, vt nihil passus videretur. Deinceps curari noluit: nam domesticis fascino tactus dicebatur: tamen frustra fuere amulera cuncta. Dein existimatum eum dæmone agitari, nec relligione profecere: nam mor-

bus erat, qui vel auxiliis, aut die eliditur. Post octo menses conualuit per se, & sanus viuit. Naturā iracundi, ait Aretæus, mania facile patent, & qui negotiosi acriter excandesunt: præterea faciles, hilares, qui iocosis ac puerilibus delectantur. sed hi suauiter cum risu, illi autem cum studio insaniunt. Copia ciborum, saturitas in ætate sanguinis plenā, & ebrietas in obliuiosis copiam sanguinis, acrimoniamque accersunt. Et immodesta illa meretricula Venus furoris mater notata fuit: vt si melancholicus habitu & temperie, æstate mediā effreni vtatur venere: hic certē embrochis, & madidā diætā restitui debet. Et amor interdum maniam attulit; cuius historiam & curationē narrat Aretæus: Fama est, inquit, ex melancholicis quendam calamitosē agrotantem, nihil proficientibus medicis, ab Amore fuisse sanatum, cum a matre puellæ sese conso-ciasset. Ita refert Iosephus Herodem Magnum, postquam coniugem Mariammen Hircani filiam trucidare iussisset, eius desiderio insaniisse. Est enim geminus Amor, vnus honestus, qui focum suum in cerebro habet: alter in hepate habitat, qui iunctam trahit perpetuam curam, & sollicitudinem, timoris & tristitiæ plenus, cerebrum in squalorem arripens. Ita infelix Phœnissa, *Savit inops animi, totamq; incensa per urbem Bacchatur.* Et vacuatio solēnis aliqua suppressa hoc malum accersit: vt mensium, (& à menstruorum anadrome ad mammas, vnde (ystrophe) sanguinis, hæmorrhoidum, bilis. Philtropota etiam fœcunda in hoc malum sunt, mentem

A tuberculo in collo oborto

9. Aph. 65.

Qui, & vnde hunc obnoxij.

Causa antecedentes.

3. Lib. 3.

15. An- riguit.

Amer.

2. An- riguit.

Philtra

mentemque vehementer commouent: Ita Carus Lucretius ab amante vxore amatorio poculo in delirium abiit: verum ita vt interuallata & interfecta insania carminibus concinnandis spacium daret: mox tamen ægrius ferens, sibi manus adinouit. Itaque philtre nocent animis, vimque furoris habent: vt pië cecinit ille amator Sulmonensis. Mente quin etiam plurimi exuti fuere, ex morfu rabidi canis: alij commanducato celuri cerebro, apud Heracliam Arcadiæ vinum prouenire narrant, quod sanos viros insanos facit. Quin vinum fulmine gelatum, cum rediit ad pristinam consistentiæ ideam, potu, exanimat aut dementat. Menses mulierum primi poti furorem gignunt. Diaboli aucupia ad scelera, philtre fingit amoris, amaræ mortis astu. Ita coriandrum recens, solanum, hyoscyamum, cicuta, de quâ mirâ historiam apud Matthiolum: & herba Sardinia, & ea quæ apud Tegeam gignitur cardui idea, quam quum Pandius statuarius comedisset, mente exutus fuit. Scribit Theophrastus, Vesicariæ alterum genus, alij bryorem, alij perissum vocant, quod constat radice candidâ & cauâ, longâ ad cubitum, si detur eius radices drachmæ pondus, ludet is qui sumpsit, & se pulcherrimû putabit: sed ad magnâ insaniam binis drachmis opus erit: nam inuicta fiet insania à tribus drachmis: verum semuncia interimit. Horum remedia describit Dioscorides libro sexto, & alij, inter quos Pareius. Dioscorides in præfatione ad librum sextum rectè admonet: Si, inquit, procrastinat veneni vis, nec ilico prostraue-

rit, cognitâ re, curatio non erit difficilis. Acerbitatē enim nocendi exutum, in diuturnas valetudines translatum venenum, communia quibusdam morbis remedia recipiunt, nullâ poti veneni proprietate post hac remanente. Venenum sæpe causam habet vel intus natum, vel foris datum: Minyæ cuiusdam filias legimus eo percitas furore, vt humanis vesci carnibus appeterēt. imò etiam filios ad eam rem sortirentur: ac Leucippâ Hippasum filium, quem petierat fors, laniandum exhibuisse. Inter causas etiam externas est vstio capitis eiûsue concussio, vigiliæ, cupiditas animi impotens, validaque animi perturbatio. Ita Ajax ille scutifer indignatione quod fraudatus armis fortissimi Græcorum esset, insaniit & sibi manus intulit. Et Orestes occisæ matris à furiis agitatus, in furorem abiit. Cleomenes Alexandriæ filius cum fractæ fidei crimen illi obiiceretur, se gladio confodit demens, ac incidit ab imis pedibus ad vitalia loca, & ridens ducto ore obiit. Amurathes etiam Turca, quod urbem Croiam, quam ei insigni dolo eius alumnus Scanderbechus eripuerat, infelicitè oppugnasset, animi dolore in furorem versus obiit. Refert Platina de Pontifice Bonifacio octauo, quem, quod Columnios ex paternis oppidis eiecisset, Sarra Columna Anagninam, vbi Bonifacius æstiuabat, improuisus veniens, in arctam custodiam coniecit; vbi in rabiem versus obiit. Tantum potest animi dolor, ad animi alienationem. Hactenus de causis & proximis, & remotioribus iam ad signa, quibus noscatur passio hæc,

In Ins
Foras

Paul.
Iouius
Elog. 3.

9. Hist.
plantar.

Differen-
tia.3. Aph.
20.Fanaticus
melancholicusA causis
differētia,
et loco.

& eius distinctim causæ interno-
scantur: sed primū pauca de diffe-
rentiis. Differunt mania, essentia
ideā, materiā efficiente, & loco pri-
mario generationis. nam apud Hip-
pocratem duplex est mania: una sine
febre, de quā nos hīc: alia illi est
cum febre: illa nimirum quæ à phre-
nitide euenit, hanc genuit atra bilis,
ex flaua perusta, cuius sunt acriores
morlus quā flauæ: sauior quā
phrenitis; in quā spes in angusto est;
de quā ita Hippocrates, phrenitici
sputatores fanatici: hæc non est ver-
na insania, sed quæ est in feroci ex-
cessu phrenitico, in quā insaniæ sum-
ma sunt omnia, & ceptis immani-
bus etiam efferi sunt. De hac egimus
ubi De phrenitide. Sed nos nihil hīc
de excessu phrenitico, sed de excessu
melancholico, quem vere medio cūm
fabæ florent, euenire auctor est Hip-
pocrates; qui febris est experts, & di-
citur *μελαγχολικὴ ἐκστασις*, id est, egres-
sio melancholica, cūm ex melanco-
lico quis euadit fanaticus. Hæc autē
mania melancholica habet ideas va-
rias, sed celebres inter eas sunt duæ:
prima est ecstasis melancholica, de
quā nos hīc maximè: altera est ma-
nia canina siue lupina, *κυνάρθροπιαν*
appellant; quasi homines lupinā na-
turā induentes: hi noctu circumcur-
sant solitudines & sepulchra lupo-
rum more: interdū verò ad sese re-
deunt, ac domi moriunt. Hungariæ
& Bohemiæ familiare malū. Aëtius
& Arculanus huius curationem tra-
dunt. Rondeletius distinguit huius
causam ac modum à cynāthropiā:
ab Aëtio eisdem transigitur. Diffe-
runt etiam causis variis, ut primū
enarrauimus. Differunt & loco pri-

maria generationis: nam locus eius
est vel in præcordiis, aliās in toto
corpore, aliās in solo capite congeri-
tur. Societate quadam iungi videtur
cum aliis passionibus: sed ita discri-
minatur: phrenitis vehementem sibi
iungit febrem, & ilico prostermit ho-
minem: at mania febris est experts;
& trahitur in diem. A melancholiā,
nam hæc est rixarum & iactationis
vacua; sed quieta: quæ tamen sæpe
in maniam erumpit, & in audaciam
vertit metum: & materia melanco-
licæ alget. Est etiam furor ab vtero
apud Aëtium, cuius causam, notas,
& curationem docet. Ad communes
differētiās venio; est vehemens ma-
lum, attamen sanabile ferè, quamuis
non sine periculo: cūm non vlla de-
sipientia iuta sit. Contagij nescium
malū, & cerebro proprium. Iam ad
Signa venio, quæ notant vel immi-
nentem furorem, præsentem, vel
causam ex quā ortum duxit. Immi-
nentem denunciant aurium sonitus,
quos ipsi expauescunt, cum querelā
de capite nam in capite aded bombi
perstrepunt, ut tubarum aut fistula-
rum voces sese audire existiment.
Ob oculos vana simulachra versan-
tur, marmarigæ, fixis in terram ob-
stupescunt oculis, iterumque mussi-
tant quid indignabundi. Tristes &
longæ curæ præcessere. Mulieribus
quibus à menstruorum palindromē
in mamma fit systrophe, interdum
euenit. Præsentem indicant horren-
di intuius cum acerbā rixā, & truci in
vulnera impetu. Nonnulli sub adu-
labi palpo versipelles pericula in-
tentant, laniant, mordent, strangu-
lant, præcipitant, iugulant. Interdum
intermittit furor, ut etiam caute
admonet

Ab aliis
morbis ut
distingua-
tur.Tetrabib.
lib. 4. 4.
74.SIGNA
IMMINENTIS
FURORIS.

Præsentis.

admonet Areteus, sed ea intermissio non est sincera: & fallunt astantes. Varia certè idea huius mali. Quidam, inquit Areteus, propria membra dilacerant piâ cogitatione, Diis suis quasi id postulantibus gratificantes. Quidam rident, ludunt, & insania voluptati est his, coronati vt quinquerciones victores incedunt. Auditum prompti sunt, mente tardissimi. Vigilant, & vigilia famem his suscitât, nec emaciantur, nisi viscus inflammetur: tunc oculi concidunt, appetitus prostermitur. His notis iungit Aurelianus oculorû frequentem palpebrationem, & cordis saltum. Inclinate morbo mœsti quiescunt, redeunt, suamque calamitatem deplorant. Nunc pergo ad signa causarû. Ab intemperie feruidâ materiæ experte si fuerit, illi quasi temulenti & amentes erunt: & erit perpetuum illud delirium, sine remissione: & paulatim incrementa duxit, ita vt nullæ causæ in aperto sint quæ illud intulerunt. Si sit à flauâ bile, non re-
 torridâ, repente inuadit, adest iactatio, somni expertes fiunt, & studium quoddâ aderit citra immanitatem, cogitabundi erunt, & diligentes: nam mobilis bilis, multi hac mania laborant: opinionum varietate fluctuant ex fugacibus imagunculis in mente, vnde varius sermo à turgente succo. vigiles sunt. Omnium acerrima insania venit à re-
 torridâ flauâ bile, quæ iam in atrocē commigrat; hic immanibus ausis omnia plena; iactatio, vociferatio, omnia truculenta & temeraria. Sin fuerit à melancholiâ putredine contaminata, nec tamen assata, iracundi erumpunt in furorem, cum fletu & taciturni-

tate. A præassatâ autem melancholiâ si sobolescat, in iram excandescunt, & taciti homines inuadunt immani ferociâ, & cum loqui cœperint, non desinunt. hi sunt maligni, nec tamen æquè procellosi ac à bile. hæmorrhoides vel menses suppressi sæpe hoc malum peperere. his iunge diatam. est mediæ ætati & iuuenibus familiaris passio. Quod si ex æstuosi sanguinis copia pullularit malum, suauiter insanient & risu diffluent, lætâ exporrectâque fronte cantillant, ac rubicundo vultu saltant: nam musica quædam harmonia aures illorum ferit. hi eminentes habent venas, ac lufibundos oculos. Hæc signatè naturam causarum satis aperient: iam ad mali, rectè percepti, profligationem pergo. Postquam causa furoris ex his notis comperta fuerit, quibus oppugnari præsidii aduersariis possit videamus. Hic sanè opus medico sanæ mentis: nam citò his remediandum, ne malum veterascât. Si itaque ortum fuerit malum ab intemperie capitis calidâ materiæ experte, orietur indicatio refrigerandi. Quod si sociam agnoscat materiam capite coaceruatam, indicabitur vtilem fore euacuationem eius; vtque flectatur ferox illius materiæ à naturâ abalienatio. Verùm si illa materia nondum stabuletur in capite, sed si metus adsit ne eò cursum suum flectat, hæc vel iam corpore genita est, vel iam iam enascetur. Si genita fuerit, & iam si influit in caput, orietur indicatio reprimendi, & reuellendi, vnaque euacuandi. Sin metus est ne sobolescat & gignatur morbifera hæc materia, euocabit curam firmandi partes principes,

A melan-
choliâ as-
sata.

A sangui-
ne.

INDICA-
TIONES
CURANDÆ.

Causarum
nota à ca-
loris.
Sic. Aph.
53.

Ab bile
flauâ.

Ab atrâ
bile.

A melan-
choliâ pu-
tridâ.

cipes, ne promptæ se laxent in eius
 fœturam. Et cum potissimum ena-
 scatur ex iecore æstu flagrante ac sic-
 citate squalente, illud rigandum erit
 ac frigore redintegrandum. Redinte-
 gretur quin etiam cerebrum, & cor:
 & symptomata restibilia tandem ca-
 stigentur. Ita transigendum: attamen
 primū prouiso totius corporis ha-
 beri debet, quā ad hæc aditus fiat
 felix. Hi sunt scopi ad quos flectere
 curationem decet: id antequam fiat,
 perpendendum num malum eos
 etiam admittat: ne frustra simus.
 quare prognoses cōsulemus, ex qui-
 bus num superari vis mali possit in-
 telligimus: ideoque ad illas abeo.
 Scribit Razes, melancholica sym-
 ptomata si præualuerint, ægrē spera-
 bilem salutem fore; at in mania sunt
 illa præualida. certē Cælius Aurelia-
 nus hanc passionem vocat magnam
 & tardissimam. Quid magnam? im-
 manem dixeris, audi. Nobilis viri
 filiam deprehendimus adedō furen-
 tem, vt obuia quæq; arriperet, fran-
 geret, laniaret. Proprios capillos, bra-
 chia, manus, ita mordicūs tenebat,
 vt sine laniēnā ex eius dētibus euelli
 nequirit. A somno, euasit. At recru-
 duit malum à mense, ac vnus diei
 spacio è medio sublata est. A bile re-
 torridā quæ fit mania est omnium
 periculosissima. Et Galenus asserit
 morbum hunc periculi plenum esse;
 sed non affirmat omnino lethalem.
 Abenzoar auctor est hos diem obire
 cum ad aquæ fugam deuenerint.
 Animaduertendum quod cum vl-
 trò, hoc est, in crisis vacuitate, &
 medicamentosa absque molitione
 furor placatur, nec anni clementiā
 sedetur, infida hæc pax erit. Non-

*Progn-
 sei.*

*Historia
 Venienci.*

*6. Aph.
 22. 53.*

nullos siquidem qui penitus morbo
 defuncti videbantur, aut vernans
 tempus cum fabæ florēt, aut susque
 deque victus inita ratio, vel ira ali-
 quo euentu proritata denudō in fu-
 rorem prouocauit. Et ij qui olim hoc
 morbo tacti fuere, facile in eundem
 procidunt. prompti etiam in ma-
 niam sunt, qui facile in cachinnos se
 soluentes, præproperē in iram ruunt.
 attamen quæ cum risu euenit, minus
 periculi gerit. Si fuerit ex idiopathiā
 cerebri quæ inueterauit, est curatio-
 nis expers: nam per sympathiam an-
 tiquata curatur. Crisin suam inter-
 dum habet: scribit enim summus
 præceptor, A furore dysenteria aut
hydrops, aut ecstasis, bonum. nimi-
 rum quod diadoli fiant illa priora:
 vltima autē crisi: Quod si crisis non
 fiat, pharmaco opus erit. Varix etiam
 bonis ægrotum rebus superuenit. Est
 autem varix hiatus apertæ in coxen-
 dicibus & tibiis venæ, à sanguine
 melancholescente, quem natura in
 partes repellit ignobiliores, qui hu-
mor furorem committebat: tum ve-
 rò maximè cum crassus fuerit &
melancholescens varices adfert, &
mentē laxat. hoc modo doctissimus
 Schenckius narrat vicinum suum
 ahenarium, à quidā infaniā euasisse.
 Hæmorrhoidum effusio salutariter
 etiam his euenit: ita si aluus liberius
 feratur nigris: aut si atra vomat æger.
 quin fusi mēses effundere morbum
 solent. Ab his cauendum: quidam
 enim se & suos occidunt. De his, ne
 longior sim, pulcherrimas, attamen
 truculentas historias vide apud Cæ-
 lium Rhodiginum 17. Lect. antiq.
 2. Si itaque redintegrabile malum
 appareat, ilico auxilium adferatur,
 ac oppu-

*Ita etiam
 putat Ar-
 culanus.*

7. Aph. 5

CYRA.

Chirur-
gia.Galen. 13
Method.

Cautio.

ac oppugnetur. Sanguinis à copiâ si
ortû traxerit, secabis venam. Quare
hic examina vultum, & num habi-
tus corporis sanguinis copiam indi-
giter: turgeantne venæ, victusne ple-
nior fuerit. hi enim periodis quibus-
dam, & non perpetuò delirant. cum
risu horum est insania, abest ira.
Illico ô medici his mediam pertun-
dite venam dextri brachij: vel eam
saltem quæ thorosior turget. Infliga-
tur foramen latum: nam ater san-
guis à crassamento restagnat. Et si
niger fuerit elabens sanguis, exhauri
ad pondus quinque vel sex uncia-
rum, Sin ille subtilior exilierit, non
ultra tres ferè uncias protrahatur
eductio. Quod si vbertate sanguinis
non circumfluat corpus, temperan-
dum à venæ sectione: nam perulan-
rior euadit bilis, excussio sanguinis
freno. hic enim potius incendium
restinguatur. Sed illud etiam potest
venæ sectio: esto, si ætas, habitus cor-
poris, & cæli constitutio admittant.
Attamen hæc cautio adsit, si fluat à
venâ sectâ limpidus tenuisque san-
guis, sistatur. Si hæmorrhoides so-
lemnes, aut menses substituerint, mal-
leolum iuxta secetur vena. Summa
tamen adsit cautio, vt vesperi ab ab-
ducto sanguine, somnus concilietur.
euacuato enim sanguine, si vigilæ
sucefferint, magis efferantur ægri.
Propinabimus itaq. diacodium cum
succe ptilanæ, vel cum aquâ: nam
sæpe à soporiferis respiscunt. Et post
biduum iterum propinetur diaco-
dium. dein parcius id agendû. Sua-
det hic Mesue vt caput foueatur de-
cocto papaueris, chamæmeli, & se-
minis lactucæ: nimirum vt æquæ
partes ex aquâ coquantur, ad dimidij

exhaustionem. postea humidis illi-
natur, vt mox dicemus. Auicenna
pertundit venam linguæ non tamen
id agit ad totius exhaustionem: sed
capitis. nec id in qualibet mania, sed
in eâ in quâ in vitio est sanguinis
copia quæ caput obsidet. Si itaque
caput plethoram non habeat, à lin-
guâ abstinendum. Ita narium venu-
las stimulabimus, & frontis seca-
bimus: & hirudines capiti admo-
uebimus: hæ enim, quæ foris est
materiam hauriunt; vt vena ibi se-
cta, quæ intus sunt elicit, auctore
Auicennâ. A venâ sectâ, scapulis,
brachiis, natibus cucurbitæ admo-
ueri possunt. Cælius Aurelianus in
statu morbi, capiti raso scarificatu
imponit cucurbitam; vertici, occipi-
tio, & temporibus: prius tamen in
metaphreno. Iam ad pharmaca ac-
cedo. Hæc varia sint, vt vel bilis vel
melancholia in vitio fuerint. Adsit
hæc saltem cautio vt perpetuò re-
misceamus frigida; tam in aluum
lenientibus, quàm preparantibus ac
purgantibus: etenim succi mordaces
& feruidi vitium intulerunt. Vt ita-
que prima liberetur aluus, sumat
cassiam cum tamarindorum pulpâ,
vel diacatholicum, cum mannâ, &
syrupo rosato laxatiuo: nam instar
opiatæ inde effingi forma poterit, vt
sæpius cochleario vtatur. ira & pru-
nis. Trallianus, vt vili astu falleret
ægros, pharmaca propinabat cum
vino lymphato, & in ouis. Vel molli
vtantur clysmate, ex malnâ, althæâ,
violariâ, betâ, parietariâ, semine lini,
psyllij, anisi, anethi, prunis, ficubus,
seminibus frigidis, floribus chamæ-
meli, meliloti, aduice unciam folio-
rum senæ, & epithymi semunciam;

Lingua
sectio.Pharma-
cia.

Cautio.

Lenientia.

*Prepa-
ratio.*

cum oleo violato, & anethino, saccharo rubro, & pauco sale; vel adde hamech semunciam, fiat clyster, qui interdum iteretur. Lenita aluo, præparabimus, ad exclusionē, ferocem morbi materiam, si ferocia ægrorum id admiserit. Temperetur itaque feruor sanguinis, refrigerando & humectando eius acrimoniam. Vtemur decocto hordei, capillorum veneris, feminum maluæ. ita vel aquis farfaræ, melonum & cucurbitarum, buglossi, acetosæ, fumariæ, lupulorum, asparagi, melissæ quid immacerantes, scolopendrij, violarum, nymphææ, rosarum, endiuæ, cichorei, tamarisci. Decoctis iniice vnā passulas, pruna, tamarindos, semina frigida. His mox iunge syrupum endiuæ, fumariæ, boraginis, violarum, nymphææ, epithymi, de bysantiis. Optimus est syrupus de pomis ex descriptione Sabor apud Mesuen, capite De mania: vel syrupus de succo cucurbitæ. dantur etiam bene syrupi cum sero caprillo. Non opus est vt cuncta simul coniiciantur, vt malè hodie fit: sed tres vel quattuor res suffecerint coxisse, aut si tenuioris sint substantiæ, infudisse (vt primo libro Methodi nostræ docuimus) ac macerasse: mox libræ liquoris addidisse syrupi alicuius vncias tres. Remedia præparantia scripsi; sed ad vsum ducantur vt suadet causa morbi; quam primùm docui quibus notis deprehensuri sis: nam si vredine bilis fuerit torrida, maximè vtemini ex his iam præscriptis, quæ feruorem extinguunt & madefaciunt, qualis est nymphææ syrupus, cum aqua cucurbitæ & solatri: sin putrescat melancholia, ea quæ putredinem

castigant locum habebunt, vt melissa, si biliosa, detur aqua boraginis, cum syrupo boraginis. Ita vbique prudenter transigendum: nam hunc ob vsum primùm accuratè suis symbolis morbificas causas notauimus. Si hac prudentiā mitescat efferus succus, placidiùs pharmaco cedit, & edomitus mentem fatigare desinet, cerebri temperie redintegratâ: dum enim animi sedem æstus peruolitat, immemor officij sui ratio ferocit. Caueat tamen ægro suo qui astat, ab illis distillatoribus, qui susque deque, sub vmbra arcanorum, & calida & frigida remedia propinant. Hinc enim squalor perniciosus & grauior calamitosaque conflagratio. quod rectè olim Pythagoras, Ignem gladio ne fodias: quasi dicat, hoc fiet cum metu grauioris conflagrationis, sparsis circumquaque fauillis. semper sint præparantia humida non obstruentia: quare optimè præscribitur serum lactis, imbutum violis, boragine, nymphæa. Post vnus aut alterius præparatis potus vsus purga, quod fermentum inquinans sanguinem exigatur. Si sit ab vltâ bile, propinetur confectio hamech cum sero caprillo, in quo ebullit epithymum, sena, myrobalani, cum floribus buglossi. vel exhibe electarium de psyllio, tripheram Persicam. vt etiam in melancholica materia pilulæ de fumariâ, de lapide lazuli, Indæ, senæ, & diasenæ. Nicolai. In biliosa autem materia vtemur cassiâ, mannâ, & rhabarbaro, tamarindis, myrobalanis in decoctis; electario de succo rosarum, pilulis aggregatiuis cum scriptulo rhabbari. Omnibus his confert diacatholicum, electa-

Cautio.

*Purgas-
tio.*

*De Capiti,
but in p^o h^o
in m^o h^o h^o
Comp^o h^o h^o*

*Aduerti-
tio.*

electarium lenituum: fumaria, lupuli, myrobalani. Accipe diacatholici semunciam; hamech binas drachmas; syrupi violati semunciam; ex decocto florum & fructuum cordialium, epithymi, & glycyrrhizæ, fiat haustus. Si sit à putridâ melancholiâ, immacera sero lactis folia fenæ, epithymi, & mirobalanos; colaturæ adde syrupum rosatum laxativum, vel violatum, & mannam: cum enim gummiſeris ex arboribus colligatur & earum ex vaporibus nascatur, putredinem arcet. Sin bileſcat vnâ materia, infundes rhabarbarum: & diluto addes quid electarij de succo rosarum: ita etiam si ab assatâ fuerit melancholiâ, iunctis floribus buglossi, violarumque syrupo, vel de pomis. His prodest etiam decoctum galli veteris purgans ex maluâ, buglossi, fumariz, thymo, polypodio, fenâ, cum saccharo rubro. Cælius Aurelianus in contumaci malo (contumax enim est melancholia vsta) vitur elleboro albo, & sæpe: quin & Q. Horatianus præcipit vt sæpius vomant; qui & elleborum admittit. Nos felicissimè viturur cotidie nostro præparato elleboro albo, de quo aliâs. Si non facilè vomant, vtemur extracto ellebori nigri, cui quid addi potest electarij rosarum & dacrydij, si ab vstâ bile insaniant: vel quid hamech, si à reſtorridâ melancholiâ. Ita regis Arginorum Præti filiæ, quæ se boues esse credebant, à Melampode Amythaonis medici clarissimi filio, curatæ fuere. Quare antiquissimus est huius remedij vsus. Fugite ergo noua remedia, quæ turbant & non purgant quod decet. Modestè tamen quan-

tum licet, & sæpius purgare præstat. Itaque non confertim purga, ne fiat laboris plena purgatio, sed sensim, si licet. Et sint, quantum res admittit, benigna purgantia. Quin semper adiice humectantia, & lenientia: præstant hic siccis humida. Vltimò id cura, vt roborantia quædam purgantibus semper accedant. Licebit & per vrinalia remedia tandem euacuare: accipiemus emulsionem seminum melonum, factam ex aquâ hordei, in quâ coxere semen & radix fœniculi, & radicis vitis albæ sesquidrachma. Et sudorifica locum hic habent: nam balneum suavis aquæ maximè celebratur à Galeno: nam ab apertis poris, materiam exhaurit morificam. Cum ita promissio habita est totius corporis, pergemus ad ea quæ caput euacuant. Trallianus capiti tepidam admouet, dum æger in balneo est. Quin & per os & nares materia proliciatur, & id magnis pharmacis. Aëtius elleborum cum lacte, & elaterium naribus imponebat: nam ferox materia citra cunctationem deponenda est. Laudandū est & cauterium actu vtens, futuræ coronali immissum, vbi cum sagittali committitur. Ossē denudato, de eo particula dematur, nec ante menstruum spaciū sese locus confociet ab enatâ carne. Et foris impositis remedijs auxiliandum, à venâ sectâ, cucurbitis, hirudinibus. Si flaua bilis auctor morbi fuerit, ea reprimatur: admooue oleum rosatum omphacini. Accipe caphuræ drachmam: liqueſcat in vino, vt lacteſcat; his conquassa albumina ouorū, cum duobus cochlearijs aquæ rosatæ, & aceti rosati: capiti cum stuppâ imponatur

Euacuatio
per vrinalia.

Per sudorem.

Euacuatio
caput.

Cantharidin
actualis.

Torica.

ist flaua bilis

Campſora

ponatur. Si causam ducat à retorrìdabile, vnaque, vt fit, vigilie premant, granū opij, & aliquid mandragoræ liquefcent in oleo violato & nymphææ, cum pauco succo de citreis.

Nota.

Laudarē etiam cordi ad moueri frigidum vnguentum, vbi vita bilis perocet: nam ita irasci ac furore incandescere, sine flammeo cordis calore eiusque sanguine vix posse existimo. idem etiam putat Abenzoar: &

In arte medica.

Galenus vbi agit De notis calidi cordis, Si cor, ait, ad validum æstum abierit, furor & mania confidentia his est. Si itaque in vitali specu habitat officina iræ, procellæ ibi iam motæ componantur. Quare epithemate, si fieri possit, recte tractarentur: accipe aquæ rosarum, nymphææ, bnglossi, acetii rosati, cuiusque vncias tres: his immacera folia melissæ: colaturæ iunge specierū diarthodonis abbatis semidrachmam; caphuræ, & croci, singulorum grana tria: tepidè regioni cordis inferatur. Vel illinatur pectus vnguento rosato & melissato, vel anthosato, vel violato; adde quid santalorum; & caphuræ, croci, cuiusque grana quattuor, cum pauco aceto rosato. iungi potest semiscriptulus trochiscorum de caphurâ. Si foueri epithemate posset cor, id optimè fieret immerso sacculo, qui fabricatus sit ex rosarum rubrarum manipulis tribus, florum anthos, & melissæ manipulo; santalorum drachmâ: caphuræ granis tribus; spicæ granis duobus. Hepar etiam recreetur epithemate ex aquæ endiuie semilibra: rhodostagmatis vncijs duabus; omnium santalorum drachma; caphuræ granis tribus; acetii semuncia. Viriles globuli linteolo

infunduntur rosaceâ madenti, vel solatri, aut nymphææ cum aceto. Melancholia autem si morbum pepererit, ab astringentibus abstinemus, ob succi crassitiem. ad mouebimus oleum rosatum completum: vel violatum oleum. & si ardor adsit maior, vtetur oleo de semine lactucæ, vel de floribus cucurbitæ, nymphææ, & papaueris, si vigilie vrgent. hæc satis humectant. Cautio adsit, vt à valido algore abstinemus: & auctor est Abincenna magis hic humectandum esse quàm refrigerandum: nam, dicit, madore lenius fere cerebrum quàm algorem. Cumque validâ opus est refrigeratione, remiscebitis flores chamæmeli, inquit Abincenna. Non vtendum igitur merè frigidis. Resoluentia mox succedant. sint ea initio cum vsus eorum primùm initur moderata, ne alleuent materiam meabilem adhuc, mulgeatur super caput lac, inquit Mesue; misce oleū chamæmeli cum oleo florum cucurbitæ; ita vnâ humectabis. Ita oleum amygdalinum, violatum, cum lilino. Omentum tepidum agni capiti impositum commendat Alhalarabia Arabs. Comodè fouetur caput decocto maluarum, fœnigræci, seminis lini, psyllij, hordei, violariæ, cucurbitæ foliorum, falicis, nymphææ, chamæmeli, meliloti, senarum, paucâ adiectâ stæchadè. Vel veruecis caput & pedes cum dictis seminibus cocta. Cottidie bis eluat caput calidè, nisi cælum æstu flagret. Si vigilie vrgent, adiiciemus seminis lactucæ & papaueris drachmas duas vel tres. A fotu illinatur caput oleo amygdalino dulci, raniño, vel æsypo cum lacte muliebri,

Cautio.

Enzo,
ma
Londis

Sauindg

incomf

ill' riond Spandur caputis
fomparum.

Animad-
uersio de
vigiliis.

Corro-
boran-
tia.

adipe asserino vel gallinaceo. Inde
secti catelli capiti calidè imponan-
tur. His nō iuantibus, surgit Aëtius
ad sinapi. Si vigiliæ premant, quod
hic nimis frequens (vt enim Dei gra-
tissimum donum, somnus, serpat,
tribus opus est, animo quieto, ana-
thymia si suauis, & cerebro tempera-
to, quæ hic absunt) his pugnandum,
vt soporetur. Refert enim Fernelius
diuturnas adeo & contumaces in-
terdum vigilias incidere, quidam
vt menses quattuordecim infomnis
duxerit. Accipe olei amygdalini vn-
ciam; olei violati semunciam; olei
nymphææ drachmas binas; capi-
tum papaueris albi numero quin-
que; seminis lactuæ drachmas bi-
nas; florum chamæmelorum pugil-
lum; vini albi subdulcis fescunciam;
misce, coque in duplici vase, ad vini
exhaustionem. refrigerat, madescit,
somnia inducit citra noxam. Nari-
bus trahat oleum violatum, vel pa-
paueris, cum succo lactuæ. Postea
torum corroboretur. & quia feruet
squalidum, hepar, id placeat sero la-
ctis cum eichoreo. Ab vtrâ aut alterâ
purgatione pergemus ad ea quæ cor-
cerebrum & hepar redintegrant, of-
fuscatum sanguinem serenant, fuli-
ginolos spiritus exhauriunt. vt sunt,
myrobalani citrinæ conditæ, conser-
ua rosarum, adianthi, melissæ, calen-
dulæ, rosmarini, violarum, nymphææ,
cum paucâ stœchados, florum aran-
tiorum, radices buglossi, calami, enu-
læ, citreum pomum in aquâ rosatâ
coctum dum tabescat, cum saccha-
ro: diarrhodon, diamargariton fri-
gidum, manus Christi, electarium
è pomis, electarium resumptiuum,
aromaticum rosatum, & caryophyl-

latum, alchermes, de hyacintho. His
intabescant tria vel quattuor grana
caphuræ, & vniuersi. Accipe aquæ
rosarum vncias binas; vini granato-
rum, vini Rhehensis, singulas vncias;
his immadeant per nocte folia me-
lissæ; sacchari crystallini adice vn-
cias duas: lentè coquantur, & adde
conseruæ boraginis, buglossi, cuius-
que vnciam; corticis citrei conditi,
myrobalanorum citrinarum condi-
tarum singulas fescuncias; diarrhodi-
abbatis, electarij è gemmis, ambo-
rum drachmas binas; passularum
Corinthis duas drachmas; specierum
electarij resumptiuum drachmâ; croci
grana sex; bracteolarum auri nume-
ro quindecim: misce, fiat instar con-
seruæ. Robur etiam assiladum (spleni-
emplastro: ex duabus partibus radi-
cum capparum, & absinthij parte
vnâ; bulliant diu in oxymelite scilli-
tico; pistentur, & adde oleum rutæ
& lauri, vel linum, cum cerâ: exten-
datur super peciam. Lauandū etiam
caput: Accipe caput castrati, quod
contractum bulliat in aquâ, cum
rolis, violis, floribus nymphææ, bu-
glossi, foliis salicis, singulorum sem-
manipulo; schœnanthi & stœcha-
dos singulas semuncias: hoc caput
alternis diebus madescat & fonea-
tur: vel omni die, & pluries in die si
opus sit. & si non possit dormire,
addi poterunt capita papaueris &
lactuæ: & ad humedandum, oleum
de cucurbitâ, si squalida sit tempe-
ries. Iam curandi modos elaudam, si
modò subiecerim quo modo transi-
gendum cum à rebus externis ena-
tū vitium fuerit, vt à percussione,
& maximè si à Sole æstu conflagran-
te. Sol suo feruore trahit & viri me-
lancholicum

Arrebat
externa si
sit, vt re-
medium
dum.

lacholicum succum, dum caput torret. Seca cephalicam brachij; hinc purga; tertio tepidâ aquâ, ex sententiâ Razis, humectetur & frigescat caput infusâ: dein oleum rosatum cum quartâ parte aceti infunde capiti: ita etiam oleum seminis cucurbitæ, cum lacte muliebri, & etiam hoc naribus forbeat. Tandem balneum tepidum ineat, aquamq. multam capiti infundat. Aquam odoret rosatam, violatam: & talibus transigat, iam ad dietam: nihil in his peius, cibum cibo incocto addere. Sit victus mediocris, non accisus, non plenus: nam morbus ducitur, & metus est cacochymia. Sit cibus humectans, mirum quantum adferat is solatij. Qui autem se auertunt a cibo, agrè curantur. Sit coctus facilis, flatus expers, non squalidus aut in æstum corpus abripiens, ne causis plethoricis caput feriat. Utatur cremore hordei cum saccharo vel lacte; huic adde emulsionem frigidorum seminum, cum paucâ agrestâ. Vitulina caro proderit & agnina, pulli gallinacei, pisces saxatiles: & lactuca, spinachia, cichoreum, endiuiâ, asparagus: aliquid adice anisi vel fœniculi: cerasa comedat & poma. A coriandro abstineat, & a croco. Lac calidè emulctum sine alio cibo detur mane cum saccharo. Vitet actia, ut piper, sinapi, capæ. Sorbile aliquid aut tenerum laudat Aurelianus: quare biscoctus panis nocet. sit panis triticeus, confusaneus. Caueat etiam à diureticis validis: nam tenue eliquant restibili crasso. Sitim non ferant. Zeno naturâ tristior hilarescere in conuiuio solebat: nam & lupinus aquâ maceratus dulcescit:

ita cibus & potus etiam tristitiam fugant. Utatur aquâ hordei cum succo granatorum dulcium. Tandem veniendum ad vinum album, tenue, dilutum: nam vrinas euocat, & diuû gratissimum donum, somnum facit, humectat corpus, ac bilis frangit ferociam. Si temperatione eget vinû, affunde aquam buglossi, boraginis, endiuiâ, cichorei, fumiterræ, vel pluuiam aquam Maialem puris vasis collectâ. Vino etiam mellissato & boraginato utatur is, qui ex metu prodromo huc venit: sit tamen oligophoron. Aër declinet in frigus, sitque suaueolentibus perfusus odoribus: is enim auido admittitur ritui, ex rosis, violis, nymphæâ, pomis, santalis, caphurâ, caryophyllis, iride: quædam horum etiam aquâ rosatâ coquantur, quod vapor inuadat euibile. Methodici cunctos furiosos in tenebris continendos esse dicebant. Principio iaceant loco mediocriter lucido, & nullo turbore pulsato, nulla quoque picturâ distinctione. Præcipitijs facultas absit in fenestris. Auersus sit lectus ab ingressu, ne vultus vexent ingredientium: illa enim vultuum varietas auget furoris vanitatem. Oblectamenta adsint, offensio absit, Mandandum ministris ut eorum errores quodam consensu accipientes corrigant: nec tamen omnibus consentientes augeant furorem, eorum visâ confirmantes: nec rursus repugnando asperent. Sed nunc indulgeant, nunc insinuando corrigant vana, recta demonstrantes, ac contrarietate quadâ alienationis corrigatur qualitas. Blandisonis modulis & sonorum concinnitate demulceantur, hæc enim mentis tempesta-

D. I. A. E.
T. A.

D. I. A. E.

Aër.

Galen. ad
Tropolog.
lun. cap.
22.Aurelia-
nus.Morus &
Gruet.Albe-
nus 24

tempestatem sedant. Sciebant id Ar-
cades olim: ita Clineas musicus iram
mulcebat lyrâ: ita Dauid procello-
sam Saulis mentem citharâ compo-
nebat. Si quid adhuc mentis adsit,
amici ob oculos ponantur, dei mise-
ricordia, diaboli astus, vxor, liberiq.
chari. Quidam minis reuocantur,
loris flagrisque committuntur. Non
sint soli, nec inter ignotos, aut quos
auerfantur. Balnea dulcis aquæ fun-
dunt & exhauriunt bilem, & feruo-
rem mitigant. Cotidie his vtatur ex
oleo & aquâ. Et madescat omni ra-
tione cerebrum vnguentis, oleis, &
embrochis. A balneo vngatur pectus
& spina oleo violato, amygdalino,
nymphææ, adice æqualem partem
pinguedinis porcine. Si peruigilio
fatigatur, somno stude: nam hoc
gratissimum Dei donum non mini-
ma curationis pars: propina diaco-
dium: vel sumat lac seminum pa-
paueris, cum syrupo papaueris, vel
requiem Nicolai. Accipe syrupi pa-
paueris vncias duas; aquæ nym-
phææ, violatæ, lactucæ, singulas vn-
cias: misce, detur serò. Opium etiam
lacte solum naribus impone. Ha-
beat & pilulas familiares, quæ san-
guinē ab inquinamento melanco-
lico serenant; quæ fiant hoc modo:
Accipe succi melissæ, vini aromatici,
cuiusque vncias tres; aloës pulueri-
satæ vncias tres: madescat his succis,
& ex Solis calore inatrescat: ter repe-
te perfusionem: tandem adde senæ
pulueris tres drachmas; rhabarbari
binas drachmas; thymi, epithymi,
caryophyllorum; cuiusque drach-
mam; macis semidrachmam; scam-
monei scriptulum; croci semiscrip-
tulum. hæc tristissimum sanguinem

serenât, & opacos spiritus illustrant.
Si nullis remediis placetur feritas,
hæc inutiliter cuncta moliemur; po-
tius vinctis coërceantur. Sed sem-
per cautio adsit vt caueas ab his, ne
in calamitatem te præcipitent: sæ-
pe ego periclitatus sum capite apud
hos. Inter Empirica commendat <sup>EMPI-
RICA.</sup> Dioscorides, libro de Euporitis,
hippomarathri radicem & semen
coctum ex aquâ, ac potum: huic
subscribunt Paulus, & Aëtius. Alij
contenti sunt solo potu aquæ bora-
ginis. Ego accipio serum lactis, cui
infundo folia buglossi, boraginis,
violas, nymphæam vel lactucam,
acetosam, vel capita papaueris, cum
paucis epithymo: vt eo fruatur loco
potus per aliquot dies. Aliud, Flo-
rum roris marini, boraginis, radicum
buglossi, singulos manipulos; croci
semidrachmam; mali cydonij vncias
quattuor; vini albi clari libras duas:
misce, & per diem integrum mace-
rentur bene pistata: dein fimo equi-
no imponantur dies quindecim in
vase vitreo, dein bis aut ter distillen-
tur, dosis est vnius drachmæ: efficax
in melancholicis cunctis remedium,
& tremulo in corde. LYCANTHRO-
PIA qualis sit affectio primùm dixi-
mus, dicitur Arabibus chatrab sum-
pro nomine à bestiolâ quæ sine serie
certâ super aquas hue & illuc fertur:
ita hi etiam stare loco nesciunt. Re-
fert D. Schenckius ex Iob. Fincelio <sup>HISTORIA
MIRA.</sup> libro 2. Mirac. hanc historiam. Pa-
tauij lupus sibi videbatur agricola
anno 1541. multosque in agris in-
siliit, trucidauitque. Tandem non
sine difficultate captus, confidenter
se asseueravit verum esse lupum, di-
scrimen solum existere in pelle cum
pilis.

fruits marins

LYCAN-
THRO-
PIA.
Luxans.

Curatio.

pilis innersâ. Quapropter gladiis feriunt eius tibias & brachia, amputantque, veritatem rei exploraturi. Cognito verò hominis errore, eum chirurgis tradunt curandum, sed post dies non multos expiravit. His singulis mēlibus emittatur sanguis: & verè ad lipothymiam id fiat: nam à pletho vitioque, iamque se fundente sanguine nascitur. Viētū currentur humido, balneis, & theriacâ, ubi non ita sanguine circumfluit. manè vtatur sero lactis cum epithymo & senâ, per plures dies. Dormiat plurimum, si sit ab vltâ bile, & humidis frigidiusculis indulgeat. Cauterium futuræ coronali inuratur.

CAPVT XIII.

De HYDROPHOBIA, hoc est, Aquæ metu, qui fit à morfu rabiosi canis.

Nomen.

NASCITVR interdum furor à morfu rabiosi canis, vocaturq. *Hydrophobia*, hoc est, aquæ metus; alij *Hydrophosia* appellat, quod non solum aquam, sed & cuncta liquida auersentur. ab aliis cynolyssus vocatur: quibusdam phobodippos, quod cum timore fitiant: aliis pheugydros, hoc est, aquifuga dicitur. Tristissima certe morbi calamitas, quæ hominem rabie, siti, & aquæ formidine exanimat. Est autem hydrophobia phantasia deprauata, dependens ex intemperie calidâ & siccâ venenatâ principum partium, maximeque cerebri, quâ, peculiari ratione veneni, homines liquida omnia fugiunt & horrent, causam ducens ex rabidi canis morfu, sanguinem inquinante.

Definitio, & eius explicatio.

Dixi dependere ex calidâ & siccâ intemperie venenatâ: est enim morbus totius substantiæ: quod talibus solum remediis cedat, quatinus sub calidâ & siccâ intemperie consistat. Dixi principum partium: nam plurimæ partes hic in vitio videntur esse: Democritus neruos hic affici dixit: Asclepiadis autem sectatores membranam cerebri: alij diaphragma: Artemidorus Erasistrati sectator, & Artorius stomachum culpam agnoscere: plurimi tamen capiti vitium hoc ascribere, maximè cum iam mens fuerit alienata, cum & antea notæ plurimæ futuri mali per faciem efflorescant. Dixi eos peculiari ratione liquida horrere: nam ea est vis huius veneni, vt vel metuentia sibi quædam simulchra in illis videant: vel quia maximo fastidio madoris (in quo tamen medela esse deberet intemperiei huius) tenentur, miserrimum profectò morbi genus, quo aeger & siti, & aquæ metu cruciatur. Quod autem in aliis venenatis moribus calamitosus, peculiare quædam symptomatū immanium ideæ non æquè elucet, in causâ fortè est horum ferocia, quod priusquam ed deneniat ut partes principes ita in suam naturam vertant homines occumbant à pernici vi. Quia venena illa biliosum sanguinem, aut pituitosum, vel putum putumque sanguinem tum spiritus incurrunt, eoque celeranter ad interuersionem belligerant. Sed hoc caminum, lentum venonum cunctantius serpit, & melancholicum potius analogiâ ferit, hinc non se prodit, nisi traiectis partibus principibus, potissimumque cerebro, ubi prauum

Mira res.

prauum in liquidis simulachrū iam tunc fingit. Quanquam auctor sit Theodorus Priscianus, hydrophobiam etiam ex serpentium morſu euenire. Causa huius mali, vt dixi, est virus perniciosum, quod in rabidi canis saluario humore stabulatur. Est autem illud calidum & squalidum, venenatum, & contagiosum, quod per arteriolas facile toto se corpore fundit: adeo vt, si Galeno fidimus, eius sola salua corpori aspersa id venenum spargat. Puto tamen, tactu saluam non lādere illaeso corpore, modo ilico vrinā aut falsā ab aquā abstergeatur. Quosdam lāsos rabidi animalis vnguibus fanaticos euasisse testatur Aurelianus. ita refert quendam lāsum parumper ā gallo gallinaceo pugnante, in rabiem incidisse. Aliud exemplum narrat sarricis, quæ cūm chlamydem scissam rabidis morſibus sarciendam sumeret, atque ore stamina componeret, & linguā pannorum suturas lamberet assuendo, quod transitum acus faceret faciliorem, tertio die rabiosa est facta. Quare quidam etiam putant, ex aēre, canis halitu inquinato, hanc luem contrahi posse. Alij poculo eodem, quo ager bibit, si quis vtatur: aut si ab agro attentati cibi degustentur. Attamen si sanguinem emiserit lacera cutis, in eo propriè se condit hoc veneficum seminarium. Iam de signis. Cūm quis iam iam morſum accepit, nihil magni sentit mali: contratio prorsus euentu ac in aliorum venenatorum animalium morſu. Quare vbi canis momordit qui in suspicionem rabiei venit, accuratè perlustrandum num postea homo reddatur cogitabundus præ-

ter morem, necnon an vanā imagine perfundatur cogitatio. Ita si eueniat, ac longiūs si cessant remedia, his tunc noctu somnus violatur, familiares vitant, ferino aspectu secum mustitant, lucem splendoremque fugiunt: nam iam tunc germen veneficum bibit cerebrum, vnde mox, vt ait Thucydides, *ἐλθὺν πολλά*. Deinde præcordia anxietate premuntur ita vt stare locò nescius, furibundus huc illuc ruat facie rubrā, cum sudatiunculā. Hinc incipiunt *ὀσφροσπῶν*, hoc est, aquæ conſpectu metum incurrere: & tunc, vt loquitur Theodorus Priscianus, passio eos plena possedit, cūm quantum in desiderādā potione accesserit desiderij, tantum timoris in accipiendā generatur. Vel enim abominatur & nauseat ad liquida, vel in eis horrenda simulachra conſpicatur, aut canem ibi latere putans, formidine tactus in clamorem erumpit non sine horrore. Tandem cūm altiūs irrepsit venenum partesque principes traiecit, tunc in his omne rationis lumen exstinguitur, ac fanatici euadunt, vereque mente exuuntur, nec contubernales agnoscunt, mordent, latrant; nam canes se existimant, gonorrhœa alij tentantur. Aquam & specula fugiunt: conuellantur extremæ partes, singultiunt: sunt qui in epilepsiam abripiuntur, qui dein fanatici redduntur: sitis inexhausta, sudores frigidi, syncope, mors. Dioscorides fatetur tunc esse malū inexpugnabile cūm de aquā verentur demorſi: cūm nimirum allatā aquā horrent, ac latratū astantes terrent: & si diutiūs aqua adsit, tremunt, sudant, delirāt, ac lipothymiā tētantur.

ex pau-
cis mul-
ta.

Rabiosa
no signa.

Sed interdum latet num rabiosus fuit qui momordit canis: quid tunc agendum? Accipitur mica panis, ad-mouetur vulnere, ac eius sanie tingi-tur: ea vorata à sano cane, si ei in-faniam non intulerit, rabiei expertus fuit qui morsum intulit. In dō sanus canis plerumq. talem auersatur mi-
 eam: nam canes odorā vj excellunt. Domicellæ etiā arceant catellos suos ab vsu aromatum, hæc enim cani-bus rabiem accersunt. Scribit Plinius Columellam auctorem esse, si qua-dragesimo die, quā sit natus, ca-stretur morsu cauda, summusque eius articulus auferatur, sequenti neruo exempto, nec canes rabidos fieri. Canem autem rabidum occur-rentem ita agnosces. hi immemores cibi & potionis perseverant, truces oculi scintillant, demissis auriculis ac caudā linguam exerunt, spumam ore volunt, vmbra suæ allatrant, iterumque latratus expertes anxij currunt, ac in cuncta obuia morsu feruntur, incerto oberrantes cursu, & quasi titubantes ebriorum more, modò dextrorsum, modò lævorsum. ad humum depressum talis canis gerit caput ac ad latus conuersum, hianti est ore, ac linguā exerrā nigri-cante, & sanies naribus manat, sani canes eum fugiunt. Priusquam au-tem hos rabies innadit, tristes sunt; & in quiete, quasi ex cursu anhelosi. Huic passioni canes obnoxij viuunt qui se saturant carnibus animalium quæ pestilentia aut fulmine, aut venenatorum moribus interierunt, & qui verminosā escā vescuntur, ac putidam vnā aquam lambunt; & is qui morsus fuit ab alio rabido cane.

Prognosis.

Ad prognosin venio. Hi homines

siti plerumque enecantur. Si spacio inualuerit hæc infania, medela est expertus: hoc est, cum mente exutus aquam metuit. Quamuis Eudemus, citante Dioscoride, quendam eua-sisse asserat; & Themisonem medi-cum: quem tamen non demorsum, sed ab amico hydrophobo ita affe-ctū fuisse asserit alios prodidisse. Sed & ipse Dioscorides ita loquitur, *ὁ ἀπὸ τοῦ κύνος δαγνόμενος, ἐπεὶ μὴ πολλοῖς χρόνοις τοῖς συνδύμασι.* Tamen in paucis initio, cum nondum par-tes principes peruasit venenum, ali-qui curantur, vt euenit illi philoso-pho apud Aërium, qui initium dedit proverbio, Quid cani cum balneo? nam hi elleboro curari possunt, aut phlebotomiā, vt mox dicemus. hi sunt qui se in speculo adhuc agno-scunt: nam huic, inquit Abincenna, nondū petiit salutis spes: nam non-dum ita demersam cerebro vim ve-neni denotat, quin elui possit. Variè autem aquæ merus superuenit. qui-busdam à decimo quarto die post-quam demorsi fuere: aliis à quadra-gesimo, aut sexagesimo: aliis post sextum aut septimum mēsem: tanta enim segnitie repit malum, vt rarò se prodat ante vigesimum diem: & plerumque à trigesimo die. Quin septem annis tegitur hæc perniciēs, inquit Paulus Aegineta: Galenus aliquos post sextum & octauum an-num à morsu eò venisse narrat: Al-bertus post annum duodecimum quosdam sensisse tandem hanc in-feriam: Guainerius quendam refert elapsis octodecim annis in hydro-phobiam incidisse, ac intra diem tertium obiisse: cum malum post de-cimū octauum annum eo tempore

se ape-

Hec est, inde pe-ticulum inuita-bile ho-minem manet, nisi mul-tis vta-tur au-xiliis.

Quando incipiant aquam metueret.

Tract. De venen. cap. 12. De mor-su rabidi canis.

De cereb.
morb. 10.
lib. 28.

8. Hyst.
animal.
11.

8. Symp.
9.

se aperiret, cum umbrā sorbi arboris transiret. Nam ferunt, si quis sub sorbo arbore iacuerit qui aliās demorsus à cane rabido fuerit, rursus in rabiem verti. Quare quamuis hoc venenum diu latitet, cum tamen se aperuit, celeriter enecat, fraudato potu ægris, adedò vt quidam intra triduum moriantur ab obortā hydrophobiā: vt exemplis id prolixè demonstrauit diligentissimus & doctissimus meus Forestus. Lentum itaque adedò cum sit in quibusdam hoc malum, antiquis ob moram ignotum fuit, ita vt nesciuerint à vulnere rabidi canis illud euenire. Nam vsque ad tempora Aristotelis morbus hic in homine nondum innotuit: quare idem asserit, hominem solum commorsum à cane rabido, à rabie non occupari. Et Plutarchus ex sententiā Athenodori medici affirmat hydrophobiam morbum nondum fuisse tempore Asclepiadis: is tempore Pompeij vixit. Hippocrates nusquam eius meminit, nec Nicanor qui sub Attalo ultimo rege Pergami vixit. Nec me mouet Aurelianus, qui certè incommodè eius antiquitatem probat. nam Ouidij tempus, qui paululum ab Asclepiade vixit, nullum adhuc nouo malo remedium nouit:

—nam, dicit, medicina

Nec formidatis vlla medetur aquis.

Seriùs aut citiùs symptomata elucent, vt fuerit aer calidior, temperies corporis, venenum prauius, grandius aut rectius vlcus, vt corporis cacochymia ad putredinem aptior; venarum, arteriarum, omniumque ductuum amplitudo vel strictio. Conclufum nec patulū vulnus plus

periculi habet, quàm amplum, vnde laxare se virus potest. Sed, vt hoc iterum, cum ad hydrophobiam deuentum est, non redeunt. quanquam non despondet curationem Abincenna, modò se adhuc agnoscant in speculo, qui istos valentibus purgationibus redintegrari mentem posse putat. Iam ad curationem veniamus. Aer cubiculi sit calidus & lucidus, quò foras se vertant spiritus & sanguis. Et ob eandem causam vitet somnum, quousque vis veneni sit exhausta. Edat arantia & citrea mala; & his cibi condiantur, vt etiam tormentillā, pimpinellā, calendulā, boragine. Caro sit vitulina, veruecina, gallinarum, & talium. Caueant astantes ne comedant reliquias ciborum degustatorum ab his hominibus. Vitetur inedia & satietas; vt enim hæc vires deiicit, ita illa suā copiā ad cacochymiam & focum veneni facit. vrnalia cibis remisceantur. In primis curandum vt aquam bibat: & si iam metus præludia adsint, tegatur poculum, vel tubulum habeat, vnde bibat æger. Demorsus ilico generosum vinum hauriat, & capras comedat; ea enim dissipant seminaria venenata. Poculis indantur folia pimpinellæ, & cacumina cum floribus calendulæ. Familiaris potus sit vinū oligophorum, vel iolabium ex syrupo citreorum, cum decocto acetosæ, vel hordei. Laudat Dioscorides vinum & lac, capras, allium, aromata: nam dicit, diu hæc vires suas fundunt per corpus. Comedat caneros; & olus ex cichoreo. Scribit Matthiolus, demorfos in Hetruriā abstinere integro anno à contractu ligni corni, & san-

Curatio.
Prophyl.
tica ne
hydropho-
bi euadāt.

Vitæ.

Remedia.

guineæ virgæ: nam si hæc ligna manibus eorum incallescant, ilico rabie exagitantur. Ita habendus in victu; nunc remedia perlustremus. Si ilico abstergeatur urina sanies spumave aspersa, nihil magni metus erit: nec enim fomite aut contactu omni lædit: sed maximè si morsu elicitus sanguis, is spumâ aut sanie tangatur: ille enim focus mali. Attamen spuma leuiter cõtemni non debet: nam refert Galenus, eam inficere: & Matthiolus duos vidit solâ spumâ infectos. Plinius scribit, tantam vini mali esse, ut urina quoque calcata rabiosi canis noceat, maximè vlcus habentibus. Demorsis maturè remediandum: nam ob cunctationem moriuntur: pauci alioqui perierunt. Argumento est Baldus Iurisconsultus: is à catellâ labium perstrictus, cum rabire eam nesciret, & ob exiguitatem negligeret vulnusculum, quarto mense fanaticus interiit. Non secetur in morsus principio vena: sed sit aluo libera. si non spontè feratur, da mannam cum diacatholico, & syrupo rosato laxatiuo: fiat instar opiata: sumat cochlearium ante cibum. Alia alui flua pharmaca absint ineunte morbo, ut & phlebotomia, ne intrò trahatur venenum. Sed eunte curatione, si citius quàm par est vulnus coaluerit, tunc si plethora adsit, phlebotomia; vel si cacoehymia fœdarit, pharmacia locum habet. Nostri, iam iam demorsos, antequam hydrophobi euadant, ter in Oceanum mergunt. Multa remedia quæ tuentur à pauore aquæ prodit Plinius libro vigesimo nono, capite quinto: sed non omnibus fidendum; publicis potius

standum. Tale est illud ex cancris fluuiatilibus, quo utebatur Æschriō Empiricus, præceptor Galeni & conciuis, medicamentorum peritissimus senex: huius meminit Galenus vndecimo simplicium libro, hoc modo: Patella erat ænea rubra, in quam impositos caneros viuentes hæctenus vtebat, donec in cineres abirent, ut facillè ad læuorem redigi possent. Hic Æschriō semper hoc adibus habebat medicamen, tempore æstiuo vrens caneros post ortum Canis, quando Sol in Leonem transisset, Lunâ decimâ octauâ. Cotidie dabat hos cineres, vsque ad diem quadagesimum mensura magni cochlearij, insperfos aquæ. At si non protinus ab initio, verum aliquot post dies à morsu curam cœpisset, tunc cotidie duo cochlearia aquæ inspergebat. Ad ipsum verò vulnus emplasticum applicabat medicamentum, quod ex pice Brutiâ, opopanace, acetoque conficitur: habens picis librâ, aceti acerrimi vnum sextarium Italicum, opopanacis verò libras tres. Afferit Galenus, neminem vnquam mortuum esse, qui hoc antidoto rectè fuerit vsus. Et dicit Galenus, fluuiatilium cancerorum cinerem, substantiæ totius proprietate contra rabiosorum canum morsum efficacem esse, eumque tum solum, tum cum gentianâ & thure multò præstantiorem. Thuris sanè vnam partem esse oportet, quinque autem gentianæ, porro canerorum decem. raro enim, inquit Galenus, aliter illis vsus sumus vsi. Dioscorides in quaternos cyathos meraci vini, bina cineris canerorū cochlearia, vnumque gentianæ coniicit: hæc in polentæ dilutionis.

*Æschriō
nu reme-
dum.*

dilutionis modum subacta, quatri-
duo exhibet potu. In principio hoc
remedium dabat. Sin ab illato mor-
fu, bini ternive dies fluxissent, à tri-
plicato pondere curationem auspi-
cabatur. Commendat Aëtius bitu-
men Iudaicū Asphaltites, drachmæ
pondere ex aqua potum: quin eos
qui iam primum pauorem aquæ in-
currerent, hoc curari asserit. Plinius
commendat cynorrhodi, hoc est,
syluestris rosæ radicem. vnicum, in-
quit, remedium oraculo quodam
nuper repertum: nam demorſi mi-
litis mater monita in somno, vt ra-
dicem cynorrhodi mitteret filio bi-
bendam: casuque accidit, vt milite
incipiente aquas expauescere, super-
uenerit epistola orantis vt pareret
religioni, seruatufque est ex insperato,
& postea quisquis auxilium simile
retulit. Insanabilis, inquit Plinius, ad
hosce annos fuit rabidi canis mor-
sus, pauorem aquæ adferens, attamen
ante Plinium, Celsus & Scribonius
multa remedia prodidere: vel his
cunctis, ille cynorrhodon prætulit.
Quidam accipiunt radicem genti-
anæ drachmas duas, astacorum flu-
uiatilium in furno combustorum
drachmas tres, terræ sigillatæ se-
munciam: præbent horum drach-
mam ex decocto astacorum, hoc
saepe. Aëtius ne seminaria venefica
materiam sibi analogam corrumpant,
arceaturque corruptionis prompti-
tudo, laudat decoctum oxylapathi
potum: nam etiam urinam cieri inde
asserit, & id saluti esse: atque idem
decoctum vulnere imponit. Celebrat
Scribonius Largus mirabile antido-
tum Apuleij præceptoris Celsi, &
alij alia; verum cum theriaca cuncta

ferè accipiat, quæ illa, hac vtendum
potius suadeo ex decocto astacorum,
vel gentianæ, aut acetosæ, pimpinel-
læ. Poterit gentiana & theriaca in-
fundi in aquam vitæ, vt cotidie su-
mar cochlearium ex decocto oxyla-
pathi & pimpinellæ, vel ex infuso
calendulæ diluto. Dum ab impresso
morsu ita de internis curæ peragitur,
simul ex vlcere omni arte proleste-
tur venenum; & diu & multum ef-
fluat sanguis: nam omne à carne vul-
nus diutius patere debet, etiam si
suspicio absit rabiei, à rabioso autem
quod est, ante quadagesimum vel
sexagesimum diem non tuto obse-
rabitur, asperso cinete, siculneo, si
conniuet. Illico scarificato vulneris
ambito, diductoque, si conniuet, vul-
nere, cucurbita magna imponatur,
mox vino calido eluatur & abster-
geatur locus. Nam huc maximè opus
est chirurgiæ: quini vulnus amplius
reddatur, rescissa per ambitum carne
lacerâ, ne ante tempus coeat vlcus,
fluatque plenius sanguis, & dein
scalpello altius adacto, subinde cu-
carbittis amplis tentetur. Mox vti-
tur ferro, utam altum, vt seminaria
venefica absorbeat, modò nerui &
tendines id nō impediunt. Si ferrum
reformidat, fiat id vnguento rosato
cum sublimato, & butyro, & schara
illinator dum decidat. Studeendum
vt quàm priuùm crassa se exuat vl-
cus, & cotidie præcipitatum tunc
vleeri inferatur: nam arceat coitum,
& venenum extrahit. Vel misce præ-
cipitatum tractoris vnguentis aut
emplastris, & interdū inferatur vul-
neri, nihil enim potentiùs extrahit
virus ab alto, tegatur vlcus brassicæ
folio butyro illito. Alij sinapi soluto

Vlcera
cura.

in urinā vel aceto lauant & fricant locum; & pannum duplicem eo madentem vulnere imponunt. Alij accipiunt alliorum radicem mediam, cum semuncia theriacā & fermenti, & semipugillo melissæ, & marrubij fatidi, omnia pistillo comminuta superponuntur. Quidam crucā cum butyro & sale coctam imponunt: nonnulli situm equinum coquunt in aceto, & imponunt. Pix etiam liquida cum sale & euphorbio imponitur. & pili eiusdem canis vulnere impositi remedio sunt. Sed fidelissima & optima inter præsidia est theriaca, in aqua vitæ vel generoso vino soluta, & diu parti afficta; sic ut cruor manet, illo absterfo, linamentis eodem medicamento madentibus impositis, mox superpone allia vel capam cum sale & terebinthina trita. Sed cautio adsit in cauteriorum impositione, ut, ubi morbi principium (quod varium est, duorum, quatuor, & plurium dierum) præterit, à cauterio pax sit: nam altius iam se insinauit venenum: scarificabimus tamen, & siccantia euocantia quo imponemus, & phlegmicos, & quæ vesicas efferunt. Optime facit & per se caprifici liber, inquit Scribonius, contritus & impositus vlceri: item laser per se. Sed, inquit Dioscorides, si hæc interna auxilia primis diebus prætermissa fuerint, nec scalp pro carnem circinare nec vrere oportet: non enim quod iam transit in viscera satius euocare poterit: frustra itaque doloribus corpora prosternemus. Tunc potius valide corpus purgetur elleboro, & ante & post quadragesimum diem sapius: nam hydropho-

bas quosdam sanauit hoc pharmacum, cum iam iam pavor aquæ illos tentaret (nam nemo seruat iam eum insedit omnino aquæ formido) & cibis acerbis indulgeat, & sudores eieat. Itaque cum hoc periculum herbescere incipit, necdum adedò titubet æger, quin se adhuc in speculo agnoscat, id periculum non nisi periculo vincitur: da extractum ellebori, cum extuso liquore capæ, in quæcineribus obruta, theriaca coxit: cum extuditur liquor, addece aquam pimpinellæ vel cardui benedicti, addece quid confectionis hamechinam præcipiti hoc in malo opus est: deiectione, vomitu, & sudore. Balnea etiam venenum deliciunt: in eo desudent aperto vlcere, donec vires ferunt, & dein meraco vino excipiantur; hæc per triduum si fiant initio vlceris, tutus erit. Si autem, dum interna optimè curantur, ante tempus carne vestiatur vlcus, expediet, ex sententiâ etiam Dioscoridis, iterum diducere aut inurere vlcus. Sed cum iam coit iusto tempore, hoc est, post quadragesimum diem, vult Dioscorides locum adhuc regendum esse emplastro quod è salibus conficitur: nec multo post sinapismo vtendum esse. Si itaque iam aquam metuit, suafore Celso, proiciatur nil tale cogitans in piscinam non præuisam, & modò mersus bibat, modò attollatur, ut inuitus aqua satietur: ita sitim & aquæ metum eluet. Cautio adsit, ne fatigatum corpus, à frigida aqua, cõuellatur: quare à mersione, ilico in oleum calidum demittatur. Mirandam historiam refert Philostratus in vitâ Apollonij Tyanei: Rabiosus canis adolescen-

Iam hydrophobiam curat.

Cautio in cauterio.

Historia lib. VIII.

tem mo-

rem momordit, qui mox in caninos
deflexit mores. latrabat, sedebatque
vt canis, & cœu quadrupes gradie-
batur, manibus tanquam pedibus
vtens. iamque dies triginta hoc mor-
bo laborabat. Apollonijs ciuibz
præcepit vt canem inquirerent qui
momorderat illi negabant se canem
vidisse, quod extra mœnia morsus
fuisse adolescentem. O Damis, inquit
Apollonius, is canis albus est, villo-
sus, castos ouium, magnitudine am-
philochicis canibus æqualis. Stat tre-
mebundus iuxta fontem, aquam cu-
pit, & timet. ipsum ad ripam ducite,
& immurmura auribus hoc tantum,
quod à ma vocatur. Adductus canis
eiulans ad Apollonij pedes procu-
buit. iussit morsum vt lamberet. Re-
diit adolescenti mens, parentes &
amicos agnouit, & ex flumine aqua
bibit: nam remediũ rabiei est aqua,
si eam attingere rabiosus audeat. hæc
Philostatus. Narrat Aëtius, si hy-
drophoba semel tantum ex coagulato
catuli comederit, statim eum inua-
dere aquæ cupiditatem. D. Iulius
Palmerius scribit se omnes qui iam
aquam timerent, & rabidi essent
(modò non vltra tres paroxysmos
durasset morbus, & morsus factus
in capite, aut facie aut collo nõ esset)
hoc illos antidoto feliciter curasse.
Accipe foliorum ruta, verbenæ, sal-
uæ minoris, plantaginis, foliorum
polypodij, absinthij vulgi, menthæ,
artemisiæ, melissophylli, betonicæ,
hyperici, centaurei minoris, om-
nium æquale pondus: fiat puluis.
dosis est duarum vel trium drach-
marum cotidie, cum duplo saccha-
ri, vel ex vino, aut pomò, vel iussulo,
aut ex melle, & in formâ tabulari.

sumitur ieiunio stomacho, & horis
tribus ante pasto. & puluerem hunc
vulneri inspergit. Idem ait Ferne-
lium de pimpinella scripsisse, tam
ad præcautionem facere, si eius folia
sumantur. hoc habuit ex Regis Gal-
liæ venatoribus, qui, demorsis à ra-
bidis canibus, cotidie folia aliquot
exhibere solebant, idque vnicum
iis esse medicamẽ prophylacticum.
Scribonius Largus refert quendam
barbarũ naufragio Cretæ appulsum
hydrophobas curasse etiam cum la-
tatus edebant, spasmoque vexaban-
tur, sinistro brachio, alligata hyæ-
corij particula, panno illigata. id, in-
quit, ego pro magno munere accepi
à Zopyro legato inde missò, hospite
meo. Theodorus Priscianus chala-
sticis ad motus iuuat pedus & stom-
achum. dein ærotatio ex mastice &
nardino oleo. Caput fortetur de-
cocto apethi, chamæmeli, betonicæ.
Urinalia præberi vult. Abincenna
adco vt ad cantharidum vtuntur
gat, dum sanguinem mingat. æg-
hec credo aptissima, & optima esse
ad hulus mali prædigationem.

CAPVT XIII.

De MEMORIA detrimento:
& quo modo ea sit firmanda.

Memoria si factum, caput iam ag-
grediamur, ac de Mnemo-
syne Musarum parente, ac Iouis
amasia agamus. Antiqui ex tribus
quas statuebant Musas in templo
Delphico, Mnemen, id est, memo-
riam, tanquam imaginationis sacra-
rium & conceptaculum, maximam
posuere. Exenim ruant ac soluantur
omnia ingenij ornamenta. necesse
est, nisi

Mnemo-
ria.Memoria
præconia.

est, nisi hæc memoria in præliis excubet: nam quibus hæc non arri-
sit benignâ venâ, hos perpetuis insci-
tiæ latroniis damnauit Iupiter. hæc
enim eruditionis *caput*: & oportet
eum qui ad palæstram literariam
tendit, *caput* hoc est, pote-
statē retinendi pollere. Necessarium
itaque vitæ bonum memoria, & the-
saurus scientiæ ac lumen. Attamen-
tes ex omnibus animi partibus ma-
ximè fragilis; in quam primum se-
nectus incurrit, sæpeque, ut Plinius
inquit, tētat deficere vel quieto cor-
pore & valido, somnoque serpente
amputatur, ut inanis mens quærat
ubi sit loci. Ictus lapide oblitus est
litteras tantum. Ex præalto recto la-
psus, matris & affinium, propinquo-
rumque, cepit obliuionē. Alius ægro-
tus fetuorum etiam sui verò nomi-
nis Messala Coruinus orator. Talia
refert & Valerius Maximus, & Fer-
nelius. Miranda alioqui hæc splen-
dida homini insita vis memoriæ,
quæ reuocat atque exhibet vetusta,
ac acta puerorum in digitos mittit,
hesternorum sæpe oblitis. Quod quæ-
ris, altius se sæpe illatebrat & recon-
dit, mox aliud agenti reddit se, atque
postliminio ludens se offert. Hanc
admirans Tullius, inquit, An sit ani-
mus ignisve, nescio, nec me pudet,
ut istos, nescire, quod nesciam: quæ-
quid sit, iurarem esse diuinum. Au-
gustinus dicit memoriā esse ani-
mum: modò ventrem vocat animi,
cuius aula sit ingens, & opidò quā
admirabilis: modò memoriæ cauer-
nas nuncupat, nunc antea, vel etiam
sinus. In quibusdam animalium hæc
propè est nulla, ceruatio quamuis in
fame mandēti, si respexerit, obliuium

cibi obrepere aiunt, digressumque
aliud quærere. Ita inter homines qui-
dam mirè obliuiosi, quidam memo-
riæ tenacissimi. Seneca hæc ita excel-
luit, ut duo millia nomina recitata
ordine referret: ducentos etiam ver-
sus, ab ultimo incipiens recitaret.
Cyrus in exercitu penè innumera-
bili, omnium militum nomina te-
nuit. Mithridates duas & viginti lin-
guas calluit, & totidem iura dixit.
Themistocles anno vno Persicam
linguam didicit. Theodectes versus
quā plurimos semel auditos ita
reddidit, ut pars nulla subsultaret.
Cyneas Pyrrhi legatus, postero die
quā Romam venerat, vtriusque
ordinis viros nominatim appella-
bat. Carneas quidam in Græciā,
quæ quis volumina in bibliothecis
posceret, ea legentis modo narrabat.
Cæsar simul scribebat, legebat, di-
ctabat, & audiebat. idem prodit de
Adriano Imperatore Spartianus. Ita
summus Deus variè in hominibus
hanc potentiam micare voluit. In
sensu enim princeps Deus simula-
chra insensit: princeps autem sen-
sus in quibusdam mollior & dilutior
habetur: in quibusdam rigidior. item
aliis in motu est, aliis quiescit; ita
simulachra in eo condita imitantur
eius conditionem. hinc illa memo-
riæ varietas. Desultoria & fragilis in
paruulis memoria est, ex iugi motu;
in constanti adulescentiæ ætate firma
& tenax. Sicuti verò in profluentem
impressus signatorius annulus, im-
primat nil obsignatque, ita illorum
memoria conseruare nil potest, qui
agitationis fluxu raptantur conti-
nuo. Et in iis ferè memoriæ nulla
vis, quibus duriusculi & inflexibiles
sensus

7. Natur.
hist. 24.

1. Lib. 6.
in pathe-
log.

De se ipso
praf. lib.
Declam.

Qui excel-
lunt
memoria.

Causa me-
moriam.

10. De
Republ.
& in Le-
gibus, &
in Epist.
& Platin.
lib. De
animar.
immort.

sensus: qui enim fiat ut annuli impressionem accipiat lapis? Etiam si ferè fatear (quod in consolatione probat Boëthius, & quidam Platonici non negant) à sensibilibus non imprimi formas in animâ, tanquam à sigillo in cerâ: verum sicut sunt in animâ naturales substantiæ vires, intellectus, ratio, imaginatio, sensus, ita rerum quoque cognoscendarum rationes educit. Quod si attentius meditatur, & diutius idem, in hoc ipsum se valentiùs confirmat, id quæ est meminisse. Quin auolans anima è corpore, memor est actorum, si Platoni credimus, qui asserit sese intellescere animas hinc quæ iunctæ fuerant cognitione. Si formæ, inquit Plotinus, residerent, consideratione ad reminiscendum nequaquam indigeremus. Spiritus conglutinat animam & corpus, hic quoqueuersum fusus, euehit animæ vires. Quin sensuum picturas suscipit: nam hæ in animæ substantiâ primò figi nequeunt, quia incorporea. Sed ipsa anima in spiritu ut in terso speculo ideas intuens, de obiectis iudicat. hoc iudicium, sensus perceptio dicitur. His similes species sed multò lucidiores anima suâ vi in seipsa fabricat: hæ conceptione phantasiam vocamus, hæc in temperato cerebro diu conditæ: & cum opus est, euocatur animi imperio ad sensum communem, quæ phantasie præest, ex quibus excitabula speculationis oriuntur, quæ ita educta, suggerunt intellectui quæ olim sensu percepimus: ut picturæ antiquas res referunt. Quicquid sit, ait Tullius, iurarem diuinum. Quid obsecro te, tetrane tibi, aut hoc nebulosè, & caliginoso

celo, aut lata esse, aut concretâ videtur tanta vis memoriæ? An capacitatem aliquam in animo putamus esse, quâ tanquam in aliquod vas, ea quæ meminimus infundantur? Absurdum id quidem: quis fundus, quæ tanta capacitas intelligi potest? an imprimi ut ceram animum putamus? & memoriam esse vestigia singularum rerum in mente? & quæ possunt esse verborum, quæ rerum vestigia? Sed satis sit hæc innuisse in lyceo philosophico; ego interim Peoniam familiam deserere nolo, & receptam in ea antiquitus sententiam amplectar, quæ medicis rebus (cum ea corpori proximas causas accommodet) accommodatissima, cerebri temperiei aut habitui memoriæ felicitatem & titubationem ascribat. Est autem reminiscencia felix, facilis promptaque peruestigatio, ex perscrutatione, imaginis quæ aliàs inhaeserat. sit enim ex imaginatione memoria, huiusque est cõseruatric, Acceperas enim ideas ab imaginatione condit in thesauris, quas dein promit, si præsto sint: sin confusæ, per euolutionem repetit, hoc est, per reminiscenciam. Quare memoria singularium est repetita phantasia. De hac vi labefactatâ hic agimus, hoc est, de memoriâ quæ læditur per se, & non per aliud: nam in phrenitide per se nō læditur memoria, sed propterea quia imaginatio & cogitatio ibi percelluntur. Affectâ memoriâ, inuiolata per se tettere imaginatio potest, & cõtra: cum verò horum medius dux ratiocinatio violatur, vna & imaginatio, & memoriâ affliguntur. Sed in per se afflicta memoriâ, illa titubat, sui que

CAUSAE
MORBI-
FICAE.

De diata.

Sani-
tatis.In Tota-
te.

officij immemor reddita, obliuium patit. Iam ad causas venio quæ suo munere memoriam exuunt. Valet memoria ex probâ cerebri temperatûrâ: nam vt scribit Hippocrates, Cùm in corpore pars ignis siccissîma, & aqua humidissîma æquè temperantur, in eâ temperie anima memoriosissîma efficitur. Nam ita ignis nutrimenti non indigus, haud vagatur: nec aqua motus cogens, multum leuatur. Quare senilis iuuenta præcoxque ingenium minimè laudandû, in quo aëreum potius quàm aquulentus mador exundat: quod, vt inquit Fabius, quicquid potest protinus ostendit. Non est hæc vera solidaque vis, nec penitus immisiss radicibus nititur. vt quæ summo solo sparsa sunt semina, celerius quidem se effundant, & ante messem herbulae cassis aristis flauescunt: ita hi Daretii & Entelli, triarios de pôte excussuri. Sed audiamus prudentissimum Platonem de memoria disserentem: Cùm, inquit, alicuius in animo cerea effigies illa, profunda & multa, lenisque & probe subacta est, quæ per sensus influunt in hoc in sculpta quod Homerus animæ cor vocauit, ceræ hanc similitudinem intelligens, vt pote pura signacula & funditus insidentia, diuturna fiunt. Hi homines ita facti dociles sunt & acuti, & memores, & sensuum simulachra non commutant, vnde & vera opinantur. Nam cùm sint ea in amplâ & pellucidâ regione, velocius distribuunt, diuiduntque in propriam effigiem singula: & hi sapientes dicuntur. Sed quando densum est alicuius cor, vel cum lutulentum, nec ex defecata cerâ, vel molle ni-

mis, vel durum, non rectè omnino se habet. Nam mollis nimium cerâ, celeres quidem ad percipiendum efficit, sed eosdem obliuiosos: dura verò contra, diu memores, sed tardos ad percipiendum. Et qui densam & asperam lapideamque & terream, vel fœculentam habent ceram, obscura simulachra continent. obscura quoque qui duram, profunditas quippe non adest. Obscura præterea quæ molliorem, nam ex confusione facillimè euanescent. Quod si præter hæc inuicem etiam congesta sint, ob sedis ipsius angustiam, si quidem exigua sit animula, obscuriora quoque illis simulachra fient. Hi cùm quid vident, audiunt, aut cogitant, quia singula singulis mox reddere nequeunt, tardi sunt: nam aliud pro alio, cogitando decepti concipiunt. hæc magni illius philosophi sententia. Galenus scribit obliuium nasci ex fluxâ cerebri substantiâ. Quin assentiri violari memoriâ vel à solo frigore, vel cum humiditate, vel cum siccitate. Quare falluntur qui putant tantum à frigore memoriâ lædi. Vt enim emutescat memoria, opus est simulachrorum receptione, & tutela. Quare memoriæ studebit calor, & siccitas: nam tenuatur cerebrum caloris potentia, hinc facillè admittit imprimenda: & stabilitas est à sicco. Igitur in fractâ memoriâ, aut simulachra non excipiuntur ob crassitiem cerebri, quæ illi est à frigore simul cum siccitate: aut suscepta non hærent in fluïdo cerebro: sunt enim duæ memoriæ virtutes, citò recipere, & constantè retinere. Quare cum tenuitas cerebri potissimum fiat à calore:

stabilitas

Artis
medicæ
12. cap.
3. De lo-
cū aff. 5.

Ratio rei.

6. Natu-
ralium.

stabilitas autē à sicco: hæc robur ei adferent. At algor & mador bellum ei inducent. Vnde apud Ciceronem in Epiclero, Itane Antipho profuā fide, itan' est immemoris, itan' est madida memoria? Quod autē pueris, quamuis humidis, memoria est, id, inquit Abincenna, quod animi motibus plurimis non distrahiuntur, nec eorum conuellit cogitatio. adicit Thomas, simul ob motus vehementiam: nam quæ admiramur, melius adglutinatur memoriæ, omnia autem noua & insolita mirantur pueri. Vt autem primariam vim obtinet caliditas, tenuando, ad memoriæ fabricam, & secundam siccitas; ita ad lædendum primas partes habet frigiditas. an non timentibus excutitur memoria, ob frigus stringens, & vestigia arcens? Secundum autem locum ad memoriæ debilitationem obuiet humiditas. nam in humido cerebro multi spiritus commeantes, sese, tanquam circuli in aqua secant. quod etiam fieri posse non nego in siccis cerebris, si sint biliosa; propter spirituum mobilitatem. Quare leuiter à madore affligitur memoria. Humor autem in vitio erit copia, aut qualitate: vt si crassamentum quoddam gerat, vnde spiritus cerebri densoscant, & substantia cerebri combinetur. Verus etiam abscessus offendere poterit. Quare frigus solā vi, aut mador per se memoriæ iniuria oriuntur, nam frigus in causā est ne designari & exprimi rerum formæ possint, sed quasi seorsum strantur & desiliunt plagæ: ac humiditas in causā est, quod non retineantur in iis imagines & quæ hauri fuerant. Quare Galenus ad animi

ignauiam inferendam, primum locum habere scribit frigus: secundum humiditatem. Non exigua hinc surgit difficultas, cum perpetuo in hoc malo idiopathia affligatur cerebrū, & medici semper hinc studeant quod calore afflent cerebrum, videtur memoriā labefactari non posse, nisi adsit frigida cerebri dyscrasia. Respondeamus, bifariam lædi cerebrum; primo, cum ita affligitur, vt extra lineam sanitatis abripiatur, ita vt ægrū dicatur. Secundò, cum ita cerebrum læditur, vt intemperatum quidem sit, non tamen vt ambitum sanitatis deserat. Cum itaque ita cerebrum à sanitate abit, vt ægrū dici possit, hæc iniuria grauis erit, & necessario fiet à frigore; & non à solo madore. Et hoc est quod volebat Galenus secundi De symptomatum causis vltimo, & tertij De locis affectis quinto. nam transigit ibi de passionibus contrarietatem, quæ sanitatis ambitum deseruere. Propterea recte ibi dicit, eas nasci ex frigore: nam dicebat, Vbi memoria perit, vel grauius pressa iacet. Cum verò sermo est de ea intemperie, quæ nondum sanitatis limites exiliit, & cum nondum cerebrum agrotat, tunc à solo madore titubare potest. & hæc sententiā scripsit Galenus in Arte medicæ. Oblivium notat fluxam cerebri substantiam. Nobis hoc maxime de ea memoriæ iniuriā, quam incurrit ab algida cerebri intemperie. Hæc intemperies non nunquam est materie expers, & interdum materia iuncta. Iungitur enim pituita, aut melancholia: cum interdum vtriusque. Nam amētia vtriusque hinc agnoscitur siccum sui auctorem. Oblunditur autem à me-

Dubium.

12. Cap.

de insatu-

bri simpli-

ter.

12. Cap.

de insatu-

bri simpli-

ter.

lancholico succo memoria, cum is
vitiū facit qualitate aut copiā. Qua-
litate, cum ille succus rigida quadam
frigoris potentiā crassescit, longeque
magis quam in afflictione melan-
cholicā. hinc est quod melancholici
tandē amentes euadant, enitescere
validius algore, strictioreque, à succo.
Præterea percellitur memoria & ra-
tio ab abscessibus cerebro conceptis,
nam longā die, efficaci vi suā, frigus
inurunt; quod ab atroci illā peste
Atheniensi, cuius vis populo ignoti
dei aram expresserat, euenisse legi-
mus apud Thucydidem, quod ita
reddidit Lucretius,

Lib. 1.

Lib. 6.

*Atque etiam quosdam capere obliuia
rerum*

*Cunctarum, neque se possent cogno-
scere ut ipsi.*

Quin etiam senium exhaustis spiri-
tibus memoriā homines exuit, quod
euenit Francisco Barbaro, & Geor-
gio Trapezontio, vel etiam à primo
ortu & naturæ primordiis inconcin-
na capitis figura, aut pauca cerebri
substantia. Valida interdum capitis
concussio memoriā excussit, quod
Valerius Maximus scribit Athenis
viro cuidam eruditissimo euenisse,
cum ictum capite lapidis excepisset.
Quare parentes & præceptores pue-
rorum caueant, ne puerorum capita
aut tempora feriant. Sunt & alia à
foris causæ: nam Aëtius existimat ob
purgationes quasdam, aut alias im-
modicas euacuationes, aut animi de-
liquia, fractis viribus, memoriā
percelli. Sed, inquit, solo victu hi
redintegrantur. Veneno quinciam
hausto memoriā amittitur ita Bam-
ba rex Gothorum, haustu veneni ab
Heringio successore dati, memoriā

Externa
causa.

Lib. 1.
Lib. 6.
Lib. 1.

amisit. Obseruatum fuit, ex terrore
& repentino metu memoriā excus-
sam euanuisse, ita memorat Apollo-
nius, Artemidorum grammaticum,
motu crocodili in arenā iacentis, ha-
ctenus expansisse, ut litterarum me-
moriā exuerit. Rerum etiam agen-
darum moles & cogitationum poly-
dactyla facies, mirum in modum
memoriā obruit: cum enim me-
moriā sit quoddam formarū prom-
ptuarium, quas ipsa ab imaginatio-
ne sumit, & semper validiori actio-
ni cedat imbecillior actio facultatis
animalis, ita omnia tumultuaria &
quasi aliena tantum apparent, sine
certā ideā, & effluunt. Interdum ca-
piti illata, non dextrè, medicamina
frigida, memoriā afflixere. Ut etiam
stricto à frigore yrens aër, ut etiā his
euenit qui iter per ventos gelidissi-
mos legunt & niues. Frigori iungit se
interdum humiditas, interdum sic-
citas: hinc Galenus refert, ex valido
studio in exhaustisq. laboribus, cæ-
terisque siccantibus & refrigeranti-
bus memoriā obtundi. His iunge
crapulam, ebrietatem, vigilias in-
tempestiuas, cibos frigidus, im-
moderata Venus enervat & conuellit
memoriā: desidia etiam, & protra-
ctior somnus. Consistunt autem hæc
intemperies, si Paulo credimus, quan-
doque in humoribus, vel cerebri ven-
triculis, vel in ipsius vasis, aut dispar-
tis succis cerebri corpore, vel muscu-
lis temporalibus. Esto: semper per
essentiam afficitur cerebrum: non
enim oppugnat validè memoria,
ni ad sit cerebro frigida concepta in-
temperies, & satis vehemens vitium
curatūque non facile. Signa optimè
explicantur à Galeno, terij De locis
affectis

7. Loc. aff.
5.

Tarsaf.
fella.

Signa con-
ferunt.

affectis quinto. Si à frigore sit, his facies albet, venæ in his fugiunt non conspicabiles, capilli recti, rufi, stabiles: nullus sentitur in capite calor: frigoris impatientes sunt: indulsit pituitosis, & eò nutat tota victus ratio, temperies, habitus corporis. Si humida intemperies sola in querelâ fuerit, torpor aderit & somnolentia. Quapropter scripsit Aëtius, Obseruare oportet somnos eorum qui memoriam perdiderunt, an valde sint somnolenti: ita enim repereris intemperiem prædominantem. His sunt capilli plani & recti: nec caluescunt: os, nares, oculi madent: celeriter percipere solebant, sed euanidâ memoriâ. Siccitas si causa fuerit, vigilæ molestæ erunt. Quare vnde sit dicent excreta, habitus, temperamentum, victus, regio, tempus anni, ætas, diæta. Considera itaque vtrum plurima excernantur per os, nares; vel an siccitas in his sit. Et num capilli, robusti, crispi, rufi, si calui. Cognita mali huius natura, iam num curari possit videamus, & præfensionem perlustremus. A senio euanida memoria est insanabilis. hîc, inquit Aëtius, diæta contenti simus, nec quicquam curiosè moliamur. Quibus autem repente deficit memoria, cæteris sanis, in his futura epilepsia aut paralytis metus est, aut de apoplexiâ verendum. & in summâ, inquit Aëtius, magnum aliquod malum præfagit, quare hîc cum morbo pugnandum. Si à peste vel lethargo fuit impressum malum, contentiosus, ex Aëtij sententiâ, curatio erit aggredienda: ne longo die inualescat intemperies. Sed ad quas metas steterimus totam curationum velita-

tionem? has rei debellandæ natura indicabit. Si itaque mera puraque frigiditas vitium inuissit, orietur indicatio calfaciendi sine siccitate. Si humiditas, arefaciendum. Si siccitas cum frigore auctor mali fuerit, humectandum, & calfaciendum. Ego, inquit Galenus, noui quendam qui fere memoriam amiserat ex nimio literarum studio. alium etiam vinotorem, ob vineæ labores similiter affectum. & vterque eorum palam à calidis & siccis lædebatur: ab humectantibus & calidis opè sentiebant. Iam ad curationem. Nullus auctorum phlebotomiæ meminit: nam intemperies frigida adest: & si qui succi crimen gerant, longè à sanguine recessere: nam algent. Attamen quamuis frigus cerebrum fatiget, si totum alioqui reliquum corpus sanguine circumfluat, vena pertundi poterit, ob metum qui adest, ne à calidorum admotione magnus inducatur morbus, quod innuit Paulus tertij libri vndecimo. Alsfaharuius ad cauteria venit: hæc vtilia, vbi à materiâ frigidâ malū est. Brachiis & cruribus inuruntur, quomodo sine igne & tutò hoc agas, docui libro primo Methodi nostræ ad praxin, vbi de cauteriis. Pharmaca lenientia, præparantia, & purgantia hîc eadem sint, quæ in dolente capite præscripsimus. Sed pauca subdam. Aluus exoneretur à pilulis alephanginis, idque sæpe. Præparetur succus pituitosus mellitis potius, quam saccharatis, oxymel hyssopites, & betonicæ vi afflatum optimè facit ad pituitæ euictionem: cum decocto origani, pulegij, maioranæ, corismarini, melissæ, storchados, visci, satyreiz,

Y 3

hyssopi.

Paulus
lib. 11.

A. 1. 23.

Progre-
ssi.Indicatio
pharmacæ
vina.3. 240.
af.CHI-
RUR-
GIA.
Vena sa-
lis.

Cauteria.

PHAR-
MACA.

hyssopi, betonicæ, verbasculi odora-
ti, hoc est, herbarum paralyticarum, basilici,
inulæ, acori, radicis peroniarum, nucis
myristicæ, cinnamomi, caryophyl-
lorum, cubebarum, zedoariæ. coque
ex his tria vel quattuor, ex aqua vel
vino, & in fine coctionis adde librâ
tres uncias mellis & aceti. Præparata
materia purgetur hierâ pictâ sim-
plici. Aëtius commendat Hieram
Ruffi. Ego lubenter sequor Mesues
consilium, qui primò utitur hierâ
cum trochiscis alhandel, iuncto ca-
storeo. Aëtius alioqui miris enco-
miis vehit hieram Ruffi: nam affir-
mat hanc prauas materias solum, in-
tactis bonis, excludere, ventriculum
firmare, appetitum redintegrare, fla-
tus discutere. Sed ut ex animo sen-
tentiam aperiam meam, non tutus
mihi videretur usus magnarum hiera-
rum, hoc usu & ratione ductus affir-
mo. Vñ, nam dum in Italiâ eas
exhiberi vidi à doctissimis alioqui
medicis, nunquam impunè & sine
trepidatione id factum noui: gra-
uissima enim symptomata pariebant.
Ratione, nam colocynthidem acci-
piunt, non ritè paratam, & cuius vis
aromatum accessione illâ non reque-
ritur. Quare qui his utuntur,
auctor sum ut loco eius imponent
trochiscos alhandel. Affirmat etiam
Aëtius hanc à capite prolicere alitq;
à partibus citra violentiam, sine do-
lore, ardore, ac stomachi fastidio, &
siti. Hanc describit Aëtius Terrabi-
lij primo, sermone tertio, capite
115. Et postea exhibet binas drach-
mas seminis malue, ob eius stre-
nuam purgationem. Præbet autem
huius hieræ semunciam bis in mense
purgationis ergo. Dat etiam ad dis-

cutiendos flatus, & ad ventriculi ro-
bur, cotidie scriptulum; ut maxima
dosis sit semidrachmæ: hanc enim
per fabam indieat Aëtius molem.
Quare ratione purgationis, bis mense
dari poterit, ut cedat materia pitui-
tosa: sed ratione flatus & roboris,
sæpius usus eius ineundus, suafore
Aëtio. Innuit his idem auctor, bo-
nis sanitatis rebus iniri remedium
usum, non solum robur afflantium,
sed & recrementa aluina regionis
excludentium, ubi frigidâ à materiâ
morbificâ fatigatur venter. Elle-
borum albu laudat Aëtius, non mo-
dò propecto morbo, sed & ineunte;
ne vires cadant: & quid opus est
multis auxiliis, inquit, fatigari ho-
minem, cum ex maximo auxilio
maximam medelam consequi liceat.
Si quis mitiora velit, utatur pilulis
sine quibus, cochis, arabicis, aureis,
aggregatis, adiecto pauco casto-
reo: hæc dantur ad drachmam, vel
sumat electarium Indum, aut de ci-
tro solatium, diacarthamum, cum
melle rosato laxatiuo. Sin malit apo-
zema, id fiat ex capiti dicatis herbis,
adiice agaricum, carthamum, tur-
bith. Sed si à melancholica materia
malum est, ad elleborum cogit, nec
ellebori albi usum differri vult, quod
ut parandum, alibi diximus. A pur-
gatione totius, caput euacuabimus
apophlegmatis, ex cubebis com-
mâis, eribitis, ex cyclaminis radice;
sternutatoriis, ex castoreo & elleboro
albo auribus etiam indetur olei quid
castorei. Iam ad Topica quæ admo-
uentur venio. Hæc occipiti, vertebra
primæ, & supra coronali admouen-
tur, quod fiet cum iam prouiso ro-
tius corporis habita est, magna que
materiæ

Capitulum
purgatum.

Topica
CA.

1. 2. 23. materia pars per os & nares euacua-
ta fuerit. Vbi frigus peccat cerebri,
Aëtius laudat, si hyems sit, oleum
irinum: & si robur huius augere ve-
lis, remisce quid aceti, in quo coxit
serpillum, bacca lauri, piper, thym-
bra, calamintha, pulegium: nam,
inquit, totum foris & intus calferi
debet. Nam æstate, solum oleum sa-
tisfecerit. Interdum medius cerebri
ventriculus hac contagione etiam
abripitur, vnde cogitatio percellitur,
tunc irinum oleum cum castoreo
utiliter illinetur toti capiti. Inunctio-
nes etiam fiant inter primam & se-
cundam vertebra, ex oleo castorei
& macis. Lotio interdum instituat
ex decocto in lixiuio sarmentorum
vitis, in quo coxit saluia, maiorana,
pulegium, stæchas, betonica, hyssop-
um, serpillum, thymus, chamæme-
lum. Sumat manipulos aliquot dua-
rum aut trium harum herbarum: &
in fine coctionis adiciat binas vn-
cias aceti, ad peruationem. lauetur
ita caput, singulis quinque, decem,
aut quindecim diebus, & mox vn-
gat. Si quis extremo prematur ob-
liuio, occiput & ceruix vngatur oleo
castorei, nigellæ, euphorbij, costi,
erucæ. optimum est oleum caryo-
phyllorum cum oleo euphorbij &
castorei. & intus parum sumat con-
fectionis anacardine, aut lingua eâ
fricetur, liquat enim pituitam. Vel
fiant sacculi ex saluiâ, lauro, betoni-
câ, maioranâ, beniouino, styrace, ca-
ryophyllis, nigellâ. Aëtius audet ve-
nire ad emplastrum de sinapi, vbi
materia in visio est, & a sinapismo
vitur balneo. laudat etiam Nonus
sinapi ex oleo, ut & pyrethrum ex
oleo affictum. Magnus si adsit ma-

dor, portetur in capite papyrus gilua,
odore ligni aloës, ladanî, styracis,
caryophyllorum, aut masticis persu-
sa. Sin siccitas se consociauerit, vt
euenit à peste febribusue acutis, fiat
lotio ex decocto capitis veruecis in
lacte, cum hordeo, violis, rosis, nym-
phæâ, boragine, lactucâ, cucurbitâ,
& dein vnge adipe anserino, vel oleo
violato, & amygdalino. Tandem ad
corroborantia ductum hunc flecte-
mus. Si intemperies quædam resti-
bilis fuerit frigida & madida, hanc
ita castigabimus, & eisdem intus
dati remediis, quibus talem succum
hic parauimus ad exclusionem. vel
hoc modo: Accipe aureâ Alexandri-
næ, diamosci dulcis, diambra, mi-
thridatij, cuiusq. sumat semidrach-
mam, cum hydromelite; hoc agat
singulis decem diebus. Ita diacasto-
reum, vel plures cum musco. Aëtius,
notato iam loco, sumit mulsâ qua-
ternas vncias, quibus adicit castorei
drachmam, vt fiat haustus. Com-
mendat etiam cornu cerui, vel rasu-
ræ eboris drachmam cum mulsâ, ab
usu hieræ Ruffi. Auicenna his iungit
acorum conditum cum melle, ziri-
ziber conditum, & radices eryngij, à
pastu. Radices pyrethri conditæ. Me-
sue addit condito zinziberi, oliba-
num & piper. Doctissimus mesue
amantissimus. Forestus hoc com-
mendat, Accipe radicem acori veri
conditarum, hoc est, galangæ maio-
ris, conseruæ florum betonicæ, roris-
marini, cuiusque vnciam; conseruæ
herbæ paralytis semunciam; cube-
barum, cinnadioni, nucis myristicæ
puluerisatæ, singulas drachmas: con-
fice cum syrupo de stæchade: sumat
manè copiam castanæ: & fricet
nucham

CORRO-
BORAN-
TIA.
Si frigus
& mader
noent.

liquat. 8

nucham aquâ hederæ arboreæ, ter vel quater distillata. Abluat occiput aqua vitæ. Vsu vim compertam probat talis remedij Abincenna, quod accipit olibani, cyperi, croci, piperis albi, myrrhæ, partes æquales: singulis diebus sumat drachmam. Aliud, Accipe syrupi stœchados, mellis anthosari, singulas vncias; theriaca: veteris vel mithridatij scriptulū vnum aut alterum: diamosci dulcis scriptulum: cum aquâ betonica, saluiæ, primulæ veris, fiat haustus; vtatur saepe. Aliud: Accipe confertæ stœchados, confertæ rorismarini, & florum lauendulæ, singulas vncias. si fortius quid velis, adde diamosci dulcis, vel diâbræ, aut galangæ quid: & cum syrupo stœchados, vel corticum citriorum, fiat electarium liquidum, vel conditum: sumat manè castaneæ molem, & superbibat parum vini. Condiatur melle diatrion piperion, cum myrobalanis, & paucos musco. Aquæ vitæ indatur cortex citrij mali, vel galanga, caryophylli, calamus, cubebæ: eius aquæ sumat guttas aliquot manè, cum cochleario vini. Ita vtimur floribus rorismarini, & si lubet, omnibus iam dictis. Decoctum sassaphras miram potentiam spirat in hac intemperie madidâ algidâque. Non abstinendum à syrupo de stœchade: nam stœchas, *a. Simpl.* inquit Dioscorides, omnia viscera & vniuersum habitum extenuat: & vt auctor est Galenus, extergit & roborat cuncta viscera: nam compositam temperiem gerit, amara est & subastringens. & Mesues ait hanc cerebrum & sensus organa mundare, & prudenter admonet biliosos, ne hanc tangerent: nam sumpta hos

turbat, ac in sitim & calorem abripit. Frequens in vsu veniat diâthos dulcis, aurea Alexandrina, diacastoreū, pleris, theriaca, & mithridatium. Experimento compertū est lignum aloës illud odorum, & suffitum, & naribus admotum mirâ vi facere ad robur cerebri: Accipe huius puluerē cum caryophyllis, atque ossē de corde cerui, misce cum oleo nigellæ: mirè confert cerebro. In deploratâ re; vt si ita excidat memoria vt nec amicorum nec proprij nominis meminerit, fiat pessus naribus indendus, pro vice non diutius, quàm quis numeret semicentēsimum numerum: & dein paulatim crescat die mora, dum quis integram perlegat paginam. Accipe eupragiæ siccæ, menthæ, betonicæ, verbenæ, singulos binos scriptulos; florum rorismarini scriptulos quatuor, caryophyllorum, galangæ, cinnamomi, cuiusq. drachmam; nucis myristicæ, styracis calamitæ, singulas drachmas; galliæ moscatæ scriptulum: mellis anacardini, vel aquæ betonicæ affuso fiant pessuli, idē nucleorum dactylorum, & naribus imponantur. Hoc fiat dies quinquaginta. Et interim dum naribus pessum continet, legat vnam lineam in auctore, & discat. Vega hanc rationem celebrat 3. De arte medendi 10. Et vult vt quinquaginta noctibus passulis & amygdalis paucis cōtentus viuat. Prandium sit assa gallina. & vt singulis noctibus horâ somni ferè pessulum sinistræ nari inserat, & vt narē toto obruratam seruet, dum decem carmina Virgilij recitarit. His elapsis diebus, recēs pessulum nari sinistræ inserat, & ipsam toto obdat, & discat per integram

In deploratâ re.

integram horam vel duas, dein se-
cluso pessulo dormiat: manè tenebit
omnia: & omnes memorandi vi ex-
celler. sed vita cruditatem in horum
vsu. Intus sumat parum anacardinae
confectionis, vel eā lingua fricetur,
quod pituita soluat. Sed hybernis
diebus id agatur, ne febrem excitet.
sumat semidrachmam cum conser-
uā rosarum, semel in hebdomade.
Aqua vitæ, quæ habet semen erucæ,
validum est auxilium, si eius semi-
cochlear hauriatur. Et vngantur di-
ctæ partes aquā vitæ, quæ gerit ca-
storeum cum mithridatio, caryo-
phylis, nuce myristicā, euphorbio.
Hæc potenti vi flagrant: nam, ut ait
Serapio, quæ tertio ordine calida
sunt & sicca, memoriæ iacturam re-
sarciant, auxiliantur cerebro & ner-
uis afflictis à frigida iniuriā: sed
sanguinem exurunt, ut febres inde
fiant. quare his cautè vtendum: quod
si fiat, hæc sacra anchora in deplora-
tis. oxymel scylliticum in viscosā pi-
tuitā vtile erit. Sed si sicca & frigida
intemperies fatigat cerebrū, ut eue-
nit ob longas morborum iniurias,
vel labores duos corporis aut ani-
mi, victu contrario hi optimè eua-
dent. Itaque hinc à rebus siccis & fri-
gidis ocium sit, absit vsus anacardio-
rum. ita, inquit Abincenna, tran-
sigendum quoque ubi à febre vel
incendio viscera conflagrant. Sed
fiat potius vnctio ex oleo amygdali-
no, adipe anserino & gallinaceo. &
ut fit, si quibus calidis indulgendum,
hæc remiscebimus seminibus mal-
uæ, ut decoctum castorei, vel eius
pulueres. Seneculis aridis, exhaustis,
qui πένελοις Græcis, quod pompa
funebri iam illis paretur, irrigatio

confert, ac suavi alimentorum ne-
ctate madescant, ac nutritus am-
brosiæ rore perfundantur. Accipiant
cortices citreorum conditos, conser-
uam boraginis, buglossi; passulas,
mel, saccharum, vinum subdulce,
butyrū, oua recentia, pineos, amyg-
dala, castaneas molles, auellanas:
nam iuglandes & cæpæ bellum me-
morix indixere, ut & lactuca. Ra-
pum confert, ob humidos & calidos
flatus. Cerebella perdicum, & passer-
um. Hoc modo castigatur nuda illa
siccitas, quæ grandævis senibus mo-
lesta est: & his quibus memoria ce-
spirat à graui inedia, & ab exhau-
stione à laboribus, & à peruigiliis:
nam his danda sunt alimenta succi
plena, quæ faciliè mitigantur: &
plenā manu pastum ineant: & vi-
num maturum, ut dixi, bibant: pro-
lixè & molliter dormiant: dulcibus,
absque sudore, balneis indulgeant.
Caput rigetur decocto maluæ, al-
thææ, seminis lini, chamæmeli ex
lacte. butyrum, vel agninum omen-
tum capiti inferatur. Accipiat con-
seruam boraginis, & nymphææ, cum
corticibus citreorū conditorum, ele-
ctarium resumptiuum. vtatur multo
butyro, & penidiis, cæterisque iam
dictis. Madore nimio si circumfluat
cerebrum, illum absorbeamus, hoc
modo: Accipe cinnamomi, caryo-
phyllorū, cuiusq. drachmam; semi-
nis vrticæ, masticeis, saluæ, calamin-
thæ, origani, singulas semidrach-
mas; galangæ, zinziberis, granorum
paradisi, piperis, cuiusque scriptu-
lū; castorei grana sex: fiat tenuissi-
mus puluis: & cum vino & succo
betonicæ fiant trochisci: detur ho-
rum semidrachma, horis quattuor

Si frigida
& sicca
sunt necesse.

Si humi-
dum & calidum
est.

Admeri-
tio ad me-
morie cul-
tam.

ante prandium, cum vicia vini, vel cum conferua stercchados, aut rorismarini. Admonitione dignum puto, ad memoriae stabilimentum mirum in modum facere studiorum moderationem. Nec illis credendum, qui studiis assiduo incumbendum putant, quod omnia euoluenda sint, ut aliquando optima excerni possint. Addunt vitam breuem esse, & infinitam exhaustamque esse librorum segetem. Ita est: sed hi nos audere hortantur, quod adipisci non possumus; quodque assequi nemo potest, sequendum offerunt. Quis quæso si Nestoris vitam viuat, tantum auctorum cumulum legat, aut meminerit? Multum, non multa legenda, si memorie consulendum: alioqui quæ infarferis, quasi per vas Danaïdum effluunt: id ne fiat, meditatio remedium erit: consistit enim memoria, in fidâ ac stabili imaginum conseruatione. Quare assiduitas lectionis obest semper, nunquam prodest. Nam animi nostri promptuaria ita sunt expedita, ut alia pars excipiendis imaginibus, alia iudicio, alia reseruandis iis quæ recepta sunt attribuantur. Quoties itaque tanta est imaginum frequentia, ut altera alteri occurrat, ut quasi vnda vnda propellatur, tunc irritus omnis labor. certè remissione studia acuuntur, ac vegetius ad remissa studia reditur. vidiſtin' ut concertantes sæpe non modò aduersarij viribus, sed suo pte conatu atterantur? hoc nimium studiis inhiantibus vsui venire solet. At qui refoti reuertuntur, reparatis viribus ingenij, & squalore illo longi incubatus deterſo, veluti repubescētes nihil non arduum perficiunt. Nec

quenquam moueat Musonij philosophi sententia, existimantis remissa studia omitti. Respicit ille ad philosophica studia, quæ ad bene beateque viuendum faciunt, ne vitia irrepant his cessantibus, ne virtute ablegata, sobolescant vitia, ceu videndi facultate extincta, cæcitatem subnaſci. Ego studiis immorandum, non immoriendum suadeo: rerum multitudine opprimitur memoria. Quæ quisque meminisse velit, subinde ab animo reſcat, ac in mentem reuocet, atque reuoluat. Mirum dictu, inquit Eabius, quantum nox interposita adferat firmitatis. Siue requiescit labor ille, cuius sibi ipsa obſtabat fatigatio, siue maturatur & coquitur, seu firmissima eius pars sit recordatio. Quæ statim referri non poterant, contexuntur postero die, confirmatq. memoriâ idē illud tempus, quod esse in causâ solet obliuionis. Attamen negligentia nimia, quasi situ enecatur memoria, ut moderata à curâ exſplendescit, curam voco meditationem. Recentandi labor adſit eorum quæ percepisti, ut eundem quasi cibum commolas, & mentis oculis in amabilem quasi rem defigatur. Socrates apud Platonem litteras in memoriâ offēdiculum inuentas putat, quod consignata his, è mente laxamus: animo potius inscribenda, & ut inhæreant, sub indaginem reuocanda: alioqui postergato memoriæ cultu, illa stupeſcet. Adhibeatur in discendis semper ordo (qui anima est memoriâ) ac ratio rerum: excludatur tumultuaria ac confusa lectio: viterur semper oſcitantia & ignauia. Viden' ut agri cultu ſcœcudentur, incultu sterileſcant: ita & hic

DIAE.
Y A.Art. 2.
23.Humida
ab intem.

& hic fundus incultu arefcit, indu-
ftria vigefcit. Maximè autem me-
morix hærent quæ vel cum volu-
ptate, vel cum admiratione admit-
tuntur animo. Admirationem adfert
maieftas rei, dicentis auctoritas, vel
narrationis breuitas: voluptatem, rei
utilitas, aut venuftas & iocus, vel di-
ctionis amœnitas. Viçtus ratio fit
bona & inculcata. Aëris falubritas
facit ad lucem fpirituum cerebri.
hos etiam recreat odor ligni aloës,
caryophyllorum, rorifmarini, ocimi,
nigellæ, ladani, styracis, benioufni,
rolarum rubrarum. Vbi materia fri-
gida madidaque cerebrum fatigat,
(cùm pituita in fanguinem vertatur)
fit viçtus extenuans, calidus, ficcans.
vitentur tamen quæ validâ vi frigo-
ris aut caloris exfplendefcunt: nam
plethoricis caufis grauant caput: hæc
attrahendo, illa cohibendo euapora-
tionem. Cibus exactè coquatur: &
frugaliter inftituatur cæna. Sit fri-
abile nutrimentum, inquit Aëtius,
aliquoq. modo calidum, & tenuans:
quin actia ex internallis exhibean-
tur, inquit, vt thymbra, origanum,
phlegium, raphanus: fed horum co-
pia vitâda. cruditas omnis abfit; nam
mentem vitiat. Cibi condiantur ori-
gano, thymo, hyffopo, faluiâ, rofma-
rino, maioranâ, mace. Quæ perdi-
cunt laudantur, tortures, pafferuli,
tardi: cum fatureiâ, caryophyllis, pi-
pere, cinnamomo, & cæteris talibus.
Fugiat olera frigida, fructus, lac, ca-
feum, inflatibus abftineat: alia enim
ex illis fpiritum condensant, alia
conturbant, abfint erafleficientia &
humeçantia. Sin humida intempe-
ries cerebrum occupatit, fugiat nu-
per adita animâtia, cerebra, cafeum,

fructus vitæ fugaces, & aquam. Pa-
luftria loca nocent, & aufter: cernix
à ventis tuta fit, confert finapi, cap-
pares, cæna parca, non prolixus fom-
nus. A pafu coriandri grana, cum
diacydonio & mafliche, vel quid
anifi, aut corticum citrij mali. Si à
ficcitate langueat memoria, vtatur
ptifanâ, nucleis pineis, electario re-
fumptiuo, diatragacanto frigido, hu-
midoque viçtu. Vinum in fractâ
memoriâ laudatur ab Aëtio tenue,
album, non valde vetus: copia vini
& aquæ vitanda: nam cerebrum
madefaciunt. vitetur ebrietas. Som-
nus fit moderatus, nec à repletionē
ineatur ftatim: & à cænâ parca nihil
ferij agat. Poft fefquihoram quieti fe
dedat: diluculo experrectus, meatus
omnes purget; linguam, dētes lauet,
nares emungat, & pectore pituitam
expectoret, eburneo pectine caput
demulceat: capilli fint æftate cuiti:
ventrem deponat, vtatur fæpe pilolis
de hierâ cum agarico. Veneris vfus
fit rariffimus: nam ftuporem ingenio
adfert, à fuccedaneo frigore. Laffi-
tudo capitis & mentis fugiatur: fitq.
mens affectibus libera, animus tran-
quillus & placidus, ne quid menti
caliginis offundat, fitque mens om-
nibus negotiofis occupationibus li-
bera. Empirica pauca iam addo. Su-
mat manè aquæ vitæ meliffatæ co-
chlear. Ita radicibus caryophyllatæ,
pæonia, ex faluiâ, origano, pipere,
nuce myriftica, citrij flauedine, cala-
mo aromatico, caryophyllis, cube-
bis, ligno aloës, caftoreo, baccis iu-
niperi, rofmarino, mithridatio. Si
hæc ardentiora, adde flores boragi-
nis, violarum, rofarum, nymphææ;
fic etiam laurus, ftæchas, maiorana,

Affici-
tate.EMPI-
RICA.

galanga, & parū mosci. Ex tali aquā vitæ aliquibus ex præscriptis imbuta, sumat manè aliquot guttulas: & illinat nares guttā, occiput etiam & tempora. Si ardentior eius vis intus flagrare videatur, remisce cochlearium syrupi violati. Talia sint etiam balsama quæ foris illinuntur, qualia plurima describuntur in Euonymo Gesneri, Tomo 2. & quod describitur folio 211. & 213. in 16. Oleum terebinthinæ, vel caryophyllorū, aut rorismarini ex floribus penā illitum. naribus, & occipiti postremo affricatum vertebrarū primæ, & sincipiti. Imple cucurbitam floribus rorismarini, sepeliatur in arenā ad medias: & tunc soli expone per quatuor dies, & inspissabitur. Scribit Simeon Sethi fel perdicis arteriis temporum illitum semel in mense, ita tamen ut penetret, plurimum roboris memoriæ afflare. Pullum gallinaceum assum prandeant, & canent passulas cum amygdalis, & vinum tenue bibant; & cum eodem cottidie sumant huius pulueris semidrachmam: Accipe origani, pulegij, calamint hæ, maceris, cinnamomi, singulas drachmas; pipetis, galangæ, zinziberis, caryophyllorum, singulas semidrachmas; castorei scriptulum. hæc agat viginti dies: & bis in hebdomade caput abluat lixiuio ex decocto stæchados & maioranæ cum cinere vitis

CAPVT XV.

De SOMNO, & de COMATE
somnolento, vel Cataphorā. Latinis Sopor. Arabum Subeth.

Nomen.

VETERES passim apud Homerum stragulis lectorum è

pellibus factis vsi sunt. Vnde Ætius, Medea pater, apud Pindarum de aureo vellere loquēs, inquit, Ἀφειρὼν σπινυρὰν ἀγέλαν. Et Pindari interpret ait, veteres subtrauisse pelles: hinc à καὶ λιν, καὶ μιν, id est, somnum dici, eò quod super pellibus dormirent: vnde Aristophanes, λιν σὲ μὲν μισῶ, γυναικὶν δὲ καὶ πατρὶος καὶ δούλου. Fuerunt qui πὲρ καὶ μιν ἀπὸ τοῦ καὶ μιν, in dictum veteribus scribunt, quod est cræpalæ & comestationibus indulgere: nam & ebriosi sopiuntur: siue quod οἱ καὶ μιν ἀφειρὼντες omnium promptissimè, ex vinolentiā, incurrant in hoc vitium. Est autem coma inexplibilis, dormiendi cupiditas. Sed ut huius affectus natura conspicua fiat, primū de Somno qui fit ex lege naturæ paucis transigam, quid sit, & qui fiat. Somnus est vinculum primi sensifici. hoc est, sensus communis relaxatur ab assiduo opere: nam somnus est eius quasi nexus & impedimentum, à quo se non potest extricare, vnde functiones deiectæ, manus dant sopori. Nam in somno non solum motus, verū etiam sensus, omnisque functionis animalis ad est ocium. Ita ut sit somnus quasi requies animi, pars melior humanæ vitæ, omniumque perfugium laborum. Occupatur tunc cerebrum instauratione spirituum animalium, quibus penè erat exhaustum; mouendi, sentiendi, & cogitandi assiduitate per vigilias, dum res geruntur & mens intenditur. Vnde Auerrhoës spiritus comparat militibus, qui pugnā fracti, ad ducem suum redeunt sub signa, quò inde redintegrati, vegetiores exiliant. & ἰδιώτης quædā δαυδάμωσ videtur inesse spiritibus.

Vetus. Pyth. 4. id est, immortale stragulum reponit.

Somnus quid, & quo modo fiat.

2. Collat. cap. De opere somni.

ritibus à suis principiis ac parentibus, quâ, vt genuinæ soboles, ad ipsam viam affectant. Et tunc ex reti mirabili, venis, & arteriis cerebri, in cerebro nascitur quædam oppressio ex anathymiasis, ita vt spiritus tunc exitu prohibeantur ad sensus & motus organa. Surgit autem anathymiasis in cerebrum in primâ, secundâ, & tertiâ coctione, & ibi à cerebri frigore & madore crassescens opprimit has vias. Ita vt materialis causa somni sit, suavis & benigna sanguinis & spiritus vitalis anathymiasis in cerebrum delata: vbi, quod inciderit in locum algidum, refrigeret, & in crassamentum cogitur, sensumq. communem obligat. Quare vt ducatur naturæ filo somnus, vapor ille qui rigat cerebrum, nullâ ratione in vitio esse debet consistentiâ, qualitate, nec copiâ; & cerebrum frigore & madore non solutum sit. Causa autem finalis somni est, restitutio virium & spirituum, per vigilias dissipatorum: nam ad horum restaurationem his, fruitur cerebrum. Quod enim absumptis spiritibus obruat nos somnus, docet Hippocrates, vbi ait, πόνος τῶν ἀρτηριῶν, καὶ σπέρμα τῶν ὀστέων, καὶ ὁ ἀπὸ τῶν ἀρτηριῶν ὁ σπέρμα. id est, exercitatio est artium, atque carniū cibus, & somnus viscerum. Ab inopiâ siquidem spiritus animalis, colligit se primum sensitivum, & auide rapit illam anathymiasin. vt somnus nihil aliud esse videatur quàm tempus illud, quo cerebrum fruitur suo pabulo, anathymiasin nimirum, quam in spiritum animale conuertit. Quare naturalis somnus nō prolixior erit, quàm vt illa anathymiasis benigna cuius natura vi fuerit:

naturâ, si hæc interceptio (de quâ modò diximus) fiat à vaporibus crassiss., & succis viscidis obligantibus sensum communem, fiet comia, vt mox ostendam. Quare animali spiritui reficiendo & instaurando, placidâ est opus quiete, quæ dono Dei gratissima serpit. Ac somnus ille qui animalitatis quiete absoluitur, sensu motuque cessante, virtuti addit partium nutritiarum atque vitalium: Inde enim ciborum & sanguinis coctio, tum copia viuifici nectaris, corde repleto veluti cornu Amalthææ: vnde caloris & spiritus propagatio est ad cerebri τὰ ἐνδοκρανία: quorum copia comparata hominem somno excutit, alacremque operi promit qui ante somnum vix loco stare poterat. Certè rerum omnium quæ naturæ ad sui vegetationem concessæ sunt, nihil est melius, nihilque magis consociale quàm illa quies quæ Dei dono grata serpit mortalibus. Fit itaque somnus, vt ad immediatam causam eius veniamus, calore nativo ex labore & siccitate ad alimentum se referente, hoc est, viam affectante foris intrò. Ita per veram & continentem somni causam somnum definiuit Abensina, quæ est contractio caloris naturalis à sensoriis peculiaribus, ad eorum principium: hæc est causa immediata somni. Iam quot sunt quæ reuocant calorem à sensoriis instrumentis, tot sunt causæ mediæ fontes & iuuantes: quæ plurimæ sunt, vt quæ in causâ sunt quò anathymiascos copia rigeretur cerebrum. Quare fit somnus intrò rapto calore. Propterea vt calor nativus intrò vel foras viam affectat, ira vigiliarum vel somni inclinationes

fiunt. Ita Hippocrates dicere videtur, quod quod ventres calidiores fuerint, eod sanguis absolvitur perfectius, & maior succrescit anathymialeos copia: & suavis huius materię somniferę, dormiendi necessitatem veluti nectare quodam celesti saturat: nam, inquit, Aluus hyeme & vere calidissima, & somni longissimi. Quare ut somnus ex lege natura fiat, opus est ut calor foris intrō moveatur, & ut adsit copia vaporis benigni in cerebro: tunc enim fiet somnus suavis; quando nimirum ipsa dormiendi necessitas commodē fouetur a causis somniferis, suavis & copiosa anathymialeos cerebri ex lege naturę constituti, & mentis tranquillę bonarum cogitationum epulis saturatę. Vnde Apollonius Tyanęus apud Philostratum, ad Phraorem Indię regē ait, Nisi quieta mens fuerit, nequaquam oculi somnum suscipient, propterea furiosi homines dormire nequeunt, agitatā mēte alidud; quę cum ingiter transiliat ex aliis in alia cogitando, toruē aspiciunt, ut insomnes dracones. & reliqua ibi eleganter disserit ille rex cum Apollonio de somniis. Suavis ille somnus Homero *μῆτις ἰατρῆς*, & *ἀπὸ γῆρας* dicitur, quin & *ἡσυχίας*, & *ἡσυχίας*. Absensina mihi optime somnum definisse videtur, cum ait, somnum esse reditum spiritus animalis ab instrumentis sensus & motus ad cerebrum. Hic somnus qui fit ex lege naturę, & eum qui pręter naturam evenit completum somnum qui ex lege est naturę partitur in tenuem, ex quo facile excutitur homo, & in altum & arctum. Quia hunc qui naturę lege

fit duplicem ponit, vnum naturalem omnino, alterū verō non merē naturalem appellat. Omnino naturalem dicit eum, in quo colligit se princeps vis ad cerebrum, cum raptus spiritus vitalis ad centrum: quod spiritus restaurētur qui vigiliis exhausti fuerit, nec ultra nutricatus mitigatio nem prorahitur naturalis ille somnus. Verū in somno naturali non merē, laborum vi exhausti spiritus resarciuntur. Sed somnus pręter naturam ultra omnem naturę necessitatem & nutricatus (ex quo alioqui naturalis somnus fouetur) euetionem superat: impeditque cunctas actiones animales, excepta respiratione. De hoc iam hic agimus, & dicitur coma, quod est symptoma cataphoricum, in quo non potis est lucem accipere oculis, cum illi semper noctem accipiant, quamvis non nunquam difficile non sit ē cerebro somnum excutere, nonnunquam etiā difficillimum, quando sopore sepultum est. Duplex enim est coma, vnum *ὑπνός*, alterum *ἀγνός*. Sed vtriusque communis est iniussa oculorum conniuentia. In omnibus comatosi apparent oculi conniuentes, quemadmodum in lethargicis genę sublimes. Est igitur coma inclinatio veteriosa quę cernitur in conniuentiā oculorum, quam facit exolutio virtutis naturalis in phantasiā debili & infirmā. Est enim coma phantasię infirmę symptoma, ut caros abolit: nam coma significat non simpliciter productiorem somnum, sed *ὑπὲρ ἡσυχίας*, hoc est, ex quo agere excutitur. De hac specie nos iam agimus, nimirū de comate somnolento: & non de caro proprie appellato: quod

1. Aph.
15.

2. Lib. 14

Coma duplex.

1. Epid. 3

1. *Præf.* quod ideo dixi, quia Galenus non-
 2. 29. nunquam eorum vocat somnum ac-
 Quid sit. *Q. V. D.* Etum. Est autem coma vel somnus
 præter naturam; collectio spiritus
 animalis in cerebro præter naturam;
 orta ab obstructione vel intemperie.
 Dixi esse collectionem præter natu-
 ram: nam dum nature vi hæc fit,
 surgit naturalis somnus: at dum à
 causa præter naturam fit, eius cause
 vi spiritus exitu diu prohibentur, fit
 somnus præter naturam; præpedito,
 ut dixi, spiritu caloris vehiculo ab
 humore immodico, aliave vi. Cause
 proponuntur à Galeno 3. De causis
 C. A. V. pullum: & 4. De præfagit. 8. & 3.
 2. A. E. loc. aff. 4. 5. Et 1. Prothet. 2. 29.
 Causa est intemperies vel obstru-
 ctio. Intemperies frigida, & humida;
 consociata materiæ, vel materiæ ex-
 2. Loc. aff. peries. Frigiditas auctore Galeno,
 1. 1. principem ad habendum locum ob-
 tinet nam spiritibus magis refraga-
 tur quàm mador. Atram mador
 primum à frigore locum occupat ad
 hunc effectum. Hic enim solus lu-
 xurians, naltos ac prolixos somnos
 efficit, ut sola siccitas vigilas. Si
 1. 1. 2. consocietur ei frigus, nascuntur so-
 2. 2. poriferæ stupideque passionēs. Ob-
 structio etiā huius causa est. At
 1. 1. 2. dicit quis, obstructio quoque eorum
 adfert. Respondeamus, id differant,
 quod in comate materia tantum co-
 1. 1. 2. ppiā in vitio est: at in caro, hæc etiā
 qualitate & copiā infesta est: nam à
 frigore alget. Propterea comate de-
 1. 1. 2. bent respondent: caro impliciti silēt.
 Fica autem obstructio à vaporibus,
 qui nascuntur vel à toto corpore, vel
 1. 1. 2. ab aliquibus partibus. A toto ita
 1. 1. 2. Posidonius antiquus medicus scri-
 1. 1. 2. psit hunc affectū etiā fieri à vapo-

ribus calidis & humidis, in febribus,
 qui caput incurrunt. A partibus, ut
 ventriculo, cæterisque membris quæ
 in querela sunt. Ita repletio capitis
 cataphorica, quæ soboles est affli-
 ctorum viscerum, & impuritatis va-
 forū, comatis causa est. Quod etiam
 Aristoteles censet, somnum nimis-
 rum non naturalem fieri ab oppletio
 cerebro à vapore halituoso: ut à bal-
 neis, à cibi viniq; copiā, ab aluo
 suppressa, vel, dicit, humoris à copiā
 qui nec frigoris nec caloris modum
 vehementer excedat. Si enim pitui-
 tosus frigidus valde fuerit, & magna
 copia cerebrum rigat, altum sopor-
 tem, quem Græci *αγρυπνία* *πυκνία*
 appellant, inferet. Hi autem vapores
 à toto vel parte suggerit, vel copia
 vel qualitate vitium habent. Si sola à
 copiam in crimen trahantur vapores,
 comam inferre non poterunt ni ob-
 structant. Cum verò sola qualitate frigi-
 da in vitio sunt vapores, comam
 non dabunt infarciendo (foret enim
 caros) sed sola frigoris potentia, ce-
 rebrumque assilient tanquam pat-
 tem similitatem. Dixi comatis somni-
 feri causas esse obstructionem cere-
 bri à vapore, vel intemperiem frigi-
 dam, vel humidam, materiæ expe-
 tes, vel materiæ consociatas. Materia
 hæc est simplex, pituita viscida &
 crassa, nihil aliud, quàm cerebrum
 obundens & somnos suadens, vel
 coacto inducens. Sed nam idem fit
 in lethargo? ibi materia in cerebro
 putrescit: comatis verò pituita non
 putret: ideo caros adiungit lethar-
 go, non comati. Humoris huius in-
 gressu, in comate, nervorum *τὸν*
 exoluitur. Sed ne varia auctorum le-
 ctio turbet, illud observabile, omne
 comā

coma diuifum eſſe in mixtum & ſimplex. Ac mixtum naſcitur ex pari dominatu bilis & pituitæ, pariter inter ſe concertantium. de hoc hic non ago. Simplex verò, de quo hic, ex obſtruentibus vaporibus, vel intemporie, vel à pituitæ ſimplicis & incorruptæ abundantia, vt iam diximus: vel interdum à cerebri exolutione, vel ab eiufdem perfrigeratione febrilis ardoris conſectaria. Atque mixtum coma ſemper eſt ἀγρυπνός, id eſt, ſomni expers: at ſimplex κοιμάς, id eſt, ſomniſerum: illud tantum oculis noctem excipit, hoc cerebro & oculis noctem ſurgit, nec poteſt eam accipere. Vtriuſque autem commune eſt, oculis, veluti ſomno arctiſſimo conſinere.

Ana-
phalaſis
cauſarū.

Quare, vt breuiſſimè dicam (nuncquam enim ſatis dicitur, quod nuncquam ſatis diſcitur) tres ſunt ſerè cauſæ comatis, refrigeratio, vt Hermoerati euenit: de quo Hippocrates illud ſcripſit ἀγρυπνός κοιμάς, id eſt, quieſcebat comatoſus. Non enim ille ſomnum inſiuit naturæ vi conciliatū, vt conciliari ſolet, quando ad dormiendū neceſſitatem accedunt tres illæ ſomni naturales cauſæ, vaporis ſomniſeri ſuauiſ, cerebri temperies, & mentis tranquillitas. Sed fuit ſoporatus Hermoerates, conſinuendo nimirū palpebris, quas aperire non poterat, ob fractam facultatis vim, ab exhausto cerebri, & frigida intemperie per conſumptionē retorridam à febrili ardore. Secunda cauſa eſt oppreſſio, à vapore vel materiā frigida; vt cū talis pituita ſtabulatur in cerebro, à diuturnā tempeſtate auſtrinā, vel edacitate, aut bibacitate collecta. Vel

etiam, quod mirum videri poſſit, à materiā calidā, bilioſā, ſpumante, vaporosā, & efferā. Cū eius vbertate circumfluunt venæ: adeo vt interdum ſatis ſit quod excludatur aluo, ſatis quod in capitis arcem à febre ſubleuatum aſcendat, inuadentibus paroxyſmis, inde ſoporantur & comatoſi ſunt. Nam per acceſſiones ſuccus primū ergaſtulis venarum coercitus mouetur, hinc ſurgens vapor cerebrum ſerit, hi ſub finem febris excitantur. ſed hoc ad carum potiūſ referatur, de quo mox. Tertia cauſa eſt reſolutio. Et cunctæ cauſæ refrigerantes & humectantes, auctores ſomni arctioris & conſnatis eſſe poſſunt: vt aer frigidior, medicamenta ſtricto quodam algore rigentia: & quicquid cerebro frigis inurere potuit. Et vapores ſurſum elati, vt qui ex inteſtiniſ vermiculantibus puerorum. Venenum etiam in cauſā eſſe poteſt: hoc quomatur, clyſmiſ dein eluatur, tandem theiaca caſtigetur. Iam breuiſſe varias comatis ideas ob oculos ponamus. Coma eſt duplex, ὑπνός & ἀγρυπνός, id eſt, vigil & ſoporatum. Hippocrates cataphoram appellat omne coma, & ſomnolentum, & non ſomnolentum: Galenus non ſomnolentum vocat ſimpliciter cataphoram. Vigil eſt, cū commiſſis palpebris inuitò, ne lucem accipientibus ægri nihilominus vigilant. At ſoporatum, de quo hic, cerebro, & pectore, & oculis dormiunt. Hoc naſcitur ab intemperie cum vel ſine materiā. Sine materiā, eſt vel ſimplex, vel composita. Simplex, vel frigida, vel humida. Vel enatum fuit coma ab obſtructione, aut à fracta facultate, vel ab

DIF-
FER-
ENTIA.

ut à ca-
teri passio-
nibus di-
stingua-
tur.

vel ab oppressione vel venenū. Dis-
criminetur symbolis certis ab aliis
passionibus. à catoche, quod illud sit
ἐν τῇ λύσει; hac verò ἐν τῇ τάσει. à caro,
quod caro detenti, oppressis cerebri
sinibus, non respondeant concussi:
nam adest absoluta resolutio imagi-
nationis: in comate verò eius debili-
tatio. ab apoplexiā; nam hæc detenti
non sentiunt, & spiratio læditur. In
syncope adest cadauerosa facies, &
pulsus languidus: non ita in comate.
In præfocatione ab utero, punctæ
sentiunt, sed non loquuntur, at in co-
mate stimulatæ loquuntur, & aliis
inclamati respondent comatosi. A
lethargo differt: nam lethargus est
somnia libido inexpugnabilis, cum
febre & delirio. & in lethargo ma-
teria puris in cerebro stabulatur: at
comatis materia non patret. Coma
est vitium solubile, attamen validum
ratione cerebri, quod fatigat. non
agit contagia. cerebro congener affe-
ctus. Facile agnoscitur, nā palpebris
coniuuentibus iacet æger: unpulsi
eas quidem aperiunt, sed rursus
somnia merguntur. Ager pendula
inferna obdormit mandibula, ut ob-
seruauit Posidonius apud Aëtium:
qui etiam dicit, hos habere caput
humidius. Si ab infectu enatum
malum fuerit, repente hoc malo oc-
cupantur. Si intemperies materiæ
expers hoc vitium fecerit, nulla erit
inflatio in facie: color nigrescet, nul-
lum pondas caput sentiet, pulsus
tardus erit. Si fuerit à materiā, pon-
deris molem sentiet caput. Si à pi-
tuitæ coplā pondus habuerit caput,
os, nares, oculi, excrementa pituitæ
circumfluent, nausea adfuit, diæta in
pituitam præcessit fœcūda. his iunge

temperiem ægri & cætera indicia ex
naturā ducta. albet facies, lingua pi-
tuitescit. A sanguine rubet facies, &
venæ turgent iugulares, & quæ ponē
aures; caput & facies calent, rubent
oculi, tempora pulsan. Vtrum verò
vapores surgāt ex pulmonibus, ven-
triculo, intestinis, aut aliis ex parti-
bus, agnosceris ex earum partium
afflictione. Peruestigata ex mali na-
turā, facili mente accipiemus quā
contrariā vi expugnari debeat. Quia
calor spiritusq. intro viam affectant,
indicabunt hæc foras euocari debe-
re. Sed cum hic intro raptus profi-
ciscatur ab aliquā causā, hæc erit ab-
scindenda. Quare si materia adsit,
euacuetur: primum tamen totius
habitū prouisione; nam deinde pars
erit adeunda. Si obstructio copię vi-
tio adest; euacuetur. Si vapores infe-
rantur cerebro, reprimantur. & fo-
cus vnde proficiscuntur exstinguatur,
firmenturque ventriculus, pulmo.
Sin à viriū imbecillitate coma ena-
tum fuerit, ille celestius erunt re-
creanda. Hæc cynosure curationis.
Sed antequam arma expediamus,
quibus velitatio hæc inibitur, perlu-
strandum num redintegrari cere-
brum possit. Somni arctiores nec
tumultuosi, qui eos inuadunt qui
aliquot dies in vigiliis exegerunt;
boni sunt, etiam si penē carotici esse
videantur. Quæ causa impulit Hip-
pocratem, ut illam quæstionem po-
suerit ad disputandum, τὸ νεφεῶδες
ἀεὶ ἢ πανταχὺ κακόν; hoc est, estne
sopor vbique malus: non enim malū
est soporari à crisi post diuturnam
somnia vacuitatem. Vnde eleganter
Bacchylides, *ὅς δ' ἐνυλάτῃ μελέφρῳ
ὑπνῷ. Ἀπὸ βλαφάρον, ἀμῶς δὲ δάκρυ
κέρ.

INDICA-
TIONES
curatri-
cel.

PRO-
GNOSIS.

1. 1. 29.
*Proph.
*Hæc aff.
neq. sur-
ripitur
mellitus
somnia
à palpe-
bris, no-
strum
qui so-
nat oot.

SIGNA.

1. 1. 6.

κῆρυξ. Sed coma interdum iungitur morbo calamitoso, ut funesto lethargo. Hic dormiendi finem non facit æger: quod primum oppressio cerebro mox inde accidit exoluto. Hi dormiunt cum oris hiatu, quem edit laxitas temporalium musculorum.

εἰ. Ἰλιάδ.

Talem somnum appellat Homerus *κασιγνήτων δαυέτιο*. Quare à virium si fuerit imbecillitate, quæ ex morbo periculoso superuenerit, lethale.

Quare in Epigrammatis est, *ὕπνῳ χεῖται τῷ δαυέτι*. Coma ab oppressione natum, vel parotidibus excutitur, vel aluo prorupta subrubris excrementis in crisi. Si autem criticus non euenierit profluuius alui prærubra, coma reddit funestum. nam vitio animalitatis accedit effæta vis æconomix naturalis: quoque plures principatus in vitio sunt, eò res ægri peius eunt. Scribit in Coacis Hippocrates, *καματόδες γὰρ γένεσθαι μάλιστα* liquida deiectio pessima esse solet. hoc est aquosa deiectio in iis qui labuntur subinde ad pedes: nam fractam æconomix naturalis vim significat, & animalitatis effæta. Mortiferum est coma quod cerebri inuexit refrigeratio, quam ardor febrilis reliquit exhausto cerebro. Tale erat Hermocratis coma: nam hunc comatosum reddidit somni vacuitas vndecimo die morbi. Calamitosum hoc fuit Hermocrati; nam febrilis æstus confectarium frigus, est funestum. Quod si à tali vi enatum coma videbitur,

*ΕΥΡΑ-
ΣΙΟ.*

*Οἰκονο-
μία.*

quæ debellari possit, ad auxiliandum nos accingemus. A sanguine si fuerit, aperiatur vena cephalica: & digerentibus siccanibusque applicitis curetur. Hirudines ponè aures & fronti admoveantur. A menstruis

cum enatum est malum suppressis, recludatur pedis vena. Sin languor non ferat venæ sectionem, cucurbitæ dorso imponantur: hoc faciet ad euacuationem & reuulsionem.

Quin cucurbitæ scarificatus expertes, coxis cruribusque hæteant. Et frictiones fiant validæ, vinculaque iniiciantur infernis artubus. Postica pars capitis si ferro candenti ab igne vteretur, bonis id ægri fieret rebus.

Coxendici etiam & cruribus dropaces, phœnigmi, & sinapismi inferantur. Aluus eliquefeat glande acri, si pituita in vitio fuerit; ita immemor officij admonebitur. Quin cotidie clysmis acrioribus eluatur aluus: & ab iis auspicabimur curationem: nam auertunt à capite morbosam materiam, excitantque oppressam animalitatem. Inde itaque proficiscatur curatio, & dein ad acetum & Topica veniemus. Clyisma fiat ex hyssopo, calamintha, stœchade, cœtaureâ, verbenaca, semine cari, ameos, calami radice, enulâ, carthamo, agarico, polypodio, colocynthide: cum oleo rutæ, chamæmelino,

*Lorientia
clatum.*

melle rosato, & salis drachmâ. Patientur succi ad exclusionem, ex hydromelite, quod fiet ex vnâ parte mellis, & octo aquæ partibus, coquatur ad tertiæ partis exhaustiorem. dein ius cicerum. Syrupus de mentastro ex melle. Vomitus si eueniat his ex facili, concitetur. Purgetur pilulis de hierâ cum agarico, iunge paucum castoreum. vel detur hiera cum trochiscis alhandel, & castoreo. Aliud: Accipe pilularum cochiarum scriptulos duos; trochiscorum alhandel grana quattuor; castorei grana octo: fiant pilulæ quinque, cum,

*Præpa-
rantia.*

*Purgan-
tia.*

TOPICA.

Africus
2. 2. 6.

que, cū syrupo de stœchade. Aliud: Accipiat cochlear mellis rosati laxatiui, in quo trochisci alhandel quid intabuit, vel elleborum aut eius extractum. Si sit à sumptâ cicutâ, vomat primûm, & dein bibat vinum aromaticû. Si ab opio, aut papauere, mithridatium bibat cum vino. Apophlegmatismos & errhina phlegmagoga aliâs descripsimus. Euacuato corpore ad Topica nos flectemus. Si adsit materia quæ aliunde capiti importatur, illam retrudemus frigidis remediis, & ex sententiâ Abensinæ & Razis oxyrrhodionon capiti impoñemus. Accipiemus aceti tres vncias, olei rosati compleri vnciam. Ad tertium morbi diem, inquit Razes, his vtetur. Quare sinistrè pragmatici perpetuò calida capiti admovent. Ita Posidonius, antiquus medicus, vtetur irrigatione rosacei, aut chamæmelini, cum aceto: sit autem acetum, aut acerrimum. Dein acetum forte naribus & fronti admoueatur, eiq̃ue incoquatur abrotanum, ruta, castoreum; & quarto die morbi volebat Razes admisceri his sinapi. Ex his etiam fiat rigatio capiti: vt ex abrotatio, thymo, rutâ, lauendulâ, saluiâ, rosmarino, serpillio, & acerrimo aceto. Post vngemus oleo & succo calido. Commendatur valdè verbenaca recta, si viridem oleo incoxeris, caputq̃ue inde rigaueris: nam crassos succos potenter exhaurit, & roborat: in omni antiquo dolore nobile remedium. Declinante febre vtetur sternutamētis ex castoreo, euphorbio, & elleboro. Et palato affricetur theriaca, mithridatium, aurea Alexandrina. Errhina fiant ex cyclamine cum elaterio. A

nudâ intemperie frigidâ si malum enatum fuerit, fouebimus caput decocto rutæ, saluiæ, rosmarini, maioranæ, stœchados, lauendulæ, lauri. Dein illinemus oleo lilino, costino, laurino: his iunge castorei aliquid & piperis. oleum euphorbij commendatur etiam, & oleum ex semine saluiæ. Surgimus in vsum sinapi: quod occipiti admotum probat Alsaharaius. Si, inquit Posidonius apud Aëtium, frigidius apparuerit caput, anethino ex oleo fiat irrigatio, cum oleo dulci ex æquo permixtum, ac calfactum adhibe. Si validius sit frigus, dicit, pulegium & rutam oleo coquemus. Præstat sacculis vti ex floribus rosmarini, stœchados, chamæmeli, meliloti, maioranâ, caryophyllis, cubebis, macere. Et multum calidis linteis fricetur caput rasum. Quod si originem ducat ex admoto populneo cum opio, vel mandragorâ, vngetur oleo castorei, nec dormiat ager: & vnge nares mithridatio veteri cum aquâ vitæ. Cùm vero humida intemperies auctor mali est, siccantia remedia opitulabuntur; schœnâthos, castoreum, sinapi. Absint embrocha & olea: nam hæc ad somnum faciunt. Potius pulueribus caput aspergatur: vel fiant sacculi ex cineribus caulium brassicæ, vel culmorum fabarum, sarmentorum vitium, vel quernis cineribus: vel ex arenâ maris, milio retorrido, cum sale tosto, verbenacâ: adde quid cinnamomi vel macis; vel ex furfure cum betonicâ, maioranâ, stœchade, rosmarino. Imbecillitas virium huius calamitatis parens si fuerit, infundemus capiti decoctû rosarum, spicæ, chamæmeli, meliloti. Et acci-

Al. opio.

CORRO
BORAN-
TIA.

VICTVS.

Rozet.

Ad Sym-
ptoma 1.
lib. 43.

piat ager odorem aquæ rosaræ cum
santalæ. Cum tedium hoc effugit
ager, cerebrum firmari debet. Si ita-
que auctor mali fuit intemperies frigi-
da, vetetur manè miltiridatio, theria-
cæ, diacalamintha, diamosco dulci,
diagalanga, & quod ex piperibus,
aromatico caryophyllato, zinzibere
condito, pyrethro condito & inulâ:
adiice semper quid castorei. Aqua
vitæ saluata vel lauendulâ imbuta.
Si humida sit intemperies, thus al-
bissimum in pollinem attritum, &
cum vino vel hydromelite potum in
lunæ augmento oriente sole: adice
quid castorei. Aër talis sit qui foras
euocat spiritum & calorem, qualis
est lucidus, serenus, calidus: strepitus
adit, & hominum turba: perpetim
somnia excutiat ager. Naribus ad-
moue nigellam. Detur hydromel
hyssopites, vel origano imbutum,
quod cum ori impositum est, strin-
gantur nares, ita vi depellitur in ven-
triculum: hoc erit pro cibo. Nam
tenuis hic victus utilis est. Alioqui
putriantur pitæ suco, vel inte-
pulli: aut decocto fœniculi & cice-
rum cum oxymelite. Deseruescente
morbo da carnes, & quid vini. Lau-
datur nasturtium mirum in modum
ad excutiendos somnos. Si a mado-
re enatum fuit malum, parcitas soliti
adit potus. Sed & ipse somnus re-
medis arceri debet. Inuehitur Ælia-
nus in eos qui philomelis vescuntur
ad vigilas: quare videntur antiqui
ex illa auicula remedium petuisse.
Sumat castorei cochlear & tantil-
lum ex pipere albo cum melierato,
vbi febris segnis est, vel poterat the-
riaca soluta in aquâ vitæ. Aut lamina
ferri ardens poterit aceto acri, fu-

mus feriat nares: hic madores sorbet
validissimè, somnumq. fugat. Cum
efficacius velis, iunge semen nigellæ,
vel ruta, castoreum: nam hæc dei-
ciunt fumos & ventriculorum cere-
bri madores absorbent. Adferantur
tristia nuncia, ut cogitet.

CAPVT XVI.

De PERVIGILIO, seu IN-
SOMNIA. SAHARA *Aben-*
sina.

TRIA sunt quæ maximè viribus
bellum indixere, inedia, dolor,
& vigilæ. Profectò in tenebris no-
ctu somni vacuitas ipsa per se, instar
grauissimi morbi molesta est: tum
verò ad illud malum hoc accedit
etiam, quòd, ut inquit Hippocrates,
fortis vigilia porionem & cibos, om-
niæque quæ assumuntur cruda om-
nino reddit, & coctionis expertia. Et
per alios morbos vnà corpus facit
infirmum, & feritatem humoribus
maiores adiungit. Hinc noua seges
& vicissitudo symptomatum grauior-
um. Ad eò ut ego nesciam, numquid
tediosius, extra dolorem, homini
euenire possit, quàm si in somnum
solui nequeat. Hæc enim est illa ca-
lamitas quæ totam naturæ æcono-
miam labefactat spiritus exhaurien-
do, quibus reficiendis & instauran-
dis placida est opus quiete. Quare
corpus suo fraudatum genio arefcit,
& ut ait ille,

*Attenuat iuuenum vigilata corpora
noctes:*

nam triplicis nostræ substantiæ ef-
fluium promouet, dolores, si qui
dinexant, accit, maiores & iras exa-
cerbat, mentemque turbat, & insa-
niam

Vigiliæ
immede-
ratum
noctæ.

4. Aet.

niam procreat: nam in peruigilio spiritus perpetuo iactantur motu, hinc excalescunt, & vnâ succos inflammant. Quare in Trozene aram fuisse narrat Paulanias, super quam Musis & Somno rem diuinam faciebant accolæ illius loci: nam inter deos existimabant Somnum maximè Musis & sapientiæ gratum esse. Nec profectò est vllum animal cui perpetua sit vigilia, itaque vt rerum omnium quæ naturæ ad perfruendum tributæ sunt, nihil est melius, nihil amicis, nihilque magis consociale amicæ illâ quiete, ita nihil æquè durum ac eâ spoliari. Vt enim & in magnis morbis, somnus agrotum reficit atque recreat spirituum instauratione, ciborum coctione, & morbosicæ materiæ pepasmo: sic admirabile est, quantam principibus partibus noxam adferat, quantumque cuncta naturæ præsidia labefactet, si quid vel in causis somniferis vel in somni ipsius necessitate naufragij euenerit. Comperiti sunt tamen, vt narrat philosophus, qui nouem dies inconnatis oculis egerint. Scribit Seneca in libro De providentiâ, Mæcenatem tribus annis integris, sine somno persequens, & tandem ab hac ægritudine liberatum esse, solâ placidâ & leni harmoniâ. Vir sanè doctus Hieronymus Montanus scribit se nouisse nobilem matronam, quæ triginta quinque annos in somnis permansit citra noxam, vt ipsa cum marito & totâ familiâ narrabat. Cùm Papiæ in Italiâ operam litteris dabam, rettulit quidam, Nizolium illum Ciceronianum decennio somnum non vidisse. Est autem hæc afflictio contraria somno

præter naturam: quam ira defini-
mus: Peruigilium est effusio anima-
lis facultatis ad instrumenta sensus
& motus, contra naturæ legem. Hæc
enim est proxima causa quæ vigilias
efficit. Sed quænam huius effusionis
causa: ea sanè varia esse potest. Nam
sunt vel internæ vel externæ effe-
ctrices noctium insomnia causæ.
Interna si fuerit, ea erit materia, vel
intemperies materiæ expers, vel do-
lor alicuius partis. Intemperies ma-
teriæ expers, vt cerebri intemperies
calidissima, vel siccitas: vel vtræque
hæc intemperies iuncta simul molesta
est. Maximè autem calida intemperies
hic in vitiis esse solet, & vaporis
somniaferi prauitas. Causa enim tres
ex naturæ lege proferre suauis som-
num solent, vaporis somniferi sua-
uitas, cerebri temperies, & mentis
tranquillitas. Si fuerit intemperies
cum iuncta materia, illa erit vel bi-
liosa, vel salia, vel vaporosa. A bilio-
sa dico aceti vel adusta: excludimus
sanguineam & pituitosam; hæc enim
veternosam, illa autem comatosam
vigilem, afflictionem procrearet. Qua-
re vigilia gignitur à bile, & bilem
gignit: vnde his est quadam *omnipar-*
ia in ægri perniciem. At à pituitâ
salsâ plerumque hoc radium nasci-
tur, vnde & senum insomnia noctes.
Hæc, vel in cerebro congeritur ac
procreatur, cùm id æstu flagrat, vel
diutius ibi cunctando, putrescit in
salsuginem, ab infarctu dum laborat
caput, aut dum calidum natium
titubat; argumento sunt senes: vel
aliunde influit, & à toto corpore fer-
tur in cerebrum, maximè per febres
biliosas. A vapore si fuerit, is erit
acerrimus, qui bellum infert potius
cerebri

CAV-
SAR.

cerebri substantiæ quàm meningi, cum non ita doleat: calfacit & siccatur cerebrum, spiritusque tenuat nimium ac deficit. Vel malignâ qualitate delibuti vapores sunt, quales per febres expirat biliosas. Vel ab aliquâ effertur parte, maximè à ventriculi vitiatâ coctione: nam inde acres vapores sese in cerebrum effundunt: maximè ubi ructus nidorulentis fatigant. Quin & ab inedia anathymiascos peruigilium fit, dum nimirum ventriculi vitio nulla surgit: ut in lienteria: sed rugitus & flatus adfunt. Causæ quæ à foris sunt interdum somni vacuitatem adferunt; inter has adfert Abensina lumen validum: nam id effundit animales spiritus. Perturbatio animi potens est in hoc tedium: ut cum mæror animum fatigat, qui conceptus est metu futuri mali: nam quod præterit, potius somniferum esse solet. ita dolor, æstus, oppressio. Cibus etiam parcior, actior, ac flatibus plenus, quales fabæ; vel etiam crapula, alui profluuium, immodica venus: & corruptus in ventriculo cibus (vnde pueros fatigant acres fumi illati cerebro) excutere quietem nocturnam solent. Et vinum si pleniori hauriatur manu, insomnes adfert noctes: exemplo Pergameni pueri. nam grammaticus quidam cum singulis diebus balneum peteret, ac domi relictus esset puer, qui vehementiori pressus siti, cum aquæ nulla esset copia, vetus vinum largius perpotavit: mox in reliquum euasit vigil, ac homo esse desiit. Curari tamen hoc malum potest, quamuis alioqui vehemens sit, cum cerebrum exhauriat, naturæque prædium depasca-

tur. nullo est scdum contagio. cerebro peculiare vitium, attamen illi non analogum, cum à squalore ortum ducat. Causarum signa petantur à clinicis, ægris ipsis, & ab iis quæ prodita sunt De dolore capitis. vel si lubet breuiter. Si fuerit à calore, id manus ipsa explorabit: & his imi oculi æstuant. Siccitas squalore linguæ ac faucium se prodet: nares nullo madore rigantur, tensaque in fronte cutis conspicua est. Alioqui grauitas, materiæ soboles est. Si à bile, lucem, agitationem, ac turbam omnem reformidat. Quod si ex salsa fuerit pituita, oculi ac nares à pituita acri madescunt. Historia ac natura mali indicat quo modo exigi debeat. Nam cum adsit effusio spirituum cerebri, oriatur indicatio inhibendi illos spiritus, ne ita se pandant. Sed hoc fieri nequit, ni primò eius accidantur causæ. Causæ ut fuerint, ita opponenda remedia: nam interdum & calidis vtendum: iterumq. humidis ac aperientibus. At diligenter perpendendum num his indicationibus satisfacere liceat: nam interdum hoc facile obtinemus, nonnunquam vix, & ne vix quidem. Graue itaque malum hoc cum sit, rectè illud pronunciauit Galenus, Vigiliæ corpora siccare & attenuare: & Hippocrates, ubi ait: ὕδωρ βορὴν: ἀγρυπνία βορὴν, hoc est, aqua edax, vigilia edax. Scripsit idem Hippocrates, calamitosum esse non dormire nec interdiu nec noctu. Aut enim à dolore (ut nulla sit curarum excusatio) vnde acrior sit phantasia: aut à labore sic laborauerit, hoc est iactatione à squalore & calore cerebri, tetroque vapore somnifero. Aut de hoc signo non

SIGNA
causarum.INDI-
CATIONES.PRO-
GNOSIS.3. Samit.
12.
6. Epid. 4
20.

1. Progn.

Cause ex-
terna.Historia
ex Galen.Natura
mali.

crit

erit saxe mentis: nam facile in phrenitidem trahuntur turbati animi, quam facile admittit cerebrū squallidum, quod incurritur à tetra anathymiali. Quare hoc symptoma medicam manum postulat: propterea etiam Galenus de hoc mitigando egit, cum vires prosternat validissimè. quin scribit Hippocrates, consecretarias ab hoc trahi conuulsiones non absque lethali vi, quæ siccandi & exhauriendi potentia enecat. dicit enim, *ἐὰν ἀγρυπνῇ ἀνθρώπος, καὶ ἐξερροσύνῃ, κακόν*. Ex phrenitide periculi etiam plenæ sunt vigilæ: nam ab inflammatione quæ nascuntur sunt calamitosæ. Si absit inflammatio, minus periculi adferent. Ex cancerosâ inflammatione si inductæ hæreant, conclamatum erit, ait Abensina. Desipientiæ metus aderit, si natæ sint à siccitate: nam sanguis à perennibus vigiliis acuitur, & biliosior redditus deliria mouet. Ab effæto senio etiam est immedicabilis. Si fuerit ab intemperie citra materiam, quæ à causis externis impressa fuerit, curari poterit. A dolore si obortæ vigilæ fuerint, vt ex variis emicant hæ causis, ita & varium fortuantur euentum. Præterea contumaces vigilas si exceperit tussis, funestum, si Abensinæ fides: nam hæc mutuas operas in perniciem conferunt: cum & tussis somnum excutiat, & somni vacuitas tussim acuet. Pueris sunt calamitosæ vigilæ: nam minimè congener est pueris hic affectus: & grauissimi morbi puero- rum solo somno tolluntur: cum tamen aliarum ætatum morbi acuti vel excretionē, vel abscessu solūm finiantur. Hoc addo, si quis somni

expers ferè viginti dies in læguorē, & tremorē, & spasmus trahatur, indicium erit exhaustum esse cerebrum spiritibus animalibus; malum id est, si itaque redintegrabilis fuerit naturæ, remediatur. Fiant leues frictiones. Pituita salsa si auctor, noxæ fuerit, ea parabitur ad exclusionem serapio cichorei, vel de foncho, aut endiuia, & melle violato vel rosato. ex decocto cichoraceo, & fumariæ, lupulorum, boraginis, cassuthæ, radicū aperitiuarum, passularum, liquiritiæ, polypodij, seminis carthami. Dein purgetur pilulis aureis cū pilulis de fumariâ, vel de hierâ cum agarico & rhabbaro: vel pilulis assaiet. vt, Accipe pilularum aurearum & cochiarum, singulos scriptulos; dacrydij grana tria vel quattuor: fiant pilulæ quinque. vel accipe diacatholici vnciam; diaphœnici semūciam: electarij de succo rosarum drachmas duas: cum melle violaceo, vel serapio de cichoreo cum rhabbaro fiat instar opiatæ. addi potest turbiti vel rhabbarum. Deinde theriacam nouellam, vel recentatam Antonini exemplo sumat. Si bilis fuerit soboles peruigilium, paretur exclusioni cichoraceis: Accipe aquā hordei bene cocti: huic infunde folia cichorei & semen eius, ita & endiuia eiusque semen, & semen lactucæ, foliaque buglossi; vel seminum maiorum quattuor & papaueris drachmam, & etiam tamarindos. Fiat ex his maceratio & emulsio: cui adijce serapium nymphææ, violarum, rosarum, granatorum, acetosæ, vel papaueris. Vel accipe foliorum lactucæ, maluæ, salicis, cuiusque pugillum: coque ex insculo pulli; & fumar.

REME-
DIA
PRÆ-
PARAN-
TIA &
PUR-
GAN-
TIA.
A pituita
salsa.

A bile.

12. Me-
thod. 1.

7. Aph.
18.

sumat. Deinde accipe cassie, manne,
pulpæ tamarindorum, diacatholici,
electarij de succo rosarum, cuiusque
semunciam, cum syrupo de succo
cichorei cum rhabbaro, quod suf-
ficat ut fiat instar opiæ liquidæ:
sumat alternis diebus cochlearium.
addi potest rhabbarum. & hæc
etiam solui possunt in sero lactis.
Purgato corpore, si quid vberioris
succo contineat, veniemus ad ea quæ
foris admoventur. Si itaque fuerit
ex intemperie calida, frigidis recrees-
turi ut portulacæ, lactucæ, cucurbitæ
& consert oleum seminum recen-
tium cucurbitæ, folia & flores nym-
phæ. hæc etiam coqui, & fori ad-
moueri possunt. Et, si æstu flagret
caput, adiciemus capita papaueris
vtriusque, & radices mandragoræ.
Cautio sit de hyoscyamo: nam caput
lædit. Accipe vnguenti rosati, olei
violati singulas semuncias: addi po-
test nymphæ oleum; misce. vel
admoue capiti placentiam ex rosis:
oleum ex floribus cucurbitæ, & oleum
florum ligustri, & populneum. Fron-
talia hinc commoda, & somno dicata
remedia descripsimus libro secundo
nostre Methodi, De his quæ capiti
calido foris admoventur: folio 163.
At sicca cum intemperies fatigat,
utemur iis, quibus spiritus torpidio-
res reddantur: ut oleo amygdalino,
axungia vitulinâ, anserinâ, oleo vi-
laceo: ex his fiat hapsus. Coquatur
cucurbita oleo, & in eo flores eius
maçerentur. Sorbeat naribus oleum
violatum cum oleo papaueris. Lauet-
ur caput decocto maluarum, lini,
alchææ, chamæmeli. Vel coquantur
maluæ in oleo, ita & lactucæ, adice
quid vini albi & dulcis, ut peruat

liquor. Abensina commendat capiti
admixtum lac; vel eo, recens mul-
cto foueatur caput. Aut, abaso ca-
pillo, spumâ feri lactis feruifaciti illi-
natur caput. Sin labor & siccitas in
vicio fuerint, præscripta medicami-
na utraque misce. & auribus instil-
letur aliquid olei nymphææ, violati,
cucurbitini. De his vide Æginetam
2. 98. & Aëtiū 2. 1. 16. Si con-
sociata fuerit intemperies materiæ,
hæc primū euacuetur. Cum ab
inflammatione vitium est, illi erit
primò occurrendum. Materia in ca-
pite si enata fuerit, vi calidâ, ab eua-
cuatione, frigidis iam præscriptis erit
utendum. Quodsi prolixius cun-
ctando in capite pituita molesta est,
à purgantium usu calfaciendum erit
& aperiendum; pax sit à frigidorum
usu. Hinc est quod Abensina vititur
oleo de croco, & pulegio. Oribasius
serpillum & melilotum coquit ex
passo, & capiti imponit. Hæc mulce-
bunt ea vi somnum euocant, quæ vi-
giliarum causam expugnant obstruc-
tionem: non aliter cœu rhabbar-
um refrigerat, elisâ bile. Quare foue
caput ex chamæmeli, serpilli, pule-
gio, hæc in decocto, quod attenuetur
ac discutiatur materia morifica.
Quodsi hæc materia in caput repat
ex toto corpore, notandū erit, nūm
febris implicitus ager iaceat; quam
qui rectè curarit, & vigilias facile ex-
pugnarit. Hoc tamen in negotio
illud notandum, nūm quæ à febre
surgit materia, sit biliosus vapor (ut
fit in febribus biliosis) vel nūm sit
salsa pituitosa, ut evenit in casu mor-
tho, & putridis à salsa pituita. Si ex-
spiretur biliosus vapor, frigida odo-
rata exhiberi vult Abensina, vnde
miscet

T O 21-
C A.

In calore
sine mate-
ria.

In siccita-
te.

Cum ma-
teria.

Abile.

mitescat bilis, & quodāmodo pituitescat. vt si fiat irrigatio ex decocto lactucæ, nymphaeæ, salicis, papaueris, mandragoræ cortice. Et fiat illitus. Accipe olei rosati vnciam; succi citreorum drachmas tres; oui albumen quassatum; sed prius despumetur concussū cum aquā rosatā. Aliud: Accipe vnguenti rosati, olei violati, aquæ rosatæ, singulas semuncias; populnei binas drachmas. Vel accipe lactis muliebris binas vncias; albumen oui concussū cum aquā rosatā & pauco succo citrei mali maturi; & cum farina seminis papaueris, fiat frontale inter duo lineamenta. Aërius his vtendum ait vesperi horā vnā a cænā. Accipe olei rosati & violati æquas partes: bulliant cum cucurbitarum succo dum ille exhaustus sit; id fiat septies: dein adde caphuræ parum: vngat tempora & nares. Senes rosaceo, & anethino recenti perungant caput. Manus & pedes si fouendi sunt, id fiat vt frigescant, non ad calorem: nam in cerebrum spiritus proleſtari debent, non aliō diffundi. Accipe foliorum salicis, lactucæ, nymphaeæ, rosarum, violarū, papaueris nigri, maluarum vel pampinorum, singulorum manipulum: florum chamæmeli, meliloti, summitatum anethi, cuiusque semimanipulum; calycum papaueris albi vnciam: bulliant in aquæ pluuiæ partibus tribus: adde interdū vnam vini, lauet, dum somnum tentabit, pedes, manus, & vaporem facie accipiat. Suffitus etiam fiant ex mandragorā & papauere, ex aquā nymphaeæ coctā. Naribus etiā lac muliebre cum oleo violato aut nymphaeæ vel papaueris trahat. Aërius puluinat

soporiferis implet: ex lactucis, mandragoræ pomis, foliis papaueris: adde melissam quā peruadat vapor: nam vel styrax vel serpillum, aliudve penetrantis potentiae adiicimus, quō penitus vis se inferat cerebro. Spongiam somniferā alias descripsimus. ab his cum excitare agrū vis, poscā tepidā lauanda erit facies. His non iuuantibus ad narcotica veniemus, si biliosus fuerit vapor: nam a falsā pituitā quæ enata fuit in obstructo cerebro, horum vsus alienior esse debet. His itaque frons, tempora & nares illinantur: vt ex oleo violato, nenupharis, vnguento populneo, cum succo lactucæ. Et ductim ad maiora veniatur: Accipe vnguenti populnei, philonij Romani, singulas drachmas: dissolue cum modico oleo nymphaeæ, fiat linimentum. Aliud: Accipe opij semunciam; styracis calamitæ drachmas duas; croci scriptulum; iridis sesquidrachmam: misce, fiat pomum. Aliud: Accipe opij scriptulum; croci grana octo; aquæ rosatæ vncias quinque: misce, fiat apithema fronti. Aliud: accipe opij scriptulum; castorei, croci, cuiusque semiscriptulum: fiat puluis, adde guttas olei papaueris, vt fiat forma strepti, & naribus immittatur filo alligatum. Si quid mitius velis, Contundantur rosæ ex oleo violarum, nymphaeæ, & oleo de ranis, adde muccaginem psyllij, & farinam hordei: cum pauco croco vel myrrha, si non flammeo torreatur caput ab æstu. Vel vnge frontem & tempora oleo de ranis, & de mandragorā. Aut accipe florum nymphaeæ, violatum, lactucæ, anethi, maluæ, papaueris albi, singulorum

NARCO
TICA
lib.

manipulum: coctæ ex aquâ herbæ contundantur cum oleorinarum & vnguenti recentis populnei vncia; adice farinam hordei quò inspissetur: admoue capiti tepidè. Aliud: feminis popaueris, lactucæ, cuiusque drachmam; florum nymphææ, violarum, anethi, singulos pugillos: excipe duplicato lineameto, & fumum excipiat aquæ rosatæ in quâ maduit betonica vel serpillum. Aliud: accipe olei papaueris albi vnciam: vnguētī populnei drachmas duas: albuminis oui despumati, & lactis muliebris ℥j. fiat frontale. Aliud: vnguenti rosati, olei violacei & anethini cuiusque semunciam; cinnamomi, croci, myrrhæ, opij singula grana septendecim: illinantur tempora & nares. vel opium copia erui, muliebri lacte tabescat, eoque lacte linteum tinctum naribus indatur. vel grana duo opij & caphuræ liquefiant oleo violato, & eodem modo naribus indantur. Razes grana bina caphuræ naribus indit ex aquâ rosatâ. Effingi etiam potest oleum somniferum hoc modo, Accipe opij, feminis lactucæ, corticum radicum mandragoræ, singulorum drachmas tres; corticum papaueris semunciam: crasso hæc terantur modo, & adice decocti mandragoræ & papaueris libram; olei vncias octo: coque in diplomate dum aqua exhausta sit, cola, & colaturæ adice florum violarum, nymphææ, anethi, chamæmeli, singulos pugillos; iunge quid croci & cinnamomi: frons hoc vagatur, & naribus quid sorbeat cum lacte. Aëtius etiam pectori talia quædam imponit, & præparare hæc ad somnum ait. Si hæc remedia vi mali deuicta

fuerint, intus dabimus narcotica, suafore etiam Aëtio. Attamen ex sententiâ Abensinæ, ab his supersedebimus, nisi labentes vires à vigiliarum perennitate, erigi hoc modo postulent. Quare foris audaciùs hæc admouenda, quàm visceribus committenda: ideoque à moderatissimis exordiendū. Detur conferua foliorum lactucæ; & poriones ex acetosâ, lactucâ, semine papaueris, & lactucæ semine, fiat emulsio. Accipe hordei mundati vnciam; seminū quatuor frigidorum maiorum excorticorum, feminis papaueris singulas drachmas: fiat emulsio ex aquâ ad vncias quattuor, adde syrupi papaueris vnciam: fiat hordeatum. vel fiat lac amygdalinum cum emulsione seminum frigidorum ex aquâ lactucæ. Commendat Aëtius diacodium, quod asserit inter cuncta narcotica esse iucundissimi saporis. laudat Abensina syrupum papaueris. Accipe syrupi rosati, diacodij singulas vncias: sumat horâ somni. Vel accipe syrupi nymphææ, diacodij, cuiusque drachmas sex; decocti lactucæ, vel emulsionis feminis lactucæ, aut si fortius velis, decocti capitum papaueris vncias duas, hauriat horâ somni. Notandum, vt, dum tussis adest, conferua addatur rosatum. Aliter: accipe decocti florum nymphææ, vel lactucæ & portulacæ singulas binas vncias; diacodij vnciam. Cautio hîc adsit, vt talia propinentur remedia quinque horis à canâ: hoc est inter decimam & vndecimam: & si vires fractæ fuerint, adice scriptalū diarthodonis. Cotidianus horum vsus est formidabilis: nam natiuum calidum enecant.

Præterea.

Oleum
hyposticum.

Zupar.

CAVTIO.
NBS in
Narcoti-
cis.

Præterea cautio de his sit in pueris; nam his memoriam affligunt in reliquam vitam. Nec his dentur qui ventriculo sunt frigido & cruditati obnoxio: sed ab his ore tantum diacodij semicochlearium retineatur, & exspuatur, id repetat dum somnus obrepit, & postremum deglutiat: & manè diarrhodi quidumat. Et qui horum vsum incunt non sint repleto capite, aut catarrho impliciti. Et narcotica non alia dentur quam quæ vfu salutaria deprehensa fuere: alioqui mortē dabis, non somnum. Nec etiam ad illa deueniendum, si morbus aliis debellari potest: alioqui vt vires stabiliantur his vtetur, & nō amplius. Et vt vnciæ vnguenti quod foris admonetur tutò inditur semiscriptulus opij: ita potibus tutò additur semuncia diacodij. Qui plura de his velit perlustret quædam à nobis prodita libro secundo Methodi, vbi De capite sicco, folio 170. Accipiat interdum aquæ lactucæ binas vncias: syrupi papaueris vnciam vnam aut alteram. Quidam grana aliquot opij cum croco & cinnamomo peciâ colligunt, & in syrupo coquunt, & exprimunt: hoc cum philonio agi præstat. Vel distilletur philonium cum floribus violarū, nymphæ, papaueris, lactucæ, cucurbitæ, mace, cinnamomo, & pauco croco. Sed cautio semper adsit, vt narcotica dētur viribus validis, & calido semper ægro; & ab euacuatione; & cum cætera frustra sunt; & à tenui cæna. His victis etiam à mali contumaciâ, surgemus in vsum philonij Romani, & mithridatij theriacæq. recentis. Velumat pilulam vnam, duas, vel tres de styrace: fiant ex drachmâ

pilulæ sex: adice interdum quid diatragacathi frigidi. Celsus papaueris syluestris (quum iam ad excipiendam lacrymam maturum est) manipulum in vas dimittit, & superfundit aquam, quæ id contegat, atq. ita coquitur. vbi iam bene is manipulus coctus est, idem expressus proicitur, & cum eo humore passi par mensura miscetur, inferuetque, donec crassitudinem sordium habeat. Quum infrixit, catapotia ex eo fiunt ad nostræ fabæ magnitudinē. Somnum faciunt vel per se sumpta, vel ex aquâ data. Si exiguâ mole magnâ vim propinare velis, Accipies totam compositionem trochiscorum Aster Galeni: soluaturs aqua (sed aquâ paucâ vitæ præstaret primū hæc solui: nam ita opium vnâ soluetur; & deinceps cum aquâ remisceantur) & obturato vase maceretur aliquot diebus ad focum tepidē. Dein exstilletur aqua per philtrum, more quo hippocraticum vinum manat: vel potius imponantur philti longæ tenuesque partes: & in aliud inferius vas proleſtetur liquor. quem deinde tenui foco admotum exhausties: & quod restibile manet argenteo vasculo excipies. & propinabis eius granum vnum, ad tria vsque. Cautio adsit in remediij fabricâ, ne in cineres exarescat exhaustum remedium: satis est ad crassiorē mellariam formam reduxisse: nam melligo illa perennat diu. Ita cum à calore & per febres premit vitium transigendum. Verum si à falsâ crassâque pituitâ densi surrigantur vapores, vt in febribus quæ ex bile pituitâq. consociatâ nascuntur, potius, ex Abensinæ & Aëtij præscripto, vtetur decocto serpilli,

*Nouus
modus pa-
randorum
medica-
mentorum.*

*A frigidi-
oribus
vapori-
bus.*

*Causa.**Ab aliis
morbo.**An acci-
pha usia
curatio-
ni.**DIAB-
T A.**Aër.*

anethi summitatum, meliloti, chamæmeli: nam hic aperiendum, tenuandum, exhaustiendum quod molestum est in capite. ac illinemus oleo anethino, chamæmelino; & Alhafa-
raia vititur oleo de croco. Paulus
cautionem adhibet hanc, ne in ipso
periodi paroxysmo frigida admo-
uenda existimemus: sed euanescente
in eo paroxysmo febre: quin potius,
inquit, calida accedente febre impo-
ne capiti: quod tennes in auras vapo-
res euanescent. & mitescente tandem
febre somnus inducatur. Si vitium
sit ab alio morbo qui in vitio est, vel
si ex morore, crapula, mali focus
primum extinguendus erit. Hoc
itaque filo ducatur curatio, primum
mali causam peruestiga: si causa fue-
rit à foris, eam in contrarium flectes.
Sin intus nata, ut si dolor, cum mul-
cebis: si febris, eam ut decet fugabis.
Succus causa mali elidatur à præpa-
ratione. Dein Topicis indulgendum:
fove lotionibus, linimentis, empla-
stris, suffitibus, & errhinis indulgen-
dum. Dein intus propina pharmaca;
quin tandem ad opiata insurge. Vi-
ctus etiam probus imperetur qui
morbi cum causâ pugnet, & naturæ
propugnet. Aërem frigore, si talis
non fuerit ultro, perfundes. Et blan-
dioris autæ murmur inter arbusta,
vel auicularum aut suavis voculæ
modulatio ægrum demulceat. Si sit
ab animi ægritudine, silanus aqua-
rum frigidarum ut iuxta cadat fa-
bricetur, cuius illabētis in subiectam
peluim murmure animus à variis
cogitationibus vertatur in vnus so-
nitus animaduersionē: nam ita quies
ei obrepet. Et humi fufis herbis,
ut pampinis, iuncis, aër humefcat.

Odorem captet ex nodulo, cui insint
flores violatum, nymphææ, cuiusque
pugillus; corticū mādragoræ drach-
mæ binæ; seminis anethi drachma,
& croci scriptulus: fiat puluis, qui
sindone excipiat. Quin facies sæpe
irretetur aqua nymphææ, rosatâ, la-
ctucæ, cucurbitæ. Iaceat æger loco
obscurato & silenti. Spongia somni-
fera nonnunquam naribus appona-
tur. Cibus elixus melior est quàm
assus. Confert caro vitulina, agnina,
& leporina commendatur hic Ca-
toni, & esus pullorum, piscium. La-
ctuca est commoda postremis epu-
lis, portulacæ, asparagi cocti, cum
aceto & oleo; cucurbita, peponēs. Ex
hordei farina & lacte acido fiat puls
tenuis: vel ex ceruisiâ, aut aqua hor-
dei hæc fiat, in quâ capita papaueris
tria vel quattuor coxere: hanc cænet.
Amygdalis conditi sint cibi, quod fiat
euaporatio in caput. Vel fiant amyg-
dalata: accipe amygdalorū dulcium
infusorum in aqua rosatâ, hordei
mundati cocti dum quàm maximè
inturguit, singulas binas vncias: qua-
tuor seminum frigidorum maiorum
mundatorum, seminis lactucæ, &
papaueris albi cuiusque drachmam:
simul cuncta contendantur & pa-
rum coquantur, & dulcor affletur
saccharo. Aspergantur etiam cibi se-
munciâ emulsionis seminum papau-
eris albi. Nam Oribasius tantū sorbi-
tionis indit seminis papaueris albi,
quantum tria impleat cochlearia: ut
rectè scripsisse videatur Matthiolus,
huius vsum liberaliorem minimè
reformidandum esse. Fugiant potius
fabas, brassicam, erucam, cæpas, allia.
Quidam à parco cibo, alij à largiore
meliùs suavi somno merguntur. Si
sit ex

*Cibus.**Amyg-
dalatum.*

fit ex mœrore, tenui vino demulceat
 animum: iolabum alioqui violatum
 & rosatum hos recreat ex aquâ co-
 ctâ. vnguento rosato, oleoque violato
 & anethino se inungant. Motum
 commendat Auicenna & Paulus: &
 balneis serò indulgeant. Galeni ex
 consilio fiat strepitus coram ægro, &
 loris facile solutu arctè eius nectan-
 tur manus & pedes ad articulos, dū
 defatigentur: subito liberentur: &
 eodem temporis momento, subdu-
 ctis candelis, quæ ægro multæ ad-
 motæ fuere, indicetur silētium. nam
 spes est vt ex subitatio illo motu, ra-
 pto calore ad penetralia, obrepat
 somnus. Sed cautio adsit, ne chira-
 græ vel podagræ obnoxij sint ægri:
 neque vlcera habeant stringendæ
 pattes. Vitetur venus, & immodera-
 tum studium. Si à diurnâ vigiliâ,
 quâ ferè ad vigesimum diem iacta-
 tus fuit æger, metus adsit conuulsio-
 nis in tremebundo iam ægro, corpus
 hoc humectandum erit nutritu
 madido & frigidior. Senes plerum-
 que hoc malum exercet: in his mœ-
 ror abstergeatur, & vespërâ balneum
 ineant à coctione: & notetur in iis,
 num largiùs cænat vel parciùs, me-
 liùs dormiant. comedant lactucas
 vltimis cænæ epulis. In pueris fœli-
 cissima curatio huius mali est, ne lac
 in corruptelam fatiscat ventriculo
 acceptum, Quare cautio adsit, ne
 hoc copiâ aut qualitate vitium fa-
 ciat. Nutrix plenâ manu pastû ineat
 lactucarû, amygdalorum dulcium,
 cum papauere albo. Caveat à valido
 vino nutritrix. Regio ventriculi puerilis
 foveatur decocto mēthæ, & masticeis,
 ex aquâ & vino: hinc illinatur oleo
 macis cum contusâ mastice. Vn-

guento rosato cum oleo violato tem-
 pora illinantur pueri: adde quid po-
 pulnei, si calor iubet. Requies Ni-
 colai vltimum sit remedium: nam
 hebescent acumina ingenij eius ab
 algore in pueris. Addo Empirica:
 Quidam è floribus croci, demptis
 staminibus, aquam destillant, & eius
 vncias quattuor propinat horâ som-
 ni. Et, si nimius obrepat somnus, na-
 ribus admouebis spongiam aceto
 imbutam, in quo fœniculi radix,
 hyssopum, vel nux myristica coxit.
 Alij accipiunt opij vnciam, aliorum
 duo capita, simul pista hæc destil-
 lant: manat aqua non fœtida: cuius
 guttulæ aliquot propinantur cum
 vino. Tales plurimas describit Euo-
 nymus Tomo 1. folio 226. & Tomo
 11. folio 99. Dioscorides vncias bi-
 nis seminis papaueris tritis super-
 fundit aquæ scilibræ: post octauam
 horam emulget aquam: propinat
 cum saccharo. CAVTIO adsit, vt à
 cruditate vbi languet ventriculus,
 abstineas à frigidis intus quæ dan-
 tur; dum ille recreatus fuerit: & in-
 terim admotis foris somno studeas.
 Alij dentem canis nigri subdunt
 capiti: quidam præferunt serpen-
 tis exuias & vulpis pelles. Som-
 num prouocat vinum anethinum:
 & etiam vinum petroselinites, vt
 scribit auctor *Γεωργικόν* folio 206.
 & 208. quæ scripta videntur Cassij
 Dionysij.

EMPI-
RICA.

b 3

CAPYT

CAPVT XVII.

De COMATE Vigili, Græcorum Typhomania, & Arabum Sabethsahara. Alij vocant Phrenitidem comatosam.

SCRIBIT Galenus libro De comate quosdā Hippocratis interpretes existimasse, comatis nomine somnum ab Hippocrate intelligi, inducti Homeri auctoritate, ubi hoc ita sapius *ἡσυχίαν καὶ ὕπνον*. Alij delationem in somnum ab Hippocrate ita appellari aiunt: Nonnulli veterinosam passionem. At, inquit Galenus, non ita vitur Hippocrates hac voce: nam cum vigiliis coma euenire etiam asserit. Et dubitare videtur Hippocrates, num illos liceat appellare phreniticos, an aliud quid. Nam phreniticos appellare illos qui nondum delirant veretur, etiam si cuncta symptomata phrenitica esse videat, ut caput, collum, lumbos, præcordia dolere. Et Galenus libri De comate capite quarto ita scribit, multos inuenies phreniticos qui surgunt, nec oculos attollere possunt, sed in eodem loco perseverant ut lethargici. vnde imperiti medici, neq. nomen dare huic affectui nouerunt, & penitus ambigunt, videturque ipsis insolens passionis idea, quæ nomen non habet. Quidam ex lethargo & phrenitide mixtā putant, & vocant Typhomaniam. Quin inuenitur coma non phreniticum vigil, de quo ita Hippocrates, Nec quisquam phreniticus insaniuit, sed quadam in somnum delatione peribant. Paulus asserit Galeno vetustiores coma appellasse catochon: At

recentiores catochen dixere pro catalepsi. Ut res liquidè intelligatur, dicemus duplex esse coma, vnum *κατὰ δὲ*, id est, veterinosum; aliud autem *ἄγρυπνον*, hoc est, vigil. Coma autem vigil, ut auctor est Galenus libro De comate, aliud est phreniticum, aliud non phreniticum. Coma vigil phreniticum iunctam habet phlegmonem, idque iterum geminum est, vel enim ignauum, aut expeditum. perpetuo tamen his, ob phlegmonem, adest delirium. Coma itaque vigil phreniticum ignauum fit, cum phlegmone pituitosa, hoc est, lethargica superat phreniticam, hoc est biliosam. Hic vix agri mouentur, & maximè delirant cum ad somnum se componunt. In comate verò vigili phrenitico expedito, nimirum in quo biliosa inflammatio exsplendet præ pituitosâ, agri expeditè & vi quadam exiliunt, ac nonnunquam astantes inuadunt: hi dormire videntur, & somni sunt expertes. Cum quidam ita spem somni fecisset amicis, illi abiit ut locum quieti concederent, solo custode monacho clinico relicto. Hic etiam fatigatus vigiliis, cum iam dormire agrum putaret, somno concessit. Astutus æger sopitum animaduertens monachum, exiliit, monachiq. sopiti cultro, caput monacho abscedit: quod cum palam ante fenestram proposuisset, iterum eâ clausâ, lectum & antiquum somnum repetiit. Hi autem maximè delirant cum a somno eluctantur. Coma verò vigil non phreniticum fit, cum materia biliosa remiscetur cū pituitosâ, & est phlegmonis experts. Hi non delirant, somnum quidem captant ob pituitæ vim, at eum

CAT.
SAR &
SIGNA
causarū.

24. Iliad.
ἡσυχίαν
mihi lo-
uis oculo.

1. Prorr.

NOMEN.

História
tragica.

3. Lib. 6.
3. Epid.

at eum non capiunt, ob bilis ferociam: de his ita Hippocrates, Nec quisquam phreniticus insaniuit; sed quadam in somnum delatione peribant. Coma itaque vigil enascitur ex geminâ causâ, nimirum cum remiscetur calida frigida; hæc enim vigiliarum, illa somni auctor est. Verum, vt iam dixi, hæc miscella consociatur phlegmoni, vel phlegmones est expers. Paulus à veneno etiam induci hoc tædium auctor est: quod periculi plenum esse fatetur: & hi statim vomant aluumque deponant, visceraque his cumino & rutâ foueantur. Sæpe causam agnoscit labefactatum corporis robur, quod præ imbecillitate palpebras apertas sistere nequeat æger. Inter externas causas est mensa plena dubiaque inbilem ac pituitâ promptâ, in quâ cibi calidi pugnant frigidis: & artocreae putidæ quas auido rictu degulant. Et infausto coniugio variè maritata pocula. & ab ocio in negocia inconcinna migratio. Ad signa communia venio. Duplex diximus esse coma; vnum *απώδυσς*, alterum *αζευκτος*. Sed vtriusque communis est iniussâ oculorum conniuentia: nam ita oculis conniuent, quasi somno arctissimo necerentur. In omnibus enim comatosi apparent oculi somno conniuentes, quemadmodum in lethargicis genæ sublimes; attamen non dormiunt. Quoniam in summâ dormiendi necessitate non suppetit oportunitas causarum somniferarum: quamuis in somnum solui reipsâ videantur. Hi itaque commissis inuitò palpebris, nec lucem accipientibus vigilant *απώδυσς*, inquieti & iactabundi. Hoc igitur non sola facit pi-

tuita, sed vel bili permixta, vel ipsa per se putris & salsa; quarum vtraque quantum copiâ & crassitie ac visciditate opprimit & soporat, tantum exsuscitat temperamento acriore. Connuiunt tamen continenter oculis, oppressione cerebri, quam mixta facit cacochymia bilis & pituitæ pariter inter se concertantium. Illa quidem ad somni excussionem, hæc verò ad soporiferam impressionem facit. è quarum mixtione monstrum hoc nascitur biceps phrenitidis & lethargi, quod *πρωμαρτυ* veteres nominant: quod est symptoma phantasiæ infirmæ, quemadmodum caros abolitæ, ab exolutione nerualis virtutis. Excitati quidem oculos aperiunt, libereque sentiunt & mouentur, & tamen desipiunt, ob polydaldas simulachtorum obuersantium ob mentem ideas: & enormia loquuntur quidam eorum. Iterumque conniuent oculis spe somni, & vigilantes tamen manent. Propterea dicit Nonus antiquus medicus, *αζευκτος & πρῶτον*: hoc est, simul vigilant & dormiunt. Cum in his bilis emicat vis, dicitur rabies somnolenta: nam peculiare nomen vix agnoscit hoc malum: sed vt mixta est eius causa, ita & compositum agnoscit nomen, in quo vtriusque vitium sonat: nam nunc propius ad phrenitidem, nunc propius ad lethargum nutat: hoc est, modò bilis, modò pituitæ symptomata hîc exsplendescunt: nunc in somnum, nunc in vigilias pronus. Quòd autem coma natum est ex imbecillitate virium, notatur pulsus languore; & hoc consecrarium est exhaustioni. Cum est phreniticum coma cum inflammatione, adest his

tunc

Causa generalis.

A veneno.

SIGNA communia.

Causa.

PRO-
GNOSIS.REME-
DIA.

tunc febris & delirium, inquit No-
nus. sed febris maior in comate vigili
expedito, quàm in eo quod ignauum
vocauius. Qui dominatu tenentur
pituitæ, eos à lethargicis discrimina-
mus, eò quòd nec tumeat, nec liueat
admodum, & modicè exudent. In
his malum denunciant vigilie mul-
tæ, vrinæ suppressio, spirandi diffi-
cultas & collisum in gutture mur-
mur, sudor miliaris, naribus elisus
cibus tenuisque pituita. qui mode-
ratiùs affliguntur, infusum aliquem
liquorem deglutiant: victi verò ad
nares relidunt. Fit interdum in his
dolor cervicis atq. lumborum, mox
epiphænonon sequitur mutata
oppressionis (quà premebatur cere-
brum) in exolutionem, sanguinis ni-
mirum substillum è naribus, idque
quarto die, in acutis, hæc conspirant
ad mortem. Iam ad curationem ve-
nio. Si redintegrabilis videatur sani-
tas, talia medicamina adferemus,
quibus euocari somnus & vigilie
possint. Hoc est, partim phrenitidis,
& partim etiam lethargi remedia
locum habebunt. vtrum verò supe-
rare debeat, ex notis deprehende-
mus: si enim phrenitidis ideam re-
ferat propius, eius ad præsidia pro-
ximè accedemus. Primum itaque
aperiatur vena: nam huius sectio
æquè lethargicis & phreniticis stu-
det: maxime hoc peragatur si facies
quid rubeat, & febris admonerit, vi-
resq. admittant. Sin nauseet, vomat:
pluma inseratur gulæ intincta oxy-
melite cum succo raphani & oleo:
repide illinatur. Suppositoria alium
irritantia hæc maxime commendan-
tur. Si bilis vis exsplendeat in sym-
ptomatis, oxyrrhodon capiti ad-

moueatur cum chamæmelis: vel
cum Nono oleum: &, inquit, si vi-
gilie magis fatigant quàm somnus,
oleo papaueris illinemus caput, aut
calyces papaueris incoque oleo, & si
delirium vrget, serpillum. Vel ratio-
ne vigiliarum inferemus oleum vio-
larum cum lacte muliebri: addi po-
test vnguentum populneum, vel re-
quies Nicolai. Sed monet Razes ne
vltra triduum oxyrrhodinis vtamur.
Tunc enim, inquit, sternutationem
mouebimus, & rasum caput illina-
tur sinapi cum castoreo ex aceto. Si
pituitæ vis validior emicat, vincula
artubus iniiciantur, & crura cum
sale & oleo fricentur: & glandibus
acrioribus irriteretur ignaua ala. Si
inducias concedat morbus, vtrique
materia patetur ad exclusionem: Ac-
cipe quinq. radicū aperitiuarum,
& liquiritiæ, cuiusque semunciam:
coque ex aquâ ad sequilibram, &
aceti adice quattuor uncias: amo-
tis ab igne affunde betonicæ, me-
lissæ, tussilaginis, cichorei, vel en-
diuæ, scabiosæ, aut menthæ mani-
pulum vnum aut alterum; florum
cordi dicarum cuiusq. pugillum:
macerentur tepide totâ nocte: cola-
tura adde syrupi de cichoreo cum
rhabbaro, vel syrupi de fumariâ
uncias duas; syrupi de hyssopo vn-
ciam. Deinde purga electario de se-
besten, vel Indi, aut diaphœnici, &
electarij de succo rosarum, singulis
drachmis tribus. vel, Accipe agarici
recenter trochiscati, rhabbari, sin-
gulorum drachmam; cinnamomi,
zinziberis, cuiusq. semiscriptulum:
hæc infunde vino albo & aquæ en-
diuæ: manè adde colaturæ mellis
rosati solutui uncias binas: misce,
fiat

fiat haustus. Tandem robur affletur capiti, temperiem restituentibus & his quæ exhauriunt id quod restibile est. Oleo itaque violato, nymphaæ, costino, & lilino illinantur: his vt decet remixtis eâ lege quam exigit mistus humor morbosus. Incoquimus etiam satureiam, thymum, serpillū aceto. Auribus indemus etiam quid castorei ex oleo violato. sternuat, mastice, & gargariset. Utatur pro potu hydromelite non robusto. sitque ratio victus anceps inter eam quam phrenitidi, eamque quam veterno dicatam esse voluimus.

CAPVT XVIII.

De CARO.

INTER caraphorica mala *καρὰ νοσῶσα*; hoc est, inclinationes in somnos, vt neque oculis neque cerebro lucem accipiant, sed semper noctem commissis oculis, siue dormiant siue vigilent, caros est habitus eximius semper. Hunc veteres *καρὸς καὶ πᾶσις*, hoc est, à capite nominauerunt, quia cerebrum occupari videbant eum phantasiæ exolutione. Etenim vt coma est symptoma phantasiæ infirmæ, ita sanè caros abolitæ. Est enim caros omnis sensus motusque ablatio, illasâ tamen respiratione, in quâ homo somno profundo opprimi videtur, oborta, dum in angustum arctatur cerebri sinus. Dixi illasâ respiratione: nâ maximè hac notâ abire ab apoplexia, quæ perpetuò cœtatiâ trahit violatam respirationem. Scio tamen in vehementi caro percelli respirandi munus, sed tunc propè ad apoplexiam abeunt. Dixi cerebri sinus arctati: nam medius &

anticus oppressi in carum abripere hominem solent: maximè autem media cerebri regio crimen habet. Hæc de naturâ mali, iam ad causas. Dixi in arctum redigi sinus cerebri; innuens malum hoc suam hyparxin habere in violatâ organi confirmatione. Sed vnde illi sinus ita præter naturæ conuiuent legem? id euenit infarctu, oppressione, vel subsidentia. Infarctus primordia sumit à materiâ quæ non solum copiâ in vitio est (nam hæc comæ somniferæ est causa) sed & qualitate. Hinc est hoc symptoma exolutæ phantasiæ: nam exolutionis causa est prægrandis frigida intemperies quam acida pituita plerumque inuehit. Pituitam dico: nam cari natura & hyparxis versatur *ἐν τῇ λύσει*, hoc est, in resolutione: quemadmodum *τὸ κατὰ φύσιν ἐν τῇ τάσει*, id est, in tensione. Atqui non existit *ἡ λύσις*, quin nervi madescant, vnde exoluitur tonos & robur eorū. Pro nascitur autem hæc pituita à capite præfrigido & humido. Conuenit enim caros cum lethargo in generatione materiæ, non corruptione: quia non trahit secum febrem symptomaticam: at lethargus habet symptomaticam febrem: habet enim suam hyparxin in œdemate phlegmonoso, vt phrenitis in erysipelate. Quin non solum à congestâ cerebro materiâ hoc malum surgit, verum & à ventriculo, pituitæ sede: & ex intestinis: vel ab utero, aut à totâ corporis œconomia algidâ madi-
cæque. Argumento sunt serpentes, qui hybernî frigoris iniquitate in specubus correpti caro, minus vegeti enecantur. Ita à pituitosis febribus surrigunt se succi & vapores crassi à

C A V.

I A B.

Galen. 1.

Prorrhies.

I. 19

Definitio.

Galen. 4.

cc. aff. 2.

et 5. loc.

aff. 1.

toto corpore in caput quæ vigente febre expirant. Proficiscitur etiam hæc calamitas ab inflammatione musculorum temporum: nam ibi omnium facillima cerebri sympathia, ex ossium tenuitate, vasorum amplitudine, & subiacētis cerebri vbertate, & neruorum virtute. Interdum non causâ infarctus, sed concidentia causâ in angustum sinus capitis se colligunt: cum nimirum vi morbi animales spiritus exhauriuntur: quod non sine calamitosâ vi euenire solet, quod etiam atrocitâ dolorû ascribitur per morbos acutos: quorum potentiâ, disiectis spiritibus, consecrariam trahunt sinus coniuentioniam. Præter has causas agnoscit carus compressionem sinuum cerebri, & cerebri substantiæ oppressionem, à contusione vel fracturâ cranei. His consociata remotiores quasdam causas, vt alimenta stricto frigore algentia & madentia, quæ importunè sumuntur vel capiti admouentur, & ex opio, mandragorâ, fungis, cicutâ. Et etiam sub lunâ jacere capite plethoricis causis aucto: & à stomachi repletionem validâ, & verminationes in pueris nonnunquam hoc efficiunt, & vt dixi, locorum perfriktiones in feminis. Hæc causæ cari: iam notas aggredior. In caro antica cerebri potissimum affliguntur; hinc est quod phantasia, & per contagionem medij sinus cerebri cum primis, cogitatio lædantur, peritque sensus & motus, præterquam respirationis. Succedit carus plerumque febrium paroxysmis: nam ita eum discriminat Paulus à lethargo, quod consecrarius sit vehementiori febre: at febris lethargo consecraria est. Atta-

men non nego interdum febris expertem esse carum, vt nec illa consecraria sit, nec præcurrat; cum primarius cerebri morbus est: nam enascitur à pituitâ algidiore, citra putredinem: ita agnoscimus apoplexiam febris minimè capacem. Sed tamen plerumq. caros præambulonem habet febrem vehementiorem, quod alioqui crassior vapor non ita se cerebro immitteret. Magna caro cognatio est cum apoplexiâ: in ea enim nec mouentur nec sentiunt, nec intelligunt, nec meminere: idem fit in caro. Aëlius ait, si pungatur & non sentiat, erit apoplexiâ: si punctiōnem sentiant, erit cari nota: quamuis nō eius meminere in caro postquam paroxysmum euasere: nam in caro æquè aufertur memoria ac in apoplexiâ. Caro itaque occupati, dum punguntur, paulatim partem retrahunt. Notas autem causarum dico breuiter, si nulla cerebri compressio aut subsidentiæ sinuum causæ prægressæ fuerint, necessariò erit ab infarctu caros. si acerbissimo cruciatur tentatus fuerit ventriculus vel vterus, aut si exhausti fuerint, febris immanitate, spiritus, erit à subsidentiâ: hoc testabitur languescens pulsus. Præterea facillè interstinguitur à lethargo, in quo interrogati respondent, nec omnino mutescunt. A comate verò; nam id persenerat toto paroxysmo, & interloquuntur nonnunquam, audiunt, & mouentur subinde. Carotici non sentiunt, si quis illos teigerit; at tamen sentiunt si quis punxerit: ita interpretanda est illa Galeni sententia, vbi scribit, *καὶ ἡ ἀναισθησία ἐν τοῖς καρωτίδι, ὅταν πρὸς τὸν ἐν τῷ κεφαλῇ νοσήσῃ*. Vltro cum oboritur caros plerumq. causam

SIGNA.
4. Loc.
aff. 3.

4. Loc.
aff. 2.

INDI-
CATIO-
NES CU-
RAE.PRO-
GNOSIS.

causam agnoscit infarctum: sed num illa materia à congestione in capite enata fuerit, aut à ventriculo, vel à toto corpore capiti importata (quod euenit per febrium pituitescantium paroxysmos) propriis indiciis elucebit. Hæc facies mali & causæ morificæ iam ad medelam. Diximus in definitione, cerebri sinus in angustias redigi per hoc malum: itaque suadebit ratio hos esse laxandos. Et si angusti fuerint ab infarctu, aperiantur. Quin ille infarctus si agnoscat materię copiam, ea excludatur: sin frigore stricto, vt sit, viscosa lentescat; incaleat, & abstergeatur & attenuetur. Hoc modo ad exclusionem cum parata materia fuerit, erit purganda. Dein impressa capiti intemperies frigida erit castiganda, & id robore afflandum calfacientibus & siccantibus, vnaque ventriculus firmandus. Sin mali causa fuerit collapsio sinuum ab exhaustu spirituum, illi fideli nutritu erunt reuocandi. Si acerbus dolor ventris vel vteri disiecerit spiritus, ille mulceatur. Quod si opprimantur sinus à lapsu vel ictu, illud quod comprimit erit erigendum vel eximendum. Sed priusquam hæc in usum deflectantur, noscendum, num redintegrari valetudo pristina possit: quare iam ad Prognosin. Hi tacto, attamen feroci exitio conficiuntur, quod agnoscens summus præceptor, hoc ad disciprandum proposuit, cum rogat, τὸ κεφάλαιον (ὁ πᾶσις) πῶς ἔχει; hoc est, an soporati vbiuis malum? Certe τὸ κεφάλαιον quod venit à prægrandi intemperie τὸ σπέρμα αἰσθητικόν, hoc est, sensorij primi, siue primigenia, siue consuetaria sicut in Hermocrate, siue

à mutuâ contagione musculorum temporalium & cerebri, semper tale κεφάλαιον malū est. At τὸ κεφάλαιον quod sine vllâ cerebri offensione fit, quæ firmiter fixa sit, sed tantum leniter pressa, vt in ebrietate, & somno critico non turbulento, tale κεφάλαιον spem salutis præsefert. Nam fugat delirium, & cephalalgiam soluit, & in pueris febrē placat. Ita somnus altus ægræque excussilis à causâ non morificâ, in aëris qui iam diu vigilant superueniens, nocte dieque perseuerans, magnum auxilium adfert. In infantibus etiam superueniens duobus seriatim diebus, remedium sæpe attulit. Quare κεφάλαιον significat symptoma morbi cephalici & arctioris somni necessarium excessum: vel etiam necessitatē dormiendi, quam peperit longa somni inopia, cum copia causarum somniferarum coniuncta; vt etiam liberalior vini vsus, vnde copia soporiferæ materię. Nisi dicere velimus, id ad comam referendum, cum bonis ægrorum rebus à perennis vigiliis superuenit sopor: ita nimirum, vt caros malus semper habeatur: nam ita caros perpetuò comate erit periculosior. Si ortum ducat caros ab infarctu, vt plerumque fit, excuti poterit, at à compressione vix curatur. Et qui à coincidentia enascitur sinuum cerebri, periculi plenus est, cum dolori, à quo nascitur, non facile mederi liceat: nam veterini & stomachi dolores nonnunquam ægrè mulcentur. Cumque morborum acutorum sanatio maxime in virium integritate spem suam habeat, & caros in hos incidat ex virium iacturâ, profectò in angusto sanationis spes erit. Caros dum ad

CURA-
TIO.
2. 2. 3.

melius se verit, finitur plerumque
citra periculum. Aëtius curationem
cari prosequitur. Trallianus scribit
eodem modo curandum, ut lethar-
gus: fortioribus tamē attenuantibus
& incidentibus id præstandum. Imò
curetur ut coma somniferum ferè.
Actuarius venam pertundi iubet, si
adsit febricula, inquit, & tempera-
mentum, anni ratio, & ætas permi-
serint: exigua tamen copia. Alioqui
quis in caro emittet sanguinem? cer-
te nullus: nam frigidior est materia
cari quàm lethargi: neque enim pu-
trefcit. Si sit symptoma, respondeat
curatio medelis phreniticis. Ut si in-
cidat in cottidianam, vel hemitri-
tæum, aut tertianam notham, secetur
vena: & cucurbitæ humeris appo-
nantur. Initioque oxyrrhodina adfe-
rantur capiti: mox oleo calido cum
succo rutæ fiat illitus, & inspergatur
pulvis ex castoreo, euphorbio, cha-
mæmelo, caryophyllis, nuce mosca-
tâ, stœchade, betonicâ, calamo. Et
ineunte hoc tædio fiant frictiones
validæ brachiorum & crurum: ita
fatigatis partibus vincula iniician-
tur. Olfaciant acetum forte. Sed na-
tura febris, cui cōsectarius est caros,
perspecta sit. Initium itaque huius
cōsectarij cari, eiusque finis admit-
tet eadem, quæ phrenitis remedia;
sed cum suum percurrit statum, vi-
gilæ erunt concitandæ, frictionibus
& agitationibus, pilorum tractu,
enematum usu acriorum; primus ta-
men clyster esto mollis. Dein ra-
sum caput abluatur, decocto folio-
rum lauri, maioranæ, chamæmeli,
stœchados, ex lixiuio. Dein perfri-
cetur caput oleo rutæ, cui insit ca-
storeum; mox hoc pulvere asperga-

tur caput: Accipe capillorum huma-
norum combustorum vnciam; ca-
storei drachmas binas: succo rutæ
exceptis, posticam & anticam par-
tem capitis illine. Excitetur olfactu
humanorum capillorum qui mace-
rati fuere aceto: qui expirent super
prunas tetrum odorem. Tandem ro-
boretur cerebrum conseruâ acori,
diamosco dulci, theriacâ, mithrida-
tio: & foris, oleo castorei, rutæ, cha-
mæmeli, irino. Si fuerit à primigeniâ
obstructione, parentur succi saluiâ,
sampsucho, rosmarino, hyssopo, stœ-
chade, primulâ veris, decocto satu-
reæ, pulegij, cum seminibus quæ
excitant ventos, cum passulis, semi-
nibus carthami, agarico, polypodio:
adiice mel. Si fortius purgare velis,
utatur pilulis sine quibus, solutis
aquâ saluiæ. Et quædam horum in-
coquantur aceto, cuius vaporem
forbeant nares. Robora dein mithri-
datio cum conseruâ saluiæ, rosmari-
ni, betonicæ: vel sumat manè the-
riacæ drachmam. sinapismus capiti
imponatur. Sit calidior hic cibus,
quàm cum ex putidis succis flama-
mat febris, quamvis illa segnis. Pa-
rum sumat; & id optimè coquat.
Eluatur perpetuò alius, ne quid va-
porum se erigat in caput. Si fuerit à
ventriculi vitio, ut si ille antea doluit,
irriteur ad vomitū: vel detur hiera
cum oleo: vel eo fauces ex pennâ
irritentur. Sin agrè vomat, sumat
hieram cum melle rosato, & deco-
cto hyssopi. Dein oleum rosatum
& acetum fronti tepidè impone. &
enemata aciora abducant fœdita-
tes. frictiones tunc proderunt & cu-
cubitæ. & olea calida vnaque cata-
plasmata stomacho imponantur. Si
ab vtero

Ex ven-
triculo.

ab utero ortum duxerit, & si ille ante doluit, reuellendum erit, & balneis indulgendum: si menstrualis sit mulier, & ab eâ cloacâ querela, euocentur menses: & emitte sanguinem ex saphenâ venâ. A venenoso edulio abortum, cum sit malum, propinetur alexeterium, vt theriaca: & cicuta si hoc vitium fecit, porriges vinum giluum: si fuerit ex opio, dabis mithridatium ex vino: si hyoscyamus, da aquam theriacalem, cum paucis croco & castoreo: vel aquam cinnamomi cum theriacâ. Si à foris admotis ita stupeat cerebrum, illinatur caput oleo castorei, & aquâ vitæ. A subsidentibus in se sinibus cerebri cum ortum ducit, tunc, quia exhausti sunt spiritus, recitentur vires prostratæ: ideoque ne verearis propinare parum vini, efflorescente etiâ paroxysmo: modò valida phlegmone non prohibeat: tunc enim succus à carne elisus viuior erit: vel ille qui ex seminato armo veruecino sæpius confosso emanat. Ex vino & aceto odorem hauriat. A paroxysmo solidorum ciborum vsus incant.

CAPVT XIX.

De CATOCHE seu CATALEPSI. *Reuentiarum* CONGELATIONE vel STUPORE VIGILANTE.

QVIA hunc affectum κατόχοι vel κατόχοι, alij κατὰ ληψιν vocant, id est κατὰ ληψιν, quod do habitu manent quo correpti erant. Et quolibet harum vocum est homonyma. vocis itaque πολυσήμης certa & distincta constituatur signifi-

catio, quâ vniuocè sumi possit. Duo significat catochæ; nimirum congelationem, & coma vigilans, auctore Æginetâ; qui scribit veteres κατόχοι appellasse hanc passionem quam recentiores κατόχου, quam nunc congelationem dicunt; de quâ nos agimus iam: sed qui Galenum antecesserant, vocabant catochi nomine Coma vigilans. Ita scribit Galenus Archigenem & Philippum catochum à comate distinxisse: iterumque eodem libro, ubi scribit Hippocrates, capite dolentes, cum catochæ delirantes: id interpretatur de eodem affectu quem descripsit Hippocrates his verbis, Tremulæ, obscuræ, blandæque. & φησὶν αὐτὸς, id est, tractabiles desipientiæ, valdè phrenitica, vt Didymarcho in Co obuenit: loquitur de comate vigili. Quin catalepsis nonnunquam significat subitariam vocis interceptionem cum sensus & motus fraudatione, quam ἀφανίαν Hippocrates vocauit, veteres ἀπληψίαν, quæ est secunda apoplexiæ species; cum spiritus vitalis à cerebro arcetur; hanc phlebotomia sanat. De his non ago iam, sed de congelatione. Quin apud Hippocratem symptomata catocha, non solum dicuntur, quæ vocatam hanc inferunt catochen; sed & illa etiam quæ sunt firma & fixa. Nos hic de eâ passione, quâ detenti κατόχοι & κατὰ ληψιν dicuntur. Quæ Catochæ vel Catalepsis propriè dicta, est subita quædam facultatis animalis detentio, tactu, motu, imaginationeque ablati, in quâ ægri eo charactere ac habitu quo apprehensi sunt immoti permanent, affectis maximè posticis partibus cerebri. Stupendum profectò genus mali,

3. Lib. 10
& 6.Prophet.
2. 50.

33. Procr.

Prophet.
1. 2. 60.QVIA
fit.

mali, quo ipse marmorei saxi, quis constringitur ac gelatur subito: dicas Medusam occurrisse, ac in rigorem hominem obstupuisse. Huius morbi ideam imitatus videtur Socrates, cum exercebat se in vestigiis patientiæ: nam à Sole oriente in alterum Solem inconniuis constitit oculis, eodemque vultu, & in iisdem vestigiis. Narrat & Philostratus Brachmannos Indorum, ab ortu in occasum vsq. Solem intentis oculis contemplari, rimantes secreta quædam in flammifero eius orbe. Dixi in definitione motum auferri & tactum: nam spiritus animalis in singulis partibus, nec solo cerebro, à valido frigore & siccitate concrevit, & ad traiciendum nervos, & etiam in motum concitandos minimè aptus euadit. Hoc autem differt à tetano, quod hic muscoli immemores sint sui officij & in ocio: at in tetano, etiam si nihil agere videantur muscoli, valide tamen insurgunt, non aliter ac quis pendula in cælo, passis minimeque concussis pennis volat. Quare tetanus est à deprauato motu musculorum; at catarche à motu abolito. Et vehementer percellitur sensus tactus: nam, ut perhibet Razes, nec etiam puncti sentiunt: & Galenus scribit illos audire & videre, non tamen sentire. Quamvis etiam concidere dixi: resolui enim hæc vis ab hoc malo videtur. Quia dixi esse subito detentionem animalitatis: nam catarche est symptoma quod in seipso, & conservari dependet ab infarctu. Demonstratio huius rei hæc est, quod cito fit, citoque desinit, ad intemperiem referre non licet. Dixi posticas cerebri partes maximè af-

fligi: sed dices, Igitur memoria magis labefactari debuit quam imaginatio. Respondeo, Siccitas imaginationi inimicior est quàm memoria: unde, quamvis affligatur memoria, magis tamen imaginatrix percellitur. Causas mali iam venemur. Id certum est quod de catarche Philippus & Archigenes memoriæ prodidere, eam in tensione quam siccitas fecit consistere: quomodo omne symptoma cataphoricum, in exolutione virtutis nervalis, à nimio calore nata. Sic in catarche quasi constricti gelu obrigescent homines, eoque situ quo deprehensi à morbo fuerant, perseverant. Hoc fit à stricto quodam frigore & siccitate quæ percellitur cerebrum; hinc etiam præsertim musculorum ophthalmicorum, ut & ceterarum partium. Nam non solum cerebrum, sed etiam spiritus animalis in singulis corporis partibus concrevit, ac ad permeandum minimè aptus euadit. Id vero non fit quod in arctum adducantur cerebri sinus, à spualiditate ariditate ac frigore: nam si id foret, non illico ad se rediret homo: cum malum dureret tam diu, quàm perseverat eius causa. Quare necessario à congelante materia aliqua primordia ducet. Alius existimat hanc materiam esse melancholicam (est enim sine dubio hæc frigida & sicca) infarctu cerebrum fatigantem. Ita & Paulus existimat posticam cerebri sedem à frigida siccâque materia obturari: alij putant videri & cerebri arterias copiam melancholicæ aceti nimium rigari. Galenus melancholicæ hoc ascribit, citra adusionem. Hæc nata fuit: imò potius ex ea, quæ congelatione

Definitio-
nis expli-
catum.

Differt à
tetano.

Prædictet
3. 2. 56.

De diff.
Hmpt. 3.

3. Loc.
aff. 7.

Dubium.

3. Loc.
aff. 7. 2.
artu ma-
dic.

CAY-
1. 2.

Toul. 3.
10.

NE MORT

Prædictet
1. 2. 56.

latione orta fuit. Sed profecto hæc morbifica materia corporeâ mole non gravis videtur: etenim *λυον* potius adferret quàm rigiditatem nervorum, si humor densus in cerebri sinus subito illaberetur eâ copîa quâ rigidum reddat corpus totû. Itaque potius flatulenta est hæc huius morbi causa, vt rectè asseruit Arculanus, sicca, melancholica: vel, vt putat hic auctor, vapor elatus è phlegmate vitreo, non putredine contaminato: nam nonnunquam ternis horis hoc malum cedit, citra yllam euacuationem sensui conspicuam. Hæc flatulenta gelidaque materia, vel congeritur in cerebro, vel illi aliunde inferitur. Congeritur, cum cerebri fractus titubat, calor cum siccitate, vnde fecundû redditur in crassos vapores, qui in ventriculos cerebri intrantes, eosdem tendunt, & spiritus congelatos immobiles reddunt. Si aliunde inferatur vapida illa materia cerebro, ea immitteretur à toto corpore, vel à parte aliquâ peculiari: atamen quacumque ratione hæc cerebrum inuaserit, tamen catoches auctor nunquam erit, ni comitem trahat frigidam siccamque cerebri intemperiem. Quare rigidi perseverant tacti calamitate hæc homines, quia congelantur illi vapores melancholici permixti spiritibus animalibus, non sine impensè algidâ siccâque cerebri intemperie. Sed dices, si hæc certa origo malis, itaque melancholici omnes fient cataleptici. Respondeo: non omnis melancholia tam validam comitem trahit cerebri intemperiem: nisi hæc per idiopathiam affluerit: quin tunc hæc in catochen abire poterit, auctâ intemperie

frigida. Sed dices: vbi adest melancholia, hæcabit in mentem, vel in epilepsiam: Hic adest melancholica materia: Itaque abire deberet in epilepsiam: sed consequens est falsum: igitur & antecedens. Respondeo: melancholicus vapor hic concrescit valido à frigore, & posticæ partes maximè affliguntur cerebri: at in epilepsiâ & anticæ & posticæ æquè laborant. Quin, dicit aliquis, non videtur à vapore nasci malum hoc, sed potius à siccitate & frigore comprimente, vnde fit tensio ventriculorum cerebri: vel saltem erit à compressione, vel subsidentiâ sinuum cerebri. Respondeo: excludi has causas ab origine huius mali satis demonstratum est à Galeno: nam citò fit, & citò desinit: itaque non erit ab intemperie solâ, nec à compressione, nec à subsidentiâ: sed ab infarctu. Sed regetes, cum adest maxima frigiditas & siccitas, arctatur cerebrû: At hæc adsunt in hoc malo: Itaque ab arctatione, & non à materiâ fiet. Respondeo: Id si fieret, non ilico ad se rediret homo: quia, tam diu durat vt causa: sed ternis horis interdum cedit: quia materia est flatulenta. Sed hoc adferes ex Hippocrate: vbi ex ictu fit affectus, nulla materia in vitio est: At catoches oritur ab ictu auctore Hippocrate: Itaque, non à melancholiâ, sed à compressione. Respondeo: Hippocrates illum affectum *ἐκτασις*, hoc est, obstupescentiam appellat: Homines quidem, vt ibi scribit Galenus, manent oculis apertis, ac quasi attoniti, vt hi qui valido metu percelluntur: & decidunt instar mortui in terram: nam, dicit ibi Galenus, indicium est, quod ictus

3. Loc. aff. 7.

4. Loc. aff. 1.

3. Loc. aff. 7. & 2. De caus. Sympt. ultimo.

7. Aph. 14.

Dubit.

ictus penetrauit in cerebrum. At in catoche eodem habitu, vt compositus erat homo perseuerat. Sed nonne scripsit Galenus condiscipulū suum ex studiis immoderatis in hoc malum incidisse: sed illa auctores sunt intemperierum. Ita est, sed vnā trahunt copiam melancholice. Sed vrbis nos: Galenus scribit, vt vigilie nascuntur ab intemperie calidā cerebri, aut ob humorem biliosum, ita eodem modo catalepsis fit ab intemperie: si itaque vigilie referuntur in intemperiem, ita & catalepsis. Dico rationem clamare non nasci ab intemperie solā hanc calamitatem, quod citō fiat: itaque opus esse dicimus materiā frigidā & siccā vapidā, consociatā intemperiei cerebri, quæ erassefaciat, congelet, & inurat maius ei frigus: quin cū tali in cerebro cespitet calidi vis, surrigunt se flatus frigidi & sicci, hi tendunt ventriculos cerebri. Sed quid igitur Galeno ibi in mentem venit, vt solius intemperiei meminere? Certē Galenus ibi ad causam huius mali mediatam, non autem ad immediatam collineauit. Itaque in catoche locum suum agnoscit intemperies frigida & sicca, sed non immediata, attamen quia hinc surgunt flatus melancholici. Collimat enim Galenus ibi ad caput curationis: vt, vbi vigilie à calore, hoc deletō, vigilie cedēt. Cūm exstinguitur frigida & sicca intemperies in cerebro, cerebrum curatur à catoche, & extra hoc periculum ponitur. Itaque arx curationis erit, frigoris cerebri castigatio. Quare catoche refertur immediatē in obstructionem & tensionem, obortam à flatu melancholico, qui surgit

à labefactato calore, ex vitio frigido ex quo laborat cerebrum: & spiritus animales concreti, antiqui motus immemores redduntur, ob immixtos flatus. Attamen dices, vbi nascitur malum, quod aliunde importatur materia, id non eget intemperie vllā: quare à solā materiā citra capitis intemperiem nasci poterit catoche. Respondeo: Vt fiat catoche, non sufficit materiæ copia, sed opus est gelu quodam, quo maximē algescat vapor hic morbosus: etenim marmoris more perdurant homines frigidi ab hoc malo: itaque vaporum melancholicorum congelatione opus est: hoc fit à frigidā & siccā cerebri intemperie. Alius dicit, Aëtium scripsisse, quendam catalepticum decubuisse tres dies, quarto euasisse hæmorrhagiā: itaque & ex sanguine venit. Dicimus Aëtium non loqui de verā catoche, quæ sit exquisita: sed respexit ad obstupescientiam ex compressione posteriorum ventriculorum cerebri, ad differentiam cari. nec aderāt signa veræ catoches. Quin obici possit, à pituitā & bile, omnium ex sententiā, nasci hoc tedium. Respondeo: eos loqui de comate vigili, quod etiam catalepsin vocabant. Nam à bile corpus non stupet in immobilitatem: & certē à pituitā laxum potius quā rigidum redditur. Est præterea catoche quædam firmiter semper fixa nec leuiter pressa: quæque exhausto cerebro humore primogenio, facit vt attoniti stupeant, eodemque statu maneant quo deprehensi fuerint, vt videre videantur, nec videant tamen. Inter causas externas est æcæ hybernus, aquiloniā tēpestas asper, & pluuia

1. Prov. 56.

2. Aph. 3

1. 2. 4.

4. Luc. 2.

Ab ex-
hausto.Externa
causa.

& pluuia algida impetu procelloso feriens caput. & cælum ningidum grandinosum. Ita qui hyeme per Alpes iter faciunt, gelicidio concreti animam interdum efflant: & equis insidentes distenti manent cadauerosi homines ac frena tenentes. quin & vnâ equi gelu rigentes in vestigio consistunt mortui. Nam spiritus animales afficiuntur in hoc vitio ipsi, & quasi concresecunt à frigoris siccitatisque vi: propterea enim minimè apti euadunt spiritus vt abducant vim sentiendi & mouendi in partes neruofas: sed iisdem locis quibus intercipiuntur, quieti manent, & hæ partes rigidae fiunt. Liberalior frigide potus stomacho ieiuno, inter causas quæ à foris sunt referri etiam potest. quin fungorum esus, aut torpedinis. Nidor etiam argenti viui, & cerusæ, aut vsus opij vel mandragoræ. Et qui aquam fœtidam fatigati potant, hanc noxam accersunt. aiunt etiam ex vermibus intestinorū aspirari hanc fœditatem. & in febrium paroxysmos incurrit interdum catalepsis. Hæc de causis: ad differentias pergo. Propriæ hinc differentia nullæ sunt: nam catochæ vnicam agnoscit causam. Attamen inuenias catochen debilem, & fortem. Debilis, vt testatur Serapio, non omnino aufert sensum & motum. Nam quidam ingemiscunt, alij iussi linguam exerere nituntur, alij obtusè audiunt, sed muti & immoti: quidam manus mouent. Quidam, inquit Fernelius, dum literis sedulò inuigilaret, repente hoc malo perculsus, ita quidem obriguit, vt sedens calamumq. digitis premens oculis in libros defixis putaretur in eorum studia in-

cumbere, donec impulsus deprehensus est omni sensu carere. Alterum mortui ritu iacentem inuisi, qui neque cernebat, neque audiebat, neque compunctus sentiebat quicquam: facilis tamen inerat spiratio, & quicquid in os inferebatur, promptè vorabat. è lectulo sublatus solus consistebat impulsusque incedebat, & quocumque vel manus, vel brachium, vel crus inflecteretur, illic quasi fixum & stabile permanebat. Expressam quandā dixisses latuam, aut arte progredientem statuam. Vna itaque causa catochen facit, sed an non status illi vnde catochæ, vel congeri in capite, vel aliunde importari poterunt, vt inde differentia catochæ nascantur? Profectò si aliunde afflentur capiti, catochæ non nascetur, ni adsit valida cerebri immoderatio à frigore & siccitate: etenim non satis est vt vaporum adsit copia, verum opus est præalgido frigore. Hoc volo, status cerebro immissi longè ibi frigidiores reddi debent: nam matmoris instar algent homines isti. Itaque vaporum congelatione opus est. Differentia communes: Est vitium hoc redintegrabile, attamen vehemens: nam valido infarctu tenentur, & longus adest à naturæ lege abitus in parte principe. Contagio abest. Cerebro est analogon à frigore, at minimè à siccitate. affligit per idiopathiam cerebrum. Iam ad symbola quibus noscitur hic affectus abeamus. Hi stupent attoniti, hisque est impotentia conuiuendi à siccitate & frigida intemperie contraria comati, quod cernitur in conuiuentiâ penè inuitâ planeque iniussâ. Sed catochi palpebris nunquam

d

conuiuent,

DIF-
FER-
ENTIAE.

Historia.

SIGNA.

conniunt, oculosque ostentant firmiter fixos atq. immobiles. Quamuis scribat Paulus, clausis oculis deprehensos, ita manere: quod tamen negare videtur Galenus, cum ab hac nota illi abire videatur à caro, dum ait, *ὁ μὲν κάρθ, κακλεισμένων γίνεται ὁ βλεφαρῶν ἡ κατάλειψις ὃ ἀνέωδτον. Quare Paulus de comate vigili illud protulit: nā dicit hoc ita ab antiquis vocatum fuisse. Subito in hoc malo homines sensibus cunctis exuuntur, licet vigilantis imaginem præferrerant, ea quā prehensi forma perseverantes. Vt si prius genu vel brachium flexerant, eo in flexu perennant; os si fuerat apertum, ita perseverant. Mera idola sunt. Adnitere ut deprehensi inflectas brachium, flecti non poterit: hoc non fit in apoplexia: & oculos claudunt apoplectici. Aspicite oculos: nam semper oculi

4. De loc. affect. 2.

*Hoc est, Caros conniuentibus sit palpebris: at his apertis cataleptis.

Vi differt ab aliis.

catochorū sine palpebratione aperti consistunt; cuiusmodi esse solent eorum qui magnā contentione aliquid intuentur. At comatosorum oculi sunt planè grauari, nec potis est ipsos continere apertos & palpebris explicatos. Sed catoche ἐν τῇ τῶσι, ut coma ἐν τῇ λύσει consistit. Motus primaria ratione aboletur hīc, quod sit affectus postremā cerebri parte conceptus: gustus & tactus, quia propius recessere à materiā, magis percelluntur, quā visus & auditus: maiori enim facultate iis opus est. Respiratio leuiter impeditur, nec pulsus admodum extra naturæ lineam abit; nec faciei color in plurimis mutatur admodum. Alius & vesica immemores redduntur officij sui, sopito à sensu. Hæc tabella lucidè soporiferorum affectuum discrimen dabit:

4. Loc. aff. 2. 4. De causis pul. 16.

In soporifero affectu respiratio si fuerit	laxa, erit apoplexia.	clausi, & tunc vel libera, tūc oculi vel erunt	adeft febris nec superuenit alteri morbo, & erit lethargus.
			abest febris & post alium morbum accessit, vel est cum paroxysmo febris: tunc caroticus ager est.
			cum rigido corpore, tunc catoche erit. <i>et catoche prius</i> —
		aperti	non rigido corpore, partim vigilant, partimque dormiunt; erit agrypnos coma.

Si vigilans Coma vigilans

Si dormiens Coma soporiferum

Si vigilans & dormiens Coma agrypnos

INDICATIONES CURATIVAE.

Deinde naturā mali deprehensā, ad curationis scopos nos vertemus. Flatus quia melancholici tensionem in cerebro faciūt, illi erant discutendi.

Præterea nascitur occasio castigandī intemperiem cerebri, ne novi flatus insurgant. Unā etiam videndum ut melancholica materia euacuetur. Sed tamen

PRO-
GNOSIS

tamen primum de toto habenda est prouisio. At priusquā remediis agamus, prudenter transigendum, videndumque num sperabilis sit sanitas. Videtur ex naturā passionis, Indicationes has absolui posse, cum mali causā sit dissipabilis flatus. Attamen fortis cataleptis, vix, imò ne vix quidem curatur, ob principatum cerebri. Secundò si iam superuenerit, hominem abripit: non enim naturā potis est bis affligi in tam prænobili arce exitiali bello. Præterea non bono loco sunt catochi in febre: nam huiusmodi ferè sunt à translatione materiæ siccæ, quæ ipsos & *disruptos*, id est, rubicundos reddit & cephalalgicos: deinde à suppressione alui quæ cephalalgiam auget, peioremque facit. Et talis catoche, non ita multò post conuulsionis successionem habet. Si in febrem inciderit, grauis est qui fit in algore; minùs grauis in tremore: minùs offendit si citra algorem fiat febris insulcus. Quod autem prodidit Aëtius, hanc periculi pleniorē esse lethargo, & quod affirmat pulsum deficere in languorem: is potius de melancholicā phlegmone disserit, quàm de catoche: vt qui ad mouet capiti papauer. Si itaque redintegrabilis spes adsit salutis, felix accedat manus medica. Quoniam itaque demonstrauius materiā quandam hinc cerebrum fatigare cum intemperie frigida & sicca, erit euacuandum, & alterandum. Ratione conceptæ cerebro materiæ flatulentæ, nōtio nascitur hanc eximendi: & influxuræ, si ab ea metus, & adhuc influentis, auertendi. Conceptam materiā tollemus euacuando: influxuram

auertemus trahendo irruentem ab affecta sede humorem. In vsum itaq. euocanda auertentia, euacuantiā, & insidentem cerebro materiā resoluentiā. Nec hinc cūctanter agendum, nec à paruis auspicandum, ni enim iuues, occideris si curabile malum. Horum autem remediorum quædam dicata sunt curationi, hoc est, paroxysmo: alia autem præseruationi. In præsentē atque vrgente paroxysmo vtēmur medelis veterni, hoc est, calidis & siccantibus: nam flatus diffici debent: quare ab humidis pax sit. Præscribatur validum clysmā, ex thymbrā, thymo, pulegio, fumariā, aniso, sceniculo, epithymo, rutā, polypodio, elleboro, senā, colocynthide: coquantur ex iure galli veteris: colaturæ adiice oleum chamæmeli, electarium ex lauri baccis, Indum maius, vel hamech. Si lenioris programma exigas: Accipe mercurialis, betæ, chamæmeli, anethi, epithymi, stæchados, cuiusque semimanipulū; polypodij vncias tres; senæ semunciam: coque ad tertiæ partis exhaustionem ex aquā: huius decocti accipe librā; catholici, mellis anthofati singulas vncias; olei lilini vncias tres: misce, fiat enema. Sed glandes commodiùs admoventur ex hierā diacolocynthidos semiseriptulo, & salis drachmā, cum vnciā vnā mellis puri. Cautio tamen adsit. Si febris iuncta fuerit, præstat eam prius abire, nec antè per os aut sedem quicquam infundere, & solum, dum paroxysmus febrilis placetur, frictionibus crurum vti. Inunctiones & foras fiant ex calidis & siccis remediis. Accipiemus, ex sententiā Razis, oleum sabacinum, hoc est,

Galenus.

Ratione
paroxysmi
præser-
uentis cu-
ratio.CURA-
TIO.

Cautio.

TOPIC-
A.

iasmum (calet enim secundo recessu) cuius duodenis partibus, unam iunges euphorbij: ut, Accipe olei sescunciam; euphorbij drachmam. Ita etiam castoreum remiscemus ob flatum. Accipe olei rutæ unciam; olei spicæ, aquæ vitæ, singulas semuncias; castorei, euphorbij singulas drachmas: misce. Commendatur à peculiari vi oleum lilinum: prodest & chamæmelinum, laurinum. Maximè posticæ parti capitis fomenta admovebimus, occipitio raso ad postremam suturam: Ibi infundes decoctum betonicæ, calaminthæ, verbenæ, lauri, laudulæ, satureiæ, hyssopi, chamæmeli, meliloti, sabinæ, maioranæ, senæ, sinapi: tres vel quattuor ex his coquantur ex aquâ & vino. Exterius locus illinatur oleis iam dictis; vel Accipe olei lilini, & aquæ vitæ, singulorū binas uncias; castorei drachmam; euphorbij semidrachmam; sulphuris drachmas duas; fimi columbini semunciam: misce hæc, & stupis cannabinis aptetur occipiti. Illitus etiam fieri poterit ex oleo carui destillato, quod remisceatur cum oleo castorei. Fovere quin occiput licet ex aquâ vitæ. Poterunt oleo incoqui thymbræ, hyssopū, castoreum, ammoniacum, bdellium, myrrha, iris, cum vino. Sternutet ex elleboro nigro, cum pipere, cumino, sinapi, semen nigellæ naribus imponatur. exhibeatur etiam aliquid quod discutiat flatum, Accipe theriacæ drachmam; mithridatij scriptulum, infundatur cum aquâ cardui benedicti, ab enemate excluso, vel detur quid diambre aut diamosci cum aquâ theriacali. Si effectus fuerit senex

*Præmi-
ca.*

propina aquam vitæ, modò metus absit fundentium se humorum: sit pura hæc aqua, & sæpius destillata. Frictiones fiant dorli & extremorum artuum: qui etiam vinculis irriterentur. Clamores fortes dissipant flatum. Si fuerit à fungis, vomat, & enemate eluatur. Si sit à frigore externo congelatus homo, statim in solium dimittatur aquæ putealis: etenim hæc tepet si cum stricto hoc corporis frigore committatur. Nam si alioqui subito calidis dimittantur partes, putrescent: hoc in Noruegiâ & sub polo vñs deprehendit. Dein sensim solio affunde tepidam, & oleum chamæmeli, liliorum, vel lini, aut lumbricorum, & sambucinum: vel bruti animantis sanguis immitatur. Cautio sit ne fatigentur balneo: nam vitæ spiritus his evanidi sunt. Dein occiput & spinæ filum illinantur oleo laurino cum medullis, & paucò oleo laterino. Theriacâ fricetur os: rutam inde naribus: auribus instilletur castoreum. Gallinæ per dorsum scindatur, & aspersus pulvere caryophyllorum, cubearum, & calami, raso capiti imponatur: id ter repete. Cautio ubique sit de aceto, ne hoc vnquam admoveendum in hoc malo putes: ne pauci spiritus restibiles exstinguantur: abstinendum enim à repercussione, cum humor vapidus à frigore algeat. Atque hæc erunt tentanda, quò evinci possit acerbissimus huius paroxysmi insultus. Iam mitescente malo, vel eius in metū, aliam curandi seriem trahemus. Etenim præseruationis ratione, opus est calidis & humidis cephalicis remediis. Utiles est hydromelitis fœniculati porus: nam hinc

*Ab exte-
riu.*

*Ratione
præserua-
tionis cu-
ratio.*

Præpa-
randa.

Purgans.

Cerebro-
randa.

nam hic minimè collineamus ad vapores, qui iam minimè in vitio sunt, sed ad castigationem intemperiei frigidae algidaeque. A paroxysmo fiat balneum ex oleo communi: & cum omnino euigilauerit à feroci hoc malo, coctioni succorum & eorum euacuationi studebimus. Tunc præscribantur syrupi de epithymo, fumariâ, stæchade, buglosa: ex decocto melissæ, lupulorum, betonicae, apij, sceniculi, calamintæ, anethi. ut, Accipe radicem buglosi, calamintæ, fumariæ, singulorum fescunciam; florû stæchados, buglosi, cardui benedicti, epithymi, singulos manipulos; seminis sceniculi drachmas sex; hordei mûdati vncias duas; passularum fescunciam: coque ex aquâ buglosi & betonicae ad libram; sub finem adice parum vini, quod nucem myristicam affusam habuit horas duodecim: colaturâ affunde syrupi stæchados, & epithymi singulas fescuncias: fiat potus. Purgetur decocto fumariæ, lupulorum, polypodij, senæ, epithymi: in hoc diasena soluatur, vel confectio hamech, & catholicum: cum syrupo de stæchade. Hæmorrhoides si antè se fundebant, euocentur. Restibilis tandem intemperies corrigatur theriaca, vel mithridatio cum conserva horaginis: & diamosco dulci, pletes archon cum musco commendatur, & conserva radicem buglosi. Bibat parum vini maluatici, vel Hippocratici. Accipe specierum lætificantis Galeni drachmam; conservæ buglosi vncias binas; nucis myristicæ scriptulum; infunde maluatici vini sesquilibrium horis duodecim: ter bibat de die. Aqua & radix angelicæ, cum melissa

infusa. Vino indatur maiorana & betonica, eaque à vi splendentia. Inungat occiput oleo lilino, chamæmelino, amygdalino, sambucino: his immacerata sint thymus, hyssopum, serpillum, flores buglosi: adici interdum poterit quid ynguenti althææ. In hoc malo proderit aer calidus: quin panni calidi toti & capiti applicentur. Cibus exactè tenuis in morbi paroxysmo præscribatur, & attenuans, flatulque discutiens. Hydromel propinetur sceniculi quod bibit vim. vel semel die nutritur in sculo pulli in quo ciceres decoxerit. Ratione verò præcautionis sit victus humidus & calidus, quò cedat squalida algidaque immoderatio. Ab acetosis cunctis abstinendum, ut & ab aliis siccantibus. Vinû bibat album, tenue, subastrens: de præseruatione loquor: nam Galenus scribit, vino fuluo igneoque se curasse catalepsi. Aer in præcautione huius mali sit calidus & madidus.

VICTVS.

3. Simpl.

CAPVT XX.

De VERTIGINE.

VERTIGO ab accideti nomen sumitur, quòd repentinæ gyrationes oculis ingerat: Græcis δῖν: cum caput falsò circumrotari videtur. σπῆν vel σποδινεία constat duobus, δῖν & σπῆν (nā σπῆν pro utroque accipitur) in quo falsò creditur circumagi caput, ex falsâ imagine; ac veluti spectris quibusdam visorum mendacium luduntur caligantes oculi. hæc Cælio Aureliano dicitur scotomatica passio: Hippocrati ἡλπί, nam Hippocrati ἡλπί, est oculos perueri: à dictione

NOMEN.

QV¹ D
fir.Definitio
nu expli
catio.

ἰαλα, quod est oculus apud Iones, auctore Polluce: aut ab ἰαλα, hoc est, voluo. Est autem vertigo facultatis phantasticæ praua actio, affecta cernendi vi oculisque caligine offusis, non sine lapsus periculo, orta à conuiuentibus cerebri anticis sinibus. Definimus ad phantasiā hoc symptoma pertinere: falsæ enim imagines visorum mendacium ludūt vim τῆ φανταστικῆ, ita ut cuncta & se circumrotari existiment. Nam spiritus ministri τῆ φανταστικῆ, in anticā hac parte turbulente moventur à flatu impuro. Etenim vis illa τῆ φανταστικῆ diffundit suas vires in externa sensuum instrumenta: ita ut eorum simulachra impressa concipiat. nam τὸ ἀποῶτον αἰσθητικόν, hoc est, ea pars animæ quæ sensu viget, eadem & phantasiæ, & appetitus, & motus facultates habet. Præterea definimus hanc esse Pravam actionem, nam animales spiritus, quasi tumultuario quodam motu agitantur, ac veluti vi feruntur, impuri redditi à fumido vapore: cuius vi sinus cerebri conuiuent, quare sedis domiciliique angustia, exitus spiritibus impeditur, inde tumultuantur illi, & in gyrum se voluunt: hinc vertigo & deprauata phantasia. Adieciimus definitioni, Affecta cernendi vi, nam spiritus qui rigant oculos affliguntur ab angustia & à vaporibus, illisque commisti, horum, vortum voluunt. Quare cum vacillant spiritus, simulachrorum visibilium vehicula, cuncta ita etiam gyrate videntur. Hinc vel deprauatur visio, ut in hac circumrotatione falsā: vel acciditur vis cernendi, ut cum quasi per nebulam vident: vel visus aufertur, &

dicatur vertigo tenebrosa, hoc est, ἰαλα & οὐκ ἰαλα. Definimus, Cum lapsus periculo, contagione posticæ partis cerebri: nam ni fulcio arrepto sustineant se, labuntur. Scripsimus in definitione, A sinuum cerebri conuiuentia id fieri. nam fit illico, iterumque ab it: hoc ergo non à dyscrasia, sed à violatā conformatione. Est itaque hic parua obstructio, maior est in epilepsiā, at maxima in apoplexiā. Ita quidam morbi breuissimo euanescent spacio. Iam ad causas huius mali propius accedamus. Circumagitur spiritus animalis in semiangustiam arctatis sinibus cerebri à flatulento spiritu atque maligno. Flatulenti huius spiritus generatio & impulsus vel est indigena cerebri, vel aduena sursum infernè translatus. Indigena est à repletionem particulari, vel intemperie & cacochymia quadam malignā firmiter fixā, qualis esse solet tinctura lanarum veneno Assyrio fucatarum: qualis vertigo, in cephalalgia sine febre & echus varietate, prænuncia esse solet vel epilepsiæ, vel apoplexiæ. Aduena verò vertiginis causa est anadirome symptomatica vel critica sanguinis in febre acuta, tū vapor fumidus qui vel ab impuro stomacho, vel à pulmonibus inflammatis, vel ab vtero sursum exhalat. Ita breuiter causas habes, sed quia caput curationis est harum notitia exacta, has latius fundamus. Morbus hic est conuiuentia anticorum sinuum cerebri. Conuiuent autem sinus ab obstructione, compressione, vel subsidencia. Ab obstructione cum fit, agnoscit causam coniunctam ἀνωμαλὸν πρὸς τὰς ἀρχὰς, &

3. Loc.
eff. 7.1. Loc.
eff. 2.
C A V.
S A B.3. Loc.
eff. 8.
Id est,
inæqua-
lem, vis-
bulen-
tum &

ordinis
experit
motum,
tum hu-
morum,
tum spi-
rituum.

PARS
affectus,
causa ob-
iecti.

ἀτακτὴ κίνησις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς ἀνομίας, vt loquitur Galenus. Ex hu-
moribus mediātē nascitur vertigo:
ex vaporibus immediātē. Ex humo-
ribus, dum illi in status abeunt, ita
dicit Galenus hos inuadi à vertigine,
si sub Sole aestuauerint, vel aliā ex
causā si incaluerit caput, vt à valido
motu corporis vel animi, & ab as-
sumptis cibis; vel à materiā quæ se
insinuat capiti maligna, turbulenta,
vapida: nam vt fumus in furno cir-
cumagitur, ita hi vapores. Vapor
itaque est causa coniuncta huius
mali: nam hic replet ac obstruit sinus
cerebri. Hic vapor fumidus nascitur
interdum in cerebro ita vt indigena
ibi sit, hoc est à cerebro protopathiā
laborante oritur: vel aliunde, vt sur-
sum infernē transfertur. Cerebrum
protopathiā laborat, vt si tactū fuerit
intēperie frigidā, vnde synathismus
fit pituitæ, vel, vt auctor Auicenna,
melancholiæ; cui si accesserit calor
(vt à rebus non naturalibus) vapor
inde surgit fumidus & impurus, vel
in ipso cerebro æquo calidiore gi-
gnitur. Cū aliundē infertur fumi-
dus cerebri sinibus vapor, id fit vel
à toto corpore, vel à parte aliquā in-
fernā. A toto febre implicito, vel
febris experite. Corpore toto febre
correpto fit, à calidis vel à frigidis
vaporibus. à calidis, cū vbertas
sanguinis calidi & biliosi luxuriat: vt
si in tertianis per venas iugulares &
arterias carotidas spiritus vaporosus
& calidus in cerebri ventriculos se
effuderit, maximē æstu flagrante
corde, vel frigidus halitus à toto fe-
bri fatigato cerebrum ferit, vt euenit
in pituitosis febribus. Vel is vapor
proficiscitur à toto corpore febris ex-
perite; vt si vbertas adfuerit acerrimi,

feruidi, & spirituosii sanguinis in bi-
lioso corporis habitu. quod fit ex
recurſu hæmorrhoidum, & men-
sium, vnde per venas & arterias ca-
put repletur: maximē corde ferui-
diore. A parte, vt à ventriculo bile
fœdato: ita ab hepate, liene, pulmo-
ne, vtero, totoque hypochondrio
inquinato, etenim bilis aluina, peru-
lta fuliginem ad caput transmittit,
spiritumque visorium inficit, vel oc-
currit humori vaporique frigido ce-
rebri, vnde agitatio & repletio, si-
numque oclusio ferē, inde caligo:
qualis in aëre purissimo cernitur,
quando fumidā aurā nigraque suf-
funditur. Vel à pituitā in ventriculo
corrupta id euenit, vt asseruit Actua-
rius: vel in utero, aliisque partibus.
In partibus verò his vel coaceruatur
humor vnde eructatur fumus; vel
aliunde influit, vt bilis à calido he-
pate in ventriculum: vel à cibis cor-
ruptis; cū nimirum secernitur va-
por, sed non excernitur. hoc est in
quodā spiritum soluitur humor, vt
quibus cruditas molesta. Hæ sunt
partes vnde vapores surriguntur. Sed
quæ sunt causæ vaporum? has ferē
diximus. Nam hæ sunt internæ, vel
externæ. Internæ causæ vaporis ca-
lidi, sunt bilis, sanguis biliosus, &
atrabiliarius, febris æstuosi succi: &
cerebri calor, qui prolestat vapores
fœdos ac extenuat succos. Quin, vt
scribit Aretæus, fœcunda in hoc
malum materia pullulat ab hæmor-
rhoïdibus suppressis, vel ab interce-
ptā narium hæmorrhagiā solita: aut
si corpus non diffletur sudore. Fri-
gidi vaporis causas iam diximus.
Nam quamuis Galenus ad calidum
vaporem referat hunc affectum, ubi
agit De locis malè affectis, non ta-
men ex-

Causæ va-
porum.

3. Aph.
23. &
vltima.

1. Turba-
tura pass.

Paulus.

Almus.

4. Aph.
27.

men excludit frigidum; cum ibi non agat de causis, sed de locis. Quin in Aphorismis scripsit, Senes, ob pituitam, vertigine tentari: & inquit, hyeme grassatur. Aretæus causæ humidæ & frigide ascribit hoc malum. Externæ causæ sunt vel corpus ad vertiginem disponentes, vel impellentes. Disponentes, ut exercitij neglectus, ita affirmat Cælius Aurelianus affici plerumque vacuos homines, hoc est, sine aliquo exercitio vitam ducentes: crapalatores & vinolentos; vel consuetos ventrem purgare medicaminibus potis, & ab eorum usu repente desistentes: & ab hæmorrhoidibus suppressis. Sic ceteræ causæ calidæ & frigidæ: ut arumata, & potus frigidas. Impellentes causæ externæ iam paratum corpus, ut balneum à cibo, aer calidior, inspectio gyranium, exercitia immodica, austrii flatus, dolor, ira, contumaciaque quæ subito in feruorem & motum abripiunt. Nascitur interdum ob alias causas vertigo: nam si opprimatur in semiangustiam sinus cerebri à fracto cranio, fiet hæc imaginationis deprauatio. Nonnunquam à subsidentiâ proficiunt hæc semiangustia, ex dolore dum vires languent, vel à malâ qualitate. Dum Auicenna asserit vertiginem ex inedia inferri, subsidentiâ hanc sinuum innuit: cum stomachus iniuriâ fatigatus modò cerebrum, modò cor in sympathiam abripiat. & hoc scripsit ex Galeno, qui ait id fieri, τὸ σπύλον τῆς κοιλίας κατὰ τοὺς ὑποὶ χυμῶν δυνάμεις αὐτῆς. non ergo semper à materie infactu, sed etiam à virulentâ qualitate. ita ab vtero aliis quæ ut diximus partibus. Nam, ut ex vulnere capitis,

ventriculus in contagionem ducitur, adeo ut bilem euomat: ita cum nimia fame ventriculi fatigatur os, oboritur vertigo. Non quod semper transferatur materia in caput, sed ob neruorum qui repunt per os ventriculi cum cerebro cognationem, ut ait Galenus. Hæc de causis, iam reliqua. Differentiæ tot sunt huius mali, quot causæ ac diversæ partes unde inferitur. Est solubile plerumque malum: verum senes nonnunquam comitatur toto vitæ itinere. Est vehemens malum ob partis fatigatæ principatum. à contagio liberum. acutum ratione paroxysmi. breue, si à frigore fuerit. erit cerebro apalogum. SIGNA. describuntur ab Aërio ex Polidonio & Archigene. Eleganter hæc Aretæus. Tenebræ, inquit, oculis præhenduntur, & caput in turbinis modum circumduci videtur, & auribus mormur (à flatu) veluti dilabentis cum strepitu fluminis insonat. Aut velat ventus flatu vela percutiens, aut tuberum fistularumque cantus, aut veluti stridor plaustris currentis obstreper. Grauitas adest capitis, splendida quædam oculis, inter multas tenebras sese offerunt, sui ager & amicorum ignarus est. Cumque morbus augebitur, tunc tibiæ soluantur, atque humi repunt. Nausea fit atque vomitus pituitæ, bilisve tam atra quam flauæ. quando flaua vomitu reiecta, furor nascitur: atra verò, melancholia: pituita exeunte, epilepsia efficitur. Cælius Aurelianus ait ante oculos sentiri marmorum tractus, marmorigas Græci vocant. sedere volentibus timor, nam secum putant omnia impelli vel cadere. superiorum corporis sudor.

DIFFERENTIA.

SIGNA.

1. Distur. 1.

Sudor. Asperatur passio si ex alto inspexerint meatum fluminis, aut rotæ vertiginem, & si proni quicquam gesserint. Cur verò mentis arx versari illis videatur, differuit Macrobius. Deprehenso malo, iam peruestigandum quæ sint notæ peculiæres cuiusque causæ morbificæ, & partis agræ. Notabimus formam mali, partem vnde dimanat vapor, & vaporis naturam. Formam & characterem mali ex agro intelligemus: num nimirum visio accidatur, auferatur, vel deprauetur. & num res & caput volui videantur. Nam auferatur interdum visio, quod maximè conuincant sinus cerebri qui oculis proximi sunt: nam exim ad oculos prohibentur spiritus visorii. Si mollior sit pressio sinuum, fit visio accisa. At deprauata visio non fit aded subidentibus sinibus sed spiritibus scædatis à vaporibus: hinc circumagi ac in gyrum res volutari apparet. Si fortior fuerit, caligo excipit oculos: si maior, casus metum adfert; nam vestigium, gyranibus rebus, figere nequit, non aliter ac ebriis vsu venit. Si sit ab idiopathiâ cerebri, præcurrit validus capitis dolor & granitas, aurium sonitus, & aliquis sensuum, ut olfactus, gustus, sensum violatur: & leui ex causâ malum incurrit. Si euenerit à calido vapore, feruidum caput erit: Si à frigore, grauiditas algida percipietur, totus habitus pituitescet, mucus manabit, somnus protractior aderit, facies liuescet, nec rubore suffundetur. Quin à calidis & subtilibus halitibus vertigo, erit tenuis illa ac tenebrarum exars: nam tenues euanescent fumi illi in auras: at quæ à pituitâ, tenebras ha-

bet, & diu fatigat. Si à toto corpore halitus expiret in capitis sinus, totius crimen aliquibus notis elucebit in colore, caractere, mole corporis, & excrementis. Si sanguis toto corpore in vitio fuerit, aderit venarum tumor, carybaria, somnolentia, oculorum rubor. Si bilis, aderunt vigilæ, æstus sine graui mole, pungens dolor, corpus gracile, hirtum, & alacere, caput flagrabit & frons. Quibus hoc à toto corpore venit, his cerebrum est infirmum: & pepsicos tempore his insurgit malum, & cum à somno surgunt, vrina illis tentis, pauea: dura aluus, color malus. Si irrepat vapor per arterias & venas quæ foris sunt, sentitur ipsarum tensio, pulsio, & tumor maior solito. Si per internas, intus sentitur tensio & pulsio: si per neruos, dolet collum totum. Si à parte aliquâ eructetur halitus in caput, eius exacerbata à noxâ, manifesta fit vertigo: quâ delinitâ, etiam vertigo placatur: vt si ab vtero. & hæc quæ ab aliis partibus, non ita continuò afficit. Si à mezenterio, collum dolere affirmat Artuculanus. Sin à stomacho oboriatur, ibi morsus, nausea, oris amaror, & ieiunis maximè. hoc fit à bile. hæc pars & causa fecundissima est in vertiginem. Nam si à pituitâ scædatus sit ventriculus, cruditas præcessit: & id habitus temperiesque corporis, & diæta detegent. Iam curationis scopos inducamus ex his causis exploratis. In primis nota nū sit per idiopathiam vel per sympathiam. Si ex idiopathiâ, num iam paroxysmus fatiget, vel num potius eius futuri adsit metus. nam vt primum curandum, ita vltimum præcauendum.

INDI-
CATIO-
NES CH-
RACTERIS.

cauendum. Ratione itaque paroxysmi, sopita vis erit excitanda, & oppressa surrigenda, ne in apoplexiam degeneret. Primò itaque virtus exoneretur, dein excitetur. Quare ante usum errhinorum & sternutamentorum (quæ vim naturæ exstimulant) diuertendum, & quæ longè absunt partes fricandæ. Sed si magna fuerit vertigo, balanis acerrimis supernè deorsum vocabimus. Si à pituità capite congesta & flatu, eutetur ut dolor capitis à pituità. Si aliunde efferatur halitus in caput, is erit intercipiendus, & reuellendus, reprimendusque. Quod si metus adsit iam iam venturi halitus, solà reuulsione opus erit, prohibendumque ne aliunde irreat. dein ut corroboretur caput, ne recipiat iniquum hospitem. Arceamus ascensum halituum, si prohibuerimus eorum ortum. Vbi à feruido in arteriis sanguine, reprimendum: vel, si per externa vasa importetur, arteriotomia vtemur. Si à crudo in ventriculo humore, coquatur, si à bile refusa ab hepate in ventriculum, purgetur. Sin à suppressis hæmorrhoidibus vel mensibus, aliæve euacuatione solemnè suppressa, hæc euocentur. Itaque commoti spiritus sedentur, vapores euacuentur, reuellantur, alterentur, reprimantur; robora tandem pariem. Quæ à foris est remedij non eget; sed si externa, internam concitans, curationem petet, exacta eà quæ à foris venit, id cōfecerimus. Sed cur mouetur à circumrotantibus inspectis spiritus animalis in orbem? quia hi internam causam fauentem habent ei motui, quæ faciliè abripitur in contagionem à talis

motus initio. Num his indicationibus satis facere liceat iam videamus, & quæ inde pericula. Est hæc passio, vt annotauit Cælius Aurelianus, saluti innoxia, hoc est, sine vlllo periculo, nisi quis ex alto cadens, ratione calus potius quàm passionis violentiæ petire videatur. Ita scribit Hippocrates in Coacis, febres cum vertigine tenebricosa coniunctas, mortiferas esse: nam vertiginosæ causæ febrium paroxysmis exacerbantur, ita à metastasi apostematis, est calamitosa: vt etiam ab erysipelate vteri. Sed vertigo ipsa suâ vi, certos periculorum limites agnoscit, etenim tenebricosa vertigo est periculosior simplici: quia angustissimi sinus cerebri argumentum est. proximèque abest ab epilepsiâ & apoplexiâ. horum enim prænuncia esse solet, si quidem in cerebro localem habeat generationem, sique gignatur à flatu crassi humoris. Perleuerans itaque hoc malum, decrepitis apoplexiam, aut epilepsiam iam iam denunciat: nam veteres, inquit Aurelianus, paruam epilepsiam vocant. Affirmat vnà Aretæus hanc, aliorum morborum, cum insanabilis euasit, initium esse: vt mania, melancholia, & iam dictorum: cuique suis symptomatibus accedentibus. Nam cum spectra rubentia obuoluntur oculis, maniam: cū rubore saturata, epilepsiam prælagiant: spirituum enim & flatuum notant motum contra naturæ filum. Quare ob futurarum calamitatum metum non negligi debet. Quæ tamen ex sympathia obrepit, minus periculi adfert, quàm quæ ex idiosyncrasia, ea totam rerum sine calamitosa sociata vi. Scribit hoc Aretæus, vbi ait,

P. O.
G. H. O.
S. S. S.

CVRA-
TIO.Paroxys-
mi cura.
Oris-
fina.Totius
cura.Phlebot-
omia.
Paulus.
Aretaeus.Explica-
tur Rasis
lectus.

vbi ait, Malum, si capitis symptoma est: malum quoque si cephalæ successit: aut cum ex vetusta ægitudine principia duxerit. Vehementescit hæc passio hyeme, vel verni temporis initio. His perspectis ad curationem pergemus. Cælius Aurelianus non aliam curam huic adferendam suadet quam cephalæ. Si, inquit Aretæus, à cephalæ orta fuit vertigo, curetur vt cephalæ. & si à suppressâ euacuatione, illa moueatur: naturæ namque salutaris est materiæ recursus. Vbi paroxysmus fatigat, fiant reuulsiones vinculis extremarum partium, earumq. frictionibus utamur, & glande ex melle & hierâ diacolocynthidos, cum sale acri. Excitetur etiam naturæ tunc vis odoratis rebus, quæ tamen fumis caput minimè replent: si sit calida causa morbillica, olfaciant acetum, aquam rosatam. Vbi verò paroxysmus remiserit, venam vide num iure secare possis. Si solemnns excretio tardat, malum verò increseit, vt in sudorum & sanguinis suppressione, è venâ cubiti sanguis emittatur. Non autem hoc ages vbi à frigore ventriculi malum profertur. Sed vbi plethora adest, acerbo in malo, & ætate firmâ, secetur vena, inquit Aëtius, ex Archigenis sententia, non vnicâ vice, ne subsidant sinus. Sed quænam vena pertundenda? Auctor est Razes, si in paroxysmo facies & oculi rubent, & venæ ponè aures turgent sanguine, eas (finito lenitoque paroxysmo) incidendis esse: &, inquit, cucurbitas tibiis & collo adhibebimus. Sed, ait, si hæ venæ lateant, ex axillari venâ sanguinem depromemus, & cucurbitas tibiis apponemus. Quasi dicat,

si solum in capite sanguis redundat, venas ponè aures pertundes: vt cum caput & oculi rubent, & turgent venæ. Sin toto corpore redundat sanguis, primò cubiti, dein aurium feries venas. Sed semper collinea ad suppressam euacuatione: vt si menses suppressi, primò pedis, dein cubiti vena aperiatur. ita si hæmorrhoides. vide etiam num substituerit aurium sordida effusio. A soluta vena utemur oxycrato ex oleo rosato, & aceto; addit Marcellus succum intybi. Vena frontis tandem diuidi poterit, vbi solum repleti capitis notæ elueant. & hirudines venis capitis admoucantur. Sed si sit ab ardore viscerum, vena erit recludenda: & partibus primùm amotis à capite, mox collo hæreant cucurbitæ. Galenus & Paulus arterioromiæ meminere. Secantur eo loco circa aures & frontem vbi calor, tensio, & tumor arteriæ. Alioqui, si hæc absint, nolite secare: nam cum per carotidas internas se effert vapor, frustra externas ferietis, sed tunc crassefacientibus materiam commiscemus, vt conserua rosata, cum corallis, & succo granatorum. Sed cautio sit, ne qua obstructio subsit viscerum. conserua etiam acetosæ, cichorei, vel bibat per 12. dies manè feri lactis libras tres. Ita ages si à sanguine feruente prodit vapor. Sed si à bile, purga, tamarindis, myrobalanis, rhabarbaro, saccharo rosarum. Fiat non alia sectio quàm quæ venis solemnns est. Aretæus laudat vt in angulis vtriusq. hæc sectio fiat. Si quis vereatur de arterioromiâ, loco eius hoc ceratum adstringens arteriis apponat: Accipe masticis drachmas tres: pulueris myrtillo-

Arteria-
tomia.
Galen. 3.
loc. aff. 8.
& 6. Sa-
nit. 9.
Aret. 1.
diut. 3.

Frictio-
nei.

Cauteria.

Præpa-
ratoria.

myrtillorum, coralli rubri, gallæ, cuiusque semidrachmam; olei myrtini, drachmas binas: succi plantaginis drachmas tres, ceræ quod satis sit ut cerati capiat formam. si validius velis, iunge terebinthinam. Frictiones incantur à brachiis, collo, usque ad pedes: caput in ocio sit, ne repleatur. Tandem ad cauteria eundem. si, inquit Razes, à peculiari membro exspiret, vratur cutis. Quare si caput repletum fuerit à congesta materiâ, nuchæ inter secundam & tertiam vertebra illa imprimemus: vel suture coronali, exhaurit enim congestionem. quidam ex fermento & aceto cantharides occipiti post aures apponunt. Cum verò ex toto corpore cacochymia sædato frigus expirat habitus, brachiis & cruribus cauteria inurantur. Paranda etiam est ad exclusionem materia. sed hæc aut est biliosa, pituitosa, vel melancholica. Si biliosa, præscribemus syrupum rosatum cum aquâ violatâ & melissâ; serum lactis cum fumarîâ; syrupum acetosum cum aquâ pentaphylli aut acetosæ: nam pentaphyllum diureticum est; syrupum acredinis citreorum, syrupum violatum, nymphææ, cum aquâ farsaræ; syrupum cichorei, lactucæ, papaveris. Si sit pituitosa materia, eam incidemus & attenuabimus citra validum calorem, ut oxymelite, melle rosato, calaminthâ, marrubio, stœchade, hyssopo, betonicâ, centaureo, rutâ, radicibus inulæ, acori, pæoniæ, aniso, carui, rosmarino, euphrasiâ, menthâ, maioranâ, galangâ, cinnamomo. Si à melancholiâ, illa præparatur syrupo de pomis, de buglossâ, de melissâ, de stœchade; & horum saccharo. Ad

exclusionem parata materia euacuetur. Si bilis vitium dedit, viemur manna, myrobalanis, tamarindis, pilulis aureis, syrupo rosato laxativo cum manna, ex decocto endiviæ, electario de succo rosarum, syrupo de cichoreo cum rhabbaro, pilulis sine quibus, & de myrobalanis, electario de psyllio, hierâ, diacatholico. Accipe decocti florum & fructuum cordialium vncias quattuor: infunde fumariz semimanipulum; tamarindorum semunciam; rhabbari drachmam; agarici (si opus sit) semidrachmam; zinziberis grana quinque: expressioni adde mannæ vnciam. Cum pituita peccat, ea purgetur pilulis cochiis, si imbecillior est æger, pilulis masticeis, vel alephaginis dictis à Barbaris (nā sunt hiera Laponis Galeni) pilulis de hierâ cum agarico, ex pilula vna assaret purgetur, diacarthamum, diaturbith. Laudatur ab antiquis elleborum; iam parato corpore id etiam commendat Aretæus. Scribonius prius dat hieram, illa enim aut ex toto remedio est, inquit, aut certè cottidie minuitur impetus vitij, intervallaque maiora accipit, & hoc ipso oportuno fiunt ad ellebori potionem, quâ maximè hoc vitium tollitur. extractum ellebori innocuum descripsimus libro secundo Methodi nostræ. Si bilis & pituita simul conspirant, accipies pilularum de hierâ, aggregatarum, cuiusque scriptulum, vel iunge cocheas aureis. Dein in aurorâ sumat mithridatium, vel theriacam, conseruas anthos, melissæ, stœchados, acori; cum diambra, diacalaminthâ, diaspolico. Si à melancholiâ, purgetur myrobalanis

Indicis,

Indicis, epithymo, senâ, pilulis ag-
gregatiuis, & extracto ellebori. A
purgatione roborentur viscera, &
maximè lien. Dein vsus peculiaris
purgationis ineatur, masticatoriis,
errhinis, & sternutatoriis: mox caput
roboretur. De his agerem, nisi varij
huius mali foci me ad peculiare cu-
rationes euocarent, hic ergo de his
commodius, Quod facimus hac iam
serie. A stomacho si obuenerit verti-
go (quod plerumque euenit) pituitâ
letâ referto, paretur syrupo marubij,
hyslopi, de radicibus, de betonica,
de stœchade. Dein purgetur melle
rosato laxatiuo, cum hierâ & agari-
co. Accipe pilulariū mastichinarum
sesquidrachmam: agarici recenter
trochiscati scriptulos duos: cum
melle rosato laxatiuo fiat massa. su-
mat interdum drachmam. Postea
roboretur ventriculus & cerebrum,
Accipe macis drachmas binas: ma-
cerentur in aceto horis 12. & misce
cum conseruâ betonicâ, vel anthos,
aut euphragie vnciis tribus, sumat
manè iuglandis copiam. Masticer
semen carui, & eo aspergat cibos.
vino indat carduum benedictum.
Utatur mithridatio, theriacâ, diar-
rhodone, aromatico rosato, diam-
brâ, diacymino, diatrion piperio,
acoro, diacalaminthâ, diaspolitico,
inulâ ex melle, zinzibere, nuce my-
risticâ, myrobalanis conditis. Et me-
mor sis, cum à ventriculi impuritate
hæc mala surgunt, potius purgatione
quàm venæ sectione opus esse. Illi-
natur stomachi regio oleo mastice
& menthæ, & impone emplastri sto-
machalis vnciam, cum specierum
aromatici rosati, diambre, cuiusque
semidrachmâ: adde oleum menthæ,

& parum ceræ. Si verò à bile velli-
catur ventriculi os, & si vomat ex
facili, hausto pulli iusculo, in quo
maduit nucis cortex & asari gem-
mæ, remixto syrupo acetoso euomar.
vel à cibo, tepido pinguique iusculo
hausto id agat. Cautio adsit ne ni-
mio madore oleique vi nimis mol-
lescat stomachi robur, & fascia strin-
gatur caput dum vomiturit, sin aggrè
vomat, purgetur deorsum cholaphy-
gis moderatissimis, nec ventriculum
fatigantibus, vt decocto tamarindo-
rum, myrobalanorum, endiuie, cum
rhodosyrupo solutiuo, vel mannâ.
Mox firma ventriculum, rhodofac-
charo, conseruâ cichorei, nymphææ,
& sistemus spirituum motus vio-
lentos, halituumque sursum raptus,
syrupo cydoniorum malorum, &
granatorum, miuâ de ribes, succo
berberis, diacotonio. his interdum
iungimus diarrhodon, trionfanta-
lon, diatragacanthum frigidum. ita
studemus ventriculo & vnâ hepar
refrigeramus. Confert & aqua la-
ctucæ, violarum, plâtaginis, melissæ,
cardui benedicti, & iolapium ex vio-
lis & rosis, semen portulacæ. Quos-
dam hoc malum incurrit ab inedia:
hic fames placanda, & stomacho
robur addendum, & si qui attracti
sint fœdi succi exigantur, agrestia &
vino granatorum intinctus panis
offeratur: & interdum vino gene-
roso immersa crusta panis sumatur.
pyra etiam agrestia roborant. Si in
ipso capite halitus procreatur qui
sinus infarcit: is erit calidus, vel fri-
gidus. si calidus, nascetur à sanguine
vel bile. si à sanguine, habitâ proui-
sione totius, setis suillis reclude ve-
nas narium, quò halitus vnâ cum
suo foco

suo foco expiret, sin bilis capite con-
 cepta fuerit, vnde ille halitus surri-
 gitur, errhinis & apophlegmatismis,
 vt diximus de dolore capitis à bile,
 exigemus illam. Euacuatum caput
 firmetur frigidis; trahat naribus oleū
 violaceum, cum lacte, vel succo
 lactuce. Atetens vitur rosato oleo
 cum aceto, & dein his incoquit ser-
 pillum, folia hederæ, & spondilij. Si
 verò ex synatrismo pituita in capite
 vapor expiret, tunc nec rubor faciei,
 nec nausea aderit; hic sæpe cochiis
 pilulis vitur suavior est Razes: dein
 errhinis, apophlegmatismis; & cau-
 terium coronali suturæ inuratur. &
 interdum puluere caput aspergatur
 ex stœchade, rosmarino, tosis, caryo-
 phyllis, coriandro, calamo, cypero. &
 à totius curâ, fiat decoctio ex salsa &
 ligno guaiaco. Hic, vbi à solo capite
 frigidus halitus prodit, caue ne
 reuerberes. potius errhinis & apo-
 phlegmatismis incumbendum: nam
 sternutatoria paroxysmis utiliora
 quam præseruationi à paroxysmo.
 Aëtius venit ad errhinum elaterij ex
 lacte, radice ad id vtetur cyclamini,
 & nigellæ oleo. Commendat Aë-
 tæus succum cyclamini & anagalli-
 dis. accipe succorum betæ, maiora-
 na, singulas vncias; succi foliorum
 cucumeris asinini semunciam; nigel-
 læ Rom. drachmam. Cautio tamen
 adsit ne his fortioribus incubamus,
 dum iam iam vertigo in procinctu
 est; etsi illa frequens fuerit. Accipe
 passularum, sine acinis, vnciam; hyf-
 sopi, origani, cuiusque semidrach-
 mam; acori conditi, sinapi, piperis,
 singulorum semidrachmam; masti-
 cis & mellis quod satis sit, vel cum
 oxymelite, fiat masticatorium. addi

potest iris, pyrethrum, staphysagria.
 Aëtius vitur gargarismo ex origa-
 no, pulegio & aceto mulso. Pectine-
tur caput & fricetur tandem. confi-
ciantur sacculi ex milio & sale, in
 sartagine ex vino & paucis aceto tor-
 refactis. vel ex mastice, olibano, la-
 dano, iunipero gummi, floribus be-
 tonicæ, saluæ, stœchados. Auribus
 immittat parum ex oleo de caryo-
phyllis. Sumat manè theriacam cum
 diambra. naribus nucis myristicæ
 pars inferatur. utiliter etiam capiti
 admouentur illi trochisci quos de-
 scribit Actuarius in fine capitis se-
 cundi, libri sexti Methodi. Sed hæc
 omnia agenda vbi prouisio habita
 sit totius corporis. In critica vertigine
 nihil ages. Hæc potio frigus capitis
 castigat, Accipe foliorum saluæ ma-
 nipulos tres: seminis præoniæ vn-
 ciam; anisi semunciam; glycyrrhizæ
 drachmas sex; castorei scriptulum:
 coque ex vino, fiat potio. Conserua
 anthos & stœchados cum rosatâ no-
 uellâ, aromatico rosato, galangâ, zin-
 ziberis syropo. Victus formam iam
 præscribamus. Aër sit lucidus &
 purus. fugiat crepusculi auram, &
 ventos Australes, radiosque Solis &
 lunæ. Odoramenta fiant ex caphura,
 rosis, & aceto: sistunt enim turbu-
 lentos spirituum motus. Aretæus iu-
 bet vt ex aceto mentham & pule-
 gium olfaciant. vultque vt locus sit
 arboribus consitus, aut herbidus.
 calidus tamen & siccus aër proderit,
 vbi à pituitâ languor adest. Si à pi-
 tuitâ obortum malum fuerit, fruatur
 diatâ tenui ineunte malo. Sit cibus
 flatus expers, stomacho gratus, vitet
 satietatem. abstineat à fabis, piscebus
 viscosis, cōchiliis, caulibus, raphanis,
 auellanis,

Diatâ.

auellanis, castaneis, crudis humi-
disque fructibus, capis, sinapi. Sic
hic potius tenuans victus, calidus &
siccus, vt pituita mitigetur. & in se-
cundâ mensâ, quò robore affletur
vètricus, & vapores vt crassescant,
offerantur pyra cocta, mala cydonia.
& à cibo coriandrum cum aniso,
corallo, & semine pæoniæ, vel carui
semine. passulæ viæ conueniunt.
Accipe diacotonei, conferuæ rosa-
rum, singulorum vncias duas; co-
riandri preparati semunciam; spo-
dij drachmas duas: misce, vtatur à
mensâ. vel deuoret à cibo grana tria
vel quattuor masticis, olibani, & co-
riandri. Procuretur proba concoctio
quæ celebratur in ventriculo & he-
pate. abstineat ab aliis. Si à bile, à
fame caueat. da quæ frenant mate-
riæ ferociam & tenuitatem, ne caput
feriat. sumat hordeum & acetosam,
semen melonû: hæc attenuant etiam.
Razes commendat stiptica, portu-
lacam, pyra, mala cotonea, oryzam,
endiuiam. Si à subsidentiâ obortum
sit vitium, porrige crassescientia:
nam hic Auicenna dat panem agre-
stâ tinctum, & granatorum succo,
quò vapor reprimatur. Carnes com-
mendat Aretæus ex pinguibus non
pingues, suum pedes & capita, vola-
tilia, lepores, & gallinas. Si à fame,
ilico cibi offerantur. Vino arceantur
vbi à bile natalitia hæc prima. At vbi
à pituitâ, sit vinû potens quod parca
porrigatur manu: alioqui vinum al-
bum tenue modicè bibat. hoc est,
nec copiam nec vi caput repleat vinû.
Quietem caput postulat: hinc est
quò ambulatione laudet Aretæus,
& frictionem crurum per aspera lin-
tea vsque ad ruborem, deinde dorsi

& lateris, postremo capitis. & in-
quit, vocibus grauibus vtendum:
nam acutæ vocēs capitis distentio-
nes, cerebri pulsationes, & tinnitus
aurium efficiunt: at mediocris vox
capiti prodest. Gestatio postea pro-
derit longa, citra fatigationem, neq.
in tortuosis regionis tramitibus, nec
assiduis itineris flexibus. sed rectæ,
& longæ, & lenes. Saltum & cursum
laudat Aretæus, pilam reprobat;
quòd caput & oculos circumuolat.
Ocium sit ab audiendo & loquen-
do. Nihil capite inclinato inspiciat:
profunda vitet. Aluus sit memor
officij, ob distillationem. vtatur mal-
uâ, blito, betâ. In mulieribus curæ sit
maximè suppressa sollemnis euacua-
tio. Somnus æquè atque insomneitas
his inimica sunt. nam vaporum exu-
berantiâ torpet omnis actio, hinc
grauitas & soni in auribus, & splen-
dore in oculis. at vigilia cruditatem
facit, alimentumque corpori subdu-
cit. A cibo non dormiat, saltem à
duabus horis. caleat non admodum
caput. caueat ab irâ, mæstitiâ, cantu,
venere. De Empiricis ait Marcellus,
Si plantâ vlmea caput circumliga-
ueris, & coronatus ita triduo dormi-
ueris, iuuat. & abrotanum ex vino
sumptum, vel ex oxymelite: vel ve-
tonicæ fasciculus, ex aquâ nitidâ ad
tercias excocta. Marcellus etiam co-
chleas maiores comestas valdè pro-
bat. laudat vt tempora succo betæ
nigræ illinantur.

CAPVT XXI.

De INCVBIS, & SVCCVBIS.

& de INCVBONE.

INCUBO, quem *ἰσχυρὸς* Græci ^{NOMEN.}
appellant, *πρὸ τοῦ ἰάλλω*, quòd ^{EXIENDO.}
quis se

Odyss. x.

Fauni.

quis se super hominem extendens, incumbere, ac quasi iniquitate illi videatur, dicitur. Quidam *ἑταῖρος* insultorem dæmonem nominarunt. nocturnam suffocationem alij: nam pondere suo pressos grauat ac præfocat. Pulchrè videtur Homerus huius phantasmatis depingere pericula: Neptuni & Iphimedææ filium brevis æui: nouem tamen cubitorum in longitudine: & latitudine: nouem passuum, cùm nouem esset annorum. hic diis in cælo minabatur, quod & per fecisset, si ad ætatem vsq. adoleuisset. sed hunc Iouis filius Apollo interfecit. Ita est: si diu premat hoc malum, erucat: sed sol calidi natiui exsplendescens fugat hanc perniciem. Themison, inquit Cælius Aurelianus, secundo Epistolarum libro pnigaliona vocauit, si quidem præfocat agrotantes. & inquit, quidam veterum epibolen, hoc est, insidiatorem vocarunt; quòd hostilis patientibus perhibeatur. Quòd neque deus, neque semideus, neque cupido sit, Soranus explicauit. Sanè qui incubone infestantur (sensi id ego) veluti ascendere ac insidere sentiunt suo pectori quicquam. Ego sanè puto duplicè causam esse, vnam naturalem; alteram dæmonem. Memini, dum puer essem, me cubare apud matronam quandam optimam; cùm dormiret, ei, super stragula, vir niger mihi incumbere visus. manè querebatur incubone se infestatam fuisse. Ego, quamuis puer, nihil de nigro illo audebam indicare, quòd minitari si quid protulisset visus mihi fuisset. Quare mulieres olim putabant se à Faunis opprimi, qui hac mali parte tenta-

bantur. & dæmon Faunorum faciem induens profitebatur se incubonem esse. Exemplum quæris? D. Hieronymus in vitâ Pauli Eremitæ, vbi de Antonij peregrinatione loquitur, ita scribit: Interea conspicatur hominem equo mistum: cui opinio hippocentauri vocabulum indidit, quo viso salutaris impressione signi armat frontem: & heus tyro, inquit, quam in parte Dei seruus hic habitat? At ille barbarum nescio quid infrendens & frangens potius verba quàm proloquens, inter horrètia ora satis blandum quæsiuit alloquium: & cum dextræ manus protensione cupitum inspicat iter: ac sic per patentes campos volitando transmittens se in fugam, ex oculis mirantis euauit. Stupens itaq. Antonius, & de eo, quod viderat, secum voluens, vltius progrediebatur. Nec mora, inter saxosam conuallem haut grandem homunculum videt aduncis naribus, fronte cornubus asperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes desinebat. Ad hoc spectaculum Antonius scutum fidei, & lorica spei bonus spei præliator attripuit: nihilominus memoratum animal palmarum fructus eidem, ad viaticum quasi pacis obsides offerebat. Quo cognito gradum pressit Antonius: & quisnam esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit. Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario delusa errore gentilitas Faunos, & Satyros, & Incubos colit. &c. malus certè ille erat dæmon. Hic nequitia potès, quondam falsâ venere se mortalibus miscuit: succubi viris: incubi fæminis: sese in hominem induen-

Historia mira.

August. 21. lib. Cuius. Dei 22. & 23

induentes. Aegyptij fatebantur da-
monicum spiritum mulieri misceri
posse: viris nequaquam. Fallunt ficta
venere mortales credulas: replent
enim, malâ arte, quisquiliis, vetera-
mentis, scrutis mulierum corpora.
Semen enim incubones illi damo-
nes non habent: nam semen pluri-
mo circumfluit humido primigenio
spirituque vitali, qui à corde erum-
pit humano: quod semen si vel tan-
tillâ mora ab utero diuertat, tabesceit
in eo viuifica illa vis: Nam vel sola
virilis virgæ longitudine interdum
effortum semen redditur. Dæmones
fraudentur cibo & potu, qui ergo
semine circumfluent? vnde illis veni-
ret libido veneris? immortales sunt:
si gignerent illi, iam dudum totum
mundi theatrum occupassent: & quam
turbationem ac deformationem hic
nobis mundi quæ mundicies compta
& ornata pateretur? quot monstra
horrenda occurrerent? veller certe id
malus ille turpitudinis & cõfusionis
antistes. Sed hæc iam demonum va-
fragmenta, ab exsplendescente puro
Dei verbo, apud nos fracta & exclusa
exulant, hoc remedium, hoc fuga: ita

¶ Sal. 91. *Securus atras inter & aspides
Deges, ferarum & pignora tigris dunt:
Tutusq; calcabis dracones,
Et Libycæ catulos leona.*

Alius verò Incubo ex causis natura-
libus ortum ducit. De quo ita Ma-
crobius, Est quoddam *phasma*, hoc
est, visum, cum inter vigiliam &
adultam quietem, in quadam primâ
somnia nebulâ, adhuc vigilare se exi-
stimâs, qui dormire vix cœpit, aspi-
cere videtur irruentes in se, vel pas-
sim vagantes formas, variasque tem-
pestates rerum, vel lætas vel turbu-

lentas. Est itaque incubo, actio praua
imaginatricis facultatis, quâ aliquis
noctu, cum in somnum ingreditur,
se à grandi mole incubanteq; phan-
tasmate premi inuadiq; putat, vnde
oppressionis metus, voce ac motu
accisis, anxique reddita respiratio-
ne, ex sinuum cerebri infarctu orta,
eos incurrente halitu crasso. Dixi-
mus imaginatricem lædi: nam, in-
quit Rases, imaginantur quiddam
ponderosum sibi incumbere, cum
tamen interim laborent dorso, mus-
culis, tendonibus, vt piscator ille
Theocriti. Quin, ait Cælius Aurelia-
nus, quidam ita inanibus afficiuntur
visis, vt & se videre credant irruen-
tem sibi, & vsum turpissimæ libidi-
nis sibi persuadent: cuius si digitos
apprehendere nixi fuerint, fugien-
tem existimant, & Agineta affirmat
quosdam, existimare eum qui in eos
irruit audire, verum pressis digitis
aufugere. itaque malè se suffocari
imaginantur. Diximus à grandi mo-
le: id fit ab obstructione sinuum ce-
rebri, quæ à vapore crasso, vnde fe-
rè exitu prohibetur animalis vis ad
subditas partes. Hinc manus & pe-
des impediti sunt, ac præcordia pres-
sa. Causa est, quod mole maximæ
partes, egeant valido motore: sed in-
tercepta animalis vis ferè excludi-
tur, proptereaque ferè suffocari vi-
dentur. Indè scripsit Rases, vocem
his suppressi aut incertam & indis-
cretam edi. & Cælius Aurelianus
dicit, pressura adest, & quasi præfo-
catio, quâ sibi irruisse quenquam
repentè existimant, qui sensibus op-
pressis corpus exanimet, neque cla-
mare permittat. Adieciimus, voce ac
motu accisis: nam, vt testatur Actua-

f

rius,

CAV-
SAE.

Aetium.

rius, nec vllum membrum mouere queunt. Dixi anxiam redditam respiratione: nam thorax vel animali vi fraudatur, vel ex venis thoracis repletis flatus expirant. Vltimo definitioni adiecimus, ex sinuum cerebri infarctu: maximè interiorum; nam læditur imaginatio. Iam ad causas venio eius incubonis, cuius mali causa intra corpus est. Causa proxima mali est obstructio anticorum sinuum cerebri. Sed yndenam impediuntur hi? Scripsit Posidonius, vaporem crassum & frigidum ad cerebrum deferri, qui infarciunt, non tamen exactè, sinus cerebri; vnde exitu prohibetur facultas, quò minus exilire in nervos queat. Generantur plerumque halitus hi in præcordiis, vnde diaphragma & thorax premuntur, & inde elatis vaporibus cerebrum afficitur. Impedit is vapor motum thoracis, eaque oppressio mouet imaginationem, vt existimet thoracem ab aliquo premi. vnde pavor, metus, anxietas, & plurima mortis imago. quibus halitibus difficili lucta tenuatis, tenues evanescent in auras, euigilatq. homo etiamnum horrens hæc occurfacula & idola. Interdum & in capite ipsa gignitur crassus ille halitus. In nonnullis pars orificij superior stomachi maximè videtur hoc affectu premi: deprimatur enim ipsa cartilago xiphoides, quæ orificio stomachi respondet. id fit à crassâ pituitâ, vel humore melancholico; sæpius tamen à pituitâ, quin illi fatetur interdum sibi onus incumbere vetriculi regione. Auicenna dicit hunc vaporem expirare à pituitâ, melancholiâ, vel sanguine crassiore. hic vapor ineunte somno, subito re-

pit in cerebrum: qui alioqui per vigiliatû motus resoluitur. & in somno non æquè ac per vigilias liberè spiramus. Crapulosos, inquit Aegineta, & assiduâ cruditate tentatos inuadit, pueris & pinguibus familiare est malum. Auicenna affirmat ab aëre frigido incubonem etiam nasci: is enim exprimit halitus in cerebri sinus: & ex imminentibus lunæ radiis. Sed à crapulâ præcipuè nascitur: nam onustus venter fumos ad caput eructat. propterea scribit Cælius Aurelianus, affici maximè crapulâ vel indigestione iugi vexatos. à cibo etiâ flatulento incumbit. Sed quid differt huius causa à cæterorum affectuum causis? vertigo fit à tenuiore halitu: carus à materiâ oboritur: catoche à gelido humore & melancholico. Signa ex iam dictis accipe. Innitentis mole præcordia stringi putant: vox suppressitur his, vel incerta & obscura eliditur, si altum inclamare nitantur. propterea inquit Suida, βαρυζυγαειον quibusdam dicitur. fortè à βαρύνει, quod est inarticulatè loqui. motus his est difficilis; imò, inquit Actuarius, aliquando manent immobiles, deinde verò multo labore & conatu, subito excussâ molestia, è somno exiliunt, tenuato iam discussioque spiritu, eluctantur. Cùm somno surrexerint, ait Aurelianus, faciem & transforationis partes vuidas & humectas sentiunt, attestante grauedine ceruicis, cum tussiculâ leui. pallor & tenuitas corporis: nam somnum timendo non carpunt. Signa causarum sumuntur ex ratione vitæ, quam iniit homo ante: ætate, anni tempore, &c. Et phantasma, inquit Auicenna, tingitur

A tali-
quorum
affectuum
causa vt
differt.

SIGNA.

SIGNA
causarum.

tingitur eo colore, quo excellit fucus vnde dimanauit vapor. Si itaque fuerint phantasmata rubra, erit à sanguine. si alba, à pituita; & his albidus plumbeusque est color. si à melancholiâ, tristes sunt. si venerea, est à semine: nam his frequens est *ὄνειρος*: est autem onirogmos somnium semen prolektans. Per idiopathiam si euenerit, sonori ad sunt in capite flatus, & vertigine tentantur, & caput primum in querelâ fuit. Sin per sympathiam affligantur, symbola aliqua partium affectarum enitescunt. Contagium huius passionis causa non est: quamuis referat Silimachus, Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos, ex istâ passione veluti lue, apud urbem Romam confectos. Iam ad curationem. Indicationes curandi, ex indole affectus qui contra naturam est ritè explorata captari debent. vapor est causa, obstructio sinuum est morbus, incubo est symptoma. Cum itaque materia morbifica originem mali dederit vnde eriguntur vapores, orietur notio hanc excludendi, & à capite auertendi, attendendi & discutendi, & roborandi caput, ne vapores aliunde elatos admittat: & si qui adsint vt discutiantur. Et si concepta intempories in cerebro fuerit frigida, nascetur indicatio calfaciendi cerebrum, à purgato toto corpore & capite. Sed priusquam ad curationem manus admoveamus, explorabimus num hæc iam posita indicationes absolui à medico possint: & quorum periculorum metus impendat, quod prædici possint. Quare ad prognosin pergo. Est solubile malum, vehē-

mens ratione paroxysmi. Attamen, teste Cælio Aureliano, non semper incumbit incubo sine periculo salutis, quosdam enim interficit præfoctio, vt pueros & obesa corpora. & Scribonius scribit, vitæ periculum interdum inde afferri. Sanè grauiorum morborum anteambulones sunt incubi. qui si sæpius incurrant & grauius premant, & diu fatigant, sauioris iam iam futuri mali prænuntij esse solent. qualis est morbus comitialis, cuius est quasi quædam tentatio. & apoplexiæ metum adferent, & infantiæ, inquit Aegineta & Auicenna: dum, ait Aëtius, paulatim in ventriculis cerebri crassus humor coacervatur. quod enim halituosius erat, frigore crassiorum partium euadit, nec facile, sicut prius, perspirans. Ex pituitâ incubo abit in epilepsiam vel apoplexiam. ex atrabile, in maniam, à sanguine, in spasmus, & subitâ suffocationem cordis. hinc scripsit Auicenna, Si cordis palpitatio successerit, pessima. Pessimus incubo est ab idiopathiâ cerebri. Grauis interdum hæc euenit passio, veluti quæ sit antesignana apoplexiæ. Quo autem rectè remediari huic symptomatis causæ, hoc est, morbo possit, eius causa erit abigenda. hoc obtinebimus accommodatâ pharmaciâ, & victus ratione rectè institutâ. Si sanguis copiâ luxuriarit, vt euenit à solempni euacuatione suppressâ, & in corpore pleno, licebit venam pertundere: modò ætas reliquæque indicationes non reclamant. Idque fiat tunc magis, si capitis & collæ dolor molestus esse pergat. Cælius Aurelianus etiam hoc audet in plurimâ stomachi querelâ

PRÆ-
PARAN-
TIA.

PYR-
GAN-
TIA.

& hinc vngit ex oleo calido. Si à suppressis Incubo sit mensibus, aperiantur venæ malleoli: aut cucurbitæ crurū furis affigantur ex Rasis suasu, qui eas loco venæ sectionis posuisse videtur. Aurelianus verò ex vtraque parte gutturis, quam Græci antheæna vocant, nos rumam. Quidam venam frontis & linguæ secāt. quod ages. dum prouisione totius habitū, plethoricis à causis premitur caput. Quin cauteria à capite reuellentia proderunt. Præparentur succi ad exclusionem. Si à pituitā, eadem vsui etunt, quæ in epilepsiā. A vomitu & clystere, pareretur materia decocto calaminthæ, thymi, thymbræ, chamædryos, chamæpyt., melissæ, anisi, præoniæ, betonicæ, inulæ, seminum citreorum, macis, nucis myristicæ, caryophyllorum. Scribonius Largus & Marcellus laudant hyssopum & marrubium. Addimus his oxymell, syrupum stæchados, menthæ, absinthij, marrubij, hyssopi. vel propinamus mulsam cum hyssopo, origano, & talibus. Si fuerit à sanguine, offeres decoctum fumariz, lupulorum, ceterachij, capillorum veheris, boraginis, cassutæ, florum cordialium, passularum, sebesten. Adiciamus syrupum de cichoreo, & de bizanzijis. Si à melancholiā, mitigetur illa decocto buglossi, scabiosæ, fumariz, florum cordialium, radicum iapertiuarum, corticis tamarisci & caparorum, radicis præoniæ, inulæ, glycyrrhizæ, seminis anisi, melissæ, passularum. His consocia syrupum fumariz, byzantinum, & de epithymo, de scolopendrio, de cichoreo, vel mel rosatum. Parata materia, aperitque viis, excludatur. Si à pi-

uitā, vomat ilico, & enemate vtatur diaphœnico, diacarthamo, diaturbith cum rhabarbaro, electario. Indo, pilulis de agarico, & coccis: nam has laudat Razes: ellebori extracto. Cum à sanguine, diacatholico, manna, fumariz, electario de ptyllo, & talibus purgamus. Vbi à melancholicā materiā vitium, fouetur, purga senā, epithymo, myrobalanis, diacatholico & hamechi, cum decocto melissæ, pilulis de fumariz, accipe foliorum senæ semunciam: mace- rentur in diluto fumariz & anisi: colaturā vncijs quatuor adde syrupi de epithymo vnciam: de buglossio semunciam. tandem ad elleborum extractum eundum. Postea roboretur caput. Quando pituitæ vitio malum enatum fuit, hæc exclusā, sumat conseruam rosmarini, vel calendulæ, lauendulæ, electarium exhilarans cum conseruā menthæ. sumat hæc sub noctem. sub auroram verò propina theriacam, mithridatium, auream Alexandrinam. Commendant veteres præoniæ nigra si quis acceperit grana quindecim, trita & mace- rata in aqua præoniæ. hæc dantur quatuor horis ante prandium; & id agat integro mense. Præterea decoctū guaiaci & sassāfras vtiliter præscribitur cum præoniā. Accipe theriacæ drachmā, angelicæ scriptulum, aquæ angelicæ, & cardui benedicti cuiusque sescunciam: fiat potus. vel aquis illis adde aquæ theriacalis drachmam. A sanguine si fuerit incubo, sumat sub noctem poma aurantia, myrobalanos conditas, cum semine præoniæ & coriandri. A melancholiā enato malo, vtatur conseruā boraginis, melissæ, cicutis conditis cum cor-

ROSOR.

IGUR
CITAS
VIR

CAS
SICOND

T O R T
C A.

cū cortice, cornu asini Indici, bezoar.
Foris admonet Caelius Aurelianus
diachylon, & diameliloton, & dro-
pacem. Accipe picis partes quinque:
olei spica vel mastiches, partē vnā;
calidē admoneatur, sed ne pertina-
ciū hāreat, detrito linteolo impli-
cetur. Si incurrit à nocturno frigore,
oleo rutino, costino, laurino, anethi-
no vngatur caput. Sacculi fingantur
indito rosmarino, chamaemelo, ste-
chade, caryophyllis, mace, styrace
calamita, beniouino. Quodsi ab hu-
mido aëre immineat, illinatur caput
masticino, absinthino, adiecto ca-
ryophyllino. Aurelianus stomacho
etiā admonet lintea ex oleo calido,
caput etiā purgetur gargarismis
ex decocto hyssopi, cum oxymelite,
masticet pyrethri cōditam radicem.
Infantuli hoc malo occupati gemūt
ac quassantur dum dormiunt, ex-
cussi mox somno giulant atrociter;
calor & color illis alienus est à na-
tura lege; anima quē foetet. Casti-
getur improbum lac qualitate vel
copiā, ne contumpatur, desinat quē
stomachum vellicare. Cibus omnis
extra noxam sit copia, & vi suā, du-
ros vitet cibos, & etiā vinum. Si
purgandus, id fiat melle rosato. Ven-
ter foueatur decocto absinthij, &
rosarum ex vino rubro: etiā cera-
tum stomacho admove. Corallum
rubrum appendatur ventriculo, in-
sperge quid pulueris archon vel dia-
moschi cibus. Victus ratio eorum qui
hoc malo inequantur, hoc modo
ineatur. Loco dormiat modeste cali-
do: vitet nebulosas sedes, fugiat Solis
æstum, Lunæ radios, gelu, ventum,
ignem, fumum. Victum tenuantem
& incide ntem præscribit Razes, ybi

à pituita, imò Caelius Aurelianus
diatrio illis imponit; & hinc cibum
simplicem, facilem, paruum, forbi-
lem. quin, auctore Aeginetā, tenui
qui victu vtuntur, ab hoc liberi sunt.
Larrante itaque stomacho cibum
ineant, fugiant cibos duos, & vete-
rem carnem bubulam, & certinam,
grandes aues, & in aquis escam ca-
ptantes, oua frixa, cateum. Cæna sit
fragilis; & à flatulentis abstineat.
Condiantur cibi betonica, maiora-
nā, rosmarino, &c. Vtuntur carne
vitulinā, vernecinā, auibus monta-
nis, piscibus saxatilibus, capparibus
ex oxymelite. A cænā, vt arceat va-
pores, partem accipiat talis edulij:
Accipe diacitonei, conseruæ rosa-
rum, singulas seseuncias; coralli pul-
uerisati drachmā; coriandri drach-
mas binas; seminis pæoniæ drach-
mam; macis, cinnamomi singulos
scriptulos; addi possunt semina cu-
minantia, mentha, caryophylli. A
sanguine si sit, dehortandum erit à
dulcium ciborum esu, & à vini po-
tur nam sanguinis copiam suggerūt.
Bibat melieratum hyssopites: qui à
pituitā fatigatur bibat cum radici-
bus incoctis ferniculi, & cereuisiam
mediocrem, in fine pastus non bi-
bat. Non accedat lectum nisi tres
horas à cænā, hoc est, cū in imum
ventrem dilapsus est cibus: nam ita
vapores non incurrent caput. Vitet
supinum decubitus; is enim caput
replet. Circa lectum sternatur ruta,
thymus, pæoniæ radix, lauendula,
nigellæ semen. Puer etiā ilico à
cibo non dormiat: mel lingat: & so-
lus non cubet. Venus vitetur. Exer-
citationem inferarum partium præ-
scribit Razes, & frictions. Densi

EMPI-
RICA.

pectinis capillorum decursionem, capitisque detorsionem præscribit Aurelianus. Collo gestet corallum, & prœniæ radicem, pyriten lapidem. lupinâ pelle tegatur noctu: ita mormonem hunc fugabimus.

CAPVT XXII.

De EPILEPSIA, seu morbo Comitiali.

NOMEN.

EPILEPSIA vocabulum sumit, quod sensum atq. mentem pariter inopinatoque apprehendat. ab ἐπιλαμβάνω, quod est apprehendo. vel quod ἐπιλήπτης à dæmone occupari crederent. Hac eadem de causâ sacrum dixere morbum, vel quod diuinitus putaretur immissus: siue, ut ait Aurelianus, quod sacram contaminet animam: siue quod in capite sit, quod sacrum templum est animæ, ut aiunt philosophi. In capite enim, dicit Hippocrates, nobis lætitiæ, voluptates, risus, lusus, maiores & anxietates, sapientiâ & intelligentiâ, cognitio turpium & honestorum. quasi dicat, natura est diuina; ea autem maximè elucet in capite.

De morbo
sacro.

Aritam.

10. lib. 1.

*insu-
rabilem.

Verum & aliâ ratione hoc nomen habet, aut ob magnitudinem (omne enim magnum, sacrum dici consuevit) aut quod non humanâ ope tolli queat, sed diuinâ: aut quod dæmone correptus homo esse videatur: aut ob hæc consociata, morbus sacer appellatus est. Veteres etiâ νόσος μεσάρη appellauerunt, Sonticū vertit Gellius. vocant & ἡγεμειν νόσος: quod *πὸ δυνάμεως σημαίνει significant. Hippocrates etiam πειδικὸν νόσον nominauit, utpote solene pueris madidioribus. Quidam Elephantiasin appellauerunt, à magnitudine. Plurimi Lunaticum

dixerunt, quod lunâ sub Sole latente nati, hoc occupentur. in sacris literis lunatici dicuntur quorum morbus lunæ ascensu increseat, quod diabolus lunaria seruet tempora, ut creaturam infamet, in creatoris blasphemiam. ita δαιμονίζεσθαι appellantur σαλῶσαι ἑμῶν. & luna præest frigenti humentique naturæ. Latini etiam morbum caducum, & comitalem denominauerunt: quod in comitiis & hominum frequentia maximè inuadat. Deterri-mum genus morbi. Plinius suâ ætate (quod nec iam insolens) ad nomen epilepsiae despui suctum scripsit. Quæ trepidatio doctissimo medico Aretæo hanc sententiam expressit: Varium & portentosum genus morbi est epilepsia, terribilis utique, in accessionibus peracutus & perniciosus, quâdoquidem accessio vna hominem rapuit. At si vim morbi ferat ager, molestè tamen vitam ducit inter scditates, ignominias, & dolores. Nec facile recedit, sed ætatibus melioribus, & pulchriori tempore viger. Triste spectaculum, turpis & eius finis, cum spontinâ alui & vesicæ solutione. Exhortesco quoties laboriosum & periculi plenum malum in mentem venit, eiusque scditas, & calamitatis opprobrium. Si se in accessionibus spectarent agri, & quæcumque patiuntur cernerent, non vltimam vitam ducere tolerarent. Verum quæ singulis atrocias scdæque insunt, sensus priuatio intuendi que sublata facultas abscondit. Tam scdâ calamitate Aristoteles solū hominem inter cuncta animalia rapi dicere videtur, ubi quærit, Vnde sit quod vni animaliam cunctorum, oculi per limitatem deprauen-

Calami-
tai hunc.Solui bo-
mo an epi-
lepsia ten-
etur.

10. *Lib.* 23. deprauentur. Plinius verò coturnices damnatas mensis prodiit comitialem propter morbum, quem solæ animantium sentiant, præter hominem. Eadem ferè Iulius Solinus in Polyhistore. Plutarchus caprâ etiam hoc morbo tentari refert, proptereaque veteres sacerdotes, eâ, vt morbidâ abstinuissè; quod gustantibus, aut tangentibus modò, aliquid morbi eius affricetur; & qui eo tenentur morbo, similem capellæ vocem ædunt. Est autem Epilepsia, iniussa vniuersi corporis conuulsio, cum læsione sensuum atque mentis, quam ædit cerebri proritati contractio, mox spinalis medullæ, & inde neruorum omnium, motui atque sensui præfectorum. Dixi esse Conuulsionem. est enim spasmus totius corporis, non tamè perpetuus. variè, modò hæc, modò alia mouentur, nonnunquam cuncta simul inæqualiter quatuntur. vnde Razes inquit, in terram subitò cadit, ac conuellitur. Dixi, Vniuersi corporis, subiectum tamen morbi est cerebrum: at symptomatis subiectum est totum corpus: nam morbus est conuulsio sinuum cerebri, oppressio cerebro in concussione ad excussione; vnde conuulsio vniuersi corporis per contractionem *ἡ μὲν πρὸς τὸν*, id est, propaginum, qui tamen nerui *ἡ δὲ τὰς μεμברὰς* non affliguntur: cùm, cerebro ab iniuriâ vindicato, membris ilico vsus redeat. Dixi, Cum læsione sensuum atque mentis, vt discriminaretur à tetano & eius ideis: nam epileptici non audiunt, non sentiunt, ne quid circa illos sit meminere: nam his ratio & memoria læditur: quare, caligante animâ, non vident, statumque

sensus, vt loquitur Theodorus Priscianus, penitus alienat, inde enim dicta, quòd sensum atque mentem pariter apprehendat epilepsia. Non itaque sentiunt, quia spiritus eò non perueniunt animales: vel quòd communis sensus sit caligine obductus, ob nimiam cerebri compressionem. id ei euenit quod homini cogitabundo, qui prætergrediuntur familiares, quamuis apertis oculis, non videt, locumque ad quem tendit præterit: occupata aliòque conuersâ mente. nam, vt scribit Quintus Horatianus, mens à propria sede exterminata, grauiùs attentatur: vnde antiquiores sub religionis cuiusdam imagine, sacram passionem nominauerunt. Dicit quis, per vnum neruum cùm defertur sentiendi & mouendi facultas, non poterit motus persistere, sensu extincto. Respondeo, vt sensio fiat, duobus opus est, alteratione instrumenti, & huius alterationis perceptione: at hinc sensus communis præpeditus est, & alterationem in instrumento factam non percipit. Dices, Auicenna ait sensum non prorsus tolli. vult dicere quòd actio cõmunis sensus impedita est, etsi prorsus extincta non sit, vt dormientibus. In definitione scripsimus hanc edi à cerebri proritatione. illa etenim proritatione contrahitur cerebrum in semitangustiam, ab illâ viscosâ materiâ, vel aurâ malignâ & venenatâ: ita ex corrupto semine circa locos, sursum quid effertur. illâ malignitatem cùm abigere à se nititur cerebrum, in semitangustiam se arctat: nam hæc nasci potest à subsidentiâ, vel obstructione. etenim asserit Galenus cerebrum non aliter expellere posse

DEFINITIO.

Explicatio definitionis.

Galen. 3. lib. aff.

posse ac ventriculum. Adieci definitioni, Spinalis medullæ: cuncti fatentur sinus cerebri anticos & posticos in querela esse. sed Galenus sexto Epidemion penultimo Aphorismo, præter hos sinus meminit initij spinalis medullæ. verum hoc locum solum habet in contumaci epilepsiâ, quæ per idiopathiam solum enata fuit. Sed semper hic affligitur cerebrum: dum enim Sol splendet, luce eius totus mundus non fraudatur. Sed dices, cerebrum tamen non sentit: igitur non proritabitur ad motum. sed quæ exactè sentiunt, sunt sensus principia: talia membranæ. Respondeo, propriæ qualitates rerum quarumlibet comites sunt substantiarum, quarum sunt propriæ qualitates: at medullæ nervorum proprium est ut sentiat & aliis sensum præbeat: Ergo cerebri etiam medulla sentiendi vi prædita erit: nam eiusdem est cum nervis substantiæ: solâ siccitate & duritie differt. Quidam verò membranæ accurate sentiunt, non probat sensus esse principia: sed apta esse docet, quæ hoc modo sensus vim recipiant. Ut quod aqua validè humectat, id Peripateticis non persuadebit aërem non omnium humidissimum esse, quamvis non æquè conspicuè humectet ac aqua. Si verum est cerebrum non sentire, hoc fieri potest ineptitudine instrumenti: nam valdè humet. Si dixeris optimè ad sensum comparata esse instrumenta humida: dicam, non quantumcumque humida esse debent, sed symmetriâ quadam. Nec sentiunt membranæ, nisi nervos alitundè recipiant. nec nervi in se & ex se has vires habent: sed à cerebro

continuò accipiunt: eo modo ut aërum lumen à Sole. sed sunt instrumenta & vehicula facultatū & spirituum quæ fluunt ex admirabili cerebri fabricâ. Nec spiritus sua substantiâ, sed quoad est perfusus radiis animæ, sensum adfert membris. Et Galenus non inficiatur ventriculos cerebri sentire: nam inquit quosdam actia attracta, in profundo cerebri sentire. Addidimus definitioni, Inde nervorum omnium: non quod hæc convulsio epileptica sit nervorum convulsificâ causam intra se habentium, nimirum repletionem vel siccitatem: sed quod, ut ait Aurelianus, afficiatur omnis nervositas, sed principaliter caput. Hæc de definitione: nunc ad causas. Morbi origo est mirabilis, inquit Aretæus, & præter hominum opinionem, quippe nonnulli hominibus flagitiosis à lunâ immiti existimant. Variè & doctè de eius causâ disputat T. Erastus parte quartâ contra Paracelsum, & D. Scheekius fol. 9. Disputationum physicomedicarum: hinc qui subtilibus delectantur hauriant, nos breviter quæ curationi opportuna sunt adferamus. primumq. focum mali exploremus. Totum corpus concuti hoc in malo diximus, ac sensus lædi: itaque principium sensus & motus, nimirum cerebrum affligi consentaneum est. In cerebro tria spectantur, membranæ, cerebri substantia, & sinus, in sinuum affectibus, motuæ facultatis actiones corrumpuntur: sensitivæ auferuntur. Ergo morbus qui lædit erit in malâ conformatione, nimirum in cavitare angustiore redditâ. Hæc autem angustia sinuum cerebri, nascitur ab obstructione, vel à subiden-

Lib. De
ed. m.
strument.

C A V.
S A Z.

subfidentiâ. Obstructio nascitur ex humoribus vel vaporibus crassis.

3. Loc. aff. 1. Hoc est, perpe- tuô autê hûc affe- ctû nasci ex crasso succo ar- gumêto est; quôd & (ubi- tû fit, & soluitur confes- sitim.

Plerumque, inquit Galenus, ex humoribus crassis: vbi ait, *αἰεὶ δὲ διὰ πύχθυον χυμὸν γίνεσθαι τὸ πύχθυον, ἐν δὲ ἐκφυττατὸν δὲ ἐξ αἰφνίδιος αὐτῶν τὸ γινέσθαι, καὶ τὸ λύεσθαι. Hæc verò crassa materia est pituitosa vel melancholica: nec enim necessitate quadam vapida est. potest tamen causa huius mali esse vapor copiâ, vel qualitate, vt crassitie gelidaque vi molestus. Quin haud opus est vt ipsi sinus à materiæ copiâ semiobstruantur: verum satis erit materiâ insedisse parietibus sinuum atque illis inhæsisse: inde enim pro- rritatûm cerebrum, nititur se suo- rumque sinuum parietes vindicare; eaq. in concussione fit vt conuiueant sinus. Hoc modo accepta Galeni sententia facillè retûdet Auerrhoem, cuiusque alleclas neotericos alioqui doctissimos homines. Auerrhoës ait, Si surgeret ex crassâ materiâ, non tam promptè excuteretur: ergo à flatu mordaci & fumo suscitabitur. adnectit doctissimus Fernelius, non solâ succi copiâ epilepsiam inferri, ni accedat qualitas praua: nam, inquit, in sopore eius copia circum- fluit, attamen is conuulsionis est ex- pers. quasi dicat, si epilepsia surgeret à materiæ mole, cur non potius ca- ros inde importabitur: nam in caro sinus ventriculi rigantur à materiâ frigida & humidâ. Addit & illud, cum celerrimè desinat vt apoplexia, cur nusquam obseruamus eam (ex- cusso humore in neruos) finiri in pa- ralytin? Auerrhoës sequitur Aristote- lè, qui ait epilepsiam fieri vt som- num, hoc est à vapore. quod sumsit ex Hippocrate De flatibus. Auer-

rhoës sanè decipitur, qui existimauit materiam epilepticam vapore dis- solui: imò solû à parietibus sinuum excutitur, citoque aliò transmigrat, ac ab adhesionē vindicatur. Ratio- nes Fernelij nullæ sunt: fit enim ca- ros, quia materia rigat sinus cerebri: fit epilepsia, quia figitur. Sed Ferne- lius ait, hanc in paralytin non face- sere. Sed doctissimus Erastus scribit id se vidisse: & D. Schenckius id in nobili matronâ se obseruasse narrat: quin Iacobus à Partibus dicit se sepe obseruasse in crisi totius epilepsia. & Auicenna scribit id sæpius fieri. & ipse Galenus interdum id euenire asserit. Itaque hoc euenit: quamuis id minimè viderit doctissimus Fer- nelius. Confectaria semper ferè apo- plexia est paralytis, quia est integra obstructio, nec æquè materia elidi potest vt in epilepsiâ: nam motu fraudati sunt, & expultrix cespitat. Præterea, materia epilepticorum si- nubus concepta, ad interna, vbi ner- uorum principia, repere nequit; sed ad externâ fertur. Quare si sinibus semiobstructis cerebri (quod antè fecimus) ἀποπλῆξας ascribere nolumus epilepticam conuulsionem, dicemus dum luctatur cerebrum vt hæren- tem parietibus amoveat materiâ, fit epilepsia, non ergo illa semiangustia ventriculorum fit ex solo materiæ infarctu: quia esset parua quædam apoplexia, vel motus accisus solûm inde proficeretur. hoc ita ratione fulcimus: Symptomata diuersæ spe- cieï, à morbis diuersæ naturæ pro- ficiscuntur: At motus deprauatus & motus abolutus sunt diuersæ specieï: Itaque & morbi. abolutus autem & diminutus sunt eiusedē specieï: nam

4. Tern. contra Pa- raelsum.

Obseruat. 187.

1. loc. aff.

7.

4. Act.

27.

obiect. crescit coacervatio, vt integram cerebro obstructionem adferat. Sed si à pituità & nō æquē à bile, cur Aëtius & Celsus prodidēre mares potius quā feminas hoc malo tentari? Respondemus, iuuenes ex victus ratione sūsq̃ deq̃ue habitā, laborant ex pituitā, & melancholia: at mulieres *ἀλαζονεύουσαι* habent, menses. Causa hæc nonnunquam est ex primogenia & hæreditariā quadam iniuriā, ex epilepticis parentibus tractum contagium, semine sanguineq̃ mēstruo hac calamitate fœdatis. Nam epilepsia hæc, vt prodidit Galenus, absque validā capitis imbecillitate incumbere nequit. & maxima pars seminis parentum à capite manat: ita qui immodicē libidinantur, caluescunt ac cæcutiunt. Hoc etiam scripsit Timæus Locrensis, qui ait medullam spinalem subiectam fuisse cerebro, vt per ipsam, tāquam per pronum aluicum afflueret materia conueniens semini & generationi. Facillē in pueris venit hoc malum, & maximē à crassitie lactis, & de vigiliis, fletu effuso, ac ob acerbos dentitionis dolores, maximē vbi infirmum fuerit genus neruosum, & ob voracitatem. Sed plerumque aduersa lactantis valetudo, temerat eam quæ felix lactentis erat. Quare puerorum epilepsia non solum ex semine parentum contagione quadam inseritur. sed tamen nonnunquam ex vtero ducitur, etiā integris intactisq̃ue ab hoc malo parentibus. Fœtus, inquit Hippocrates, in vtero interdum non expurgatur, vnde euadit spissior, crassior, & iusto excrementosior. hinc cum in lucem editus est, madores ore dimanant

naribusq̃ue effluunt, vel pueri viceribus circumfluunt. &c. Si ab ortu hæc illi euenerint, ab epilepsia illi non erit metus. sin mundus ab ortu perseuerarit, epilepsiam incurret. Hoc modo per protopathiam & idiopathiam obnaſcitur epilepsia. nimirum ex materiā crassā, vt ex pituitā, maximē in pueris, à voracitate: & in senibus interdum ex melancholia: nam hi interdum melancholici fiunt. Diximus epilepsiam nasci ex obstructione, vel subfidentia. obstructionem verò proficisci ex materiā crassā, eaq̃ue corpulentā, vel vapidā. hæcenus de crassā corpulentā. Fit epilepsia ex materiā vapidā; hæc est vel copiā vel qualitate in vitio. Vapor si copiā epilepsiam committet, hæc non surget à materiā calidā aut acri, sed à materiā pituitosā vel melancholicā. Hic vapor prodit à toto corpore, vel ab aliquā peculiari corporis parte, maximeque à ventriculo pituitā fatigato, vt verò infarctus fiat, opus est copioso vapore. De hac causā loquitur Auicenna, cum ait, Et multoties fit epilepsia sine spasmō sensato: idē quod materia faciens eam est subtilis, & operatur cum repletionē, non cum malitiā vehementi. Sed obijciēs, Si hoc verum, quid causis differet epilepsia ab incubo? nam hic nascitur ex crasso pituitosoque vapore, à ventriculo elato. Respondemus, necesse est vt illa vapidā materia epileptica se immisceat sinibus cerebri, ac vt figatur horum sinuum lateribus: quod in incubo minimē fit. quare incubus primū vestigium ponit ad epilepsiam. vel surgit hic vapor à toto corpore, vt in pituitosis interdum

*Apoplesia
in tegm. cerebri
obstructione*

*Alij generem
eius modis*

*3. Loc.
aff. 7.*

Aritus.

Dubium.

interdum febribus earumque crisi. Sed dices, cur quibusdam solum hominibus hoc euenit? Respondeo, **dispositio* causa est cerebri imbecillitas, vel quod sit *δυσκρίτων* cerebrum ob texturam membranarum nimis raram, vnde facile irritatur, quemadmodum ob imbecillitatem facile repletur. Hoc ergo modo epilepsia nascitur ab obstructione, à materiâ nimirum crassâ, vt à pituitâ, melancholiâ, vel vapore crasso copioso: sed quæ ab his succis prodit, est vera illa epilepsia, quæ fit per sympathiam & per idiopathiam, estq. grauissima. quam verò à copiâ vaporis nasci diximus, fit ferè per sympathiam, vtrique tamen infarctum quendam inuehit. Fit etiam epilepsia per sympathiam sine obstructuente materiâ, ex continentiâ suauum cerebri, his nimirum contractis à qualitate vellicante, eaque purâ, merâ, & malignâ, vt ait Auicenna; vel ab aurâ quadam tenui. Malignam enim hanc noxam cum sentiunt sinus, eam nituntur exprimere. Sed qualis illa praua qualitas sit, nescio: *ἀναισθητικόν* quiddam esse mihi videtur, mole sanè est minima, vi maxima. Hæc naturæ aduersa qualitas ascendit à parte aliquâ, in quâ virus latet, vt in abscessu diuturno, carie corrupto osse, ita à febris malignæ vapore si adsit cerebri *δυσκρίσια*. & à parte quæ foris est, nervosa, vt manu, crute. pessima est à pericranio. Non itaque omnis epilepsia consociatur veneno, sed hæc solum. si enim omnis epilepsia iunctum haberet venenum, in pueris & cunctis qui ab idiopathia cerebri laborant, nunquam desineret, sed

perpetuò à causâ veneficâ ocij nescia exacerbaretur. à vermibus etiam intestinorum hæc idea contrahi potest. hoc est à vapore mordaci, putridâ exhalatione, & fœtidâ virulentâque: vt à bitumine cornibusque caprarum vitis euenire videmus hoc malum. Sæpe etiam à ventriculo nascitur hæc calamitas, vnde vellicatione quadam siduant sinus cerebri. non loquor iam de vapore illo crasso qui ex pituitesciente ventriculo exspirat (nam de hoc antea egi) sed de prauo succo, vt euenit quibusdam gracilibus hominibus, hoc est, venis & ossibus amplis: his ieiunis influunt sanies biliosa stomacho sensili. nam maxima est cognatio stomachi cum capite. hoc contigit illi Grammatico. Sed opus est vt succi illi admodum corrupti sint qui à ventriculo hanc passionem mouebunt. corruptio etiam chyli insignis hoc faciet. Auicenna ait à cunctis abdominis partibus hoc tædium proferri posse: & à suppressis mensibus, aut ab humiditate in vterum effusâ. Breuiter, epilepsia ex protopathiâ cerebri, fit ex materiâ crassâ, vel per sympathiâ, ex venenosâ qualitate vel aurâ, ex parte nervosâ: vel ex ventriculo, à materiâ pituitosâ, vnde vapor crassus semiangustiam facit: vel acris succus vellicatione nervorum, qualitateque vel aurâ naturæ aduersâ subsidentiam facit sinuum cerebri. Haftenus de causis internis. Externe causæ sunt duplices, aliæ promptum faciunt corpus ad epilepsiam: aliæ iam promptum corpus impellunt in epilepsiam. Aurelianus plerumque de vinolentiâ, aut indigestione, vel contusione incumbere scripsit: Asclepiades

*Facilis
lapis

Epilepsia à
materia crassa
orta. i. p. 2. p. 2.
fit p. protopa-
thiam p. in ma-
teria
A vapore v
crasso p. 2. p. 2.
a vapore q. m.
Giate

3. Loc.
aff. 7.
et 2. Loc.
aff. 9.

5. Loc.
aff. 5.

Externa
causa.

elepiades verò percussu meningum.

Galenus ex nimio ocio huc abduci

putat: hinc enim succrescit cruditas

& pituitæ copia. Montanus duos no-

uit qui ex animi ægritudine in hanc

calamitatem tracti fuere, consterna-

tio subita. Pueri à terrore, vel atroci

spectaculo, aut à terribili sonitu, vt à

subito clangore tubarum in hunc

morbum interdum incidunt, maxi-

mè si habitiores fuerint. scribit enim

Aristoteles, pueros *δ' ἀγέδους*, id est,

bene nutritos & obesos, maximè

tentari spasmus. Vernus aër epile-

psiam profert: non æquè hyems:

scribit hoc Auicenna secunda primi,

vbi ait, epilepsiam Septentrionali-

bus non ferè contingere, quia sint

introssum sani & calore exuperanti:

quod si eueniat, esse atrocem, quia

causa sit præpotēs. Quibusdam cum

in lae venereâ vnguntur hydrargy-

ro, quid in autem incidit, quo tracto

in cerebrum, epileptici euadunt:

nam eius etiam vapor dissipat spiri-

tus animales: viden vt stannum &

plumbū in puluerem comminuat,

si his mixtum incādescat foco? Aliæ

sunt inter externas causas, quæ cor-

pus quod eò nutat, in epilepsiam

impellunt. vt nimius motus à cibo

si ineat ab his, quibus caput pitui-

tâ natat. Gagatis lapidis odor si cere-

bro hæserit, prostermit epilepticum.

ita quicquid caput implet, vt nimis

bonus vel malus odor, vt styracis,

thuris, bdellij, cornu cernui vel hir-

cini, bituminis: esus apij, & hepatis

hircini, & myrrhæ, ira, fames, vigi-

liæ, frigus, consternatio subita. Hæc

de causis: ad signa veniamus. No-

tum cunctis ferè malum. quidam

tendonibus conuulsis iactitant cru-

ra: id genus calamitatis, inquit Are-

tæus, non dissimile est iugulatis tau-

ris, ceruix incuruatur, caput variè

distorquetur. linguam magnam ha-

bent, periculumq. est, ne illam den-

tibus abscindant. vox eorum nihil

nisi gemitus & suspirium est. spu-

mam fundunt ore, & quatiuntur,

& instar caprarum vocem exilem

edunt. Sed maximè laborandum vt

imminentem deprehendamus, ne

subito casu periclitetur homo à præ-

cipitio. Hos, inquit Q. Horatianus,

ante commotionem aliquando ca-

sus occupat repentinus. Qui grauius

exagitantur, hi, imminentibus com-

motionibus, grauari sua membra

præsentunt, pigrescuntque, & osci-

tant, oculus ferocior euadit, dentium

stridor sequitur, præcordiorum cum

tensione à flatibus, confunditur vox.

insolens quædam obrepit obliuio

cum carebatiâ, vertigo, venarum

colli repletiones, inquit Aretæus. Et

cum iam iam imminet accessio, pro-

splendentia macularum marmoris

similia, marmatygmata vel marmat-

rygas Græci vocant, vel aranearum

callibus similia ob oculos versantur,

& quasi iris cæli præterita videtur,

aures sonant, scedum odorem sen-

tiant, & irâ percelluntur. Frigor qui-

dam interior, quasi à lapide vel ligno

verberentur. quare in nouo malo,

cum surrexere existimant aliquem

eos ex insidiis verberasse. præ oculis,

inquit Aurelianus, scintillarum fin-

gibilis visus circumferri sentiunt: &

oculorum adest intentio. difficilis

egestio ciborum. sudor roscidus ri-

genti corpore. dolor à tergo inter

scapulas. patiores in somno. expui-

tioncs frequentes. Qui plura velit,

DIFFE-
RENTIAE.

*Epilepsia à
sympathia
orta nō ē
vera convulsio
q̄ ex q̄ a p̄u
to p̄u q̄u
onit*

3. Coll. 1.
vlt.

6. Epid.
fine.

legat Aëtium. Iam ad differentias pergo. Differentiae epilepsiarum variae sunt, pro varietate causarum, & locorum in quibus stabulantur. Aut nascitur ab obstructione, vel à subfidentia sinuum cerebri. ab obstructione, à materia pituitosa vel melancholica parietibus sinuum adherente, aut à vapore crasso & copioso. quae fit à materia, est vera convulsio ex repletionem cum tensione (nam cum à sympathia oritur, illa abest) efficitque epilepsiam per *epilepsiam*. vel provenit epilepsia ex subfidentia sinuum. verum haec non est convulsio ex inanitione, ut voluit Averrhoës, sed per consensum. nam convulsio haec facilius abigitur, illa verò, quae à repletionem, agritur. Quare quae fit ab aura venenata, nec repletionem, nec inanitionem agnosceret sui causam: est tamen convulsio, qualis in singultu. Hinc est quod scripsit Avicenna, in epilepsia convulsiones fieri, vel ex repletionem, vel ex contractionem, ut excluderet inanitionem. Ab inanitionem enim fieri nequit, quia subito incumbit: ita non evenit spasmus ab exhausto. nec ad tantam siccitatem, integrā vitā, cerebrum pervenit. A loco affecto, vel afficiuntur tantum sinus cerebri, vel etiam initium spinalis medullae, vel cerebri substantia validius una affligitur. contumacior est, cum cerebri substantia validè obsidetur, ut scribit Alfaravius & Nonus. id ita accipe, ut semper tamen sinus cerebri praecipue in querela sint. Cum ex *epilepsia* est epilepsia, tunc & sinus & spinalis medulla affligitur, dum verò sinus soli afficiuntur, ex sympathia erit. Interdum à pa-

rentibus ducitur malum, interdum est accessorium. accessoria epilepsia est antiqua, vel nova, estque fortis vel debilis. à materia, vel materia crassioris expers. per protopathiam, vel ex aliis facta morbis, ut ex incubo, melancholia. est epilepsia quaedam periodica, alia periodi expers. Est acutum malum ratione paroxysmorum: longum verò si tardum fuerit motu. contagij est expers. Caelius Aurelianus à praefocatione vteri distingui ait, quod in ultimā accessions parte, non afficiantur spumarum fluore per os & nares. Iam notitas dicamus, quibus singulae causae arguantur. Quae signa praesentem, quae mox futuram denunciant, diximus. iam quae fortem & mitem, quaeque eam ab idiopathia aut sympathia enatam indicent, scribemus: unaque à quā materia surgat perscrutabimur. Fortem praecedit vertigo: vel dispendiam habet paroxysmus, cum totius corporis validā diuturnaue concussione, atque spumae reiectione: gravis est si paroxysmum exceperit diuturna refrigeratio & stupor ab exhausto spiritu animali. Mittem epilepsiam ostendunt paroxysmi mites, ratioque si ilico redintegretur, & argum morbi pudeat. Razes inquit, si semen excernatur, vehementis mali nota est. Maxima corporis conquallatio & convulsio, à materia eam esse corpulentā significationem dabit. nam à materia quae fit vapida, quae copia tantum in vitio est, non ita agitat. Num sit per idiopathiam, ita notabis. hanc praecurrit moror, obliuio, somnia anxiosa, carebaria, pallor, linguae balbuties, interdum vertigo, hebetudo omnium sensuum:

SIGNA
differentiarum.

6. Aph.
28.Trop. 4.
Disput.
contra Pa
racelsum.Galen. &
Aurel.

sensuum: nam his plerumque caput debile est, vnde facillè repletur, vt eum irascitur. grauedo adest, nam frigida crassaque materia hic vegetat. subitus timor, quia tenebrae miscentur spiritibus, nec vlla querela de aliis partibus est. tanta violentia mali, vt interdum, partem processuum cerebri abruperit, naribusque excluderit, inquit Erasius. Si à pituita, excluditur crassa & spumosa interdum, & in vtrâ quid fuso vitro simile, hebetudine corpus ignauescit, obliuio vexat, facies albet, res naturales fecundæ in pituitam sunt, in somnum sunt proni. Si fuerit à melancholia, tristes erunt ac taciturni, nisi quod læcum loquantur interdum: adde res naturales, & non naturales. si adusta sit melancholia, diu mente exuuntur, multa effutunt, vociferantur, ululant. Quæ à melancholia, habet mitiora symptomata quam quæ à pituita crassa oboritur. Si à parte inuaserit, ipsi agri clamant vt stringatur pars, & ipsi eam vellunt. Si sit à ventriculo, is in querela erit, & trahit ferè corpus: nam, dicit Auicenna, tremor cordis adest. credo eum illud Pauli reddere voluisse, *παλμὸς αὐτοῦ τὸ σπμάχον πρὸς ἑαυτὸν*. nonnunquam aderit nausea à pituita, & cardialgia à bile, maximè vacuo ventriculo, vomunt quidam bilem, alij pituitam. pituita satietatis tempore affligit: bilis, inediae tempore, adestq. oris amator, cardiognus, sitis, & calore aestuat corpus. pituita verò nauseam adfert. qui ventriculo sunt nimis sensili, ab acri si incurrantur succo, facillè trahuntur: sed hæc conuulsio non est tam valida, nec tam frequens, potiusque palpitationes &

tremores videntur. Tandem symbolis deprehendendum num quis epilepticus sit: vel si fuerit, num sanus euaserit. Induantur corio caprillo recenti, cadent, ac non curati se prodeunt. vel edant & olfaciant hepar hircinum, vel olfaciant cornu hircinum igni impositum, galbanum, myrrham, bitumen. quin, inquit Auicenna, interdum boni odores hos præcipitant; & etiam vigilæ: nam, exhaustis spiritibus, caput replent. validaque cunctæ animi concussiones hæc possunt. Naturâ itaque epilepsiæ cuiusque deprehensâ, videamus quâ arte excludi ea possit. Hoc symptoma cum ortum ducat ex conuiuentibus cerebri sinibus, nascetur hæc curandi notio, vt aptis remediis illa conuiuentia sese pandat. Et cum hæc conuiuentia auctorem sui agnoscat obstructionem vel subsidientiam sinuum cerebri, peculiaribus cuique horum medelis opus erit. Nam obstructio loquitur hic euacuatione opus esse, ad exhaustionem genitæ materiæ, quæ obstruit, & etiam ratione materiæ quæ est *ἡ γινώσκουσα*, firmandum cerebrum, ne secundum fiat in hanc materiæ generationem. Primum tamen totius corporis est habenda prouisio. Si materia aliunde inferatur, vt à toto corpore, vel ab aliqua peculiari parte, de his cura habenda: vt si à ventriculo veniat, is erit purgandus & roborandus. Quod si à materiâ sursum repente ac cerebro sese immiscente malum efflorescat, reuellatur in alias partes, & intercipientur eius aditus. & robur affletur parti, ne redituâ fecunditate nouam procudat materiam. Videtis quidnâ sit agendum: sed

NUM
CVRA
TVS.INDICA
TIONES
CVRA
TIVAS.ἡ γινώσκουσα
possit.

PRO-
GNOSIS.
1. Lib. 8.

dum, sed vnà videte, num mali vis hæc remedia contemnat, anve vires corporis etiam hæc admittant. hoc dicet prognosis. Si, inquit Celsus, simul totum corpus afficitur, neque antè in partibus aliquis venientis mali sensus est, sed homo ex impro- uiso concidit, cuiuscumque is ætatis est, vix sanescit. Si verò aut mens læsa est, aut neruorum facta resolu- tio, medicinæ locus non est. Sanè vsu & ratione compertum est, ægrè hoc vitij genus eximi. ratione, nam pars cuius officio vita carere nequit agra est: & cerebrum non solum sinuum infarctu affligitur (vt euenit in caro & in incubo) sed illa cerebri substantia quæ effingit sinus, maxi- mo percellitur malo. propterea si altius serpat in cerebrum hæc ægritudo, apoplexia calamitosa eam ex- cipit. Quare ratio loquitur, cõtumax hoc malum esse, siue idiopathiâ, aut infuso alicunde succo affligatur hoc malo cerebrum. propterea Galenus fatetur illum Grammaticum inte- grè sanari non potuisse. Si natalitia in vetustatem cadit, in mortem co- mitatur. Recens facillè antiqua (cùm mala per longas inualuere moras) ægrè eximitur. si tamen exstingui ne- queat, saltem mitigari poterit. Sed dices, Hippocrates affirmat conge- nitam ægrè eximi posse. sed Galenus libro sexto Epidemion asserit eam quæ à malè institutâ diætâ succres- cit, auxiliis medicis euinci: at con- generem vltro ab ætate domari. Re- spondemus, cõgenitos morbos ægrè excuti: nec hoc negat Galenus: sed ait epilepsiam à victus prauitate or- tam, vltro nunquam cedere: sed quæ annata est, etiam vltro naturæ vi abi-

5. De sa-
nat.

2. Præ-
t.

1.

gitur. quasi dicat, hæc mirescere po- test sine medicâ manu; at illa, non. Sed cur ætas remedio est? quia sic- ciora reddit corpora. Et cur quæ à mutatâ ætate perseuerat vel enasci- tur, non potest curari? quia causæ immanitatem denunciat, quæ id robur ætatis contemnit; talis est me- lancholica materia, Saturni filia. Si tamen superuenerit quartana, ante

6. Epid.

Ex 5.
Aphor.

men-
struorū
purga-
tio.

1. Lib. 8.

interdum

interdū tamen cū recens est, hominem consumit. Scribonius scribit viris facilius quā mulieribus remedium inueniri. A partu tamen mulieres deserit; nisi antiqua epilepsia fuerit. Hydropicis, inquit Hippocrates, quæ superuenit epilepsia, funesta. contrahitur enim appulsu causæ malignæ & proritantis, quæ à lumbis & ilibus cerebrum incurrit, quæ olim per menses vel hæmorrhoides emanabant. cū enim, inquit, mutuo certent inter se maleficientiā (quasi dicat, cū mutuas tradant operas in ægri perniciem: nam vix maior vis *ἀντιμαχίας* naturæ inferri potest, quā ab hac reginā conuulsionum: & hydrops effectam naturam indicat) tum verò, dicit, faciunt profusiores aluos: nimirum ex *ἀνωτῆς* ventriculi tracti in sympathiam cerebri, vnde lienteria. est enim ventriculus omnium *ὑποδόνος*, proptereaquæ cerebro omnium *ὑπερδόνος*. Mulieribus, dicit Auicenna, cunctisque quibus est sanguis paucus, hic morbus est acutissimus. & pueris sæpe ob acutū est exitialis: nam venas angustas habent, inquit Hippocrates: deinde cū venæ pituitam non accipiant, in cerebro permanet: & his nervosum genus imbelles est. Scribit ibi Hippocrates, quod pueri qui ab epilepsia euasere cum alicuius partis læsione, non iterum ab hac tentantur: nam fit via excrementis ad illam partem. Prodidit Aurelianus validam accessionem strabos oculorum cōtortione fingere. Peior est illa epilepsia quæ per idiopathiā nata fuit, modò æquē ac aliā progressa fuerit. Pessima est quæ recens continenter

& validè, cum anxiā respiratione recrudescit, & si desinat in altam quietem, nec à remediis sternuat, spumaquæ absterfa sæpius recurrat, cum stertore, immemorq. actorum si surgat: & si ex improviso concidit. Illud obseruatum, epilepsiam quæ fit ab humidiorē cerebro, in pueris cū vtero cōcipiuntur, diatā abigi posse. at eam quæ ex prauā diatā nascitur, non cedere soli victui; verū vt & ætas, & regionis mutatio concurrant necessarium esse. Auctor est Aretæus, hanc interdum vnā cum ætatis flore euanescere: sed & tum abiens, inquit, quosdam deformes efficit; pueros quoque pulchritudinis inuidiā perdit: aut manum inutilem reddens, aut faciem torquens, aut sensum aliquem prorsus auferens. Vno die interdum hominem perdit, ob paroxysmorum perennes exacerbationes. quod si assuescat malo, perpetuus efficitur nonnullis: nam ætatis florem cū excedit, commoritur: nec medicus nec ætas eam remouet. Interdum, inquit Aretæus, mentem in furorem adigit, & ita deiicit ingenium, vt interdum infatuentur: nam in melancholiam abit. est autem melancholia mentis: vt epilepsia corporis. Hæc itaque mala sibi inuicem succedunt. non quod sit successio causæ morbificæ in alterutrum, vt nimirum ægritudo mutetur in morbum, & morbus in ægritudinem, relicto priore foco; sed vtroquē malo & vtriusque foco superstitē, propagatio fit vnus ad alterum. nam epilepsia primigenia, ægritudinem parit animo, ex diuturno metu cadendi: hinc mentis demissio & veluti quædam infra-

h

ctio.

Lib. De
morbo
Sacre.Non est
ματαιότης
σιν, sed
ἄνυσις
σιν.

Ctio. Iacobus à partibus dicit se sæpius obseruasse, quòd ingrauidatæ mulieres hac minimè fatigantur: quas tamen expeditas à fœtu, imò quum his adhuc puerperalia fluerent, grauissimè afflictas fuisse. Aurelianus ait quibusdam primi partus tempore hoc malum abire. Refert Cælius Rhodiginus, Si à dextro morbus occipiat, difficiliorem esse medelam: siquidem dextra validiora sunt, eoquæ minus spei ad sanitatem relinquunt. tuncquæ dextræ auris crebriores fiunt tinnitus, morbo penitus adacto. Alia itaque grauior, alia mitior: generaliter tamen est maligna: & frequentius tarda quàm celer. In quâ stertor, stridor dentium; euersio partium faciei, vehemens iactatio torius, multa spuma, seminis effusio, inque ipso casu acclamatio, grauis ea est, & rarè curatur. vbi multa ex his absunt, lenior est. Ferè hoc dixero, qui primariâ epilepsiâ occupatur, ni fuerit puer, aut is, qui ex diatrâ prauâ in epilepsiâ tractus iam non admodum fuerit, nunquam talem curabis. Quare si victus ratio & adolescentia natiuam humiditatem cerebri non euicerit ad vicesimum quintum ætatis annum, & si impressa fuerit hæreditaria imbecillitas cerebro, vertigo quoque accesserit, & dyspnœa, cum comate & frigore torius corporis, vix depellitur. Si itaque curati malum posse exploratum sit, ad curandum id, nos studium omne conferemus. Veteres variis remediis hoc delere annisi fuere. Antiqui non Methodici, inquit Cælius Aurelianus, clysterem iugem atque acerrimæ virtutis adhibebant, medicamina vrinalia, &

cathartica per ventrem, & maximè hieram, tum capitis *παράλη*, id est, diuifuram, hinc escharoticâ, vocant ignis vsturam, item terebrationem testæ, vel arteriotomiam, vel eunuchismum. hæc omnia tandem reiecit Aurelianus, sed is confundere videtur curationem paroxysmi cum eâ curatione, quæ debetur præseruationi. Etenim curabilis epilepsiâ paroxysmo quædam debentur remedia: alia, cum eo expeditus fuerit, præseruationis causâ adferuntur. Admoneo in hoc morbo maligni quiddam esse, quod τὰ φωνὰ βονδῆματα interdum non admittit, sed & præsidia rectè instituta, diatrâmq; commodè præscriptam contemnit. Hoc tamen cum affirmo, nolim ad superstitiosa remedia, aut ad putidam carnem humanam sanationem relegare: sed ad antidora. Primum ergo quo modo paroxysmi tēpore transigendum sit, videamus. Tunc utemur iis quæ ascensum vaporum arcent, quæque reuellunt à capite; vt sunt enemata, ligaturæ, frictiones dolorificæ. Item quæ attenuant, vt naribus adferatur ruta vel saturiæ trita cum aceto: & sternutamenta & suffitus si ab idiopathiâ cerebrum fatigetur, vt elleboro cū iride ruffâ radice, & pipere. si à ventriculo, vomat haulto oxymelite, vel plumâ gulæ illato. Infunde aquam cerasorum, vel binas drachmas aquæ hircundinum, vel picarum, vel aquæ D. Langij. & auribus quid indatur olei cinnamomi, vel seminis saluæ, & colli vertebæ vnâque futuræ capitis hoc illinantur. frica fortiter vertebas colli; & sale confrica labra nam, vt ait Aretæus, nihil sperandum,

PAROXYSMI
tempore
quid agendum.

CYRATI
TIO.

Aurelia-
nus.

nendum, nihilque temerè facien-
dum. A violento motu seruari de-
bet. astantes manibus calidis nunc
caput atque frontem cum blandâ
fricatione, nunc collum ac gutturis
partem quam anthereona vocant
contingant: & alij manuum sum-
mitates & pedum teneant, & corri-
gant ea quæ raptu torquentur. Sed
tamen eam cautionem adhibeant,
vt mitigetur omnia accessione com-
mota, & non violenter atque con-
trario conatu reprimenda: sed absit
præcordiorum pressura. Frigescencia
corporis vaporari iubebimus; & ca-
lidis pannis thoracem vaporate atq.
inter scapulas, quod Græci meta-
phrenon vocant: lingua reducatur
& bacillo ab eâ dentes arceantur, &
mentum componant. vesica semi-
plena oleo calido pubetenus appo-
nenda. os aperiatur, vt spuma effluat,
eamque spongiâ expressâ aquâ ca-
lidâ detergemus: hinc caput foue-
mus iugiter. inelamamus vt excite-
tur. cum statum sumpserit accessio,
oleo calido plurimo lanis molliori-
bus infuso omnia contegimus, &
magis occipitium & maiores neruos
quos *trivertes* vocant, & gutturis &
ruræ partes, quas anthereona vo-
cant, cum temporibus & buccarum
musculis. Si tardat, leues cucurbitæ
erunt apponendæ stomacho, thora-
ci, & inter scapulis, & præcordiis. Q.
Hôratiânus vomitum cit pennâ, ex
oleo & nitro. Aëtius iubet vt obtortæ
ligentur partes, vngantur, & diri-
gantur; vique diducto ore pennâ
oleo imbutâ vomitû moueamus: &
rutam nates sentiant: Perseuerante
paroxysmo, castoreum infunde cum
aceto mulso. Si, inquit Aurelianus,

fiat in membro torpor vel punctio,
aquâ tepidâ foueatur. Accipe theria-
cæ vel mithridatij drachmâ, dissolue
in vnciâ aquæ vitæ, cum spongiâ
extremo baculo alligatâ fricetur pa-
latû & lingua: adde interdum quid
castorei. Semen præoniæ & rutæ in-
fletur auribus & naribus. vel sumat
cum decocto satireiæ, vel hyssopi,
mithridatij drachmam, cum semi-
scriptulo theriacæ, & granis quatuor
castorei. Themison, inquit Aurelia-
nus, in accessione, constrictione arti-
culorum vtebatur, nos etiam digitos
torquemus, fricamus. Sacculus par-
uus ex saluiâ & pulegio dentibus in-
terferatur, ne linguam amputent. Sin-
fuerit à ventriculo, euomat; dein
cum hierâ purgetur, postea vngueta
& emplastra stomacho imponantur.
Vngatur spina oleo lilino, costino,
vulpino. Rura contusa cum aceto
naribus indatur. facies rigetur frigi-
dâ. Pueros, inquit, Aretæus, ex lactis
corruptione, aut ex vehementi fri-
gore hæc labes si infestat, vomitus
illis proderit: penna oleo irino illita,
ac faucibus indita, in ventrem su-
spensus contineatur, & leniter ilia
comprimantur, id ad vomitum fa-
cit. Frigida membra lanis attritis
fouenda, distorta membra molliter
dirigenda. glandula ex melle & rutæ
semine supponatur. mel misceatur
cum sale, iride, pipere vel sinapi, &
infra tonsillas, vt deglutire posset in-
iicito. Aurelianus etiam iubet vt te-
gatur, & oleo foueatur, & mulsum
tenue instilletur paulatim: hinc lac
capræ, nam sugere nequit. Ita par-
oxysmus tollitur. iam cum euaserit
hunc scopulû, ne in tristem maleam
iterum impingat operam dabimus,

Pueri.

RATIO-
ne pra-
seruatio-
nis.

CHI.
AVR.
GICA.

Phlebotomia.

Cap. vlti-
mo.Aurelia-
nus.

pugnando cum causâ morbificâ. Præcautionis itaque causâ terna instrumenta medica in usum vocantur, chirurgia, pharmacia, & diæta. Transactâ accessione, inquit Cælius Aurelianus, adhibeatur phlebotomia. Thessalus statim id agebat, nisi tamen, inquit Aurelianus, sit ab indigestione: quare non nauseantem aut ructantem fumosas exhalationes, mordicationes, intestinorum inflatione fatigatum: vomitus tunc conuenit. Si duret duos dies accessio, prædicto periculo secamus, inquit, cum parum quieuisse viderimus agrum: vel, si omnino motu caruerit, cum se mouere incipiat, ut palpebras, hinc mulsam instillat oris: & secundo die dat cyathos duos vel tres mulsæ. tertio die oleo dulci vngit totum corpus, & aquâ calidâ ora fouet; & præbet puliculam ex pane. postea radit caput. ita transigit Aurelianus. Celsus sanguinem emitti debere ait, si nulla nervorum distentio accessit ubi concidit: si accessit, non vtrique mittendus est ait, nisi alia quoque hortentur. Sanguis itaque in epilepsiâ interdum commodè mittitur, & ipse Galenus libro De curandi ratione per sanguinis missionem epilepsiæ quoque meminit. Quare dicimus, si plethora adsit totius corporis, vena pertundatur. propterea Razes scribit, Si oculi & facies rubent, cum turgidis venis, soluatur vena. & Q. Horatianus frequenter admovent phlebotomiam. Antiquus medicus Diocles, in iis qui ex vinolentiâ vel carnali cibo istam passionem conceperunt, phlebotomiam probabat: antecedentes potius quam præsentis intuitus cau-

sas. qui verò ex corporis habitudine in eam passionem deuenire, potius probat humoris crassi detractionem & vrinalia. & Asclepiades olim phlebotomiam imperabat. & Serapion interdum phlebotomiâ, interdum verò pharmacia vtitur. Sed, ut iam desinui, plethora eius necessitatem adfert, maximeque id agendum in habitu corporis melancholico: nam is vix in mediâ exhauritur. Vbi verò aura venenata partis cerebri incurrat, non seca venam: nec etiam si fuerit à stomacho: & tunc etiam crebrius vomere replet caput. Si itaque vena fuerit aperienda, quâ copiâ sanguinem educemus? quam admittunt vires, & sanguinis vbertas. non tamè ad lipothymiam: nam morbum infert. Et quo tempore id agemus? ineunte suam historiam morbo. Themison ante accessionem id agebat, si ordo adesset; alioqui post. Sed quæ vena erit ferienda? proxima capiti, nisi menses vitium fecerint. nam in mensem suppressione tali soluat vena. Imò præseruationis causa aptè cruris vena aperitur: sin verò iam cerebrum vexari inceperit, cephalica. propterea suasit Aretæus ut venæ quæ in cubito, & frontis recta secantur. Auicenna tandem ad linguæ venam venit. sed intercurrent dies quædam fodiciones hæc. Si à visceribus adtollatur materia, media vena scindatur, suasore Aretæo. Razes malleoli venam pertundit, vel quæ in pollicem pedis excurret; & ex furis elicit sanguinem per cucurbitulas, dein ex axillari. Sed accuratè hæc distinguantur ratione plethoræ, & paroxysmorum. Si enim adsit totius plethora, nec in pro-

Aretæus.

Aurelianus.

C. 6. v. 2.

Vradinet.

cinctu sit paroxysmus, & si ab hæ-
morrhoidibus vel suppressis mensi-
bus ea enata fuerit, primum secetur
axillaris interna: dein malleoli ad
pedem vena: postea linguæ aut fron-
tis, & si hæmorrhoidum solemnitis
stricta sit purgatio, hæc concitetur.
Si venæ sectio non ferri poterit, ad
cucurbitulas deueniemus. has sca-
pulis, dorso, ac tandem occipiti ad-
mouebimus: etiam cruribus, coxis,
malleolis, poplitibus. Si sit ab idio-
pathiâ, capiti eas admoventi suadet
Aretæus. Si à parte aliquâ efferatur
aura illa, huic scarificatæ admoventur.
Aut cutis in vesicas attollatur ab
admodum flammula Iouis, vel taphia,
sinapi, vel cantharides incorporen-
tur theriacæ: sed tribus diebus antè
lac bibat, consultore Aretæo, nam
vesicam vlcerauit, & locus diu pateat.
Iepidium ad hoc munus celebrat
Alexander. Razes consulto vinculis
auram intercipit, & vesicas inurit, &
cucurbitas etiam admovent. Ita agen-
dum dum aura venenata in cere-
brum venit, redeo ad illam quæ suc-
corum fit vitio. Cælius Aretæianus
vult ut à phlebotomia focus admo-
ueatur, & inquit, abstineant à som-
no cum paucis potu, refectioq. agro
cucurbita occipitio apponenda, ver-
trici & temporibus cum scarificatio-
ne, & illinendi muscoli si agones la-
xantibus, usque ad diaphragma, &
vesicam & præcordia laxantibus ca-
taplasmatibus, oleo communi, vel cy-
prino, irino, & spongiarum euapo-
rationibus fovebimus. Eriotiones
occipitis ad ruborem maximè con-
ueniunt. Dropaces laudat Cælius
primò longè remotis partibus, hinc
vicinis, & patientibus, & sinapismos.

Sed vitanda quæ tetri odoris sunt.
dicit veteres non Methodicos ma-
nus ac pedes sinapissasse: & ante ac-
cessionem caput thaptia perunxisse.
id ille reprobatur, & potius mitiganda
omnia esse dicit. Sed tamen, ut pru-
denter scripsit Aretæus, nonnun-
quam opus est ignem capiti inferre.
imò ille perforat primam calvaria
laminam. Hoc modo itaque transi-
gatur. Cauterium inuratur intersti-
tio duorum musculorum, quatuor
digitos sub genu, foris, vel in brachiis
id fiat: hoc laudat Montanus: & is
encheiretesin docet. Consilio quadra-
gesimo secundo: hæc reuulsionis
agenda causâ: nam tanta copia ma-
teriae nonnunquam succrescit, ut ca-
piti sese confertim immisceat: pro-
silit illa ex labefactatis visceribus, ex
quibus perennis quædam succrescit
materiae vbertas. Aut, si perpetua
adsit materiae congestio, occipitio
hoc imprimatur, nam in Italiâ pue-
ros vrunt titione in occipitio, duobus
vel pluribus locis, vel etiam in nu-
châ. siccat enim. Idem ferè refert
Herodotus, Libyæ populos quos-
dam facere. Si nihil hæc cauteria
iuuerint, tandem, & ultimò ad com-
missuram coronalem venimus, cum
nimirum idiopathiâ omnino fati-
gatur cerebrum, vel hæc cantharides
suffecerint, & fluant dies sexaginta.
De paracentesi vide Paræi Chirur-
giam. Sed cautio adsit, ne vlla fiat
vltio aut sectio, nisi post plurimas
repetitas purgationes, modò non
urgeat morbi vehementia. Quidam,
si illæsa sint ea quæ ab anticis nervis
mouentur, ut os, lingua, oculi, illi
vertebræ cauterium imponunt, unde
nervus conuulsi membri derivatur.

Lib. 4.

9. Lib.

24.

Quodsi à collo infra totum corpus conuellitur, à tertiâ ad quintam vertebam cauterium inurant. Ceruici, & post aures, & in collo prope scapulas vesicatoria admota prosunt maximè his, quibus causa morbi in partibus capitis externis sensim subnascitur: vel aliunde adrepès sensim ibi confederit. Quibus verò in ventre, iliis, inguinibus, femoribus causa delitescit, cruri inseratur cauterium.

PRÆ-
PARAN-
TIA.
Folio 126
secunda
pagina, &
fol. 128.

Haftenus de chirurgicâ curatione, iam ad alia. Remedia quædam eommodè præscribere videtur D. Gesnerus libro tertio Epistolico, cum scribit Forero. In curatione vide quæ sit ætas laborantis: nam si infantilis fuerit, ad nutricem præcipuum curationis studium verti debet, hæc vtatur plurimo hyssopo. nam iam de Præparantibus agimus, mox in reliquorum remedium serie etiam puerorû meminerimus. Detur pueris lac cum melle despumato, & si ei adsit creber vomitus & animæ fœtor, deterge pituitâ cochleario mellis rosati à somno manè: & ventri tunc imponatur emplastrum ex mastice & absinthio cocto in aquâ & oleo. Nutrix à vino abstineat: vt enim id adutorum capita ferit, ita & lac inde genitum pueri caput inuadit. Quidam his propinant coagulum leporis cum melicrato, & addunt scriptulum visci quercini puluerisati tenuissimè. laudo mel despumatum cui immaduit hyssopum, prœoniæ maris semina nigra, & viscum, & bibat nutrix mulsûm, & si habitior sit, carniûm esum vitet aliquantulum. si ex cachexiâ illa laborat, erit inutilis. Alioqui si crassius eius lac fuerit, tenuantibus vtatur, vt fœni-

Pueri ut
preparan-
di.

Trallia-
nus.

culo, anetho, aniso, rutâ. his viri-
dibus; nam sicca, nimis tenuando
menstrua concitant: quo nihil est
calamitosius, accidit enim lactis co-
piam, & venus fœtore inquinat lac,
& macrum id reddit: quod bonum
esse debet consistentiâ, colore, &
odore. nec illis propinentur nigra
prœoniæ semina, nec eius radix, men-
ses enim euocant. Si non sit infans,
præscribemus poriones ex semini-
bus nigris prœoniæ maris eiusque ra-
dice (modò non sit ingrauidata mu-
lier, nam concitat menses) primulâ
veris, rutâ, hyssopo, pêtaphyllo (quod
maximè aduersatur epilepsîæ), nam
de eo prodidit Auicenna, si triginta
dies cum vino bibatur, epilepsiam
curari: vel ex stœchade, pyrethro,
origano, acoro, aristolochiâ. dulco-
ramus melle rosato, syrupo de stœ-
chade, oxymelite: si melancholescat
materia, syrupo de epithymo, de po-
mis, cum decocto thymi & epithy-
mi. Conuenit etiam saluia agrestis,
betonica, prassium, flores rosmarini,
& stœchados; radices asparagi, inu-
læ, acori, semen rutæ, baccarum lauri,
à prœoniæ seminibus rubris abstine,
nam astringunt: agni casti, piperis;
adiice glycyrrhizam cum passulis. In
pituitosâ materiâ si neruosum genus
fuerit robustum, propina oxymel
scilliticum: sin nerui infirmi, dabis
mel scilliticum: & maximè si à me-
lancholiâ fuerit. nam acetum & ner-
uis & melancholiæ bellum indixit.
Dabimus mel ad vncias duas. Sed
diu persenerare debet in eius vsu; vel
ad dies quadraginta. Accipe radi-
cûm prœoniæ maris semenciâ co-
quæ ex aquæ libris duabus: dum
media aquæ pars exhausta sit, & in
fine

fine coctionis adiace hyssopi, origani, thymi, singulos pugillos (hæc inter cetera commendat Aurelianus) adde oxymelitis vel mellis scillitici sescunciam. bibat bis quotidie, diesquadraginta. Alexander affirmat se plurimos curasse decocto hyssopi: id hyeme exhibet cum oxymelite: æstate verò anethi decoctum. Accipe succi cardui benedicti depurati & ad crassitudinem cocti vncias quatuor: succi millefolij eodem modo parati vncias tres; sacchari albißimi vncias quatuor: coque ex artis lege: sumat alternis diebus cochlearium; iungat interdum scriptulum theriacæ. *Cautio* adsit ne vtamur quinque radicibus aperitiuis: nimium enim humores tenuant, & vapores excitant. Scribonius maxime thymum exhibet. Accipe betonica, stœchados, cuiusque seminipulum; seminis nigræ pæoniæ maris drachmā: visci querni drachmas binas: fiat ex aqua decoctio ad libram vnā: adde oxymelitis & syrupi de stœchade singulas sescuncias. à maiori coctione iungemus oxymel scilliticum, & syrupum betonicae compositum. Galenus pro puero epileptico quassatam scillam recondit in vase, in quo mel repositū fuit: pelle occludit, toto caniculæ tempore, quod est quadraginta dierum, Soli meridiano obuertit. deinde liquor qui è scilla defudauit excipitur, & melle addito dulcoratur: dantur paruulis drachmæ duæ, ad sex. Aliud: Accipe syrupum ex succo cardui benedicti, cum decocto cardui & destillatum cardui & millefolij, cum syrupo violato. Alij, ob vim siccandi, simos quosdam exhi-

bent, vt pauonis, cum distillato cardui & millefolij. quibusdam caninum stercus in vsu est. noui qui primum præbent aquam quæ vim bibit sabina; mox drachmam cranij asinini propinant ex vino hyssopi vel pæoniæ. Præclarè ad salutem facit decoctum ligni guaiaci cum violis: vel cum hyssopo & pæoniâ, aut betonica, vel cū visco quercino: vtatur quinquaginta vel pluribus diebus. Guttulæ quædam liquoris vitrioli si aspergantur decoctis, præclarè auxiliantur. Si melancholescat succus morbifer, vtamur boragine, fumariâ, absinthio, centauro, radice capparorum, aniso, pæoniâ, passulis, glycyrrhizâ; decoctis inde adiace syrupum epithymi, & de fumariâ. Corpore materiaque exclusioni paratis, purgantia in vsum vertemus. hoc est vbi viæ patent, & vi naturæ materia morbifica sit mitigata, & ad temperici consistentiæque mediocritatem redacta. tribus enim opus est vt rectè instituat purgatio; naturæ vi, meatuum libertate, & materiæ lubricitate. Aretæus ingentibus medicamentis atque valentissimis opus esse scribit: nam, inquit, sunt dolorum patientissimi. Sint sanè valida, cū ex idiopathiâ laborat cerebrum: nam hîc Auicenna elleborum propinat. sed tamen eâ cautione, inquit, ne frequenter ægrum cogamus in vomitum, dum epilepsia cerebri adest. Nec etiam frequenter purgandum: id enim exhaurit spiritus animales, vnde apoplexiæ metus: suffecerit singulis septimanis id egisse semel, ita etiam materia non nimis agitabitur. Si à medio corpore malum sit, videtur vsum

PV
CA
TI

vsu pilularum de laureolâ commendare Aretæus. verum Cælius, cui assentior, commendat elleborum longè à paroxysmo datum, sitque, ait, melle præparatum. tale nos descripsimus libro secundo Methodi nostræ ad praxin medicam: quod sine villis grauioribus symptomatis præclarè vacuat, vsuque hîc compertâ vi eius innoxia, passim vsurpatur iam apud nos, non sine maximo hominum commodo: nec memini vnquam frustra exhibitum fuisse. S. Deo fortunante tam præclarè hoc remedium. Tentatis itaque lenioribus, mox veniemus ad elleborum nigrum, deinde ad album. de quo ita Celsus, Ter aut quater eo vtendum, non ita multis interpositis diebus: sic tamen ne iterum vnquam sumat nisi conciderit. Aërius amplissimam colocynthida cauabat reiectâ medullâ & seminibus, vnde quaque pasta induebatur, vino dulci implebat, adiectis 4. foliis rutæ, & cinnamomi granis decem: seruebat vinum in calidis cineribus: per noctem relinquitur in colocynthide: postridie per linteum colabatur, & propinabatur. Mitioribus autem vicissim purga, nunc ventriculû, nunc hepar, nunc caput. Ventriculû (si inde suspicio fuerit) hoc modo, Accipe specierum hieræ drachmas tres: diaphœnici sesquidrachmam; hydromelitis vncias tres. sumat quinq. horis ante pastum. Ita interdum offeremus diacatholicû, electarium lenitiuum. Si in hepatis regione quid latitet, Accipiemus radicem acori semunciam; hyssopi, betonicæ, florum cordialium, stœchados, singulos pugillos: fiat decoctio ex aquâ:

Mitiora.

colaturæ infunde agarici recenter trochiscati drachmam, vel rhabarbarum: vel horum loco syrupum de cichoreo cum rhabarbato, vel syrupum de pomis, paratum cum foliis senæ. vel detur extractum agarici & aloës, cum syrupo de succo cichorei cum rhabarbato. Vel huic præscripto decocto infunde agarici drachmam, cum tantillo zinziberis: & rhabarbari scriptulos quatuor, cum tantillo cinnamomi; oxymellis simplicis drachmas tres; catholici drachmas duas: capiat in aurorâ. Sin querela maximè in capite hæreat, præscribantur pilularum cochiarum scriptuli duo: & statim superbibat aquæ pæoniæ vncias tres, cum vnciâ syrupi de betonicâ. dein quinque diebus paretur materia exclusioni, & validius tunc purga, adiectis granis aliquot trochiscorum alhandel: vt, Accipe pilularum cochiarum semidrachmam; trochiscorum alhandel grana quatuor vel quinque, ita dantur (vbi melancholica est materia) pilulæ de fumariâ, pilulæ sine quibus: misce semper quid castorei. pilulæ aggregatiuæ, hamech, cum decocto hyssopi & origani. Razes coccias pilulas maximè commendat, cum à capite nascitur malum. Vina purgantia describit Weekerus. In melancholicâ materiâ bene coquitur gallus verus, cum senâ, polypodio, epithymô, thymo, hyssopo, semine pæoniæ, passulis. Si fuerit à ventriculo, & nauseat, vomat: sumat vncias tres diluti raphani cum elleboro & aniso: cui adde oxymellis vncias duas: & penâ cum oleo irrita gulam. dein da hieram. mox emplastrum ex spicâ, rosâ, mastice, thuris cortice,

Fol. 393.

A ventriculo.

A parte. cortice, vino odorato subactis ventriculo imponit Razes. Si à parte surgit vapor, purgetur homo typhera Persicâ. si externa sit ea pars in quâ focus auræ malignæ, misce pilulas cochias cum pilulis de hermodactylis. Infantulus si laborat lactens, eius nutricula leniter purgetur prunis, mannâ, cassiâ, fumariâ, myrobalanis, rhabarbaro, agarico, senâ, diacatholico, diaphœnico. deinde sumat theriacam, mithridatium, conseruam anthos, inulâ, acori, mellissâ, diamoscum, diacastorium, oxymel scilliticum, vel quotidie accipiat cochlegare mellis scillitici. Si grandior fuerit puer, Accipe radicem & seminis nigri prœoniæ maris, singulorum drachmam; seminis contra vermes drachmam dimidiam; rhei electi sesquidrachmâ; mellis despumati vncias binas: vtatur cochleari vno semel vel bis septimanâ, postremâ lunâ, tempestate aultrinâ. Si à vermibus, sedes pueri melle illinatur. & accipe agarici semunciam, macera per noctem, exprime, & coque cum melle rosato: adde drachmas duas seminis prœoniæ maris: lingat puer per interualla aliquid manè. Poterit etiam puer purgari drachmis tribus mannæ: vel sytupo de pomis cum senâ. Vtatur puer lacte cum melle despumato. Infunde semunciam agarici trochiscati in aquâ decoctionis saluiæ: detracto agarico passulæ infundantur dum turgeant: & in nouo decocto saluiæ, hyslopi & prœoniæ coquantur; & dein expressæ coquantur ad mellis consistentiam. bimatum qui superant pueri hoc melle vtantur. Si à stomacho sit, vtatur melle despumato frequenter.

Mulier si laborat ob suppressos menses, effusioni eorum studebimus: nepitam & pulegium arida contundes, cribroque subtili excernes: repetes id, dum in pollinem redigantur: da cum melicrato & cinnamomo. si validius velis, iunge sabinam & dictamnium. hæc dabis dum in expectatione sunt menses. Euacuato toto corpore, ad peculiarem capitis purgationem veniemus. Fovebimus caput ex thermis. Errhina non validi odoris offeremus. Sternutatorium commendat Razes ex puluere radice prœoniæ tenuissimè contusæ: hic puluis naribus per pennam inspiratur. Apophlegmatismus cõmendatur ex pyrethrocum mastice & cerâ, fiant morsuli auellana mole. Vel ex mastice, cubebis, prœoniæ: contunde cum passulis. vel, Accipe pulueris cubebarum, masticeis, olibani, singulas semidrachmas; gummi tragacanthi dissoluti semunciam: fiant pilulæ ciceris formâ. Cælius Aurelianus laudat sinapi, piper, staphysagriam. & sternutamentum ex elleboro, pipere, castoreo, & ostrutio. non tamen, inquit, accessionis tempore: nam præstat soluere turbationem. & acetum quoque per nares reicit: nam, dicit, stringit cerebri membranas. Balnea sulphurea conducunt. eorum loco hoc sit: Accipe aquæ optimæ libras triginta; sulphuris igne non experti libras duas; aluminis semilibram: contunde illa crassè; bulliant donec spuma evanescat, ac coletur. Hoc alternis diebus instilla coronali suturæ. His peractis ilico hoc admoue: Accipe agarici non præparati semilibram; saluiæ, betonicæ, singulorum manipulos

*Menses
ut surgant
tur.*

*Topica
ex
peculiaribus
euacuata.*

manipulos tres: fiat ex artis lege decoctio, & exprimatur: hoc abluatur caput. quod siccatum illinatur oleo abrotani & amygdalino, pari modo remixtis. Gargarismus fiat ex decocto hyssopi, pyrethri, rutæ, cui iunge oxymel scilliticum. Cælius hoc facit ex sinapi. poterunt cubebæ adici, & passulæ. Semper remisce ea quæ epilepsiæ dicata sunt, ut pæoniam. Pulvis spicæ inspiratur auribus, quemadmodum pæoniæ naribus; & id perfectè curare hominem affirmat Arculanus. ubi ab idiopathiâ laborat cerebrum hoc agemus. iniicitur etiam naribus pulvis mustelæ vel hircinis, & auribus quoque balsamus. & oleum caryophyllorum. Audet Razes, ubi oculi & facies rubet, rigare caput oleo & aceto rosato. Fiant sacculi ex stœchade, rutâ, pæoniâ, maioranâ, iride, floribus chamæmeli, ligno guaiaco, milio, gummi iuniperi, nucis moscatâ. ex duobus vel tribus horum fiat sacculus capiti. Sed præstat pulveres inspergere capiti: ex iride & cypero pueris conuenit: & vnge prouectiores guttulis paucis olei caryophyllorum. vel cerorum fiat ex ladano, thure, succino albo, corallo rubro &c. Spinam dorsi moderatè calido oleo inunge: nam ea hic etiam patitur. Tandem, si per idiopathiam obsessum sit cerebrum, si euinci malum poterit, hac arte poterit: Fiat succorum tractio à centro capitis ad peripheriam: quod efficies emplastro, quod ponatur super magnam partem capitis, & maximè imponatur coronali & sagittali suturæ, capite raso. accipe ammoniaci dissoluti, cum pinguedine anatis, vel milui, aut humanâ, vncias duas; fer-

menti vnciam; sinapi subtilissimè comminuti semunciam; cantharidum semidrachmam; seminis pæoniæ drachmas duas: fiat emplastrum: hæreat dum rubescat & velicas faciat; dein aufer, & ex pinguedine milui fiat inunctio. postea iterum emplastrum apponatur: id toties vicissim fiat, dum exulceretur cutis: quæ per duos menses pateat. Alioqui optimum erit dera sum caput sinapismo, vel lepidio solo exulcerare. vel iberidis radix salso adipe suillo excipiat, & quatuor horis imponatur. Circa quartam & terriam cervicis vertebra hoc imponatur: Accipe sinapi puluerisati partem vnam; micæ panis albi tertiam partem: adde ficus, mel & acetum: addi potest euphorbium, sapo, cantharides. Vicis omnibus, cauterium imprimitur suturæ coronali: pateat ad duos vel plures menses. Si hysterica fuerit mulier vel prægnans, emplastro pro matrice tegatur venter. Si à parte expirat aura, à cucurbitulis emplastrum rubificans cum theriacâ illi imponatur. Si fuerit à puncturâ acus vel ferri, aperi ferro locum, ut effluat è neruo virus, & oleum rosatum in quo lumbrici coxere infunde. si dolor non adsit, iunge sulphur. Cum euasisse videbitur æger, ne restibili quadam fecunditate in nouæ materiæ generationem perennet cerebrum, illud roborandum, & ad pristinam vim flecti debet. Accipe seminis agni casti, rutæ, pæoniæ; visci querni, pyrethri, singulas drachmas; castorei semidrachmam: cum melle puro fiat electarium. Auicenna commendat hoc, Accipe seseleos, baccarum lauri, singulorum drachmas tres;

CORRO
SORAN-
TIA.

tres; aristolochiæ rotundæ, radicis præoniæ, cuiusque drachmas duas; castorei, trochiscorum scilliticorum, singulas drachmas: misce cum melle despumato: sumat cottidie cum oxymelle. Si fuerit materia melancholica: Accipe conseruæ melissæ, calêdulæ, corticum citriorum conditorû, myrobalanorû nigrarum conditarum, singulorum vnciam; specierum aromatici caryophyllati, diamargariti, seminis præoniæ singulas drachmas: misce cum melle scillitico. Theriaca est præstans remedium, cum decocto hyssopi, rōsmarini, saluæ, betonicæ, præoniæ, galangæ. ita & mithridatium. Alexander celebrat lapillos in hirundinû stomachis deprehensos, & in puluerem comminutos, hos propinat. & caninum stercus æstiuis caloribus editum. canis 14. dies ossibus nutritur. hoc vritur (calet & siccat) & spacio quinque dierum exhibetur. laudat etiam cranium asinum crematum. alij illud distillant, & præbent ad grana quatuor id distillatum, cum decocto præoniæ vel hyssopi. Alexander etiam offert pyrethri conditi cochlear per intervalla, donec vndecies acceperit. & vsu id commendatum esse asserit. id interdum cum melle contundit. Accipe cranij asini sesquidrachmā, pulueris præoniæ maris semidrachmam; mithridatij drachmam: cum syrupo hyssopi, fiat bolus; sumat septem horis ante cibum. vel, seminis præoniæ, visci, anisi, seminis betonicæ, partes æquas: cum melle fiat bolus. Condiuntur radices præoniæ maris. Conseruæ acori, stæchados, inula cōdita. Syrupus de pomis cum visco querno. Aquæ vitæ indatur

theriaca, præonia, helenium, stæchas, corallum rubrum, & talia: sumat cochlearium, & superdormiat. Accipe castorei, radicis præoniæ, singulos scriptulos: fiant pilulæ: & vna detur ad lecti ingressum. Manè vtatur oxymelle Iuliani cum aquâ anisi. Doctissimus Forestus describit ex Erasmo & Langio aquas quasdam huic malo dicatas, libro decimo, De cerebri morbis, Obseruatione quinquagesimaquintâ. vel hoc modo: Accipe visci querni, radicis præoniæ maris, singulas vncias: polypodij querni, epithymi (si melanchole scat) cuiusq. vncias binas; specierum laxificantis Galeni & de gemmis, cuiusq. drachmas binas; conseruæ, inulæ, capillorum veneris, anthos, singulorum vncias tres; aquæ melissæ, buglossi, saluæ, cuiusque vncias sex; seri lactis libram: comminuantur, & fiat destillatio in balneo: Accipiat sescunciam ter in hebdomade, & misceat quid aquæ theriacalis. Suffitus ex ligno aloës, caryophyllis, præoniâ, mastice, ladano: hoc tegumenta capitis imbuantur. Matthiolus oleum præbet ex facibus humanis. Mercurialis teritur cum sacchari æquali parte: macerantur in retortâ octo dies, & distillantur: huius olei datur manè drachma. Aretæus laudat castoreum ex mulsâ potum sæpe in mense, qui etiam theriacam & mithridatium propinat: nam, inquit, coctionem promouent, & vrinas cieunt. Illud ex Septimij Florentis apologetico est, in arenâ iugulatum nocentum sanguinem recentem de iugulo decurrentem, auidâ siti solitum hauriri; quoddam sic comitiali morbo remedia quæri opinarentur.

Fol. 199.

Humana sanguis an ciet epilepsiam.

narentur. Aretæus etiam narrat nonnullos se vidisse fiolam subitientes vulnere iugulari hominis, ac haustum cruorem bibentes: ô facinus, grande, inquit, malum, malo piaculo depelleret & num ita ad sanitatem peruenerint, nemo mihi, ait, affirmare potuit. Quin, inquit, quendam auctorem legi, qui humanum iecur epulandum proponebat. quin hoc Scribonius Largus proponit, qui ait, quosdam etiam esse, qui sanguinem ex suâ venâ emissum bibant. Quid diceret ergo, vel quò non fugeret, si nunc hæc monstra videret Psychogoras? Crediderim sanè hæc ex obscurâ Magorum obscænaque sagarum schola profecta esse: nihilque aliud, quàm aucupia Satanæ ad crudelitatem: vt hac umbrâ velent Magi sua scelera. Mirum enim quàm auide sagæ sanguinem & carnes humanas affectent. Refert Bodinus obstetricem magam exceptum in partu factum in aërem attollere assueuisse, ac ita clam Satanæ offerre: mox, cum adstantes quid aliud agerent, aciculam prægrandem capiti infantulorum impegisse. cumque dati terræ essent, cruisse, ac in tabum forbilem totum infantem coxisse, ita quadraginta vnum infantes ab illâ, nefario ausu, absorptos fuisse. ad quod alludit Horatius, vbi ait,

*Neu prænse Lamie viuum puerum
extrahat aluo.*

Nam, vt dixi, hæc lamie vel sagæ humanum sanguinem sorbent auidi-
dissimè. ita sectis faucibus Socratis (id sodalis Apuleij nomen est) accubantis ei atque dormientis sanguinem excepit lamia vase, & obduxit plagam: quod experrectus Socrates

se non sentire dicebat ludificabaturque, & postridie tamen vitâ defunctus est. Refert Philostratus formosissimam lamiam in suburbano Corinthiaco ab Apollonio Tiano repertâ fuisse, cuius amore Menippus formosissimus adolescens tenebatur, quæ fatebatur se iuuenum corpora deuorare, vbi ad summam sanguinis copiam deuenissent. Propterea iusto Dei iudicio in lupos verè mutantur magi quidam, restitibili ratione, ac in hominem redeunt. quod Septentrionalibus hominibus magis frequens euenit ultimis diebus Decembris. ita permittente S. Deo Nabuchodonozor in bœuem transformatus fuit, depascentē herbam annos septem, versâ pelle, pilo, vnguibus, formaque tota: dein figuram pristinam recepit. Quin ipsi magi & sagæ à Satanâ plectuntur in suis conuentibus, si nil tale commiserint crudelitatis. His in more est postquam Satanæ (horrendum commercium) fidem dederunt, ab ipso, eâ maximè nocte quæ inter diem veneris & sabathi, eâque quæ inter lunæ & martis diem interuenit, exportari, vbi illorum occulti nefandi. celebrantur conuentus, ibique hirci (qui diabolus est) posticam vel pudendam osculantur partem: mox auerso vultu in orbē saltant, & cum diabolis coeunt: hinc mensa sine sale (qui æternitatis symbolū) sternitur, & edulia ex humanâ carne parata importantur. hanc carnem coguntur sagæ adferre: mille suppliciis dignæ, quæ ita variisque sceleribus petunt Maiestatem S. Dei. Hinc puto astutū demonem medicinæ humanarum partiū intulisse vsum: vt hac nebulâ fucet

4. Lib. 8
De vita
Apollonij.

fucet magorū facinus, quasi ad morbos his vterentur. sed monuisse sat est: redeo. Pyrethrum cōditum præstans est remedium. Optimum quinetiam est electarium Rasis, modò, vt ipse ait, hic sanguis mali auctor non fuerit: Accipit pyrethri, feseleos, stœchados, singulas drachmas decē; agarici drachmas quinque; cardamomi recentis & acuti, liquoris cyrenaici, aristolochiæ rotundæ, cuiusq. sesquidrachmam: exprimito ex scillâ succum, & illum æquali mellis portione commixtum decoquito; illoq. exceptis medicaminibus, fiat electarium. indies æger manè, & tribus horis à frugali cenâ assumet nucis auellanae instar, cum cephalico liquore: & interim à crassis cibis abstinebit. Matthiolus, De hyssopo, illud commendat: Accipe hyssopi, marrubij, castorei, singulorum semidrachmam; radicis pœoniæ drachmas duas; assæ scriptulum. terantur, & cum succo hyssopi fiant cataportia septem: sumat cotidie vnum, horâ somni. Accipe succi cardui benedicti, millefolij, rutæ, melissæ, hyssopi, omnium vncias duas: cum saccharo coque ad spissitudinem: adde visci querni, radicum pyrethri, pulueris radicum quinquefolij, cornu cerui præparati, singulorum semunciam, cranij asini puluerisati, drachmas duas; mithridatij, theriacæ antiquæ, singulas drachmas sex; conseruæ lilij conuallij vncias duas; aquæ vitæ fescunciam: misce lento igne. manè à somno, & vesperti ante somnum capiat drachmam. Aqua florentis hyperici distillata. hirundines asperse castoreo, aquâque maceratæ totâ nocte, exstillantur. Guttæ aliquot

extracti castorei in aquâ vitæ, dantur cum decocto florum rosmarini, saluiæ, & betonicæ. Hactenus de curatione, iam de diætâ. Aër vitetur carbonum fuligine inquinatus. & lumen splendidū validè incurrens, & horrendi sonitus absint. Castiget aër folijs lauri, rutæ, iuniperi baccis, pœoniâ, ladano, caryophyllis, saluiâ, rosmarino. Sed caue ne vapor nimius caput repleat, aut materiam exagitet. igne interdum luculento altera aërem. Iubet Auicenna vt vitet capitis frigus & calorem. Olfaciat sæpe nigellam. Finem epilepsiæ iuuenibus adferunt, loci, victus, ætatis mutatio, hæc in calorem & siccitatem transferri vult Aretæus, Nam si victus in quo morbus alitur desierit, non vterius hominem infestat. Victus sit tenuans, siccans; & copiâ mediocris (dum non sit ab inediâ, qualis illa Grammatici fuit) nam plenitudo & inedia caput grauant: quare cum allatrante ventre non colluctandum. A frigidis & humidis abstineant, & ab omnibus, inquit Razes, quæ plethoricis causis caput replent. Condiuntur cibi pipere, fœniculo, mace, caryophyllis. Carnes sint assæ, vt turtures, turdi, montanæ anes maioranâ alteratæ. Auicenna cauendum monet à petroselino. abstineat etiam à leguminibus statuisque cunctis, & à piscibus qui crassos succos gignunt. quinetiam lac dulce & pingue vt vitemus edicit Auicenna. Ad mensæ initium veniât folia rutæ viridis, maximâ enim vi siccandi & absumentis madores vegetat teste Hippocrate. in postremis epulis laudatur biscoctus panis, & radix eryngij melle condita. Par-

DIAB-
T.A.2. Aph.
45.Lib. 2.
De morb.
mul.

cissimè potet, & à vino potissimùm vesperi abstineat: & omnem crâpalam fugiat. Si stomachus in vitio fuerit, cottidie vult Auicenna ea porrigi, quæ ei stabilimentum adferant: sintque cibi euchyini & eupetii. Galenus in consilio pro puero epileptico iubet vt liberali manu cœna præbeatur: at prandium accedit: Auicenna contrâ: quid dicas? dico Galenum ad mōtes puerorum collimare, qui die somnum etiam captare solent. Date in prandio copiosorem cibum: nam minimè caput repleti debet: maximè autem repletur in somno nocturno. Liquamenta fabricentur ex aceto & cymino. Laudat Aretæus, dum curationi incumbitur, à carne abstinentiam: alioqui, dicit, sint faciles, vt lepores, & suilli pedes. olera etiam concedit acris & vretica, vt asparagum, vriticam. Sed tamen, vt rectè admonet Razes & Cælius Aurelianus, abstineat à cæpis, allio, sinapi, porris, fabis. vt breuiter cum Cælio dicam, declinet omne quod fuerit acrioris virtutis, siue inflare valentis, aut carnosæ, vel grauis. releuatur corpus ieiunitate: & inquit, veteres non Methodici iuebant abstinentiam vini & carnis, & magis porcina, caprina, & bubula. Sed, inquit Razes, sint cibi attenuantes, incidentes. si sit à sanguine natum malum, abstineat à vino, carne, & à dulcibus: & succum acidorum fructuum potet. Cappares mirè conferunt in cibis. accipe eorum semilibram: adice aliquid sacchari & mellis: feruentur per medium annum: ita exuunt noxam vetriculo vim. Cauenda multo tempore omnis nimietas, vt frigus, vltio,

indigestio, vinolentia, libido, fatigatio, lauatio, splendor lucis, odores. Nutricula puerorum epilepticorum eos cibos fugiat qui viscidum gelidumque succum progignunt; vt bubula, suilla, agnina, pauo, grus, cygnus. Utatur veruecinâ, gallinis, gallinaginibus. Fugiat veterem carnem permaciam, sale fumove induratum. ex piscibus vescatur solea, passeribus, lupis, gobione, percâ. nec vnquam vltra ventriculi robur se impleat. olus ex fœniculo, hyssopo, chærefolio, melissa, ficus, amygdala, pyra cocta, cappares interdum comedat. Abstineat veteri caseo, lactariis, bellariis, leguminibus. cereuisiâ mediocri utatur. nigrum vinum fugiat. si crassum sit lac, album vinum modestè bibat. sin tenue fluctuet lac, hydragogis purgetur, vt mechiacan. absit his alui fluxus, peruigilium, multus sudor, animi querela, venus. Optimum autem lac colore, odore, sapore, & consistentiâ noscetur. sit lac casei expers: si enim id caseosum fuerit, facit epilepticum infantem. Puer non plus lactis proleat, quàm conficiat. sæpe ori eius indatur mel pæonium. cunæ coronentur thymo, maioranâ, calaminthâ. & pedû plantæ castoreo illinantur. Caue ne nimio ignis ardore feriat, vel aëris frigore ne contundatur, vel nimio clamore irriteretur, vel somno ne sepeliatur. Pueris grandioribus cibi conspergantur puluere iuæ: puerisque veræ & fictæ absint formidines. heliosin, quâ Sole corpus torretur, prætecto capite, laudat Cælius Aurelianus. Potus cibus respondeat: & alteretur hyssopo, maioranâ, saluiâ, pæoniâ. & melicratû his viribus afflatum:

*Altriciula
puerorum
vt habenda.*

*Gesner. 2.
Epist. 15.
in fine.*

afflatum: vt si coquatur betonicâ, saluiâ, zinzibere. Si à ventriculo sit qui bile fatigatur, vtatur granatorum succo, endiuita, acetosâ. Vinum propinetur paucâ coplâ, sitque oligophoram. nam vinum datur solum ad necessitatem: cum in tam diuturno malo, ægrè ægri ab hoc detineri possunt. & laudat illud Anicenna si paucum sumatur: nam, inquit, dilatat animam & confortat spiritum & ipsum acuit. Si, inquit Cælius Aurelianus, non adsit membri torpor aut punctio (tunc enim aquâ tepidâ foueri debet) vini dabimus semunciam vel vnciam, medio cibo aquatissimè temperatum. In pueris verò Aristoteli & antiquis non placuit vinum. narrat in problematibus Plutarchus, Romanos cauisse, ne in sacrificiis nutricum adhiberetur vinum, sed lac: ne vinum pueris noceret. Sed bibat cereuisiam medio crem, imbutâ betonicâ & coriandro: puero addat saccharum, ante, & vbi De incubo, cetera diximus de pueris. primum pultis cochleare aspergatur aniso, cypero, & semine pæoniæ. Si epilepticis vino fuerit vtendum, illud sit guaiaco medicatum, vel hyssopo, saluiâ, pæoniæ radice, visco, rutâ. Aretæus sitim optimam esse ait: alioqui sit vinum tenue, album, quod lotium mouet. sed, ex Razis etiam sententiâ, à vino abstinnisse præstiterit. A pastu, hoc vtatur: accipe visci querni, coralli rubri, seminis pæoniæ, anisi, singulorum scriptulum; cinnamomi drachmam; coriandri præparati semunciam; sacchari rosati simplicis tabulati vncias tres; ligni aloës scriptulum: fiat puluis, vtatur à pastu. Alius: accipe anisi,

fœniculi, coriandri, singulorum semidrachmam; mentæ odoratæ scriptulum; macis, nucis myristicæ, caryophyllorum, seminis pæoniæ, rutæ, cuiusque semiscriptulum. Ambulationes laudat Aretæus inter suaue olentes herbas: & vt rectæ fiant, non ad mare aut flumina, ob vortices: nec turbines inspiciat. non spectet spectacula. Confert excandescencia carens iracundiâ, auctore Aretæo. Præ ceteris tamen, si quæ fides Aureliano, animi laxatio erit procuranda: à disputationum intentione abstineat. refert Suetonius, Iulium Cæsarem bis inter res agendas comitiali morbo fuisse correptum. absit timor, maximè à pueris, si Platoni fides. Somnus non ilico à pastu ineatur: nec in dorso iaceant. nec etiam à cænâ studiis inuigilent. verè hoc Celsus, Quibus caput affligitur, iis ne cogitationem quidem à cænâ tutam esse. Nec etiam somno nimium irrepât: nã, vt præclare ait Aretæus, Somnus multis crassitudo est: ociû, nebula sensuum: bonum verò mediocritas. A somno requiescat paululum iacens. Prohibuere veteres supra pellem caprinam dormire, quod passionis faciat motum: id sit, ait Cælius, à gradi odore. Caueant à balneis & aceto, à conuentu hominum, & ab iis qui ex eodem morbo laborât. lassitudinē vitet & ignem: & à vaporosis rebus abstineat. Aquas tamen naturales laudat Cælius Aurelianus, sed quæ nullâ odoris vexatione afficiant. Venerem etiam abigit Cælius, quam tamen laudasse ait Asclepiadem. Hippocrates, ait Macrobius, diuinâ vir scientiâ, de coitu venereo ita existimabat: partem quandam

Lib. 2.
De Rep.

Satur. 2.
in fine

quandā esse morbi teterrimi, quem nostri comitalem dixere. namque ipsius verba hæc traduntur: *τῷ συν-σίου τῷ μικρὸν ἐπιληψία*: id est, coitum esse paruum morbum comitalem. Alui excretio & flatuum eiection à somno optima est. Quidam medici Empirica delectantur: his etiam, in hoc maximè morbo, quid tribuendum. Galenus carnem mustelæ siccatam summè commendat. Sextus antiquus medicus, præbet cor leporis siccatum cum thure, ex vino albo: hoc agit septem diebus, quos auspiciatur à lunâ recenti, dum nimirum illa quartam in cæli partem abierit. in senescente verò morbo, xxix. diebus id propinat, dum nimirum à synodo, torum orbem luna peragravit. Scribit Misaldus sibi compertum esse, quod radix pæoniæ maris euulsa lunâ crescente ac illi blandiente sole radio sextili aut trino, dum is sub Leone decurrit, ab epilepsiæ accessione tuetur; si non fuerit antiquatum malum. Antiqui illi Empirici dabant bibendū lac asininum cum sale: vel sanguinem testudinis marinæ, vel vituli marini, & coagula quæ lacti miscentur; corda equorum, asinorum, vel mulorum; fluminalis cancri testes, & porcelliones; canis aquatilis veretrum atque testes; cerebrum gaviæ; aquam ferri exstincti: sanguinem mustelæ commendat Dioscorides, & eius ventriculum coriandro factum & inueteratum. Sed sanguis periculosè bibitur, nisi prius fibræ eius quassu attrita fuerint: Themistoclem taurinus sanguis potus interfecit. & negat Cælius Aurelianus ex occultis causis, quas Græci *αἰθρίας αἰτίας* vocant, talia ra-

tiones ducere; neque, inquit, ex aliquâ tentatione approbatæ in usum venerunt hæc odiosa materiarum genera. Diocles dabat absinthium, centaurium, & lac asininum. Lapis in felle bouis inuentus, lentis magnitudine immissus naribus. Nontis antiquus medicus, lapides ait duos inueniri, in primigenia sobole hircundinis: quorum vnus gilvus est, alter albus, album collapsio comitali impones, & surget. nigrum verò cuti alliga. Matthiolus aquam præbet distillatam ex hominum facibus: & cineres visci querni ut bibat quadraginta diebus. idē commēdat aquam distillatā ex radicibus hyperici dum floret. Quædam nobilissima matrona hac arte sanabat epilepticos, Accipit acetum caryophyllorum rubris floribus inbutum, miscet faeces pavonis recentissimas, traiecit per linteam: propinat hoc nouem continuis diebus. Andreas Balenus olim Hebrææ literaturæ apud Louanien- ses professor, hoc in secretis habebat ac cunctos ferè sanabat qui nec in ignem aut aquam vi huius morbi præcipitati fuissent: Accipiebat mercurialis, & florum tiliæ aquam, quæ ex his remixtis, arte simplici exstillauit: & manè ante cibum utebatur ex hac tribus cochlearibus, tribus continuis diebus. Sed cochlear superstitione non vacat, quod hoc modo parabatur, amputabat mēse Maioramū ex arbore tiliā, eā crassitudine præditum, quā imam humani cruris partem æquet. Hic ramus terram non feriat, sed fune ex arbore dimitatur, & in cubiculo suspendatur ad siccitatem vsque: quod mēse vno suffecerit fecisse. inde fingatur cochlear

Aretæus.

EMPI-
RICA.Cæli. Au-
relianus.Fol. 290.
291.

cochlear vnum aut alterum. sed tatum à terra cochlear, inutile erit. ab vsu huius remedij, semel grauissimè laborabit, sed postea nunquam. Cranij hominis non humati rasuram misce cum spiritu vini saluiati, vt supernatet sex digitos: digere in balneo quatuordecim dies: exprime, iterumque nouam rasuram infunde. hoc fiat ter: eius quod in fundo est exhibe semiscriptulum cum aqua tilia: in paroxysmo & ante hoc ages. Alexander commendat asini cranium: Scribonius tamen humani meminit. Vel accipe cranij os hoc in quo quiescere cerebrum videtur; id combure, eiusque pulueris semidrachmam bibat ex aqua pæoniæ. Quidam præbèt succum vel aquam primulae veris cum puluere cordis lupi: alij leoninum excrementum potant, & collo gestant. Semina pæoniæ crasso modo contusa immitte vini spiritui: da cochlearij dimidium cum aqua tilia. Quidam annulum gestant ex ungulâ dextri pedis asini. Accipe specierum pleres archon, diamargariti, diambrae, singulorum drachmam; seminis pæoniæ, ossis cranij humani combusti cuiusque drachmas duas; tormentillæ drachmam; seminis rutæ semidrachmam: fiat puluis, quem inpones aquæ vitæ: sumat manè drachmas duas cum syrupo corticum citreorum, & guttula vnâ spiritus vitrioli. Panis, vbi è furno extrahitur, calentis medulla vitreis organis distillatur: propinatur quatuor vnciæ magno successu. adiiciunt drachmam rasuræ dentis lupini. Paracelsus in paroxysmo oleū gagatis naribus imponit. dein purgat elleboro: postea olei cranij & spi-

ritus vitrioli guttas dat cum aqua lauendula. Heliogabalus, vt Spartianus prodit, comedit sæpe camellorum calcanea, cristas gallinaceis demptas viuentibus, pauonum linguas & lusciniarum: quod qui his vesceretur, epilepsiam non sentiret. Arculanus meminit radicis & seminis pæoniæ flore albo. præbet etiam coaguli leporini guttas sex ad decem, ex mulsâ vel aqua rutæ. scribit idem auctor antimonium tota proprietate cōferre. cornu cæui potum; cinis hirundinum, hepar milui. Dioscorides asininum iecur asinum esui offert: puluis mustelæ potus celebratur etiam. Democritus Atheniensis, inquit Alexander, oraculum Apollinis in auxilium huius mali tentauit: Respondit ille dæmon in hanc sententiam: gregariarum caprarum caput iuxta cerebri basin plenum esse vermibus. oportere ergo veste substratâ, ne terram attingant, illos excipere, vnum vel tres, & indutum pelle nigræ otis, tenero collo alligare. Potui detur semen nigrum pæoniæ maris, & radix eius de collo gestetur. decresciente luna hæc colliges, Sole Leonem felici pede percurrente. Accipe seminis nigri pæoniæ maris, & radicis eiusdem, aristolochiæ rotundæ, pyrethri, rasuræ cranij asini, singulas sesquidrachmas: fiat puluis: sumat nouem diebus drachmam ex mulsâ, vel ex aqua tilia: vtatur à lunæ synodo dum illa totum impleat orbem. Decoctum rutæ ex vino laudatur ab Alfaraniâ. & vt pyrethri radix de collo pendula sit. Quidam præbent radicem ireos cæruleæ cum lapide topazio ex aqua vitæ. Cardanus refert se duos curasse

k

post omnia

post omnia remedia aliorum medicorum: horum vnus febricitabat, alter clamabat: id egit somniferis capitulis lotionibus, & solo potu pulueris chrysolithi ex vino. octo, inquit, die-rum spacio cōualuere; ita vt nunquam redierit morbus. Nonus, Græcus medicus, præbet *ῥέγου πυλιν* fumo siccatam, & tritam cum aceto maulso, ad dies triginta. interpretes vertit cau-dam porci syluestris: puto veretrum vertendum esse. Alij exhibent vesicam apri cum urinâ siccatam in fur-no: fit inde puluis; cuius drachmam propinant ex aquâ pæoniæ, vel ex semuncia oxymelitis: laudatum Ale-xandro remedium ab vsu: Accipe cranij asini vsti vnciam; rasuræ vn-gulæ alcis, cornu cerui vsti, visci querni, granorum pæoniæ, radicis pæoniæ maris, tormētillæ, diptamni albi, singulorum binas drachmas; coralli vtriუსque præparati, eboris recenter rasi, margaritarum præpa-ratarum, singulorum drachmam; fo-liorum auri, numero xxx. sacchari albissimi vncias duas: tete omnia in lapide porphyrij: fiat puluis subtilis: propina drachmā cum iulapio vio-lato; vel cum aquâ liliorum conual-litum, aut florum tilia, vel cerafo-rum. Aut accipe rasuræ vngulæ alcis, radicis pæoniæ maris, succini can-didissimi, singulorum æquas partes; bibat cum dictis aquis. Aqua cera-forum datur in paroxysmo: alij præ-bent aquam hirundinum vel pica-rum. Accipe vernicis, carabæ præpa-ratæ, thuris, caryophyllorum, cuiusq. scriptulum: styracis liquidæ, petro-lei rubri, quod satis sit ad vnguenti ideam: vngat hoc coronalem sutu-ram. Inure *ῥέγου* incensâ candelâ ce-

reâ: & vtatur pæoniæ maris radici-bus in sartagine cum butyro frictis: laspis viridis collo pendeat, ait No-nus. Alexander Trallianus ait, pūcta ægri qualibet parte, sanguine os eius obliuio, & surget: sed postea dixit eum ē magnis pedum digitis peten-dum esse. Quidam puerulorum to-tū corpus inuoluunt linteolo, quod immaduit decocto tusilaginis & visci querni. Mel ex buxo depastis apibus epilepsiam ilico arcet, inquit Geoponicōn auctor. semen gallitici, flos anagallidis rubēs, inula. Plura quæ velit, legat. Aëtium 2. 2. 16.

CAPVT XXIII.

De APOPLEXIA, vel Sideratione.

APOPLEXIA dicta ab *ἀποπληξω*, NOMI-
NA. quod est grauitèr percutere: quod tanquam ex lethali percussu, repentinum faciat casum. Sideratio dicitur Latinis: nam veteres fulmen sidus esse putabant: hi enim quasi fulmine tacti concidunt. Attonitum morbum quidam vocant, quia mens & corpus stupent. Hunc morbum vocabant Paralytin tempore Celsi: at, inquit, veteres partium resolutio-nem paralytin vocabant. Hippocra-tes, inquit Cælius, vniuersi corporis paralytin vocat. ita & Diocles, Pra-xagoras, Aselepiades Titienſis, & Demetrius: nam paraplecticos par-ticulis vitiatos vocant. Themison pa-ralytin cum mentis impedimento, apoplexiam vocabat: sine mentis impedimento, paralytin vocabat. Galenus vnius lateris resolutionem paralytin appellat: quod si parti ali-cui ea euenerit, eius partis resolutio dicitur. Est autē Apoplexia, functio
ablata

QVIA ablata tum principum facultatum
 animalium, tum sensus & motus, eò
 quòd prohibeatur spiritus animalis
 exitu à cerebro, vel vitalis aditu ad
 cerebrum, ab oppressione cerebri
 eiusque sinuum & pororum obstru-
 ctione. Dixi esse priuationem mo-
 tus. Sed dices, curigitur respirant?
 Respondeo, Respirationē esse actio-
 nem partim iussam κατὰ ἀνάγκην,
 partim iniussam κατὰ ὀρέξιν: hoc est,
 quando nullā sponte nostrā, sed tan-
 tum suā respiratio suscipitur & ab-
 soluitur. nam necessitas spirandi, ner-
 uos musculosque excitat ad functio-
 nem, etenim actio respirandi est
 animalis: vsus verò est naturalis. ita
 actio musculorum thoracis in vigi-
 lantibus est voluntaria, ab electione:
 in dormientibus verò est ab instin-
 ctu, ob necessitatem quæ nervos im-
 pellit. Attamen ipsa spiratio hinc ve-
 hementer impeditur, hinc enim mus-
 culi pectoris omnes coguntur in hoc
 opus: non ob auctam necessitatem
 respirationis, sed quia vis est imbel-
 lis: & propterea omnes musculi mu-
 tuo auxiliari coguntur: nam in om-
 nibus exanimis sunt, si respirationē
 exceperis & pulsū. ob summam
 itaque necessitatem (quæ vim nervis
 contentam excitat ad actionem) ser-
 uatur aliquid anhelitus. Ita in gra-
 uissimo hoc malo, quasi animalitate
 exuitur homo, iacet enim stipes &
 truncus sine motu: cuius vnus spo-
 liatio satis fuerit ad animalitatis ex-
 cussionem, vt loquitur Galenus, qui
 ad essentiam animalis motum spon-
 taneum maximè exigit, vbi ait, καὶ
 κίνησις τοῖς ζώοις καὶ τὸν ἐστὶν ἀνάγκη
 καὶ ὀρέξιν. Iunximus definitioni spi-
 ritus exitu prohiberi à cerebro; vt

cum omnes meatus cerebri in an-
 gustum arctantur subito. Dico non
 solum ventriculos cerebri obstrui,
 sed omnes meatus & poros corporis
 cerebri, vt etiam Vega colligit ex
 Galeni libro quarto De locis affe-
 ctis, capite secundo: vbi asserit, illud
 discrimen esse inter apoplexiam &
 epilepsiam, quòd quamuis in vtroq.
 hoc affectu affligatur cerebrum in
 anticis & posticis partibus, verunta-
 men in epilepsiā grauius affligi ce-
 rebrum circa ventriculos, minus
 verò penes corpus: at, inquit Gale-
 nus, in apoplexiā, ex aduerso, cum
 porius cerebri corpus in hac affliga-
 tur, minus verò ventriculi eius. Si
 enim apoplexiam referas ad sinuum
 cerebri solam obstructionē, oportet
 perpetuò præcurrere epilepsiam.
 & apoplexiæ solutionem sequeretur
 semper epilepsia: nā tota non potest
 tolli obstructio, priusquā media au-
 feratur: nec totus sinus implebitur,
 priusquam medius. Sanè in epilepsiā
 fatigantur maximè sinus, ab adhæsu
 materiæ: at in apoplexiā obstruuntur
 etiam nervorum initia. hoc est quod
 dicit Auicenna, apoplexiam enasci
 ex obstructione ventriculorum ce-
 rebri, & cursuum spiritus sensibilis
 & motui: hoc est, initium nervo-
 rum. Quare referimus apoplexiam
 non tam ad sinus, quā ad ipsum
 cerebri corpus. Nec tamen ad intem-
 periem cerebri hanc calamitatem
 transferimus, sed cum Galeno ad
 malam compositionem. qui asserit
 cerebri corpus bifariam in vitio esse,
 vel quòd intemperie affligatur, aut
 quòd madore repleatur. Aliud pro-
 fectò est madere; aliud madore re-
 pleri. Ergo pori cerebri arctè con-
 niuent,

Galen. 5.
 loc. aff. 7.
 2. De
 caus. sym-
 ptom. 12.
 Art. lib.
 3.

Prima 3.
 tractat. 5

6. 3. loc.
 aff. 5.

11. De
 vitiis
 part. 1. 8.
 quare
 nuscit
 animal
 ex seipso
 mouet-
 tur.

niuent, ita vt atrocior horum ad-
sit oclusio, quàm sinuum cerebri.
quod aliter in epilepsiâ euenit. Dixi
in definitione, vel quod spiritus vi-
talis aditu prohibetur ad cerebrum:
quod sit ab interceptis ingularibus
venis, & carotidibus arteriis in-
fartu aliquo occupatis; vnde nascitur
debilis apoplexia; vt mox, vbi De
differentiis, ex Auicennâ ostendam.

Quæstio. Sed quare hæc pituita in nervos in-
cursio non potius cōuulsionem ad-
fert? Respondeo, Conuulsio fit pro-
priè distēctione musculi: sed paraly-
sis fit oppressione vel obstructione ner-
ui. Hactenus de definitione, iam ad
causas venio. Causa apoplexiæ, hoc
est, eius symptomatis morbus, est
conniuentia meatuum & ventricu-
lorum cerebri. Hæc ita conniuent à
compressione, vel ab obstructione.
Compressio fieri potest à sanguinis
vbertate, vel à phlegmone phreniti-
câ, aut lethargicâ: quibus aliquando
succedit apoplexia. A sanguinis co-
piâ asserit fieri Galenus, libro De
curandi ratione per sanguinis mis-
sionem, ea confertim in cerebrum
irruente. & cū asserit *φλεγμονώδην*
ἀπὸ τῆς αἵματος apoplexiæ causam esse, quod
fit, venis & arteriis pressis sanguinis
copiâ; hinc tensio, vnde in angustum
contrahitur cerebrum. Vocat Gale-
nus hanc affectionem quæ referat
ideam phlegmonesinam à sanguine
est, qui auctor esse solet phlegmonis.
& talis hîc fit tensio, qualis adest
phlegmoni. Pulchrè Galenus vocat
hanc affectionem velut inflamma-
toriam: quod in phlegmone non
solum sanguis luxuriet, ac ruat ad
partem agrâ; sed traicit se per aluos
porosve partis, vnde tensio, hac quo-

que ideâ hîc adeò replentur cerebri
vasa, vt pori cerebri opprimantur.
non tamen obstruuntur, sed pressio-
ni cedunt. Hoc vidit Auicenna, cū
ait obstructionem fieri clausione, vel
repletionem. Ita à compressione nasci-
tur apoplexia. Alteram conniuentiæ
causam retulimus in obstructionem
ventriculorum & meatuum cerebri.
Sed vnde incurrant hanc obstru-
ctionem non eadem est omnium
consensio. existimant quidam ex
crassiore frigidioreque pituitâ hanc
perpetuò proficisci: nunquam verò
à sanguine aut melancholico succo.
Hippocrates tamen neque hunc nec
illum succum perpetuum putat in
huius mali euacuationem, sed cun-
ctum restagnantem quadam crassi-
tie succum, siue pituitescat, seu me-
lancholescat, aut crassius si fuerit
sanguis, aut copiosus, vel ille gru-
mescat aut concreseat, & libro De
flatibus adiicit flatum vasa interclu-
dentes. Eadem sententia Galeni, qui
ex crassâ materiâ pronasci hoc ma-
lum fatetur. & talis plerumque pi-
tuitescit: interdum tamen melan-
cholescit. hinc est quod à 40. ad 60.
annum plerumque homines apo-
plexia percillantur: tunc enim cor-
pora melancholico succo circum-
flunt. at senium ab hac periclitatur
ob pituitæ copiam. Externæ causæ
quæ fecundæ sunt in iam dictas
causas, promptè apoplexiam infe-
runt. vt iugis adustio capitis, fundēs
pituitam; & perfrictio vehemens, &
indigestio frequens. aer frigidus.
casus, iactus, fulmen, copia vini, eua-
cuatio nimia. adiicit Cælius Aure-
lianus vsum veneris, maximè in se-
nibus. sit hyeme & autumnii fine.

Auicenna

C. A. V.
S. A. B.

Cap. 6.

** affectu
similem
inflam-
mationi.
4. Acut.
23.
2. Aph.
42.*

*3. Loc.
affect. 7.
De atra-
bile 5.
6. Aph.
56. 57.
Aet. 2. 2
27.*

*Externa
causa.*

*9. Metb.
10.*

Anac-
phalao fit.DIFFE-
REN-
TIAL.2. Aph.
42.
3. Loc. aff.
7.
6. Loc.
aff. 5.4. Loc.
aff. 7.

Auicenna videtur alias etiam causas adferre, sed id fit, quoniam in eodem capite loquitur de affectu quoque simili apoplexiæ; nimirum de caro, quare quas alias causas adducit eò referantur. Vt breuiter colligam: apoplexia fit ratione compressionis vel obstructionis. à compressione erit, vt si sequatur inflammationem phreniticam vel lethargicam, vel affectum illum qui similis est phlegmoni, quem vocant apoplexiam sanguineam. Si ab obstructione, ea euenit à pituitâ, vel à melancholiâ. Huius iam vitij varias ideas videamus, est validissima affectio hæc; mali moris, contagij expertis, cerebro analoga, & per idionadentay. Quo modo enim non sit grauissima hæc afflictio? nam quamuis sit apoplexia quædam debilis, non tamen est absolute debilis: est enim omnis apoplexia toto genere vehemens. Quare per debilem intelligas minùs vehementem: etenim nulla est apoplexia quæ non plurimùm abripit corpus extra naturæ suæ lineam. Itaque quatuor apoplexiæ differentias constituimus, à vehementiâ sumptas: nam anhelitus in debili apoplexiâ non est omnino ordinis expertis: in forti est inæqualis: in fortiori magna vi ducitur: in fortissimâ deficiit. Et est sine stertore & spuma quam primam hîc posui: quæ ferè sola curari potest. Quam verò vltimam posui, non puto omnino expertem esse spirationis: nam spiratio à vitâ, nec vitâ à spiratione separari potest, adeò vt viuentem non spirare, vel spirantem non viuere sic impossibile. Sed adeò exigua esse potest, vt sensum fugiat. Auicenna ad

varios ortus apoplexiæ collineans, eam duplicem esse ait; vnâ, per idiopathiam: hæc fortis est, in quâ prohibetur spiritus animalis exitu à cerebro. Altera est debilis, & per sympathiam, in quâ aditu prohibetur spiritus vitalis ad cerebrum, vt inde gignatur spiritus animalis. In priori vitium consistit in iis meatibus qui descendunt à cerebro: qui sunt nerui, ventriculi, pori cerebri, & radix medullæ spinalis. In posteriori consistit vitium in iis meatibus qui ascendunt ad cerebrum, qui sunt venæ iugulares, & arteriæ carotides, illæ vnde rete mirabile gignitur. Et hæc species (quæ per sympathiam) accidit iis, qui breuiore sunt collo: oppressis nimirum illis meatibus, quibus prohibetur spiritus vitalis aditu ad cerebrum. Hoc est, interceptis arteriis per quas spiritus ex corde in cerebri sinus influit. Cum enim illæ non insigni obstructione vel coarctatione afficiuntur, tunc stupidus & incertus sensus adest, & quasi sensus nothus. Fit & debilis apoplexia, vel potius imago quædam apoplectica, à flatu, vel vapore crasso, interceptante vasa: vt accidit ebriis: vnde cohibito spiritu, sanguis infrigescit & concrescit. Sed dices, Galenus secundo De dogmatibus Hippocratis & Platonis negare videtur compressionem vel sectionem venarum iugularium, aut arteriarum carotidum apoplexiam inferri. Respondemus, Disputat is ibi contra Peripateticos, ac demonstrare vult quòd non animalis vis, vt illi dicebant, à corde per arterias cerebro ac corpori influit. Quare demonstrat quòd non statim fiat inde apoplexia

In Coac.
Quæstio.
Cap. 6.

(quod necessarium esset, si sententia illorum vera foret) sed post aliquot horas vim animalem exolui, & animal mori. quod & in aliis libris sæpe demonstravit. Spiritus enim animalis (virali, ex quo fit, in carotidibus intercepto) externo aëre aliquamdiu recreatus, non ilico cadit, sed ubi contabescere & dissipari incipit. Ex his abundè apoplexiarum naturas percipi posse existimo: quare ad signa pergo. Quibusdam ante casum nullum prævidetur signum. Quibusdam præcedit tremula locutio, vel interruptio sermonis, vel oblitio modò dictorum, vultus plenitudo, egestionum difficultas, gravis dolor subito caput incurrit, vertigo, motus in solitos usus difficilis. Ita imminentem agnoscimus apoplexiam: nam hæc indicant cerebrum germen habere morbosum. Irruente verò passione, vocis amputatio sequitur, & mentis oppressio ex repentino casu, immobilitas perfecta totius corporis: quibusdam etiam suspensio palpebrarum, atque oris hiscens distantia: pulsus densus & quadam persecutione fugatus, articulorum gelidus torpor, color plumbeus, atque involuntaria (resolutis oculorum canthis) illachrymatio. Peiorante passione, atque in exitum ægrotantis crescente, vultus adductio, ita ut longior nota videatur imago, præcordiorum prominentia, atque totius corporis frigidus torpor: pectoris stridor, & superiorum partium sudores frigidi. Breviter ita accipe, Gravis dolor capitis, mox incidente stertore, cum corporis prolapsu, & summâ difficultate spirandi, cum sensus & motus vacuitate habes

omnia. & hæc ita indicat Razes, cum quis iacet quasi dormiens, stertit, nec punctus sentit, erit apoplecticus. Mali, inquit, magnitudo æstimanda est, secundum quod fortiter stertit aut respirat æger. In exquisitissimâ apoplexiâ non adest stertor, quia non adest tanta respiratio. Fit enim stertor ex viis interceptis bronchiorum, dum spiratione ibi luctatur aër, viæ illæ vel concidunt effectâ vi thoracis motrice, vel à materiâ infarciuntur. & quo viæ strictiores fuerint, eò stertor erit maior. At hîc, & à materiâ & à collapsâ vi arctantur viæ: tamen si non sit ea vis respirandi ut aëra trahat eâ vi quâ colluctetur cum angustia, stertor non nascetur. Ex inflammatoriâ diathesi si fuerit, iugulares in collo sanguine repletae turgent: & ut scribit Hippocrates, rubor aderit faciei, oculorum statio, extremitatum perfrictiones: erit *ἡσυχία*, *vena* plena, *pulsus magnus*, suppressa evacuatio sanguinea: adde res non naturales. Si ex pituitâ fuerit, ea in naribus & ore apparet: si iecore & ventriculo frigido humidoque, & tali diætâ usus, vel crapulâ, si morbis frigidis obnoxius, si pituitosa evacuatio suppressa, somni profundi. Ex melancholiâ erit si sale fumoque induratis usus fuerit carnibus & piscibus, pane atro, lente, brassicâ, caseo duro, cerevisiâ crassâ, ætate declinante, liene morbofo: si mæret. Si summam vehementiam attigerit apoplexia, ablata videbitur respiratio. Quod si recesserit à tantâ vehementiâ, tunc erit molestissima respiratio. Sin adhuc lenior fuerit morbus, tum non tantâ vi ducetur spiritus: erit tamen inæqualis & interceptus.

SIGNA
differen-
tiarum.4. Aut.
16.

Signa apople-
xiæ

Ve distin-
guatur a
catore
morbi.

Galen. 4.
de aff. 2.

interceptus. In infimo gradu vehe-
mentiae si constiterit, tunc ordo ali-
quis aderit in spiritu ducendo. Dis-
cernitur à syncope, nam ibi cadaue-
rosa adest facies, & pulsus languet, à
præfocatione matricis distinguitur,
quia capitis querela non præcedit
matricis præfocationem, & matrix
in accessione sese sustollit, quod nun-
quam euenit in apoplecticis, & ces-
sante accessione, apoplecticæ mulie-
res nesciunt gesta: illæ verò præfo-
catae resipiunt, & narrant quo modo
fuerint oppressæ: nam sentiunt, sed
non loquuntur. A paralyti, nam, vt
ait Aurelianus, propria quæ dicitur
paralysis, tarda semper intelligitur:
at apoplexia est celer, & acuta, & ve-
hemens. A caro distinguitur, maxi-
meque à caro vehemēti ubi leditur
respiratio, quod dum caro oppressi
punguntur, sentiunt: apoplectici
non sentiunt, nam caros est momen-
tanea tantum motus & sensus pri-
uatio, incidens in febrium paroxys-
mos: vel ubi quis in temporalibus
musculis vehemēti ictu percussus
fuit, at apoplexia est proprius & pri-
migenius cerebri affectus: caros verò
semper est symptomatice, & fit per
sympathiam, & facilem liberamque
respirationem sine stertore conser-
uant: at spiratio in apoplexia sensim
ingrauescens, stertorem accersit. Id
notandum ne libitinarij ac vespiti-
lones præproperè hos qui extinctæ
animæ ideam præferunt loculo in-
cludant, multi enim effracto capulo
reuixere. Quare ante 74. horas non
sepeliendi: nam tunc fœtor homi-
nem mortuum proclamat. Depicta
morbi historia, naturâ, ac indole, ad
curationis indices notas abeamus.

Cum apoplexia sit sopita facultas
animalis, cuiusque ablata functio,
inde proficiscetur indicatio excitan-
di facultatem, & cum sit symptoma
quod proximè pēdet ex oppressione
substantiæ & ventriculorum cerebri,
nascetur indicatio dilatandi hos me-
tus. Et si oppressio hæc profecta sit
à compressione phlegmonodi, hæc,
si redintegrari possit, vt phrenitis &
lethargus erit tractanda. Sin com-
pressio hæc à diathesi phlegmonodi
nascatur, ob sanguinis copiam venis
& arteriis capitis conceptam, indi-
catio aderit vt is sanguis qui influxit
euacuetur, & is qui adhuc influit,
auertatur: & toti corpori vt proui-
deatur. Si fuerit ab obstructione à
pituita vel melancholia, totius ha-
bita pronisione, obstructa aperian-
tur. His notis positis, videamus num
satisfacere liceat: quare ad prognoses
eamus. Difficilis curatu est hic affe-
ctus, nec facile admittit vt dicta in-
dicationes absoluantur: nam ma-
gnitudo causæ, coniuncta cum pari
symptomatum vehemētia, nec ce-
dīs remediis, nec dat inducias vt re-
media adhiberi possint: respiratio
enim tollitur, quâ vita ad punctum
temporis carere nequit. Est enim
hic meatuum pertinax occlusio, non
tantum in cerebri ventriculis, sed &
in corpore cerebri. & respiratio, vt
dixi, grauissimè affligitur: at cor, vt
testatur Galenus, respiratione frau-
datum fatiscit, antequam ventriculi
cerebri ab humore crasso & viscido
expediri possint. Quare scripsit Pau-
lus, nunquam aut raro hos curari, &
Celsus testatur celeriter hos rapi so-
lere, & raro ad sanitatem perueni-
re, & plerumque miserum spiritum
trahere,

PRO-
GNOSIS.

3. loc. aff.

7.

3. Lib. 18

3. Lib. 27

trahere, memoriâ quoque amissâ: nam si soluta fuerit, in partis resolutionem discedit: aut, dicit Archigenes, violatur ratio. idem Razes, vel mox iugulat suffocatione, vel in paralyfin abit. Minus tamen calamitosa est, vbi cum spiritu non difficilimo, sumpta pocula per nares non resiliunt, sed sorbentur. Primis quatuor diebus in paralyfin abire solet: quod ni fiat, & eò perueniat, calamitosum. Incumbere solet ab anno quadragesimo ad sexagesimum, ocio & poculis deditis. Adolescentibus ætate si euenierit, causæ atrocitatem denunciat. Itaque decernatur apoplexiæ magnitudo, vt rectè iudices. hæc notatur ex noxæ quam spirationi infert vehementiâ. cum enim naturalem ordinem plurimum egreditur, magnam: cum parum, parvam noxam cerebri denotat. sanè pessima spiratio putanda est, quæ & intermittit, & magnâ violentiâ trahitur. nam ob id moriuntur, quod spiritum trahere non possunt. Hæc res hoc oraculum expressit summo medicinæ præceptor, Apoplexiâ fortem discutere non potis est, debilem verò non facile. Fortem cum dicit, intelligimus summum vehementiæ gradum: ob magnitudinem causæ, & symptomatum incidentium repente vim funestâ: respiratio enim tollitur quasi. At, inquit, debilem, nec tam vehementibus comitatam symptomatibus, quæ in viciò consistit meatuum ad cerebrum viam affectantium, cum aditu ad cerebrum prohibetur vitalis spiritus. hanc dicit non est facile soluere: quia non dat inducias; nam animalis spiritus vitali destituitur, ex quo fit: proin

cus penuriâ tabescit. Sed dicet quis, *Questio. 6. Aph. 51.* Hippocrates scripsit, Quibus sanis dolores subito fiunt in capite, si subito obmutescant, & stertunt, intra septem dies moriuntur, nisi febris superuenerit. Igitur liberantur hi quibus stertor adest. Sed dum stertor adest, erit apoplexia magna: ergo fortis apoplexia soluetur. Respondemus, illud notandum quod monuit Galenus ad quadragesimum tertium aphorismum, libri secundi Aphorismorum, vbi ait Hippocrates, Qui strangulantur aut resoluuntur, necdum tamen animum efflarunt, non restituantur quibus in ore spuma apparêt. admonuit ibi Galenus id intelligendum esse, vt in pluribus: quamuis vniuersim ita pronunciat. Idem dicimus de forti apoplexia, quod plerumque solutu impossibilis sit. Igitur etiam dum stertor adest *Stertor vnde.* sanari possunt: nam Razes proponit curandam apoplexiâ cui stertor adest: & non incurabilem ille proponit. ergo in curabili potest adesse stertor & ægra respiratio. Plerumque tamen moriuntur hi qui stertunt. Quare causam stertoris rimemur. Fit stertor interceptis aut astrictis faucium nariumque meatibus, quod fit à cerebri humiditate ad hos meatus defluente, & flatu ibi concepto: tum à morticis debili vi. vtrique causa adest in apoplecticis, nam concidunt muscoli & partes omnes vi motrice ablata. Sani quidam, cum primum somnum ineunt, stertunt à defluente humore: nam dormientibus opus est maiori respiratione, intus raptò calore, & vaporibus sursum elatis à coctione validiore; & fuligo copiosa affluit. Cum ergo in

Galen. 3.
loc. aff. 10

2. Aph.
42.

ergo in apoplexiâ stertor à materia copîa & musculorum respirationi datorû infirmitate nascatur, pauci hoc tentati euadunt. Scribit tamen Arculanus, se quosdam sed paucos apoplecticos vidisse cum forti stertore & spuma redisse. scribit tamen Razes, si spuma cum difficili respiratione ori insedit, illi non esse medendum. Causa est, quia plerumque moriuntur. Obiicies, in epilepsiâ sæpe adest spuma, & tamen non moriuntur. Respondeo, prodit in apoplexiâ spuma statim inuente morbo, non postea vt in epilepsiâ: nam in apoplexiâ fit ex oppressione & oblatione cordis, quod magno nisu captat auram, & rursus in se concidens, fuligines per impeditos trachites excludere nititur, quæ pulmonis humido immissæ bulliunt, idque exprimunt. Galenus enim agnoscit duplicem materiam vnde nascatur spuma, spiritum vapidum, & corpulentam materiam: & causam adfert triplicem, calorem, motum, & vtrumque. In epilepsiâ, materia spumæ est spiritum, quod gignitur in imo palato: & vapidâ materies eius est à pulmone, quæ remisceatur sputo: sitque à motu. Sed spuma in apoplecticis gignitur eeu in strangulatis: nam, vt dixi, materia eius non est spiritum, sed propria humiditas pulmonû. Nam tanta vis concutitur pulmo ab hac lucta quæ in suo regno celebratur ab æri fuligine, in illâ impotentia exsufflandi, vt ea fuligo madores reniores pulmonis vnâ rapiat, ac se æri remisceat. Etenim incanduit ab æstu cor, & resolutum corpus ægrè respirationi sufficit, vnde fit motus violentus. Quare non per se spuma

denotat calamitatem: sed quatenus interceptam valide respirationem significat. nam apoplecticorum spuma fit à motu & calore: vt in epilepticis à solo motu. Phrenitidi vel lethargo quæ succedit apoplexia, nullam spem relinquit salutis: nam euenit quod exhaustum iam sit vi febrili cerebrique incendio calidum natium, indeque exolutum cerebrum. suadet ergo Auicenna prudenter, ne manus talibus admoveamus. Si fuerit à diathesi phlegmonodi, poterit salus polliceri. difficilius curatur quæ à pituitâ: difficillimè à melancholiâ. Ferè transegitur de his quæ ad fortè apoplexiam. quod verò attinet ad debilem, Galenus ait hanc citò tolli: non tamen asserit hanc facile adimi: nam gravibus remediis opus est vt tollatur, ipso Galeno censore: nam sæpe in paralyssi ab it lateris, idè quod fiat à materia non copiosâ, nam propterea non ferit vtrumque latus. Hanc etiam febris superueniens soluit. Sed non omnis febris, sed quali & quantâ est opus: quæ nec maior sit, ita vt vires exoluat, nec minor quàm vt nihil attenuet & soluat humorum & statuum. Id fit tertio vel quarto die, aut pluribus: non tamè vltra septimum diem: ob magnitudinem morbi, & partis nobilitatem. varios enim terminos habet apoplexia, ex vario acumine quo fertur: vnde Aurelianus, alij statim sese resumunt: quidam primo die moriuntur, quidam duobus vel tribus diebus superuiunt. Respirationis difficultas, curandi difficultatem aperiet. Sed dices, hysterica mulieres sine spiratione viuunt: cur igitur non & apoplectica?

Questio
de spuma.

2. Aph.
43.

2. De pra
sag. ex
puls. 4.

Questio

Respondemus: quia hic maior est necessitas euertendi calorem cordis: at ab utroque cum praefocantur, totum corpus refrigeratur, & vitae sufficit transpiratio his, ait Auicenna. In corpore calido asserit idem auctor agrius curari hoc malum, ratione respirationis. Et qui breui sunt collo apoplexiae obnoxij sunt. Post sanguinis missionem si non redit motus & mens, nihil spei superesse asserit Celsus: si redit, sanitas quoque prospicitur. Senex, inquit Aretaeus, non liberatur, & morbi magnitudine, & aetatis miseria oppressus. magnam etiam necessitatem indicat cum iuuenem aetate incurrit: attamen hic tentandam curationem suadet Aretaeus. feminae etiam viris difficilius curantur, & tabidi, & pueri, ait Aurelianus, nam oppressionibus superantur: nam in fortibus etiam hominibus agere curatur apoplexia. Si in paralyin abit, non prius in tuto agrum puta, quam cunctis in aliis partibus sanus sit: nam saepe recidescit, ut si denique sopor grauis incidat, id maxime calamitosum erit senibus. Si in remotissimas spinarum partes incidat paralyis, id salutare: ex aduerso, si proxima cerebri partes resoluantur, ut collum, manus, id periculosius. Si non sternutat a sternutatoriis, lethale. Scribit Aretaeus, cum agrotus iam morti proximus est, eius ceruicem & spiritum congelascere. Cruenta etiam urina & vinosa in apoplexia, certam mortem denotat: resoluta venarum retentio. Sin vero passio fuerit leuigata, & in salutaria deuenit signa, corporis fugabitur torpor atque fagus, redeunte feruore: partes etiam quae

9. Lib. 27

Cel. Au.
relinus
3. 26.

dam saltu errante mouebuntur, distillatus humor faucibus transuoratur. punctus vel inclamatus agrotus palpebram mouet, ac labia conducit. Haemorrhoides superuenire, salutare. Si itaque aliqua salus sperabilis, suadet Mesues ut ilico omnia admoveamus: dilatio enim occidit, atque quare non sine praedictione periculorum rem aggrediaris: nam si ultra duodecim horas tardaris, serius adhibebis cuncta, auctore etiam Arculano. Si ergo fortis fuerit apoplexia, & signa calamitosa se prodant, nec venam seca, nec pilulas propina: sed vincula & frictiones, & glandes impetra, ut astantibus satishat. Sin spes salutis adsit, praedicto periculo (sine quassatione valida corporis pleni), seca venam, si vires & reliqua id admiserint. frica, calfac brachia, crura, humeros oleo calido: nam ita etiam strictus sanguis meabilis reddetur. Omnia hic agenda ut paroxysmus fugatur: nam cum inducia dantur a paroxysmo, facile praeservationi operam damus. Vnde incipiam ferere incertus sum: quia morbi huius acumen, peruenit sua ferocia omnem curandi legem, adeo ut nec coctioni studere liceat: sed ilico surgendum ad reuulsiones, deriuationes, vacationes quacumque ratione liceat. Cuneus ligneus intra dentes ponatur. Io forti a clysmis: in parua a catharticiis per os initium facies, inquit Razes. Hac optima mihi videtur agendi ratio tollendi paroxysmi, ut tantum de causa antecedente asserantur, quantum satis esse possit: fiat subita quaedam causa continetis accisio, habet yhemeriziam paroxysmi: ut deinde plene veniamus, datis

CVRA-
TIO.1. Conti-
nent. &
lib. Dnsf.

Nomy

dati induciis, ad curationem causae antecedentis. Nam concurrentibus multis indicationibus, auspicandum ab eius accissione, vnde maius periculum imminet. Fiat tamen ilico reuulsio & euacuatio à toto & à parte obsessa. dein à foris & intus datis remediis excita virtutem sopitam. Ut breuiter dicā, in primis prognostici vtaris. Secundò, si sit sanguinea materia, liga, frica, caput modicè refrigera, sed id fiat ilico: sanguinem ex cephalicā ducas, si materia sit sanguini mixta, etiam si pituitosa fuerit, ad vncias sex, repetitis vicibus: alioqui pilulas da cochias & foetidas cum castoreo, solutas aquā rutā. & tunc narium vel frontis resera venam: & educantur ferè tres vnciae sanguinis: id fiat post sex horas à sectione venae brachij: si nolint illam venam pertundi amici, dabis tunc pilulas. & interim etiam cucurbitulis vtaris. dein sternutet, daque mithridatium. Si à pituitā, cuneus ligneus dentium separet ordinem, vincula inice, digitos tere, verbera nates & coxas viticā vel agrifolio, frica extrema aceto & sale, liganturque variis locis cucurbitae: si sanguini mixta materia videbitur, findatur cephalica; dein clystma inice vel glandem, à castoreo narium iniectione sternutet: & opopanacis, galbani, & euphorbij parum dissolue in oleo amygdalino amaro, & de eo guttulas aliquot narium & auribus impone. Deinde castoreū infundatur cū pipere ex aquā saluā, & oxymelite, vel transglutiat anacardinā cōpositionis drachmam vnam aut alteram cum pauco oxymelite, vel tantundem theriacae vel mithridatij: pennā oxymelite deli-

butā vomitus prouocetur. cucurbitae collo imponantur: sed ante admotionem fortiter crura fricentur, & his cucurbitas admoue cum scarificatione, dein femoribus, super natis, tandem iugularibus venis, vnge caput rasum oleo euphorbij & terebinthinā, cum sagapeno, opoponace, castoreo. vel fiat emplastrum ex sinapi cum castoreo, vel accipe castorei drachmas duas, sagapeni, euphorbij, singulos scriptulos quatuor, sinapi drachmam, cum oleo de piperibus vel de euphorbio fiat vnguentū: quo vnge caput & spinam. Tandem ad sarraginem veni. & si nondum 24. horae elapsae fuerint, cauterium suturae coronali actuale inuratur, quod pateat diu. Ita ex presenti conditione ordinem agendi venari debetis, cuius adumbraui iam tenue quoddam programma. sed iterum singula remediorum genera in grauissimo atrocissimoque hoc malo ad examen reuoco. In sanguineā apoplexiā, quia vires adesse possunt, admittitur phlebotomia: nam affectus spirituum non prohibet venae sectionem, cum partes solidae & carnosae sunt integrae. & non laborant spiritus à resolutione, sed à copiā sanguinis opprimuntur. & saepe ea detractione repetitā, mouetur materia, hinc liberatur obstructio. Aëtius refert iuuenem quendam multi sanguinis repente obmutuisse, tres dies integros ita iacuisse: quarto largo profluuio è narium liberatus est. Vide num solemnis aliqua euacuatio sit suppressa, vnde palindrome ad caput: vel num Sol plethoricum caput vsserit, vnde humorum attractio & fusio. inspicere aetatem,

De Phlebotomia.

Cap. De cataplasmi.

3. Aph. 20.

Hiler.

corporis temperiem, & num sit tem-
pus verum. Audent etiam quidam
in corporibus inanitis parua copiam
extrahere (ad commotionem humo-
ris cerebro concepti) vitæq. vicissim
pertusa cephalicâ, vel hirudinibus
vel cucurbitis toto corpore affixis.
Sed illud agendum suadent ubi li-
berius spirat, & ubi partis torpor
alicuius cœpit egelari, & pulsus ubi
emicat melior; quod alioqui exitus
materiæ negetur. Scripsit idem Q.
Horatianus se, in cognoscentibus &
respondentibus intrepidè phlebo-
tomiam adhibere. Sed dico ubi à
sanguine malum est, in paroxysmo
venam esse secandam. nam quo mo-
do recreabitur virtus, ni expedita
reddatur à premente opere? Frica
ante sectionem corpus, ita fundetur
sanguis: Razes id innuit ita agen-
dum, qui ait, vide num liuida aut
eruenta facies ægri appareat, ut in
his quibus vinculis strictis sanguis
in parte continetur, tunc enim ilico
iugularibus aut cephalicis duabus
incisis euacuandus erit. At hoc non
facies, inquit, si, dum æger aërem
inspirat, auditur in thoracis & aspe-
re arteriæ capacitate aëris sonitus &
murmur, & si his se signa iunxerint
pituitam indicantia: nam hinc clyster
melius infundetur. Oribasius etiam
à clystere venam secat. Paulus etiam
quid amplius addit, imò, inquit, qui
quomodocumq. curari possunt, sta-
tim his vena secanda est: & si re-
missionem aliquam habuerint, re-
petatur, eodem vel sequenti die. hoc
asserit etiam Galenus in introductione,
& Auicenna ait hoc modo, si sit à
sanguine, paroxysmi tempore vber-
rimè sanguis detrahatur, & à sectio-

3. Lib. 18

1. 3. Tra-
Act. 5.

ne, enema iniice. Aræteus etiam ve-
næ sectionem laudat, nisi plus iusto
educatur: & suadet ut minus detra-
hendo potius delinquamus: nam,
inquit, si alleuari videbitur æger, re-
peti poterit. Videte, omnes auctores
(quos in re ambigua, & grauissimo
remedio, ubi de vitâ agitur lubenter
consulo) sectionem venæ commen-
dant. Tu tamen distingue num san-
guis luxuriat in eo corpore, vel num
crassi illi succi, auctores mali, sint
sanguini remixti: tunc leca. sin hu-
mor separatus sit à sanguine, nec
vlla nota eius redoleat naturam, non
abducas sanguinem, nam prædium
vitæ his sanguis est: quod si abdu-
xeris, hominem strangulasti. hoc est
quod scribit Cellus, ubi ita, Si om-
nia membra vehementer resoluta
sunt, sanguinis detractio vel occidit
vel liberat. aliud curationis genus
vix vnquam sanitatem restituit, sæpe
mortem tantum differt, vitam inte-
rim infestat. Moneo, si habitu sit te-
nellulo, laxo, molli, pingui, & graci-
libus venis, huic, maxime in uosâ
hyeme, sanguinem non adimas: sed
potius totum eius corpus ungatur
oleo calido, fricentur manus, pedes:
cucurbitæ coxis, & vincula cruribus,
& frictio ceruici subiectæ parti præ-
stentur. venâ ergo ubi sanguis vber-
rior est vel ei mixtus humor secabi-
tur, si id ætas admiserit. Sed quo
modo hoc agemus, quâ copiam edu-
cemus sanguinem, quò tempore, &
quæ vena secanda? Modus sit, ut locus
secandus calefiat, fricetur oleo ane-
thino vel chamæmelino. fiat amplū
vulnus, & totum tunc corpus agite-
tur quò fluat sanguis. fiat lata inci-
sio, nam sanguis restagnat strictus.

3. Lib. 27

Quâ co-

Ait. 2.2
27.

Quā copiat? hoc dixit Hippocrates quartū Acutorum vigesimo quinto, vbi ait, hanc definiendam esse ex corporis habitu & ætate. Non emittatur vnica vice, sed sensim, bis vel ter factā repetitione, ita vires non accides, & eueniet id quod vouet Aësius, materiam morificam moueri per venæ sectionē, hinc tollitur compressio. Inspice ægri colorem, ac tenta eius pulsū cū sanguis effluxit: nam si facies viuidior reddatur, & respiratio facilior, bene sperandū etiam reperitā phlebotomiā. Quo tempore? tempore dixi paroxylmi, alioqui suffocantur ægri, & paroxylmus est qui enecat: nec potest sopita facultas excitari, ni primū excutiat onus, vel fiat cū melius aliquantulum respirat à clysmatis vsu. Ab ictu vel lapsu si sit, in aliud tempus sectio venæ differatur, inquit Aretæus. Quæ venæ pertundenda? Ex Razis sententiā primū cephalicæ in brachio feriantur, causā euacuationis totius: deinde pedis venam, causā reuulsionis: tertio ad proximas venæ venas, vt colli, narium, ratione particularis euacuationis. Quare si malū dederit inducias, nec adeo vehemens fuerit, primū pedis tundatur, venæ, dein narium vel frontis. Si tamen plethorā graui premeretur corpus, præstatet ilico axillaream venam ferire ex Hippocratis sententiā. Caue ergo ne ilico narium aut capitis venas secetis: nam non bene vacuatur totum corpus per partem læsam, nec consultum esse videtur vt remotas admodum ilico aperiamus venas: nam præsentī remediorum vi hic opus est ob morbi acumen: cephalicas ergo

pertundendas statim puro. His peractis, reclode feris narium venas, iūdo seca venam frontis. Si conspicua apparent in collo iugulares venæ, secantur angusto foramine, modò sanguis copiosus capite constiterit: nam ita amouebis causam compressionis coniunctam. Hoc tamen agere fieri putant chirurgi. sit tamen hoc modo, pollice supposito parti inferiori, vulnus exiguum rectā lineā indigatur: deinde sanguine draconis, thure, mastice, & albumine oui glutinetur, & diutius digitus apprimatur leniter. Si ab his metus sit, frontis vena soluatur, quam affectus capitis omnes à sanguine persanare affirmat Auicenna. Quidam iubent vt post duas aut tres horas à brachij venæ sectione, aperiantur apoplecticæ venæ pone aures, & si necessitas dicunt vrget, hinc incipiendum: indicatione sumptā à præcipiti motu, vt prompta fiat auersio & derinatio, puto id verum esse, si sine totius corporis plethorā, caput solum sanguinis à copiā oblideatur, vbi ergo plenitudo, vena secanda, nisi præcesserit magna exhaustio, vnde cerebrum algeat, vt hæmorrhagia valida, venis immodica: tunc clysmata iniice, fortes fiant frictiones, denique cucurbitæ adferantur, & si inde melius respirat, colorque melior venerit, ad alia pergendum quæ alterant & calfaciunt cerebrum. Alioqui vt hoc iterum dicam, phlebotomiā ilico factā nihil in hoc malo præstantius, si modo vires pares sunt: nihil enim citius cerebrum vindicat à compressionē quàm sanguinis ablatio: & homines hic moriuntur, quod induciæ non dentur difficili respiratiōi, quæ fit ab oppressio

Capite De
cephalal-
gia.

ab oppresso cerebro: oppressionem
adimere potest ilico phlebotomia.
abstine tamen in pituitosis senibus.

CYCVR
BITV-
LAB.
2. 2. 17.

Cucurbitula cum scarificatione lo-
co phlebotomiae brachio nonnun-
quam admoventur. & inquit Aëtius,

a phlebotomia & post illitiones cu-
cubitibus conuolare conantur magnis
& fortibus, retrorsum iuxta lumbos
affixis: & vbi per tempus aliquod
attraximus, aliò transferimus: non
tamen hypochondriis, ne respiratio
hædatur. & cum morbus diu trahi-
tur, occipitio & iugularibus venis
affigatur, & large sanguis hauriatur:

Arctur.

plus enim interdum quam vena se-
ctio prodest, nec vires prostermit, sed

inter scapulo prius inanem cucur-
bitam admove, vt qui succi inter sunt
reuellantur. Celsus Aurelianus oc-
cipitio atque omni spinæ adhibet
cucurbitas cum scarificatione. Scri-
bit Razes se regi Hamechi ventosam

3. Aph.

collo apposuisse, qui ilico reualuit.
Petrus Aponensis post scapulam si-

Ad Me-
fuen.

nistram cucurbitam imponit, & in
plurimis affectibus eam commen-
dat, vt in suffocante ilico cararho; &

futura coronali hanc adhibet: sed
prouisione habitæ totius. Fracasto-

rius dum sibi, balbutiente lingua,
plurimas herbas admoisset, amisso
sermone, manum in verticem expor-

rectâ, indicabat vtilico capiti cucur-
bita admoventur, sed re non perre-

ptâ exspirauit. Quare cum crassus &
frigidus humor obstruit cerebrum,
in morbi statu, cucurbita summo

Galen.
Method.
ligatura
& frict.

capiti admoventur. Ligaturæ dolori-
ficæ a vena sectâ adferantur, inquit

Auicenna: quæ modò stringantur,
modò laxentur. Frictiones fiant, a
prouisione totius habitæ, manibus

vinctis oleo lilino, chamæmelino,
amygdalino, quò pars aliqua solua-
tur & apostasin accipiat: & oleo co-
stino, castorei, euphorbij, de cartha-
mo, laurino, cum aqua vitæ. Si fuerit
tenellum corpus, misce oleum amyg-
dalinum amarum, anethinum, &
chamæmelinum. Razes sarraginem
admovent capiti, dum capilli vran-
tur. Sed quidam inepti cerebrum
assant, non vrunt capillos: pax sit,
dum illi vri inceperint. Quin ex sen-
tentia Aëtij cauterium licet inurere
coronali futura: ad resolutionem
materiæ, vtque vis sopita exeretur.

Quantum ad lenientia, ilico impo-
natur glans sedî, ex melle, sale, hiera,

LENIENTIA.

elleboro. Accipe hieræ diacolocyn-
thidos drachmas duas; castorei, se-
minis rutæ, carui, singulorum scriptu-

los duos; salis gemmæ scriptulum;
mellis quod sufficit, fiat supposito-

rium. vel finge balanum longam ex
sapone duro, infusam felli bubulo,

in quo sal fusus sit: quæ filo alligata
in anum immittatur, & agitur ad

irritationem. Interim dum supposi-
torio vrimur, paratur clyster aeris,

quo excitetur facultas. Si itaq. apo-
plexia fuerit ab affectu simili inflam-

mationi, a phlebotomia iniiciatur
clyster. sed ea acrimonia ei absit,

quam debemus pituitosæ apoplexiæ.
Coquatur mercurialis, cum fursuri-

bus & colocynthidis drachmâ, nec
non agarico, in peciâ ligatis, adde

centaurium minus. Quod si pituitosa
illa sit, vrimur clysmis ex betâ, eala-

tium con-

tum consumptionē: colaturā iunge hieræ pictæ vnciam, salis drachmā, vel hieræ diaecolocynthidos Galeni drachmas tres; aut mellis anacardi, olei castorei vncias binas. Sed ægri natura sit explorata: nam ni rusticus fuerit, tantā vim eilemaris absque intestinorum abtatione non feret. Et ea cautio adferatur, vt clyster semper parua copia, hoc est, ad semilibram inferatur, quo diutius retineatur. Si non reddatur, suppositorio eadetur. Aretæus clysmis addit obolos tres euphorbij ex oleo & aqua. Accipe aristolochiæ rotundæ, centaurei minoris, hyssopi, rutæ, cuiusque pugillum; ellebori albi drachmas tres; colocynthidis in peciā ligatæ semidrachmam: coque ex libris tribus aquæ ad consumptionē duarum partium: Accipe eius libram semis; adde adipis anserini, vel anatis vnciam; nam mitigant vim ellebori: si validitas velis, adde benedictæ semunciam, cum oleo chamæmelo & rutaceo. Reddito clystere, aliquantulum quiescat æger, & si aliquantulum a melle retereatur, hiera per os datur eam mulsā: nam hiera purgat. Uo. rursus in eante morbo non conuenit, cum erigere se nequeat æger: in eam ergo non recidit, nisi prius ista causa in ventriculo sit, & æger vomat ex facili. Nonnamque tam tangant intestinum & vesicæ resoluuntur, ita vt magnam fecum molem aggerant: hic subluendum, ac iterum oleum castorei intestino inuiciendum. Quidam tenitā alioquin pituitosā apopleciā, alio igitur fecum capiti apponunt, & si apistimos, theriacali præbent. Hæc in senibus piquitosis locum aliquando

habere ilico possunt: nam Galenus dicit talia in his mala, iisdem ferè remediis curari quibus paralytis & epilepsia. Præparantibus in paroxysmo non vitimur, nam morbus non dat inducias. Versus declinationem tamen præscribi poterunt, vt melicratum tinctum hyssopo, vel origano, calaminthā, thymo, aut pulegio, saluā, herbā paralytis, stæchade, rosmarino, betonicā. Utatur quotidie oxymelite scillitico, & syrupo stæchados, de betonica, melle rosato, vel sumat syrupum de iuā & de hyssopo, cum decocto saluæ & hyssopi. hæc in prouisione habenda etiam locum habent. Tandem instituatur pharmacia non sine præparatione quadam hoc modo: accipe radicem & seminum prœniæ semunciam; foliorum hyssopi, lauri, maioranæ singulorum semimanipulū; florum stæchados, rosmarini, betonicæ cuiusque pugillum; seminis fœniculi drachmam, foliorum senæ vnciam; agatice præparati semunciam; zinzibris albi scrupulū; liquiritiæ drachmas tres: sumat huius decocti vncias quatuor; syrupi de betonica & stæchados, singulorum semunciam; misce. Si nō satisfecerit, inde pilularum coctiarum ad drachmam, vsq. Rosæ, utatur pilulis: accipe pilularum coctiarum, pilularum scordiarum, cuiusque semidrachmam; castorei semiscrupulū: misce, hæc pilulæ vna calfaciunt & oleant. Nec nobet si bi duanæ sian purgationes, proximè si vires valeant, & æger in de se uariis & corpus inde non mole sit purgari animaduertens. Hæc ad præcautionem, vel recreato ægro recte, & rursus præscribantur: sed

3. Aph. vii.

PRÆPARANTIBUS IN PAROXYSMO NON VITIMUR.

PVRGANTIA.

PVRGANTIA.

estne

estne in paroxysmo his utendum,
cum cetera non iuvant? Sanè si pro-
trahitur accessio, periclitandum erit
eo periculo, sine quo nulla spes salu-
tis: nam, auctore Aëtio, permittit
hæc affectio & cogit temerè omnia
agere. solue pilulas coctas & casto-
reum in hydromelite: & si se iunxe-
rit melancholia, adde eleborum.
vel drachma pilularum de euphor-
bio diluatur decocto betonica, rutæ,
hyssopi. quò his propinatis, capiti
admoventur topica, & sternu-
ramenta. In progressu morbi vom-
itoris potius est utendum, ut dixi,
quod Celsus etiam voluit. & Aëtius
ait, summè curandum ut facilis fiat
per urinas & aluum excretio. Provi-
sione habitâ totius corporis, deue-
niemus ad topica remedia, eaquò
quæ vim prellam corporis excitant.
Quando sanguis in capite efferves-
cit (quod maximè fit tertium circa
sinum qui falcem representat, cum
impetu sanguis in caput ruit) ute-
mur modestissimis repressionibus:
non enim est astringendum, sed tan-
tùm repellendum. Non ergo ex aquâ
rosatâ id fiat, nec ex oleo myrrino.
Sed à phlebotomiâ & revulsione
admove cum Raze oleum rosatum
completum cum aceto acerrimi vi-
ni: idque primo die. Oribasius mox
incoquit oleo rosato spondylium aut
calamintham. Scribit Celsus Aure-
lianus, omnes sectas medicorum
aceto & oleo caput fovere: ceteras
verò partes lapsis ex vino & oleo,
cum Janis introctatis & rudibus. se-
cundò, inquit, stupiosè caput foveat
misteutes hederam & eiusmodi. id
reprehendit, sunt enim nimis calida,
ait, & stringentia: sed oleo potius

T O P I C A
C A, &
excitantia
facultatē
sepitam.

dulci utendum. existimo cum loqui
de eâ apoplexiâ quæ ideam phleg-
mones præfert. Abstinete etiam
hic à magnis illis confectionibus
anacardiorum. Admoveantur po-
tius odores ex cinnamomo, & am-
brâ coctâ in aquâ rosarum, ne caput
intalescat. A venæ sectione, inquit
Aëtius, vociferationes adhibe, &
odorama excitoria, & corpus
totum inungatur oleo copioso cali-
do, cui anethum vel serpillum inco-
xit; vel oleo rutæ cui scilla incoxit.
In apoplexiâ ab obstructione est ne-
quaquam repercutiendum. Sed fove
caput decocto anethi, chamæmeli,
liliorum alborum: ut evaporet ma-
teria, sine novæ attractione. vel oleo
chamæmelino, anethino, in quo
coctum sit spondylium aut calamin-
tha. Aretæus putat vñctiones irriga-
tionibus præstare, nam hærent, nec
ita lectum polluant: & iubet ut iun-
gamus semper castoreum: interdum
adiicit euphorbium, piper, pyrethrū.
Cornelius Celsus laudat ut totum
corpus oleo illinatur sulphurato.
Cucumeris agrestis radices, cala-
mintha, stæchas, iua, & eiusmodi
coquuntur ex oleo, & illæ partes vn-
guntur quæ paralyti videntur tenta-
ri: & ita paralytin accersimus: nam
illa diadosis bona est. Quare quæ
pars magis refriguit fricetur hoc oleo:
nam præstat usum partis amittere
quàm totum. Ita oleo anethi & oleo
costi adde castoreum. Aretæus epi-
plasmata quoque duris ac distentis
partibus admovent ex semine lini, for-
nigræci, farinâ hordei, melle, oleo
rutæ, & anethi. & althææ radix ex
mulsâ in pulcem cocta ab eo admo-
uetur. Spinæ etiam principio &
futuræ

saturæ coronali admoemus emplastra ex sinapi cum ficibus. fiant dropaces, ex pice nigrâ & tertiâ parte olei rutæ, cum pyrethreo, sinapi, pipere: admoue in alutâ. aut adde emplastro oxyceroceo pyrethrum, sinapi, euphorbium. Capiti rasô hæc admoemus. vel accipe ficus pingues sex; seminis sinapi duplicem copiam: coque cum vino, fiat cataplasma, admoue sincipiti rasô: miscemus interdum castoreum, euphorbium, piper, columbi faeces, vrticæ semen: his materia foras vellitur. Vngantur oleo de piperibus, descripto à Rondeletio capite De apoplexiâ. & hoc viriles globi illinantur: vel pannus laneus aquâ vitæ rigatus hos inuoluat. & guttula auribus instilletur. Stomacho & visceribus etiam consulatur hapsis & fomentis. Hæc dum fiunt, nimirum post vniuersam euacuationem, redditoue saltem clystere, vi os aperiatur, & fiat palati vnctio ex theriacâ, vel ex anacardiorum confectioe, quò excitetur facultas. Hierâ etiam palatum inungemus: & attractum humorem linreolo eximemus. Tandem castorei sesquidrachmam; & seminis rutæ semidrachmam; nucis myristicæ scriptulum, aquâ vitæ exceptâ, cyphone gulæ infunde. Vel accipe theriacâ, mithridatij, singulorum scriptulos duos; oxymelitis scillitici vnciam; aquæ vitæ semunciam; aquæ rutæ, vel calendulæ vncias duas. Si ob frigus & vapores theriacâ suspecta tibi sit, accipies semidrachmam castorei, cum pauco pipere, & zinzibere, & calamo. Sinapi comminutum salique commixtum, & in aquâ vitæ maceratum ori indatur & naribus

illinatur: vt pituita descendat per nares & os, & tandem fiat paralyfis. Cum ad sensum redire cœperint, gratioribus vngatur palatum & lingua, vt sinapi: alioqui quæ amatore ingrata sunt, habentur efficaciora ad excitandam facultatem. Dum hæc agimus (hoc est, à pilularum exhibitione) ferè vnâ ad sternutamenta deueniemus, ex ostrutio, elleboro albo, cum castoreo & euphorbio. Caue ne ineunte morbo vtaris sternutamentis, nam fumis caput replent. Vaporatione primùm vtetur, quâ tenuetur ac secetur contumax succus, ita rectè parabuntur ad sternuendum. Quare fiat vaporatio ex aceto in quo coxit hyssopus, thymus, origanum, pulegium, calamintha, dictamnium, castoreum; interdum & euphorbium. Reliqui graues suffitus non placent: nam hic maxime periclitantur ab oppressâ respiratione. Errhina etiam ab initio non conueniunt, ob eandem causam: sed solum in declinatione vtilia. Recreatus æger, si possit, gargarismo hoc vtatur: Accipe sinapi, seminis & radicis pæoniæ, stæchados Arabicæ, visci querni, singulorum binas drachmas: coque in aquâ maioranæ: colaturæ adde oxymelitis simplicis & scillitici, cuiusque vnciam. Tandem à paroxysmo robur affletur cerebro. Sed vbi à sanguine fuit, à calentissimis remediis caue. Sed tamen remoto paroxysmo, quia caput enervatum est à tam atroci symptomate, tum ex spirituum exhaustionem, tum à perfrictione, robur ei addi debet. Propterea in pituitosâ apoplexiâ probantur electaria dissoluentia materiam, & caput roborantia, quod

CORROBORANTIA.

SALUTARIA.

iam frigidius euasit. rectè laudat Aretæus vsum castorei cum mulsâ, alij guttulam olei sulphuris vel spiritus vitrioli propinant cum maluatico. Razes exhibet anacardiorum confectiorem ad sesquidrachmam ex mulsâ, idque in frigidis corporibus. Dentur omnia liquore diluta; premantur nares, ita deglutient. Calamus aromaticus conditus, & conditi caryophylli vnâ cum confervâ saluæ contundantur, & exprimantur cum aquâ vitæ calendulata; hanc sumat interdum. Vel flores betonicæ, saluia, nux moscata, castoreum, mastix, mæcerentur aquâ vitæ: hanc interdum sumat. Aurea Alexandrina, diamoscum dulce, diambra pituitosis solatio sunt. Et sæpe repetitâ iniectione in aquam vitæ vtimur hyssopi, saluæ, rosmarini. Accipe decoctum saluæ, primulæ veris, betonicæ, rosmarini; his adice guttulam extracti castorei in aquâ vitæ facti. sumat, & etiam foris illinat, vel vngatur oleo castorei, quod rigatum sit aquâ vitæ. Accipe saluæ, foliorum lauri, origani, singulos semimanipulos, florum rosmarini, stæchados, medullæ nucis Indicæ, cyperei, caryophyllorum, myrt hæ, cuiusq. semidrachmam; radicem acori sesquunciam: immitte aquæ vitæ: hanc misce cum oleo terebinthinâ, adice parum gummi elemij: fiat vnctio spinæ dorsæ. Hactenus de remediis: ad victum venio. Qui apoplexiæ obnoxij viuunt vitent frigora, valles yliginosas, austrum & boream, somnum prolixum, cibum pituitosum, crapulam, ocium & exercitium validum. Qui apoplecticus iacet à sanguine, aëre fruatur moderato: ne

sanguis in cerebrum viam affectet. Si fuerit apoplexia à succis crassis frigidisque, ad calorem vertatur aër. Degant, si id res eorum admittunt, in locis maritimis, suafore Paulo. Victus remittente malo sit tenuissimus in sanguineâ, non sit calfaciens & siccans, neque exactè extenuans. hordeo vtatur. In apoplexia ab obstructione sit victus tenuis & tenuans. Primo die da solam mulsam. sequentibus vtatur mulsâ cum saluia, vel cum roremarino, calaminthâ, origano, vuis passis, syrupo de corticibus citreorum. vel accipe cinnamomi vncias duas; zinziberis semunciam; cubebæ, caryophyllorum, cuiusque drachmam; aquæ libras septem: coque ad dimidias: colaturæ adde sacchari quod satis sit. Quibusdam tamen aromata non placent, quod caput replent. Deinde detur ius pulli vel columbarum cum melle, vel puls ex auenâ cum melle & anisi puluere. Deinde perpetuò cibi condiantur maioranâ, origano, hyssopo, thymo, roremarino, serpillio, calaminthâ, saturciâ, vno aut altero horum. Et sinapi in crustetur saccharo: sæpe vtatur: & nucem moscatâ cõditâ. Et cortide accipiant cibos paucos, leues, calidos, & exterioriâ vi præditos, plerumque cum melle edulcatos. Interdum gula resoluitur, vnde infusus cibus in arteriam labitur, cum neque tonsillæ ad impulsus ciborum concidant, nec epiglottis in proprium locum subsidat, quæ asperæ arteriæ operculum à naturâ facta est. quare longâ fistulâ succum ac mulsam infunde, ac supra arteriam asperam attollens, in gulam demitte. Frustra verò laborant

borant qui sub mento cucurbitam
vt gula dilateretur affigunt: quia com-
pressione, non dilatatione ad de-
glutitionem opus est. dilatat autem
cucurbita, & cum vorare velis pro-
hibet, reuellens ac retrahens. & re-
plet arteriam asperam, vnde stran-
gulatione nec gutturi affige. Vinum in
principio nusquam vtile est. incli-
nato verò morbo, da non nouum,
nam excrementitium est: non ve-
tus, ob penetrandi vim. Auenzoar
præbet vnciam vini in fine morbi,
ad membrorum robur. Paulus vino
intillat calidam aquam. Exercitij
vice sint frictions & unctiones cur-
ru factæ. Post diem decimum quar-
tum ad gestationes eum Paulus de-
ducit, & tunc vocis & loquelæ curam
habebimus: & postea etiam dabi-
mus modicum de hierâ, inquit. Em-
pirica quosdam delectant, de his
hæc accipe pauca. Accipe tincturæ
corallorum extractæ cum aquâ vitæ
semunciam; spiritus vitrioli binas
drachmas; syrupi de hyssopo & de
stœchade singulas vncias duas: mis-
ce: da ter die cochlear ex vino albo.
Spiritus vitrioli gutta ex liquore
hauriatur. Aquam è spicâ & lauen-
dulâ bibitam laudat Matthiolus.
Iniice aquæ vitæ, zinziberis, caryo-
phyllorum, granorū paradisi, nucis
myristicæ, singulorum duas drach-
mas; foliorum saluæ binas vncias;
cubebæ, cardamomi, mastice,
galangæ, cuiusque drachmas duas;
rosismarini, lauendulæ, maioranæ,
melissæ, betonicæ, singulorum pu-
gillum; spicæ nardi scriptulum. adde
si lubet semen rutæ, & granum mosci
& ambre. Egidij aquæ octo descri-
buntur ab Euonymo tomo secundo.

Quidam probant radicem tapfi bar-
bati collo appensam. Smaragdus si
de collo pendeat cōfert, inquit Zoar.
Ego puto si corollâ ex corallo col-
lum implicetur, optimum *de pomor.*
fore: cum mihi constet dentium do-
lores à catari ho ortos hoc auerti. Ex-
citant apoplexiam fungi, mandra-
gora, & pomorum nimius vsus &
& eorum odor. Moneo tandem non
temerè incumbendum esse in vsum
rerum calidarum ordine tertio, ma-
ximè si fuerint tenuium partium, &
ex plurimis aëreis spirituosissq. par-
tibus constiterint. nam in illis affe-
ctibus vbi humorum luxuriat copia,
præsertim sanguini permixtorum, su-
spectus horum vsus est. Hæc enim
cum calore suo caput plethoricis
causis augeant, æger in periculum
abripitur: maximè nondum euacua-
to corpore, & si corpore non admo-
dum fuerit frigidus. Alioqui enim,
fusus humoribus, caput implent, &
morbus vires acquirit eundo. Accipe
folia & fructus buxi, & nucleos per-
sici, extendantur cum aquâ lauen-
dulæ, & colaturâ fricetur lingua: &
cochlear vnum aut alterum ori in-
fundatur.

CAPVT XXIIII.

*De PARALYSI, quam Resolu-
tionem, vel Mollificationem
vocant, Græci etiam Πάρεση,
hoc est, languorem & defectio-
nem.*

INTER affectus neruorum, pri-
mum sese offert eorum enervatio
functionumque ablatio, cum nec
motus nec sensus suum officiū facit.

DEFINI
TIO &
causae enceph.
2. 10.

si caput exceperis: Paralyfin vocant: quam ita definimus. Est neruorum relaxatio, non tamen omnium: & interdum musculorum mollificatio cum priuatione motus & sensus, à vi causae morbificae. Dixi neruorum: sunt enim hi sensus & motus instrumenta. nam principes functiones, imaginatio, cogitatio, hic non sunt officij immemores: sed sensus & motus auferantur. Adieci, non omnium: vt symbolo hoc abiret ab apoplexiâ, vbi cunctorum neruorum & musculorum adest paralyfis. Sed hic alterutrius partis maximè adest resolutio, nimirum lateris dextri, vel sinistri: nam talis propriè dicitur paralyfis. cum verò membrum peculiare soluitur, dicitur eius partis paralyfis: vt linguae, oesophagi, vesicae, penis, oculi. At Apoplexia, *νεκρωσις* dicta est resolutio totius corporis. Definitioni adieci musculorum mollificationem: nam non soli nerui, sed etiam musculi sunt instrumenta motus, cum Galenus asserat in paralyfi nonnunquam affligi musculos, interdum neruos: ita vt intactis neruis passio aliquando feriat musculos: est etiam vbi vtrique affliguntur. Ad didi mollificationem; vt noscamus musculos occupari conuulsioni contrario affectu: nam ibi durities est, cum motu deprauato. Conclufi definitionem his; à vi causae morbificae: sunt enim in ocio praecipua instrumenta facultatis animalis. Sed ocium trifarium est; vel à causâ morbificâ, vel à facultate, aut nullam harum agnoscit. Primum conspicuum est in hoc affectu: secundum in motu tonico, vt cum quis porrectum tendit brachium: est sanè ficta hæc

1. Loc.
affect. 6.
3. Loc.
affect. ult.

Galen. 2.
Sympt.
caus. 1.

quies, quæ tamē aliena est à vi morbificâ. tertium, cum quis brachium abiicit in scamnum, hoc nascitur à neutrâ causâ, sed ob pondus membri. Iunxi etiam hoc, cum priuatione motus & sensus: ita euenit in perfectâ paralyfi. nam si ea non perfecta fuerit, vel motus vel sensus solum stupebit, aut interibit. Hoc voluit Aretæus, cum ait, si solus tactus deficiat (quod rarò euenit) **αἰσθησις ἀβύρνητος* dicitur. Hæc in definitione, iam ad causas. Hic affectus est symptoma, quod consecrarium est malæ conformationi, vel solutæ vnioni. Nam nerui immodicè humectantur & refrigerantur, vt in frigidissimo aëre; vnde densi redditi, facultatis Solem non vident, vel resolutus crassus humor in principium eorum incumbit, quo replentur; quod euenit ab apoplexiâ. vel fit obstructio ad vertebrae colli, vel ad inferiores partes; aut ictu, lapsu, incisione violantur. Saltem fit à tali causâ quæ aditu prohibet facultatem à membris. quicquid enim facultatis motricis radios arcere potest à parte aliquâ, paralyfis causa est. Vel, etiam si aditu & appulsu non arceatur facultas à sensorijs, per quæ suscipitur omnis actio animalis, ea tamen resoluuntur, quod facultas non suscipiatur. Expendamus iam quas ob causas facultas aditu à membris prohibeatur: & cur, si transeat, non suscipiatur. Aditu arcetur vel ratione neruorum, vel ratione facultatis. Ratione facultatis, impedito spiritus animalis appulsu, qui non fertur vt debet, ad partem à quâ suscipitur actio. Vt cum spirituum inopiâ laborat. Neque enim sensifica vis lucet in vilo sensorio

*sensu
ablatis

C A V.
3 A 2.

sensorio, cum spiritus animalis interclusio est in fonte ipso, vel summa eius paupertas. vel cum aliò ea abducitur: vt cum dexter musculus temporum inflammatur, eò se vertit tota facultatis vis, indeque sinister musculus resoluitur. ita in capitis vulneribus calamitosi, aduersa pars laxatur. Vel interceptio est spiritus animalis in cursu, quem ipse per neruos inflectit. Neruorum itaque vitio si fiat, hoc ita euenit, quòd illi vel abscondantur, vel quòd nimis conuiueant. Conuiuent aut pressu, vel ab accepta copiâ. Pressu, vt à loris, & ab ictu aut lapsu contusi ac inflammati. Conuiuent etiam nerui, à frigore dum densantur in opacitatem: non aliter ac per densas cum nubes fulgor Solis erumpere nequit. Pori enim neruorum nonnunquam densi euadunt nimis: atque illud adeò est quod non in intemperiem hoc malum retulimus: rarum enim & densum ad conformationem spectant: vt molle & durum ad temperiem. sed hic neruus non redditur durus, sed densus. Afferit Trallianus siccam, vt & calidam intemperiem paralytin inferre posse: si densent, fateor. alioqui atrophiam ideam resolutionis fingunt. nam calida & sicca intemperies non est resolutionis auctor: argumento est hectica afflictio, quæ paralytin non adfert. Non suscipitur interdum facultas quamuis ea allabatur, quòd pars illa sit vel phlegmone obfessa, vel quòd ex infarctu laboret. Si à phlegmone, id sit quòd huius tumore opprimantur nerui: id etiam subito quodam sanguinis affluxu euenit, vt in febribus: nam si bilis eò se verteret, vt quidam

putauere, potius conuulsionem accerferet. Infarctus autem fit à materiâ pituitosa, vel melancholica. Ita fit ex prolapsu materiæ apoplectica; quam fortis naturæ contentio illuc transmissit è cerebro. ex quo prolapsu etiam madescit altera pars spinalis medullæ; aut ipsa neruorum propago illinc diducta densior redditur, nec animali spiritu illustratur. Tunc modò pars dextra, modò sinistra affligitur: pro vario humoris motu, naturæ impulsu, & meatuum conditione, & situ partium excipientium. Hic infarctus quin etiam inferri potest à bile crassiore permixtâ cum pituitâ. Nam tenuis & liquida aqua plerumque in paralyticorum cerebri ventriculis & spinâ dorsî inuenitur, quæ à capite eò defertur. Quare hoc malum nascitur interdum per catarrhum, qui à cerebro foras transmittitur in cerebri propagines, vel vt Græci dicunt *πρὸνόστρα*, nimirum ad spinalem medullam & neruos. Fit igitur mollitudine, densante, neruorum & membranarum, per ingressum catarrhi. Plurimum itaque à pituitâ, aliquando à sanguine, tardò à melancholiâ; nunquam à flauâ bile, nisi cum cæteris misceatur; quia potius contraheret. Et humidum proprium est laxare & resolueri, vnde motus quædam impotentia nascitur, neruis ceu habenis trahentem facultatem minimè sequentibus, vt in pueris præhumidis euenit; quòd tendi in suum robur nequeant nerui, vel saltem spiritum non ita accipiunt. Dico hoc locum habere vbi madent nerui: nam in hypofarca non fit paralytis, quòd carnosæ partes ibi madore tētentur.

4. loc. aff.

1. Symp. caus. 5.

2. Sanit. rat. 5.

1. Symp. caus. 5.

Auer. na.

Galen. 4. loc. aff. de piscatore.

Hæc verò materiæ quæ infarciunt nervos, nascuntur vel congestione in parte, hoc vitio tetrata: vel aliunde irrepunt. Succrescunt congestione, à partis imbecillitate, quæ hebescit frigore, à calido nativo titubante: hinc obstructio. cum enim cespitans pars agrè suo genio fruatur, materiæ morbificæ congeruntur, quæ facultatem animalem à parte arcet.

Alicui.

Aliunde verò prodit, cum à toto corpore, vel à peculiari aliqua parte insit. à toto corpore, cum inclinantibus febribus transfertur materia morbifica in nervos. Nascitur etiam

Galenus.

ex tumore: ut si phlegmone non bene habitâ, in scyrrhum abierit, qui suo pressu aditu spiritum à nervis arceat. Quâ ratione interdum sensus, nonnunquam motus auferantur, ex-

Galen. 3.
loc. affect.
vlt. & 1.
loc. aff. 6.
& maxi-
mè 2. De
Sympt.
caus. 4.

posuit abundè Galenus. Vbi monet observandum esse, num membrum nervo duro vel molli sit rigatum.

Hæc de intimis causis; venio ad eas quæ à foris. Inter has refert Aretæus pauores, mœrores, in pueris terrores, ingens gaudium, risus vsque ad ad mortem implacabiles. Hæc, inquit morbi prima initia sunt, sed vltima & præcipua causa est, calidi nativi refrigeratio. Et huius auctoritate sex causæ numerantur paresis, vulnus, ictus, refrigeratio, cruditas, venus, vinolentia, & immodicæ ani-

5. Sympt.
caus. 2.

mi perturbationes. & omnes iniuriæ ex quibus spinæ dorsi contorsiones, & nervorum compressiones. His adde vaporem argenti viui, vsus carniū porcinarum, ac tuberum, somnum in antris, vel in domo recens politâ, lunæ radios, importunum exercitium. Hactenus de causis: iam paucis de differentiis. Hæc

DIFFER-
ENTIAE.

sumuntur à formâ mali, loco afflicto, & causâ effectrice. A formâ, *A forma.* nam sensus vel motus facultatis animalis percellitur, vel, quod plerumque fit, vtraque. Sed cur modò motus, modò sensus deficit? Sensus minori negotio fit, nam in passione & susceptione consistit: at mouere actio est: ergo plurimâ illi facultate opus est. A loco affecto: nam, inquit *A loco.* Aretæus, interdum vnum resoluitur membrum, interdum plura: nonnunquam pars aliqua, vt nares vsq. ad medium, & lingua media, vna tonsilla, & isthmus, ipsa que gula dimidia resoluitur. Idem fieri existimo, inquit, in stomacho, intestinis, vesica, & longanone. Et in pupillâ quoque oculi id euenit: quæ cum in amplitudinem magnam diffunditur *μακροὺς*, id est, pupillæ amplificationem vocamus: aut in angustum contrahitur, dicitur *μικροὺς*. Et vesica paresin incurrit: aut enim per extensionem resoluitur, cum lotium effundit, ob impotentiam retinendi: aut in seipsam conuoluitur, cum vrinæ plena, nil reddere potest. Columella etiam interdum afficitur, *Aret. 1. Distur. 7 in fine.* vnde inopinatus sonus redditur. Quin in eadem parte modò hæc modò illa particula affligitur. Lædi enim potis est vel neruum, vel musculum. Si neruus, id ei accidit in suâ origine, vel dum longius abit. Si in habitu, is nervus peculiari alicui parti dicatus erit, vt manui. Si verò in nerui origine vitium hæserit, vel cerebrum affligetur, vel spinalis medulla. quod si cerebrum, vel pauci, aut plerique nerui in vitio erunt: non tamen simul cuncti. Cum hi ad spinam dorsi affliguntur, vel ipsa eius sub-

4. Loc.
affect. 2.

eius substantia vitium agnosceret, aut nervorum inde ductus. Spinae cum lœdatur substantia, tunc vel tota spina obsidetur: ut cum capitis partibus intactis, latus resolvitur utrumque, si in spinalis dico medullæ origine hæserit vitium. Alioqui vnum ferit latus. Ratio huius euentus est, quod, auctore Avicennâ, bifariam diuisa sit spina, non diuisore membranâ: sed Avicenna dicit eam diuidi in dextram & sinistram partem. Mirum sapientie naturæ artificium, quæ ubique affectat hanc geminam vbertatem: quod vnâ parte oppressâ, altera officio sufficiat. Si materia morbifica in ductus spinæ effusa fuerit, tunc, ut sunt variae vertebrae, ita & variè paralysis fiet: ut mox trademus, ubi de signis. Hoc modo à parte afflictâ differt interdum hoc vitium. Accurâtè discatur quæ pars laboret. Quidam meorum præceptorum resolutionem vidit sinistri renis, neque urinam reddebat. admonit callosum collo, iridem naso; nam ex resolutâ meninge vitium erat: reddidit sex urinae libras, tamen obiit. Dein à causâ efficiente discrimina mali huius notantur, quas ut varias diximus, ita, & variae huius passionis differentiae deprehenduntur. Hoc malum cum apoplexiâ succedit, propriè *apoplexia* dicitur: quæ tamen Aretæo est, cum sola pars aliqua suo officio exuitur, ut pes, manus. quæ ab apoplexiâ est, in eam plerumque recurrit. Cum nervi afficiuntur qui musculis non inferuntur, inferunt solius sensus solutionem: quam Aretæus anæsthesiam appellat. Quæ alterum latus occupat, propriè vocatur *hemiplegia*, quamvis ita etiam dicatur

interdum *apoplexia*. Ab Ischiade differt, nam in ischiade adest motus difficultas: at in paralytico ablata est facultas. in paralytico medulla spinalis agnoscit vitium: in ischiatico, tunica. A convulsione: nam ibi musculi, hæc nervi ægrotant. Tremor est symptoma infirmæ facultatis, illas etiam instrumentis; unde motus deprauatio. Ab arthritide: nam paralyticus audet progredi, sed non potest: ex aduerso arthriticus: nam huic tunica nervi est affecta. Quod ad differentias communes, est vitium potens, ob refractariam suam potentiam: citra contagium: diuturnum: modò hanc, modò illam partem inuadit: quare indifferens, iam ad signa veniamus. Sensus hebetudo

1. Trer.
26.

SIGNA.

A caus.
4. Acut.
13.

Quid differat ab
altis mor-
bu.

Hip. De
vulner. &
fract.

SIGNA
differen-
tium cau-
sarum.

afflictarum partium signa. Signa quæ formam indicant narrabunt ipsi agri: ut num motus tabescat, an verò sensus, vel an vterq. stupefeat. Locum ita deprehendemus affectum: Si fuerit vitium à musculo, principium neruorum integrum erit, vegetumque in sinum munus. Quod si nerui origo malè affecta fuerit, vel cerebrum, vel spina vitium habebit. Sin progressus neruus in vitio fuerit, principium integrum erit, vnaque peculiaris pars in querelam veniet. Hæc optimè distinguuntur à causis procatareticis, & ex lædentibus & iuuantibus, & ex numero partium læsarum. ut si præcesserit ictus vel lapsus in spinam, erit in origine nerui, non in progressu. sin ictum manus excepit, erit in nerui progressu. Ita si remedia spinæ admota iuuant, erit malum in nerui origine. Ita ex numero: nam vbi ductus nerui læditur, vnica solum pars, cui ille inseritur, molestiæ euenient: nam ab origine, plures nerui in varias se effundunt partes. Sed quâ arte distinguemus musculum ignauescere à tacto iniuriâ neruo, vel propriâ suâ vi num exuatur? Si à musculo resolutio enata sit paralytis, pars contabescet: carnosâ enim fatigatur eius pars, multo nutritu quæ eget: cumque ex idiopathiâ laboret, subito in maciem & languorem abit. verum non tantâ mole alimentum eget neruus, propterea serò inde pars matrescit. Faciei pars si sensus expers fuerit, in cerebro causa hæret; nam affligentur nerui tertie coniugationis: sin motu fraudetur, primæ colli vertebræ crimen habent. Si totum corpus, excepto capite resoluatur,

Vnde pars
quæque
sit in vi-
tio.

vitium hæret spinæ principio. In transuersum si afficiatur spina, malum subditas feriet partes cunctas: sin altera solum spinæ pars lædatur, quæ illi respondent partes iniuriam sentient. Si brachia resoluta sint, in quinta, sexta, septimâ ceruicis vertebrâ mali materia delitescet. Nerui qui pectus movent, ex ceruicis vertebra nascuntur. Quinta ceruicis vertebrâ laborante, manus spoliatur officio sentiendi & mouendi. Sextâ colli vertebrâ occupatâ, non in totum perit vis sentiendi & mouendi in manibus: nam primæ brachij partes illæse seruantur, id magis etiam si septima spinæ vertebra fuerit malo inuoluta. octaua spinæ vertebra parnam noxam manibus infert: sed thorax inde potissimum affligitur. Sin inferiores artus langueant, lumborum & ossis sacri vertebræ incursum morbofo fatigantur. Crus si solum, infra lumbos mali focus erit. Iam agam de signis variarum causarum quæ proferunt paralytin. Aditu si prohibeatur facultas, id fit ob immanem phlegmonem, ut fit in vulnere musculorum *ὑποπληξίῳ*: quod eò abducta facultas, alteram partem deferat: quare inediâ facultatis aduersa pars resoluitur. Aditu etiam prohibetur facultas, quod neruus crumen agnoscat solutæ unitatis, à lapsu, ictu, vel pressione is opprimatur, ut vinculis, ictu, casu, vel à luxatâ vertebrâ. hæc luxatio à phlegmone etiam musculorum cervicalium ortum trahere potest. Vel densior si redditus fuerit neruus: id dicent præcedentes vsus rerum refrigerantium: & tactu alget pars. Sin nerui infarctus auctor resolutionis sit, hæc præscripta

A causa
efficiente
nota.

præscripta aberunt: & eorum loco venient causæ internæ, quæ magnam pituitæ vim adferent, vel luxuriantem melancholiæ copiam proferent. hic se in conspectum dabunt causæ in hos succos sæcundæ. Sed infarctus auctor materia, vel à congestione, vel ab influxu ibi consedit. Quæ à congestione, illa succreuit à parte tactâ intemperie frigidâ: ideoque tales notæ se in conspectu proferent: quin talis paralytis sensim arripit: etiam nonnunquam stuporem prodromon habet, tanquam prænuncium futuræ resolutionis. Propterea dicebat Arretæus, prælonga interdum initia hanc sortiri, grauitatem, torporem, motum ægrum, frigus, & interdum ardorem oppositæ partis. Cùm verò alicunde incumbit, ἀδρᾶς in paralytin trahuntur; & si quis anteuertit stupor, brevis is fuit, cùm, dato impetu, præceps materia irruat. Vel ad sunt notæ afflicti corporis totius, vt si febricitet: vel ab aliquâ parte incumbit, vt ab apoplexiâ. Fluit materia, concita orgasmo, doloris vi, vel quòd pars continens exoneret se in contentam. Si vi doloris influat, is præcessit & calor, quorum est attrahere. Si vsus rerum frigidarum vberior adfuerit, à parte virtutem non accipi significatio erit: quod piscatori illi euenit. Vel id fiet à tumore, vt à phlegmone ita habita, vt tenuibus dissipatis, partes crassæ restagnent. Cùm vrina non redditur, & vesica in duritiem exturgescit, id fit à resolutis musculis abdominis, & stupentibus nervis vesicæ, vt euenit interdum his, quibus crura resoluuntur: preme, prodibit. dixi id etiam euenisse à meningis resolutione. An-

tagonistarum musculorum affectum noscimus in ore: nam sana membra loquuntur, conuiuent, sentiunt, rident. Quare, scribit Arretæus, deprehenduntur loquendo, ridendo, conuiuendo. Nam in affectâ parte labrum risu caret, & inter loquendum non mouetur, palpebra non volubilis, oculus riget, nil sentiunt partes læsæ. Hæc ideo: nam decipiunt in caninâ conuulsione partes, nam integræ, spectantibus, laborare videtur. Illud notandum, quòd paraplegia & conuulsio simul existere nequeunt in eodem subiecto: quod illius natura & hyparxis ἐν τῇ λύσει: huius verò ἐν τῇ πάσει consistat. & paraplegiæ sedes est in neruo medullari: conuulsionis autem in musculo. Ex his puto naturam paralytis conspicuam esse: quare ad remedia abeo. Capita ad quæ collineandum sit in curatione, hæc sunt, quæ ex deprehensâ eius naturâ manant. Cùm paralytis sit symptoma, variis morbis confectarium, certè variæ remediorum ideæ sese offerant necesse est. Si facultas ab instrumentis motui sensuique dicatis excludatur, quòd lacera sit eorum vnio, erit solidandum. Sin angustia arctentur, dilatentur: si ab infarctu id fiat, aperiatur. Quòd si paralytis enata fuerit, quòd vis animalis non suscipiatur ob nerui intemperiem, si frigus obsit, erit calfaciendum: si consociat se mador, vnâ siccandum. Cùm verò ob tumorem durum hoc euenit, erit molliendum & exhaustiendum. Succus auctor cùm est mali, elidatur. & quia attonitum remanet cerebrum à spiritu re- solutione & conceptum ob frigus, quare calfaciendum & spiritus noui

Veneratur pars
opposita
num labo-
ret.

INDI-
CATIO-
NES.

3. Loc.
aff. vlt.

PRO-
GNOST.A diffi-
rentiu
causa effi-
citiu.g. Lac.
vlt.

gignēdi. spiritus calidiore & tenuio-
re sanguine nutriuntur: in hæc ergo
cōueniant edulia & aer: vt nimirum
calfaciant & siccent: vnde & foris
dropacibus vtēdum. Sed antequam
manum medicam porrigamus, no-
tabimus num redintegrabilis sit sa-
nitas: id dicent signa. Certē omnes
neruorum affectus agrē sanabiles
sunt: quōd nerui naturā algeant à
calidi inopiā, inde vix redeunt pa-
ralytici senes, effæto calore nativo.
Si iuuenis fuerit eufarcos, bene spe-
randum: sic si sensus manent integri.
Sed dum veterascit malum, agrē
excutitur. Cū causa paralytis est
phlegmone oppositæ partis, quæ in
se euocat totas facultatis opes (quod
non fit sine horrendā vi inflamma-
toriā) calamitosum denuncia ma-
lum. Sin id euenit ab accisis neruis,
sanē sectus neruus combinari ne-
quit. Quod si nerui angustia adsit, vt
à loro, id remoueatur: si ab ictu sit
valido attritus neruus, extra spem
habebitur, si tamen mitior ictus fue-
rit, sanabilis erit. Sed quā arte digno-
scam validam compressionem, à
tenui? Razes hoc nos docet, si ilico
iam iam ab ictu oborta fuerit para-
lysis, nota erit validæ contusionis: sin
longā die ab ictu arrepperit, tenuio-
ris attritionis symbolum erit, & ma-
nus curationi dabit. Vertebrarum
intro luxatio si mali auctor, despe-
rata erit curatio: nam vehementem
compressionem neruis adfert, nec
illæ reuocari possunt in suam se-
dem. Si foras fuit luxatio harum,
reponitur: non æquē facili si ad late-
ra. A phlegmone musculorum cer-
uicis nata paralytis, redire ad sanita-
tem potest. Quæ ortum ducit à nerui

densitate, quæ à frigore nata fuit,
sanatur, attamen agrē. Id cū fuerit
ab obstruente pituitā vel melancholia,
curari poterit: sed à melancholiā
non sine summā difficultate: agrē
enim hæc cedit, validissimis etiam
remediis. Quōd si facultas non ad-
mittatur à neruo, ob intemperiem
vel tumorem durum, superari hæc
iniuria poterit, modò in scythum
non induruerit. Præterea pars inspi-
cienda, & oculis lustranda. Si enim
pars eneruata non tabescat, nec co-
lorem exuat, spes est redintegratio-
nis: nam validam facultatem spi-
rituumque copiam denotat. Senes,
inquit Aretæus, vix sanantur: nam
eorum calor titubar, luxuriante ma-
dore. at pueri facili redeunt. Urinis
cumulatè multis proruptis exoluitur
atque sanescit. Sed sudoribus con-
fertim manantibus, ruit in peius. His
etiam parotis mala est, à refrigerato
nimium cerebro. Quæ apoplexiæ
consecutaria, agrē curatur. & metus
est, ne in eam recurrat. Si à marcore
partis, quæ ei opposita est calore &
colore vegeta reddatur, calamitosum
est: nam effætae partis indicium est,
quæ facili fert sibi subduci succum.
Febris & tremor concurrens est pro
valetudine. Recuperandæ sanitati
indolentiam vehementer prodesse
trahit Aretæus. Pingues, humidi,
desides facili hoc vitio corripuntur.
Hyems hanc gignit præcipuè, dein
ver, mox autūnus, at minimè æstas.
Si diu afflixerit corpus cholericum
dolor colicus à pituitā crassā & fla-
tulentā, illi, si tandē tenuetur (vt ine-
diā, vigiliis, medicinis calidis) in spi-
nam irruit, & nāstus facit. Sed hæc
materia non videtur ab intestinis
ablegari,

Galen. 3.
loc. affect.
vlt. & 4.
loc. aff. 2.

Cōst.

Aretæus.

CVRA-
TIO.CHI-
RUR-
GIA.Cucurbi-
ta.

Cauteria.

ablegari: nam promptior ei per se-
dem foret exitus, sed ex venis eò
ablegatur. Curabile si sit malum, in
primis humoris instituatur euacua-
tio, præparatio, reuulsio, deriuatio,
residui dissipatio, roboratio, & victus
ratio. Si sanguinis notæ efflorescunt,
pertundemus venam: sed modicè
sanguis subducatur, nam frigore,
resolutis spiritibus, cerebrum stupet,
corpulque friget. Nam si à phleg-
mone obnata fuerit, nihil periculi à
frigore erit, etiam si copiosius san-
guis effluerit. Sed ubi resolutio
oborta fuit ab obstructione, religiosè
transigendum: ne in frigido corpo-
re, & frigido morbo facultas reten-
trix resoluatur, nectarque viuificum
dissipetur. Sed quam venam pertun-
demus? partis intactæ, maximè si ab
ictu vel febre inciderit. At quid si
vtramque partem tetigerit resolutio,
quid agas? Si circumfluat sanguis, vt
sectione opus sit, vtrum latus acer-
bius affligatur notabimus; quod fir-
mius videtur vulnuscum accipiat.
Quod si æquè vtrinque affligatur,
dextrum brachium feriemus, ob he-
patis situm. Vel cucurbitula hæreant
dorso & lumbis, modò ibi enata
non fuerit paralysis. hoc modo vi-
cem dabunt sectæ venæ. Cùm verò
in dorso vel vertebris lumbalibus
confederit vitium, cruribus vel co-
xis, & manibus eæ admoueantur. A
prouisione habitæ totius, parti, in
quâ focus eius consedit inferantur:
nam flamma partem calfacit, & ex-
anguem succo implet, & sopitam
vim concitat. Cauterium quod ferro
imprimitur crudele est, sed tutum.
Aëtius id partibus afflictis admouet:
& etiam vertici capitis, ad exhau-

stionem reuulsionemque, si ibi sta-
bularit fons infarctum faciens. Si
brachium resolutum fuerit, prima vel
secunda colli vertebra cauterium ac-
cipiat. Si simul crus soluatur vel pes,
ultima spina vratur. eisdem vtetur
si totum latus hebescat solutum. Quin
interdum aduersis partibus cauteria
inurimus, ad materiæ auersionem.
Frictiones excipiat pars sana. Iam
videamus quibus vtendum aliudu-
cis remediis, cùm ea suadet vsus. Ea
erunt varia, pro materiæ discrimine;
vt illa fuerit tenuis vel crassior. Pro-
pinabimus mel rosatum laxatiuum,
cum hiera. A cassia abstinere; cùm
enim magnæ pars nutritiui stu-
deat, eneruat compagem corporis.
Ego ita agere solebam: Accipio be-
nedictæ laxatiuæ, vel antidoti Indi
vnciam: cui remisceo vncias quatuor
mellis rosati laxatiui: iubeo vt alter-
nis ferè diebus cochlearium vnum
aut alterum sumant. Si clystima velit,
hoc proderit: Accipe parietariæ,
brassicæ, mercurialis, florum cha-
mæmeli, betonica, saluiæ, cuiusque
manipulum: stæchados, rutæ, cala-
minthæ, centaurei, hyssopi, cuiusque
semimanipulum; seminis fœli, fœ-
niculi, ammeos, cuiusq. binas drach-
mas: potest addi agarici in puppâ
ligati semuncia, & semen carthami:
coque ex aquâ: huius libræ adde
benedictæ laxatiuæ, antidoti Indi,
cuiusque semunciam; mellis rosati
vnciam; olei rutæ, laurini, vel lilini
singulas fescuncias; salis communis
drachmam. maximè prodest cùm
pudendum, coxæ, vesica, & cæteræ
vicinæ partes resoluuntur. Ad vsum
purgantium sensim veniemus, pro-
pterea que materiam morbificam
exclusioni

LENIEN-
TIA.PHAR-
MACIA.

*Præpara-
rantia.*

exclusioni parabimus. Pituitam cal-
faciemus, siccabimus, incidemus,
attenuabimus, detergemus. Ea ta-
men cautione, ut sensim veniamus
ad valentiora: alioquin liquefacta fu-
saque materia ad partem præcipitata
irritabit malum. Cauendum ergo
ne ante quartum diem validis utamur
aperientibus: ne magis partes
dilatemus, quam materiam præ-
paremus. Fruatur æger oxymelitis
exigua copia; tinctumque id sit vi
hyssopi, & betonicæ. Sit id fabri-
catum ex aceto non acri. Utetur
etiam syrupo acetoso simplici, syru-
po stichados, prassij, betonicæ, hyssopi,
de iuâ Nicolai, primula veris,
calaminthæ; nam siccet & tenuat,
melle anthosato. Hæc dantur cum
decocto anisi, fœniculi, cinnamomi,
saluiæ, origani, pulegij, summitatum
thymi, vrticæ, seminis rutæ. duæ vel
tres ex his coquantur ex hydrome-
lite, vel aquâ. Accipe mellis rosati
colati, sescunciam: cum duplo de-
cocti saluiæ & betonicæ: fiat haustus.
hoc coquit, tenuat, terget. Si puero
oxymelite opus sit, id corrigatur
melle rosato. Quatuor vel quinque
dies mitigationi materiæ incumbemus,
mox elementer purgabimus:
dein pax ab utrisque sit aliquot die-
bus. & interim auerratur incumbens
materia balanis, errhinis, apophleg-
matismis. Postea ad validiora phar-
maca surgemus, & in præparantia
vegetiora: iterumque, ne noua ma-
teria sobolescat, robore afflabimus
partem ægram. Deinde oñium inter-
ponatur ab omnibus remedijs, &
subductâ aluo cucurbitæ inhæreant
spina. Tandem ad validiora teetigas
remedia tum præparantia, tum pur-

*Purgan-
tia.**Modus
agendi.*

gantia. Razes offerebat pilulas sceti-
das, postea quietem indicebat tri-
duanam (alii scribunt trium hebdo-
madarum) & interim utebatur ci-
cerum decocto, & oleo & sinapi
nutriebat. Sed illud obseruabile, ma-
teriæ copiam plerumque exactam
materiæ morbificæ edomationem
non admittere. Purga tunc ilico pi-
lulis de hiera cum agarico. dein pau-
latim præpara, & vicissim (ut dum
vrina ex crudore in flauū abit) purga.
ut, accipe agarici recenter trochiscati
sesquidrachmam; aquæ absinthij
vncias tres; zinziberis grana quin-
que: macera: colaturæ adde benedi-
ctæ laxatiuæ drachmas tres; mellis
rosati 3j. misce. Aliud: Accipe pilu-
larum assaïret, & de agarico singulas
semidrachmas. Sæpe purgatio insti-
tuatur, modesto remedio, quod ter
vel quater altum irritet. Aut bibat
veteris galli decoctum, in quo fer-
buit turbith, enicum, polypodium,
hyssopum, stichas. Monet Auicen-
na, ineunte morbo, validis phar-
macis non esse concutiendum corpus:
imò, inquit, cunctis ad quartum
vel septimum. sin fortè malum fue-
rit vehemens, ad decimum quartum
diem supersedeas. ita Paulus initium
fecit à semidrachma hieræ. Non
incumbe etiam perpetuò phar-
macis, sed ab illis, ut dixi, pax sit insertis
diebus. Videndum tamen ne con-
statio fraudi sit, si non sit extra cen-
sum acuti mali, ita ut subita mortis
discrimen adsit. Et iubet Abincen-
na, ut robur aliquod pharmaca ha-
beant: nam longè ab aluo recessere
nerui, maximeque cum infarcti sint
materia contumaci à crassitie: nec
principatu aliquo œconomiz hu-
manæ

*Nora.**Cautio.
2. 3.*

manæ præfunt. Hoc ordine transfremus. In primis vtetur pilulis de agarico cum trochiscis alhadel, dein cocciis, foetidis, de opopanace, de sarcocolla, de euphorbio: quæ vti-
mæ validissimæ sunt, raroq. in vsum veniunt. Si pilulæ non placent, detur diacarthamum, quod grati saporis sit, vt & electarium de citro soluti-
uum, diaphœnicum, & Indum ma-
ius, benedicta laxatiua ad sex drach-
mas. Si licet, robustioribus sensim vtetur, elucescentibus notis perfe-
ctæ coctionis. Attamen si ineunte morbo materia adhuc influit, validè purga: alioqui sensim. Nam hoc æuo fons huius mali plerumque est obstructio contumax: hinc est quod Razes præscripserit binas drachmas cum semisse pilularum foetidarum, sed non semper eò surgendum: sed in inuictis reliquis malo, valenti-
busque viribus sine infirmitatis me-
tu, tenacibusque succis renitentibus. Non tamen huic tam valida debentur ac apoplecticis. Quare, si licet, iteratis vicibus pugnetur: nam len-
tus est morbus, lentoq. bellum eius conficiendum potius, quam magnâ agitatione pugnare; ne ex paucis multa. Phlegmaphygis iunge quid cholagogi: nam bilis est vehiculum pituitæ & melancholiæ. Pilulæ hîc viles sunt: nam feliciùs trahunt à partibus remotis. Vsi erunt alephanginæ, imperiales, assaiet, de agarico, cochîæ, & foetidæ, quas in curatione huius mali describit Ra-
zes. Si melancholia vexet, detur con-
fectio hamech ex diluto epithymi. Accipe pilulari de opopanace scri-
ptulos duos (fundit crassam pitui-
tam) pilularum foetidarum, castorei,

vtiusque semiscriptulum: fiant pi-
lulæ. Si velit potius æger apozema,
hoc modo id paretur: Accipe radi-
cum inulæ viridium, acori, galangæ
crassioris, singulorum semunciam,
saluæ vtriusq., polij montani, men-
thæ, betonicæ, vel origani, aut cala-
minthæ, pulegij, cuiusq. manipulum;
hyssopi semimanipulum, seminum
anisi vel fœniculi, aut carui drach-
mas sex; glycyrrhizæ rase semunciaro;
medullæ seminis carthami crasse
contusi, polypodij, singulas binas
vncias; turbiti gummosi tantun-
dem; florum stœchados, vel rorisma-
rini, aut saluæ, & centaurei mino-
ris, singulos manipulos. Coque ex
aquâ, & libræ affunde mellis rosati,
syrupi de hyssopo, amborum duas
vncias; plures archon, diambra, sin-
gulos scriptulos. Conficiantur etiam
syrupi magistrales, hoc est, perfectè
cocti, qui per intervalla propinen-
tur: nam in vsum seruari possunt.
Accipe ramentorum ligni guaiaci
semilibram; corticis eiusdè semun-
ciam: infunde hæc horis vigintiqua-
tuor in libris aquæ septem: coque
ad medietatis exhaustionem: cola-
tura infunde radicem ireos recen-
tis, pyrethri, acori vulgi, galangæ
crassioris, cuiusvis vnciam: mace-
rentur in vino albo: radicem aristo-
lochizæ rotundæ, hermodactylorum,
singulas semuncias; polij montani,
rutæ, sampsuchi, saluæ, matricariæ,
hyssopi, primulæ veris, melissæ, cha-
mæpityos, calaminthæ, pulegij, ori-
gani, abrotani, singulos sesqui mani-
pulos; seminis carui, anisi, fœniculi,
rutæ, singulorum sesquidrachmam;
caricarum pinguium numero vigin-
ti: adiici possunt flores centaurei
minoris,

Syrupi
magistra-
les.

minoris, serpillum, stœchas, rosmarinum, ciceres rubri. Hæc præparant. Si purgans velis, adde folliculos senæ, & semen catihami ad duas vncias. Coque aliquot ex his in aquâ: cuius accipies binas libras, in quibus dissolues syrupi vel mellis rosati laxativi vncias octo, & sacchari vncias quatuor: fiat syrupus perfectè coctus: & impone rhabarbari semūciam; cinnamomi sesquidrachmam: in linteo hæc sint ligata. dosis sit duarum vnciarum: cum decocto betonica, saluæ, melissæ, stœchados. Sumat singulis denis quindenisve diebus. A totius corporis purgatione, si caput adhuc immundum fuerit, id euacuabimus, quò dein roborari possit. Cùm itaq. ter vel quater purgatus fuerit, utemur erhinis, apophlegmatismis, sternutamentis, dein Laconico hypocaufto. Fiat erhinum ex decocto maioranæ, rosmarini, seminis nigellæ, iuæ: adde succum betæ, & mel despumatum. Vel accipe tenerrimas radículas, betæ, digitis terantur dum fibrescant, tum hæc huius herbæ succo, cui castorei, piperis, struthij, & elaterij quid insit, tabescant; vnam insere naribus.

Gargarismus materiam liquans ita præscribatur: Accipe rutæ, saluæ, corticum radicum raphani, singulorum semimanipulū; pyrethri drachmas duas; staphysagriæ sesquidrachmam: coque; & colaturæ adde mellis rosati vncias tres; oxymelitis scillitici vnciam. Vel accipe sinapi, erucæ, thymbæ, zinziberis, pyrethri, mastices, singulos scriptulos: cum melle rosato & passulis fiat pasta, cuius pars masticeatur. Quintus Horatianus commendat sternutatoria, ut cerebri

pressa altitudo suscitetur. Hypocauftum Laconicum rigetur decocto saluæ ignitis lapidibus iniecto: ita decocto utemur hyssopi, foliorum lauri, lauendulæ, rosmarini, stœchados, chamæpityos, chamæmelorum, meliori. Balnea vtilissima etiam sunt sulphurea, & aliquantulum aluminosa, nitrosa, & bituminosa. Primò tamen illinatur adipe anatis cum medullâ ceruinâ & oleo lilino. Balneum fiat ex decocto vulpis, cum foliis lauri, arthemisiæ, & talibus: adde sacculum cui argilla insit commixta sulphuri, sali, alumini, bitumini. Sed cautio adsit, ne ita calidis siccisque utaris, ut materia morbifica inde lapidescat, exhaustis tenuioribus partibus. quare non ante trigessimum diem his utendum. Accipe vas magnum cui commodè insideat æger: fundo vasis insperge cineres, quibus impone lapides ignitos, super quos infunde decoctum sequens. Accipe cucumeris asinini, brionæ, ireos, singulas vncias; saluæ, betonica, melissæ, maioranæ, foliorum lauri, calaminthæ, hyssopi, polij montani, arthemisiæ, abrotani, mentastri, pulegij, cuiusque manipulos quatuor; seminis sileris montani, anisi, fœniculi, carui, singulorum vnciam; florum centaurei, chamæmeli, pulegij, cuiusque semimanipulum, coque ex aquâ & vino generoso. huic immerge lapides, vapore rigetur æger sedens super scamnum, vase optimè clauso. Et ita sit constructum vas, ut nouum decoctum infundi possit. Sudet, dum ferat. caue ne incidat in animi deliquium; sed mox dum se debilitari sentit egrediatur. hoc fiat tribus vel quattuor

Peculia-
res purga-
tiones.

Erhinum.

Gargaris-
mus.

Mastica-
torium.

Sternuta-
toria.

Balnea.

CORRO-
BORAN-
TIA.
Intus.

quattuor horis ante cibum. à balneo regatur & sudet. Et interdum accipiat drachmam theriacā, vt sudet à balneo in lecto: & origo neruorum balsamis vngatur: forisq̃ue, vt mox dicemus, suffitibus & illitionibus parti robur concilietur. Sunt enim roborantia duplicia; nam vel foris admouentur, vel intus propinantur. Primò de assumendis, mox de admonendis. Talibus vtantur, quorum anathymiasī crassi humores tennentur, cerebrumq̃ue recreetur. vt theriacā, mithridatio, aureā Alexandrinā, diacastoreo ex decocto iuā, diamosco, rosatā nouellā, aromatico rosatō, diagalangā; his misce interdum quid aquae vitæ. Conserua iuā, enulā, torisimarini, stichados, saluā, betonicā, cum speciebus diacalaminthi, diaspoliteici, vel diacymini, diatrionpiperij: condito zinzibere, vel nuce myristicā, calamo odorato, caryophyllis, acoro condito, & pyrethro. confert etiam ruta, aristolochia, hyssopum, prassium. inde fiant decocta, quæ ilico à datis remediis forbeantur. vt fiat decoctum pampinorum & saluæ; datāq̃ue paucā dosi corroborantium cum castorei momento bibatur. Hyeme corporeq̃ue naturā frigido sumat drachmas binas conseruæ acori, & superbibat decoctum saluæ, betonicæ, torisimarini, cui immixtæ sint paucæ guttulae aquae vitæ, cui immaduit castoreum. Vel immitte aqua vitæ iuam, acorum, hyssopum, piper, caryophyllos. Ita fiunt decocta ex serpillō, iuā, fatiurciā, pulegio, maioranā. Razes capite De paralyssi describit compositionem anacardinatā, quam multis laudibus celebrat. tubetq̃. vt decem

dies abstineant agri ab omni remedio, & ab eius vlu. & dein iterum, collectis viribus, ad curationem properabimus. Non vltra duas drachmas ea propinetur (ni purgare velis) ita tenuat, & febrem accersit, quæ expetita est in hoc morbo, dum ab infarctu venit. Da primū drachmas duas castorei: si inde non surgat febris, ad drachmas duas anacardiorū te eriges: si nec ita, ad semunciam cum Aëtio abibis. vel accipe sagapeni, beniouini, singulorum scriptulum; mulli vncias tres: hoc liquat & resoluit humorē. Contumaci malo accipe terebinthinā optimā lotæ cum aquā iuā drachmas duas; confectionis anacardinæ drachmam. id præstans est remedium. Quidam audacter præscribunt olei sulphuris per campanam extracti guttulam, cum maluatico vino. Cordus laudat philonium Mesues: credo, vbi dolor iungitur. pilulæ ex castoreo, assā fœtidā, & nuce moscatā. Aqua lilij conuallij, aqua balsami arte parati, & guttæ aliquot balsami cum vino. oleum ligni guaiaci, aqua mithridatij. aqua ex floribus & folijs hyperici bibita. vel aqua melissophylli & saluæ ad vncias quattuor bibita per plures dies. sal theriacale. Superbibat conseruis (caput siccantibus) cochlear vini saluiati. Magna denique spes posita est in decocto ligni guaiaci, & sarzæ, & radicum chynæ, cum melle. Sed opportunè exhiberi hæc debent. Vide quid dicat in Coacis Hippocrates; vt vrinis repente multis & cumulatè proruptis exoluitur atque sanescit: ita sudoribus confertim manantibus, & largā detractiōne sanguinis ruit in pēius, eiusq̃ue paralyfis

De gualia
ci exhibi-
tione.

paralyſis planè redditur *avial*. Si verò ſenſim ſudant, inquit, proſunt: nam excluditur morbi humor, ſuperſtite partium vnde manant integritate. Accipe ligni guaiaci vncias quattuor; corticum eiusdem ſemunciam; aquæ libras octo: coque ad dimidias: optimè deſpumentur. in fine adijce ſaluia, betonica, ſtichados, cuiusque ſemimanipulum; baccharum lauri, iuniperi, cuiusq. ſemunciam: ſenſim coquatur, ne efferueſcat: colaturæ adde mellis anthoſati libram; aceti ſcillitici vnciam; aroma affletur cum drachmis duabus nucis myrſticæ. Ita addi poterunt cætera quæ nervis ſtudent, vt hyſſopum, roriſmarinum, maiorana, iua, ſerpillum, betonica, primula veris, pulegium, ſaturegium, flores lilij conuallij, & flores chamæmeli, & aniſi ſemuncia, & ad remedij acrimoniam temperandam paſſulæ. decoctum radicis bardanæ etiam ſudoriferum eſt. decoctum ſaſſafras magnas hîc vires habet. Hæc de internis: iam ad illa quæ admouentur. Si incumbit paralyſis à criſi, vel ab apoplexiâ, non eſt curanda, ſed potiùs promouenda, quia ſalutem adfert: caue hîc à repercuſſione, ſed ſolùm calidis attrahe. Cùm ita non naſcitur, vt licet cum Auicennâ repellentibus & adſtringentibus, non tamen frigidis, ſed calidis, vt cýpero, calamo aromatico, mace, cupreſſo. Dum verò calidis tenuantibus vrimur, ea cautio adſit, vt à mitioribus ſemper fiat progreſſus ad validiora. Sæcundâ itaque venâ, aut purgato leniter corpore pilulis affaict cum agarico & caſtoreo, accipiat manè conſeruæ acori binas drachmas: dein fiat fri-

ctio colli & dorſi cum panno aſpero: poſtea originem mali illinat oleo chamæmelino. Dein quieſcat paucos dies, interimque enemate ducatur aluus. poſtea præpara fortiùs, & purga. His peractis illine oleo chamæmelino cum lilino: ſumatque conſeruæ acori drachmas duas; cum ſemiſcriptulo diambæ. poſtea para oxymelite compoſito, & ſyrupo ſtichados. denique ad pilulas coccias veni cum agarico, & ad fœtidas. dein theriacam præbe: & frica primùm mali originem aquâ vitæ, mox illine baſſamis, & calentiore oleo. Primò itaque vtemur oleo chamæmelino, ne fiat attractio ruentis adhuc materiæ; lilino, vulpino: ſecundò de ſpicâ; rutaceo, laurino, piperino, euphorbij, & baſſamis. Ita tandem, ex Auicennæ ſententiâ, adferantur valida, penetrantia, pingua: nam nervi aſſiſti ſub cute & carne quia induere talia exigunt. & ni pingua forent remedia illa quæ tenuia calidâq. eſſe debent, materia illa morbiſica nervis concepta facilè lapideſceret, exhaustis partibus tenuioribus. Primùm ſoue partem vapore vel aquâ decoctionis iuæ, ſtœchados, calaminthæ, iberidis, piperis, &c. mox vnge oleo trifolij cum adipe leonis, vel anſeris anatiſve ſylueſtris; vel oleo fraxini, vel medullâ ceruinâ, aut adipe vulpino. Vel, à ſuffitu, frica partem quater aut quinquies ſale ſolutiuo Meſues: qui conſtat euphorbio, pipere, caſtoreo, turbith, ſcammonio, colocinthide. diſtillatur aqua ex ciconiâ, quæ inſarcta ſit vnciâ vnâ caphuræ, & drachmâ ambæ. Commendo gûmi elemnium, quod antiquorum cedria videtur eſſe, hoc

T O P I -
C A.

esse, hoc miscetur galbano: hæc enim
 siccant, neo indurant. Aliud: Igne
 candescat molaris lapidis pars; tum
 acri aceto, in quo ruta, & pulegi;
 castoreique vis sit, conspergatur: hoc
 vapore proximè posita pars rigetur
 ægra, superne contacta stragulis, ac
 sudet. à duobus diebus id repetatur.
 Patente iam parte sudoreque vndan-
 te, balsamo fricetur. Alij: selem pin-
 guem parant, abstracta iam pelle,
 abscisso capite, abiectisque intesti-
 nis: hanc totâ nocte in aquâ vitæ
 macerant: manè verò eam implent
 foliis lauri, rutâ, laueudulâ: carnem
 lardo ac caryophyllis replent: lento
 igne veru torrent: quod distillat pro
 vnguento est. Aliud: Accipe vulpem,
 huius ventrem imple hyssopo, stœ-
 chade, calaminthia: vel si validius
 exegeris, impone sinapi, iberidem,
 colocynthidem, turbiti, coquatur in
 vino, vel aquâ marinâ, aut thermali:
 coquatur triginta libris aquæ, ad ter-
 tiæ partis exhaustionem: fiat stillici-
 dium. Lutum balnearum etiam pro-
 batur digerens, molliens, & roborans.
 A fori & balneo commendatur vi-
 guentum Leonelli, & talia qualia
 Parens octavi libri decimo tercio
 prodidit: vel distilla baccas lauri ex
 oleo communi. Si tenetiora sint cor-
 pora, misce balsamis adipem anatis,
 vel medullam cerui. Nunquam ne-
 gligit spinam dorsu, quæ publicæ
 quadam via est nervorum omnium,
 accipitque venas & arterias: num-
 quam desiste à liquido balsamo cum
 aquâ vitæ. Chiriacus quidam hoc
 vitur, Accipit olei costini & de bu-
 cibus, singulorum vncias tres cum
 semisse, pinguedinis vulpis semili-
 bram, pinguedinis viperarum vncias

tres, primula veris virentis, & sal-
 uie, singulas semilibras. herbas con-
 tufas cum pinguedine misce: adden-
 do castorei semuciim, terebinthinæ
 libram, piperis, pyrethri, euphorbij,
 cuiusque drachmas tres, vini libras
 duas cum semisse: macera hæc, di-
 stilla: manabunt tres liquores, quo-
 rum postremus optimus. Vel facilius
 hoc modo, galbani, gummi hederae
 accipies cuiusque semilibras; olei
 laurini vncias duas, terebinthinæ li-
 bras duas: distilla, & tertio liquore
 vtaris, viperam semper addebat ille
 chemicus. Aliud optimum: Accipe
 radicem angelicæ, acori, cyperi, aza-
 ri, zedoariæ, cuiusque vnciam; ma-
 stiches fescunciam; galangæ, caryo-
 phyllorum, baccarum lauri, singulas
 semuncias; nucis myristicæ vncias
 duas; macis, aloës, myrrhae, cuius-
 que semunciam; ligni aloës, gummi
 elemij, singulorum vncias duas;
 castorei drachmas decem; styacis
 calamitæ, laseris, hoc est, bepiouini,
 cuiusque vnciam; sanguinis draco-
 nis, storum laueudulæ, cuiusque vn-
 cias tres; olei nucis vnguentariæ se-
 milibras: omnia incorporabis &
 distillabis in alembico: hoc tenuat,
 mollit, roborat: primo effluet aqua
 secundo oleum: tertio mellago. Aliud:
 Accipe galbani semilibras; gummi
 hederae vncias tres: tere & distilla:
 & extrahito liquori remisce olei lau-
 rini vnciam, & terebinthinæ libram:
 iterum distilla, & seminge aquam ab
 oleo. Interim stomacho & visceribus
 consulendum. Hapsis, id est, floccis
 lanae, imbutis oleo meliloti, hyperici,
 cheiranthi, lasmini, sinapiis fone par-
 tem, quæ etiam his postea contega-
 tur. Componantur olea ex citis parte

Olea.

quartā vel quintā: & succorum, vt vini, aque iur, parte vnā: & aliorum, vt galbani, euphorbij, parte denā vel vel duodenā. & coquantur ad aquā vini, vel succi consumptionem. Vnguentū Martiatum maius & minus, & Agrippæ, cum oleo de lateribus. Aliud: Accipe vnguenti de bdellio, olei terebinthinæ, cuiusque vnciam: liquescant in diplomate: fiat vnctio ad ignem. Olea etiam florum roris-marini, thymi, lauendulæ, caryophyllorum, nucis moscatæ, omniumque aromatum distillata commodè illinuntur. oleo sulphuris vltimò vtetur, iam progresso morbo, cum cætera non iuuant ex librā tantum tres olei drachmæ manant. Aliud: Accipe olei chamæmelini, lumbricorum, de terebinthinā, lauendulæ, castorei, singulorū semunciam: misce. Aliud: Accipe saluæ, iur, betonicæ (crassè inciduntur) chamæmeli, cuiusque manipulū, ligni guaiaci vncias tres; castorei semunciam; terebinthinæ vncias duas; cum oleo lumbricorum & aquā vitæ in massā colligantur, digerantur tandem balneo coquantur, & exprimatur liquor. Iam his interdum poterunt bacæ iuniperi, nux moscata, fœniculum. huic liquori remisce vnguentum Mesues de bdellio: fiat vnctio: & pellis recens superponatur. Aliud: Accipe pinguedinis taxi vncias quatuor, vini Maluarici vel Maderici semilibram: coque dum ferè quælescat vinum: tum adde olei ligni guaiaci, olei balsami artificialis, & olei laterini in quo macerati fuerint flores hyperici & aromata, cuiusque semunciam, vique ad vnciam vnā, aquæ vitæ, in quā castoreum maceratum

fuit, semunciam: misce, fiat linimentum. Ciconia implumis cum multis lumbricis coquatur in vino rubro & oleo: adde cornu cerui spongiosi vnciam; florum chamæmeli vncias duas; salis & mastice vnciam: coque dum ossa exuat: & in mortario contundantur, rursusque coque, sacculoque fortiter colentur. adde interdum medullam cerui, vel adipem vrsi, galbanum, & terebinthinæ oleum, castoreum, sinapi, myrrham. Laudat Razes oleum costinum, cuius ipse descriptionem ponit, capite De paralyti. quod nobile sanè remedium est ita paratum. Scribonius accipit olei Sabini vncias tres: radicis cucumeris syluestris recentis fescunciam; conscindatur radix crassè, & in oleo coquatur, donec succum omnem remittat & quasi areseat. dein per colum transmittit oleum: cui iunge cæteræ, olei laurini, cyprini, lilini, singulorum vnciam; olei hyperici vncias duas; piperis albi contusi, & per cribrum trāsmissi, & pyrethri etiam per cribrum trāsmissi semunciam: misce, diū fricetur loco præcalfactō flammā. Pueri sulphureis aquis loti, vngantur oleo castorei vel costi, iunge aliquid euphorbij: vnge partem, & totam spinam. Aquā vitæ imbuti panni imponantur partibus. Si humidissimus fuerit habitus corporis, potius vitetur siccis calentibus fomentis ex milio vel scutigræco, cum sulfureis, & multo sale, in ferreā patellā obustis, & laijs linteis implicatis, quæ parti obvolui possint. hæc nullum madorem afflant: sed potenciali siccandi vi roborant. Sacculum ita facies: Accipe florum lauendulæ, stichados origani,

Pueri.

Nota.

origani, lauri, rutæ, ladani, styra-
cis, beniouini, gummi iuniperi, vel
gummi animæ, vel copal, caryo-
phyllorum, seminis nigellæ: ex his
quædam, ad drachmas sex consocia.

Rubifican-
tia.

Auicenna tandem post trigessimum
diem ad rubificantia surgit. Vtemur
ergo sinapismis, phœnigmis, &
dropacibus: quod penitus eximatur
malum, sanguisque & spiritus ite-
rum in partem reuocentur, eaque
reuiuiscat. Hæc sunt ex pice, sale,
sinapi. Accipe terebinthinæ uncias
duas; castorei, piperis, pyrethri, eu-
phorbij, cuiusque scriptulum; saga-
peni, galbani, opopanacis, singulas
drachmas: misce lento igne, exten-
de super alutam vel pellem arietis;
applica spinæ per longitudinem. Ita
etiam adhibetur emplastrum de si-
napi. Sed modus in his sit: cum
enim rubida pars pressa, non albef-
cit, sed rubida perseverat, à phœnig-
mis erit superledendum: non enim
exulceranda est pars. Accipe sinapi,
seminis vrticæ, cuiusque drachmas
duas; succi betonicæ, olei meliloti,
quod sufficit ut fiat cataplasma. Si
sit ab ictu, pelle ouis curatur recens
detracta locoque imposita. Cum ita
tunc irrepit, ut non ilico, sed pede-
tentim ingrauescat, emplastrum Ra-
zis admoveatur ex farinâ scœnigræ-
ci, glande vnguentariâ, nucleis ce-
rasorum, semine ricini, bdellio,
ammoniaco, adipe anatis, cerâ, oleo
lilino: hæc simul contundantur. Vel
hyperici oleum cum floribus impo-
ne. Ab vstione si fuerit, decocto
corticis mediæ vlmæ & radicis eius
muccagine illine. Iam ad victus ra-
tionem venio. cibi copia & qualitas

conuenienter instituat. Paulus,
Aëtius, & Auicenna ad decimum-
quartum diem vsque victu tenuiore
vtuntur. quamuis enim morbus sit
chronicus, est tamen vehemens cir-
ca primos dies: quare primis tribus
diebus sit victus tenuissimus, vta-
turque solo melicrato vel ptisanâ.
Exactis quatuordecim diebus, soli-
diorem cibum exhibebimus. Tole-
rare tamen famem & sitim, inquit
Paulus, confert. Primis itaque die-
bus mulsâ ferè contentus sit. cum
diuturnior est morbus, da auiculas,
turdos, columbas, perdices, cuni-
culos. assa sint conspersa cinnamo-
mo & aniso. Amygdala sumat, &
nuces auellanas tostas. Victus totus
sit siccus, attenuatorius, non visco-
sus, urinam ciens, calfaciens. non ta-
men initio nimia calfactione ruat
materia. Dices, in lōgis morbis par-
cus ille victus periculosus est: Re-
spondeo, in plerisque id verum; sed
non in his corporibus; vnde parum
effluit, ob fractum calorem, & pi-
tuitæ copiam. Deinde iusculo pulli
vtatur cum cinnamomo, pipere, zin-
zibere: vel saluiâ sit alteratum, ros-
marino, acoro, menthâ, hyssopo, sa-
tureiâ, origanō, ciceribus. Olera ex
scœniculo, hyssopo, maioranâ. Quin-
tus Horatianus hos dicit falsioribus
nutriendos. Caveat à lacte, piscibus:
& actia, ut sinapi, quæ caput replent,
ineunte morbo fugiantur. Biscoctus
sit panis cum aniso. Aër caleseat sic-
câ vi illarum rerum quæ non replent
caput: ut vi caryophyllorum, nucis
myristicæ: bulliant in cubili ex aceto
& aquâ rosatâ. Aër columbarij insi-
gni quadam vi prodest. Luculentus
ad sit

ser.

VICTVS.
Cibus.

Potus.

ad sit ignis, cui infer ladanum, caryophyllos, nigellam. Pelle vulpina tegatur pars, quæ primùm suffiatur myrrha, mastice, & caryophyllis. Potus sit hydromel quod factum sit ex sextâ vel septimâ parte mellis, cum saluâ, vel origano: vel aqua cinnamomi saluâ tincta propinetur. Vel decoctum anisi, fœniculi. vel, accipe ireos semunciam; aquæ libram; sacchari vnciam; cinnamomi leuiter confusi drachmas duas; fiat potus. Cereuisia hyssopo imbuta comoda hic est. Vel, accipe cinnamomi vncias duas; zinziberis semunciam; galangæ drachmas duas, caryophyllorum, macis, cuiusque drachmam: coque ex aquæ libris quinque, donec quarta pars absumatur, cum refrigit trahatur colo, cū forti expressione: adde sacchari semilibram. A multo tamen potu & iusculis absteineat, præter galli antiqui. Vitet aquam frigidam, & acetum, etiam nimius vsus oxymelitis dānosus est ob acetum, quod exasperando & radendo ventriculo molestum est, & nervis bellum indixit. Caueat à vino (quia caput replet) dum morbus nondum consenuit aliquantulum, nam cum fluxus abest succorum, & corpus purgatum fuerit, dabis parum subalstringentis vini amosi; nam id siccat, & exhaurit quod restibile est materię morbificæ. Alioqui vinum facile deducit materiam morbificam in locum affectum: facileque accescit in paralyticis: at acida nervis bellicosa sunt. Si æger fuerit sitibundus, vel si febris suspitio adsit, loco mellis in potu saccharo utentur; ut, accipe aquæ coctæ libram; sacchari vnciam; cinnamomi leuiter confusi

drachmam vnam aut alteram. Sint talia quæ vrinam mouent, & materiam mitigent. Sed distingue inter atrophiam & paralyin: nam interdum atrophia quædam partium soluit robur à siccitate, hic absint siccantia. Accipe vini Cretici libras tres; sacchari optimi libras duas: coque lentè in syrupum; utere cum cinabus partibus iusculi pulli; adde nonnunquam vitellum oui, partes gracilescentes vnge oleo amygdalino, iunge parum olei chamæmelini ex floribus immaturis. Pro exercitio sint frictiones: quæ primùm fiant in parte sanâ, dein ad ægram venies. Nullum ocium concedatur ætutibus, quæ etiam in ipso lecto agitur nisi ipsius ægri vel astantium: vel seipionibus gradiatur. Nihil enim illasum neruum adeo enervat ac ocium, & nulla subinde calidi fluentis euocatio, cuius amico splendore fraudatum infixum parti calidum hebescit, ac partis euentilatio stupefit, vtile enim ut excrementa partibus congesta exhauriantur. Somnus sit sex horarum, & longè à cibo dormiat, diurnus somnus vitetur. Catharticis assiduò releuandi hi sunt, inquit Q. Horatianus: nam diuturna hæc est passio. Singulis denis vel quindenis diebus sumat syrupum à nobis inter purgantia descriptum, vel ex his pilulis scriptulo aut maiori hoc copia utatur. Accipe agarici recens trochiseati drachmas duas: turbit gummosi drachmam; trochiseatum alhandel scriptulum; sarcocolla; myrrhæ, cuiusque scriptulos duos, (hæc immunitatem turbethi castigant, & vnâ reliquias materie tenuant) castorei semidrachmam; aloës

Atrophia.

Exercitium.

Somnus.

Alia.

EMPI-
RICA.

Intus.

aloës citrinæ non lotæ ad pondus
omnium: ex his succo saluæ exceptis
fiat massa, quæ vsui reponatur. Su-
mat sæpe vnam pilulam mole semi-
scriptuli, vesperti ante cibum. Vel
sumat pilulas assauret cum agatico,
castoreo vel mastice. Animo sit se-
dato: sola ira naturam exagitat, sæpe
longæ paralyti remedio fuit: alioqui
latet viuat. Tandem, cum recreari in-
cipit æger, ad balneum ducatur. Si
locæ emarcuerunt diu, hoc morbo
vexata, lauacra, cucurbitas, dropaces
admoue post cibos. Empirica qui
velit, consulat Eucynum, vbi de
balsamis. Imple ampullam floribus
rorisfarini vsque ad medietatem:
sic hæreat vltra mensem, donec flo-
res in aquam vertantur. Millefolium
manè ex vino potum cum nasturtio.
Aquæ vitæ iniice flores lilij conuallij
& herbæ paralytis, lauendulæ, & ca-
storeum, crocum, & grana piperis
octo: sumat manè cochlearium. Pul-
uis radicis imperatoris manè sum-
ptus ex vino. Manè sumat terebin-
thinam lotam vino & aquâ, nucis
inglandis mole. Aëtius decoctum
pampinorum vitis ieiunis assidue
potum valde prodesse prodidit. Ac-
cipe vinum distillatum lilij conual-
lij, in quo aurum extinctum fuit,
huic adde aquam cerasorum nigro-
rum dulciâ: æquas partes bibat:
eademque vertebrae colli vngantur.
Iua quo voles modo sumpta & ad-
mota. leporis assatum cerebrum. Ac-
cipe granorum paradisi, rhabarbari
monachorum, piperis longi, cuiusq;
drachmam; radicis ari præparatæ
semunciam: fiat puluis, ex quo sem-
per semidrachmam aspergat cibis.
& bibat ex hac aquâ; accipe nucleos

cerasorum amarillorum vncias bi-
nas; nucleorum persicorum non de-
glumatorum semunciam (hæc con-
tunde) succini albi vnciam; florum
clematis duos manipulos; florum
lauendulæ sesquimanipulum; vini
Rhenani tria pocula; rorisfarini
manipulum; sinapi albi semunciam:
contunde cuncta, & misce, vitroque
excepta Soli expone mensem: & di-
stillata propina cum aquâ buglossi vel
cerasorum nigrorum aut florum per-
sici. Cochleario horum liquorum
adde distillati iam descripti liquoris
guttas sex: manè & vesperti sumat:
& superbibat ex hoc potu. Accipe
seminis petroselini duas drachmas;
sinapi albi vnciam; summitatum ar-
temisiæ, & florum tiliæ, singulorum
semimanipulum; vini libras tres;
aquæ libram: coque ad dimidias.
Coquunt quidam ex aquâ & vino
flores persici, cum radicibus pimpi-
nellæ & galangæ, addunt cacumina
artemisiæ, & adiantum. Foris illinunt
oleo amygdalino spinam his, qui in
metu sunt ne in senio incurrentur.
Pinguedo & medulla canis pinguis
fustibus occisi, vel hîc coquatur aquâ
& oleo vulpino vsque ad exhaustam
aquam: exprime inde oleum. Accipe
lumbricorum terræ, lotorum & in
furno siccatorum ac in puluerem re-
dactorum libram; pulueris zinzibe-
ris, galangæ, cuiusque semunciam:
cum oleo lilino vel costino formetur
vnguentum. Quædam symptomata
ab hoc malo nata curam sui etiam
postulant: vt si vox amittatur. Ea
verò deponitur duabus de causis, vel
à memoriâ fraudatâ suâ vi, quod
vox non formetur sine imaginatio-
ne: alioqui, quicquid cogitat mens,
illud in

Foris.

Vox
amissa.

CURA-
TIO.

illud in linguam venire potest prudentibus. vel quoddam vocis organon affligatur, resolutis musculis linguæ & laryngis, vitiatoque nervo recurrente. Etenim linguæ apoplexiam facit resolutio novem musculorum linguam mouentium, & ipsam verborum dædalum facientium: quorum alij à styloide, alij ab hyoide & cornibus eius, alij à maxillâ inferiore & mento exorti linguæ inseruiunt. Et balbi ab apoplexiâ sæpe in linguæ paralyfin incidunt: ob maiorem quoque lingua nata est imbecillior, ac in hunc morbum promptior. Curatur ut paralyfis: sed indicatione ductâ à loco malè affecto conueniunt gargarismata ex hyssopo, thymo, sinapi, nasturtio, calaminthâ, zinzibere, cû oxymelite. Manu foras trahatur lingua & fricetur cum semine sinapi, & ablue decocto saluæ. Errhina profunt ex succo anagallidis purpureæ, betæ, cucumeris asinini, cyclaminis: adde seminis nigellæ, sinapi, nucis myristicæ, pyrethri scriptulum. Q. Horatianus etiam tandem secatur linguæ venam. Origanum coctum cum aquâ & aridâ ficu, atque assidue gargarisatum, facit ad linguam syderatam, inquit Marcellus. Castorei scriptulus sumatur cottidie cum balsamo. Sinapi cum mace & saluâ sacculo excipe; qui madescat oxymelite, ori immitte. Vel accipe baccarum iuniperi cõtusarum, mellis, aceti, cuiusque vnciam; aquæ libras duas: coque ad dimidias, hoc ablue os. Accipe staphysagriæ, pyrethri, zinziberis, cuiusque scriptulos duos; mastice drachmam; ceræ semunciam: fiant pastilli parui, qui mandantur. Ratione mastice salu-

uam prouocabunt: ratione ceræ adhærebunt: & vi aliarum pituitam educunt. Aliud masticatorium: accipe castorei, nucis moscatæ, cuiusque sesquidrachmam: cum melle fiant trochisci: vnum teneat sub linguâ. Sinapi etiam saccharo incrustatum sæpe comedat. oleo castorei & laurino caput vngat. Q. Horatianus præbet hyeme ex melicrato cochlearium castorei: & hyeme theriacam. Si hæc non iuuant, ceruix vesicis vlceretur. Huc etiam pertinet is affectus qui Caninus raptus à Cælio Aureliano dicitur, passio, ut ille ait, tarda. alij spasmus caninum vel cynicum, aut conuulsionem caninam vocant, vel torturam oris. Hæc passio symptoma est mutatae qualitatis: nam character & moles faciei vertitur. Hæc tamen mutata qualitas nata fuit à functione læsâ: quæ functio hîc interdum aufertur, nonnunquam verò deprauatur: deprauatur, cum raptus hic caninus nascitur à musculorum oris conuulsione: aufertur, cum iidem muscoli tentantur paralyfi. nimirum in vltimo labij fine, inquit Aurelianus, siue oris angulo, quem Græci chalinon vocant. Nam vbicumq; muscoli congeneres oppositi, sunt pares magnitudine, numero, & robore, resolutio vnius, conuulsionem alterius adfert: nam resolutus à sano trahitur. Hæc ratio est, cur Aëtius definierit Caninum spasmus esse mandibularum musculorum resolutionem. Etiam hoc est quod dicebat Aretæus, in canino *ἀναγκῆ* omnes faciei partes *ἀναγκῆ* *ἐκ* *κοινοῦ* non magnopere vlitatum est: sed ad læuas partes dextræ feruntur, & contra. Nascitur hic affectus ex neruis

CANINUS
RAPTUS
P. 294.

Axioma.

PARS nervis tertiæ coniugationis (qui ex
agra. medio nascuntur cerebro) malè affe-
 ctis: nam hi sensum & motum ad-
 ferunt supernis faciei partibus. Vel
 illi affligantur nervi qui à secundâ
 & tertiâ vertebrâ oriuntur, qui man-
 dibulam mouent: orisque muscoli
 in querelâ sunt à solutione vel con-
 tractione. Causa est influxus humidi
 frigidi que succi: vel apostema molle
CAV- quod spinæ initium occupat. Signa
SAB. facilia sunt: oris adest deformatio:
SIGNA. facies, oculus, labia, ac nasus in alte-
 ram partem abeunt, non aliter ac
 canibus dum de escâ certant. Ocu-
 lum, inquit Razes, ad quem os con-
 uellitur claudere nequit: præterea si
 expirare iussus, efflabit tantum ab
 alterâ parte. Sed quibus symbolis
 partem affectam noscemus, cum læ-
 sa pars in oris paralyti integra videat-
 ur maximè? & quo modo interstin-
 guemus num sit actio hæc deprauata
 vel abolita? hoc est, num à paralyti
 vel conuulsione laboret? Agra pars
 4. loc. aff. 2. & De
 caus. mor. 7.
 turget à materiæ copiâ. lube rideat,
 vel vt o litteram proferat, vna pars
 immobilis persistet, vel eam conspi-
 cuo videbis contrahi ab alterâ parte,
 vel ab eadem abduci. Si fuerit à pa-
 ralyti, oculus claudi nequit: nec, si
 flauerit, bucca æquali mole turget,
 ægreq. mouet labra dum efflat: pars
 vix sentit, & salua effluit: os in parte
 minùs clauditur. cutis non tenditur,
 sed faciliè trahentem sequitur, supe-
 rior palpebra laxior oculum tegit;
 inferior labitur. Si fuerit à conuul-
 sione, pars agra tenditur non sine
 duritie & dolore. palpebra inferior
 non æquè mergitur, oculus nudatur;
 pauca salua effluit, cynici rictus
 more distrahitur os. Pars sana suum

colorem retinet ac tractabilis est: &
 oculus sanæ partis melius potest tegi
 à palpebrâ. Ad Prognosin pergo.
 Oris raptus si à resolutâ vi organo-
 rum nascatur, apoplexiæ prodromos
 esse consuevit: si à conuulsione, epi-
 lepsiæ. Bonum est si à spasmo cani-
 no intumescat caput. Hæc oris de-
 formatio si subito oriatur, curabilis
 est: nam non est ab exhaustu, vt in
 phrenitide aliisque acutis euenit. Si
 ultra semestre durauerit, ægrè cura-
 tur: nam durata materia iam nervis
 insedit. Et ab initio, ad quartum
 diē metus est ne repat in cerebrum,
 vnde mors. Iam de curatione. San-
 guis luxurians emittatur. linguæ ve-
 nam pertundit Paulus. Cucurbitas
 primis admoue vertebris cum sca-
 rificatione: prouisione habitâ de toto
 corpore. Facies tota fasciis dirigatur,
 & blandis compressionibus frictio-
 nibusque reducatur. Cauteria vtriq.
 brachio admoue. & si reliqua non
 iuuant, ponè aures, si paralytis in vi-
 tio est. Si induciæ dentur, para deco-
 cto acori, betonicæ, origani, herbæ
 paralytis, hyssopi, florum stœcha-
 dos: cū melle vel syrupo de stœcha-
 de: & aroma affletur nuce myristicâ.
 Razes commēdat catapotia scetida.
 Accipe pilularum scetidarum, & co-
 chiarum, cuiusque scriptulum; casto-
 rei semiscriptulum: misce. Alia:
 Accipe pilularum aggregatiuarum,
 & sine quibus, agarici recenter tro-
 chiscati, singulorum scriptulam:
 cum succo saluæ formentur pilulæ
 septem. Cautio adsit, vt ilico purges,
 imò ante quartum diem, si metus
 apoplexiæ vel paralytis adsit. Tan-
 dem ad capitis ipsius curationem
 accedemus: quod fiet gargarismis,
 apophleg-

PRO-
GNOSIS.CYRA-
TIO.
Charu-
gia.PHAR-
MAGIA.

Cautio.

apophlegmatismis, & errhinis. Prius tamen viemur errhinis: ne materiam in partem afflictam euocemus. Sternutet etiam à puluere struthij. Mastice nuce myristicam, ac deinde eam deuoret. Vel accipe radicum pyrethri, castorei, piperis, zinziberis, singulorum semiscriptulum; mastice scriptulum; passulatum semunciam: contunde simul, cum paucis melle rosato & cera, fiant trochisci maniles. Vult Razes vt indies manè ante pastum ex sinapi & syrupo acetoso fiat gargarisatio. Vltimo corroboretur neruosum genus acoro & zinzibere, nuceque muscata conditis. Razes laudat vt indies sumatur sesquidrachma confectiois anacardinae. Antidotus pantagathos apud Nicolaum. Mercurialis cum aequali pondere sacchari in retorta maceratur dies octo: exstillatur inde album oleum: sumat manè drachmam. His si non cedat malum, auctore Raze, recurremus ad pharmaca purgantia. Puer si affligatur, nutrix saepe theriacam hauriat. Vel accipe diamosci, aromatici rosati, cuiusque semiscriptulam: cum aqua buglossi detur puero. foris etiam admoveantur quae partes neruosas roborant. Vult Auicenna vt facies cotidie abluatur aceto sinapato: nam peruadit partes. Abluatur facies hoc decocto: Accipe maioranae, salinae, betonicae, cuiusque manipulum; seminis fenicigraci vnciam; chamaemeli, stœchados, centaurei minoris, singulorum semimanipulum: coque in aquis partibus aquae & vini stillatis. & mox illinatur pars hoc vnguine; accipe bdellij, reliquati in aqua vitæ, opopanax, ammoniaci, singulo-

rum vnciam; medullae cruris vituli fescunciam; axungiae anatis, & anseris, cuiusque vnciam; styracis calamitae drachmas tres; seminis rutae, nucis moscatae, caryophyllorum, macis, cuiusque scriptulos duos; olei rutae vncias duas cum semisse, cera quod satis est: fiat linimentum. Aliud: accipe olei rutacei fescunciam; castorei, sagapeni, galbani, pyrethri, singulorum scriptulum: misce, fiat vnguentum. Scribit Auicenna medicos Indos remedium ex feris vsu comperisse valentissimum; vt ex vulpe elixa, & ex carne ceruinâ. Prodest etiam oleum costinum, & sinapinum, de bdellio, de terebinthina. & sacculus ex stœchade, rutâ, radice pyrethri: applicetur occipiti vsq. ad quintam vertebrae; nam vnguenta admonebis fronti, & primis vertebri, & mandibulae inferiori. Aëtius cataplasmatum etiam meminit, vnguentorum, sinapisini, & thapsiae. Proderit emplastrum de meliloto cum rutâ, vel de piperibus emollitum cum castoreo & euphorbio: & emplastrum cheroneum. Pueri illinantur oleo lilino & violato. foueantur decocto capitum porcorum inuenum vel haedorum, dum sese contracta laxent: dein oleo cum resipo vngantur. De victu ita statuentum. Primis diebus sit aer obscurus. Quattuor vel septem diebus sint in ocio: dein se exerceant. Moleant os, & id componant in speculo, quod castiget eius deformitatem. & oculos speculo exerceant. Sit cibus tenuis & tenuans, si non sit ab exhausti: nam tunc humida in usum veniant. alioquin incidat & calfaciat. Rotus sit hydromel. Accipe stœchados manipulum;

CORRO
BORAN-
TIA.
Intus.

Pro pueris.

Foris.

Pueris.

VICTVS.

pulum; radicem acori semunciam: coque ex aqua: adde mel, vt fiat melicratum.

CAPVT XXV.

De CONVVLSIONE, quam Graeci *Spasmus*, & Celsus *Distentionem neruorum* appellat.

ΣΠΑΣΜΟΝ Aurelianus nominat conductionem neruorum, Celsus distentionem appellat. nam Aurelianus tetanum vocat distentionem neruorum; aliter ac Celsus, qui tetanum rigorem vertit neruorum: Aselepiadis sectatores, extensionem corporū dicunt. Atrocissimum malum, ac ferè supra humanas vires in hoc malo calamitas, fœdus aspectus, triste inuentibus spectaculum, tantaque characteris corporis mutatio, vt vel à familiaribus non agnoscantur. Nec temerè astantes votum impitum, ac honestum iam vouenti, ægrum virā ac acerbis malis defungi. Et saepe præsens Medicus, inquit Aretæus, non quicquam opis adferre potest. qui si membra dirigere voluerit, viuentem hominem distraxerit, discerperitque. Differt à spasmate spasmus: nam spasma fit, indeq; nomen habet, quando musculorum fibræ plurimum distendantur, adeò vt nonnullæ disrumpantur, ac tunc à spasmate *πῶμα* enascitur. Ea verò prægrandis fibrarum distentio euenit aut vltro, vel à foris. Vltro, *ὅτε ἑστὶ ἐν τῷ σώματι*, idque appulsu vel attractu. Appulsu, quando exudat alicūde inutilis succus, quem caro excipiens distenditur. Tractu verò fit distentio, cum vi attractice ipsarum carniū venarūque circumiacentium, fibræ musculorum

vnā cum venis replentur validissime. Foris, vt à labore, lapsu, casu, luctu, cursu, tum si quis prægrauè onus leuare conetur. Spasmus verò est motus prauus, quo instrumenta motui dicata ad suam originem citra voluntatem trahuntur. Dixi esse motum prauum: nam etiamsi motus conuulsionis simillimus sit naturali, qui fit musculis ad suum caput retractis: in eo tamen differunt, quòd hic motus non sit situs in nostrā potestate, sed prorsus contra voluntatem fiat. Naturalis verò prorsus ex nostro dependet arbitrio. Quare facit hic morbus vt *ἀεὶ ἀεὶ*, id est, iniussu nostro nobis que inuitis moueantur partes illæ, quæ olim *αὐτὸν*, id est, nostro iussu mouebantur. Vt nihil aliud sit conuulsio, quàm iniussus earum partium motus, quæ naturaliter sponte nostrā mouentur. Quidam putant emprosthotonum fieri, non aliter ac raptus nascitur caninus, resolutis duodecim caput attollentibus musculis. Minimè verò: nam si quis conetur retrò caput voluere manu, acerbissimum dolorem mouebit: quod sanè non fiet, parte oppositā resolutā. Adieci, instrumenta motui dicata: talia sunt corpora neruosa, vt nerui, tendones, musculi, ligamenta: nam, auctore Galeno, tendo & musculus sunt prima instrumenta voluntarij motus: vt enim paralytis est læsio neruorum: ita conuulsio est musculorum contumaciorū vel ob inanitionem, vel ob repletionem. etenim paraplegiæ sedes est in neruo medullari: conuulsionis verò in musculo. & conuulsionis vis consideratur in motu iniussu: paraplegiæ verò in impo-

QVID sit.

DEFINITIONIS explicatio.

2. Vt. part. 2. De motu musculi & 6. Aph. 1. & 3. De symptom. caus. 2.

tentiā mouendi. Galenus putat ven-
 triculum non cōuelli, quod fit mus-
 culi experts. quamuis aliās scribat, in
 spasmō & musculos & nervos affli-
 gi. Quod ita accipies, malum debere
 musculum ferire, alioqui erit con-
 uulsionis experts: id fit nonnunquam
 etiam afflicto nervo. Aesculpi, citra
 voluntatem instrumenta trahi: nam
 scribit Aretæus, homines interdum
 non solum in arcum, sed in orbem
 trahi, vt caput genibus annexum ha-
 beant. Hæc de definitione: iam ad
 causas eamus, quas Aretæus infini-
 tas esse scribit. Est enim conuulsio
 alia primigenia, alia secundaria. Pri-
 migenia est, in quā partes quæ con-
 uelluntur conuulsionis causam intra
 se continent; idque duplici modo,
 inodo, *συν πάσει*, & tensionis exper-
 te. *συν πάσει*, est à repletionē, vel à
 siccitate, cum exaruerint, ac si incen-
 dio cōflagrassent. hæc per essentiam
 dici potest. Audi quæso quid dicat
 ille Pergamenus: Spasmi eueniunt
*ἢτε ὅν τεινόμεναι ἐπὶ τῷ ἀρχίῳ, ἢτε ὅν
 διὰ πνέματι* ① *ἐρεπῶσιν πηρώμενων ὅν
 μωῶν*. Quare quædam conuulsio gi-
 gnitur *ἀπὸ πάσι* ②. Et alibi dicit,
*σπασμοὶ διὰ ξηρότητι γίνονται. τὰ πολλὰ
 δὲ διὰ πηρώσει, καὶ πρὸς τὴν καὶ διὰ σακχαρώδη
 χυμῶν λεπτῶν, ἀπὸ εὐρώσκειν ταὶ ψυχρὰ καὶ
 μόρια, καὶ διὰ τοῦτο ἰσχυρῶς*. Discrimi-
 nat eas quæ ex mortu, ab his, quæ à
 repletionē vel inanitionē enascē fue-
 re. *ἀπὸ τῶν* ③ sunt illæ conuulsiones
 quæ nascuntur à tenui acriq̃ue ma-
 teriā irreperente in os ventriculi: vel à
 potu frigida; à crepalâ, ab ytero; à
 diaphragmatis phlegmone, cum ea
 fuerit maxima; à remediis malignis;
 à valido frigore: à venenatâ aurâ,
 hæc per consensum vocari potest;

quo cerebrum vel spina in contagium abripitur. Secundaria conuulsio est, quæ fit ex euentu, & consistit è τῇ λύσει: cùm in opposito situ earundem partium, muscoli sunt congeneres magnitudine, robore, & numero æquales. nam ibi resolutio vnius loci, conuulsionem facit alterius; quemadmodum scripsimus De oris raptu. Quæ sit ab inanitione conuulsio, fit à partibus motui voluntario dicatis; à quibus non alimentalis humiditas exhauritur, vt quidam putant nos putare, sed ingenua. Non tamen hæc inuadere solet implicitos febri hectica, quæ alioqui validè corpora attenuare solet; quòd ab hac febre pedetentim exhaustio fiat, quodque æquali se filo fundat ariditas toto corpore: ita non confertim in squalorè abripiuntur nervi. At à febre malignâ & magnâ, quæ subito exhaurit nervos & carnes, vt & à phrenitide & causo, hæc squaloris calamitas importari solet, cùm nervi inde subito ardescant ac tendantur. Quin hypercatharsies, maximè effusæ per loca nervosa, id agunt: vt πῦρ γυναικῶν. Interdum ignis vñ vltæ partes exsuccantur: & nonnunquam perëntibus vigiliis exarescunt. Frequentiùs tamen eueniunt spasmi à repletione, & hi sunt, vel phlegmones expertes; vel huic consociati, consociantur huic, cùm motui dicatæ partis initium phlegmone tentatur. nam, ni τῶν αἵματῶν adfuerit, conuulsio ex repletione non fiet. Quia huius talis conuulsionis causa ferè est vulnus, ictus, lapsus, vel casus, aut dolor: hæc sanguinem prolestant. Quæ ex vulnere fit conuulsio totius corporis, ea per contagionem enascitur,

Ab in-
nitione
causa sumi
tatur.

5. Apr. 1
 6. 39. 6
 12. Me-
 shed. Wis.

A reple-
tion can-
sis cum
7857.

Că phleg-
mon. c.

enascitur, & non à repletionē. Ita principio neruorū spinalium phlegmone tentato, consensu reliqui trahuntur nerui: attamē quamuis pars inflammata fuerit repleta & tensa, non tamen tota corporis æconomia replebitur aut tēderet. Quare phlegmone cū auctor est conuulsionis totius corporis, illa sanē conuulsio totius non erit à repletionē: quamuis pars conuulsione quæ est ex repletionē affligatur. Quin ab orgasmo concita materia se in neruosam effundere partem potest; eamque in phlegmonem ac conuulsionem abripere, non sine tensione. Attamen sæpe conuellūtur partes nullā phlegmone oblitæ, sed à materiæ incurſu hoc illis euenit. Sed qualis hæc materia? vnica hæc est pituita crassa & viscida. Excludimus tamen pituitam gypseam, vt etiam melancholiam (à quā raro nascitur) quod subire nequeant neruos: argumento sunt podagrici, nam hi spasmosi non fiunt. Sed cur maximē à pituitā fit? quia nerui succo pituitescēte maximē nutriuntur. & propterea pueri edaces huic malo sunt obnoxij, quod luxuriat in his pituita. Nec bilē agnoscit, nisi ea conuulsio quæ oboritur per consensum: cū acrimonia bilis lacesſit nerui se contrahunt: sed illos tendere repletionē nequit. Hæc enim bilis tantā copiam colligi nequit (ob sui acrimoniam) quā partem neruosam repleat & tendat. Quare hæc conuulsio non fiet ex repletionē. Nec etiā *αποφασισ* quæ dicitur, nam in hoc vix horā durabilis dolor: & solā frictione mitescit. Hic sæpe digitos pedum ac manuum, & crura affligit tensione vel contra-

ctione. crapulæ ac ocio familiare malum. Quicquid fecundum est in pituitam, id conuulsioni materiam præstat, vt ea copia vini, quæ mitigari nequit: & validum frigus, pituitæ auctor. intempestius frigida potus. Scribit Hippocrates elleborum spasmus accersere interdum. & Mesue addit, cū pharmacum mouet, nec tamen promouet materiam pituitosam. Sed dicēs, & paralysis à pituitā nascitur. Responde, materiam conuulsificam neruosis quidem partibus infundi, sed non ita peruasit vt paralyticis euenire solet. Cur igitur Razes validius frictionibus incumbit cū conuulsio in vitio est, quā vbi resolutio in quærela est? Hoc agit ob materiæ moribificæ crassitiem. Hactenus de causis illius conuulsionis quā *τὴν τάνυ* sociam habere asseruimus, quacumque ratione euenierit, replendo, vel exhaustiendo. Iam de causis earum quæ sunt tensionis expertes. Talis conuulsio dicitur vulgò non proportionata ad materiam; quod nulla adsit cognatio inter afflictam partem & morbificam causam, quum nulla adsit tensio. Etenim conuulsio *αὐτὴ τῆς* perpetuè *ἰσχυρὰ* agnoscit: at hæc quæ est tensionis expertis, ytroque modo affligit, tum peculiari vitio, tum contagione. vitio peculiari euenit à materiā, vel à qualitate. hæc materia erit vapor calidus, vt fit in febtibus, cū illi partes neruosas feriunt: vel is vapor frigidus erit & flatulentus. quidam apud Paulum

3. Aph. 2

4. De Aut. 27.

Cap. De conuuls.

Causa conuulsionis tensionis expertis.

Duplex. Per contagionem & per vitium a vapore.

3. Lib. 20

admodum esse & congelatum, & propterea ægrè mobilem: vnde non sicca his fomenta, sed potius humida conuenire. quare in canitate à flatibus repletur musculus, non substantia nerui & carnis musculosæ: erit ergo hæc à flatibus conuulsio citra tensionem. Nec solū hæc conuulsio à vaporibus nascitur, verū etiam à materiā acri, mordaci, & tenui, neruosque rodente: qualis erat in illo iuvene de quo scribit Galenus. Qualitas si auctor conuulsionis fuerit, hæc erit venenosa; aut veneni expers. Venenosa ortum ducit ex propinato veneno, vt elleboro ex albo. Si veneni expers fuerit, maximè frigoris vi hæc calamitas importatur; vt ex opio, potu frigidæ. Auctor huius sententiæ est Aretæus, qui scribit, frigus acerrimum maximè horum vitiorum ferax esse, à sanguine etiam rigente vi stricti frigoris in venis, à quo contagione quadam nerui affliguntur. Sed quamnam conuulsionis ideam frigus adfert: geminam; vel concreseunt frigore succi, ac rigidā quadam tensione fatigant neruos, eoque fit, vt difflatione fraudati nerui, ab impletis succis tendantur. hanc ideam conuulsionis appellat Auicenna a siccitate natam: quod fiat congelationis quadam imagine: siccitate dico, enata non à frigore exprimente humidum, sed id congelante. At si sola refrigeratio auctor conuulsionem attulerit, illa auctor conuulsionem erit. Nunquam conuulsio quæ est ab inanitione, frigus auctorem agnoscit: etenim vitā micante, tanta strictio partium inde oboriri nequit. Hactenus de conuulsione auctor tractat, quæ sit per idiopathiā: iam de hac quæ per sym-

A mate-
ria acri.

5. Aph. 1.

A quali-
tate.

5. Aph. 1.

Per sym-
pathiam.

pathiam. Talis conuulsio cadit in eos qui vomunt æruginem, ab elleborismo, à ferocitate bilis in orificio alui, quod est acerrimi sensus, ac cerebro *αὐτὰ βλάπτειν*, quia est *ὁ βλάπτων*. Ita spinales nerui etiam affliguntur, & potissimum ab vtero hæc mala. Scribit Egineta, multos à lumbricis neglectis conuulsos interiisse: nam ab his abripitur in consensum stomachus. Quin tracto in contagionem cerebro, conuulsio fit à morfu vel ictu virulento neruosæ partis. Ita à seminis humani fecunditate, vel vlceris putidæ prauitate, aut virulentæ auræ ex parte aliquā afflatu. Sed dicet Hippocrates tantum meminit duarum conuulsificationum causarum, nimirum copię, & inopię succorum. Ita est, sed agit de his solū, quæ cum tensione eueniunt, tanquam *γενναίαι*. Aretæus auctor est à vehemēti ceruicis ictu conuulsionem inferri: & Aurelianus percussu maiorum neruorum, quos tenontas appellant: sæpius tamen, inquit, à vulnerato neruo vel musculo: & à vino, his vulneribus manebus potio. Hæc de causis, sed vt memoriæ consulamus, breuiter differentię huius acerbissimi mali vnde sumantur dicamus. A loco affecto variæ idem conuulsionum nascuntur. Si non tantum brachium, manus, aut cubra conuellantur, sed etiam faciei musculi, labrum alterum, oculi, alterutra genā, cerebrum erit affectum. nam tūc totum afficitur corpus, cerebrum primario laborat. hoc raro euenit: plerumque est in parte, vt oculo, cute frontis, lingue radice, maxilla, labris, brachio, manu, crure. Sed grauissima euenit ceruici.

Cum cer-

4. Lib. 37

Dubium.

DIS-
PEN-
TIAE.

Cū ceruix vel corpus inflecti nequit, sed rectā tenditur, id *τέτερον* appellant: quum mentum pectori iungit, *ἰμπερόστρον* & vocatur: cū verò caput committitur scapulis, *ἀπρόστρον* & dicitur. Aurelianus prouum raptum; atque supinum appellat, & raptum polterganeum. Cornelius Celsus,

Marcellus medicus, & Plinius tetanum, rigorem appellant, quòd rigida permaneant corpora tensa. Tonos enim, ait Aretæus, neruorum tensio- nisque vocabulum est. A causâ effici- ente variæ species ducuntur. Hoc modo:

Cum ten- sione ab	inanitione à	calore, ut à phrenitide.	
		siccitate ab	evacuatiōe. vigiliis. causis. visionibus.
	repletiōe		cū inflam- matione à
		phlegma- nes ex pers, à materia	crassiâ & frigidâ
Cōsul- sio vel enemis	materia		
	Citra ten- sionem	idiopathiâ, à	veneni ex- perts ab
qualitate		venenosa.	
	sympathiâ, cum partes nervosam genus in con- sensum abripiant, & omnium maxime	os ventri- culi, ab	acri humore. pharmaco vehementi. elleboro. vermibus.
			Vel si nervosa pars virulento morbo aut ita tentatur.

*Num ab
exhausto.*

*Ceterarū
causarū
dignitas.*

dum peculiare succos prolestantia, eos in flatus vertunt, ac musculos distendunt. Quin interdum, pharmacorum vi, succi funduntur in radicibus nervorum, qui non raro ludunt scientissimos medicos. quare ad ea oculos verte quæ eueniunt ægro. Conuulsio ab exhausto nunquam incedit, nisi signum aliquod valentissimum ac deterrimum accesserit: qualia in phrenitide exoriuntur. Est enim talis planè funesta, ac desperatæ salutis; qualem agnoscimus in stridore dentium à delirio, in oculorū fixo intuitu, vago motu, quando huc illuc voluuntur illusi; peruersione oris, singultu; manuum subsaltu. non fit ab ineunte statim morbo: nam ante declinantem morbum non exhaustur æger. An verò pituita vel melancholia in causâ sint, cuiusq. succi symbola id narrabunt. Hæ iam dictæ spasmi idem acerbissimos dolores pariunt, non sine atroci iactatione: nam tensio valida, nervos in his fatigat. Si citra tensionem fuerit conuulsio, & ex idiopathiâ, nulla alia pars in querelâ erit præter conuulsam. Quæ nata est ex vapore calido, non sine febre biliosa infertur facile: inde ergo innotescet. Quod si causam agnoscat flatulentam: eius symbola quædam edentur. Cum à pharmaco inducta est conuulsio, id narrabit ipse æger. Quæ oriuntur à consensu, facile solvuntur. A ventriculo si fuerit, accedet nausea; acres fetidique ructus, cordis dolor, iactatio: à vomitu, liberatio. Si ab utero; ibi dolor erit, pubes tendetur, flatus aderunt, solennis menstrua euacuatio supprimitur, inde capitis dolor, delirium. Vermes suis signis

se se prodent. Sed observa num immobilis pars sit articulorū ossiumq. vitio, à callo vel illapso humore: tunc nec à febre, nec repenti incidit. & vide num antè luxata pars, minimè rectè fuerit curata. Deprehensa mali naturâ, videamus quibus contrariis remediis abigi possit. Si à repletione conuulsio enata fuerit, & si tensio adsit, loquetur ipsa res laxandum esse: quo modo? quia à repletionem, hanc abscindendo. Sin ab exhausto adsit conuulsio, insuccandi nascetur indicatio. Cum à phrenitide inferatur conuulsio, ni phrenitis abigatur, haut cedit spasmus. Si à vigiliis, his consulendum. Phlegmone si auctor mali fuerit, illi occurrèdum. Quod si ab incurso succi pituitosi, vel melancholici incubuerit hæc calamitas conuulsifica, euacuandum erit & calfaciendum: nam non sine frigore pars repleta fuit ab his succis. Flatus cum in vitio sunt, discutiantur. Veneni dira vis si in suspicionem venerit, dometur, si frigus, incalescat. Sanguis strictione vbi causa mali, fundatur, ac euacuetur. A consensu cum pars contrahitur: fons mali extinguatur. Hæc agenda, si spes salutis aliqua appareat. sed ne quid temere, rimemur signa prognostica. Acutum malum, & quod breui interimit, idque non ratione materiæ, quæ crassa est, sed ratione vehementis doloris, qui maximè vires prostermit. Et quod plures partes trahuntur, & maximè cerebro vicinæ, vel in pectore, gulâ, stomacho si fuerint, eò periculo maiori tenentur: maximè si ex idiopathiâ laborarint. Terribilis gravissima pericula adferre solet. Hippocrates die quarto scripsit homines à

Causæ.

*INDICA
TIONES
CVRA-
TIVÆ.*

*PRO-
GNOSIS.*

mines à tetano exstingui. cum enim cuncti in eo musculi tendantur, id diu perferre corpus nequit: quare vel ad salutem, vel ad mortem abit. Et Aretæus scripsit, tetanos maxillarum (siagonitas musculos vocat Aurelianus) doloris immanitate non facile placabiles esse: at sæpe calamitosos. Quin etiam conuulsio musculorum mouentium pinnas narium lethalis est: imò illi cymbam Charontis premunt in morbis acutis. Ab inanitione quia calamitosa est conuulsio, propterea omnis conuulsio in phreniticis est lethalis. Phreniticis bilem, vomitibus, & inde conuulsis, calamitas in procinctu est: nam talis conuulsio violentæ ac malignæ febris est propria; & talis vomitus accidit sympathiâ cerebri. Nam nata in cerebro bilis, illuc demissa, exitum per os habet. Idem vsu venit illis qui purgatur elleborismo, quod ipsis cholericiis quibus eueniunt *σωλολαι*: potissimum verò in musculis qui tibiæ suras cõstituunt. Nam violentia pharmaci attrahentis, & succum nervorum exhaustientis, non est *ἀδυνάτων* ex eâ cacopathiâ spasmodum incidere. Talis autem conuulsio mortiferè habet ægrum; qui seruari nequit ab exhausto conuulsus. tum autem doloris sæuissima *Quinto-ria*, & vnà vires citò exoluit, & citam mortem adducit. Conclamatum est ac penè de vitâ actû, cum violentia medicamenti sanguinem exprimere non desistit: **Σπασμὸς γὰρ ἐξ ἐλλεβορίδανέρσιμον*. quasi dicat, non qui excitatur ab acredine ellebori, sed ab hypercatharsi. propterea addidit *ἐξ*, quæ particula significat vacuitatem rei, quæ in quæstionem cadit. Nam

quæ conuulsio incidit ab acredine ellebori, vel à materiâ acri attractâ ab elleboro ad ventriculum, est sanabilis. Sed omnis ab inanitione conuulsio mortifera est atque funesta, collapsis naturæ præfidiis ab exhausto partium solidarum, quarum quidem virtus est ipsa natura: accedit & trium principiorum *ἐκλυσις*, facultatumque non solum in officio laborantium infirmitas, sed etiam priuatio, vnde cita mors venit. Verum quæ à pharmaciâ citra exhaustum, flatibus, aut agitatione enata fuit conuulsio, non est calamitosa: nam repletionis soboles est. Nam cõuulsio à repletionem solui potest, etiam si non fuerit phlegmone expers: mōdò illa phlegmone nervos non exhauriat, verum repleat. Plerumque tamen funestæ conuulsiones *ζωμώτων*, & hypercatharses, & cum exaurere nervi à febre tanquam ab igne, quæ inde conuulsiones veniunt, omnes illæ mortē denunciant, & ipsam celerius opinione adferunt: est enim *πῦρ ἐξ ἀδυνάτων*. Vt in fractura calcis: in vulnere musculorum quæ parte nervi *ἐκφυόν*, aut iidem *ἐκφυόν*, si nullus tumor assurgat aut euanescat parte posticâ corporis. Tum ab hæmorrhagiâ quæ cietur à vulnere; quando exhaustæ venæ succum è nervis attrahunt, ipsosque faciunt rigidos ab exhausto. Nam attrahendi potentiâ, venæ carnes ipsas præcedunt. Et in pertusâ caluariâ, si exitus ichori negetur, qui ad menynghem descendit, sed inde ad nervos transmittitur: conuulsionem mouebit cum phlegmone, tum è directo, tum è diuerso partis pertusæ: vt eius ichoris excursus est siue *ἐξ ἰχθίν*, siue *ἀνὰ πάλιν*:

§. Aph. 2
ex vulnere.

* spasmus ex
elleboro, calamitosus.

αὐτονομία: sicut Hippocrates annotavit in Autonomo, & pedissequā Omi-
liā. Prima muliebritas menstrualis;
vel statim à conuulsione oborta de
more purgatio menstruorum (sine
febre phlegmones sobole) conuul-
sionis finem adfert. Addo Aphori-
stas quasdam prognoses. Est bona
mutatio conuulsionis in concussio-
nem: nec contra. quia triumphata
natura iam triumphare incipit: &
quæ dominatu causæ morbiticæ te-
nebatur, iam erecta, causæ ipsius
potens est. Præterea præstat conuul-
sionem superuenire paralyti, quàm
paralyti conuulsioni. Nam epilep-
sia sperabilem adhuc salutē osten-
dit in apoplexiā, quæ, superueniens
epilepsie, citā morte funesta est.
Et ab animi perturbatione oborti
morbī grauiorē cerebri, agrē cu-
rantur: nam non sine magnā subla-
tente causā nascuntur. Phlegmones
quæ est expers, redintegrationem na-
turæ concedit. Quæ fit à statu, facili
excutitur. Hinc est quod quæ per
febres nascuntur, facili sedentur:
cū febriles vapores neruos feriunt:
vel humoris diffusionē sæpe mus-
culi conuelluntur, vt & pueris eue-
nire solet. nam conuulsio febris finem
imponere solet, si incidat eodem die.
Alioquin in febre terrifica est: quia
semper metum adfert sinistri iudi-
cij: sed tamen non semper desperata.
Nam & puerorum conuulsio formi-
dabilis est, quamuis non rarō pueri
conuulsionis periculo defungantur:
quod ea sequatur potius naturam
fuscipientis causæ: (id est: puerilem
neruorum infirmitatem) quàm effi-
cientis; id est, febris ipsius, & mali-
gnæ cacochymie. Ergo vt pueri faci-

Pueri.

lè trahuntur in omne genus spasmi:
ita facili defunguntur spasmi mo-
lestis. Et post septennium puer in
conuulsionem à febre non trahitur,
nisi hæc maligna fuerit. Maximè per
febres conuulsionibus implicantur
pueri, quibus diu stricta aluus, vigi-
liis & terroribus obnoxij sunt in ca-
cochymia. Aristoteles, scribit pleni-
lunio magis infestari pueros spasmo.
Idem etiam asserit, à dorso inuaden-
tem conuulsionem pueris calamito-
sam euenire: ob summam doloris
vim. Quin pueri iam æditi, ante se-
ptimum diem si conuellantur, cala-
mitosum. Febrem in spasmum ve-
nientem salutarem ait Hippocrates:
spasmum autem in febrem, perni-
ciosam. Sed Theodorus Priscianus
asserit rarō cū febre euenire: si
superueniret, dicit, eius causam sol-
uit. Sed si conuulsio his superueniat,
semper vita, ait, periculum minatur.
Attamen Hippocrates, in Coacis,
inquit, Conuulsio adfert febris va-
cationem, quæ aut eodem febris die,
aut postidie incidit, translata nimi-
rum materiā intus foras, à venis ad
musclos; non ad neruos ceruicales,
lumbales, dorsales, vnde delirium.
Dicit eodem die: vt nulla sit suspicio
siccitatis. Adfert finem sudore, hæ-
morrhagiā, vel copiosā sanguinis de-
tractione. nam, vt alibi ait, hæmor-
rhagia vi suppressa, conuulsionem
facit; phlebotomia exoluit. Cū à
materiā pituitescēte vel melanco-
lescente nascitur, nisi copiā suā ni-
mum luxuriarit, redintegrari po-
tēst. A vero veneno oborta conuul-
sio, mortifera est: nam veneni vis
infracta indomitaque perseverat:
quæ non tam ratione conuulsionis,
quàm

3. Progn.
34.7. Hister.
animal.
12.Febris in
spasmo.

quàm veneni homo abripitur. Sin non purum putumq. venenum fuerit, calamitosum, at non omnino mortiferum: nam ægrè expugnatur: vt ab elleboro albo: sed si fuerit ex inanitione, lethale. Periculosa est ab opio; non æquè quæ à potu frigida. A sanguinis consociatione stricta, non tantum periculi gerit: fuso enim sanguine, homo ad se redit. In hysterici conuulsiones sine febre, faciles sunt, vt Dorcadi contigit. Ibi Galenus in Commentario dicit, In magnâ vteri phlegmone, conuulsiones interdum eueniunt; sed cùm dicit Hippocrates ἀπὸ πυρὸς, ab his eas separauit: nam cū febre periculosa sunt. Etenim arduam phlegmonem denunciant: at hæc ab vtero inflammatio, est lethalis. Quæ verò citra febre & vteri phlegmonem incubuit, euacuato vtero euanesceat. Hoc voluit Aretæus, cùm scribit, mulieres frequentius hoc malo corripitur: sed minus mori: nam, dicit, humida sunt. Et senes, inquit, maximè hoc malo vexantur, & ex eâ intereunt, ob senectæ frigus & ariditatē. Si pectus & spiritus morbus occupauit, facillè è vitâ migrant. Ex punctis musculorum tendinibus & neruis plerumq. funestus est spasmus: nam à vulnere cōuulsio lethalis. Sed in sanabili quid agendum? Sententia est Aretæi, siue à refrigeratione, siue manifestâ causâ inuaserit, siue ex vulnere, siue ex abortu, venam in cubito rescindendam esse. Cautio ad sit, vt laxior sit compressio vinculorum in brachio. Cælius Aurelianus ad vim conuulsificam collineans, Si vehemēs fuerit dolor, inquit, dimissionis tempore, & ante tertiam diem admouebimus

phlebotomiam. Theodorus etiam Priscianus id primis diebus agit. Quare dum focū suum sanguinem agnoscit, semper phlebotomiæ studendum: maximè si ex tetano laborarit, phlegmone aut vulnere. Quâ copiâ sit ea extra lipothymiam & citra frigus extremorum: nam ilico inedia & doloris vi titubabunt vires. frequentia sectionis arceat periculum quod à confertim factâ euacuatione metuitur. Tandē, progresso morbo, sublato omnis irruentis materiæ metu, mediis musculis imponatur cucurbita, scarificatâ carne: à finibus verò, hoc est, musculorum tendonibus abstine. Admonet Aurelianus, vt primū locus foueatur decocto scænuigræci, seminis lini, hibisci: vt laxentur nerui, & lentescent humor fundatur. & cataplasmata probat. Ita & Aretæus ab epiplasmatum vsu ait cucurbitas, cum scarificatione semper, imponendas. Sed, inquit, parcè flamma excitetur: nam quæ à labris cucurbitæ sit circumpressio, doloris conuulsionisq. auctor esse solet: sed diutius & mollius trahant. Quæ partes scarificatione ferientur? ore oculisve conuulsis, occipitio primisque vertebra affigendas suadet Aëtius. Brachiis aut manibus contractis, ei quod humeri articulo subiectum est verticulo, & etiam septimo. At postremo verticulo, si crura fuerint contracta. Si, quod aliquando fit, scalpello pro venâ neruum icerit chirurgus, sedetur dolor, & sanies eliciatur, immittatur vulnere terebinthinæ oleum cum aquâ vitæ: & impone emplastrū diachalcæos. Si fuerit ex ictu venenato ferarū, vincula membro iniiciantur:

Cucurbita.

Chirurgi ab istu.

A fera istu.

vel nervus præscindatur: vel cucurbita affigatur, parti que eschara inducatur: & theriaca applicetur: bibatque theriacam ex decocto rutæ, pentaphylli, scabiosæ, melissæ, pimpinellæ, gentianæ. Puerorum membra conuulsa blandè manibus dirigantur & vngantur. Cum à flaribus nascitur, proderunt frictiones panis factæ calidis. Sudores, inquit Paulus, lanis oleo imbutis excipere, ac abstergere oportet, ne nobis clam refrigerent. A phlegmone nata conuulsio sedatur, abactâ phlegmone. Sed phlegmones experts si malum fuerit, quæ laxatis nervis huic remedia debentur, auctore Raze. Sed cum acumen morbi præparantia remedia non admittit, ad purgantia ilico eundum. Alioqui illa eadem sint, quæ capite De paralyfi descripsimus, & syrupus de agrimoniâ hic commendatur. Hoc utendum si inducias dederit malum. ut & melle rosato, syrupo acetoso simplici, de duabus radicibus, de bysantiis, de stœchade oxymelite, capillorum veneris, de betonicâ: cum decocto prassij. Hoc modo ducatur curatio: primò iniiciatur clyster mollis, non purgans: accipe radicem althææ vncias; seminis lini, fœnigræci, maluæ, singulas semuncias: coque ex iure carnis, vel aquâ: adde olei communis, vel chamæmelini vncias quatuor. Dein seca venam, si plethora iungatur; parvâ copiâ, & repetitis vicibus. Deinde, si morbi acumen id admittit, præpara crassam materiâ. Aquæ iunge octauam partem mellis: coque ad despumationem: adde organum. Dein vacua pilulis coctis, aureis, fœtidis, pilulis de agarico,

cum trochiscis alhandel; electario Indo maiori. semper iunge quid castorei. dein (ut hic seriem subinditem curandi) Topica sint calida & mollientia: ut oleum lini, butyrû recens, vnguentum refectiuum, vel tale, Accipe seminis althææ, & muccaginis eiusdem, & maluæ, extractæ decocto herbæ paralytis: adipis anatis vel humani quod satis sit: fiat linimentum. Bombacis seminis mûccago etiam probatur. Balnea ineat; mox vngatur. Tetani peculiarem curationem breuiter prosequitur Oribasius ex Philumeno, noni libri decimoséptimo. Sed ad purgantia redeo. Para succos ex decocto hyssopi, centaurei minoris, chamæpythios, cum cinnamomo, caryophyllis, & schœnantho. Commendatur mel rosatum solutiuum. & pilulæ coctiæ vel fœtidæ cum castoreo, & pilulæ de beniuino Rondeletij. Accipe chamæpythin, betonicam, stœchadem, rosmarinum, maioranam, hyssopum: adde agaricum, turbitum, aucem myristicam: ex aquâ coquantur: adde mel in fine coctionis. laudat Aretæus ut hiera cum mulsâ & oleo sedi iniiciatur. Aurelianus calidum oleum iniicit, vel decoctum fœnigræci, aut radicem agrestis maluæ. Theodorus Priscianus commēdat clysteres simpliciores. Heraclides Tarentinus etiâ clysmis utebatur. Praxagoras vomitum præscripsit: sed hoc damnat Aurelianus: nā os aperire nequeunt. si tamen sit à materiâ biliosâ effusâ in ventriculum, erit vomendum. nec tamen semper eorum os combinatur. Diocles mictoria remedia dabat (quæ etiam laudat Priscianus) & deducētia ventrem. & pueris dabat passum

passum aquatum. Commodè præbetur diatrbith cum rhabbaro; agaricum; diaphœnicum; pilulæ cocciæ cum castoreo. Accipe cassiæ recter extractæ vnciam; terebinthinæ claræ semunciam; nucis myristicæ scriptulum. Hippocrates, testante etiam Cælio, ad elleborum nigrum venit, cum pipere & lacte asinino; quidam etiam pilulas de euphorbio exhibent. Cùm fuerit iam corpus purgatum totum, ad peculiarem capitis euacuationem veniemus. Mastice pyrethri radices cum castoreo; macerem, acorum; zinziber conditum; masticem. maximè si tetanus afflixerit. Fiant & gargarismata, ex decocto hyssopi, pulegij, origani, rutæ; raphani, pæoniæ, iridis: cum oxymelite scillitico. Etrhina etiam fiant ex ciclamini succo & ireos, decocto pyrethri, origani, stœchados, agarici, nigellæ. Odore etiam nigellæ vim hauriant. sternutent. Deinde ad ea quæ partibus foris admoventur deueniemus. Hæc sunt calida & laxantia, ut aperiantur pori, utque elaboratur materia; & discutientia, nam materia crassa est & dolor leniant, vacuando acres succos & flatus, rarefaciendo, temperando; & coquendo ad æqualitatem reducendo: nam calor dolorem leuât, ut ait Hippocrates, ubi ita scribit, το θερμὸν ὀρεσμον, τὸ τρυφερὸν περὶ τοὺς πόδας. hoc est, illa mitigat, siue ab exhausto, siue ab inanitione fuerint. Sint ergo calida, nam & pars obsessa, & materia morbifica frigent, stupetque animalis vis. Et, dum dolor vrget, ab emollientibus erit auspicandum, qualia sunt acopa & modicè calida. Propterea Aurelianus cataplasma ex semine lini &

fenugraci toti spinæ imponit. Alij catulos viuos admovent, aut pulmones viventium animalium. Ita foras ex tepido hydrelæo. Ita & cætera moderato ac suauiter benignoque calore prædita, naturæ nostræ consentaneo. Per intervalla tamen fiat admotio: nam horum assiduus vsus effeminat. Hic vsum habent oleum lilinum, chamæmelinum, lumbricorum, butyrum cum croco, & sipus, vnguentum resumptiuum cum propoli. Deinde oleum rutæ &c. cum axungiis, castoreo, myrrhâ, croco, aquâ vitæ, ammoniaco, galbano, pipere, euphorbio, oleo sulphuris, balsamis. Accipe felem pinguem, vel catellum aut vulpem; excoria, & ab intestinis libera; infarcias radicibus lilinis, nam molliunt ac digerunt: harum igitur vncias duas contunde cum melle, ad formam cataplasmatiss: adde radicem ireos semunciam; herbæ paralytis, maioran, betonicæ, saluæ, cuiusque pugillum; seminis althææ semunciam; foliorum lauri, baccharum iuniperi, radicem angelicæ, florum meliloti, chamæmeli, saluæ, cuiusque pugillum; castorei semunciam: leniter cuncta contundantur: & deinde misce cum oleo lilino & de castoreo: & ventri harum bestiarum insuantur. Deinde lentè affletur id animal caryophyllis confixum, irrigetur autem aquâ vitæ & butyro. Pinguedo quæ distillat custodiatur. Cùm nihil ampliùs dimanat pinguedinis, tunc coquatur bestia hæc ad tabum vsque: quæque supernatat pinguedo, etiam seruetur. Tandem exprimatur caro, & ossa frangantur, & medulla eximatur. Vel, Accipe vnguenti Martiati vel

Agrippæ, olei laurini, cuiusq. fescunciam; galbani, opopanax, singulorum scriptulum; castorei semidrachmā: misce. Aliud: accipe roris marini, lauendulæ, cuiusq. semimanipulum; castorei, feminis rutæ, cinnamomi, caryophyllorum, cuiusque drachmas binas: affunde olei rutæ & lumbricorum, & vini copiam sex uncias: coque ad dimidias. Accipe bubulum, vitulinum, vel hædinum renem calidum cum totā pinguedine: admove hunc principio convulsionis: detineatur dum exarescat, vel dum scæteat: hoc tunc reiecto, novus imponatur. Accipe olei de angelica (nam aperit, attenuat, discutit) olei lumbricorum, terebinthinæ, cuiusq. fescunciam; adipis humanæ unciam; styracis semunciam: liquefiant. Aliud: accipe oleum lilinum cum oleo terebinthinæ, cui misce ossium humanorum oleum, vel medullam ossis pernæ. Aliud, adeps humana accipiat vim saluæ, lauri, stæchados: hoc est, bulliant in balneo matris: inde fiat hapsus cum lanis succidis. Cumq. vincta fuit pars, tegatur pelle felis iam iam exoriata. Commendat Theodorus Priscianus adipem leonū cum galbano. Nos accipimus oleum vulpinū, cum balsamo de galbano. Pinguedo etiam taxi & vulpis cum galbaneto mirum est quantum solatij adferat, si post balneum illinatur. Cautione opus est, ne ea quæ foris admoventur onere molestiam adferat: nec ceræ eorum etiam vis tardetur. Sacciuli fabricentur ex sale, fursure, milio. Aurelianus hapsu ex oleo cuncta inuoluit: vel fouet sacco ex tortido semine lini. Balnea arte facta, ineunte morbo, maximè

Cautio.

Balnea.

profunt, ex radicibus althææ, lilinis, ireos; betonicâ, lauendula, lauro, maluâ, acantho, geranio magno, foliis maluæ, hyperico, rutâ, calaminthâ, æsipo, origano, iberide, radicibus cucumeris agrestis, narcisso; semine lini, fœnugræci, anethi; floribus chamæmeli, meliloti, sambuci, roris marini: orobo adde intestina veruecis, felem vel catellam: & affunde olei libras quattuor. Si non fuerint indurati nerui, adde absinthium, chamæpityn, saluiam, origanum. Si verò in antiquato malo, potius emolliitioni, quàm exhaustiōni studendum, addes caput veruecis, vulpem, vel felem. lunge tamen vnâ exhaustiō, vt chamæpityn, stæchaden, betonicam, absinthium, abrotanum, arthemisiā, matricariam, radices ebuli, herbam & radicem glycyrrhizæ. Mox vnge oleo lilino, lumbricorum, amygdalino, oleo florum narcissi, & de cheruâ cum medullis tandem iunge oleum ex croco, & ex bdellio, cum pinguedine cati, & castoreo. Si cum frigore adsit duricies valida, iunge vnguentum de althæâ, & emplastrum de meliloto cum oleo lini. Illud obseruandum, nos magnam proponere interdum supellestem herbarum, cæterorumq. simplicium remediorum, non vt quis cuncta illa, quod malè hodie fit, in inertem massam consociet; sed vt vno, duobus, tribus, quæ ad manus optimis erunt, vel ex naturâ agrorum medicinam rectè instituatur: nam modò hæ, modò illæ herbæ flōrent, ac integræ vi vegetant; modò hæ, modò illæ partes (vt cæteras indicationes omittam) his aut illis herbis, succisve felicius recreantur, redeo.

Obseruandum.

tur. redeo. Balnea quæ in auxilium
spasmi ex repletionem scribuntur, sint
actu calida: nam qui ab exhausto fa-
tigant, tepida postulant. Ita Aëtius
conuulsis illis, oleum calidum; his,
Auicenna tepidum præscribere. Ar-
gillam include sacculo, cum alumi-
ne, sale, nitro, sulphure: hunc aquæ
iniice, & coque cum maluâ, althæâ,
maioranâ, hyssopo, pulegio, anetho.
Felem coque cum chamæmelo, &
anetho, fiat balneum. Laconico po-
stea vtetur, quo iam emollita mate-
ria exhauriatur, vinoso vapore ex
molari lapide effuso: sed primùm
illinatur adipe taxi. Nonus medicus
iubet⁹ vt bis die oleo immergatur.
Sed tamen si fractiores fuerint vires,
præstabit irrigationes adhibere ex
hydrelæo & decocto fœnugræci. vel
non vltra quadrantem horæ hæreat
ob vitium labefactionem. Si fuerit
æger succi plenus, & vlceris experts,
ætate floridâ, & si æstas fuerit, im-
mergi poterit aquæ frigide, ac ilico
extrahi, quod calidum natuum *ἐπε-
νέχουσιν* efficiat. A balneo illinatur
oleo lumbricorum, vel lilino, aut
chamæmeli, cum axungia taxi: vel
oleo anethino cum oleo catellorum,
adde vnguentum de althæâ, medul-
lam vituli, cum castoreo, & aquâ
vitæ. Si riget membrum, inuoluatur
omento ouillo, vel æsipo, aut è cane
detractæ pelli. Si adsit dolor clamo-
sus, olei libris duabus incoque folia
maluæ, violarum, & lumbricos ter-
ræ, & semen fœnugræci, tere, adde
crocum, fiat cataplasma, calidè ad-
moueat. Iubet Cælius Aurelianus
vt, cum cataplasma admouetur sia-
gonibus musculis, eotempore oleum
calidum ore contineatur, quo & in-

teriùs buccarum colligatio laxetur.
Theodorus Priscianus chalastica
omnia cataplasmata commendat.
diachylon laudat Aurelianus. Fumo
scillini aceti ex molari lapide effuso
sudet tecta pars, ac muccagine mol-
li, absterfo sudore, illinatur antiqua-
tum iam malum; id quinto die repe-
tatur. Si inflammata à parte ortum
duxerit, Accipies folia anethi, absin-
thij, flores chamæmeli, meliloti; hæc
coque ex crassa cereuisiâ, adde libi
ex semine lini libram; & cum oleo
vermium, vulpino & rosato, fiat ca-
taplasma. A cuius vi impressa, illina-
tur pars oleo meliloti, anethino, vel
chamæmelino, & lilino, vel vermiu,
aut vulpino. Nonnunquam foue de-
cocto herbarum ex cereuisiâ, vt ex
radicibus liliorum, meliloti, saluæ,
lumbricorum. Puer verò his reme-
diis par esse non poterit. quare ho-
rum pars afflicta foueatur decocto
anethi, meliloti, & chamæmeli: dein
lilino oleo illinatur, cum pauco cro-
co. Vel, ex sententiâ Auicennæ, fiat
cataplasma ex radicibus lilinis coctis
in decocto seminis fœnugræci, adde
anisi quid & croci, & mellis quod
satis sit. Hactenus quo modo ea con-
uulsio abigatur quæ à crassioris ma-
teriæ infusione in nervos, tradidi-
mus: iam ad ceteras causas abeamus.
Si nerui incurrantur, per febres à
bile natas, ab acri bile, suauiter tepidaq;
ab aquâ fiat fons; ita eius acrimonia
frangetur, ac ipsa exhaurietur. & in-
terim rhabarbaro excludatur bilis.
Sin pituitosa in febre aut melanco-
licâ, flatu causa spasmi fuerit, excute
hos dianiso, & cumino intus. vel ob-
line drachmam castorei, myrrhæ,
vel ammoniaci melle. foris, decocto

Ab in-
flamma-
tione.

Tuerorū.

Abile.

A frigida
materia.

ex vino forti ammeos, dauci, baccarum lauri, chamæmeli, cumini; ceruici ac tactis morbo partibus apponatur lana madens oleo anethino, vel chamæmelino, & lumbricorum. Si à venenato morfu aut ictu, hac medicinâ expugnetur: accipe momentum theriacæ & scabiosæ, cum vitello oui & balsamo hyperici imponatur, vel illinatur oleo de scorpionibus Matthioli. Aut cauterio inusto impone allia cocta: vbi crusta excidit, cautio sit ne coeat vlcus ante diem quadragesimum vel sexagesimum. Si metus sit combinationis, insperge cineres ficulneos, vel vitis, foue locum decocto radicis angelicæ vel oxalidis. Si fuerit à ventriculo acri tenuique succo pressio, qualis est æruginosa bilis, vnde frigida sudatiuncula, & syncope, tepidam bibat, & digito vel pennâ vomitum moueat. Sin intestina mordeantur, succum ptisanæ iniciemus enemate, & granata mala comedat. Interdum sed raro, conuulsio quodam feruntur motu intestina, à pituitâ flatulenta. Cum medicinam discebam Patauij, vidi adolescentem cuius intestina totumque abdomen conuellebatur, testes & vasa spermatica sub osse pubis abscondebantur; rugitus aderat, & tensio hypochondriorum. Frigida huic erat temperies, & ventriculus frigidus cum madore, anhelosus erat oppresso à diaphragmate, ac mente in paroxysmo exuebatur. Præceptores mei adhibebant flatum discutientia & eos attenuantia: ac eâ quæ euincere possunt materiam, frigidam coquendo ac purgando, & roborabant tandem intestina. Primum iniectus clyster ex decocto

anethi; cum hierâ, melle rosato & oleo chamæmeli. dein decocto agrimonie, petroselini præparabatur. postea pilulis aureis ac alephanginis purgabatur. alternis diebus clyster repetebatur. Foris oleo rutæ & castorei ungebatur. Interdum accipiebat vnam pilulam ex castoreo cum syrupo betonicæ: hac inaurata erat. Bibebat vinum salutarum, & ex betonica, dianisum illi in deliciis erat, fricabantur crura. Si sit ab utero, *Ab utero.* habita prouisione totius corporis, accipe castorei, diambra, seminis dauci, imperatoria, rutæ, radicis gentianæ, singulorum scriptulum: fiat puluis subtilis: sumat semidrachmam, ex decocto vel succo rutæ: adde multum sacchari, vel quid mellis: nam vterus dulcia prolestat ac rapit. vinum absit. A puncto nervo fit inflammatio, inde spasmus, cum primum abscindi neruum non vult æger. Vt ergo caueas, ilico corpus inaniatur phlebotomiâ, ita ut citralipothymiam illa administretur: & purgetur corpus: nam ita phlegmones incrementum sistantur. Absolutam interim inediam sustineat homo: vel solâ cereuisiâ saccharatâ fruatur. Deinde quæ phlegmonem sedant, hoc est, quæ tensionem ac dolorem leniant admove: qualis est dulcis olei affusio, vel olei lumbricorum, aut hyperici. Nam si dolor mitigari possit, vnâ placabitur conuulsio. qui si sedari nequeat, metus erit phlegmones; quâ conceptrâ, si perseverarit, non euadet: nam materiæ interclusio intercipitur, vnde gangræna: illicoque cerebrum in contagium rapitur: vnde conuulsio & deliria. Quare si sedari dolor nequeat, & febris & delirium

*A ventris.**A ventriculo.**Ab intestinis.**Hysteria.**A punctura.*

delirium accedant, antequam fiat phlegmone, nervus vel punctus tendo fecetur parte altiore, quàm ubi punctura fuit accepta. Calente oleo neruorum propagines illine, vt si in crure fuerit, spinam & inguina. Vulneri verò inde quæ tergent & siccant sine morfu; maximè si nervus fuerit nudus. Ateræus coquit althæam ex mulsâ: & castoreum vlceri inspergit: nam, inquit, horrores ab vlceribus prodeuntes malefici sunt. Initio tamè, ad dolores, fiat balneum ex oleo communi tepido, vel ex decocto althææ, maluæ, violariæ, seminis lini & fœnigræci, chamæmeli, meliloti: vel ex decocto intestinorum, capitis & pedum veruecis, vel vulpis. Si his dolor non mitescat, fiat cataplasma ex micâ panis in lacte maceratâ, vel in decocto papaueris. si ne sic placeat, abscinde totum neruum. Sed vt dixi primùm videbimus, num sedari remediis dolor possit: vt emplastro ex radicibus althææ, cū oleo rosato. sed primū oleum terebinthinæ cum aquâ vitæ vulneri immittatur: si nudus nervus, adde vitellum oui & ipsam terebinthinam: balsamum morsus expers idem potest. Si profundior nervus, ab infuso balsamo, pars tegatur emplastro diachaleytheos: nam id exhaurit, & aduenæ succo viam intercipit. Et vnge totam spinam oleo amygdalino dulci: & si febris adsit, iunge quid olei violati. Si punctura fuerit angustior, aperi vulnus, dum virus exhauriatur & exspiret, & infunde balsamum hyperici cum aquâ vitæ calidè, iam in principio læsionis. mox fiat emplastrum ex lumbricis terræ, cum oleo rosato. Si putredine fœdati sint ner-

ui, cauterium remedio erit. Sed adsit semper ea cautio, vt mitescat dolor linimentis & epiplasmatis. quare interdum totum membrum oleo infunde: spinaque docti perpetuò foueatur oleo humectante & modeste calente. Nondum ab hac historia abeo, nam plurimum hæc calamitas ægros & medicos fatigat. Si sæuus adsit à puncturâ dolor, oleo terebinthinæ & rosato incoque lumbricos: vel fiat cataplasma ex foliis sambuci, maluæ, oxylapathi, surfuribus cum decocto papaueris, vel iunge quid opij. Hæc si non iuuant, seca neruum antequam inflammetur, & crocinum oleum Mesues infunde, aut tale quid citra morsum siccans. Hactenus quomodo curetur spasmus qui à repletis nervis: iam qui ab inanitis vt habenda sit. Rara admodum occurrit conuulsio ab inanitione: interdum tamen in febris perennitate ac delirio: tunc Aëtius fouet caput tepidâ temperatâq. aquâ, ita & manus & pedes: dein caput oleo dulci perfundatur, & manus & pedes molliter illinantur. Accipe caput & pedes veruecinis parum quassatorum, adde radicem althææ libras duas; fœnigræci integri, seminis lini, cuiusq. semilibram: coque ex aquâ dum exsillentur. Vel accipe aquæ dulcis quod satis sit ad balneum; cui adde pinguedinem gallinarum, & lumbos pinguioris veruecis. A balneo offam vini sumat, & dormiat. Maximè commendatur totius colli, occipitis, & spinæ ex solo oleo violato illitus, vel ex amygdalino. Si diuturnus fiat tetanus, bis die, suafore Paulo, dimittatur in olei folium. non tamen moram ibi trahant: nam olei fo-

Ex inanitione.

A putredine nervi.

olei solium maximè vires soluit. Poterit etiam balneum institui ex lacte: vel ex decocto violarum, nymphaeae, lactucae, salicis, hordeo fracto, cucurbita, melonibus. Tepida balnea sint cum à calore ortum ducit convulsio: alioqui temperata sit aqua. à balneo vngatur tota spina oleo cucurbitino, vel violato, aut amygdalino, cum tenui frictione. addite interdum muccaginem seminis psyllij, vel radicem althaeae, medullam viruli. & vngatur caput, & auribus naribusque quid immittatur. Interdum oleo amygdalino iuge quid vnguente rosati, si fuerit à calore concepta convulsio: ita quadam nutritus frictione sistetur, ut hareat partibus. nam Auicenna vitur etiam aqua rosata: non ratione strictionis, sed roboris. Tèdonibus, inquit Aretaeus, inferantur epiplasmata ex lini & fenugraeci semine. & totum corpus inuoluit lanis oleo madentibus. &, inquit, maximè tendines vngantur, & loca circa aures & mentum: nam haec partes maximè tenduntur in hoc morbo, & summè dolent. Intus etiam talia sumat, vnde madore quodam corpus madescat; ut conseruam buglossi, violarum, pineas, conseruam nerupharis, lactucam conditam, cortices citreorum. Accipe pulpae caponis, vel leporis, amygdalorum tota nocte in aqua saccharata maceratorum, singulorum binas uncias; seminum quattuor frigidorum semunciam; seminis papaueris albi duas drachmas; passularum Corinthiacarum unciam; conseruae violarum sescunciam; butyri recentis sine sale semilibram; lutea ouorum semicocta tria; aquae rosatae quod sufficit,

fiat confectio. Si fuerit ex hypercatharsi, hauriat drachmam vel semidrachmam theriacae. Iam ad dietam ab eo. Cum ab exhausto nata est convulsio, succulento nutritu rigetur corpus. Auicenna & Razes lac laudant, modò æger febris expers fuerit. alioqui ptisana vtemur. Iuscula etiam succulentarum carnum opitulantur, cum lactuca; & cucurbita. pineae nuges, amygdala. Potus primò sit aqua hordei, postea vinum oligophorum, vel dilutum aqua melonum, cucurbitarum. Poterit interdum aquam saccharatam, iolabium violatum cum aqua anguriae, adde parum vini dulcis albi. Aër sit leniter calidus & humidus. Aestate, inquit Aretaeus citra sudorem caleat, metu synopes. Et, dicit Aurelianus, nullo odore sit aër infectus. Oua thermopala commendat Priscianus. Lectus sit mollis, suavis, calidus; nam inflexiles nerui rigent. Si à repletionem fuerit natus tetanus, solo hydromelite victitent, vel decocto cicerum, vel ptisanæ cremore cum melle. Si diuturnius futurum malum, colatiua vitatur pulli carne. Iubet etiam Aretaeus ne inedia macerentur, est enim inedia res frigida. Potus sit hydromel quod thymbrâ tinctum sit, aut hyssopo, maioranâ, saluiâ, serpillio. Vitet olera, fructus, pisces, acida. Admonet Caelius Aurelianus, ut sudorem, ob pressuram venientem, excipiamus pannis calidis: frigescit enim permanens, & consensu partium geminat passionem. Potent vicissim, non conserum: nam cum difficulter deglutiant, in nares potum relidunt, vnde vehementer lancinati, in spasmus irritantur. Si puer à plethorâ

VICTVS
ratio.Ab in-
natione.A reple-
tione.

Intus.

Pueri. à plethorâ ex tetano laborant, abstineat à vino. nam potus vini purpurei & vinosi pueris hoc malū adfert: etiam si à nutricibus hauriatur: vt & lac crassum. Abstineat etiam puer ab ouis, & carnibus. & linthea madentia ab oleo lilino & chamæmelino perpetuò ceruici impone, si illa retracta fuerit, vel alijs etiam partibus quæ trahuntur. Vtaturque per sæpe mithridato cum triplo sacchari rosati, & electario de mosco, cum margaritis, & syrupo de citreis. Alui contumacior astrictio sæpe pueris hoc malum attulit. qui si habitiores fuerint, arceantur etiam à balneis. Fricentur artus puerorum leniter oleo moscellino Nicolai. Empirica iam quædam subnecto. Cordus laudat philonium Mesues cum decocto nucis moscate si hauriatur. Distillentur contusa ossa ex pernīs fumo induratis: adde crocum: fiat illitus. Aqua vitæ cum sanguine leporis mixta, parti imponatur: nisi fuerit ab inanitione. Cereuisia pingui incoque salutem, thymum, rosmarinum, & pinguedinem crutis bubuli & vitulini (vocat hinc *clawesmeer*) hac dorsum ad focum illinatur: interdum adde quid castorei. Renē arietis assatum consperge aquā vitæ, ac medium seca, & loco affecto impone. Accipe olei amygdalini dulcis vncias binas: pulueris castorei semiscriptulum: bibat. maximè si congelata quædam adsit durities. Et ex bdellio, galbano, opopanace, dissolutis in multo oleo, adiectâque paucâ vitæ aquâ (si diu iam malum fatigarit) cum paucō castoreo, fiat vnguentum. Oleum ex hepate raiarum cum recenti butyro. Aqua ex hirundini-

bus & castoreo. hanc describit Rondeletius, capite De epilepsia. Primò vnge oleo lilino, chamæmeli. postea lumbricorum, vulpino, rutaceo, laurino, irino, axungiis anseris, anatis, petroleo cum aquâ vitæ & castoreo. Balneum ex aquâ in quâ fœnugracum coxit, folia rutæ, vel saluæ: & olei pars tertia adiciatur. Coquatur canis ruffus in oleo, vt vulpis coqui solet, eo vngatur. Arcet spasmi incursum serpentum senectus in pelle taurinâ adligatâ. Coquatur catulus vulpis in succo anethi dum dissoluatur: bis, vel sæpius, huic æger infundatur. Sal calfactus & politus ad originem spasmi, cum soluit, vt ait Mesues. Pulegij decoctum cum melicrato commendat Dioscorides. & erinacei caro siccata & cum castoreo pota ex melicrato. Dioscorides etiam ranarum decoctum laudat, cum sale & oleo: & ipsas etiam ranas. Dolorē implacabilem sedat panis à furno calens, oleo rosato vel violato tinctus, vel bubulo lacte maceratus: qui cum oleo anethino, & croci momento pinsetur, vel accipe olei rosarum vel ranarum vncias duas; anethi semunciam; opij scriptulum; croci semiscriptulum. vel aquæ vitæ immitte flores rosmarini; quod supernat inunge. Canicula pinguis coquatur in oleo lilino & melilori. Experimentū Nicolai: accipe anserem magnum, pinguem, purgatum, infarciatur lardo, myrrhâ, thure: consuatur, ac affetur, supposito vase aceto pleno. prima pinguedo exstillans abiiciatur; quæ mox vsui sit. Postea anser is aceto coquatur: innatantem pinguedinem primæ adice: his fiat vinctio. Si dolor fuerit acerrimus,

Plin. 30.

coque vermes oleo communi: hæreat pars dolens tepido in oleo: mox vermes emplastri modo impone cū oleo vulpino, vel lilino. Si sit ex contusione, fiat cataplasma ex farinā fabacea, cum oxymelite, & pice liquida. Balsama arte confecta describuntur secundā parte Euonymi.

CAPVT XXVI.

De SENSVS & MOTVS

HEBETVDINE.

Viz.

NAPKH vel νάρκωσις Græcis, Latinis Torpor. Hac voce νάρκωσις tum quædam segnicies & infirmitas quarumlibet partium, in cuiusque officio declaratur: tum etiam stupor & torpor, vel hebetudo, quā sentiēdi vis languet infirma, nec bene sensio excitatur ἡ αἰσθησις in sensu ob-
 5. Aph. 16.
 Inuenimus etiam apud Hippocratem νάρκωσιν γνώμης, torporem mentis: in quā agnoscit Galenus πλεονάζουσαν τὴν γνώμην, imbecillitatem mentis: resolutā nimirum ut vi neruorum, ita cerebri substantiā. Hac ergo voce partium omnium veluti segnicies quædam ostenditur in officio faciundo, vel in percipiendo ap-
 1. De Sympt. caus. 5.
 pulsu τὴν αἰσθησιν & excipiendo hebetudo & stupor quidam. Hic dolor stupidus opinionem facit diminuti pariter sensus & motus. Quod cernere est in iis quibus obstupefcit crura illud quod, sedendo, alteri decussatim superimponitur. Est autem torpor diminuta functio facultatis sensus & motus, vel vtriusque, vnde stupent neruose partes. Dixi esse diminutam functionē: quod hoc simbolo à paralyfi abeat: quæ symptoma est ablationis. Vnde Razes dicebat, talem affectionem sentimus in cor-

pore, qualis sæpe pedibus nostris euenit. Iuxta esse sensus vel motus: nam ad κινήσεις & ad αἰσθησεις ἐνεργείας refertur, illæsis principibus. Adieci, neruose partes: nam neruus est sensus motusque organon voluntarij. Si enim neruus frueretur animali facultate ex lege naturæ, non foret vllus stupor. Galenus secundo De symptomatum causis scribit, stuporem symptoma esse ex morbo & facultate mistum. ita ut morbus quidem affligat, sed facultas aliquā ex parte reluctetur; vnde hebeti sensu tangit, nec perfectè mouet se. Nam sunt quædam symptomata functionis labefactata, affectione tantum morbida, ut spasmus. Ita Galenus asseruit triplicem esse quietem: vna, quæ fit à causā morbificā: alia, quæ fit à facultate: tertia, quæ nec à causā morbificā, nec facultate nascitur: hoc est, à neutrā causā provenit. Prima est ea immobilitas quæ est in paralyfi: vbi quies est à causā morbificā. Secunda est, cum quis leuat brachium; est hic falsa quies, & motus tonicus: fitque à facultate, & non à morbificā causā. Tertia, cum quis brachium abiicit in scamnum: hæc fit à neutrā causā; sed ob pondus genuinum membri. Ita hic in stupore ægrè attollitur membrum: nec expositum sisti potis est, verum labitur. nam languet potentia, & moles membrum deprimit. Iam ad causas stuporis venio. Impeditur interdum hic cerebrum ex nimia humoris abundantia, quæ vel in cerebro localem habuit generationem: vel eo cursum inflexit: vnde madefacto neruorū principio, toti corpori lentitudo & segnicies quædam accidit.

Qualem

1. De Sympt. caus. 2.

CAV. 1. 2.

3. *Aph. 5* Qualem agnouit Hippocrates, quæ venit à tempestate Austrinâ: quando scilicet diu multumque cælum illius dominatu tenetur. Venit etiam torpor ex cerebri languore, qui euenit ab exhausto, per alienationem ipsius cerebri, quam alteratio diuturna inuexit. Extat huius causæ nobile documentum in Prorrheticis: Phreniticis, inquit, alba deiectio, graue malum. An verò iisdem segnicies incidit? Quem locum enarrans Galenus, Commune, ait, segniciei est cuiusque, nasci à crassis, frigidis, & glutinosis succis. non autem tenuibus, calidis, acribus, cuiusmodi est flaua bilis. nisi fortè incidat cum in propinquo mors est, vt iam emortua facultate quiescere videantur. Tum enim per emortuam facultatem, non autem vitio humorum contingit. Ac tales qui eâ segnicie occupantur, non potis est vilo modo seruari. Est autem cõmune symptoma eorum omnium, qui ex immodicâ intemperie moriuntur. Hæc ergo sensus hebetudo, quâ sensio frangitur ipsorum sensilium, tamen si propria est *ἡ ἀδυναμία*, hoc est, quorumlibet sensoriorum, ex inopiâ spiritus animalis, vel in fonte ipso, vt iam dixi, cuius exhausti parua est instauratio: vel etiam à vitio riuulorum, quod intulit nerui constrictio. Nam vt nerui astrictio paralyfin facit: ita & leuis astrictio, quâ in angustum cogitur neruus (vt si prematur à phlegmoue, scirrho, luxato vel fracto osse) stuporem: vel etiam leuis obstructio (quæ incidit à materiâ crassâ) aut intemperies frigida. nam non plenè fruitur neruus facultate animali, aut eius spiritu. Hoc inter-

dum fit tactis intemperie etiam calidâ neruis. Vt verò obstructio & oppressio infestat neruos conspicuo meatu præditos, ita his qui hoc fraudati sunt molesta esse solet densitas, quæ fit ab intemperie frigidâ, humidâ, vel siccâ; aut à crassioris nutritus synatrismo (nerui enim crasso viscidoque nutritu fruuntur) vt obstructio ex materiâ eò translatione, quâ non fruitur pro nutritu pars. Fecundè talem materiam affundit solemnem euacuatio suppressa, & crapula, & vinolentia. Ita refert Fernelius, se videre vniuersam corporis cutem ex crapulâ & vinolentiâ affici, illaeso motu. Hinc variæ ideæ torporum surgunt; cum interdum solus motus, vel sensus, aut etiam iunctim hæc torpeant. Præterea totum corpus occupat torpor; vel aliquas solùm partes. Quin vt varias causas natalitias diximus; ita varia haberi poterit torporis natura. Et magna causa, magnum stuporem: parua, paruum: mediocris, mediocre parit. Signa dicet ipse ager: nam referet num totum corpus stupeat: & num motus solû, vel etiam tactus. Sed vt causam scias quæ neruosas partes fatigat hîc, id petes ex his, quæ scripsimus de Paralyfi, & de Conuulsione. Compertâ iam naturâ mali, ad curationis scopos abeamus: quos ducemus ex ipsa re iam notâ. Si insigni ab exhausto natus sit torpor, nascetur indicatio, vt eius causa accidatur: ac vt redintegretur corpus in pristinam succulentiam. Quod si ortum habet à neruo non admittente, præ intemperie, animale vim, ea intemperies contrariâ ope castigetur. Si obstructio adsit in

DISTINCTIONES

SIGNA

INDICATIONES curandi.

neruis porosis, ea abigatur. Sit sit à
multitudine materiæ, exigatur ea: si
à crassitie materiæ, ea tenuetur. Si
eorum neruorum pori opprimantur
à phlegmone, ea curetur: ita si à scir-
rho, fracto vel luxato osse. Sin naturâ
non porosus neruus, densetur: si
ea densitas sit ex congesto crasso ali-
mento, id corrigatur bonâ diætâ. vel
si hoc euenerit, à frigore, madore, aut
squalore: rarefcat iterum contrariis
remediis. Solemnis euacuatio si sub-
stiterit, euocetur. à crâpalâ & vino-
lentia abstineat. Num his notis cu-
rationem, in sanationem abducere
liceat, videamus. Si per *νέκρωσιν*. vel
morticinium facultatis animalis tor-
por adsit, mortem in propinquo esse
denunciat. Sed & celerius opinione
moriuntur, quibus cum tali torpo-
re per febres acutas, crebrò rigores
cientur: quoniam ea concussione
vires deiectæ ad exitium præcipitan-
tur. Cæteræ, ni longius processerint,
ideæ, sanationem admittunt. Sed
nihil remittendum de curandi dili-
gentiâ: nam primum torpor vesti-
gium est ad totius corporis resolu-
tionem (vbi à frigore) vel contra-
ctionem (si à calore,) cum stupor
modò hanc, modò illam ferit par-
tem. Nam cum totum corpus stu-
pet, in propinquo mors erit. Secabi-
musne venâ? Si turgente à sanguinis
mole nerui opprimi videantur, non
sine calore & rubedine, licet. Sed,
inquit summus medēdi præceptor,
Quibus est frigus torpidum, nec
febris expertibus, sanguinem detra-
xisse nocet. Est enim frigus torpi-
dū, quod vel oppressione virium &
caloris, ab humore frigido & crasso
& *δυσκίνητος* infertur: vel ab emortuâ

facultate, & inopiâ caloris viuifici.
Ad neutrum frigus torpidum bene
ægris fit à phlebotomia. Nam hinc
quidem cita mors venit: illi autem
multum periculo adiciunt. In tor-
pore ergo graui & frigido, qui san-
guinem detrahit, etiam prætextu fe-
bris, tam est in vitio, quam si ægroto
manus adferret, quia plus nocet de-
trahendo calidum natuum, quam
profit extinguendo febrile. Sunt sa-
nè maiora vitæ incommoda ex ino-
piâ calidi natui & virium infirmita-
te, quam à febrili ardore. Propterea
quibus cū frigore torpido febrien-
tibus, temeraria accedit phleboto-
mia: cum sibi melius esse putant
vacuitate febris, quam attulit sectio
venæ, moriuntur: extincto calore
vitali, & suffocato à dominatu crudi
humoris, frigus torpidum inducen-
tis. Atque hi fato concedunt, vitamq.
finiunt *διαλυόμενοι κατὰ φύσιν*, disse-
rendo, nec opinantes. similiter atque
illi qui prorupto sanguine perhor-
rescunt in trōmate. Nam si ex cricicâ
hæmorrhagiâ frigus eximium est le-
thale: quidni funesta erit detractio
sanguinis, quæ ad frigus torpidum
adhibetur? De pharmacis quid di-
cendum? Si præter frigidam intem-
periem, modicus adsit succus pitui-
tescens, solâ diætâ, auctore Raze, &
olei costini (quod ille prodidit vbi
de Paralyfi) inunctione redintegrari
poterit. Quodsi inuetârit malum,
succu pituitescens à copiâ, pilulis
fœtidis purgabitur. & anacardiorum
confectione fruatur: victuque calido
& sicco. Si à frigore sit, origo ner-
uorum illinatur oleis. Paralyfi dica-
tis: vt oleo myrrhæ, castorei. Tota
etiam pars foueatur decocto iuæ,
saluæ,

PRO-
GNOSIS.CYRA-
TIO.CHI-
RYR-
CIA.Pennis-
luna.PHAR-
MACIA.TORI-
CA.

saluæ, roris marini, lauendulæ. Deinde fricetur aquâ vitæ in quâ maduere flores roris marini cum castoreo. *Dista.* Assis utatur potius quàm elixis, vbi à madore vel frigore fuerit. Si à plethorâ ortum duxit, vino ac multo nutritu fraudetur.

CAPVT XXVII.

De TREMORE

*DEFINI-
tio &
causa ex-
plicatio.*
TREMOR, Græcis *τρεμω*, est iniussorû in artubus motuum deprauatio, ex pari & mutuâ contentione rei quæ mouet, tum eius quæ mouetur. Dixi esse deprauationem motuum: quæ sit ab infirmâ facultate. Nam conuulsio est symptoma musculi contumacioris, vel ab inanitione vel à repletione. hoc etiam symbolo abit à Paralyti, quæ est motus ablati: & à stupore, nam labefactatus tantum in eo est motus. Adieci, ex pari & mutuâ contentione rei quæ mouet: hoc est, facultatis. nam id quod mouet, & id quod mouetur ex æquo certant virtute, & contumaciâ, quam facit oppressio. Hæc itaque deprauatio cernitur in virtute illius, & contumaciâ huius: vnde homines toto corpore, omnibusque artubus contremiscunt. Fit ergo tremor, cum studio quodam mouendi, cum fractâ facultate. Alioqui valida facultas sine tremore agit; ab infirmâ tremit membrum, cum in opus surgit. est enim *κίνησις καὶ τλῆσις* *αὐτοῦ τρεμω*: at imbecilla. imbellis enim vis motrix, mouere nititur: nam dum quiescit membrum, non tremat. Vt valida virtus non omni ponderi par est, ita nec infirma virtus membro: ut senibus, quibus pro-

prium corpus onus est. Hæc facultas imbecillitas notatur ratione oneris membri, cui par non est facultas. & ideo Galenus scribit, esse motum naturæ, & morbidi affectus. est motus naturæ; hoc est, motus debilis: est etiam motus morbidi affectus, hoc est, membri onere prementis. Hic itaque id quod mouet, hoc est, facultas, & quod mouetur, id est, membrum, vel totum corpus, inter se pari magisterio certant. Quare merito dicimus tremorem esse motum iniussum, in quo id quod mouet, & id quod mouetur, ex æquo certant virtute, & contumaciâ, quam facit oppressio. Propterea quandam naturalis motus ideam gerit: non enim omnino est naturalis, neque omnino violentus. Huius motus tremuli auctor non semper est neruus, verum interitum facultatis labefactatio, quæ titubat ab immoderatione instrumentorum. Est enim triplex causa tremorifera, oppressio, spirituum collectio, & virium exolutio. Oppressio contumaciâ reddit instrumenta ad parendum virtuti animali: ut si neruus porosus obstructione, vel, si is minimè porosus, densitudine tentetur. Fit interdum hæc oppressio à translatione humoris morbifici à venis ad neruos, quam finit delirium: huc per progressum à cerebro in producta. Priori modo euenit interdum per febres graues, vbi agri toto tremunt corpore, per transitum bilis ad genus neruosum, indeq. per progressum ad cerebrum: vnde additio causæ phreniticæ. inde exauritur cerebrum atque nerui. Vnde etiam accidit, ut labefactatâ virtute in substantiâ, facultas ipsa laboret,

*2 Sympt.
caus. 12.*

*C A V-
S A E.*

*Ab op-
pressionem.*

*A quo
causam.*

6. Aph.
26.

Spirituū
collectio-
ne.

Virium
exolutio-
ne.

SIGNA
causarū.

laboret, ac tandem fatiscat in officio ab alienato cerebro. Vnde à bile etiam, maximè in calamitosis febribus, nascitur tremor. Verùm plerumque ab eisdem, attamen minùs grauib, nec æquè altum irrepentibus, causis ortum ducit, quas, vbi de Paralyfi, recensuimus, & etiam de Conuulsione vbiegimus. Spirituum verò collectione tremor provenit, cùm homo metu aut verecundiâ percellitur ita, vt vox etiam faucibus hæreat. Tandem virium exolutione inducitur tremor; vires fatiscunt, vt ex validâ euacuatione, qualis ab hæmorrhagiâ formidabili, immani, sudore, alui proluvie, aut vomitu. vt etiam à morbo diuturno & graui: & ab intempestiuâ venere: ab inedia. etiam ab his quæ totâ substantiâ sunt neruis offensa, vt ex hydrargyri vapore. vel vi frigoris pressò calore natiuo, vt euenit senescentibus. Quin non aliter ac alimèti copiâ premitur flamma, ita vbertate materiæ extinguitur facultatum focus, calidum natium. vinolentia etiam neruos implere solet. Extinguere etiam calidum natium solet liberalior aquæ niuis potus. Labefactata ergo virtus animalis siue peculiari suâ vi exuta, vel ratione nerui titubans, causa tremoris esse solet: plerumque hoc ei euenit ex frigore, vel madore; non tamen ita valido vt id quod facit paralyfin. Causam mali aperiet ipse æger: quæ etiam ex eius habitu, diætâ, innotescet. Iuuenibus cruditas ac intemperantia hoc malum accersit: senibus, frigus. Si fuerit ab exhaustis spiritibus, nullum laborum aut inedia incursum ferre poterit: nam à fame, illi intentatur syncopes metus.

Deprehensâ causâ morbificâ, ad notitas euratrices veniamus. Si ortum duxerit à calore, refrigerandum: si à frigore calfaciendum. Si ab exhausto, redintegretur: ac causâ compescatur. Si ab oppressione, euacuandum. Si à pituitâ, attenuetur ea, euacuetur, ac corpus siccetur. Infarctus neruus vel densior redditus, liberetur, ac rareseat. Sed antequam hæc in vsum vocentur, perpendemus num curari malum possit. quod ita percipies. Est firmissimū argumentum citò futuræ mortis, cùm dementiæ vis per febres acutas, infert tremorem. quoniam talis tremor, symptoma est alienati cerebri post alterationem magnam: sicut delirium, alterati vel proritati. Præstat ergo delirium superuenisse tremori: quàm tremorem delirio. nam, phrenitici sputatores, indeque fanatici, tandem tremuli moriuntur. etenim qui ab exhausto fit, in propinquo mortem esse denunciat. Et vt is tremor qui ab oppressione fit, per translationem à genere venoso ad neruos, semper delirij consecutionem adfert in febribus ardentibus: ita euenire potest, vt causus cum delirio, in tremorem abeat, pulsâ materiâ morbificâ ad neruos. Propterea videndum sit ab exhausto. Si toto febrili cursu cum symptomatū vehementia, signorum prauitas iuncta fuit, terrificusque iam inde ab initio fuerit morbus: vt nobilium partium oppressione, prauâ cacochymiâ, incendio, delirio, siti, difficultate spirandi. His si levis tremor inciderit (qui cernitur in subsultu manuum, linguâ tremulâ, dentium collisione à delirio) & æruginosa vomitio, mors in pro-

INDICA-
TIONES
CYRAK-
DI.

PRO-
GNOSIS.

Per febres
tremor.

in procinctu est. Nam leuis hic tremor, est symptoma afflicti cerebri ab alteratione, vt in insaniâ: proptereaque insanabile. Talem tremorem annotauit in Theodori vxore. Si febris expers sit homo tremebundus, quo plures partes occupauerit, eo deterior eius conditio. Et pedes non nisi validâ ex causâ tremunt; quod sint robusti, ac facti ad molem totius corporis excipiendam. In spasum vel paralysem se effundere hoc malum solet, vt influxerit tenuior vel crassior materia. Quidam peiorem censent tremorem, qui sinistra primum ferit. Inferius labrum tremulum, iam iam futurum vomitum denunciat: argumento enim est ventriculi internam tunicam (quæ eadem os rigat) à prauâ irritari materiâ. Si redintegrabilis videtur sanitas, studium sanandi accedat. Qui morborum initis contremiscunt, sine vllâ causâ exolutarum virium, sanguinis copiosâ detractioe non raro curantur: tamen omnis tremoris natura, in virium imbecillitate consistit. Sed imbecillitatis causa tum iudicatur oppressio à suppressione nata, cuius proprium est remedium euacuatio. sicut notauit Galenus in Pythione, qui febris initio manibus contremiscebat. Idem qui faciet affecto iam morbo, fractisque iam viribus, ægrum exitio dabit. Ergo tenenda est imbecillitatis causa priusquam de ope ferendâ statuatur. Vbi igitur sanguis circumfluit, is emittatur: alioqui cunctis nervosis affectibus inimica est liberalior sanguinis effusio; maximè cum à causâ frigidâ algent partes. Quæ ferienda venarum brachij vena interna, si toto

corpore sanguis abundarit: sin solemnis vacuatio vterina suppressa fuerit, malleoli. Si à contumaci obstructione tremant, illius materia in superficiem abripiatur cucurbitarum vi, quæ sine vulnere admoventur. Præparetur etiam materia ad exclusionem. Sed causæ hinc ratio semper habeatur. Si ea externa fuerit, fugetur. Si pituita in vitio sit, tenuetur, incidatur, abstergeatur: vt marrubio, saluiâ, betonicâ, primulâ veris, sceniculo, asparagis, inulâ, acoro, iride, fefeli, ammeos semine & cari, calaminthâ, stæchade, hyssopo, melle rosato, syrupo, acetoso, & de quinque radicibus, oxymelite, decocto cicerum, origani & rorismarini. Parata materia excludatur pilulis de hierâ, cum agarico & trochiscis alhandel; vel pilulis coctis, aut diaphœnico, benedictâ laxatiuâ. Dein, si caput habuerit materiam, ea apophlegmatismis & errhinis euocetur. Si ab aquæ niuosæ potu natus sit; in Laconico copiosè vt sudet iubet Razes: aut aquis thermarum vtatur. Sunt enim thermæ naturâ salubres aquæ, vt quæ naturâ ferueant: eaque sulphureâ materiâ, & arcahis naturæ mysteriis, vnde scaturiunt, efficacem vim aduersus morbos secum adferunt. Peculiariter tremorem lenit oleum de trifolio odorato: si à fritione origini nervorum & parti immittatur. & emplastrum ex eius foliis admoventur. Sepeliunt quidam tremula membra, calente à Sole arena. Occiput, ceruix, & spina vngantur oleo costino, nardino, irino, cum bdellio. Sacculus fiat ex lauendulâ, floribus meliloti, stæchados, gummi iuniperino, ladano, beniouino, styrace,

Cucurbita.

Præparatio.

Purgantia.

Therma.

T O B I N C A.

CYRATI. Phlebotomia.

Galenus De palpi.

Roboran-
tia.

VICTVS.

styrace, caryophyllis, fursuribus. Illi-
nitur etiam oleum ex floribus lilij
conuallij, & liliorum alborum, cum
castoreo & aqua vitæ. Sed foue pri-
mum decocto saluæ, rorismarini,
lauendulæ, maioranæ, lumbricorum.
Si à virulentia concepta ab argento
vivo; tota spina vngatur oleo sul-
phuris (quod sit cocto sulphure in
aqua vitæ) saluæ, & castorei. Tan-
dem partibus robur affletur, vsu
consuetæ rorismarini, acori, stæcha-
dos, mentha, melissa, diatrion pipe-
reo, diaspolitico, diacastoreo, galan-
gā, calamo odorato, decocto guaiaci,
si à cerebri frigore natus tremori
Cerebrum leporis assum si come-
datur, mirifice prodest. Si cerebro
causa infedit, sumat cotidie stæcha-
dos drachmas binas, cum vncia hy-
dromelitis: vel ex his fabricentur
pilulæ. Castoreum intus sumptum,
& foris ad morum celebratissimum
est remedium aduersus hoc malum:
vt etiam oleum cucumeris asinini
foris illitum. Si ab exhausto euenerit
tremor, aëre potius frigido fruatur:
sin causam calidam agnoscit, tepeat.
Si ex inedia eo deuenierit, cibus suc-
culentis ilico recreetur. Si ex mado-
re, tenuiter victitet, & siccantibus ac-
tostis vratur. coquantur cibi origa-
no, hyssopo, saluā, maioranā, sature-
iā, rorismarino. Si sit à bile, frigida
ac crasse faciens diæta utilis erit. ita
si ab exhausto, & à vino abstineat.
Potus sit cereuisia saluata, si à pi-
tuita natus sit tremor: & vinum pro-
pinetur postquam pronisio habita
est totius corporis. hydromel etiam
utile. Nimius vsus vini & aceti ob-
est, vt etiam aquæ frigidæ. Pluuialis
aqua omnibus nervosis affectibus

commoda est. Sed sitilla & stinis im-
bribus excussa: non nebuloso celo,
sed cum tonitru potius. Non lauet
aquā frigidā. fricetur corpus manè.
Venus, & phlebotomia frequens
repetitio, nervosis morbis inimici-
sima sunt. Vfus etiam quedam vtilia
notauit: vt ciconiarū in cibis vsu:
vt & esum nycticoracum iuniorum,
cerebri leporini esum, & palumbo-
rum. Sumat manè castoreum: vel
parum olei iuniperi. Decoctum eu-
patorii & radicem althææ commen-
datur.

CAPVT XXVIII.

De STERNVTAMENTO.

STERNVTAMENTVM, Græcis *στυπνισμός*, olim auguralis nota fuit,
quod editū sit ex capite, diuinissima
omnium partium. Cumque in eo
throno sublimis anima corporis gu-
bernacula trahat; arcana etiā homini
futura, sternuendo subito & inexpectato,
primū patefacere credium fuit. Vnde apud Theocritū in Idyl-
lio cui titulus Thalyssia, ex sternuta-
mento, prospera vel ominosa cen-
sentur: vbi ait *ἄνθρωπος στυπνιστὴς οἱ ἔργα τῆς
ἡμετέρας λαοῦ*. & Catullus de Amore,
Dextra sternuit approbatione. Et Pene-
lope vaticinatur ex Telemachi ster-
nutamento, procerum res in ancipiti
volū; cum dicit, *ὦ πόδας, ὦ ποῖός τοι ὄψος
ἡμετέρας*; sed apud Theocritum *ὁ δὲ
τῷ χεῖρονι ποῖός τε* id prælagium est ac-
cipiendum. Quare prælagium hoc
signum fuit antiquis. Vnde & illis
solemne fuit, vt refert Plinius, Ari-
stoteles, & Athenæus, deprecari vo-
tis ne quid præter spem eueniat
sternuenti. Cur, inquit, Plinius,
sternuta-

EM 31-
RICA.Cur sacra
sternuta-
mentum.Hoc est,
Semichi-
dæ inster-
nuerunt
Amores.
17. Odyss.Hoc est,
nonne
vides
quod mi-
hi ster-
nuit si-
lius?
Arist. 33
Probl. 9.
et 1. De
historia
anim. 11.

Pim. 28. lib. 2. sternutamentis salutamur: quod etiā Tiberium Cæsarem, tristissimum hominum, in vehiculo exegisse tradunt. Et aliqui nomine etiam consalutare, religiosius putant. Ergo ante tempora Gregorij Pontificis salutandi à sternutamento mos inoleuerat: nam aliquid futurum sinistri vel fausti inde augurabantur veteres. Fallebantur illi, nam causam in naturā habet. Vnde nobilis imperator classis Atheniēsiū Timotheus, dimicaturus aduersus Corcyraeos, gubernatori classis, qui classi iam proficiscenti signum receptui cœperat dare, quod ex remigibus sternuente quendam percepisset. Quid? inquit, miraris ex tot milibus vnum perfrixisse? Est autem sternutamentū fortissima & sonora cerebri concussio, studentis excutere id, quod sibi molestum est: quod in parte iuuatur à pectoris vi morrice. Excutere enim nititur cerebrum (id quod sibi molestum est, quodque eius expultricem irritat) per meatus ethmoideos in nares: nam ille aër qui ex thorace efflatur, foramina narium purgat. sed per hos cribriformes meatus interdum ventriculi cerebri se purgant hoc refluat sternutatorio. Propterea sternutatio Auicennæ dicitur parua epilepsia, nam cerebrum in seipsum contrahitur, vt rem molestam excutiat: quæ plerumque vapida materia est. Diximus cerebri hanc exclusionem iuari à pectoris vi morrice: huic enim nerui mittuntur à cerebro. Propterea, imminente sternutamento, magnum respiramus, ac toto pectore aëra bibimus: quem intercostales muscoli mox pressu quodam exsufflant confer-

tim ad palati foramen, quā itur in nares. Ita erumpens ex thorace spiritus, occurrit aëri in ethmoidei ossis cauernulis retento. Quā occasione cerebrum ex primis suis ventriculis excutit rem sibi molestam, siue ea flatu vel succus fuerit, laxatque cauernulas quā itur ad nares, & se in nares exonerat. Nam, vt scribit Ruffus Ephesius, foramina ἠθμοειδῆ cribriformam referentia, per ea indubiè *πλάγιδε* propellitur. Sirepitus illeque clangor nascitur, quod inspiratus aër per strictas erumpens regiones, corpora collidat, hic secum excrementa rapit, quæ cerebrum per ossa ἠθμοειδῆ excludit. Causæ huius mali sunt quædam internæ, & aliæ externæ. Quæ internæ, sunt aut naturales vel violentæ. Naturalis, cū materia cerebrum proritans, ab eo excutitur naturæ vi, non morbi motu. Violenta, cū materia non excluditur, sed solum irritat cerebri excretricem vim: vt si ex partibus spirabilibus in caput elata materia vel vapor id fatigarit, vel crudior materia, vt in catarrho euenit, ad nares labatur. Ita interna causa irritat cerebrum. Nam interdum naribus causa sternutatoria hauritur, quæ non ex naturæ lege irritat etiam cerebrum. Quamuis alioqui omnis irritatio partium sit præter naturam: attamen cū loco & tempestiuè irritatur expultrix, non vndique id præter naturā fieri videtur, ita enim iuuat: sic aluina vel vrinaria exstimulatio non penitus extra legem naturæ habenda. & Celsus inter bona signa ponit sternutamentum. Scripsit Aristoteles, Cū calor capitis humidum spiritumve vincit, ster-

Clangor
unde in
sternuta-
tione.

C A V-
I A B.

Sternuta-
mentum
opus natu-
ra quādo
et quādo
sympto-
ma.

2. Lib. 3.

33. Pro-
blem. 2.

nutamenta

nutamenta cieri. Fiunt itaque sternutamenta calfacta & proritata ipsâ substantiâ cerebri: vel humectatâ parte ipsius inani. Quare vel substantiâ cerebri tangitur intemperie calidâ: vel ventriculi eius, & cavitâs, quæ caput circumscribit, replentur materiâ vapidâ; vel crassâ, qualis est mordax, falsa, acris. Nam & vapidâ materia mordax; vel tendens hoc agit. Itaque & à qualitate calidâ, & à materiâ nascitur sternutatio. A calore: nam Cassius medicus, ubi rogar: Cur solum sternutamentum iis qui integrâ fruuntur sanitate, noctu rarò fiat: reliquis ex æquo, & interdiu & noctu. An, inquit, quia fit à calore eo in loco concepto unde proficiscitur? quare ubi sternuere placet, Soli faciem obicimus, dormientibus verò calor reuocatur. Et cûr, inquit, in sternuendo laborantes, si ad Solis iubar faciem obuertamus, succedit sternutatio? Quia, ait, immissus nari- bus radius Solis, stimulat: & vaporibus opem fert Solis radius exhalantibus. Frigore non mouetur, sed potius tollitur sternutatio. Materia sternutifera in cerebro succrescit, vel ei importatur aliunde. In cerebro nascitur, cûm id intemperie calidâ tactum, fecundum redditur in pro- ventum materiæ vel flatus acrioris. Aliunde irrepit in cerebrum, vt cûm corpore febris implicito, in caput effertur acrior vapor: vel alioqui ab hepate, ventriculo, vtero, eò exspirat. Inter externas causas est id, quod lacellit pruritu nares: vt puluis, florum acrior fragrantia, rerum acrium esus, vt sinapi. Internæ causæ occasionem etiam ab externis ducunt, vt Sole se pandit vapor in capite,

qui nares ferit. &, ex aduerso, subito algore coguntur ad nares vapores. Sed cur semel, rarò multoties oboritur, sed frequentius binis vicibus? Quia, respondet Cassius, bina sunt narium foramina: sternutamentum fit executiente se spiritu, fit vt alteram narium permeante spiritu & sternutamento, sequatur & alterum. Sed ad mali euictionem abeamus. Si cerebrum ex intemperie calidâ laborat, aliosum reddatur: sin materia circumfluat, illa excludatur, reuellatur, deriuetur oculorum ac narium permulsione, aurium vellicatione, pilorum tractione. Sed quidnam prognostica signa promittere audeat videamus. Sternutatio tempestiuè facta, nullam cerebri oppressi, neque fatiscentis suspicionem præbet. Nam illa concussio, motricis naturæ est proritata, si concutiendo executiat quod sibi molestum est. Intempestiua verò sternutatio vires deiecit, plethoricis causis caput grauât, materiam pepasmi expertem reddit. vt in phlegmone viscerum si euenerit, in febribus, in coryzâ crudiore: contrâ, si mitigato morbo euenerit. Laboriosè verò & indefinenter singultienti si superuenerit sternutatio, morbum exoluit. Ita in Aristophane apud Platonem, qui cûm singultiendo rumperetur, neque spiritum cohibendo, neque bibendo leuaretur, tandem ex præscripto Erisymachi medici, citatâ sternutatione, singultienti finem fecit. Prodest sternutatio in caro & lethargo, vt ait Galenus De instrumento odoratus. At, vt scripsit Celsus, in pulmonis morbo, periculosum est sternutamentum. pulmonis morbi sunt asthma, pneumonia,

44. Problem.

Nesse cur non sternuant.

36. Problem.

Sol prouocet sternutamentum.

Externa causa.

INDICATIONES CURATIVÆ

PROGNOSIS

Singultu soluit.

Quibus
morbus
vixit ster-
nutatio.

VR-
IO.

pneumonia, phthoë. Nam concus-
sione fortissima sternutamenti, lace-
rantur pulmones & inflammantur;
vnde noua attrahendi occasio, vnde
accessio fit causæ morbificæ, & in-
firmior redditur pars obsessa. In aliis
verò morbis, vt febribus cum pe-
pasmò, in apoplexiâ, paralyti, para-
plegiâ, epilepsiâ, lethargo, & comate
tum vigili, tum veterinoso, & etiam
in *duos* siue partu difficili, & puer-
periorum suppressione, salutariter
sternuunt. Nam in his triumphat
natura de causâ morbificâ, quam
concutiendo excutit. Sed sternuta-
menta temerè cienda non sunt, nec
ante euacuationi operam dederis, &
nō antequam mitigationi studium
suum dederit natura, maximè in ce-
rebrī symptomatis catarrhoicis &
cataphoricis. Mulieres etiam hyste-
ricas restituit: parturientes à difficili
partu expedit, reliquias puerperio-
rum excludit, quæ *vixit* Græci vo-
cant. Atque in iis primo quoque
tempore sternutamentū ciere opor-
tet; ac spiritum cohibere, vt fortior
fiat concussio, apprimendo nares &
ora. Iam ad curationem veniamus.
Nam etiam si tenue malum hoc vi-
deatur, attamen dum in febres inci-
dit, caput replet, & vires proster-
nit: quibusdam etiam sanguinem erum-
pere facit, inquit Aegineta: quare
huic resistendum. Cassius medicus
dum inquit, cur perfricato oculo
sternutare censem? An, inquit,
quia sic humor respirat? lacrymam
enim extrudit oculus frictione. &
incalescit oculus magis quàm nares.
quo fit, vt si nares fricando atteras,
sternutamentum etiam cesset. Frice-
tur igitur oculus, nasus, frons, pala-

tum, osciter, ructet, hypochondria,
presso spiritu, intendat, caput eleuet.
vertat se in aliud latus, infundatur
aliquid calidi olei in aures: puluini
calidi sub mentum subdantur. Vi-
tentur acres odores, & somni excus-
sio. Spongiæ nouæ marinæ odor.
Oribasius melanthium aridum lin-
teo excipit, manibus confricat: facit
puppam, quæ odoretur. Vel vngan-
tur nares myrrhâ vino odorato solu-
ta, si à flatu sit. Si à calore, psyllium
& opium frequenter odorari iubet
Nonus. Proderit etiam vnguentum
rosatum cum oleo violarū vel nym-
phææ naribus inditum. & lac tepi-
dum, vel decoctum psyllij naribus
haustum, gargarismus etiam ex aquâ
frigida: & frigida ipsa in faciem ef-
fusa. Si à catarrho calido infestante,
is accidatur, santala & rosæ coquan-
tur ex aquâ rosatâ; is odor naribus
excipiat. Si ex pituitâ, aceto inco-
que ladanum. Si à frigore fuerit,
oleum lauendulæ auribus indatur:
& oleo rutaceo illinatur caput. Em-
piria quædam notauit: hæc iubet vt
in aquam frigidam manus dimit-
tât, præterea, vt ex altera manu tranf-
ferat annulum in digitum impudi-
cum. Quidam palmam altera manu
confricant. Sed sæpe sternutamen-
tum consociatur catarrho: quâ occa-
sione iam de hoc dicemus.

4. Loc.
aff. 49.

EMPI-
RICA.

CAPVT XXIX.

De CATARRHO, & primū
de curatione omnis FLVXVS
in vniuersum.

OMNIVM morborum vberi-
mus fons est succorum fluxio. De fluxu
Et quo
modo cu-
randus.
quare primū vniuersim de eius
naturâ

Quid sit.

naturā quædam adferemus mox de Catarrho agemus. Fluxio est motus præter naturam materiæ alicuius, ab vnâ parte ad aliam: quæ fit à vitio partis recipientis, mandantis, vel vtriusque. Dixi esse motum: in motu autem noscendum quid sit mobile, quid mouens & terminus à quo, quid terminus ad quē, quid spacium per quod. Mobile in corpore humano est excrementum: propterea dixi in definitione, materiæ alicuius. Hoc excrementum est crassum, vel tenue, peccatque in substantiā, quantitate, vel qualitate. In substantiā, ratione formæ, vel materiæ. Formæ, cum est vel putridū & corruptum: quod euenit vitio alimenti, vel intemperie calidiore, vel quod diutius cunctetur materia in membro; cumque in alimentum verti nequit, putrescit. materiæ verò ratione, quod sit crassius, vel tenuius & aquosius. In quantitate, quod validā copiā circumfluat. In qualitate, vt prima, vel secunda. prima, nam calidius, frigidius, aquosius, vel siccus id erit. secunda, hoc sapore, colore, odore notatur. Causæ verò vi quarum talia nascuntur excrementa, aliæ sunt internæ, aliæ externæ. Internæ, cum intemperies totius corporis, vel alicuius partis hoc excrementum pariunt. Externæ, cum res non naturales id agunt. Si iam ad vsum hoc vitium mobilis vertere velimus, hoc id fiat ductu. Quod crassum est, tenuetur: quod tenue, incrassetur. quod substantiā fœdā peccat, euacuetur, & causæ generantes id, abscindantur. Sed quia copiā nimia peccat, euacuetur: & si cum sanguine innectum, vena secetur: alioqui purgetur.

Mobile, id est, materia.

Causa materialium.

Vfus.

Præparetur tamen quod nimis calidum, vel viscosum fuerit. Ita de mobili differendum: iam pauca De mouente & De termino à quo protruditur excrementum. Hic est pars aliqua labefactata intemperie, vel malâ conformatione violata: hinc enim gignit, vel suscipit materiam: cui si accesserit colligans vel exprimens causa, illa effluet. Terminus verò ad quem, est membrum recipiens superne, vel inferne; foras, intus. Hinc duæ oriuntur indicationes curandi: vna, mēbri recipientis: altera, mandantis. Ratione recipientis, curādum erit ne amplius recipiat. Non recipiet, si hæc gemina cautio aduerit, vt auertamus ruentem materiam quā longissimè ad oppositam partem: & vt partem mittentem roboremus. Num verò illa auersio sit molienda phlebotomiā vel pharmaciā, indicabit materia ipsa. nam si sanguinea fuerit illa phlebotomiā: sin cacochoymica, pharmaciā hoc moliemur. Alterum erat vt robur adderemus recipienti parti: quod etiam si nihil aliud sit, quā redintegratio membri in suum temperamentum; in fluxibus tamen id fiet, reddendo membrum durum, solidum, densum: nam laxitas & raritas causæ sunt fluxus. Quare in fluxibus roboratio; erit astrictio membri recipientis. astrictio fiet refrigerantibus & siccantibus. Hæc de recipiente: nunc de mandate. Prohibebimus ne mittens pars, amplius quid emittat ad recipientem: quod fiet euacuatione totius corporis, & partis mittentis. Quod si celebratā geminā hac euacuatione, adhuc succrescat in fluxū materia, argumento erit intemperie tentari

Terminus à quo.

Terminus ad quem, id est, pars recipienti.

Auersio vt molienda.

Roboratio.

rentari partem mittentem. Si enim iam euacuatum cum sit totum corpus, & etiam pars mittens ita, vt pars recipiens non habeat vnde attrahat nouam influentem materiam, & tamen videas fluxionem perennare, certo certius erit partem mittentem intemperie quadam teneri, quā in nouam facta materiam red-
ditur. Ita enim, coctio labefactatur cum partis, euenire solet. Quare intemperies partis corrigatur: vt si excrementa testentur frigidam madidamque intemperiem partem occupare, illa castigetur calidis siccisque medicamentis. Ita Galenus catarrhum, qui in pectus se effundebat, frenabat triplici cautione: nam robur addit membro recipienti, totum exacte euacuat, & cerebro siccitatem adflat. Robur adferebat accipienti parti, frigidis siccisque medelis, vt theriacā nouā: totum vacuat sectā venā, & pharmaciā. membrum mittens siccatur cauteriis, sinapismis, dropacibus. Admonuit inter cetera Galenus, Calamitosè peccari à medicis in ineuntibus phlegmonis & fluxibus, dum foris præscribunt aperientes meatus, non habitā prouisione de toto corpore impuro. dum enim totius corporis impuritas perseverat, inde pars mittens faciliè materiam foedam mutuabitur, ac maiori impetu effundet se in recipientem: vnde gangrenæ. Sin non habeat vnde petat, pax erit. At humidis calidisque illis foribus laxant se partes ratiore redditæ: vnde grauior incumbit fluxio. Quare frigidis siccisque remediis roborandum potius esset. Sed vt ritè petagatur roboratio, partis natura rimanda erit:

nam caro aliter quā nervus haberi debet: cum enim madida ac calida sit, non valide siccanda erit, & tenuiter astringentibus roborari poterit. nervi verò, cum sicci sint, potentiùs siccandi. ita si eadem materia se in ventriculum atque hepar effuderit, variis discrepantibusque vtendum erit: nam longè modestiùs hepar tentari debet. ventriculus etenim stri-
ctiorem vim absinthij perferet: hepar verò carnosum ac tenellū membrum, spicā ac rhabarbaro feliciùs roborabitur. Præterea, ratio habeatur officij cui quæque pars roboranda dicata est. Quod enim principatus eius fuerit nobilior, eò minus frigidis percelli debet: nam calido in foco is naturæ igniculus (qui functiones illas profert) nixat. Imò cum hepar etiam in frigus flectendum, id non sine confociatione calidorum agatur: quod calidum nativum visceris sese erigat. Quin si pars ægra vicinam partem nobilem habuerit, ita strictione moderanda erit eius corroboratio, ne in vicinam illam partem quid exprimās. & num sit excrementorum receptaculum accipiens pars erit perlustrandum. Hac ergo methodo curatio in fluxibus instituitur, ductā curatione à mobili, hoc est, humore, & à parte mandante, & recipiente. Sed, ne quid omittamus, repetamus quæ de mobili primū diximus, vtilitatis causā. Materia quæ ex aliquā parte effluit, cum varia esse possit, variæ etiam surgent cautiones medendi. Hæc materia est sanguinea, vel sanguinis expers. Si sanguis, hic peccat quantitate, qualitate, vel vtroque. cum quantitate, euacuandum quantum vires ferunt.

5. Method.

Cautiones.

13. Meth.
& 2. Lib.
ad Glauc.
De infla.Materia
fluxus, &
qua erit
militada.

Si qualitate in vitio fuerit, id habebit in modo substantiæ, vel quoddam remisceantur cæteri succi. In substantiæ modo, ut cum sanguis fuerit tenuior, vel crassior. Cum is tenuis fuerit, cum tenui calore nativo, larga extractio huic noxia erit: nam facile resoluitur. Si crassior sit, primum attenuetur, dein vacuetur. Quod si vitiosus sanguis sit, ob remixtos cæteros: succos; notandum erit quod succo contaminetur: qui si biliosus fuerit, sanguis extrahatur, sed parca. Cum enim sanguine remisceatur humor, modò is non sit crudus; nec plurimum à sanguine degenerarit; sanguis quidem emittendus erit; sed parca: si modò non plurima circumfluat bilis. tunc enim primum illa elidatur, mox sanguis emittatur: alioquin illa fiet effrenis. Ita transigendum si materia fuerit sanguinea. Aut cum materia influens aliena fuerit à sanguine, illa purganda erit: sed primò præparetur. Præter hanc materiam reliquæ etiam fluxionum efficientes causæ, in censum vocanda: & si mala adsint temperies, illa abigatur. Si externa adsit causa adimatur. Vicitus ratio pugnet cum causâ fluxionis: ut si illa fuerit crassa ac frigida, modeste erit tenuandum ac calfaciendum. Ut hoc tandem addam; Omnis humor tribus modis fluit, orgasmo, doloris vi, aut pars continens exonerat se in contentam. Orgasmo concitatur cum copiosior effluit, liquefacta, vel iactata vehementius & quasi malignitate quadam imbuta. Doloris, quoddam attrahatur. Pars se exonerat ab his, quæ molesta sunt qualitate aut copiam: vel quoddam frigus eam exprimat, aut stri-

ctior feriens vis. Cur verò hanc quam illam potius incurrat partem, ipsa pars in causâ est: nam hæc eam vel recipit vel attrahit. Recipit, quia continetur ab alia fortiori; ut adenes, cutis; & si fuerit laxa pars: vel morbo fracta: vel quoddam sit aliis subiecta, faciliusque in eam aditus. Attrahit, dolore & calore incandescens. Fit tamen in parte ambelli interdum synathismus humorum; cum eos coquere, ac dissipare nequit; quod etiam profert qualitas alimentum rebellis. Ita in omni fluxu, qui symptoma est in exeunte mutato (nam est excrementi effluxio, motusque præter naturam) examinari debet mobile, hoc est, excrementum; terminus à quo, hoc est, pars mittens: terminus ad quem, hoc est membrum recipiens: & tandem spaciū per quod, hoc est, partes per quas affluit materia. Materia in corpore humano detenta effluit per consentanea loca vel dissentanea. Si per dissentanea, ea erit auerenda, & frigidis medelis percutienda: & omni cautione erit studendum, quod illi meatui coniungant, adituque fluxio prohibeatur. Hactenus percurramus artem curandi fluxuum omnium: ex cuius cognitione, catarrhite curationem auspicabimur: quod ut bene fiat, primò videamus quidnam sit Catarrhus, & unde ille nascatur, & quibus notis se ille prodatur. Nihil hic de diligentia nostrâ remittendum erit: etenim si usquam diligentia studio opus sit, sanè id hic magnopere erit intendendum, dum catarrhum multorum morborum parentem proseribimus. Nam, ut id semel dicam cum Arculano, quæque agnatio hinc nasci potest. Quæ enim

Cur pars incurrat.

Gale. 4.
De sanit.
tuenda.

Reliquæ
causæ effi-
cientes flu-
xionum.

Humor
tribus mo-
di fluit.

Spaciū
per quod.

De CA-
TARRH-
O.

Catarrhus
que mala
adferat.

illicupit

enim

enim partes tutæ ab eius incurſu? aures, oculos, nares, os, fauces, pulmones, latera, brachia, humeros, lumbos, adenes, coxendicem, crura, artus: & quas, quæſo, non partes inuadit, & quæ non tacta profert? Hinc apoplexiæ, cæcitates, pleuritides, phthiſes, paralyſes, ſurditates, angina, orthopnoea, cardiaca, iecoris, veſicæ, & renum phlegmiones, dolores colici, alui, profluua: iliaſ morborum, ac vberimus omnium querelarum fons catarrhus. Græcis dicitur *κατάρρεω* & *κατάρρεος*. hoc nomen veteribus etiam latè ſe pandit, nec ſolùm, vt doctiſſimi quidam viri putarunt, illo, prolapſionem illam quæ in fauces irruit, designarunt. Recentioribus, inquit Cellus, *κατάρρεος* dicitur. Hippocrates, ait idem auctor, omnes deſtillationes vocat coryzas: at nunc, inquit, in grauedine, hoc eſt, nares dum ferit, video apud Græcos hoc nomen ſeruari. Deſtillatio dicitur Latinis, & quibuldam Raucitas, & rheuma, quin Grauedo, & Influxio Calio Aureliano. Eſt autem Catarrhus, fluxio excrementi emanantis è cerebro foras, præter naturæ legem: facta vel ratione cerebri, vel partium contentarum, vel ratione vtriuſque, aut cauſarum quæ à foris ſunt, aut denique omnium ſimul. Dixi id fieri præter naturæ legem. nam cùm ex naturæ lege agit cerebrum, exſtillat quid craſſi excrementi in os *ὡς πρὸς τὸν ὄφθαλμον*. Diximus etiam, fluxionem eſſe. propterea in hoc motu explorare debemus quid ſit agens, quid patiens: vnde, qua, quamobrem feratur excrementum. Cùm enim fluxus ſit, adeſt motus: & in

motu, vt antè diximus, ſemper adeſt mouens & terminus à quo, mobile, ſpaciũ per quod mobile fertur, & terminus ad quem fertur mobile. Agens ſeu mouens, & terminus à quo, hic eſt cerebrum: hoc enim foras protrudit materiam, cùm incurrit à talibus cauſis, quarum vi materia foras extra cerebrũ excluditur, vel quarum potentia talis ſubnaſcitur materia quæ caput infeſtare ſolet, aut cùm illæ cauſæ ad ſunt quæ eò abripiunt intemperiei caput, vt facilè ab his cauſis affligatur. Excludunt materiam foras à capite hæ cauſæ, quæ materiam colliquant in cerebro: vel quæ eam exprimunt à cerebro. Colliquant, ea quæ calore micant, vt aër calidior, & aromatũ vſus, cunctaque à vapido calore æſtuofa, vt odoramenta, & vini vſus immoderatio, balneorum frequentia, largior perfuſio capitis calida, vomitus frequens, Sol, vnguenta laxantia, exercitium nimium, ira. Exprimunt autem è capite materiam, quæ cauſæ eoſdem ſuccos conſtringunt, vt frigus ſiccum, poſt auſtrum. Subnaſcitur materia, ex iis cauſis quas mox, vbi De mobili agemus, enarrabimus. Cauſæ verò quæ eò abripiunt caput vt facilè à cauſis morbiſicis illis iniadatur, ſunt maiores ac algores cerebri, cùm illud frigidius & humidius eſt; deinde raritas cerebri: nam glandulæ facilimè pituitam ſuſcipiunt. Hippocrates autem aſſerit cerebrum tanquam magnam glandulam eſſe, atque caput *ὡς αἰνὸς ὁμοῦν τοῦ σώματος* incumbere: ideoque *πρὸς αὐτὸν αἱ ἀπορροαὶ νοσημάτων* eſſe. Aduuantes ergo cauſæ ſunt viarũ cerebri laxitas, exercitatio

partium

NOMEN.

1. Aph.
11.

DEFINITIO.

parium superiorum & quies inferiorum, cerebri imbecillitas, æstuans caput in vetriculi cruditate: & quies nimia humectat. Et omnia quæ caput laxant nimium, eò adigunt cerebrum, vt facillè à causis liquantibus & constringentibus affligatur. Qui naturâ caput frigidius vel calidius fortiti fuere, maximè cum catarrhis conflictantur. vt enim id quod frigidius est, fecundo excrementorum prouentu luxuriat; ita id quod calidius, facillè rapit in se ex ventriculo totoque corpore omnes contaminationes, ac facillè cunctis à causis incidentibus percellitur liquantibus aut constringentibus: est enim id poris peruium. Dum enim calidum caput copiam vberissimam vaporum in se prolecat, quam cum mitigare nequeat, iam tum, si superuenerit frigus, eam exprimit, non aliter ac spongiâ aquâ plenam si quis presserit. Ita si australi cõstitutioni æquilonaris superuenerit, ilico caput calidum ac rarû conceptam materiam exprimit in subditas partes. Hęc materia si diu in poris ac sinibus cerebri subsistit, acrimoniam induit: sin flatulenta fuerit, inde homines sternunt, hæc de motore. Mobile est excrementum quod velitationem mouet, è cerebro exiliens. Cerebri autem excrementum geminum est, crassum, & tenue. Tenue surgit ex fumis; qui, per suturas disici cum debebant, à frigore in cerebro restagnant. Crassum, est muccus, qui fecundus est in catarrhos. Cũ enim cerebrum indigeat alimento sibi simili, nimium sanguine pituitoso, qui continenter cerebro allabatur, plurimoque alimento ob molem cum egeat,

cumque, ob imbecillitatem, totum nequeat in cerebri substantiam verti, sed solum id quod in eo optimum est, fit, vt reliquum, quod crassum aut tenue est, per nares aut palatum, vel aliunde excernatur. Sin ita luxuriarit vt hæc effundibula ei paria non sint, catarrhi manant. Hoc sæpe euenit, quod substantia cerebri sit porosa, eiusque situs instar cucurbitæ, vnde fortum est in excrementa. Hoc autem excrementum habet vnam vel plures ex his conditionibus quibus in vitio est: nam peccat vel in substantiâ, qualitate (nam copiâ semper in querelâ est) tempore, excernendi modo & viâ. Nam transfertur materia ad partes debiles ortu, vel casu. vnde interdũ fit tumor, qui varius est ex naturâ materiæ & partis recipientis: vel nonnunquam prohibetur transpiratio: inde febres periodicæ, quarum focus est circa corporis habitum. In substantiâ deprauatur excrementum, cum eius forma vel materia labefactatur. forma, à putredine: materia, cum in substantiæ modo vitium agnoscit, vt si aquosius vel lentius fuerit. Si putredine contaminatur, dolorificum erit pruritu vel vlceratione: & si per nares feratur, foetore molestum erit. Tale excrementum euacuandi dabit indicationem. Si absque putredine crimen agnoscat, plerumque pituitosum est; est etiam sanguineum vel biliosum: huic phlebotomia solatio erit, si sanguini permixtum: alioqui, pharmacia. Qualitate etiam primâ vel secundâ extra naturâ lineam abijt excrementum. Secundæ notantur gustu, olfactu, visu. foetidum & nidorulentum, calidum est: acidum, friget.

6. De sanitate tuenda. 9.

Q. V. D.
patiens
Mobile.
Gal. De
instrumen
te odoratu.

3. Symp.
caus. 4.

friget. rubicundum à sanguine est: flauum, à bile. Sed vt rectè indicationes curandi in vsum ducantur, causæ erunt explorandæ, vi quarum hoc excrementum in cerebro gignatur. Causa est functio læsa. læditur functio, quia facultas coëctrix impeditur vel labefactatur. labefactatur ab intemperie, qualiscumque illa fuerit: frigida, calida (nam datur catarrhus calidus & acris) frigida & sicca, calida & humida. vel ob materie copiam, aut qualitatem, vel ob externum errorem fatiscit. Copiâ vaporû si obruatur innoxium etiam cerebrum, quia ei par non est, effundit se in catarrhum. Qualitate materie etiam labefactari potest cerebri coëctrix, quam qualitatem cerebri alimentum adduxit à cacochymia totius corporis, vel iecoris aut ventriculi à contaminatione. Ibi enim habitant officinæ concoctionis ac prædium totius. Hinc facile clades maxima surgit distillationum: cum inde incultum alimentum in caput profectum, illud non commodè nutriat. Propterea dicebat Aëtius, incoctus cibus in ventriculo perseuerans, nec infra excretus, in caput impetum facit. A foris fraudatur vis ventriculi suâ coëctione, si cibus & potus non commodus nec commodè exhibitus fuerit: vt si accesserit motus intempestiuus, studium à pastu ilico: nam id dissipat spiritus. A rebus etiam quæ à foris sunt stupet interdum coëctrix vis cerebri: vt si febriles vapores cerebrum feriant, & effluant: vel si, ob accisum cominum, suâ anathymiali fraudetur cerebrum. Id autem obseruabile, materiam catarrhi frigidam, interdum

effundi à causâ calidâ: vt si pituita falsa vel acerrima materia, à frigescence cerebro exprimatur. & ex aduerso, si materia frigida è corpore, in caput calidum abripiatur. Quibusdam etiam à natalibus primis diebus imbellis est cerebrum: aliis, longâ passione fatigatum. Impeditur autè coëctrix cerebri facultas à morbis in malâ compositione qui caput fatigant: cum in eo obstructio vel astrictio obnascitur. Quidam doctissimi viri putant, cum cerebri amplissima medulla copiosissimo egeat alimèto, inde omnes, tanquam de fonte vberissimo, catarrhos excurrere. Sed nos non existimamus solius capitis excrementum esse tam copiosè distillationis solùm materiam: Cur enim non aliquando vapor ab inferioribus partibus in caput elatus, ibique cerebri frigore in aquam densatus, suo pondere delaberetur? Id in aëre euenire cottidie videmus, dum vapor è terrâ in aërem euectus, ac in nubem transfusus, deorsum suo pondere delabatur. Ita in nostro corpore æstuans iecur, vapores in cerebrum euehit: qui deinde cerebri frigore in aquam versi, protinus præcipitantur. Ita nouo ab alimento vberissima materia perpetuò in catarrhum capiti aduehitur. Hæc de morbi & eius causis: iam de termino ad quem. Vt pars fuerit ad quam fertur catarrhus, ita varia inuenit catarrhus nomina. Effundit se catarrhus in nares, os, aures, oculos, maximè in partes foris positis: nam alioquin catarrhus dici nequit. Ita catarrhus in pericranio interdum tumorem attulit, quod venarum per faciem & tempora in caput irrepentium ex-

Cerebri
coëctrix
unde labefactatur.

Cerebri
coëctrix
unde impeditur.

Nam cum
in fluxum
à cerebri
vitio.

Patiens,
& terminus
ad quem.

Uari-
mina ca-
tarrhi.

Qua, vel
spatium
per quod.

omni-
bus
in
tunc
mors.

tium extrema desinunt, quin cun-
ctos percellere potest artus, fons &
origo plurimorum morborum. Cum
ad nares, coryzam vocamus: Latini
grauedinem, quod antea ad fron-
tem partes politae grauentur, ita, ut
vix oculos erigamus. Cum ad os
abit, propterea dicitur catarrhus: ubi
guttur & larynx ferit, branchus ap-
pellatur, unde rauco & artericum
vitiū: si ad pulmones, tussim, asthma,
phthisin adfert. ventriculū non-
nunquam incurrens, temperiem &
actionem eius labefactat. Quoties
enim venae capitis humore vel sero
multo turgent, alimēti reliquias aliō
ablegant: quod si sub cutem capitis
has effuderint, quae, praecutis cras-
sities, foras vaporare cum nequeant,
turgescētem ex cutem à calidā di-
uellunt. Viae verò per quas defertur
materia, dum extra cerebrum fertur,
sunt vel lege naturae consentaneae,
aut dissentaneae. ex naturae lege effertur
materia per os, & si copia cir-
cumfluat, auribus, oculis, naribus
funditur. Dissentaneas per vias ma-
nat: cum eliditur in gulam, laryn-
gem, pulmones, ventriculū: ita in
spinam, & in sanguinem sese laxat
arteriosum aut venosum. Si in spi-
nam, vel in eam se firmat fluxa ma-
teria, vel ad artus irruit: aut in ner-
uos incumbit, eorumve superficiem
illinit ac perstringit, sentiuntque sine
dolore succorū illapsus, non enim
violatur nervi combinatio. Sin ma-
teria se traiecerit per nervi intimas,
atrociter dolent, quin si figatur ma-
teria, paralytin, vel convulsionem
adferet. Arterias cum inuasit fluxio,
syncopen & palium accersit. Venas
si fatigarit, quasuis incurrit partes,

hinc angina catarrhalis, dum in
musclos faucium materia decum-
bit. Illud observabile, qui perspira-
bile corpus habent, catarrhi non
corripiuntur. Qui verò calido praedi-
ti sunt hepate, tenui ventriculo &
sanguine, debili capite, stricto corpo-
re, catarrhi obnoxii vivunt. Maximè
catarrhis obnoxios se faciunt, qui
post usum balnei, aut ab exercitio,
caput detegunt in aëre frigido, stan-
te Aquilone. Haecenus causas attu-
limus: iam symbola enarremus qui-
bus haec dignosci possint: ut ita cer-
tò noscamos quae sit causa mali. Mo-
bile in catarrho est materia: haec
vitium trahere potest in substantiā,
qualitate, vel quantitate. Substantia
constat ex formā & materiā. Si for-
mae ratio in materiā labefactata fue-
rit, id indicabit factor à putredine,
quae exstillanti materiae inest. Cum
verò interdum materia angustis fe-
ratur viis, ita ut palatum non feriat
foetidā vi, eius contaminationem
nobis aperiet idea doloris, quam ini-
tulit parti. Ulcerosus enim dolor à
putridā acriūque vi succorum infer-
tur: cum in his excellat calor flam-
meus. Explorandū etiam num quae
putredinem inferunt, in usum vene-
rint. Materiae ratione si in vitio sit
succus, is erit vel crassior vel tenuior
quàm naturae lex postulat: vel visco-
sior, aut lentior: vel copia in vitio
erit. Quare videndum quidnam is
succus sit. num pituita, bilis, melan-
cholia, vel sanguis. Id noscemus ex
crementis quae ore, naribus, oculis
manat. Si oculis conspicua non sit
materia, eam agnoscemus ex effe-
ctis. Ut si excretio aliqua solemnis
suppressa fuerit, hinc erit: ita menses
vel ha-

Qui infa-
stentur ca-
tarrhis.

SIGNA
causarum.

Ratione
mobili.

Afirma.

Quid.

A mate-
ria.

vel hæmorrhoides præter morem suppressæ, sanguinem morbosum arguunt. Cum pituita vitium fecit, graue erit caput, insolens aderit somnolentia & segnities, visus & auditus hebescent. Sed cautè materiæ huius natura erit exploranda, ne te ficta crassities fallat: mora enim in pulmonibus crassa euadit, exhaustis partibus tenuioribus, illa, quæ tenuis influxerat. Hoc ita deprehendes: si totum expectoratum crassum fuerit, influxit prima materia illa crassa: sed si peripheria eius fuerit subtilis, ac mediâ regione si crassities constiterit, hæc primû tenuis materia fuit: nam circumfluæ illæ partes tenuiores, iam iam influxere, necdum exhaustæ fuere. Ratione qualitatis vel calidum aut frigidum redditur recrementum. Si calidus fuerit distillans humor, acris plerumque erit ac tenuis, & caput incalescit, febremq. consecretariam sæpe trahit, rubetque nasus, in fronte, facie & oculis venæ turgent, ac facies rubet & calet, palatum etiam rubet, tussiculosi sunt, adest sitis, titillatio pruritus narium, & sternuit, arteriæ pulsant, cibi adest fastidium. Sapor in ore acutus, amarus, salus, fœtidus est à calore. Ructus nidorulentus est interdum à catarrhi materia quæ se in ventriculum præcipitat. Sed tamen videndum (quod aliquando euenit) num is nidor eructetur ex materiâ frigidâ, quæ à capite in ventriculum præcipitata, ibi in corruptelam abierit. Triplici enim de causâ materia in putredinem trahitur: vitio alimenti præter delati in cerebrum: vel æstu flagrante à cerebro, vel quia diutius ibi hærens, cunctando putrescit.

Dum enim in nutritum parum non abit, putrescit: cumque inde in ventriculum dilabatur, ructus edit nidorulentos. Frigidum succum in vitio esse notabit sapor insipidus vel dulcis, & ructus acidus. Excrementum etiam nigrum aut viride, sine sapore aut odore, valido est à frigore. plumbeus pallor faciem occupat: tenditur caput citra calorem & rubedinem: præcessit frigidatum rerum vsus. Copiam verò excrementi explorabimus ex partium afflictarum numero, & ex amplitudine tumorum, si qui effloruerint. Sed videamus iam quibusnam indicibus in notitiam causarum, quæ hæc excrementa proferunt, deuenire possimus. Hæc surgunt vel à labefactatâ virtute, aut à rebus quæ à foris sunt. A foris, vt si vitium fuerit in rebus assumendis, agendis, admo- uendis, vt ab ictu, lapsu, si cerebrum labefactatum fuerit: ita esu caparum & alij læditur cerebrum. scribit Arculanus rosas & violas, ex proprietate, coryzas facere. & vinum potens, & somnus. vt etiam si venenum haustum fuerit: hoc enim elui nequit, ac ipsas corporis facultates peruertit, dum non aliter partium genium peruadat, quàm Assyrium venenum lanam: quod nullâ arte elui potest. Vel facultatis vis ita frangitur, vt nequeat causis morbosicis resistere. Hoc illi euenit à morbo temperiei, aut à stricto obstructo cerebro. Si catarrhus iam iam prodromon agnoscat carybarian, cui blandimentum suâ effusione attulit, certum erit obstructionis aut astrictionis vi primò natam hanc materiam fuisse. Sin, citra carybarian,

6. De sa-
nitate
tuenda. 9.
A frige-
re.

A quæ-
tate.

Signa in-
cantia
causas pro-
ducentes
recremen-
ta.

Signa
quod sit.

A quali-
tate.

A calore.

Nata.
Termini
à quo, &
ad quem.

notæ caloris vel frigoris in conspectu se dederint, natalitia sua referet in fractam cerebri potentiam. Et perpetuò in causarum indagatione, animaduertendum erit, num ex fundente calore, vel potius stringente à frigore effluxio hæc oborta fuerit: quod ex prodromis, quæ à foris sunt causis, facile animaduertes. Vt rectè notes etiam vnde effundat se catarrhus, notabis num membrum aliquod aliud quàm caput in querelâ sit: si non, per idiopathiam erit. Pars verò quæ fluxû excipit succum, ipsa se ab afflictione aperiet. si in arterias se præcipitarit, suborietur palmos, lipothymia, modò inquinata fuerit materia malè: alioqui solùm languescet inæqualis pulsus. Sin in venas labatur, sanguinè scædabit, vnde cacoehymia: nã refrigerabitur sanguis, intumescetque corpus: vel obstructis venulis nutrirî nequit corporis habitus, vnde febres *πρώδες*, & erroneæ, vrinæ crudæ, pallidæ, cum spumâ, adest lassitudo vltro oborta. Si in ventriculû sese laxarit effusio, eius œconomia deiicietur. Vt enim variæ sunt corporis partes, & varij meatus quibus irrepit materia in partes, ita diuersis se symbolis proferent. Attamen peruestigabis num per idiopathiam pars lædatur, vel à catarrho: si à catarrho, præambulonem habuit querelam capitis ille partium dolor. Si homo subito exiit voce, catarrhus non in pulmones, sed in nervos recurrentes, qui mouent musculos laryngis, incumbit. Si sensim id fiat à madefactâ tunicâ laryngis internâ, ac humectis id euenit musculis. Plerumque catarrhus est aluius, arthriticus, aut tussifer. Satis de naturâ

catarrhi: iam ad medicinam veniamus, ac scopos medendi, ex perspectis eius mali causis, venemur. Scribit Aëtius rimandam esse causam ac diætâ præcedentem, ac ita contrariis remediis pugnandum: frequenter enim ex caulis procatarteticis caput impletur vel infirmû redditur. Sed propius ad rem eamus. Cùm catarrhus sit fluxio emanans à cerebro ad subiectas partes, facta vel ratione cerebri, vel partium inferiorum, vel ratione vtriusque, aut vi causarum quæ sunt à foris, aut omnium harum consociatarum, consensu est, horum nos rationem habere debere. In primis se offerunt terminus à quo, nimirum cerebrum, & terminus ad quem, qui est pars recipiēs. Quare indicationes sumendæ etiam ab horum natura. Natura autem membrorum cùm consistat in consideratione substantiæ ex quâ pars coaluit; vt an ex carne, venis, nervis, arteriis: & in notatione modi substantiæ, vt num pars sit naturâ laxa, solida; quâque temperie illa sit perfusa, vt num calida, frigida: quâ sensibilitate sit prædita, nobilitate, operatione, situ num profundo, quâ societate cæteris sit nexa: sanè hæc omnia, in catarrhi curatione rectè instituendâ, in censum erunt euocanda. Nam vt varia erit excipientium natura partium, ita variè nascentur medicinarum indicationes. In primis ergo videndum erit, ne pars ampliùs recipiat materiæ influxum. Hoc fiet corroboratione membri improprie ita dicta, hæc sit repellentibus, astringentibus, & auersione. quæ auersio perpetuò locum habet: non æquè tamen hæc iam dicta.

INDICA
TIONES
curatio-
nis.

Indicatio
à termino
ad quem.

Si ad pe-
flu.5. Me-
thodi.Qualia
sint robo-
rancia pe-
flu in ca-
tarrho.

Historia.

dicta corroboratio, nam materias, quæ per spirabilem partium venas defluunt, non rebus quæ foris adnipientur, repercutiemus: id enim periculi plenum; cum refrigeratæ illæ partes aptiores fluxibus euadant. Quare assumendis in rebus hæc ad sit repercutiendi vis. Sed hæc non sint cuiusvis generis, quale est philonium: verum gerant vim non admodum frigidam, nec stricta vi obstruentem, ne pectus exasperent, qualia sunt electaria facta ex succo granatorum, balaustiorum, mespilorum. Cum enim hæc arteriam exasperent, tussim prouocent, pituitam pulmonibus illapsam siccant, hinc asthma, & sputum sanguinis. Sint igitur hæc roborantia moderatione quadam frigida: imò tepore quodam perfusa, talis est theriaca noua. Olim inuisi quandā mulierem perniciosā tussi fatigatam, adeo, vt nec interdum nec noctu somnum admitteret. huic, postquam omnium medicorum suorum medelas frustra tentasset, theriacam nouam propinaui, ac mox fugatā tussim, redintegrata fuit. Præbemus etiam diaspermaton: vel etiam modestè siccantia, vt conseruam rosarum, cuius vsu asserit Auicenna se phthisicos curasse. vtimur etiam syrupo, myrtillorum, syrupo de iuiubis: hæc leniter astringunt sine exasperatione, syrupus de siliquis cum bolo, sanguinis sputum aufert: nam stiptica lenientibus hic consocianda: & acida, si quæ ad incidendum præscribi debeant, dulcibus remisceantur. Nisi enim catarrhus in thoracē illapsus, intra vigesimum diem expectoretur, asthmatis metum adferet. Recipiens

ergo pars roboretur, ne amplius materiam admittat, & reuellatur ea materia ab affligendā parte. Membrum verò mandans in catarrho est cerebrum: hoc fabricam suam habet ex substantia medullari, membranis, venis, nervis, arteriis, & plurimis foraminibus. Indicatio hinc fiet, materiam commodè duci ac trahi posse per laxos meatus. ratione verò situs, cum sit in superioribus, quod, si phlebotomia opus fuerit, ea commodè fiet cephalicā in venā. Quod ad cerebri temperiem attinet, ea est frigida & humida, indeq. lasciuiens quædam pituitæ copia; vnde euacuari nascetur indicatio per meatusemuntorios, quod sit apophlegmatismis & errhinis. Tandem roboretur caput quod generat, vel suscipit materiam. & si illi restrictio adsit, ea abigatur: si raritas roboretur, si intemperies, siccetur caput dropacibus. Loca etiam per quæ labitur catarrhus indicabit agēdi modum: si enim feratur per venas, phlebotomiam denunciabit salutarem fore: vel per vrinalia remedia eam abduci posse, modò materia non admodum sit cruda. Quod si materia viam fecerit per asperam arteriam, bechicis remediis ea euocabitur: si per gulam decurrat, vomendum esse significatio fiet, si modò vomat ex facili, nec cephalalgia aut ophthalmia fuerit obnoxius: cum enim ab his metus est, secessu aluino felicius excludetur. Per nervos & spinalem medullam cum viam affectat, & si ibi materia frigida moram necet, aderit indicatio eam coquendi & digerendi, attenuandi, ac euacuandi efficacissimis remediis, qualibus

Indicatio
à termino
à quo.Indicatio
à spatio
per quod.4. Sanit-
tenda.

Et fluit à
cerebro
& tota
corpore.

Indicatio
à mobilis.

fugamus spasmum. Quod si mem-
brum vnde dimanat excrementum
non solum fuerit cerebrum, verum
etiam corpus vniuersum, nascetur
in primis indicatio euacuandi totius
corporis, dein capitis, postea corro-
borandi. Totius euacuatio fiet phle-
botomia: tum quod pituita per ve-
nas defluat, tum vt ea auersio fiat,
ne rumpatur vena, vel totum eua-
cubitur pharmacia, si extra venas
illi succi constiterint, vt si pituita
ventriculum occuparit. Postea ad
capitis euacuationem erit eundem
apophlegmatismis, erlinis, garga-
rismis. Dein caput erit roborandum,
duplicia sunt roborantia: quædam
improprie ita dicta, vt cum, stricta
quædam remedium vi, ita arctamus
membrum, quod ægre se aperiat
allabentibus succis. altera quæ pro-
prie dicitur: corroboratio fit: cum
membrum reducit ad naturalem
habitum à quo abiit: hoc fit, calidi
innati, spiritus, humorum, ac solida-
rum partium reparatione. ergo cum
caput labitur ad intemperiem frigi-
dam & humidam, calore & siccitate
erit reuocandum. His notatis, ani-
maduertemus etiam materiâ fluen-
tem, quæ sui euacuationem indi-
cat, quod copia vel qualitate vitium
fecit, si crassa, attenuandi: si fuerit
frigida, vel calida, moderanda, si
intrat in partem principem, cuius
officio vita carere nequit, reuocandi,
& interceptiendi. Hoc est quod scri-
bit Galenus quinto Methodi, cauendum
ne æger sanguinem sputet, eroso
pulmone, sed vt expectoretur mate-
ria: secundò, vt roboretur recipiens
membrum, & materia corrigatur:
tertiò, vt prouisio capitis habeatur.

Ergo phlebotomia quibusdam utilis
erit, aliis purgatio: vt mulieri Ro-
manæ euenit: & elysimis, bona diætâ,
theriacâ, diaspermate, & tandem
quæ siccant caput vtendum. Ablato
excremento, vitium, ex quo euenit
excrementum, castigetur. Propterea
causæ proferentes excrementum no-
tæ esse debent. Producit ergo ex-
crementum quia virtus læditur: id
fit rebus quæ sunt à foris, vel ipsa
labefactatur, aut impeditur. Si à
rebus quæ à foris sunt illa affliga-
tur, hæc amoueantur. Si labefactetur
à violatâ temperie, illa restituatur
calidis vel frigidis, vt opus fuerit: si
calor & squalor adsit, madesacien-
dum, ac algiosam vim inferemus.
Quare rectè distingue causas. Si im-
peditur virtus vt ab astrictione, la-
xetur ea. Si adsit causa colliguans,
frige faciendum: si exprimens, calfa-
ciendum. Quare primò totum cor-
pus euacuetur & pars: secundò fiat
reuulsio ad opposita: tertio, vitium
in membro corrigatur, & recipiens
roboretur. Iam ad Prognosin abeo.
Breue malum, inquit Celsus, sed ne-
glectum, longum esse consuevit. Fit
catarrhus in thorace interdum: quî
si diu permanserit, & pulmones in-
usserit, phthisin insanabilem facit:
maximè si putredine fœdatus, salsus,
& actis fuerit. Calidus catarrhus in
iuuenibus & biliosis est periculosus:
nam effusa in senectute est irreme-
diabilis: quod nec materiam cru-
dam mitiget senex, nec rectè expe-
ctoret, ob laterum infirmitatem. Qui
fit à perenni capitis dolore, ægre
curatur: quod frangatur ita vis cere-
bri, & quod noua semper materia
attrahatur. Calidius caput quod est,
à rebus

Pro-
gnosis.

à rebz quæ à foris sunt facile in
catarrhum rapitur; ob pororum di-
latationem. qui verò frigidioris tem-
perature, à causis internis potius affli-
guntur. Humidum caput facile ab
utrisque his causis percellitur. Qui
catarrhus per idiopasiam afflicto à
cerebro euenit, si diu persenerit,
raro curatur: calidus catarrhus à cau-
sâ frigidâ motus, egre curatur: attamen
is agrius, qui à causâ frigidâ,
materiam frigidam etiam agnoscit.
Si ad inferiora se præceps catarrhus
demerserit, lassis præcordiorum vi-
talibus locis, aquas infigit, inquit
Q. Horatianus, & tandem pedum
loca occupat, difficile remouendus.
Testatur Arculanus, spleneticos non
esse catarrhosos, ob materie crassi-
tatem, & partis excoipentis huius in-
firmitatē: & ex aduerso. Sed maximè
destillationibus fatigantur, quibus
cor, vel hepar, vel renes feruent, im-
belli capite. His periculum est, ne
humor præceps in pulmones se vol-
uat. vnde Celsus, Nihil pestiferum
est, nisi quod pulmonem exulcera-
uit: & Arculanus testatur se plures
vidisse, qui viginquatuor horarum
spacio suffocarentur: qui etiam in
arterias proruit, periculi plenus est.
Tempestate Austrinâ à catarrhis na-
scentur angina: & velut ad ventricu-
lum abierint, appetitum laedunt: non
enim omnis frigidus succus est au-
stus famis, sed cui iungitur siccitas.
His rectè perspectis, ad medelam
nos vertemus: in primis perlustra-
num catarrhus & causa eius conue-
niant: interdum enim à liquante
calore funditur materia frigida: &
ex aduerso, materia calida exprimi
potest à frigore. Tunc animaduerte-

mus quidnam grauius vrgeat: mul-
tam tamen causam tribuendam: Ra-
zes enim, calfacit etiam in calido
catarrho. & in catarrho frigido, cum
ab ardore vel Sole enatus fuit, frigi-
dis vtetur. In leui tamen causâ, &
forti catarrho, primùm de catarrho
solliciti erimus, non neglectâ causâ.
Si irrat catarrhus è toto corpore, vt
si febris, implicitum id fuerit, illa eu-
retur, non neglecto catarrho. Cautio
adsit, vt initio abstineas ab omni agi-
tatione foris & intus, vt à sternuta-
tione. Sed estne vena his secanda? Si,
inquit Razes, vsu linteï calidi non se
remiserit affectus, vena erit secanda.
id enim denotat materiam sanguini
esse remixtam. Hoc notabis maximè
si facies rubeat & oculi, cum tensio-
ne venarum. Alioquin, cum nullæ
notæ grauis plethoræ se proferunt,
& si nec pulmones nec latera malè
afficiantur, aut mammae doleant,
sola pharmacia satisfecerit. Frigidus
enim catarrhus à febre mitescit: illi
ergo non sanguinis blandimentum
adhibendum est. Sed vbi caput cor-
pusque calent, ac salsus succus si fue-
rit, cum materia quæ à sanguine non
longè abit, venam aperire licet, cum
de spirabilibus periculum est parti-
bus. Plerumque magis purgatione
quàm venæ sectione catarrhis opus
est: quod cacoehymia potius quàm
plethora fatiget. Quare parca manu
sanguis elidatur, & maximè adsit
studium vt catarrhi succus tempe-
retur. Razes in catarrho calido, ab
externo frigore qui exprimitur, secât
venam, si à pannorum calidorum
admotione non substituerit: mate-
riæ enim vbertatem hoc denunciat.
Quæ vena pertundenda? Razes secât
cephalicam.

Causa

Causa

CH 1-
R. V. R.
C. I. A.
Philoter-
mia.1. Me-
thod. 1. 51.3. Aph.
16.
1. Symp.
caus. 7.
2. Aph.
20.
C. V. R.
XIO.

*Cauteria.**Consilia
36. pro
morbis Ve-
ranensis.**Si ad spi-
nam.*

cephalicam v. si à suppressis fuerit mensibus, saphira aperiatur. Cucurbitae lumbis affigantur. Cauteriorum commodus usus est, ob perennem materiae generationem, ex partis fracta oeconomia. Imprimatur id capiti sensim, cum stylo tentando. Nam commodè capiti inferri debent: alioqui damno esse solent, vt prudenter admonuit Montanus, vbi ait, A cauteriis capiti adhibendis, etiamsi viderim in his magnos effectus, abhorreo: nam raro commodè ea fieri posse scio, & vt bene fiant, magnum semper adest periculum. Et vidi ego Venetiis puellam, & Patauij adolescentem, vtrumque à catarrho non desperato, ab admotis cauteriis miserè periisse, cum tamen ab excellentissimo chirurgo & sine dolore fierent. Huius verò causam existimo fibras illas duræ matris transeuntes meatus cerebri, & alligantes cerebrum cum nervis commixtis, qui sunt valdè sensibiles, vnde facta adustione ad os vsque, illæ partes facillè læduntur, inde spasmus. Præterea sunt quædam capita quæ habent futuras valdè largas per quarum commissuras maiores etiam duræ matris portiones trāsunt, quæ proinde facillè læduntur. Si tamen hæc bene imponantur, ita vt non adurantur nervi, prosunt. Sed inde est periculum, propterea Galenus non meminit cauterij, sed vesicatorij, vbi de pulmone periculum est. Arabes potiore cauteriis fidem dedere. Sed illico agendum, periculi plena hic est mora. Suture coronali imprimatur, si ex idiopathia laborarit cerebrum: alioqui cruribus. Si in spinam se precipitet è capite fluxio, adeò vt gib-

bositatem molietur, ea intercipiatur, impresso cauterio super secundam cervicis vertebram. Locus digito facillè percipitur: nam prima vertebra caret processu. Ab impresso cauterio, illico lineamentum impone madens liquore, qui factus sit ex aquæ rosaræ vncijs duabus, aceti vncia, & albumine oui. Sedato dolore, escharam amoue, impositoque tetrapharmaco, ex duplici pice navali, colophonia, & vitulina pinguedine, hæreat per triduum. Quo amoto, obturetur foramen globulo ceræ, & folium hederae superpone, vel folium brassicæ calidum axungia illitum: ita diu patebit. bis die mundetur. Vel cantharides cum fermento ponè aures apponimus. Aut sinciput abrasum fricatur capâ, & sinapi vesiculæ excitantur: excisis brassica imponitur. Vel accipe nigellæ torrefactæ vnciam, sinapi, thuris, cuiusque semunciam, mastice drachmas binas, facis columbinæ, farinæ hordei, singulas vncias, oxymelitis scillitici quod sufficit vt fiat cataplasma: impone regioni futuræ coronalis. In summo fluxu accipe ladanum, & gummi elemnium, cum myrrha: fiat ex his emplastrum capiti admovendum. Quidam, in vertice capitis, magnam capillorum partem vellicant, vehementer, donec crepitu cutis ab osserecedat: ac ita coryzam & destillationes sistunt ex vtraque causâ. Primò frica caput: secundò cucurbitam admove: tertio emplastrum impone, & da vnam pilulam ex styrace cum somnum inibit, vel da theriacam novam. Quantum ad phlebotomiam, Græci & Arabes nullam admittunt, nisi adsit plethora, generatioque

*Phanig-
mi.**Corrup-
tionem ca-
rationis.*

PHAR-
MACIA.*Hec est,
tempus
omnia
conco-
quere
solet.Prepa-
randa.
In mate-
ria frigi-
da.

ratioque catarrhi à causâ calidâ, ut-
pote hepate calidiore, & subtilissimo
in sanguine qui prolabitur in par-
tem cuius officio vita carere nequit;
& si febris iunxerit se. Et cum ex
fluxu suffocationis imminet metus,
aut phthisis: si non ad leuandum
ægrum, saltem ad reuellendum hu-
morem. Hactenus de venæ sectione:
iam de pharmacia. Ut materia mor-
bifica varia est, ita etiam lenientia
& purgantia medicamenta differen-
tia præscribentur. Nam bilis feliciter
syrupo rosato; pituita melle rosato
laxatiuo: melancholia diluto polypo-
dij, egithymi, fumariæ, & foliorum
senæ excluditur. Sed non ilico ad
purgantia hic receptus erit: quin
potius primum dometur aliquantulum
catarrhifera materia. Nam ut
scribit Plutarchus ad Apollonium,
**ἡ δὲ οὐκ ἐκ τῆς πύλης τοῦ σώματος ἐκέρχεται:* nec,
inquit, optimi medicorum, ad co-
piosos affluxus catarrhi statim phar-
maca adferunt, sed sinunt mature-
cere. Quin id etiam in animi affe-
ctibus verum esse, Oceanus, apud
Æschylum, prodidit: qui Iouem non
in primo iracundiæ feruore, sed post-
quam iram concoxerit, orandum
esse Prometheo suadet. Quod si ergo
inducias materia dederit; si sanguini
remixta fuerit illa (separetur ut faci-
lius coctrice vi, utque promptius
excludatur) præparanda erit: vel sal-
tem meatus corporis meabiles fiant:
ne fiat via vi. Si materia frigida fue-
rit, utemur decoctis & syrupis ex
betonicâ, scabiosâ, prassio, hyssopo,
saluiâ, maioranâ, capillis veneris,
stæchade, liquiritiâ, passulis, botry-
de, calamo aromatico; melle rosato,
oxymelite, syrupo betonicâ, stæcha-

dos, capillorum veneris, de duabus
& de quinque radicibus, de prassio,
cum decocto pectorali. Vel hoc mo-
do: Accipe syrupi de hyssopo, de
stæchade, mellis rosati colati, cuius-
que sescunciam; decocti betonicæ,
maioranæ, adianthi, libram: fiat io-
labium. Aliud: accipe radicem rusci,
asparagi, graminis, acori, liquiritiæ,
singularum semunciam; betonicæ,
melissophylli, hyssopi, maioranæ,
adianthi, singulos manipulos, vuarum
passarum, ficuum (ob pectus) cuiusq.
sescunciam; florum stæchados, roris-
marini, singulorum pugillum; trium
florum cordialium pugillos duos:
coque ex aquâ, ad libram: dulcore-
tur saccharo, & aromatizetur nucis
muscatæ & iridis, cuiusque sesqui-
drachmâ: bibatur in diluculo diebus
quatuor. Si materia hæc frigida fuerit
tenuis & aquosa, præscribemus cali-
da & sicca: talis est syrupus de myr-
to, cû melle rosato, misceantur cum
decocto thuris, gûmi iuniperini, nu-
cis cupressi, macis, caryophyllorum,
summachij, coriandri, schænanthi,
radicis cyperi, masticeis, adde semper
quid glycyrrhizæ. Quod si catarrhi
materia fuerit calida, absint aperien-
tes syrupi. Syrupus violaceus optimus
est, pandit enim alas pulmonum, ac
frenat efferam bilis vim. Confert
syrupus nymphææ, iuiubarum, pa-
paueris. Semen psyllij vtile est: dan-
tur syrupi cum decocto hordei. Ac-
cipe lactucæ, endiuicæ, portulacæ,
boraginis, violarum, nymphææ, sin-
gulorum manipulum; seminis me-
lonum, cucurbitæ, lactucæ, cuiusque
drachmam; glycyrrhizæ, passularum
singulas uncias; pruna decem: coque
ad tertie partis consumptionem, ut

In subtili
materia
frigida.In calida
materia.

restibilis sit libra: adde syrupi papaueris, & violati, cuiusque sescunciam: fiat potio, quæ drachma cinnamomi aromatizetur. Initio addes syrupum papaueris, vel diacodium. Aliud, Accipe serapij iuiubini, & violati, cuiusque sescunciam; aquæ hordei libram: bibat per triduum in diluculo. Aliud, Accipe glycyrrhizæ vnciam; iuiubarum, sebesten, singulorum semunciam; seminis papaueris albi, sesquidrachmam; trium florum cordialium pugillum: fiat decoctio ex aqua, ad libram; dulcoretur sachcharo, & aromatizetur sesquidrachma santalorum citrinorum; bibat in diluculo vncias quattuor. Aliud, Accipe foliorum lactucæ, endiuizæ, portulacæ, violariæ, singulorum manipulum; iuiubarum, sebesten, cuiusque xij. seminū quattuor frigidorum majorum vnciam; seminis althææ drachmas duas; florum cordialium, rosarum, & papaueris rubri, singulorum pugillū; glycyrrhizæ vnciam: fiat decoctio ex aqua hordei ad libram: in colaturâ dissolue sacchari penidiati, & syrupi violati cuiusque vncias tres; pulueris diatragacanthi frigidi binas drachmas; santali albi & rubri, cuiusque scriptulos duos: fiat apozema: vtatur cyatho manè, & ante cenā. Pauca remedia frigida inuenias pectori, catarrhis obfesso, commoda: propterea aliquantulum fusiùs illa descripsi. Cùm naturæ vi materia catarrhifica à cæteris succis separata est, excernatur pharmaco-
Purgan-
tia.
Dilem.
 rum vi. Materia cùm est calida, tenuis, quæ ad pectus labitur, homo excipiat cassiam ex vncis tribus fistularum eius: sumat horam ante prandium: vel capiat mannam ad

vncias tres. Accipe mannæ, penidiatorum, singulas vncias: adde syrupum rosatum laxatiuum, qui paratissimum cum rhabarbaro: diluantur cū aqua eichorei cui incoxit tamarindorum semuncia, & aliquid rhabarbari, si ita videtur: vel iunge quid electarij lenitiui. Aliud: Accipe syrupi rosati laxatiui vncias duas; seri lactis vncias tres. Vel accipe rhabarbari sesquidrachmam; tamarindorum semunciam: macerentur horis viginti quattuor in aqua endiuizæ: colaturæ expressæ adde syrupi rosati laxatiui vncias duas, fiat haustus. Aliud: Accipe electarij lenitiui semunciam; electarij de succo rosarum drachmas duas; syrupi violati vnciam; decocti pectoralis vncias quattuor: misce: sumat in diluculo. Sæpiùs, dum circumfluit humor, hoc agendum antequam sistas catarrhum. Si suffocationis periculum imminet, statim initio, antequam præpares, pilulas purgatrices præscribe: vt pilulas aureas, quibus grana tria vel quattuor scammoni iunge. Qui sæpe catarrhis confluantur, talē massam apud se seruent: Accipe massæ pilularum sine quibus, & pilularum ante cibum, rhabarbari puluerisati, specierum hieræ, singulorum drachmam; aloës non lotæ, ad pondus omnium: macerentur in infuso scriptulorum duorum agarici recenter trochiscati, infusi in syrupo rosato laxatiuo: fiat massa: sumat drachmam. Si adsit tussis, miscebis pilulas aureas cum pilulis de agarico. Razes ad tussim vnâ collineans, ita, Accipe iuiubas viginti, sebesten triginta; passularum vnciam; violarum semunciam; glycyrrhizæ drachmas quinque; ficus decem:

decem: coque ex tribus aquæ libris, ad duarum partium exhaustionem, & colo traiciatur: colaturæ adde cassiæ drachmas septem; mannæ drachmas decem. Idem laudare videtur Aurelianus: nam materia non est validè agitanda, sed potius sistenda. hæc sententia Cælij Aureliani, qui ait, Si vëter officium suum non agnouerit, simplici ventris laxatio vtendum erit. Polypodium proprietate quadam vacuat materiam sal-

Pituitam, sam. Si pituita fuerit molesta, purgetur agarico, pilulis de agarico misce coccias pilulas. Accipe rhabbari, agarici, aloës, cuiusque drachmam; zinziberis, nucis moscatae, caryophyllorum, singulos semiscriptulos: in puluerem singula per se vertantur: consperge succo rosarum puro: siccentur; & id repetatur sexies: & cum oxymelite fiat massa. Diacatholicum, electarium Indum, diacarthammum, pilulæ aggregatiuæ, masticina, hæc pituitam eiciunt. Accipe agarici recenter trochiscati sesquidrachmam: macera in decocto betonicæ, adianthi, stœchados, cum decocto pectorali: expressioni adde catholici semunciam. Aliud: Accipe agarici recenter trochiscati drachmas duas; zinziberis scriptulum; vini vncias duas; aquæ absinthij & fœniculi, vtriusque vnciam: cola, exprime: adde electarij Indi maioris drachmas duas; oxymelitis scyllitici semunciam: fiat potus. Myrobalani vtiliter præscribuntur, ob strictram vim quam à factâ purgatione relinquere solent in partibus. Prouisione habitâ de toto corpore, cum nimirum illud ab onere premētis materiæ expeditum est, ad capitis euacuationem acce-

demus. Id euacuatur per os, & nares. quare apophlegmatismis, gargarismis, & erhinis vtetur. Ea tamen

Cautio-
nes. cautione, vt à gargarismis absteineamus, vbi tenuis est materia: & etiam cum materia in pectus irruit: vel si homo obnoxius fuerit tabi, vel asthmatis: aut si suffocationis periculum adsit, spirabilibus partibus oppressis ab influente materiâ, & si vberimâ copiâ catarrhus in vitio sit, quin etiam si ad fauces, & ventriculum se præcipitarit materia, pax sit cum his quæ in os prolestant materiam catarrhificam. Tunc enim er-

In calida
catarrho. rhinis potius indulgendum & sternutatoriis. Sed tamen, dum cruditas materiæ refragatur, hæcenus contentandum à sternutatoriis, dum illa ad pepasum venerit. Attamen gargarismi rectè præscribuntur in calido catarrho, si hi fingantur ex rebus astringentibus; vt ex aquâ rosatâ cum syrupo papaueris, vel diacodio: sed melius hæc ore solum tenentur. quin etiam locum habent in crasso catarrho, ex oxymelite scillitico. & etiam dum metus est ab anginâ, tunc diacodio vtimur. his ergo tribus in locis utilis est gargarismus. Quare vt exactius hoc dicam, vbi ad pulmones labitur, his non vtetur: nec in calido tenuique catarrho gargarismis; sed ea quæ crassificandi vi splendent, ore tenentur. nec etiam his indulgendum in magno subitoque oborto catarrho, dum enim cum impetu affluit materia, hoc decoctum ore teneat: Accipe radicem glycyrrhizæ, cyperi, boli, corticum thuris, cuiusque binas drachmas: myrtillorum pugillum vnum: coquantur omnia aquâ plantaginis: colaturæ

u 2 adde

adde diāmoni fescunciam; mellis ro-
sati semunciam: hoc astringit & le-
nit. adiaci possunt passulæ, & papauer
album in tenui materia: si enim illa
non tenuis fuerit, satisfaciet syrupus
glycyrrhizæ. aut aquā frigidā garga-
rilet cum syrupo myrtillorum, gra-
natorum, cydoniorum, papaueris.
Vel fiant trochisci ad eundem vsum:
Accipe radicem cyperi, thuris, ma-
sticis, cuiusque semidrachmam; boli
Armeniz, abluti aquā rosarum, vel
terræ sigillatæ, drachmam; gummi
tragacanthi vnciam; carnis passula-
rum non mundatarum semunciam:
cum syrupo violaceo vel papaueris,
si admodum tenuis sit materia, fiant
trochisci, qui ore teneantur dum
materia fluit. Si materia admodum
acris fuerit, vsui erit gargarismus fri-
gidus ex syrupo myrtino, & rosato
de rosis siccis, ex aquā vel decocto
plantaginis: vel saltem ore teneatur.
Quodsi catarrhus gignatur ob cranij
densitatem (hoc enim euenire senes-
centes boues indicant, quibus quoddā
densius illis cranium euadat, nec
cornua ampliū incrementa ducant,
dentes corrumpuntur illapsu succo-
rum) phœnigmi vsui erunt, quæque
capiti admota reuellunt succorum
effusionem. ego decocto chamæmeli
& meliloti ex lixiuio fouere caput
soleo. Interdum sinapismum capiti
inferimus: vel fermentum cum can-
tharidibus & aceto horis duodecim
capiti imponimus: hinc vesicæ, quas
aperimus; ac brassicæ folio axungia
illito tegimus. Sed die quinto inno-
uanda est hæc vesicatio, ad quadra-
gesimum vsque diem. Vaporations
conferunt calidis catarrhis. Coque
in aceto rosas & myrtum, fiat vapor

super ignitum lapidē. Ita santala &
cortices granatorum. interim semina
cydoniorum ore tenentur. Scribit
Aurelianus, omnia quæ caput implēt
esse vitāda, maximē accessionis tem-
pore. In linimento verò, atque inter-
iecto tempore, per interualla adhi-
beri poterunt. Quare reicit odorata,
vt iridē, melanthium, anisum, cumi-
num, rutam, myrrhā, thus, sulphur:
nam, dicit, caput implent. Accipe
fabas quæ torreantur, & in aceto
maceratas odorentur. Studendum vt
sistentibus noctu & à cænā vtamur:
quæ enim insedit iam spirabilibus
partibus materia, debet expectorari:
sed noctu eò fertur maximē materia:
nam somno intro succi repunt: tunc
diacodio ac tragacantho fruuntur.
Sed de die expectoretur materia
(nisi violenter irruat) syrupo violato,
non papaueris: nam is expectoratum
non promouet. Quare magnā reli-
gione ad sistētia venimus. Nisi enim
grauia vrgeant symptomata; sisten-
tibus non vtamur ante humorū pur-
gationem ac eorum reuulsionem.
Attamen si ita effundat se humor
in pulmones vt grauissimam tussim,
vigilias, metum suffocationis aut ex-
ulcerationis acerrimā vi adferat, ili-
cō, & ante purgationem sistimus
hunc effrenem motum. Vt theriacā
vtimur nouā, vel philonio cum de-
cocto olibani; diacodio, pilulis de
cynoglossā, syrupo papaueris; deco-
cto portulacæ, papaueris, boli gum-
mi iuniperi, cum diacodio. Accipe
rosarum rubrarum manipulum; se-
minis papaueris albi, olibani, cuiusq.
sesquidrachmam: coque ad libram:
adde syrupi papaueris vncias tres;
syrupi glycyrrhizæ vnciam: fiat iola-
bium.

*Centio
vbi est spi-
randi dif-
ficultas.*

*De sistē-
tibus ve-
rū, quan-
do hu vtē-
dum, &
quibus.*

*Phœnig-
mi.*

*9. Me-
liadi 3.*

Vesicatio.

*Vapora-
tio.*

bium. Accipe conferuæ rosarum antiquæ vnciam; diacodij, diatrachanthi frigidi, cuiusque semunciam; syrupi rosati de rosis liccis quantum satis est vt fiat linctus. Cubaturus sumat drachmas duas ex hoc puluere, Accipe masticeis, olibani, cuiusque semunciam; cydoniorum seminis sesunciam: superbibat parum aquæ frigida. Accipe diacodij vnciam; syrupi papaueris vncias duas; boli drachmas duas; caphuræ scriptulū: teneat aliquoties cochlearij mensuram in ore. Aliud: Recipe seminis papaueris, lactucæ, singulas drachmas; amyli, diatrachanthi frigidi, singulorum semunciam; gummi Arabici, boli, tragacanthi, cuiusque semidrachmam; opij scriptulum; sacchari rosati, succi glycyrrhizæ sesquidrachmam: misce: fiat massa solida cum succo cydoniorum & aqua infusionis tragacanthi. teneant quid huius ore. Vel præbe vnam pilulam de styrace cum somnū inibit. Ruelius præscribere solebat gargarismos ex decocto agrimonie, plantaginis, rosarum, sumachij, seminum portulacæ, papaueris, plantaginis, passularum, hordei tosti: colaturæ addebat diamorum, & mel rosatum. Vt in calido catarrho vtiliter vaporationes; ita in frigido, suffitus commodè admouentur. Progresso ergo in morbo, vbi frigida matetia in vitio est, suffitus fiant ex aridis folijs nicotianæ, cuius syrupus etiam commodè exhibetur. myrrha foco in fumum abeat. Fiant gargarismi ex decocto hyssopi, saluie, calaminthæ, stœchados, botryos, nicotianæ: adde passulas, & interdum iunge cubebas, vel pyrethri, aut corticum radicum cap-

parorum binas drachmas (nam Aurelianus gargarismata ex sinapi laudat) coquantur horum quædam ex aqua vel vino. libræ decocti adde oxymelitis scillitici duas vncias. Naso quin vt profundatur etiam materia capite concepta, accipiemus succi betæ, decocti maioranæ, cuiusque sesunciam; mellis semunciam: ferueant parum ab igne: fiat errhinum. misce interdum quid piperis, vel succi iridis, vel cyclamini. quin purgantia quædam interdum eo decocto diluantur, vt turbit, agaricum, elleborum. ita periculo pulmones eximuntur. Apophlegmatismis etiam in os proleclatur cephalica materia: accipe masticeis drachmas duas, corticum radicum capparorum, pyrethri, piperis, singulorum drachmam: inuoluta sindone masticeantur. Foris etiam, præter phœnigmos & sinapismos, quædam admouentur remedia, vt si à calore malum sit, euacuato toto, ineat dulce balneum: ac dein calidâ foueat caput: tandem vnguento rosato vngantur nares & caput. vel oleo rosato completo: in principio tamen sit oleum omphacinum, inquit Nonus. vel vngatur caput & testes oleo violato & nymphææ. Manus & brachia lauet decocto lactucæ, nymphææ, foliorum salicum, summitates anethi adde. Pulueres etiam capiti, vbi sutura coronalis est, insperguntur, ita siccatur materia, & pori aperientur. Accipe santali albi & rubri, florum nymphææ, violarum, foliorum myrti, santalorum, seminis papaueris, & capitum papaueris, singulorum drachmam: fiat puluis; vel excipiat bombace, vt fiat frōtale. Cum frigus

Errhina.

Masticatoria.

T o p i - c a.

Vti à calore.

Puluis.

In frigido catarrho.

Suffitus.

Gargarismi.

à foris exprimit materiam, Razes, linteum calfactum ad mouet capiti, dum sentiat æger calorem perualisse profundum capitis. Arcemus etiam materiam à capite emplastris: Accipe gummi iuniperini, rosarum rubrarum, corticis thuris, santalorum, myrtillorum, caryophyllorum, cuiusque scriptuium: fiat puluis, qui inspergatur futuræ coronali: vel cum oleo myrtillorum aut cydoniorum, & cum cerâ, & paucâ resinâ fiat emplastrum, temporibus, & eâ parte frontis quâ pulsât arteria apponendum. Si frigus in vitio sit, & si homo fuerit senex, Accipies styracis calamitæ, caryophyllorum, spicæ, myrrhæ, singulorum drachmam; galbani drachmas tres; thuris, masticis, gummi iuniperini, singulorum drachmas duas; euphorbij semiscriptulû: fiat ceratum: adhibeatur eâ parte frontis, quâ arteriæ pulsant. Lauet caput in lixiuio in quo coxit agaricum: id agat bis in septimanâ. Si diu fatigari, illinat caput aquâ vitæ, & guttulam olei terebinthinæ immitat auribus cubaturus; hæc bombace muscatâ excipiat. Aliud: Accipe rotis marini, betonice, maioranæ, stæchados, florum chamæmeli, cuiusque semimanipulum; nigellæ Romanæ semunciam: coque in lixiuio ex cineribus buxi & corni: lauetur totum caput; & siccatum vngatur aquâ vitæ & oleo caryophyllorum. Interdum iungimus butyro, & oleo irino, vel vnguento nardino cum Actuario: vel oleo anethi, rutæ. Nonnus nares illinit myrrhâ, & olibano, hæc coquit ex oleo. & iubet vt nigellæ semen odoretur aut cuminum tritum. Interdum vtile est empla-

strum hoc: Accipe ladanum cum myrrhâ: fiat emplastrum capiti ad mouendum, in summo fluxu. Sacculi fingantur hoc modo: Accipe fursutum, milij, cuiusque manipulum; salis retorridi & puluerisati sescunciam: omnibus torrefactis in sartagine, fiat sacculus. addi possunt caryophylli, thus, origanum, melilotus. Vel fiat sacculus ex milio, semine melanthij, iride, & caryophyllis. Pulueres noctu futuræ coronali aspergantur ex coriandro, nigellæ semine torrefacto, beniuino, gummi iuniperino, caryophyllis, nucemolcata, cypero, stæchade, roremarino, iride. Manè fricetur caput linteis asperis quæ redolent fumum ladani, & masticis, vel styracis calamitæ. Grisea papyrus capiti imposita iuuat vbi mador adest. Philumenus, apud Aëtium, laudat pedibus trahentia admota. Gesnerus auctor est, vt dropax Pauli cum cantharidibus capiti imponatur, dicit, se à Cardano accepisse: Accipe cantharidû drachmas duas: & cum sermëto contusas ad moue parti anticæ capitis. vesicas pertunde. Marcellus Empiricus accipit nitrum, pyrethrum, cappates, stronium: hæc in puluerem redigit, quo fricat caput in balneo, quod per sudorem digerat. post lauat aquâ tepidâ, & siccât crasso sabano. In pueris fiat suffitus ex fursutibus, & inunctio ex oleo amygdalino amaro. Tandem ad illa abimus quæ robur capiti afflant. Gesnerus parat confessionem ex karabe & saccharo, cum aquâ rosatâ: dissoluit saccharum aquâ cinnamomi, adiicit modicum zinziberis, ac quattuor guttulas olei succini ad vnam sacchari libram, hoc mirè

Emplastrum.

Vbi a frigore.

Latius & vntio.

Sacculi.

Pulueres.

Cap. 5.

CORRO
TORAN-
TIA. &
sistentia.
2. Epist.
15 fol.
66.

Ore tenen-
da. hoc mirè confortat cerebrum ma-
didius. Et illinit coronalem suturam
oleo succini, cum thure & styrace
liquidâ. Aliud: Accipe olibani (semi-
drachmam; croci, spicæ, myrrhæ,
styracis siccæ, cuiusque scriptulum;
opij semiscriptulum cum diacodio
fiant pilulæ, teneatur vnâ in ore: sed
salua non glutiatur: hæc vsum habet,
In frigi-
do. vbi à perenni incurfu materiæ fati-
gantur spirabiles partes. Conseruæ
acori, saluæ, rorismarini, stœchados
conferunt assumptæ: & diambra,
pulis pleres archon, cubebæ, nux
myristica: hæc interdum miscentur
cum oxymelite scillitico. Si quid
adhuc ex cerebro impluere videtur:
Accipe spicæ nardi drachmam; ma-
sticis, boli lotæ in aquâ rosarum,
gummi tragacanthi & Arabici cu-
iusque semidrachmam; sacchari cry-
stallini quod satis sit ad dulcorem:
cum syrupo de iuiubis fiant orbicu-
li, lupini formâ: retineantur in ore
dum dormit. Spica etiam sola ore
detenta id agit. Dentur interdum
guttæ aliquot balsami, cum syrupo
aliquo. Præbetur theriaca, aurea Ale-
xandrina, mithridatium, aromati-
cum rosatum Gabrielis, diagalanga.
Præclare ad sanitatē facit decoctum
sassafras, vel satzæ parillæ, cum sca-
biosâ, betonicâ, satfarâ: in fine adde
passulas, & carnes semicoctas, si ad
tabē abiturit æger: adde saccharum
Vltimū va-
ri-
etir. vel mel. Hactenus de curatione: iam
paucis de viuendi modo. Caueat ab
aëre frigido & humentes nocturno,
stagnante ad paludes, & fugiat Au-
strinos flatus: Auster *νεφεληγενης*
caput tentat, obnubilatque sensus.
vitet etiam Aquilonem: nam hic ex-
primit catarrhos, ille soluit eosdem

in cerebro succos catarrhificos. Qua-
re etiam in calido catarrho, non tri-
gidus, sed temperatus aër est captan-
dus: quod frigus, nisi caput exactè
purgatū fuerit, pressu quodam elidat
materiam. Qui causarij à catarrhis
sunt, suadet Aurelianus, vt loco-
rum mutationem appetant, & magis
maritimorum. Non est sub Lunæ
radiis cubandum: & à ventis illis
sibilantibus per angustas fenestra-
rum fissuras: sunt enim peruadentes
ac tenues. Si sit à frigore, caleat locus
modestè, ac sit lucidus. Sol omnisque
calor reddunt caput ad suscipiendos
vapores, è corpore sublato obno-
xium: & disfluunt inde in eo omnia
excrementa humida. Hinc fit, vt illico
ac quis, cui caput humidum est vel
vaporum plenum, in Solem prodie-
rit, seseque ipsius radiis exposuerit,
sternutamenta elidat. In vsu ciborum
Cibus. caueat à calidis & replentibus caput,
à vaporosis, & his quæ ægrè coquun-
tur: vt à sale conditis, frixis, antiquis.
Vt morbi causa fuerit, ita qualitas
cibi moderari debet. sint tamē vnus
ferè generis cibi. Vbi plethora adest,
à carniū & vini vsu arcendus erit
æger, si Razi fides. Auenatum siccat
& crassiorem reddit tenuem catar-
rhum: ita etiam oriza. Dabimus,
cum Aureliano, maluam, lapathum,
atriplicem, betam, pisces teneros,
& auiculas. tandem drimyphagiam
laudat. Si calidus sit catarrhus, lac
confert, pepones, ficus, pyra cocta:
nam noctu fluit catarrhus. Caseus
etiam tener & recens utilis est, inquit
Aëtius: & brassicæ crudæ cauliculos
comedat, & coctam: sed in calidis
laudatur lactuca calfacta, posca in-
tincta, ova, milium, amyllum cum
lacte,

lacte, vix passæ. Copia ciborum non sit magna: sed tamen viribus consulendū est. dematur media ciborum pars. & si calida sit causa, cōdiantur boragine, lactucā, passulis: si frigida, betonicā, saluiā, rorismarino. Prodest caro vitulina, hœdina, pullorum, cuniculorum. Cæna sit prandio parior: ea sit pulcra hordeacea cum semine papaueris & saccharo, cum paucis butyro. A cibo utatur hoc puluere copia cochlearis, nec superbibat. is coctionem promouet, flatus discurrit, caput siccatur, catarrhū sistit: Accipe seminis coriandri fescūciam; seminis anisi, fœniculi, cuiusque semunciam; cinnamomi semidrachmam; liquiritiæ scriptulum; sacchari vncias sex: fiat puluis. Sitis præcipuum remedium huius mali: ego sanè in meipso nō maius remedium deprehendi, sæpe incurrit me tenuis acerque catarrhus, ab omni potu abstineo integro triduo: ita euado, & sitiendo siccor. antea plurimis diebus, cum id ignorarem, affligebat. Qui hoc non potest agere, bibat aquam decoctionis farfaræ. Vinum omni catarrho noxiū est antequam corpus purgatum sit: nam tunc datur oligophoron in frigidis: his enim vrinale est: sit subalstringens. Decoctum palmularum commendat Aurelianus. Ego ita: Accipe hordei mundati pugillum: coque in aquā dum dehiscat: decocti eius libris quattuor adde cinnamomi semunciam; sacchari albi vncias quattuor: fiat potus. Ita Razes, dum tussis aspera & arida, ingenisque calor perseverant, propinat hordei aquam, vel iozulapon: quod fit hoc modo, Accipe violarum vncias tres; aquæ se-

Potus.

nilibram: maceretur, & coque cum saccharo. Nihil æquè in catarrhos fecundum, ac si dormiturus quis bibat. Manè ita surgat, ut sex horæ inter lectum & prandium intercurrent. Nihil enim calamitosius his, qui causarij sunt à catarrho, quàm vno, quod aiunt, pede, è lecto ad mensam exilire: dum nimirum nocturnus ille catarrhus adhuc ruit. Nec quicquam inter prandium & cænam sumat. Surgat ergo maturè, quò maturius prandeat & cænet. Interdum cæna sit hordeatum cum saccharo rosato, & coriandro, vel ficus coquantur scissæ in partes, cum ceruissâ. Ab aquâ pluuiâ caueat: hæc enim destillationes mouet, inquit Aëtius. A pastu hoc puluere utatur: Accipe panis biscocti vncias duas; cinnamomi drachmas duas; sacchari rosati vncias tres: fiat puluis. Vel accipe masticis, thuris, singulorum drachmas duas; carnis cytoniorum vncias duas: sumat drachmas duas ultimā mensâ, & parum superbibat. Quidā, in calido catarrho, pomum crudum comedunt, ac aquam superbibunt. Vbi irruit periculoso impetu materia, tenuis victus necessarius erit: alioqui, si longum futurum malum, plenā manu pastum ineat: ita tamen ut longè parcius viuatur, quàm dum sanus esset. Præterea si materia sit viscida, lenta, & crassa, remisce cibis attenuantia, abstergentia, incidentia, ut hyssopū, origanum, piper, lupulū, asparagū, radices petroselini, dauci, cappares, cum saccharo, aceto, & cinnamomo. Radicum etiam cicchori semper aliquid apponemus, quia aperiunt, vrinam prouocant, & ratione amaroris abstergent, radices fœniculi,

Cibi qualitas & quantitas.

Somnus. fœniculi, anisum. oxyfaccharum pro condimento sit. Vitet caseum veterem, sinapi, allium, capam. Somnus non sublequatur statim cibum, sed saltem in horam vnam aut alteram ducantur vigiliæ. Illud tempus aut deambulatione leni transigatur, aut confabulatione iucundâ, vel lectione iucundæ historiæ. Non cubet supinus: ne fluat humor in arteriam, aut in dorsalem medullam, vt admonet Razes. In cubili fiat suffitus ex ladanii, masticis, cuiusque semiscriptulo; santalorum rubrorum, & luteorum, coralli rubri, singulorum drachmâ; florum rosarum siccatarum rubrarum immaturarum semunciâ. Sumat pilulam vnam ex olibano in introitu lecti, à purgatione. & capiti puluis inspergatur ex caryophyllis, mace, iride, rosis rubris. olfaciat noctu nigellam aceto maceratam & tostam. Si sit à calido catarrho, abstineat à mollibus plumis puluinarî repleto: redoleat puluinar rosas, violas, nymphæam. In frigido catarrho aspiret odor maioranæ, serpilli, stœchados. Omnis motus ineunte catarrho vitari debet: siue à medicinâ, siue à foris ille fuerit. Qui catarrhis obnoxij viuunt, exercent se stomacho ieiuno, & iam reiectis excrementis. eo vsque protrahatur exercitatio, vt id satis sit ad emicationem calidi natiui. fiat in aëre temperato; quò excrementa corporis dissidentur. Quibus catarrhus adest, his pectinatio in fine, non initio catarrhi prodest. Scribit ita Celsus, Protinus abstine à Sole, balneo, vino, venere: interimque solito cibo vti licet: acri & rectâ ambulatione vtendum: nam, inquit, raro fit, si triduo nobis tem-

perauerimus, vt vitium id non leuetur. Exerceant maximè pedes: nam textores minimè ex catarrhis laborant. Vel fricentur infernæ partes longis frictionibus, & postea inungantur oleo chamæmeli, vel anethi cum paucis vino aromatico, vt materia diffletur. Animi motus, qui (in frigido catarrho) poterunt calfacere & siccare sine spirituum resolutione profunt: vt aliqua brevis iracundia. A cibo nec legat nec scribat, nec voce contendat: sed sub tecto ambulet. In progressu catarrho calido, balneum laudatur aquæ dulcis. Aluus indies respondeat: si illa immemor fuerit sui officij, admoneatur pilulis alephanginis, aloë rosatâ, passulis medicatis. Vomitus nocet: sudor prodest. Locis affectis admovent Aurelianus cucurbitas recorporatinas, quas Græci metasyncriticas vocant, & maximè anthereoni, vel gutturis circulo, quam rumâ Latini vocant: tum dropace vtitur ex resinâ cadialli: hoc est, liquidâ, quòd cadis aduehebatur. Iam finem facerem, nisi me reuocarent quædam vitia catarrho consecraria aut ei consociata, quæ magno tædio affligere homines solent. His paucis remediis pugnabo. Inter hæc inprimis occurrit raucedo & tussis. Hæc enascitur à materiâ quæ laryngem & asperam arteriam incurrit. Est verò hæc materia calida vel frigida. Si fuerit frigida, remedio erunt quæ detergent & siccant cum strictione quadam. Vtuntur ptisanâ cum amygdalis, adde saccharum. bibat hydromel, si non sit megaloplachnos. Porrum ex sapâ coctum etiam vtiliter comeditur. brassicæ succus cum melle lingitur. & quod

Animi motus.

Accidentia quæ catarrhi sequuntur vel comitantur.

Rauedo, & Tussis.

A frigida materia.

Vide Celsum 4. Lib. 2. in fine.

1011111111

ex thure, melle & croco cum scillâ
fit. capâ cocta. Looch sanum voca-
tum, looch de pino, de caulibus, diai-
reos, diapenidium cum speciebus:
tandē diareos Salamonis, looch de
scilla, de hyssopo. mel cum modico
cymino coctum, vel cum lachrymâ
perficæ. linguitur etiam oleum amy-
gdalinum recens, cum butyro infuso,
iungitur parum croci. Lucius, inquit
Aurelianus, si um torridam vino in-
fusam ante cibum dari iubet. Nonus
mel, butyrum, & cyminum misceat
& coquit. & sorbitiones præscribit
ex ficibus, hyssopo, pineis, & iride.
Dioscorides præbet dracunculi ra-
dices cum melle. Philumenus anti-
quus medicus dabat decoctum hyssopi,
ficuum, iridis, pinearum. Accipe
rorismarini, hyssopi, anisi, caryophyl-
lorum, glycyrrhizæ, inulæ, ireos, ze-
doariæ, singulorū sesquidrachmam;
pulegij drachmas duas; gummi Ara-
bici drachmas tres; sacchari albi
quantum satis est: sumat ter die ca-
staneæ molem. Detineat matutino
tempore taleolam galangæ in ore, vel
spicam, quin thus & myrrha deglu-
tita sistunt catarrhum frigidum. Ac-
cipe thuris, masticeis, cyperi, boli lotæ,
succei liquiritiæ, cuiusq. drachmam;
sacchari crystallini, & penidiati, sin-
gulas semuncias; gummi tragacan-
thi & Arabici, cuiusque drachmam:
cum syrupo violato fiant pilulæ: ore
detineantur. Gargarismata fiant ex
decocto hordei, glycyrrhizæ, cum
dianuco, ad frigidum & subtilem
catarrhum fiat gargarismus ex vino,
in quo coquatur olibanum, vel gum-
mi iuniperinum, & nuces cupressi.
Tēpore gargarisationis, inquit Mar-
cellus antiquus Empiricus, a pingui-

bus, liquamine, oleo, & falsis absti-
nebis. Nigella torrefacta & suffita
est mirâ vi prædita: adde ladanum.
Nascitur rauco ex eius membra-
næ quæ internam laryngem amicit
plurimo madore, vel squalore, vel
quod exasperata ulcerante fuerit:
unde vox obscura, asperæ, chingosa,
vel rauca euadit. Remedia huius ma-
lo dicata dicuntur Græcis *αἱ μελανά*.
Si acris materia indicatio medela-
rum nascetur, incassandi, meatu
combinandi, & exasperata leuigandi:
nonnunquam abstergendi. Primum
utemur looch de papauere, diapeni-
dio Nicolai sine speciebus: dein sac-
charo, crystallino. Acris tenuisque
catarrhus crasse faciendo sistatur his,
quæ pectus leniunt, quale hoc est
diacodium: Accipe capita papaueris
viginti; liquiritiæ rase vncias duas;
siliquarum dulcium vncias tres: exi-
mantur è siliquis grana: ac coque
deinde omnia in aquæ purissimæ li-
bris duodecim, ad exhaustiōem
trium partiū, ut restibiles sint libræ
tres: deinde colaturæ expressæ adde
penidiarum vncias tres, sacchari albi
libram: coque ad consistētiā mel-
lis: sumat cochlearium in introitu
lecti: & sæpe ore quid teneat. Com-
mendamus etiam diaspermatō, cum
amydo, ex ovo sorbili. Glycyrrhizæ,
sebesten, iuiubæ coquantur cum
saccharo crystallino, & oleo amy-
gdalino dulei: diatragacanthum, sac-
charum penidiatū, gargarismi fiunt
ex lacte. Paulus laudat amygdala
dulcia, cum saccharo rosato. Lac co-
quitur cum farina oryzae & saccharo
ro, in suauissimum edulium. Utatur
decocto pectorali, cum iuiubis, sebe-
sten, semine bombacis, maluæ, &
quattuor

*A calida
materia
rauco
& tussu.*

*Dia-
codium.*

quattuor seminibus frigidis. Accipe rosarum rubrarum manipulum; seminis papaueris, thuris, cuiusque drachmas duas: coque ex aqua hordei ad libram; colaturæ adde syrupi papaueris vncias duas; syrupi de liquiritiâ vnciam: fiat solabium. post initia adde diatragacanthi semunciam; ac specierum diareos scriptulum. Coque hordeum ex aqua dum crepet: adde saccharum, vel syrupum rosatum simplicem, vel violatum, vel initio diacodium. Accipe iuiubas decem, ficus quinque, sebesten viginti, passulorum decem drachmas; liquiritiæ drachmas quinque: coque dum tabuerint, & trahantur per colum: sumat vncias tres, cum inlepo violato, ex præscripto Rasis. Fit etiam electarium ex lini semine frixo. Accipe conseruæ rosaceæ veteris vnciam; diacodij, diatragacanthi frigidi, singulorum semunciam; syrupi rosati quantum sufficit: fiat linctus. Alius: Diacodij vnciam; syrupi papaueris vncias duas; boli lotæ drachmas duas; caphuræ drachmam; cochlearij mensuram ore detineat. Si gargasimum velit, Accipies aquæ rosatæ vncias tres; caphuræ scriptulum: adde quid boli. laudatur compositio de styrace. Accipiunt quidam nucis moscatæ drachmam; gummi Arabici semidrachmam; rediguntur in puluerem, & cum aqua rosarum fiunt trochisci parui. Accipe boli lotæ in aqua rosata drachmam: misce cum syrupo violato, vel de papauere: sumat dum lectum ingreditur. Aliud: Accipe specierum diatragacanthi frigidi, diapapaueris, singulas binas drachmas; sacchari soluti in aqua rosarum, quod satis est vt fiat tabula-

tum: habeat id sæpe in ore. Aliud: conseruæ antiquæ rosarum sescuncia; diacodij drachmæ binæ; pulueris diatragacanthi frigidi drachmæ tres: cum syrupo rosato fiat eclegma: sensum quid deglutiatur. Aliud: Accipe looch de papauere, & de muccaginibus, singulorum vnciam: adde semen nigri papaueris, si fluxus admodum sit tenuis & acer. Aliud: Accipe boli Armeniæ lotæ aqua rosata, terræ sigillatæ lotæ decocto papaueris, cuiusque drachmam; electarij diatragacanthi frigidi cum oui albumine dissoluti semunciam: vel cum saccharo fiat electarium: vel cum syrupo de rosis siccis fiant trochisci parui: ore teneantur. Modicum caphuræ ore retentum sistit catarrhum. Fiunt etiam trochisci ex muccagine radicum althææ, extractæ in aqua rosata, cum saccharo. Ruellius hoc utebatur, Accipe muccaginis seminis cydoniorum extractæ in aqua scabiosæ semunciam; boli, gummi tragacanthi, amyli, sacchari crystallini, singulorum drachmam: cum dictâ muccagine fiant pastilli ore tenendi. Omnibus addebolum, & sæpe vtaris syrupo myrtillorum. Aliud: Accipe looch de papauere sescunciam; specierum diatragacanthi frigidi sescuidrachmam; sacchari penidiati drachmas tres; syrupi papaueris & myrtillorum, singulorum semunciam: fiat looch. Cælius Aurelianus vitur pastillo trigono. is constat, vt scribit Paulus, ex seminis apij, & hyosciami singulis binis drachmis; opij drachmis tribus; anisi drachmis decem, tritis in aqua. Ad tussim tabidam hoc lubenter vtor: Accipe aquæ limacum vel

cancrōrum libras duas; pinearum nuclearum vncias tres; seminum botryos in peciā ligatorum semunciam: fiat decoctio; sumat cyathum. Accipe farinā seminis lini retorridi, & mellis despumati æquales partes: fiat eclegma. Fiat suffitus ex aceto in quo sit coriandrum, mastix: effunde super ignitum ferrum: eo fumo capitis tegmina imbuantur. Accipe amyli drachmam; seminis lactucæ, papaveris, gummi tragacanthi, gummi Arabici, boli Armeniæ, singulorum semidrachmam: redigantur in puluerem: & cum muccagine seminis psyllij & cydoniorum formentur trochisci: teneatur vnus sub linguâ. Accipe gummi Arabici, tragacanthi, singulorum sesquidrachmam; seminis papaveris albi drachmas sex: bulliant in libris duabus hydromelitis, ad consumptionem tertiæ partis, & coletur. Si afflixerint vigilæ cum sputo sanguinis, accipies diaspermatis semidrachmam, & cum syrupo de papauere fiat bolus. Si ora rigare velit: Accipe rosarum rubrarum pugillum; capitum papaveris duo: iniubarum septem: fiat decoctio ad libram: colaturæ adde syrupi papaveris vncias tres; diamori semunciam: boli sesquidrachmā: misce; teneantur in ore. Accipe conseruæ rosarum veteris vnciam; pulueris diatrageanthi frigidi semunciam: excipe diacodio & syrupo papaveris, fiat eclegma. Fiat gargarismus ex aquâ rosatâ, cum caphurâ. vel coquatur papauer cum rosis rubris, & bolo. Si consocietur febris, ad catarrhum solum collineandum: huius enim velut symptoma esse videtur febris.

Febris.

fugato enim catarrho fugabitur illico febris: Accipies aquæ farsaræ libram; boli Armeniæ drachmas duas: concutiantur tam diu vt rubescat aqua. Electarium de penidiis, cum syrupo de glycyrrhizâ & de farsara. Prolixius congerere volui hæc remedia, quæ leniunt & cohibent acrem catarrhum: propterea quod cum pauca talia sint, summum tamen discrimen ab eo excursu spirabilibus partibus creetur. Vltimò iam quædam Empirica subnecto: nam his interdum etiam suus vsus: multa enim mala sunt, quæ solâ ratione expugnari nequeunt. Obseruauit vsus, vbi subito suffocat catarrhus, aded vt nec bibere possint, facie liuescente, hos aëre lucido ac frigido continendos, ac eis silentiū & ocium indicendum esse: sit enim à tenuissimâ materiâ ad pulmones præcipitata. Hic ante omnē euacuationem (nam tempus eam non admittit) statim propinabimus syrupum de papauere, vel diacodium, cum decocto iuiubarum & hordei. lingat diapapauer. & vbi maximus adest periculi metus, sumat vnā pilulam ex his: Accipe thuris scriptulum; myrrhæ, opij, croci, cuiusque grana septem; succi liquiritiæ scriptulum: cum aquâ rosatâ fiant pilulæ septem: detur vna. Hæ pilulæ omnem sistūt catarrhum, si vna exhibeatur tempore somni. Laudat Arculanus etiam pilulas alkaiber (hoc est de cynoglossâ) Alexandri: describuntur apud Mesuem, capite De catarrho, in fine. hæ sunt præstantes. Et cucurbitæ affiguntur ad vertebrae pectoris, quo anhelosi homines liberiùs respirent. Vel si plethora adsit, vena soluatur, & etiam

EMPI-
RICA.

& etiam si pars princeps incurri cœperit. Hoc modo omnes euasere: alij, in quibus cura fuit præparandi, purgandi, periere ferè omnes. quia magis præcipitat se materia agitata: cum copiosa & iam irruens, non ita facile auerti potest: sed priusquam hoc agas, opprimit. Philonium Mesues cum decocto olibani & spicæ propinatur. Nonus, antiquus medicus, ad catarrhos & tussim componit pilulas ex styrace, myrrhâ, opio, galbano, cum vino passo: in lectum abiens sumat quattuor. Aliæ: Accipe styracis drachmas sex; myrrhæ, terebinthinæ, galbani, opopanacis, iridis, singulorum drachmas duas; opij drachmam: dentur grana quattuor. Venetiis ex muccagine althææ pastam componunt, coquunt cum saccharo, perpetuò mouent, ne vratur. Sed viles maximè sunt pilulæ de styrace, vbi perseverat catarrhus. Si parum molestiæ adfert, facile sistetur oleo, in quo semen lini & rutæ coxere, capitis obuolutione, & paucio victu. Hoc cerotum mirè sistit catarrhum capiti admotum: Accipe ladanij, gummi elemij, olibani, iuniperini gummi, styracis, resinæ, æquas partes: fiat cerotum: suturæ coronali à frictione admouendum. Marcellus Empiricus auctor est, vt talpa, in vase fictili clausa, torreatur in furno, vt fiat puluis: addit piperis grana octodecim, succi ocimi cochlear: ex vino albo calido veteri, & in balneo remedium accipiat alternis diebus. interim nouemdecim diebus abstinereat porcinâ, liquamine, & oleribus. Interiora narium oleo nigellæ illinantur. Sabina cocta ex aquâ, & narium imposita calida, ilico coryzam

aufert. Caryophyllorum puluis suturæ coronali inspergatur noctu: id reprimit aquæ delapsum in oculos & nares. vel gummi iuniperinum capiti aspergatur: & inde fiat suffitus. ita ex santalis rubris, styrace, iride. Optimum verò remedium aduersus ingruentem catarrhum est, vt cænâ te abstineas, & ab olere, & à rebus salis, & liquaminosis. nam indigestione cibi, & vitio cruditatis nascitur catarrhus. Abstinendum sanè ante omnia pinguibus cibis. Sed si de perfrictione fuerit catarrhus, calidamentis adhibitis, ilico sopietur. quod si de cruditate, placabitur illâ re solâ, vt non cæner, donec eius fluxus penitus decrescat. Hoc etiam Oribasius dicebat, cum ait, est catarrhus curandus cibi & potus ablatione. Hæc vberius aliquantulum ego, quò diuinitus hominibus cōcessam solis loquelam vocisque elegantiam, mentis silentis interpretem, à catarrhorum iniuriâ vindicarem. Quin & monstrum illud hominis Nero, quid non fecit, vt vocis elegantiam suam immanitatem tegeret? De hoc ira Suetonius: Cum Nero se exerceret sub Terpno Citharædo, nec eorum quicquam intermittebat, quæ generis eius artifices vel conseruandæ vocis causâ, vel augendæ factitarent: sed & plumbeam chartam supinus pectore sustinuit, & clystere vomituque purgari, & abstinere pomis & cibis officientibus: nam erat exiguæ vocis & fuscæ. Raucitati vocis, à catarrho, hoc mirū in modum opitulatur: Accipe capillorum verneris, endiuivæ, asparagi, lupulorum, passularum, liquiritiæ, amygdalorum, singulorum manipulū; seminis

Præfer-
matto.
Marcel-
lus 6.

4. 47.

Cap. 20.
De vita.
Neronis.

EPILO-
cus ad
Lectoris
& Medi-
cos.

Homo mi-
raculum.

Immeritis
medici
accusan-
tur.

*Hoc est,
quantū
viribus
& indi-
cio alle-
qui pos-
sit.

*Difficilis
medicina.

*Id est,
ut eum
doeret
multino-
cui ca-
rare
morbos.
In Hym-
nis.

anisi, fœniculi, hyssopi, cuiusque
drachmas duas; dactylotum, pinea-
tum, seminis malvæ, cuiusvis drach-
mas tres: coque in libris duabus
aq̃re, ad consumptionē medietatis;
& cū saccharo & melle despumato
fiat syrupus: sumat cotidie manē
cochlearia duo. **VIDES** Lector
amice, ut Medici de abditis morbo-
rum causis disserant, utque ex illis
deprehensis remedia saluaria adse-
rant. Hi enim intima secreta & pe-
netralia naturæ rimantur, iucun-
dosque eius recessus inuestigant, &
humanum corpus, rerum admiran-
dum miraculum, contemplantur
eo fine ut id, si extra sanitatis lineam
exierit, reducantur. Naturam, dico,
rimantur illi: nihil enim medicus
solus potest, natura est illa, imò Deus
qui agit, & medicus minister magni
huius domini. Quare immeritè qui-
dam à medico, plusquam ab homine
requiri debeat exigunt, non enim sa-
tis putant, si operam is fidemque
præstiterit, quin etiam (quod solius
Dei est) euentum morbi & pericu-
lum præstari ab eodem volunt: im-
piā quādā Dei & naturæ obliuione.
Præclare promittebat Hippocrates
operam suam **ἡ δὲ δύναμις καὶ κρῖσις*.
Scelere, fateor, in hac diuina scien-
tiā se contaminant, qui, cū possunt
iuuare, nolunt; sed etiam temeritate
hi, qui volunt ea, quæ præstari non
possunt. Veteres huius artis difficul-
tatem perpendentes, non nisi à se-
mideis rectè exerceri eam posse exi-
stimabāt. Pindarus canit, Apollinem
tradidisse Chironi filium suum Æs-
culapium. **ἦ δὲ θεὸς πολλὰ μύσας αἰθρῶν*
ποτὶν ἰατρὸς ἐλάττει. Hunc Æsculapium
vocat Homerus. **ἡ γὰρ ἡμῶν αἰσχροῦ*

ποτὶν, κακῶν δεκκτῆρ' ὀδυρόων. Tales
debet esse medicos, & hoc satis est, si
omni operā eò nitantur, & secum
religiosè cogitent in quo versentur
munere & quā in arena, ne quid in
Deum & naturam temeritate pec-
cent. Nobilissimum, ò Æsculapidū
familia, subiectum est tuæ artis, ho-
mo, æternum animal atque immor-
tale; vmbra quadam mortalitatis
amictum: cuius causa, totum hoc
mundi theatrum à Deo optimo ter-
maximo est fabricatum. Magnum
miraculū est homo, inquit Mercu-
rius Trismegistus, & epitome mun-
di. Fatalis dies & corporis dilapsus,
declarat elementa in nobis esse, to-
nitrua, ventos, nubes, incendia, ossa
metalla referunt: vis generans &
nutriens, plantas: sensus & motus,
animalia: spiritus, æthera: mens,
celestes illos globos imitant, qui se
rotant ac agitant: nam sine tempore
& motu intelligit mens & intuetur,
ideā quadam amulā diuinæ mentis.
Quamvis hæc diuinitas affectuum
impotentia lateat, & nimio corporis
commercio stupeat, & titubet. Py-
thagoras dicebat, nos è diuinā mētē
decerptos & delibutos animos habere:
& Aratus, *ἀπὸ θεοῦ ἐστὶν ἡ ἐσότης*. Est
enim in animis humanis rationis
apex, quem mentis florem vocarunt
antiqui. Quemadmodū enim Apel-
les cū mirandam illam Venerem
depingeret, clauum fixit, quem qui
auferret, totam ipsam dissolueret: in
eius verò clauī summā parte, ima-
ginem suam pinxit: ita Deus Opti-
mus Maximus, cū venustissimam
hanc mundi æconomiam fabrica-
set, colophonem adiecit hominem,
in quo suam imaginem posuit, ex
cuius in-

*Hoc est,
læticia
magna
homi-
bus, pra-
uorum
dolorū
blandi-
mētum.
Quales
deceat esse
medicos.
Homo
quid.

Hominis
dignitas.

Hominis
animus
Dei vi-
detur.

In Pha-
done.

cus inspectione, artifex agnoscere-
tur: vt humanus animus Deus qui-
dam, paruo corpusculo conclusus
videatur. Quare virisque particeps
homo, spretis caduci huius corporis
illecebris, se erigere potest ad venu-
stos illos Diuinitatis lusus & mira-
cula, ac ipsam rerum diuinarum
contemplationē frequentare. Atque
ex aduerso, neglecta ratione, volu-
ptatibus corporeis se ita sedere, vt
in feram se transfundat, & Pytha-
goræ μαθηματικῶν seu μαθηματικῶν
certam esse comprobet. Natura vo-
luit vt inferiora supernis cedant:
verte hunc ordinem homo: seditio-
eris, deiecta ac è regno pulsa ratione.
Rationis habitaculum tu es ac cur-
rus, qui, dum equo albo (vt loquitur
Plato) hoc est, rationis habenis du-
citur, totus homo in Deum mutatur
terrestre. Hæc enim humana mens,
natiuis quibusdā igniculis, in Deum
fertur, vt sui auctorem ac parentem
amplectatur. Non aliter ac ignis ter-
ræ gremio cū premitur, suo pte
genio sursum viam affectat, ita ani-
mi natura ad opificem reuocatur, ac
eò erumpit. Hæc diuina anima tot
erroribus caligantis corporis circum-
ducitur ac contunditur, vt acie he-
betata mentis, veritatis solam um-
bram sectetur. At vbi ex caduco hoc
& mortali corpore, tanquam è tene-
bris emerfit mens, diuinā eclampi

illustrata, Summum bonum intue-
tur, admiratur, & in eo acquiescit.
hæc nectar & ambrosia, qua à sum-
mo Deo rigatur ac suauissimè per-
funditur. In homine ergo Dei ido-
lum, & figura immortalis: & σώμα
quasi & ψυχῆς σῶμα: quod tamen in
ambitu totius mundi rerumque cor-
porearum, principem locum tenet;
& in hac humo, sui opificis sapien-
tiam ostēdit, Dei sedes & templum.
Ita formatus homo, vt facillè cælum,
atq. in cælo Solem, in Sole & astris
lucem, in luce suum auctorem con-
spiceret. Hancne fabricam, medica,
tibi tractandam datam, temerè cu-
res? aut remediis nullo tuo explora-
tis, periculis inuoluas? absit. opetosa
est hæc humani corporis compages:
viden quāto artificio quantāve curā
facta? quot vsibus apta? vt venusta
huius lineamenta? quā miranda
coagmentatio? quæ syntimoria hæc,
quæ mentem corpori cōmisit? Deus
ergo, natura, & medicus. Medicus,
minister: natura, Dei vis corpori
inlita: Deus omnia fouet: ac floridā
vernantiq. sanitate vt natura cor-
pus decoret permittit: ac vt labefa-
ctatum redintegret. Quapropter sine
Deo cū medicus nihil possit, is
orandus, vt doctā benignāque ma-
nu admota & propinata pharmaca
felicitet. nam

Homo
Dei ido-
lum.

*Ni Deus affuerit, viresque infuderit herbis,
Quid, rogo, dictamur, quid panacea iuuent?*

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM

Q V AE

HOC LIBRO CONTINENTVR.

*Numeri paginam: A columnam primam: B columnam
secundam indicat.*

A.
Acetum vis 67, b. & acidorum.
Acetum elleboratum 77, b.
Achores 38
Alopecia 13, a. & quid differat ab
Ophias. eius causæ 13. à bile 15, b.
à melancholia 16, a. à pituita 17, b.
à lue venerea 18, a. 21, a. à lepra 18
Empirica ad alopeciam remedia 22, a.
ex maleficiis 22, b.
Amygdalatum 196, b.
Animus hominis deus videtur 351, a.
Apoplexia: eius nomen vnde 258, b.
eius definitio 259, a. causæ eius 260, a.
externæ causæ 260, b. causarum eius
anacephalæosis 261, a. differentiæ
eius 261, a. signa 262, a.
Signa differentiarum 262, b.
Distingatur vt à cæteris vicinis illi
morbis 263, a. Indicationes curatiuæ
263, b. prognosis 263, b. cur eis
stertor eueniat 264, b. curatio eius,
266, b. de phlebotomia 267, b.
cucurbitulæ 270, a. lenientia aluum
remedia 270, b. præparantia, & pur-
gantia 271, b. Topica, & excitantia
facultatem sopitam 272, a. corrobo-
rantia 273, b. Diæta 274, a.
Empirica remedia ad apoplexiā 275, a.
quid differat ab epilepsia 259, b.
Apoplexia debilis quæ sit 261, a. 264, a.
Num oppressione carotidū arteriarum,
& iugularium veharū inferatur 261, b.
Arteriotoria 64, a.
Atrophia à paralyfi vt curanda 292, b.

Auerrhoës fallitur in causa epilepsiae red-
denda 233, a, b.

B.
BALSAMA artificialia 189, a.
Barba mulierinata 21, b.
Barba vt proueniat 8, b. barbam Adria-
nus Cæsar primus nutriuit 9, a.
eam Apollini tondebant 9, a.
remedia eam prouocantia 9, a.
Bilem purgantia 68, a.

C.
CALVITIES 3, b. hæc molesta fuit
Cæsari 3, b. quid sit 4, a. causæ
eius 4, b. variæ eius differentiæ 5, a.
à parentibus, & quæ gentes caluæ. na-
tiuæ signa & causæ 5, a. ex senio 6, a.
eunuchi cur non ea tententur 6, a.
ascititia 7, a. à siccitate 7, a. curatio
7, b. caluitium nothum 9, b. causæ
& signa 10, a. prognosis, curatio 10, b.
Si ex raritate cutis 11, a.
Canis rabiosi morsus 160, a.
signa rabidi canis 161, b.
Caninus raptus 294, b. pars quæ afficia-
tur in eo. causæ, signa 295, a.
prognosis, curatio, chirurgia, phar-
macia 295, b. Intus & foris corrobo-
rantia: & pro pueris remedia 296, a, b.
victus 296, b.
Canities 25, b. naturalis quibus genti-
bus, & morbosa 26, a. Causa eius 27, b.
qui subito mirè incanuerint 27, b.
Externæ causæ 29, a. Signa 29, b.
eius præcautio vt fiat 30, a.
cū adsit, vt curanda 30, b.

y

Capillamenti

INDEX

Capillamenti venustas, & eius desui tur-
pitudine. & an horum cura ad medicos
pertineat 1. ex maleficiis pereunt
capilli 22, b.
Capillorum desuium 22, a.
Capillorum hirsuties & rigiditas 22, b.
remedia 25, a.
Capillorum studium 25, a.
vt capilli flauifiant 31, b.
Capite num facultates certis sedibus dis-
criminantur 100, a.
Capitis antica pars cur plerumque doleat
93, b.
Capitis dolentis compendiosa curatio,
29, a.
Capitis dolor ab intemperie sola 46, a.
non dolet caput ab humore solo. & dif-
ferentia dolorum eius, à parte affecta,
46, b. quæ pars doleat in capite 47, a.
à venerea lue 47, a. recurrens certo
tempore dolor 48, a. à calida cum
intemperie dolet 48, a. causa nuda
intemperiei calidæ, & signa 48, b.
A frigida intemperie dolor 50, a.
A siccitate nuda 51, b. ab humiditate
nuda 52, b. à materia 52, a. Signa
à materia esse. à materia statulenta ce-
rebro nata 52, b. ab obstructione ca-
pitis 54, b. à verme 55, a. A toto
corpore dum effundit se materia in ca-
put 56, b. cum materiæ forma con-
taminatur 56, b. criticus dolor: cum
catarrho materia. consistentia cum est
causa doloris 59. à bile 60, a. futuri
doloris notæ 60. medela cum à bile
67, a. si adsit febris 70, a. diæta, cum
à bile 71, a. à plethora dolor 71, b.
& tota curatio.
Capitis dolor à causis quæ à foris 90, a.
vt à vento, ebrietate, vino, odore 90.
à vulnere, plaga, Sole 91
Capitis dolor à duro abscessu incurabilis,
56, a.
Capitis dolor à febre vt tractandus 85, b.
86, a.
Capitis dolor à flatu 86, b.
& eius signa, curatio 87, a.
Capitis dolor à melancholia: eius signa
& indicationes curatiuæ 82, b.
prognosis, chirurgia, lenientia, præpa-
rantis 83. purgantis 84, a. peculiaris
purgatio, topica 84, b. victus 85, a.
Capitis dolor à pituita: & eius signa 74, b.

REPERIUM.

indicationes curatiuæ, & prognoses,
75, b. chirurgia in eo dolore, cance-
ria, narcotica 76 lenientia, præpa-
rantis 77. purgantis 78 peculiaris
purgantis 79, a. topica 80, a.
Capitis dolor à verme 55, a.
Capitis dolor dum ab aliis nascitur parti-
bus vt curandus 88, a. vt si à ventri-
culo, vt curari debeat 89, a.
Capitis excoriatio 43, b.
Capitis in dolore empirica remedia 91, b.
Capra, quia epilepsia obnoxia, non tan-
gebatur à sacerdotibus 231, a.
Caprina pelle cur non dormirent vete-
res 255, b.
Caput cum dolet à retenta materia signa,
55, b. & eius curatio.
Caput num doleat sympathia 87, b.
Caput vt purgandum 68, b.
Carne humana dæmon medicinx cur
intulerit 152, b.
Caros 201, a. causæ 201, b. signa 202, a.
indicationes, prognoses 203, a.
curatio 204, a. ex ventriculo 204, b.
à veneno 205, a.
Catalepsis 205, a.
Cataphora 180, a.
Catarrhi empirica curatio 348, b.
à catarrho præseruatio 349, b.
Catarrhi materia frigida subtilis vt præ-
paranda 337, b. in calida materia,
337, b. purgantis 338, a. bilem ibid.
pilulæ 338, b. pituitam 339, a.
peculiaris capitis purgatio 339, a.
in calido catarrho 339, b. gargarismis
vbi locus, sistentia catarrhum 339, b.
phœnigmi, vesicatio, vaporatio 340, a.
cautio vbi est spirandi difficultas 340, b.
sistentibus quando, & quibus vtendum,
340, b. In frigido catarrho: suffitus,
gargarismi 341, a. Errhina, mastica-
tio, topica: vbi à calore: puluis 341, b.
Emplastrum: vbi à frigore: lotiones, &
unctiones 342, a. Sæculi, pulueres.
Corroborantis & sistentia 342, b.
Ore tenenda: in frigido: victus ratio,
aër 343, a. Cibus 343, b. potus 344, a.
Cibi qualitas & quantitas 344, b.
Somnus, motus 345, a. animi motus
345, b.
Catarrhi materia vnde putrescat 331, a.
Catarrhis cur textores raro vexentur 343, b.
Catarrhis qui maximè obnoxij 328, a.
Catarrhum

- Catarrhum sequentia accidentia, vel comitantia 345, b. raucedo & tussis à frigida materia 345, b.
 Catarrhus 323, b. quid sit: & qualia animaduerti debeant in eius indagatione, 324, a. in eo mobile quid 324, a. terminus à quo: ad quem: auctio ut molienda: roboratio 324, b.
 De catarrho peculiariter: & quæ mala adferat 326, b. Nomen: definitio, 327, a. causæ: agens & terminus à quo 327, b. Quid patiens mobile 328, a. terminus ad quem 329, b. Varia nomina catarrhi. qua vel spacium per quod 330, a. Qui infestentur catarrho: signa causarum: ratione mobilis. à forma: à materia 330, b. à qualitate: à calore 331, a. à frigore: à quantitate, signa causarum productum recentia 331, b. Notæ termini à quo, & ad quem 332, a. Indicationes curatiuæ: à termino ad quem 332, b. si ad pectus: roborantia qualia pectori hic debeantur 333, a. Indicatio à termino à quo 333, b. Indicatio à spacio per quod 333, b. si suat à cerebro & toto corpore. indicatio à mobili 334, a. prognos 334, b. curatio 335, a. phlebotomia 335, b. cauteria: si ad spinam 336, a. phœnigmi: cōpendium curandi 336, b. pharmacia: præparantia in materia frigida 337, a.
 Catarrhus à cranij crassitie 340, a.
 Catarrhus cum vigiliis & sputo sanguinis 348, a. si adsit febris ibid.
 Carotiche 205, a. causæ 206, b. signa, 209, a. ut differat ab aliis 210, a. indicationes 210, a. prognos 211, a. curatio ibid.
 Cephalæa 45, b.
 Cephalææ curatio 92, a.
 Cephalalgia 45, a.
 Cerebri coctrix vnde labefactetur 329, a. & vnde impediatur 329, b.
 Cerebri facultates principes, num varias sedes habeant 100, a.
 Cerebrum num sensus principium 232, a.
 Cerebrum ut moueatur, cum tamen non sentiat 232, a. quibus id constet partibus 232, b.
 Cereum 38
 Cimices 37, b.
 Clauus dictus dolor capitis 45, b.
 Coma vigil 198, a. causæ & signa causarum 198, b. à veneno. signa communia. causæ 199, a. prognos. remedia 200, a.
 Comitialis morbus 230, a. & quo modo differant. 1.2
 Comptoria repudiatur 1
 Congelatio morbus 205, a.
 Conuulsio, eius nomen, vis 297, a. quid sit, & definitionis explicatio, 297, b. causæ 298, a. ab inanitione, causæ eui tæq: à repletione eui tæq. cum phlegmone 298, b. causæ conuulsionis expertis tensionis 299, b. duplex, per idiopathiā à vapore 299, b. à materia acri, per sympathiam 300, a. cur Hippocrates duplicis solum conuulsionis meminerit. differentiæ 300, b. signa differentiarum 301, a. & num à repletione notæ 301, b. num ab exhausto signa. & cæterarum causarum dignotio 302, a. indicationes curatiuæ. prognos 299, a.
 Conuulsio non fit à pituita gypsea, nec à melancholia: & cur à pituita fiat: non ita à bile 299, a.
 Conuulsio à stomacho, à lumbricis, à virulento ictu, ab utero 300, b.
 Conuulsio congelationis eueniens quadam idea 300, a.
 Conuulsio vbi ab inanitione. prognos, 303, a. in pueris 304, a. si febris in spasmus 304, b. ab utero 305, a. phlebotomia 305, a. cucurbitæ. ab ictu. à feræ ictu 305, b. à statu. à materia crassa. præparantia. curandi brevis ratio 306, a. purgatio capitis. topica, 307, a. balnea 308, a. doloris medela 309, a. ab inflammatione: in pueris. à bile. à frigida materia 309, b. à veneno. à ventriculo. ab intestinis. historia miræ conuulsionis 310, a. ab utero. à punctura 310, b. à putredine nervorum 311, a. ex inanitione 311, b. intus sumenda, vbi ab inanitione 312, a. Victus ratio si ab exhausto. si à repletione 312, b. in pueris, 313, a. Empirica remedia 313, a.
 Conuulsione si puer tentetur 304, a. 309, b. 313, a.
 Corroboratio membri quid sit 324, b. ut præstan-

INDEX R E R V M

vt præstanda 315, b. quod duplex 334, a.
Corde laborantes diuidant quid 103, 2.
Cyrones 180, a. vnde dictum 180, b.
quid sit 183, b. Comitis causæ 183, a.
anacephalæosis causatum eius 184, a.
differentiæ 184, b.

D.

DAEMONES non generant 225, a.
inducunt in vltima remedia hor-
renda, & potum sanguinis humani,
252, a.
Depilatoria 23, a.
Diacodium 346, b.
Dioscoridis mos in remediis celebrandis
12, a.
Dolor quid sit, & quo modo fiat 104, b.
Doler vt sentiat 60, a.
Dolorem placantia 65, b.
Dolorum causæ 46, a.

E.

Epilepsia quid 241
Epilepsia eius nomen vnde 230, a.
231, a. eius definitio, & eius explica-
tio 231, a. causæ eius 232, b. Epi-
lepsia senes non ita tentantur vt alij,
234, b. cur non ita mulieres laborent
frequenter 235, a. Pueri ex vtero ma-
terno interdum hoc vitium trahunt,
235, a. vt differat ab Incubo 235, b.
cur quidam ita facile concidant 236, a.
qualis sit occulta qualitas in epilepsia,
236, a. non omni epilepsia inest ve-
nenum 236, a. externæ eius causæ,
236, b. signa epilepsia 237, a.
differentiæ epilepsiarum 238. signa
differentiarum 238, b. quibus de-
prehendatur nū quis sit curatus 239, b.
indicationes curatiue 239, b.
prognosis 240, a. & qui mirabiles
euentus ab ea 240, a. curatio eius,
242, a. paroxysmi eius tempore quid
agendum 242, b. pueri hic vt habendi
243. ratione præseruationis quid
agendum 243, b. chirurgia vt in vsum
hic ducenda 244, a. phlebotomia,
244, a. cucurbitæ 245, a. vredines
vt inferendæ 245, a. præparantia, &

vt pueri præparandi 246, purgantia
247, b. pueri vt purgandi 249, a.
Epilepsia potius ventriculorum affectus
est: Apoplexia vero substantiæ cerebri,
259, b.
Epilepsia ex vrinarum recursum grauis est,
234, b. vt nosceas num fortis sit vel
mitis: & num à sympathia vel idiopa-
thia oborta 238, b. tanta eius vis vt
cerebrum rumpat interdum 239, a.
signa quod à pituita, vel à melanco-
lia. A qua parte interdum veniat 239, a.
comitatur interdum vsque ad mortem
240, a. cur ætate non vincatur 240, b.
complexu & deuirginatione vincitur,
240, b. antiqua non ita periculosa,
240, b.
Epilepsia num curetur humano sanguine
251, b.
Epilepsia inest quid maligni 241, b.
quomodo, cū à parte nascitur malum,
hoc curandum sit 245, a. quibus ver-
tebris vredines debeantur in epilepsia,
246, a. à vino, nutrices epilepticorum
puerorum abstineant 246, a.
Epilepsia quæ topica vtilia, & peculiaris
capitis euacuatio epilepticorum 249, b.
an venis his prodest 255, b. Empirica
remedia eius 256, a. vt eam curan-
dam putarint Methodici 242, a.
Epilepsia quanta sit fœditas 230, b.
& quod solus homo epilepsia tentatur,
230, b. aliis coturnices & capræ etiam
concidunt 231, a. cur non sentiant,
231, b. quo modo sit in medio apo-
plexia & cari 234, a.
Epileptici non sæpe purgari debent 247, b.
elleboro 248, a.
Exanthemata capitis 43, a.
Excoriatio capitis 43, b.
Exornatoria admittitur 2
quid differat à comptoria 2, b.

F.

Facies pustula 42, b.
vt facies pulchra reddatur 43, b.
Facultates principes cerebri, num in ca-
pite sedem variam habeant 100, a.
Fauni 224, a.
Fauus 38 causæ, signa, & curatio 39
aduersus venereos fauos 41, a. & vbi
inflammatio & dolor se iungit.
Febris

I N D E X

Febris qualis esse debeat, quæ apople-
xiam soluet 265, b.
Febris in spasmodum quid denunciet 304, b.
Fernelius de epilepsiæ causa refutatur,
233, a.
Ficus capitis 38, 41, b.
Fluxus humorum unde nascatur, 98, b.
281, a.
Fluxus omnis quo modo sit curandus,
323, b. fluxus materia, & quo modo
inhibenda 325, b. quæ notanda in
fluxus natura 324, a. fluxus humor tri-
bus modis 326, a. cur pars incuratur,
326, b. spaciū per quod 326, b.
Frons cur ita doleat 62, b.
Furfurago, 32

G.

GLABRETVM 2.3
Gummi Elemnium videtur anti-
quorum cedria 288, b.

H.

HEBETUDO sentiendi 314, a.
Hemicrania 45, b.
Hippocratis benignitas 39, a.
Hirsuta reddita mulier 22, b.
Hirsutiem capillorum quid adimat 22, b.
Hominis animus deus videtur 351, a.
Hominis dignitas 350, b.
Homo Dei idolum 351, b.
Homo miraculum 350, a.
Homo quid 350, b.
Humana mens in Deum naturā fertur,
357, a.
Humores fluunt tripliciratione 98, b.
326, a.
Hydrophobia unde dicta, & quid sit 160, a.
causæ, & signa 161. prognosis 162, a.
quando incipiant aquā timere 162, b.
curatio prophylactica, ne in rabiem
abeant 162, b. victus 163, b.
remedia 164, a. ad eam Aesculionis
remediū 164, b. vlcis curatio 165, b.
iam hydrophoborum curatio 166, b.
Hystericæ mulieres cur sine respiratione
viuant 265, b.

I.

INCUBONES non generant 225, a. &
unde illa imaginatio spectri 226, a.
Incubus aliquando cōtagij æmulus 227, a

R E R V M.

quæ pericula, & quibus adferat 227, b.
pessimus est ab idiopathia 227, b.
Incubus 223, b. & mira illius ludibria,
225. causæ 226, a. quid differat ab
aliis affectibus. signa, & signa causa-
rum 226, b. indicationes medendi
& prognoses 227, a. curatio, chirur-
gia 227, b. præparantia remedia, &
purgantia 228, a. roborantia 228, b.
Topica, & quæ infantibus conferunt:
& victus ratio 229, a. Empirica 230, a.
Ingenio qui valeant 100, b.
Infantia quatuorplex. & quod Hippocrati
triplex 95, a. & unde innotescat 104, a.
Insomnia 188, b.
Ira brevis quibus profit 345, b.
Iulius Cæsar epilepsia tactus fuit 255, b.

L.

LACTVMINA 38
Ladani oleum vt fiat 10, b.
Ladani vires 12, a.
Lamiæ deuorant pueros & adolescentes,
252, a, b.
Lepus marinus, & eius vis 24, a.
Lethargus 129, a. eius causæ 130, b.
signa 131, a. differentiæ 133, a.
curatio cum à diaphragmate, differen-
tiæ communes 134, a. & vt distin-
guatur à vicinis sibi morbis 134, a.
indicationes curatiuæ 134, b. pro-
gnosis 135, a. curatio 136, b.
phlebotomia 136, b. excitantia 138, a.
lenientia 138, b. præparantia 139, a.
purgantia 139, b. sudorifica, euacuan-
tia caput 141, a. Topica 141, b.
quàm diu reprimendum 142, a.
corroborantia 143, a. diæta 143, b.
porus. somnus 144, a. Empirica 145, a.

M.

MAGAE sanguinem humanū au-
dè affectant 253, a. & earum
crudelitas in pueros 252, a. Magi in
lupos transformantur 252, b.
eorum consortium ac schola ibid.
Mania 145, b. eius descriptio 146, a.
varia mania 146, b. quid sit 146, b.
causæ 147, a. qui huic obnoxij 148, b.
differentiæ 150, a. signa 150, b. signa
causarum 151, a. indicationes 151, b.
prognosis

prognosis 152, a. curatio. lenientia.
 chirurgia 153. præparantia, purgan-
 tia 155. Empirica eius remedia 159, b.
 Medici miracula naturæ contemplantur,
 350, a.
 Medici nihil per se possunt: & immeritò
 accusantur 350, a.
 Medicorum officium 350, b.
 Medicinæ difficultas 350, a.
 Μαλινγκῆς capitis 38
 Membranae non sentiunt nisi per nervos,
 232, a.
 Membranae nō sensus principium 232, a.
 Memoria num à frigore, vel potius à ma-
 dore percellatur 130, a.
 Memoria qui valeant 100, b.
 Memoria ut firmanda 167, b. memoriae
 præconia 167, b. qui ea excelluerint
 168, b. causa memoriae 168, b.
 Si frigus & siccitas ei nocent 177, a.
 si humiditas ei nocet 177, b.
 De memoriae cultu admonitio 178
 dextra 179, a. humida ab intemperie,
 179, a. à siccitate 179, b. Empirica
 remedia 179, b.
 Menses infelicitè prouocantur nutri-
 bus 246, b.
 Menses ut prouocentur 249, b.
 Μιτέππυς quid 241
 Metus canitici causa 27, b.
 Mollificatio corporis quid 275, b.
 Morbi cur ita subito inuadant 99, a.
 Mortis fatalis causa 7, a.
 Motus ad essentiam animalis est necessa-
 rius 299, a.
 Motus hebetudo 314, a.
 Vide Sensus hebetudo.

N.

Nαρκῶ 314, a.
 Narcotica 65, b. & eorum usus,
 85, b. foris 193, b. intus 194, a.
 Nero vocis elegantiam captabat 349, b.
 Nervi in se & ex se non habent vim sen-
 tiendi 232, a.
 Nutrices à vino abstinere debent 255, a.

O.

Oβεις periculosus euenit incubus
 227, b.
 Onitogmos quid sit 227, a.
 Ophialis 43
 Opiata. Vide Narcotica.

P.

PARALYSI balsama 189, a. olea,
 289, b. Sacculi eodem.
 Paralyti rubificantia, si ab ictu. victus ra-
 tio 292, a. aer qualis esse in ea debeat
 291, b. potus 292, a. illi si causa sit
 atrophia ut curanda 292, b. exerci-
 tium quod conueniat, somnus, alius
 292, b. si amittatur vox 293, b.
 Empirica remedia 293, a.
 Paralysis cur sequatur sæpe apoplexiam,
 233, b.
 Paralysis & πῆξις 275, b. eius defini-
 tio, & enarratio definitionis 276, a.
 causæ eius 276, b. differentia 278, a.
 signa differentiarum, tum causarum,
 280, a. ut, in ea, noscatur, num pars
 opposita laboret 281, b. indicationes
 curatiuæ 281, b. prognosis 282, a.
 curatio. chirurgia. cucurbitæ. cauteria,
 283, a. lenientia alium 283, b.
 pharmacia 283, b. præparantia, pur-
 gantia 284, a. peculiare purgationes,
 erihinū, gargarismata, masticatorium,
 sternutatorium 286, a. balnea 286, b.
 corroborantia intus 287, a. de guaiaci
 in paralyti exhibitione 287, b.
 Topica 288, a.
 Paralytici cur spasmosi non sint 299, b.
 Paraplegia quid propriè 279, a.
 non consistit simul cum conuulsione in
 eadem parte 281, b.
 Pediculi Pherecidem enecarunt, & pluri-
 mos alios 35 quo loco foueantur 36, a.
 causæ eorum 36, b. remedia 36, b.
 quæ eos occidant 37, a.
 Pernigilium 188, b.
 Πυλινγκῆς 3, b.
 Pharmaca num foris ad mota purgēt 69, a.
 Philtra quam habeant vim 148, b.
 Phlegmonodes diathesis quid 260, a.
 Phrenitici cur πρεχρότων 105, a.
 Phrenitici mente valent, & vident futura,
 103, a. eorum cibus &c. 125, a.
 cur robusti 127, b.
 Phrenitici ut euadant fanatici 95, a.
 Phreniticis num vinum dandum 126, a.
 Phreniticis quæ pars ægroter 101, a.
 cur rarò respirent 105, a.
 Phreniticis vena secanda 114, a. purgan-
 dum 117, b. præparandum 118, a.
 Topica 118, b. 119, b. 121, b.
 phrenitidi

I N D E X

Phrenitidi empirica remedia 128, a.
 Phrenitidis causæ 98, a. differentiæ 99, b.
 101, b. 102, a. signa imminentis 102, b.
 signa incrementi & vigoris 103, b.
 signa præsentis 103, b. signa causarum
 118, b. accessiones habet 106, a.
 indicationes curatiuæ 107, a. pro-
 gnosis 108, b. curatio 124, a.
 catochen sociam potest habere 124, b.
 Phrenitidis historia 94, a.
 Phrenitis comatosa 198, a.
 Phrenitis per sympathiam 123, a.
 à diaphragmate 123, b.
 Phrenitis unde dicatur 95, b. quid sit: &
 eius definitio 96, a. historia phreni-
 tici 96, a. cerebrum affici in phreni-
 tide 96, b.
 Pilorum utilitas & decus 2, b.
 & quæ gentes comam nutriunt 3, a.
 unde dicti 4, a. materia pilorum 3, b.
 pili longissime durare 5, b.
 Pilus quid 26, b. cur caput maxime in-
 uadat 26, b. quæ causæ eorum 27, a.
 colorum in iis causæ 27, a.
 fissura illorum 32, b.
 Pisces varij 82, a.
 Podagrici cur non fiant spasmosi 299, a.
 Porriginis medela 32, b.
 causæ & signa 33
 Præparanda est materia ante exclusionem
 337, a.
 Ptydracia 42, b.
 Ptydrocnismata 43, b.
 Pueri epileptici ut sint curandi 246, a.
 249, a. 254, b.
 Pueri paralytici ut tractandi 296, b.
 Pueri quidam ex utero materno epileptici
 contaminationem habent 235, a.
 Pueri si in spasmus trahantur 304, a.
 309, b. 313, a.
 Pueris occiput vritur quibusdam Libyæ
 populis 243, b.
 Pueris periculosus est incubus 227, b.
 Pulchra ut reddatur facies 43, b.
 Purgatio ut rectè instituat quibus opus
 sit 247, b.
 Pustulæ faciei & capitis 42, b.

Q.

Quæres partium triplex 314, b.

R.

RAVCEDO 345, b. 346, b.
 Resina cadialis 345, b.

R E R V M.

Resolutio corporis 275, b.
 Respiratio à vita separari non potest 261, a.
 Respiratio cur apoplecticis seruetur 259, a.
 Respiratio est actio partim iussa, partim
 iniussa 299, a.
 Roboratio membri quid sit 324, b.
 quoruplex 334, a.

S.

SACER morbus 230, a.
 Sanguinis emittendi quædam indi-
 cationes 325, b.
 Sanguis humanus num cures epilepsiam,
 231, b.
 Sanguis periculosè bibitur 256, a.
 Scillæ radix ut paranda æstate 247, a.
 Seiani unde dicti 4, a.
 Seminis maxima pars à cerebro manat,
 235, a.
 Sensio ut fiat 231, b.
 Sensus principium est cerebrum 232, a.
 Sensus quæ partes præbeant 232, a.
 Sensus & motus hebetudo 314, a. vox.
 definitio 314 ab exhausto 315, a.
 differentiæ signa. indicationes curandi,
 315, b. prognosis, curatio, chirurgia
 316, a. pharmacia 316, b.
 Topica 316, b. diæta 317, a.
 Sentiendi hebetudo 314, a.
 Sideratio 258, b.
 Sidus veteribus fulmen significat 258, b.
 Singultum soluit sternutatio 322, b.
 Soda 45, b.
 Somnifera quædam remedia 120, a. 121, a.
 Somnus crassitudo est 255, b.
 Somnus quid 180, b. & unde fiat. deli-
 rium promptè sedat 109, a.
 somniferum oleum 194, a.
 Spasina quarum causarum vi eueniat 297, a.
 Spasmo non facile pedes tētantur 319, a.
 Σπασμὸς ποικίλος 299, a.
 Spasmus caninus. vide Canion raptum.
 Spasmus, & spasina 297, a. vide Convulsio.
 Spectra dæmonum cur iam cessent 225, a.
 Spiritus animalis num fiat à vitali 262, a.
 & quor modis impediatur 276, b.
 Spumæ quæ sint causæ 261, a.
 Sternutamentum & cur sacrum id 320, b.
 Sternutamentum quid sit. eius definitio,
 & explicatio eius 321, a. unde ille
 clāgor dum quis sternuit. quando opus
 naturæ, & quando symptoma 321, b.
 & cur nocte non fiat. & quod Sol pro-
 mouet

INDEX

mouet sternutamentum. externæ eius
 causæ 322, a. indicationes curatiuæ.
 prognos 322, b. quibus morbis pro-
 curatio 323, a. Empirica curatio 323, b.
 Stertor unde fiat 262, b. 264, b.
 Stupor vigilans 205, a.
 Succubi 223, b.
 Superciliorum excisorum medela 9, b.

T.

TEMPORA cur ita doleant 62, b.
 Tetanus 301, a. tertio die enecat,
 302, b.
 Tinea 38, 41. quid b. maligna 42, a.
 & remedia.
 Tonos neruorum vocabulum 301, b.
 Torpor 314, a.
 Tremoris definitio, & eius explicatio,
 317, a. causæ. ab oppressione 317, b.
 à spirituum oppressione. vitium ab ex-
 olutione. signa causarum 318, a.
 indicationes curandi. prognos. per fe-
 bres tremor 318, b. curatio. phlebo-
 tomia 319, a. cucurbitæ præparantia.
 purgantia. thermæ. topica 319, b.
 roborantia. victus 320, a.
 Empirica 320, b.
 Tussis 345, b. 346, b.
 Typhomania 198, a.

V.

VENARVM brachij cum aliis socie-
 tas 73, a.

R E R V M.

Ventriculus cur cerebro ita cognatione
 iungatur 241, a.
 Venus est pars epilepsiæ 256, a.
 Vermes in capite interdum nascuntur, vt
 iuencula euidam 353, a.
 & quo modo pellantur.
 Vertigo 213, b. causæ 214, b. pars
 affecta 215, a. signa 216, b. signa
 differentiarum 217, a. indicationes,
 217, b. prognos 218, b. curatio 219
 Vigiliæ 188, b. & eorum noxa. quid sit,
 & eius causæ 189, a, b. prognos,
 190, b. remedia. victus 196, a.
 Empirica 197.
 Vinum non dandum nutrici epileptici
 pueri 246, a. 255, a.
 Vires unde langueant discendum ante-
 quam medearis 319, a.
 Vitriolum quibus conueniat, & quibus
 noceat 30, a.
 Vlcera capitis manantia 38, a.
 Vocis raucitati quid medeatur 349, b.
 Vox humana diuini quid habet 349, b.
 Vox si amittatur à paralyfi, vt curanda,
 293, b.
 Vredinis remedium 65, a.
 Urina tenuis varia significat 103, b.
 Urinæ suppressio à resolutio. rene 279, a.

Z.

ZAGRVM 38
 Zahafati 38

Amice Lector, hæc menda, priusquam legas, emenda.

Pag. 31. Col. 1. Lin. 41. siccate. 31. 2. 31. colocynthidis 34. 2. 12. eius ab ichore:
 58. 2. 1. coctis, extracto 60. 1. 10. partium iunctionem. 62. 1. 20. cum abstinentia vini
 ita euadere poterit homo. 742. 1. 6. libra cocta, adde vncias 75. 2. 9. sese offerunt 85. 2. 18.
 Alioqui, viribus 86. 2. 19. Hi 101. 1. 20. mansio affigatur: 105. 1. 25. vocat hoc
 105. 2. 34. nam inde 111. 2. 27. 12. 2. 27. 130. 1. 6. symptoma 141. 1. 8. tondetur
 141. 2. 1. gani ex oleo & 222. 1. 37. & silla 224. 1. 14. & perfecisset 255. 2. 26. Somnus
 multus 256. 2. 20. caryophylleorum 274. 2. 26. condiantur 280. 2. 31. quate inopia
 facultatis 306. 1. 27. de storchade, oxymelire 306. 1. 32. ciastres; seminis 313. 2. 40. quæ
 mor, vsui sit. 316. 1. 1. sicut 323. 1. 37. sternutare cessamus? 327. 1. 11. alui profusio,
 329. 1. 39. positas 330. 2. 40. manant. 333. 2. 18. emunctorios: 350. 2. 37. boli, gummi
 342. 1. 9. scriptulum:

FINIS.

200
21
22
23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

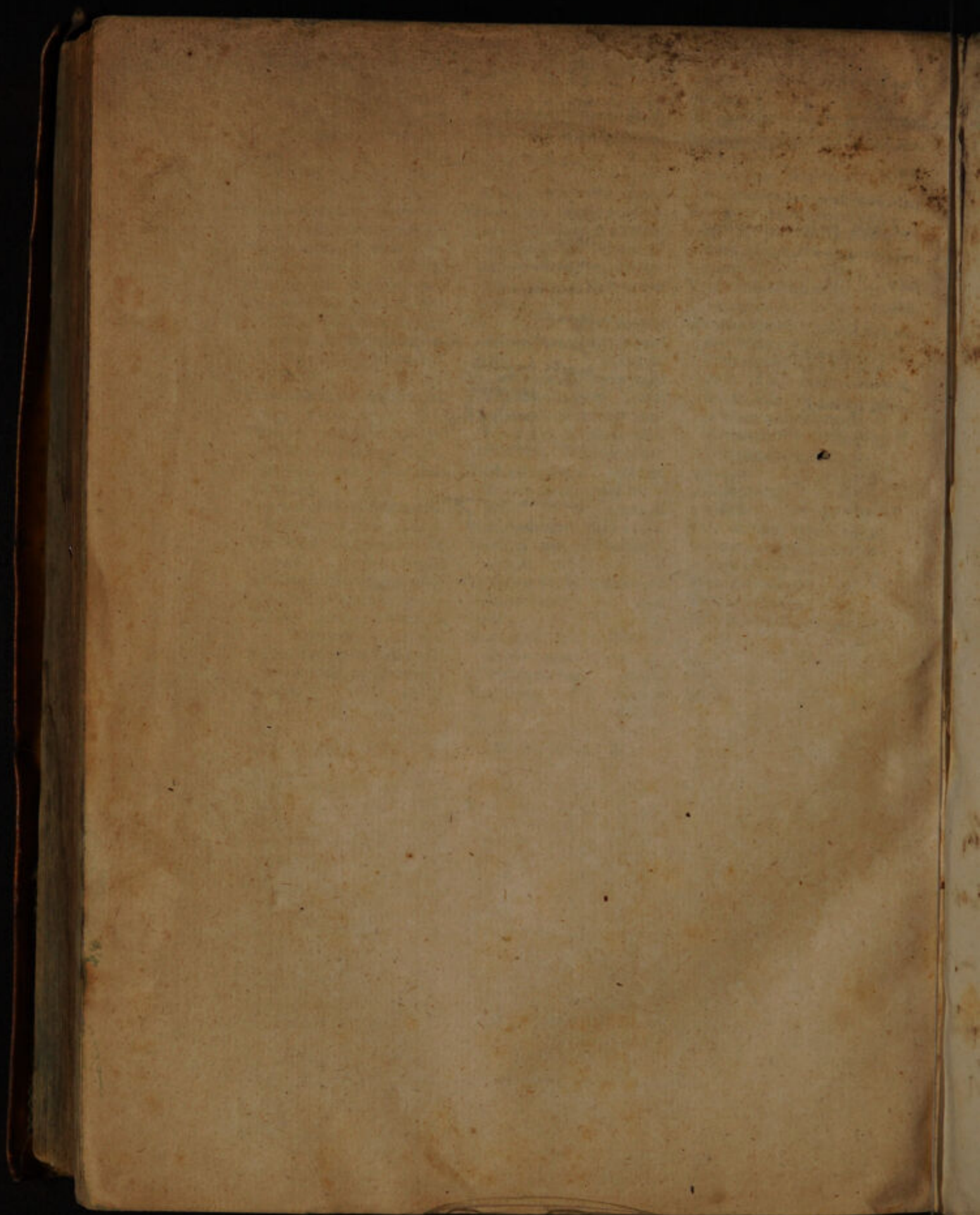
81

82

83

84

85

^{popi papig. R. f. v. rosat. Zing}
in constantia alij Altrums Zys m.
R. alij v. g. Altrums Zys
g. d. r. f. l. o. n. i. n. i. g. Zys i. f. j. n.
bals. Citi in rosant an d.
ot Citi d. p. t. t. g. v. t. Zys i. f. n.

R. aq. Conca Mantandham Zys.
Zys. f. l. o. n. i. n. i. g. Zys
aq. Citi. g. p. o. r. Zys
g. f. l. o. n. i. n. i. g. Zys

Spur. Citi. Zys v. t. Zys. m.
alij aq. g. f. l. o. n. i. n. i. g.

R. aq. v. i. n. i. n. i. n. v. m. m. s. d. p. t. t. a. l. l. a.
f. a. l. t. i. p. d. i. p. t. i. n. a. n. d. (g. n. p. i. n. f. i. d. i. a. l. l. a.
f. a. l. t. i. p. d. i. p. t. i. n. a. n. d. Zys rosant Zys m.
d. r. b. a. s. s. e. c. a. p. t. e. R. b. a. s. s. e. i. n. f. e. r. t. i. n.
Zys. alij altrums d. r. a. n. 7 m. j.
d. r. b. a. s. s. e. c. a. p. t. e.

[The following text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page.]